

PEDAGÓGUSOK ARCKÉPCSARNOKA

TIZENKILENCEDIK KÖTET

KARÁCSONY SÁNDOR PEDAGÓGIAI EGYESÜLET
DEBRECEN
2020

Kiadja: a Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület

A sorozat alapító szerkesztője: Ungvári János

Felelős kiadó: Fülöp Mihály

Kötetszerkesztő: Baloghné dr. Zsoldos Julianna

A kötet előkészítésében, szerkesztésében közreműködtek

dr. Gerencsér Attila, Gyula Ferencné, Jagusztinné dr. Ujvári Klára,
Janóczki József, Juhász Ferencné, Juhász Sándorné, Kálmán Antalné,
Kapronczai Mihályné, Kósáné dr. Oláh Julianna, dr. Kornya Iászló,
Olajos Istvánné, Raffay Zoltánné, Szabó Lászlóné,
Szikszainé dr. Nagy Irma, Veres Hajnalka

HU ISSN 1589-4185

Nyomdai munkálatok: Kapitális Kft., Debrecen

Felelős vezető: ifj. Kapusi József

Kötetünk megjelenését támogatták

Önkormányzatok, intézmények

Balmazújváros Város Önkormányzata
Berettyóújfalu Város Önkormányzata
Biharkeresztes Város Önkormányzata
Ebes Nagyközség Önkormányzata
Hajdúböszörmény Város Önkormányzata
Hajdúdorog Város Önkormányzata
Hajdúnánás Város Önkormányzata
Hajdúszoboszló Város Önkormányzata
Kaba Város Önkormányzata
MTA Debreceni Területi Bizottsága
Nádudvar Város Önkormányzata
Nyíregyháza Város Önkormányzata
Püspökladány Város Önkormányzata
Szabolcs – Szatmár – Bereg Megyei Önkormányzata
Szarvas Város Önkormányzata
Szarvasi Vajdás Öregdiákok Baráti Köre
Szentannai Sámuel Középiskola és Kollégium Karcag

Magánszemélyek

Baranyai Gáborné – Mészáros Lajosné,
Bukor Zoltán – Bukorné Forgó Ágnes, Bokor család,
dr. Fábry György, Fábrián Nikolett, Halmay Miklós Tihamér,
Kántor Sándorné dr., Maczik Erika, Pataki Gyula,
Szikszai Csaba, Volla család, Zsíros Sándor

és a személyi jövedelemadójuk 1%-át felajánló támogatók.

Tartalom

Előszó		8
Szerzők	Akikről a szerzők megemlékeztek	
Kiss Erzsébet, Juhász Ferencné	ADAMÓCZKI BÉLA klarinét- és tárogatóművész, zeneiskola alapító, igazgató	9
Makai Éva, Trencsényi László	A FIÚKFALVA EMLÉKE	334
Árokszállási Eszter	ÁROKSZÁLLÁSI TIBOR középiskolai tanár, közoktatási szakértő	13
Gyulai Edit	DR. B. KISS SÁNDOR ÁRON tanár	17
Dobcsányi János	BÁCSKAI MIHÁLY középiskolai tanár	20
Kobzos Ferencné	BAKY ÁGNES középiskolai tanár	24
Stuhán Veronika	BEREGSZÁSZI PÁL mérnök, tanár	331
Lengyel Istvánné, Kovács András	BOROS GYULA Kossuth-díjas tanító, igazgató	27
Csermely László	DR. BORSI LŐRINC tanár, igazgató	29
Kovács Zsuzsanna	CS. SZABÓ ANNAMÁRIA középiskolai tanár	34
Szabó József	DR. DEÁK GÁBOR lelkes, középiskolai tanár	40
Kerti Józsefné	DEÁK JÓZSEFNÉ Fógl Terézia tanító	42
Virág Julia, Sebestyén Miklós	DEILINGER JÓZSEF tanár, igazgató	45
Fibi Sándorné, Dancs Ferencné	DEME SÁNDORNÉ Tenke Ágnes óvónő	49
Lobocky Mária, Matejné Dobránszky Éva	DOBRÁNSZKY ZOLTÁN tanár, igazgatóhelyettes	52
Drén Gáborné, Kiss Erzsébet	DRÉN GÁBOR tanár, edző	56
Dr. Duró Annamária	DR. DURÓ LAJOS a pszichológiai tudományok kandidátusa	59
Dr. Fehér Csabáné	FÁBRY JÁNOS tanár, igazgató, botanikus	63
Dr. Vargháné Fátyol Etelka, Fátyol Zoltán	FÁTYOL ZOLTÁN tanár, igazgatóhelyettes	65
Kálmán Antalné, Magi Zsolt László	DR. GAJDICS SÁNDOR főiskolai tanár	69
Gál Györgyné Groma Virág	DR. GROMA GÉZÁNÉ Nagy Judit középiskolai tanár	72
Dr. Gaal György	GYALLAY PAP DOMOKOS főgimnáziumi tanár, tiszteletbeli igazgató, író	77
Groskáné Piránszky Irén, Gyarmathy István, Kiss Erzsébet	DR. GYARMATHY KÁLMÁN tanító, igazgató, polgármester	80

<i>Gyarmati Éva</i>	GYARMATI PÁL tanító, tanár, igazgató	83
<i>Dr. Gerencsér Attila</i>	HERPAI IMRE középiskolai tanár, pedagógiai intézeti igazgató	88
<i>Kiss Erzsébet</i>	DR. HOLLÓS JÁNOS görögkatolikus teológiai- és filozófiatanár	90
<i>Molnárné Kiss Mária, Németh László Lajosné</i>	HUDRÁNÉ ÉLES JOLÁN tanár	94
<i>Tölgyesi József</i>	HUSZÁR JÁNOS tanár, szakfelügyelő, helytörténet-kutató, szakíró	98
<i>Dr. Ivancsó István</i>	IVANCSÓ LÁSZLÓ mérnök-tanár, egyetemi oktató	102
<i>Józsa Éva, Nagyné Józsa Beáta</i>	JÓZSA GYÖRGY mérnök-tanár, igazgató	106
<i>Józsa Éva, Nagyné Józsa Beáta</i>	JÓZSA GYÖRGYNÉ Hisnyay Heinzelmann Éva Anna tanító	109
<i>Medgyesi Györgyi</i>	JUHÁSZ LÁSZLÓNÉ Darabos Mária tanár, igazgatóhelyettes	112
<i>Karakas Gyula, Karakas Zoltán, Karakas Ferenc</i>	KARAKAS GYULA tanító, testnevelő tanár, edző	115
<i>Kecskés Attiláné</i>	KECSKÉS ATTILA középiskolai tanár, főiskolai adjunktus	119
<i>Kálmán Antalné</i>	KINCSES GYULA tanító, gyógypedagógus, igazgató	123
<i>Boros Istvánné</i>	KISS (KIS) ISTVÁN tanító, igazgató	127
<i>Nagyné Kelemen Mónika</i>	KLINCSE GYULÁNÉ Csóré Piroska tanító	131
<i>Nagyné Kelemen Mónika</i>	KOCSI GYULA tanár, igazgatóhelyettes	133
<i>Szőllősi Imréné</i>	KONCZ SÁNDOR tanár, a Kortárs Galéria igazgatója	137
<i>Korponayné dr. Nagy Éva</i>	DR. KORPONAY BÉLA egyetemi tanár, angol nyelvész	140
<i>Olajos István</i>	KOZMA BERTALAN tanár, igazgatóhelyettes	144
<i>Sándorné Kozma Klára, Olajos István</i>	KOZMA BERTALANNÉ Ráthonyi Klára Julianna tanító, nevelőtanár, köztisztviselő	149
<i>Dr. Kulcsár Andrea, Kiss Erzsébet</i>	KULCSÁR JÁNOS tanár, szakfelügyelő, edző	151
<i>Dobcsányi János</i>	DR. LANG JÁNOSNÉ Steiner Zsuzsanna Rátz Tanár Úr Életműdíjas középiskolai tanár	156
<i>Lenkovics Antalné, Gyula Ferencné</i>	LENKOVICS ANTAL tanító, tanár	158
<i>Kondacs Mihályné</i>	LITAUSZKI MIHÁLY középiskolai tanár, tanulmányihivatal-vezető, nevelőtanár	162

<i>Dr. Vácz Imre</i>	hadusfalvi LUDÁNY BÉLA gazdasági tanár, igazgató	164
<i>Dr. Vácz Imre</i>	LUDÁNY BÉLA gazdasági tanár, mérnök, igazgató	168
<i>Csermely László, Kósáné dr. Oláh Julia nna</i>	MÁNDI MÁRTON ISTVÁN tanár, filozófus, nyelvész, a Pápai Református Kollégium felvirágoztatója	338
<i>Dr. Gaal György</i>	MÁRKI SÁNDOR főgimnáziumi, majd egyetemi tanár, rektor, történetíró	172
<i>Vmirjáncki József</i>	MÁTÉ LÁSZLÓ tanító, tanár, iskolaigazgató	174
<i>Ferenczi Imréné</i>	MESTERHÁZI ERNŐNÉ Stinner Jolán tanító, tanár, pedagógiai előadó, igazgató	178
<i>Oláh Imréné</i>	MEZEI GÁBOR tanár, igazgató	182
<i>Szabó Imre</i>	DR. MIKES JÓZSEF református lelkész, középiskolai tanár	185
<i>Szakács Mihályné dr.</i>	NAGY BÉLÁNÉ Talmácsi Jolán óvónő, tanár, főiskolai docens	188
<i>Tóthné Nagy Zita</i>	NAGY KÁLMÁN igazgató, tanügyi tanácsos	191
<i>Gyula Ferencné</i>	NAGY SÁNDOR üzemmérnök, mérnöktanár, igazgatóhelyettes	195
<i>Gyugyei Katalin, Szilágyi Gergő</i>	NEMES ISTVÁN tanító	197
<i>Nyúl Imre</i>	NYÚL LÁSZLÓ gyógypedagógiai tanár, igazgatóhelyettes	201
<i>Vincze Tamás</i>	NYULASI IMRE középiskolai és felsőfokú intézeti tanár	203
<i>Vincze Tamás</i>	NYULASI IMRÉNÉ Tóth Erzsébet középiskolai tanár	208
<i>Vízváry Vilmos</i>	OBETKÓ DEZSŐ középiskolai tanár	213
<i>Tölgyesi József</i>	OLÁH FERENC tanár, helytörténet-kutató és helytörténetíró	217
<i>Őrfi Márta</i>	ŐRFI (ÖREGH) IMRE tanító, könyvtáros, igazgatóhelyettes, tagiskola-vezető	221
<i>Tölgyesi József</i>	PACSU GERGELYNÉ Fodor Sára tanító, helytörténeti kutató	226
<i>Nagy Emese Mária</i>	PALKÓ ATTILA tanár, régész, néprajzkutató	229
<i>Dr. Kántor Sándorné</i>	DR. PAP GYULA egyetemi tanár, matematikus	234
<i>Dr. Vácz Imre</i>	PARRAGH ATTILA tanár, igazgató	236
<i>Vmirjáncki József</i>	PONGOR SÁNDOR BÁLINT tanító, továbbképzési felügyelő, iskolaigazgató, kollégiumi nevelőtanár	240
<i>Vmirjáncki József</i>	PONGOR SÁNDORNÉ Lelesz Ilona Katalin tanító	243

<i>Dr. Váczi Imre</i>	REGELE JÁNOS gazdasági tanár, igazgató	246
<i>Furkóné Szabó Marianna</i>	SZABÓ ANTALNÉ Nagy Gizella tanító	252
<i>Kiss Erzsébet</i>	SZABÓ GYÖRGY tanár, tornaszakedző, versenybíró	253
<i>Szabó Miklós</i>	SZABÓ MIKLÓSNÉ Menyhárt Emma óvónő	256
<i>Szabó Ágnes</i>	DR. SZABÓ TIBOR gimnáziumi és főiskolai tanár	259
<i>Abrakovits Endre</i>	DR. SZECSKÓ KÁROLY tanár, történész, levéltáros	263
<i>Bartha Jánosné Székely Ilona</i>	SZÉKELY VIKTOR tanár	267
<i>Szemerszki Éva</i>	DR. SZEMERSZKI MIKLÓS középiskolai tanár	270
<i>Vmirjáncki József</i>	SZINCÁS JÁNOS tanító, tanár, igazgató	272
<i>Dr. Gaal György</i>	SZÖLLŐSI FERENC tanár, iskolaigazgató	275
<i>Daróczi Gyuláné</i>	DR. SZÚCS JÁNOSNÉ Buda Viola Ibolya tanító	279
<i>Dr. Thun Éva</i>	THUN LÁSZLÓ tanító, tanár, iskolaigazgató	282
<i>Fogarassy Zoltán</i>	TÓTH ÁRPÁD zenetanár, címzetes szakfelügyelő	285
<i>Fazekasné Seri Katalin</i>	TURI LÁSZLÓ középiskolai tanár	288
<i>Dr. Bartha Elek</i>	DR. UJVÁRY ZOLTÁN folklórkutató, egyetemi tanár	291
<i>Kondacs Mihályné</i>	VAJDA AURÉL evangélikus lelkész, középiskolai tanár, szakfelügyelő, óvónőképző intézeti tanár	296
<i>Dr. Kutas Ferencné</i>	VAJDA AURÉLNÉ Melis Emma tanár	300
<i>Varga Istvánné</i>	VÁMOS KÁROLY középiskolai tanár, igazgatóhelyettes	303
<i>Korompai Gáborné dr.</i>	DR. VERESS GÉZÁNÉ Lőrinczi Anna középiskolai tanár, könyvtáros	308
<i>Villányi Györgyné</i>	VINCZÉNÉ BÍRÓ ETELKA logopédus, tanár, beszédfejlesztő tanár	310
<i>Kerti Józsefné</i>	VOLLAY ELEMÉR tanár, iskolaigazgató	315
<i>Dr. Kántor Sándorné</i>	DR. WESZELY TIBOR tanár, egyetemi docens, matematikatörténész, Bolyai-kutató	319
<i>Gálfalvi Artúr Béla</i>	ZSIGMOND KÁLMÁN tanár	324
<i>Vályiné Pápai Viola, Kálmán Antalné</i>	ZSÍROSNÉ PONGOR MAGDOLNA tanító, tanár, igazgató	326
Repertórium		340
Útmutató arcképvázlat-íróknak		364

Előszó

„Mélységes mély a múltnak kútja. Ne mondjuk inkább feneketlennek? [...] Mert [...] minél mélyebben fürkésznünk, minél messzebbre hatolunk és tapogatózunk, a kezdeti alapok tökéletesen megmérhetetlennek bizonyulnak, s mérőőnünk elől, bármilyen kalandos távolságokba gombolyítjuk alá zsinégét, mindig újra és tovább húzódnak vissza a feneketlenségbe. Találón mondhatjuk itt, hogy »újra és tovább«, mert kutató buzgalmunkkal a kikutathatatlan incselkedő játékot űz, látszatmegállókát és úticélokát kínál, melyek mögött, amint elértük őket, újabb szakaszok tárulnak fel.”[...] (Előjáték: Pokolraszállás) – írja Thomas Mann a József és testvérei bevezetőjében.

Egy híján 20 éve, tizenkilencedik alkalommal jelenik meg a Pedagógusok arcképcsarnoka, amelyben hosszú évek után először nem éri el a százat (a korábbi években ez volt az a bűvös szám, ahol meghúztuk a határt a közlésre szánt pedagógus-életutak bemutatásában). Igaz, szokatlan körülmények között, egy fenyegető világjárvány árnyékában születtek meg ezek a visszaemlékezések, arcképvázlatok. 91 volt kollégánkról emlékezünk meg, illetve az Emlékezzünk régiokról kötetrészen 2 nagyemlékű tanár munkásságáról és egy, a gyermekvédelem megyei vonatkozású eseményéről, az ebesi „fiúkfalváról” közlünk egy szép összefoglalót. Szándékunk azonban nem változott, a továbbiakban is szeretnénk emléket állítani minden olyan pedagógusnak, akiket a megtartó emlékezet érdemesnek ítél a bemutatásra.

A Pedagógusok arcképcsarnoka olyan gyűjtemény, amely nem tesz különbséget a tanyasi tanító és az egyetemi tanár között, mindegyikről megemlékezik, mert a tanítás és nevelés szolgáltatába állította munkásságát, és méltó arra, hogy az utódok tudomást szerezzenek róla. A kötet jelentősége abban is van, hogy forrásmunkául szolgálhat kutatóknak, olvasónak, tanítványnak és családtagnak. Részre kell, hogy legyen a könyvtáraknak, az iskolának, az egyetemnek vagy akár a múzeumnak is, hiszen egyesíti mindazokat, amik a múlt–jelen–jövő hármas egységében benne foglaltatnak. Olyan emberekről írnak a szerzők, akik már nincsenek közöttünk. Nekünk szólnak az írások, de a tanítványaink is tanulhatnak azokból a sorsokból, amelyeket az arcképcsarnok hősei végigéltek. Egyfajta neveléstörténet, amely alapul szolgál a pedagógiából szakdolgozó egyetemistának vagy főiskolásnak, további kutatásra ösztönöz, de kiváló olvasmány tanítónak, tanárnak egyaránt, hiszen kollégáról, kollégákról szól olvasmányosan, néha szubjektívan. „Egy életmű jelentőségét a társadalmi-történelmi változások, a fejlődés érdekében tett erőfeszítések mértéke határozza meg. Különösen így van ez alkotó életpályák elemzésénél. Aligha kétséges, az ilyen munka velejárója, hogy igyekeznünk feltárni az egyéni arcukat sajátos vonásait, a problémalátás és a problémamegoldás vállalt módjait, az érzelmi rezdülések skáláit. Nem kevesebbről van szó, mint megérteni, értékelni és vállalni azt a vonzáskört, a személyiség egyéni varázsának áramlását, melyet minden alkotó magáénak mondhat. Csak ez az élmény tehet bennünket, kortársakat vagy tanítványokat befogadásra alkalmasnak”. (Jausz Béla emlékkötet. 1976. Petrikás 171.)

Köszönet illet mindenkit, aki ebben az értékmentő munkában részt vett, szerzőként, lektorként, korrektorként, szerkesztőként, vagy egyszerűen csak szervezőként támogatta a kötet megjelenését.

És külön köszönet azoknak az önkormányzatoknak, szervezeteknek, illetve magánszemélyeknek, akik ténylegesen, anyagilag is hozzájárultak ahhoz, hogy ez – az egy híján huszadik – kötet megjelenhessen.

Debrecen, 2020. október

*Dr. Gerencsér Attila
KSPE elnökhelyettese*

A

„A fegyelmezés legjobb eszköze a jó tanítás, amely úgy leköti a gyermek figyelmét, hogy nincs szükség más eszközre.”

(Beősze Antal)

Vitéz ADAMÓCZKI BÉLA (Berkesz, 1924. 09. 19. – Debrecen, 2015. 08. 27.) katonazenész, karmester, művésztanár, klarinét- és tárogatóművész, zeneiskola alapító, igazgató

Édesapja kerékgyártó ácsmester volt, édesanyja szatócs üzletben dolgozott. A családfő szerette volna, ha fia követi mesterségét, de az ifjú titán a muzsikálást választotta életcéljának, annak ellenére, hogy a családban nem volt hagyománya a zenélésnek. A gyerekek hárman voltak testvérek, köztük két leány, de csak a fiú vált a zene rabjává. Béla 16 éves koráig szülőfalujában tanult, ott végezte el a 8 osztályt, és ugyanott folytatta középiskolai tanulmányait is.

Bár az iskolában nem kapott megfelelő zenei képzettséget, egy jóakaró felfedezte, és elindította őt a zenei pályán. Gyimesi György az Ungvári Katonazenekar karmestere véletlenül hallotta meg a kis Béla csodálatosan tiszta, fényes hangját, elénekeltette vele a magyar Himnuszt, hogy lássa, mit tud. Ekkor ígéretet tett arra, hogy a gyermekből katonazenészt farag. Ajánlására az ígéretes tehetség beiratkozhatott az Ungvári Zenei Konzervatóriumba. Itt már csodagyerekként tartották számon, mivel egy év alatt két anyagot sajátított el, és megtanult klarinéton játszani családjának nagy büszkeségére. A szülők nem kis áldozatok árán mindent megtettek gyermekük előrehaladása érdekében. Édesapja egyetlen tehenük árából 120 pengőért vásárolt hangszert fiának. A klarinét művészetének elsajátítása után nemcsak az Ungvári Katonazenekar tagja lett, hanem az Ungvári Rádió zenekarában is szerepet kapott még szaxofonoként is. A két hangszer ugyanis nagyon hasonlít egymásra, és nem kellett különösebben tanulnia rajta játszani, mert egyszerűen „tudott”.

Előrehaladásában inspirálta a Kodály Zoltánnal történő kapcsolata. Többször vizsgázott a nagy népdalgyűjtőnél, de az első számonkérés volt számára a legemlékezetesebb. Szolfézs vizsgáján Kodály akkordokat ütött le a zongorán, amit a diáknak fel kellett ismernie. A vizsgázónak nem jelentett gondot a feladat, annak ellenére, hogy a zongora el volt hangolódva. Bátran kijavította a hangokat, melyik magas vagy alacsony. Kodály megdicsérte, és ezzel befejezettnek tekintette a vizsgát, elismerve az abszolút hallását.

Adamóczy Béla az Ungvári Zenei Konzervatóriumban 1944-ben kapott tanári diplomát. Munkáját azonban nem gyakorolhatta, mivel besorozták Szombathelyre katonának. Szolgálat alatt a laktanyát lebombázták, a tanár fogságba esett, Csecsenföldre hurcolták. A fogságban szerzett sérülésének nyomait haláláig a fején hordozta.

Fájdalmasan érintette a megszerzett dokumentumainak elvesztése, és klarinétjának elkobzása. Viszont sikerült fogva tartása alatt egy darab kenyérért egy másik hangszerhez jutnia, a tárogatóhoz, amely hangszer 130 éves kora ellenére élete végéig hű társa maradt.

Sajnálatos módon az okmányokat sehol nem lehetett pótolni, így elhelyezkedni sem tudott, mivel nem tudta bizonyítani zenetanári képesítését. Ezért beiratkozott a Zeneművészeti Főiskolára, Budapestre.

1959-ben kapott másodszor diplomát zenész és zeneszerző szakon. Ezt követően sikerült elhelyezkednie a **Kossuth Akadémián** és a **Petőfi Politikai Tisztképzőnél** mint katonazenész. A hadseregénél az évek folyamán ezredessé nevezték ki. Amikor viszont nem akart tagja lenni az akkori pártnak, kitették a hadseregből és lefokozták. Ettől kezdve megszűnt a kapcsolata a katonasággal.

Újabb fordulatot az életében Debrecenbe költözése hozott, itt folytatta tovább munkásságát. Megnősült, első házasságából két fia született, Béla és András. Béla televízió- és rádiótechnikusnak tanult, a kisebbik fia, András korán elhunyt.

Az 1950-es években a Debreceni Zenei Konzervatórium, mai nevén a **Kodály Zoltán Zeneművészeti Szakközépiskola** vezetőtanára lett. A tanítás mellett zenészként is közreműködött az 1952-ben megalakult **MÁV Filharmonikusok Zenekarában**, amelynek első klarinétosa volt. A zenekart a debreceni Csokonai Színház is szerződtette, így operákat és operettekét is játszottak. Számára a klasszikus zenei műfajok képviselték az értékeket. A MÁV filharmonikusokkal számos településen adtak hangversenyt, koncerteket. A színházi műfajoktól elszakadva játszott más műfajú zenéket, pl. jazzt is.

Az újabb továbblépést az 1957-es év jelentette, amikor a **Simonffy Emil Állami Zeneiskola** fúvós tanszakvezető tanárának kérték fel Debrecenben, ahol 1967-ig volt vezető beosztásban. Eleinte minden fúvós hangszert ő tanított, majd 1959-re sikerült annyira felfejleszteni a tanszakot, hogy megalakíthatta az ország első úttörőzenekarát. Egyedülálló törekvés volt ez a nagy zenésztől, hiszen addig az úttörőzenekar fogalma nem létezett. Elhivatottsága eredményeképpen sikerült olyan közösséget létrehozni, hogy felléphettek zenekarával az első debreceni virágkarneválon. Az elsőpró sikert számos fellépés követte.

Egyre több neves ember figyelte munkáját, és így került kapcsolatba Balmazújvárossal. 1967. május elsején Debrecenben egy felvonulás alkalmával Thuróczy György, a Balmazújvárosi Művelődési Központ igazgatója a csapat láttán felbuzdulva, megkérte a zenekar vezetőjét, alapítson Balmazújvároson is úttörőzenekart. Béla bácsi a felkérésre rögtön rábólintott, és munkához látott. Első lépésként a helyi általános iskola padlásán összeszedték a porosodó régi hangszereket. Július elsején már meg is indult a zeneoktatás 8 fővel. A községben – bár ebben az időben több zenekar (levente, lakodalmas bandák) működött –, szervezett zeneoktatás addig még nem létezett. A megalakult zenekar 1967 karácsonyán mutatkozott be, de csak a szülők előtt. A nyilvánosság előtt 1968. április 4-én léptek fel egy koszorúzáson. A **Balmazújvárosi Fúvózenekar** fogalommal vált szerte az országban. Az alapító jelszava: „Vigyük ki a zenét az utcára”.

1968. szeptember 1-jén indult meg az intézményes zenei oktatás Balmazújvároson. A célok között szerepelt a gyermekek zenei készségeinek és képességeinek fejlesztése, a zenei műveltségük megalapozása; a tanulók felkészítése szabadidejük tartalmas eltöltésére, amatőr társas muzsikálásra, valamint a zenei pályára alkalmas diákok felkészítése szakirányú továbbtanulásra. A zeneiskola a **Hajdúböszörményi Zeneiskola fiók-intézményeként** működött. Eleinte az igazgató egyedül tanított a zeneiskolában, főként a fa- és rézfúvós hangszereket. Később segítette munkáját egy zongoratanár, majd fokozatosan továbbfejlesztette a tanszakot. A jól működő intézmény láttán és a kedvező visszajelzések hallatán a pedagógusok száma fokozatosan nőtt, egyre több diák vágyott arra, hogy hangszereken tanulhasson, és a zenével közelebbről is megismerkedhessen. A **Balmazújvárosi Zeneiskola** 1981. január 1-től önálló lett,

ezt követően egyre több gyermek tanult itt, és szerzett bizonyítványt a zeneiskolában. Sok kolléga követte Adamóczy Béla példáját, sorra alakultak az úttörőzenekarok szerte az országban.

Takács Erika balmazújvárosi zenetanár, tanítvány és kolléga így emlékezik ezekre az évekre: „Béla bácsi mindig szerette a kihívásokat, ezért elvállalta, hogy előbb óraadóként, majd főállású zenetanárként részt vesz Balmazújváros zenei életében, az alapfokú zeneoktatás kiépítésében.

Balmazújvárosi Úttörőzenekar 1984.

A szervezőmunka kiválóan sikerült, hamarosan fiók-zeneiskola (100 fő), majd önálló zeneiskola (150 fő) kezdte meg működését Balmazújvároson. Nem volt könnyű időszak, de Béla bácsi erről a hőskorszakról mindig büszkén mesélt. Jó ízzel, nagyokat kacagva – hogyan ment a pártbizottsághoz, miként szerzett pénzt a megyétől, hogy vonta be a régi, lagzis zenészeket a szervező munkába, miként lett pónifogat, ami a nagydobot vitte a felvonulások alkalmával, hogy csináltatott tamburbotot stb. – mesélte sztorijait, mi pedig lelkesen hallgattuk. Kiemelkedő személyiség volt, egy olyan ember, akit mindenki szeretett és tisztelt.

Azokban az években sokkal nehezebb volt egy vezetőnek a mindennapi feladatok ellátása; egy-egy hangszer, az egyenruha beszerzése, buszrendelés, egy tanári álláshely kialakítása stb., sok-sok jóváhagyó ember aláírása volt szükséges a cél érdekében. Béla bácsi leleményes és kitartó volt, mindig azt mondta: »Ha kidobtak az ajtón, bementem az ablakon, de mindig elértem a célot.« Ezt mi, akik közelebbről ismertük, elhittük neki, hisz fiatal gyermekként azt tapasztaltuk, hogy a zenekar mindenhol ott van: menetel az utcán, részt vesz a koszorúzásokon, iskolai ünnepségeken, Zánkára utazik évente, a Kartács utcai táborban zenekari szolgálatként nyaral. Vagyis Béla bácsi mindent elintézett nekünk.

Ma, amikor jobb körülmények között, egy nyitottabb világban nevelkednek a fiatalok, nem is tudják, hogy nekünk japán, koreai, néger gyerekeket látni, vagy épp velük együtt énekelni Zánka főterén, az egy óriási élményt jelentett. Béla bácsi nem ismert lehetetlent. 1967-től 1985-ig dolgozott Balmazújvároson, megalapozva a zeneiskola és fúvószenekar jövőjét, erre a stabil alapra építkezünk azóta is. Köszönjük!”

Lénárt József kürtös, katonazenész 1978-tól hűséges és oszlopos tagja volt a Balmazújvárosi Úttörőzenekarnak, majd utódjának a Bekton Fúvószenekarnak is. Így emlékezik Béla bácsira: „1978-ban kerültem a zenekarba. Adamóczy Béla bácsi, ha bármelyik növendékében látott valami rátermettséget a muzsikálásra, hamar behívta a zenekarba. Így ismertem meg én is. Nem mindennapi ember volt, elkötelezett a zene, a zenélés iránt. Rendkívül jól és hatékonyan szervezett, kevés olyan dolog volt, amit ne tudott volna a zenekarnak elintézni, mindenkivel megtalálta a közös hangot. Fiatalos, dinamikus életszemlélete ösztönző volt számunkra, gyerekként, fiatalként is felnéztünk rá. Egy egészen új szint vitt településünk életébe, lett zeneiskola, majd zenekar is a balmazújvárosiak öröme. A zenekarral komoly sikereket értünk el, a szombathelyi országos versenyen első helyezettek lettünk. A zánkai tábor megnyitása után minden évben részt vettünk az úttörőtábor életének színesítésében. Kétszer jártunk külföldön, az NDK-ban és Romániában, ami abban az időben nagyon nagy szó volt. Béla bácsi fellépéseink alkalmával a zenekart mindig »világhíres

zenekarként» emlegette. Ez nekünk nagyon tetszett, ezzel is motivált bennünket. Rendkívül büszke volt azokra a tanítványaira, akik a zenei pályát választották, különösen ránk, katonazenészekre, mint késői kollégákra. A sors úgy hozta, hogy katonazenészként én is muzsikáltam vele Debrecen főterén, ő tárogatóművészként lépett fel. Ekkor már idős volt, 80 éven felül járt. Szép kort megélt, tisztelet és hála munkásságáért.”

1985-ben nyugdíjba ment, de tovább folytatta áldásos tevékenységeit. Balmazújvároson női kórust alapította helybéli asszonyokból, ami egy éven belül vegyes kórossá alakult. Járt az országot, a Felvidéket, Erdélyt, előadásokat tartott. Járt nemzetközi tárogató-találkozókra. Művészként rendszeresen képviseltette magát az egyetemeken. Három könyve jelent meg *„Történelmi Énekeinkből, Dalainkból”* 2000. 2005. 2008. éveken.

Rendszeresen fellépett a debreceni Kossuth-szobornál, ahol a megírt három könyvében összegyűjtött kuruc dalokból állított össze műsort. Balmazújváros Város Önkormányzata 2003-ban *„Balmazújváros Városért”*, majd 2006-ban *„Balmazújváros Díszpolgára”* címmel ismerte el kimagasló tevékenységét, áldozatos munkáját, a balmazújvárosi szervezett zeneoktatás elindítását.

Még ennél is nagyobb megtiszteltetés érte, amikor 2007. szeptember 19-én Habsburg József, Árpád királyi herceg Budán, a Szilágyi Dezső téri református templomban vitézzé avatta Adamóczi Bélát és második feleségét, Márk Évát. Felesége az ország egyedüli üvegszobrász művésze volt, akivel haláláig egymást segítő, alkotó kapcsolatban éltek. Egyedülálló együttműködésük gyümölcseként, 2011-ben Salgótarjánban mindkettőjüket lovaggá avatták.

A sokoldalú művész az egyházi zenével és a vallással is hosszú ideje kapcsolatban volt, hiszen református családból származott. A katolikus és református templomokban is játszott tárogatójával miséken és istentiszteleteken. A református zoltárokat átírta hangszerére, mert szerinte az egyházi zenélésnek hatalmas ereje van a nemzet együvé tartozásában is. 2007-ben kezdte el átírni tárogatóra a református énekeskönyv egészét. Egy évvel később készítette el első műsoros lemezét, amelyen a *Történelmi Énekeinkből, Dalainkból* 1. kötetben szereplő dalokat szólaltatta meg ősi hangszerén.

Pedagógusként a diákok érdekeit, fejlődését tartotta szem előtt minden helyzetben és minden időben. Számtalan gyermek járt hozzá órákra, és közülük sokan a zenei pályán maradtak. Kivételesen büszkéek voltak, felnéztek rá, tisztelték Béla bácsit. Adamóczi szerint a tanítási módszereknek sok összetevője van. A tanárnak mindenekelőtt meg kell szeretetnie magát a gyerekekkel. Ne csak tanárnak nézze, hanem igazi barátnak. Közel engedte magához a gyerekeket, ezáltal megteremtette azt a biztonságot, szeretetet, ami által a gyermek vágyott arra, hogy ismét zeneórára menjen. Minden diákjával, de a szülőkkel is tartotta a kapcsolatot. Családias hangulatot teremtett, nem volt nála divat a kopogtatás. Mindig volt valamilyen cukorfeleség a fiókjában, hogy a gyerekek a hangszerfúvás szüneteiben felüdítsék kifáradt ajkaikat. Fontos volt számára a példaadás, a tisztelet is, ugyanakkor az igazságos szigort sem vetette el. Azt vallotta, a gyermekben a jót kell keresni, nem pedig a rosszat.

A gazdag munkásság 91 éves korában ért véget. De Béla bácsi szelleme, a zene szeretete Balmazújvároson tovább él. Nemcsak az úttörőzenekar utódja, a Bekton Fúvószenekar népszerűsíti, hanem az újjászületett Veterán Úttörőzenekar is.

Lénárt József: *„A balmazújvárosi úttörőzenekar fennállásának 50. évfordulója 2017-ben volt. A Bekton zenekarral karácsonyi koncertre készülődve kitaláltuk, hogy az évforduló alkalmával össze kellene verbuválni a régi zenekart, és egy régi indulót a kedvencek közül eljátszani. Az ötlet megszületése után elkezdődött a szervezkedés. Bizony, nem volt könnyű, a régiek közül sokan már 30-40 éve nem játszottak hangszerükön, vagy már nincs is meg*

az a régi hangszer. Persze nekem, mint katonazenésznek zenéléssel telik az életem, így nagyobb hittel álltam az egészhez. Egy idő után magától is ment a dolog, egymásnak szóltak az emberek, és gyarapodott a bátor veteránok társasága. Eljött az első próba ideje. Ez a találkozás nagyon megható volt számomra. Megtaláltuk a karmestert is, legfiatalabb társunk személyében. Szinte mindannyian visszaváltoztunk azzá a gyerekké, akik annak idején voltunk. A próbák során visszajöttek a régi emlékek. Már alig vártuk az első fellépést, ami hamar el is jött. Amikor az Újra itt van c. Illés számra bevonultunk, a közönség soraiban ülők könnyekig meghatódtak, hogy 40 év után ismét együtt látják a zenekart úttörőruhában. Zenészeknek és közönségnek egyaránt felejthetetlen élmény volt. Ennek három éve, a zenekar él, próbál, fellépéseket vállal, új tagok jönnek. Ami ezt az egészet összetartja, a veteránok határtalan lelkesedése és a zene szeretete. Béla bácsi biztos nagyon boldog, ha hallgat minket, és mi is gyakran emlegetjük Őt.”

A súlyos megpróbáltatásokkal teli, de rendkívül sikeres életút bemutatásának alapját Tóth Erzsébet tanító szakdolgozata, valamint felesége, Adamóczkiné Márk Éva visszaemlékezései adták.

KISS ERZSÉBET
Debrecen
és JUHÁSZ FERENCNÉ
Balmazújváros

„A jó tanárok azt várják
a diákjaiktól, hogy
haladják meg őket.”

(Lee Smolin)

ÁROKSZÁLLÁSI TIBOR (Szolnok, 1957. 05. 04. – Paks, 2017. 01. 27.)
középiskolai tanár, Bolyai János Matematikai Társulat Tolna megyei
tagozatának titkára, közoktatási szakértő, megyei szaktanácsadó;
Tehetséges Fiatal Matematikusért Alapítvány kuratóriumának elnöke

1957. május 4-én született Szolnokon. Édesanyja, Varga Mária
(1933–2003) középiskolai magyartanár. Édesapja Árokszállási Tibor
(1928–2013) középiskolai matematika–fizika szakos tanár. Egy
fiútestvére van: Árokszállási Zoltán, aki 1966-ban született.

A **győri Jedlik Ányos Gépipari és Informatikai Középiskolában** kezdett matematikát és
fizikát tanítani (1982–1983). **Mezőberényben, a Petőfi Sándor kéttannyelvű Gimnáziumban**
folytatta tovább a munkáját (1983–1988). Családjával Paksra költözött, és a **Paksi Atomerőmű**
Rt. által fenntartott **Energetikai Szakképzési Intézet** tanára lett 1988-ban. Élete végéig ebben
az iskolában maradt, amelynek jelenlegi neve Energetikai Szakgimnázium és Kollégium.

Munkáját iskolájában a kollégák elismerték, megbecsülték, városi és országos
kitüntetésekben is volt része. Munkahelye, az **Energetikai Szakképzési Intézet Műszaki**
Szakközépiskolája (ESZI) 2008-ban *ESZI-gyűrűvel* tüntette ki. A *Tehetséges Paksi Fiatalokért*
Alapítvány díját 1993-ban kapta meg.

Dr. Kálmán Attila művelődési és közoktatási minisztériumi államtitkár 1994. évben, az
Országos Középiskolai Tanulmányi verseny (OKTV) díjátadó ünnepségen, sikeres *OKTV*
felkészítésért díjjal tüntette ki matematikából. A díjat feleségével, Árokszállási Eszterrel
megosztva kapta. Ez volt az első ilyen alkalom, amikor a felkészítő tanárokat is díjazták.

1999-ben *Graphisoft-díjjal* jutalmazták. „A *Graphisoft-díj* különlegessége, egyedisége: *Erre*
nem lehet pályázni, ajánlani, kizárólag tehetséges, jól felkészített tanítványok versenyeredményei
révén lehet bejutni a jelöltek közé.” (*Érintő; elektronikus online folyóirat*, 2018. június)

A *Beke Manó Emlékdíj* II. fokozatát kapta meg a 2000. évben, melyet a Bolyai János Matematikai
Társulat ad ki, és az alapítók szándéka szerint „...ezzel a díjjal a Társulat az ismeretterjesztő és
népszerűsítő matematikai munkásság terén kimagasló teljesítményeket fogja kitüntetni.”

Részletek pedagógiai munkájáról: Szerette a szélsőérték-feladatokat megoldani, és
maga is talált ki ilyen problémákat, amelyeket a KöMaL többször is kitűzött matematikából
és fizikából is. Különleges saját feladatai közé tartozik a KöMaL angol nyelvű jubileumi
számában, (C2K2 Century 2 of KöMaL) is megjelent feladat, amely egy féltétel (a hegyesszög)
elhagyásával egy nehéz határérték-feladattá változik, amelynek szövege magyarul: „**Gy. 3236.**
Az ABC hegyesszögű háromszögben az A csúcsból húzott magasság talppontja T_a . Hasonlóan
értelmezzük a T_b és T_c talppontokat. Bizonyítsuk be, hogy a $T_a C + T_b A + T_c B$ szakaszok összege
legalább akkora, mint a $T_a T_b T_c$ háromszög kerülete!”

Főszervezője volt a IV. Nemzetközi Magyar Matematika versenynek. Erről a kimagasló rendezvényszervezésről így írt: „Kezdeményezésemre és akkori igazgatóm, Gálos István (ő sem él már) hathatós segítségével 1995 tavaszán iskolánk rendezte a 4. Nemzetközi Magyar Matematika Versenyt. A szervezés nagy munka volt, sok-sok órát és éjszakát is igénybe vett, hogy minden a helyén legyen. Ugyanis ez a verseny egy többnapos kulturális rendezvény is egyúttal. A határon túli és az anyaországbeli magyarság összetartozásának egyik szimbóluma ma is. A zsűri elnöke Reiman István volt. Az ünnepélyes megnyitón Csoóri Sándor mondott ünnepi beszédet. Jómagam a megnyitón és a záráson konferanszié voltam. Az eseményről a Duna Televízió is tudósított. Azt kell mondanom, hogy szerencsénk is volt, mert az anyagi feltételeket az Atomerőmű, az Önkormányzat és más szponzori támogatások bőségesen megteremtették. Ma is azt gondolom, ez volt pályafutásom legnagyobb élménye és sikere.”

Tanítási módszereiről a 2014-ben elkészített Pedagógus I. portfóliójában így írt:

„1982-ben végeztem Szegeden a József Attila Tudományegyetem Természettudományi Karának matematika–fizika szakán. Magas színvonalú szakmai képzésben részesültem, kiváló tanárok, kutatók, tudósok tanítottak. Megtanultam azt, hogy e tudományok valamilyen szintű műveléséhez és tanításához kitartás és alázat is kell. Ezek a tulajdonságok végigkísértek és ma is kísérek pályám során.

Győrben kezdtem tanítani a Jedlik Ányos Szakközépiskolában 1982-ben. Természetesen fogalmam sem volt arról, hogy meg kellene felelnem bizonyos kompetenciáknak. Nem is ismertem ezt a szót abban az értelemben, ahogy ma használják. Őszintén szólva, azt hittem, az egyetemi végzettség eleve predesztinál arra, hogy megfelelően fogok tudni dolgozni. Persze ösztönösen, és főleg néhai szakvezetőmre, Hajnal Imre Tanár Úrra emlékezve, voltak foglaim arról, hogy hogyan is kellene tanítani, de nyilván rengeteg hibát követtem el kezdetben. Egy dologra most is emlékszem. Az első hónapokban óráim előadás jellegűek voltak. Még a gyakorló feladatok zömét is én oldottam meg a táblánál. Szerencsémre kollégáim rámutattak erre, úgyhogy gyorsan leszoktam erről.

1982 telén házasságot kötöttem Rácz Eszterrel (Jelenlegi neve: Árokszállási Eszter) és a következő tanévet már a mezőberényi Petőfi Sándor Gimnáziumban együtt, kollégákként kezdtük el. Azt kell mondanom, hogy együttműködő, kritikus és főként segítő munkakapcsolat alakult ki köztünk. A Mezőberényben töltött 5 év során megszülettek gyermekeink, ami gyökeres változást hozott. Család lettünk a szó igazi értelmében, és ez bizony változtatott a tanításról alkotott felfogásomon. Gyermekeim fejlődése során megtapasztaltam, tanítványaim tanításában, nevelésében is rájöttem, a fejlesztés legjobban akkor sikerül, ha átérezzük, mi az, ami nehézséget okoz a megértésben, és szó szerint válaszoljuk meg azokat a kérdéseket, melyeket a diákok feltesznek. Az órának jó hangulatban, baráti légkörben kell telnie.

Megemlíteném még Uhrin János Tanár Úr nevét, aki akkoriban Békés megye matematika szakfelügyelője volt. Sok jó tanácsot és segédanyagot adott nekünk, melyeknek a későbbiekben is hasznát vehettük.

1988 augusztusától kezdődően napjainkig az (mostani nevén) Energetikai Szakközépiskola és Kollégium tanára vagyok. Ez az intézmény indulása pillanatától ismert volt, ugyanis az Atomerőmű bázisiskolájaként alapították. Országos összehasonlításban is az ország egyik legjobban felszerelt iskolájaként indult 1986-ban.

Nagyon szerencsés vagyok, mert 10–12 éven át taníthattam ilyen színvonalú csoportokat. Tudom, hogy kollégáim zömének ez nem adatott és adatik meg. Amit e kiváló diákok tanítása során mégis nagyon mélyen hasznosítani tudtam még a mezőberényi időszakból, az az, hogy még a legnehezebb problémák megoldása felé is a legkézenfekvőbb, legegyszerűbb

Árokszállási Tibor és Soós Tamás előadása
a KöMaL ankéton 2015

kérdések tárgyalása felől kell haladni. Különbőség csak abban van, hogy ahová el lehet jutni, az nagyon függ a diákok képességeitől. A hozzáadott érték azon múlik, hogy milyen a diákok hozzáállása és milyen a tanári attitűd.”

Nagyon büszke volt tanítványaira. A kötelező órákon és szakkörökön kívül is tanította őket időt és fáradságot nem kímélve. Nem voltak ritkák a hétvégi „palacsinta- és pizzaevéssel erősített” maratoni

feladatmegoldó foglalkozások. Tanítványainak a lehető legtöbb alkalmat igyekezett megadni a fejlődésükhöz. 2015-ben például tanítványával (Soós Tamás) együtt tartott előadást *Különböző Matematikai Módszerek és Szimulációk Nehezebb Fizika Feladatok Megoldásában & A Vis-Viva Egyenlet és Alkalmazása* címmel a KöMaL ankéton.

„Diplomamunkájában megemlékezett rólam, melyre büszke vagyok” – mondta el Tibor sokszor, amikor tanítványai kerültek szóba. Dr. *Pintér Balázs* matematikus megemlékezése pontosan fejezi ki, hogy milyen elhivatottan foglalkozott tanítványaival: *„Árokszállási Tibor középiskolában matematikatanárom volt. Szerencsésnek mondhatom magam, hogy megmutatta, mi is igazán a matematika, azt a lendületet is neki köszönhetem, amely sokszor segített egyetemi tanulmányaim során”.*

Életének utolsó 10 évében rákbetegségben szenvedett. Egyre nehezebbek voltak a küzdelmes mindennapok számára. A kórházi állapotot nehezen tűrte és hazakérte magát otthonába az utolsó napjaira, ahol felesége ápolta.

Elhivatott munkájának 2017. január 27-én bekövetkezett halála vetett véget.

Források:

- Árokszállási Tibor, Pedagógus I. portfólió 2014. november
- Árokszállási Tibor és Soós Tamás előadása a KöMaL Ankéton 2015; *Különböző Matematikai Módszerek és Szimulációk Nehezebb Fizika Feladatok Megoldásában & A Vis-Viva Egyenlet és Alkalmazása*, <https://www.youtube.com/watch?v=ZQYJb3X9FiQ>
- Sparing László, A Graphisoft díj története; <http://www.ematlap.hu/index.php/hirek-ujdotsagok-2018-06/744>
- Árokszállási, Tibor Gy. 2954, Gy3066, F 2999, F.3008, F.3037, F. 3205, C2K2 Century 1 of KöMaL, Preliminary Edition, „1994-1997”, Roland Eötvös Physical Society, Budapest, 1999.
- Árokszállási, Tibor Gy. 3236 p.25 C2K2 Century 2 of KöMaL Volume 2; Roland Eötvös Physical Society, Budapest, 2002.
- Középiskolai Matematikai Lapok, 1951/II. évf. 262. o. <https://www.komal.hu/verseny/1998-11/mat.h.shtml> Árokszállási Tibor: Középiskolás fokon https://matek.fazekas.hu/images/cikkek/20140102_cikkek_arokszallasitibor... PDF fájl

Felesége,
ÁROKSZÁLLÁSI ESZTER
Paks

B

„Testesítsd meg azt, amit tanítasz, és csak azt tanítsd, amit megtestesítesz.”

(Dan Millman)

Dr. B. KISS SÁNDOR (Hajdúböszörmény, 1936. 02. 23. – Hajdúböszörmény, 2019. 07. 2.) tanár

Egy nagy tanárgeneráció utolsó tagja volt, aki meghatározó szerepet töltött be a **Bocskai István Gimnázium** nevelő-oktató munkájában és vezetésében. 1962 és 1996 között 34 éven át tanított itt, és alakította a gimnázium életét.

Szülei B. Kiss Sándor és Talár Róza. A gazdálkodó családból származó majdani gimnáziumi tanár a becsületet és szorgalmat hozta életre szóló értéként a szülői házból. Felesége, Kertész

Margit tanítónő, akivel Zoltán nevű gyermeküket nevelték, s aki matematikus–mérnök és szoftverfejlesztő lett.

A debreceni Agrártudományi Egyetemen szerzett mérnöki diplomát, melyet tanárképző szakkal, majd biológia szakos tanári végzettséggel, sejtbiológiai képzéssel és egyetemi doktori (KLTE) címmel egészített ki. Hivatásában folyamatos megújulás, önképzés jellemezte, 4-5 évenként megújította tudását, frissítette diplomáját: 1960. Debreceni Agrártudományi Egyetem - agrármérnök • 1966. Mezőgazdasági Mérnöktovábbképző Intézet; tanárképző szak • 1975. KLTE középiskolai biológus tanár • 1978. KLTE sejtbiológiai képzés • 1991. KLTE egyetemi doktorátus

Naprakész gyakorlati ismeretekkel gazdagon, pragmatikusan tanított. 60 osztályt érettségiztetett nappali és levelező tagozaton biológiából. Tanítványai közül többen OKTV versenyeken vettek részt, sokan lettek mezőgazdászok, agrármérnökök, orvosok, vegyészek, gyógyszerészek. A városban ismeretterjesztő, tudományos és munkavédelmi előadásokat tartott, biológia tantervet írt az intézmény pedagógiai programja számára. 23 éven át a pedagógus KST pénztárosa volt a városban.

Igen értékes munkát végzett a gimnázium biológia-szertárának fejlesztésében és rendezésében. Az ő nevéhez fűződik a botanikus kert megálmodása, létrehozása és gondozása a gimnázium udvarán. A Magyar Ökológiai Intézet pályázatával folyamatosan fejlesztette az állományt nyugdíjba vonulásáig.

19 évig 8 osztályban látott el osztályfőnöki tevékenységet. Több, nehéz helyzetben lévő osztály vezetését vállalta, amikor a kolléganők gyesre mentek, a kollégák munkahelyet váltottak, nyugdíjba vonultak, és vitte tovább a tanítványokat a sikeres érettségi vizsgáig. Így sokan volt beugró, helyettes osztályfőnöke, akiket a legutolsó osztálytalálkozóig szívesen patronált.

A növénynemesítés területén szívvel-lélekkel dolgozott szabadidejében, előbb a liliumok, majd a fás bazsarózsák ihlették meg, s a világ számos nemesítőjével, termesztőjével tartotta a kapcsolatot, levelezett, magvakat, gumókat cserélt Kanadától Ausztráliáig. 17 éven át

volt tagja az Észak-Amerikai Liliomtermesztő Társaságnak. A gödöllői kiállítások állandó résztvevője volt. Rajongott a kertért, előbb a szőlőskertben hozott létre kis Édent, majd a Debreceni utcai házuk kertje virágzott ki a keze alatt. Sok bőszőrményi család kertjében pompázik az általa adományozott virág, cserje.

Közvetlen munkatársként megbízható, szavatartó volt. Olyan, akikre azt mondjuk, hogy az ember tűzbe tenné a kezét érte. Sohasem a reflektorfényben, nem a munka nyilvános homlokterében dolgozott, hanem észrevétlenül, a háttérben segítette a munkát, legyen az helyettesítés, intézményi statisztika, órarendkészítés, ünnepi műsor szervezése, kiadványok nyomdába juttatása, gyesen lévő kolléganők látogatása, aranydiplomások köszöntése, temetésen való részvétel, vendégek fogadása, városi programokon a gimnázium képviselője. Igazi kartársként élt közöttünk. A gimnázium képzési arculatának a 90-es évekbeli reformját igazgatóhelyettesként támogatta 4 éven keresztül. Sokoldalú munkáját a város és az iskola az alábbi kitüntetésekkel ismerte el: Miniszteri dicséret (1983) • Erdemes szakszervezeti munkáért (1984) • Társadalmi munkáért ezüst fokozata (1989) • Pedagógus szolgálati emlékérem (1996) • Dr. Molnár István-díj (1996)

Mit tanultunk tőle? Az élővilág szeretetét. Az emberek tiszteletét. Soha, senkire becsmérítő szót nem mondott. A mindennapi nyugalmat, a hajnali-reggeli órák hasznos tevékenységre való fordítását. A rohanó, feszített munkában is a pihenő megtartását, a jóízű beszélgetéseket a kertről és ételekről. És azt, hogy a gyermeknevelésben „csak az első harminc év a nehéz”. És hogy az igazi tudósok nem a könyvekben, az elméletekben, hanem a mindennapi életvezetésben, gyakorlati tevékenységben ismerhetők fel: a szerény, áldozatos, másokért élő, segítőkész munkában és tevékenységben. (Gyulai Edit tanítvány, kolléga, vezetőtársa)

Az utóbbi években egyre többször kaptunk értesítést gimnáziumi tanáraink haláláról. Ilyenkor óhatatlanul egy kis időutazáson vesz részt az ember. Elgondolkodik, hogy a tanórákon gyakran lassan vánszorgó perceket hogyan is váltották fel a rohanó évek. Akkor számunkra ők voltak a komoly felnőttek, mi a néha meggondolatlan kamaszok. Az évtizedek elteltével a gyakran kemény, szigorú tanárokból is már csak a kedves, idősebb embertársunkat láttuk. Ma már generációnk nagy részének gyerekei is túl vannak a középiskolás éveken, s láthattuk, mennyire más most egy középiskola légköre, mint akkor volt.

„Kiss tanár úr sok tekintetben eltért a többi pedagógustól. Megható lenne, ha azt írnám, hogy ő szerettette meg velem a biológiát, vagy hogy miatta lettem kertészmérnök. Egyik sem lenne igaz. A biológiát már korábban is szerettem, a pályaválasztást pedig az utolsó pillanatra hagytam, s kizárásos alapon jelöltem meg a szakot. Viszont tanár úr adott olyan alapokat, hogy a felvételem elsőre sikerült, ahogy a többi osztálytársamnak is, akik az ő tantárgyát választották érettségi tárgynak, vagy biológiából kellett felvételizniük. Mindezt úgy érte el, hogy nem tartott kiselőadást a tantárgy fontosságáról, nem prognosztizálta, milyen sötét jövő vár ránk, ha nem vesznek fel bennünket. Arra sem emlékszem, hogy valaha is megszégyenített, megsértett volna bárkit. Ha valakinek nem volt a kedvence a biológia, azt teljes mértékben tolerálni tudta. Nagyra értékelte a diákok más tantárgyban vagy művészetekben nyújtott teljesítményét. Nem emlékszem, hogy valakinek is megrovást adott volna. Megjelenése, viselkedése igazi úriemberhez méltó volt. Soha nem kérkedett az elért eredményeivel. Akkor még egyébként sem volt szokás, de ő soha nem „bratyizott” a diákokkal. Viszont érdeklődött, kérdezett, s ami a legfontosabb, figyelmesen végig is hallgatta a válaszokat. Ha kérdeztünk, válaszolt. Ha éppen nem tudta a választ, akkor becsülettel megmondta, hogy a következő órán visszatérünk rá, ennek még utána kell néznie. És vette a fáradságot, körüljárta a témát. Tegyük hozzá, akkor még nem a Google volt a barátunk.

Ma már a technika segítségével könnyen bemutatathatók egyes jelenségek, életfolyamatok. Minekünk még keményen könyvtározni kellett. Ő olyan szemléletesen tudta előadni az élővilág rejtelseit, hogy szinte magam előtt láttam a jelenségeket.

Mivel a kertészkedés volt a szenvedélye, kertészeti egyetemi végzésünk után megkeresett engem és a szintén kertészmérnök férjemet. Be kell vallanom, nem túl sok segítséggel tudtunk szolgálni, hisz az általa feltett kérdést már előtte annyi oldalról körüljárta, hogy a mi tudásunk abban a témában az övéhez képest igen „karcsú” volt. Mivel Hollandiában voltunk gyakorlaton, címeiket, elérhetőségeket azonban sikerült adni neki, ami, remélem, hasznára volt. Neki és a szüleimnek is volt szőlőskertje Hajdúböszörmény határában. Sajnos végig kellett néznünk, hogy a kis édenkertekből hogyan válik homoksivataggá. A szüleimtől gyakran érdeklődött felőlünk. Úgy éreztem, büszke volt rá, hogy a tanítványaként helyt álltam a szakmámban.

Tanár úr elmeneteléről akkor hallottam, amikor a kis unokám második születésnapjára készülődtem. Ilyen az élet. Születés, elmúlás, öröm, bánat. Az utolsó találkozásunkkor már láttam, hogy nagyon nehezen mozog, de ment, tette a dolgát. Kissé szégyenkezve valom be, hogy a hírt hallva az első gondolatom az volt, hogy mi lesz a tanár úr növényeivel? Azt tudom, hogy a város sok kertjében ott díszlenek az általa szaporított növények, szőlőtőkék, liliomok. Úgy gondolom, hogy szebben nem is őrizhetnénk meg Sanyi bácsi emlékét, mint azzal, hogy ápoljuk, vigyázzuk az általa szaporított és nagyon szeretett növényeket. (Zsiláné André Anikó kertészmérnök, egykori tanítvány).

„Amikor B. Kiss Sándor tanár úrra gondolok, két jelző jut eszembe: bölcsesség és kiegyensúlyozottság. Az ő óráira mindig kedvvel jártunk, hálásan emlékezünk a vele töltött időre, ...mert ő azt adta nekünk, ami a mai világunkban talán nem reménytelenül elfeledett: a saját kertünk gondozásába vetett hitet. A gimnázium biológia szertárának fejlesztése és rendezése az ő kedves feladata volt. Amikor az első órán megkérdezte, hogy ki szeretne szertáros lenni, én szívesen jelentkeztem; akkortól egy társammal együtt minden óra előtt a szertárnál vártuk, hogy segítsünk bevinni az osztályterembe az aktuális tananyag kellékeit. Mindig jókedvűen tűnt fel a folyosón, az említett kiegyensúlyozottság, a hozzánk intézett egy-két jó szó megalapozta az órák hangulatát. Sosem beszélt feleslegesen, érdemes volt figyelni minden szavára. Értékes útravalót adott azoknak is, akiknek tervük volt a biológiával, de örült az őszinte érdeklődésnek is. Sokat mesélt arról, hogy milyen hasznos dolog, ha már gyermekkortól látjuk, tapasztaljuk a kert művelését.

A kertészkedés számomra is kedves időtöltéssé vált, így később, amikor már újságíróként dolgoztam, ő maga szólt, ha virágzott a kertje. Így csodálhattam meg, fotózhattam le gyönyörű liliomait, hibiszkuszait, később pedig a fás bazsarózsáit. Sokszor hangsúlyozta, hogy olyan növényt szeretett volna szaporítani, ami értékes, ritka, és kihívást jelent a meghonosítása. Eredményeiről bárkinek szívesen beszámolt, sőt hajtásokat is ajándékozott, így Hajdúböszörményben is sokan nevelnek tőle származó növényeket.

„Csodakertje van a tanár úrnak”- írhattam róla többször is. Emlékszem, eszmefuttatásaiban hányszor ment vissza egészen a szülői házhoz, amely megalapozta az egész életét.” (Barak Beáta, egykori tanítvány, újságíró, kommunikációs szakember)

„Kollégák voltunk. Ha bemegyek a gimnáziumba, általában hátul, a kert felől érkezem. Kiss tanár úr keze nyomát őrzi a kert is. A fák, a cserjék legnagyobb részét ő ültette. Örülök, hogy én is segíthettem neki... Engem is taníthatott volna, hiszen akkoriban én még mint diák „ténykedtem” itt. Tiszteltük, mert tudtuk, hogy az a magas vékony ember nagy tudású, türelmes, jó tanár. Szinte mindent és mindig szemléltetett. Ő intézte a filmkölcsonzést is. Hol van már a régi tizenhat milliméteres vetítő? Mikor tanárként hazakerültem, ő volt a

munkaközösség-vezető. Igen jó hangulatú volt ez a munkaközösség. Segítőkéz, jó humorú ember volt. A szakfelügyelői, sőt az ún. „átfogó” látogatáskor segítettek egymást, és izgultunk egymásért. Csendes, higgadt volt, sosem emelte fel a hangját. Humorral sok mindent elintézett. Erről egy rövid történet: Már nyugdíjasként találkoztunk. Mondtam, fáj a derekam. Ő azt válaszolta, hogy „kéményseprő” bajom van. A „korommal” van baj! Igaza volt ebben is. Több (nemzetközi és hazai) szervezet tagja volt. Botanikus kertekkel levelezett. Tehette, hiszen „növénynemesítéssel” is foglalkozott. Kísérletező ember volt. Nagyon szerette a virágokat. Van tőle pár virágom: liliom, mocsári hibiszkusz, de szőlő is, az otthoni „botanikus kertemben”. Könnyen doktorált. Volt tudás a fejében!

Segítőkézségét szemlélteti az is, hogy ő biztatott, menjek el érettségi elnöknek. Mondtam, se kedvem, se pénzem. Erre azt mondta, ő meghitelezi. Megcsináltam. Úgy jó másfél évtizeden át elnököltem. Nem bántam meg. Köszönet néki. Egy segítőkész, nagy tudású, jó ember és kiváló tanár ment el. Munkaközösség-vezetőként én voltam az utódja, mikor igazgatóhelyettes lett. Azt hiszem, mondhatom barátomnak is. Sokszor jut eszembe. Hiányzik. Ő volt a Tanár. Igen, így nagybetűvel! Emlékét őrzik: a gimnázium, a kollégák és volt tanítványai.” (Balla Sándor egykori kolléga)

Az emlékező szövegeket összegyűjtötte:

GYULAI EDIT

Hajdúböszörmény

BÁCSKAI MIHÁLY (Csikéria, 1929. 08. 10. – Szentes, 2011. 06. 21.)
középiskolai tanár, drámapedagógus

Édesapja, Bácskai Mihály, gazdálkodó, édesanyja háztartásbeli volt, később belépett a helyi termelőszövetkezetbe. Tanulmányait szülőfalujában kezdte, majd Bácsalmáson és Szabadkán folytatta. A polgári iskola befejezése után a bácsalmási mezőgazdasági középiskolába iratkozott be, ahol 1947-ben érettségi vizsgát tett. A középiskola elvégzése után az állatorvosi tanulmányok foglalkoztatták. Mivel lakhelyétől távol (Budapesten, Gödöllőn) lehetett volna tanulni, inkább egy évig a mezőgazdaságban dolgozott. 1948-ban fölvételt nyert a szegedi József Attila Tudományegyetemre, magyar–történelem szakra. Itt tagja lett az intézmény színjátszó csoportjának. Sokoldalúságára jellemző, hogy vezetője volt az egyetemi sakks csapatnak.

1950-ben megnősült, felesége, *Molnár Erzsébet* szintén magyar–történelem szakos középiskolai tanár. Egyetemi tanulmányai befejezésével egy évet a **szegedi Radnóti Miklós Gimnáziumban** tanított. 1953-ban a Bácskai házaspárt **Szentesre** helyezték, a **Horváth Mihály Gimnáziumba**. Négy gyermekük született: Mihály magyar–francia szakos tanár, Erzsébet pszichológus, János színész, István bölcsész diplomával a könyvkiadás területén dolgozik.

Tudományos munkáját már az egyetemen kezdte, majd a Magyar Tudományos Akadémia ösztöndíjasaként folytatta. Magyar nyelvészettel, népnyelvi gyűjtéssel

foglalkozott, közreműködött a neves néprajzkutató, Bálint Sándor munkájában. Mivel a gimnáziumban – a kezdetekben – a történelem oktatását bízták rá, ezért később ez irányú munkája abba maradt. Szentesen, a gimnáziumban, a szaktárgyai oktatása mellett délutánonként a diákszínpad szervezését, vezetését, a darabok rendezését vállalta föl. A szabadidő tartalmas eltöltése mellett az volt a célja, hogy diákjai talpraesett, sokoldalú, értelmesen és szépen beszélő felnőttként bármely hivatásban emberül állják meg a helyüket. Tanítványaival néphagyományokat, népballadákat, népi tréfákat állítottak színpadra. Újszerű előadásmódjukkal hamar népszerűvé váltak nemcsak a környező falvakban, városokban, hanem országosan is. A gyulai Erkel Diákünnepen rendszeres visszatérő résztvevők voltak, többször Aranydiplomát kaptak. 1971-ben a Magyar Rádió által meghirdetett amatőr színjátszók országos versenyén elnyerték a fődíjnak számító mikrobuzst és egy külföldi utazást, 1972-ben egyik előadásukat a Magyar Televízió is közvetítette.

Előadásaik lényegét Bácskai tanár úr a következőképp fogalmazta meg: „... *nem a beleélés és a teljes utánzás a cél, hanem abból indul ki a rendező, hogy egy tizenéves gyerek nem tud összetett jellemet megformálni, ezért nagy vonalakban a karakter jelzéséig jutnak el.*”

Szaktárgyainak tanítása és a diákszínpad mellett 1954-től felnőtt színjátszó csoportot is szervezett, ahová a helyi értelmiségi réteg játékos kedvű tagjait invitálta. Időközben Bácskai tanár úr feleségével együtt aktív tagja volt a helyi pedagógus kórusnak és részt vett a *Galli János* zeneiskolai igazgató által vezetett szimfonikus zenekar szervezésében is. 1960–74-ig mint az irodalmi színpadok megyei szakreferense, majd szakfelügyelője járta a megyét, figyelte és tanácsaival segítette a színjátszó körök munkáját, ugyanakkor a magyar nyelv és irodalom tantárgynak is megyei szakfelügyelője volt. A Színjátszók Országos Tanácsának tagjává választották, és ezzel együtt „A” kategóriás hivatásos rendezői besorolást kapott. *Diákszínpad és diákszínjátszás* c. könyve a Tankönyvkiadó gondozásában jelent meg 1974-ben, melyet az egyetemi, főiskolai népművelés és magyar szakos hallgatók is használtak. Elsősorban a diákszínjátszás területén dolgozó kollégáknak írta le a tapasztalatait és nyújtott ezzel segítő kezét. A kötet egy évvel később Nívó-díjat kapott.

1974 őszétől a gimnázium igazgatója lett. 16 éves igazgatósága alatt fontosnak tartotta a jó tantestületi légkört, a barátságos, demokratikus közösség kialakítását. Különösen odafigyelt pályakezdő kollégáira, segítette őket a tanácsaival. Vezetése alatt kiemelkedő szerepet kapott a nyelvoktatás. Angol, francia, orosz anyanyelvi lektorok segítettek a tanulók iskolai nyelvtanulását. Sikerrel szerveztek külföldre több diákcsera-programot. A nyelvi tagozatok mellett erősödött a kémia–fizikai szak, szorgalmazta a matematika kiemelt szerepét, saját példájával is támogatta a sportágak körének szélesítését is az iskolában. A diákszínpadon, az irodalmi-drámai tagozatban, s egyáltalán az iskola intézményében az önismeretet, a kreativitást, a kritikai szellemet, a társas hatóképességet, a kooperációra törekvést hangsúlyozta. Igazgatói, tanári, emberi habitusa mélyen beleivódott tanítványiba. Pedagógiai hitvallása érthetővé teszi a tanítványok ragaszkodását:

„Olyan iskolákat szeretnék látni mindenütt, amelyeket nem vállalatyszerűen működtetnek, ahová nem kell közlönök tömegét járatni és azok tartalmát silabizálni, és ahol nem a gazdasági ügyek uralkodnak mindenek fölött. Legfőképpen pedig olyan iskolákat kívánnék mindenhová, amelyekbe szeretnek járni a gyerekek.”

Várkonyi Zoltán, a Színház és Filmművészeti Főiskola akkori igazgatója javasolta, hogy legyenek olyan középiskolák, amelyek a színészképzés előiskolái. Az ötletet Szentesen Bácskai Mihály valósította meg és 1978 őszén beindult a Horváth Mihály Gimnázium első irodalmi-drámai tagozatos osztálya. A szentesivel párhuzamosan Budapesten és Pécsen

Bácskai Mihály és Bácskai Mihályné
Molnár Erzsébet

vezették be egy-egy középiskolában kísérleti jelleggel a drámai tagozatot. A tagozatnak nem volt közvetlen célja, hogy színészeket neveljen. Ennek ellenére az évek során számos, később országosan is ismertté vált színész a szentesi gimnáziumban kapta meg az alapokat. Bácskai Mihály többször hangsúlyozta, hogy *„Az iskola önismeretre nevel, arra, hogy álmokergetés helyett inkább valódi képességeik szerint válasszanak pályát a fiatalok.”* Feleségével közös szervezésben az anyanyelvi táborokat a 70-es 80-as években nyaranta Szentesen tartották. Ennek anyaga az anyanyelv oktatása és a diákszínjátszás volt. Több száz hazai pedagógus itt ismerkedett meg az anyanyelvi műveltség terjesztésének legkorszerűbb módszereivel, a verstanítás és a dramaturgia pedagógiájával. A minisztérium felkérésére dolgozta ki az irodalmi-drámai tagozatos osztályok speciális tantervét. A tanterv irodalmat, beszédtechnikát, táncot, éneket, színházi alapismereteket, filmes tréninget, esztétika alapismereteket foglalt magában. Ennek érdekében is 1986-tól a film- és videó-ismeretek fakultatív oktatását is bevezették a gimnáziumban. Természetesen ekkorra már több kollégája is bekapcsolódott a tagozat munkájába, akik az intézmény egykori diákjai vagy korábbi egyetemi színpados múlttal bíró középiskolai tanárok voltak. Egy nagy közösség tagjai lehettek, miközben megőrizték, fejleszthették önállóságukat. Miska bácsi kedvenc mondása: *„Ha rám hallgatsz, akkor úgy csinálod, ahogy akarod!”*

Majtényi András zongora és ének szakos tanár – a tagozat megalakítása óta a gimnázium zenetanára – így emlékszik vissza igazgatójára: *„... beszédek, melyeket évről-évre és ballagáskor mondott igazgatóként – nem ragozom, de példát lehetne ezekről a mai napig venni. Amikor vége volt, összenéztünk. Megint jó beszédet mondott az öreg! - És amit mindig sokan mondanak, mondunk, hogy mint igazgató messze megelőzte korát: sikerült a pártállamban olyan demokratikus iskolát teremtenie, és azt olyan demokratikus módon irányítani, amilyen szerintünk nem sok volt az országban!”*

Csontos Magda pedagógiai szakíró így írt az Elhivatottak c. kötetben (1990): *„Bácskai Mihály pályáját, életét, őt magát jellemezni akarva azt veszem észre, hogy nem illenek rá közhelyek, sablonok, az olyasféle szavak, amelyeket általában mondani szoktunk sikeres pályatársainkról. Mint például: rendkívüli ember, sokszínű, föltűnő egyéniség, a szakma virtuóza és ehhez hasonlók. (...) Valóban hitelesnek az ilyenfajta megállapítás hat vele kapcsolatban: nagyon rendes ember, aki tudja ,mit akar; jót akar; csinálja is csendes konokssággal, akadályokon is keresztül törve; menetközben nem látványosan. Mindig a teljesítményre gondol, nem a magamutogatásra.”*

Dr. Kovács Miklósné, Máriskó, a „drámais” osztályok visszatérő érettségi elnökét idézve: *„Bácskai Mihály az az ember, aki bárhol is van, észrevétlenül teszi a dolgát. S olyan világot teremtett maga körül, amelyben mindenki biztonságban érezhette magát és kimondhatta, amit gondolt.”*

Szőke András (filmrendező, színész): *„Hogy Szentés miért volt fontos? A mostani pillanatig is azt mondom, hogy 1981-ben én eljöttem Szentésről, és azóta televíziós munkán*

keresztül, a stand-up-on át a színházi előadásokig, filmekig mindenben részt vettem, egy dolog biztos, a legtöbb titkot ott Szentesen ez az ember adta át nekünk.”

Alföldi Róbert (színész, rendező): „Talán az a legfontosabb, ami az öregről eszembe jut, ez a kérlelhetetlen egyenesség és a hazugság, az átverés, a sunnyogás, a hamisság gyűlölete. ... Tudom minden porcikámmal és érzem, hogy nem lennék ez, ami vagyok, és ami talán még fontosabb, nem tudnék ilyen békességgel belenézni abba a bizonyos tükörbe, ha nem Szentesre jártam volna, és nem Bácskai Mihály szárnyai alatt nővök fel és leszek ember. Elsősorban, aztán a többi majd csak azután jön.”

Gál Károly lelkipásztor, volt „drámais”: „Lenyűgöző volt, ahogyan tudása, hatalmas tapasztalata csendességben, egyszerűségben, bátorító lelkületben mutatkozott meg. Úgy vezetett minket, hogy kiválóak legyünk, saját példájával azonban a feltűnést kerülő, a kiválóságot mint eszközt elfogadó, s így használó életet mutatta meg nekünk.”

2010 őszén az iskola új épületszárnyának belső udvarát átadták, mely szabadtéri színházi előadások megtartására is alkalmas. A tagozat megalapítójának tiszteletére a BÁCSKAI UDVAR nevet kapta. Itt tartják Bácskai Miska bácsi emlékére a Skabá-fesztivál megnyitóját.

Nyugdíjba vonulása nem jelentette közéleti tevékenységének végét. Még néhány évig óraadó magyartanárként visszajárt tanítani, és segítette a francia diákszínpadot. Rendszeresen hívták különféle versenyek zsűrijébe, drámaszínjátszók fesztiváljára szakreferensnek, valamint városi rendezvényeken előadóként is találkozhattak vele Szentesen.

Élete során több díjat, kitüntetést vehetett át, melyek közül kiemelkedik a Radnóti-díj, az Apáczai Csere János-díj, a Csokonai Vitéz Mihály Alkotói-díj, valamint a Szentes Város Díszpolgára cím. Sírja Szentesen a Kálvária temető díszpolgárok parcellájában van.

Az Országos Diákszínjátszó Egyesület által alapított Bácskai Mihály-díjat - minden évben az ODE rendezvényén – a drámapedagógia és diákszínjátszás területén végzett kiemelkedő munkájukért kaphatják meg pedagógusok, illetve iskolák.

2018 szeptemberében Szentesen a Városi Sportcsarnokban több százan gyűltek össze, hogy megünnepeljék az ún. irodalmi–drámai tagozat fennállásának 40. évfordulóját. A tagozat alapítóinak egyike, Bácskai Mihályné Molnár Erzsébet férjéről, Bácskai Mihályról és az általuk megálmodott „álmiskoláról” beszélt.

„Engedtessék meg – fogalmazott Erzsike néni –, hogy ebben az ünnepi pillanatban felidézzem az alapítót, (...) [mert] nem szeretném, ha az ő képe, alakja úgy maradna meg az emlékezetben, mint valamiféle fából vagy pláne kőből faragott eszménykép, idea, fogalom. Bácskai Mihály a nyilvánosságot, a közismertséget kevésbé szerető, elég egyszerű ember volt; álmai és vágyai azért neki is voltak, (...) és az álma egy olyan iskola, amelyikbe örömmel jár a diák, s amelyikben a tanár nem érzi magát olcsó pénzen, cérnán rángatott bábszínpadosnak. (...) Ennek az iskolának az alappillére a tisztelet a másik ember iránt, sőt mi több, a szeretet a másik ember iránt – különösen a gyerek iránt. (...) Azt kérem ebben az ünnepi helyzetben, hogy vigyük magunkkal, őrizzük meg Miska bácsinak ezt az üzenetét, s ha már itt József Attilát illik idézni, akkor én is tudok mondani valamit: »A szerelemben – mondják – / belehal, aki él. / De úgy kell a boldogság / mint egy falat kenyér«. A falat kenyér – a tiétek!”

DOBCSÁNYI JÁNOS
középiskolai tanár
SZEGED

BAKY ÁGNES (Budapest, 1939. 03. 08. - Dunaújváros, 2020. 01.28.) középiskolai tanár

*„Minden, ami emberi, akár rossz, akár jó, előbb-utóbb véget ér. Kivéve a matematikát.”
(Erdős Pál)*

1939. március 8-án született Budapesten. Édesanyja polgári iskolai tanár, majd igazgató, édesapja körállatorvos volt a kiskunsági Fülöpszálláson. Apjával rengeteget járt a kunsági tanyavilágban, sokat segített neki, akkoriban még orvos akart lenni. Az általános iskola első hat osztályát Fülöpszálláson végezte, oda járt két testvére is. 1950-ben Bajára költöztek, itt fejezte be az általános iskolát kitűnő eredménnyel, és felvételt nyert a bajai III. Béla Gimnázium humán tagozatára. Érdeklődése azonban hamar a reáltárgyak felé fordult kiváló matematikatanárának hatására. Versenyeken szerepelt jó eredménnyel, az OKTV-n két alkalommal az országos döntőbe is bejutott.

Kitűnő érettségi bizonyítványával felvételt nyert a Szegedi Tudományegyetem Természettudományi Karának matematika–ábrázoló geometria szakára 1953-ban. Szegeden pezsgő egyetemi élet fogadta. Tagja lett a Vaszy Viktor által vezetett kórusnak. A zene mellett érdekelt a néprajz, a mozi. Nemcsak nézte a filmeket, hanem filmvetítési szakmunkás bizonyítványt szerezve több száz órát vetített is.

A jeles egyetemi diploma megszerzése után **Dunaújvárosba**, a mai **Dunaújvárosi Széchenyi István Gimnázium és Kollégium** jogelődjébe került 1962. augusztus 1-én, és nyugdíjazásáig, 1997. december 31-ig ott is tanított. Elmondása szerint kicsit nehezen, de megszerette a várost, a kockaházakat, de legfőképpen az iskolát, amit *„rövid idő után a sajátomnak éreztem, és ami a sajátom, azt nem hagyom el”* – vallotta egy vele készült interjúban.

Rögtön osztályfőnök lett, és 27 évig folyamatosan az is volt. Határozott nevelési elveket vallott. Nem a drákói szigor, a merevség volt a vezérelve, hanem annak tudatosítása, hogy a tanulás munka, felelősségteljes tevékenység, amely nem tűr ingyenélőket. Ezen elv alapján próbálta a szorgalmat, a becsületességet kialakítani tanítványaiiban. Így lett mindenki „Ági nénije”. Fontosnak tartotta tanítványai megismerését nemcsak az iskolában, hanem más körülmények között is. Családlátogatások, közös kirándulások, kulturális programok szerepeltek osztályfőnöki terveiben. Nyugdíjba vonulása után is tovább tanított szeretett iskolájában egészen 2006 júniusáig. Tanítványai közül többen lettek matematikatanárok, matematikusok, mérnökök, közgazdászok, de olyanok is sokat köszönhetnek neki, akik egyéb pályát választottak, hiszen gondolkodása, szemléletmódja, a munkához való viszonya, pedagógiai elvei, elhivatottsága, értékes emberi tulajdonságai mélyen hatottak rájuk.

Egyik tanítványa, aki szerette és tudta is a matematikát – így emlékezik: *„Élmény volt hallgatni! Jól időzített hangsúlyai, poénjai, humora feleslegessé tették a külön fegyelmezést. A morál, amit kisugárzott, meghaladta a kamaszok mindent kipróbáló szintjét. Felnőve vettük észre, mekkora példát mutatott. Magasra tette a mércét, mind emberségből, mind matematika pofonegyszerű. Neki köszönhetem, hogy matematikus lettem, gondolkodásom a mai napig őrzi a matematika szinte művészi logikáját és azt a gondolatot, hogy a matematika egyszerű és gyönyörű.”* (Molnár Éva, Hollandia)

Szakályné Erzsébet matematikatanár lett. Így emlékszik: *„Csodálatos örökséget*

kaptam tőle. Már az első matematikaóra után nem voltak kétségeim afelől, hogy én a matematika tagozatú osztályba tartozom. Egyenlő volt mindenki, igyekezett kihozni belőlünk a maximumot. Ügyelt arra, hogy senki se maradjon le. Szuggesztíven magyarázott, szép volt az órai táblaképe. Biztatott, legyek tanár! És az lettem! A módszertanát észrevétlenül átvettem, ez az én nagy örökségem, amit tőle kaptam.”

A tantestület 1978-ban: fent középen Baky Ágnes

Az iskolán kívül is tanítással

foglalkozott. Sok magántanítványa volt, a naptára előre be volt telve. Nemcsak a jó matematikusokat segítette, hanem a gyengéket is, mindenkit, akinek szüksége volt rá. De volt ideje a tágabb család fiataljaira is, hűgának gyermekei, unokái mindig számíthattak rá.

A 23 éves Máté, unokaöccse, így emlékezik rá: „Önzetlen volt, óriási szeretettel a szívében, mindig segített, meghallgatott, biztatott. A több mint 50 év korkülönbség ellenére nagy összhang volt közöttünk, elfogadott olyannak, amilyen vagyok. Sokat laktam nála, neki köszönhetem, hogy egyetemre járhatok.”

Ezért is mondhatta egy interjúbán: „Mindig egyedül éltem, de sohasem magányosan.”

Mivel az ábrázoló geometria tantárgy oktatása a gimnáziumokban 1967-ben megszűnt, ezért minden figyelme a matematika felé fordult. Már pályája elején vezetett általános iskolások számára matematika szakkört, részt vett a középiskolákban több évig használt geometriai feladatgyűjtemény feladatainak összeállításában és azok kidolgozásában. 1965-ben indult iskolánkban az első matematika–fizika tagozatú osztály, nagy szerepe volt a létrehozásában. Osztályfőnöke és matematikatanára is lett ennek az osztálynak.

Szántó Péter, aki ebbe az osztályba járt, így emlékszik erről: „Angolos osztályba jelentkeztem, de latinosba vettek fel. El voltam keseredve, akkor találkoztam Ági nénivel. Érdeklődött elkeseredésem okáról egy barátságos, mindent meghatározó beszélgetés kapcsán. Mivel kiderült, hogy általános iskolában mindkét tantárgyból jelesem volt, és pedagógus szeretnék lenni, meghívott az osztályába. Jól jártam, mert egy igazán jó embernek, egy nagyszerű pedagógusnak kerültem a kezébe, az évek során ő vált a példaképemmé. Érettségi, majd főiskola, utána pedig pedagógusi pálya. Ha nem is maradtam végig a pályán, de még most is hasznosíthatom a tőle kapott ismereteket. Jó kapcsolatunk élete végéig megmaradt.”

A tagozatos osztályban nagy ambícióval, rendkívüli lelkesedéssel végezte munkáját. Sikerült pedagógiai elveit megvalósítania, nagyon őszinte, egymást kölcsönösen becsülő tanár-diák viszonyt alakított ki. Később is tanított tagozatos osztályt, munkájának eredménye megmutatkozott a megyei matematikaversenyeken, tanítványai nagyon eredményesek voltak. Országos eredmények is születtek az Arany Dániel-versenyen, de az OKTV második fordulójába is bejutottak néhányan. Elmondása szerint a zsebében mindig volt néhány szép feladat, olyan is, amire 4 évig rendszeresen visszatértek újabb, szebb, logikusabb, néha egyszerűbb megoldást találva.

A gyengébb tanulókat sem hanyagolta el, értékelte az igyekezetet, a szorgalmat, a becsületességet.

Álljon itt két visszaemlékezés ennek igazolására. 45 éve érettségizett Vinczéné Edit. Azt írja: „Igazi pedagógus volt, következetes, szívvel-lélekkel tanított, sok humorral. Második gimis koromban közel álltam a bukáshoz, de Ági néni fáradságot nem kímélve – órák után – a szabadidejében ingyen korrepetált engem. Ismerte nehéz helyzetemet, nem hagyott magamra, és eljuttatott az elégségesig, majd az érettségiig.”

Nagy Zsuzsanna, aki közgazdasági osztályba járt (ilyen is volt akkoriban a gimnáziumban) ezt írja emlékező soraiban: „Jól bevált módszereit félre kellett tennie, mert ez az osztály más volt, mint a matematika tagozatos. De addig és annyiféleképpen magyarázta el az aktuális tananyagot, amíg megértettük. Utolsó évre nagyon lecsökkent az osztály létszáma különböző okok miatt, de ő azt mondta, nincs menekvés, a maradék le fog érettségizni. Az írásbeli sokaknak nem sikerült, de a heti több órás ingyenes korrepetálás hatására végül ez is sikerült. Ő nemcsak a matematikatudást értékelte, hanem egyéb teljesítményünket, sportbeli sikereinket, más tantárgyban elért eredményeinket, emberi minőségünket is.”

A tanítás mellett egyéb feladatokat is végzett. 1972-től több éven át az iskolai matematika munkaközösségének vezetője volt, segítette fiatal pályakezdő kollégáit, összehangolta a nagy létszámú munkaközösség munkáját. Szervezett iskolai, városi matematikaversenyeket.

1974-től néhány évig igazgatóhelyettesként is dolgozott. Több éven át volt a Városi Pedagógus Szakszervezet gazdasági felelőse, egy cikluson keresztül az iskolánkban működő szakszervezet titkára is.

Folyamatosan bővítette szakmai tudását, részt vett továbbképzéseken, kétszer is elvégezte az ELTE továbbképző tanfolyamát.

Jó munkáját hivatalosan is elismerték. Kitüntetései:

- * Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1972)
- * Beke Manó Emlékdíj (1972)
- * Dunaújváros Érdemes Pedagógusa (1997)
- * Dunaújváros Díszpolgára (2012)

Az utolsó hónapjait kórházban töltötte, tanítványai, kollégái szeretete mindvégig kísérte. Nehéz volt elfogadni a világ természetes rendjét, mert űr maradt utána. Wass Albert jól kifejezi ezt az érzést:

„Nem tudom, ismered-e azt, mikor az ember úgy elgondolkozik valakiről. Aki..., aki már csak olyan, mint ami volt. Volt. És az embernek úgy az eszébe jut: itt állt, itt ült, ... Itt ezt mondta, ott azt. Itt nevetett. Itt... de mindegy, nem ez a fontos. Az ember ül a tűznél, és valakire gondol, aki volt. Látja. Ahogy jön-megy. Leül. Nevet. Eszik. Énekel. Ahogy bejön az ajtón...”

Már nem jön, csak gondolunk rá.

Források:

Iskolai dokumentumok, önéletrajz, a Dunaújvárosi Hírlap vele készült interjúi, unokaöccse emlékezte, régi tanítványainak visszaemlékezései

KOBZOS FERENCNÉ
Dunaújváros

BOROS GYULA (Szakony, 1915. 03. 18. – Hajdúböszörmény, 2008. 09.16.) az első Kossuth-díjas magyar tanító, tanulóotthon-igazgató, iskolaigazgató

Szegény, sokgyermekes földmunkás családból származott, a szülők tizenegy gyermeket neveltek. Csak ő, a legifjabb került értelmiségi pályára. Itt a testvéri szeretet, az önfeláldozás érzése meghatározó volt. Apjuk korán meghalt, így testvérei gondoskodtak róla. Azt, hogy honnan indult, egész élete, áldozatos munkássága során sohasem felejtette el. Ebből a szegény földmunkás családból hozta a szülők, a gyermekek, a testvérek, az emberek és a munka szeretetét, mely érzések meghatározóak voltak, haláláig áthatották egész tevékenységét.

A hat elemi szülőfalujában, Szakonyban, a polgári iskolát Csepregen végezte. Sopronban, az evangélikus tanítóképzőben szerzett diplomát 1936-ban. Az evangélikus tanítóképző légköre, tartalmas, elkötelezett oktató-nevelő munkája, a hit erejével tovább erősítette és nemesítette benne a már említett, egész életet meghatározó, jellemformáló vonásokat.

Ifjú tanítóként elhivatott volt és nem csüggedt, amikor a végzés után 5 éven keresztül nem tudott a szakmában elhelyezkedni. Dolgozott szövőgyárban, virágkertészetben, szellemi ínségmunkásként, majd hetibéres tisztviselőként Sopronban, a városi szociális ügyosztályon.

1941-ben örömmel vette át első tanítói kinevezését a **Hajdúböszörmény-Kispród állami vándoriskolába**, pedig itt sem került ideális körülmények közé: dűledező, iskolának nem nevezhető épületben és mostoha viszonyok között, de lelkesedéssel szervezte a tanyai gyermekek oktatását-nevelését.

A következő álláshelyen sem kényeztette el a sors. A **vidiföldi iskolában** élte át a háborús átvonulásokat és az iskolát ért találatot. Emiatt ideiglenesen a **belterületi református iskolánál** kapott munkát. Mivel itt tanítóhiány volt, önként és ingyen két nevelő munkáját vállalta el, miközben négy tanyai állami iskola igazgatásával is megbízták. Nagy szakértelemmel és lelkesedéssel foglalkozott a tanyai iskolákkal. Sokat tett azért, hogy a gyermekek oktatási, nevelési és szociális hátrányai csökkenjenek, valamint a tartalmi munka, az ott tanító pedagógusok szakmai felkészültsége, oktató-nevelő munkájának színvonala emelkedjen, a tárgyi feltételek jelentősen javuljanak. Az 1945-ös infláció idején a **zeleméri tanyai iskolában** folytatta munkáját. Kiváló iskolaszervezői tevékenységének és kimagasló tanítói munkájának az elismerése volt, hogy a magyar tanítók közül elsőként megkapta a legmagasabb állami elismerést, a Kossuth-díjat, melyet 1948. március 15-én vett át. A kitüntetés hitet és erőt adott a további munkájához.

A hátrányos helyzetű gyermekek oktatása és nevelése terén szerzett sokirányú és értékes tapasztalatai predesztinálták arra, hogy elvállalja a **téglási** volt Dégenfeld kastély épületében létesítendő **állami általános iskolai tanulóotthon** megszervezését és igazgatását. 1948. április 2-án kapta meg igazgatói kinevezését. Kár, hogy egy vitatható minisztériumi döntés miatt két év után, 1950-ben megszüntették az intézményt, de létrehozása és rövid idejű működése megvetette az alapjait a később megalakult, jól funkcionáló nevelőotthonoknak.

1950. szeptember 1-től saját kérésére Hajdúböszörménybe került, először mint beosztott tanító, majd – 1951. augusztus 1-től kinevezték a **Hajdúböszörményi Bocskai téri Fiúiskola** igazgatójának, mely tisztséget 1957. július 1-ig töltötte be.

Itt volt diákja, majd később az intézmény tanára *Kovács András*, az életrajzi írás

A Kossuth-díj oklevele

én délután fizika szakkörön voltunk, amikor áthallatszottak a szomszédos gimnáziumból a kivonulásra készülő diákok harsány, utcára hívó kiáltásai. Kihasnálva a tanár meglepettségét, kiszaladtunk a foglalkozásról a tüntetést megnézni, és ekkor találkoztunk az igazgatóval, aki vissza akart küldeni bennünket, de ez nem sikerült. Őva intett, nehogy meggondolatlanul cselekedjünk. Ezen a rendkívüli eseményen túl is, ha találkoztunk vele, többnyire komoly volt, de valamilyen arckifejezéssel, mozdulattal biztosított bennünket a szeretetéről, együttérzéséről. Visszatekintve elmondható, hogy az ő gondoskodó, felelős magatartása áthatotta az iskola egész életét, tevékenységét.”

Lengyelné Dobó Gabriella, nyugalmazott hajdúböszörményi iskolaigazgató kétféle emlékekkel rendelkezik Boros Gyulával kapcsolatban. Egyrészt: szülei, az ő tantestületében tanítottak Hajdúböszörményben. Tőlük hallotta, hogy végtelenül igazságos, emberséges, fegyelmet megtartó igazgató volt. Nagyon szerette és féltette a gyermekeket. Az 1956-os időszakban előforduló utcai atrocitások hatására, a gyermekek csoportos hazakisérését kezdeményezte, pedagógusok közreműködésével. Másik emléke későbből származik, mikor pedagógus lett és együtt tanított Gyula bácsival a hajdúböszörményi 4. sz. iskolában. Azt mondta róla, hogy rendkívül emberséges, kiváló kollega volt, aki nagyon tisztelte és folyamatosan segítette a fiatalokat, valamennyi munkatársát.

A hajdúböszörményi Bocskai téri Fiúiskola igazgatói posztjáról távozva, 1957. július 1-től a tanyai iskolák igazgatójaként végezte munkáját. 1968. augusztus 28-án a 11 iskolából álló önálló tanyai körzetet megszüntették. 1964. augusztus 28-tól 1968. augusztus 16-ig mint tanító, majd nyugdíjazásáig, 1975. augusztus 31-ig a hajdúböszörményi 4. sz. általános iskolában dolgozott napközis csoportvezetőként.

Nyugdíjazása után családjá körében élt Hajdúböszörményben. 1942-ben nősült meg. Házasságából két gyermek született: Klára és Gyula. Mindketten büszkén ápolják édesapjuk emlékét. Lánya otthonvezetőként, majd nevelőként, végül tanárként ugyanabban az intézményben dolgozott Tégláson, amit édesapja alapított.

Összegezve: Boros Gyula soha nem felejtette el családi és szakmai indíttatását. Nagy tapasztalattal rendelkező, meghatározó alakja volt a tanyai iskolák oktató-nevelő munkájának. Rendkívüli társadalmi, iskolai és családi körülmények között sokat tett a tanyai iskolák fejlesztéséért, hátrányos helyzetű gyermekek, családok megsegítéséért, az ott tanító pedagógusok szakmai felkészültségének segítéért, szinten tartásáért. Egész pedagógiai munkásságára visszatekintve meghatározó jellemvonása volt a gyermekek, az emberek és a

társszerzője, a következőképpen emlékezett volt igazgatójára és tanárára, Boros Gyulára. „Nekünk szokatlan, számunkra érdekes, Vas megyei tájszólással beszélt. Néhány különleges szóhasználatot a háta mögött meg is mosolyogtunk, de mindemellett nagyon szerettük, mert folyamatosan éreztük a gesztusaiból, intézkedéseiből a törődést, a gondoskodást és a szeretetet. Az 1956/57-es tanévben voltam hetedik osztályos. Emlékszem, október 25-

család szeretete, a humánus és a kollegialitás. A magyar pedagógia nagyon nehéz szeletének művelése jutott számára osztályrészül munkásságának jelentős részében. A feladatnak kiválóan megfelelt. Ennek legmagasabb szintű elismerése történt a magyar állam részéről, amikor a magyar tanítók közül elsőként őt részesítette a már említett **Kossuth-díjban**, amit: „A demokratikus nevelés terén kifejtett munkája elismeréseképpen kapott”.

Lánya,
LENGYEL ISTVÁNNÉ (Boros Klára)
és volt tanítványa,
KOVÁCS ANDRÁS
Debrecen

DR. BORSI LŐRINC (Zólyom [ma Szlovákia], 1914. 01. 18. – Veszprém, 2001. 02. 19.) tanár, nevelőtanár, iskolaigazgató

Édesapja vasúti mérnök, édesanyja matematika–fizika szakos tanárnő volt. Öten voltak testvérek: három fiú és két lány.

A trianoni békediktátum után Zólyom a szlovák állam része lett, édesapja nem tett esküt az idegen államra, ezért elköltöztek Rákospalotára.

Az önéletrajzában ezt írja: „*Én a rákospalotai polgárba jártam, melyről meggyőződése, hogy nagyszerű iskolatípus volt. A maga nemében befejezett oktatást adott, de lehetőséget nyújtott a továbbtanulásra is. A feltörekvő társadalomnak saját iskolatípusa: akik nem akartak nyolc évig gimnazisták lenni, azoknak ez az iskolatípus nagyszerűen érzékeltette a középutat, a falunak, munkásságnak, az iparosoknak a kulturális fejlődés első lépcsőjét.*”

A polgári után a pestújhelyi kereskedelmi iskola következett. Ez egy „neki való” iskola volt. 1929-ben meghalt az édesapja. Édesanyja öt gyermeket nevelt szeretettel, igényességgel és életbölcsséggel.

Megint önéletrajzából idézve: „*A családban tanultuk a »szocializmust«, a ruhák sorba mentek, szerettük a zsíros és lekváros kenyeret, az öt gyerekből négy jeles tanuló volt. Megtanultuk a házimunkát a takarítástól a tüzelő beszerzéséig, és közben kiegészítettük a zsebpénzünket az osztály- és iskolatársak tanításával. Gyerekek voltunk, boldogok voltunk.*”

1931-ben jelesen érettségizett.

„*Őszintén becsültem és becsülöm az akkori érettségit, mert annyit tudtam akkor a közismereti tárgyakból (magyar, történelem, földrajz, matematika), hogy életem során vezérfonalam lehetett. Fiútestvéreim, akik gimnazisták voltak, kis elmarasztalással »staniszli szakosnak« becéztek. De igazuk volt, mert engem a közgazdaságtan, a gazdasági élet érdekelt. Így természetes, hogy a **Közgazdasági Egyetem** tanárképző szakára, az »A« szakra jelentkeztem: közgazdaságtan, könyvvitel, jog, levelezés, gyorsírás*” – írja saját magáról.

Már elsőéves korában pályázatot írt az egyetemen: A közgazdasági szakképzés nemzetgazdasági jelentősége címmel, amellyel díjat nyert. Nagyszerű egyetemi évei voltak.

„Tanársegéd” (díjtalan gyakornok) lett a **közgazdasági tanszéken**. Jegyzeteket írt, korrepetált a tanszéken és a külső közgazdasági szemináriumokban.

A nehezebb idő az egyetem elvégzése után következett. Először egy **magánkereskedelmi iskolában**, az „**Aranyosiban**” kapott állást, előbb délutáni korrepetitor, majd délelőtti tanár lett. A fizetése 76,80 pengő volt. Megragadta a lehetőséget, amikor a **Ganz Ábrahám tanonciskolába** hívták havi 200 pengő fizetésért. Ez egy kiváló gyári iskola volt. Igazgatója nagyszerű fantáziával, töretlen hittel szervezte az iskolát. Saját iskola, tanműhely, leveletegyesület, cserkészcsapat... Rend és fegyelem, kemény és tudatos oktató-nevelő tevékenység, igényesség. A műhelyfőnökök mérnökök, a közismeretiek pedig középiskolai tanárok voltak.

Ő a könyvvitelt és a társadalmi ismereteket tanította. Mindkettőből megírta a tankönyvet, a vállalat nyomdájában elkészült a megfelelő példányszám, és minden tanuló ingyen kézhez kapta. Minden ízében nagyszerű iskola volt: személyes fejlődését, közgazdasági tájékozottságát is segítette, igazán itt készülhetett fel a pedagóguspályára.

Közben munkahelyen kívül is dolgozott: könyvelt az újpesti **Vakok Intézetében**, és segített néhány kiskereskedő könyvviteli módszerének kidolgozásába is.

1940-ben doktori fokozatot szerzett.

27 éves korában megnősült. Egy fiuk és egy leányuk született. A második világháborúban – mivel első osztályú hadiüzem alkalmazottja volt, és termelésük zöme a honvédelmet szolgáltatta – nem kellett katonának bevonulnia. A „felszabadulás” bezárta mögötte munkahelyének kapuját. Új szakasz kezdődött az életében.

Meghalt az első felesége, ismét megnősült. A háború után három évig a Balaton-felvidéken, apósa földbirtokán gazdálkodott. A mezőgazdaságot mindig szerette, nemcsak elméletben, hanem a gyakorlatban is. Szívesen fogta a kapát, kaszát, az eke szarvát; hajtotta az ökröt, a lovat. Ismerkedett a szőlőműveléssel és a birkatartás sajátos kérdéseivel. A mezőgazdaságban eltöltött három „gyakorló év” közgazdasági fejlődésében szinte hézagot pótolott. Közben a politika alaposan kiélezte a mezőgazdaságban az osztályhelyzetet, így egyértelművé vált, hogy itt más világ következik.

Jelentkezett **Pápára** tanárnak. Ismét egy átalakulás, ismét egy kétlakiság: hét közben tanár, a diákkorban nevelőtanár, hétvégén rohanás haza, feleség, három gyerek (a második feleségétől fiú született), öregedő nagymama, após.

A tanév vége után a Veszprém Megyei Művelődési Osztály áthelyezte **Veszprémbe**, az **Állami Közgazdasági Technikumba**.

Küzdelmes előzmények után végül teljes erővel élhetett a hivatásának. Néhány évi tanítás tanári beosztásban, majd igazgatóhelyettes és 1954-től 1974-ig a **Közgazdasági Szakközépiskola** (1965–1968), valamint a **Közgazdasági és Kereskedelmi Szakközépiskola** (1968–1982) igazgatósága következett.

Alapgondolatát így fogalmazta meg: *„Jól kell tanítani, a tanulóknak tanulni kell, és ezt keményen be kell vasalni. Azt is láttam, hogy: »rend a lelke mindennek«.”*

A közgazdaságtant a saját könyvéből, illetve vázlataiból tanította. Nagy figyelmet fordított az alapvető gondolatok, kifejezések megtanítására és a tantárgy lényegéből fakadóan a gyakorlati kapcsolatok nélkülözhetetlenségére (napi sajtó, szaksajtó, médiák, közgazdasági előadások stb.).

Sokszor felmerült benne az osztályfőnöki óra jelentősége, mint a pedagógus ismerveinek legkézenfekvőbb tárháza. Szerinte ennél szebb és gazdagabb „tantárgy” nincs az iskolában. Foglalkozott ezzel a kérdéssel előadások, tanulmányok formájában is, döntő szerepet

biztosítva az iskolai tantestületben az osztályfőnöki munkaközösségnek.

Megszerette, megismerte, életre szóló élménynek vitte magával a színművészet szeretetét, a színházlátogatás szükségletét, örömét. *„Csodálatos lenne – mondta –, ha Csokonaiékhoz hasonlóan a magyar iskolákban nem végezne olyan diák, aki életében legalább egyszer nem szerepelt valamilyen színműben.”*

Az ő idejében gyakorlat volt, hogy a diák a költőt, a művet, a korszakot nemcsak tanári előadásban ismerte meg, hanem annak élményt jelentő előadásában tevékenyen maga is részt vett.

Kiváló eredményeket értek el a tanulmányi versenyeken, a kulturális bemutatókon (ének, tánc) és a sportversenyeken.

Önéletrajzában írja: *„Nagyszerű embereket neveltünk, akiket a munkahelyek örömmel alkalmaztak. Ha a volt tanítványunktól megkérdezték, hogy melyik iskolába járt, büszkén hivatkozott ránk. A munkahelyek kiváló munkaerőket kaptak, akik a közgazdasági szemléleten túl munkafegyelmével, munkakultúrával és közösségi szellemmel rendelkeztek.*

Iskolavezetési munkámban a korábbi évtizedek gazdag tapasztalatait tudtam hasznosítani. Soha nem kapkodtunk, mindig tudtuk, hogy mit akarunk. Nagyszerű tantestületi közösség alakult ki, ami önmagában is nagyon lényeges kérdés. Ahány tanár, annyiféle ember, tulajdonság, életszemlélet, családi körülmények, neveltség... Ennyiféle emberből tantestületi egységet, az oktató-nevelő munkában eredményt követelő közösséget formálni nehéz, de nélkülözhetetlen.”

A következő folyóiratokban publikált:

- Pedagógiai Szemle
- Köznevelés
- Vezetők Lapja

Az igazgatóság mellett volt sok társadalmi megbízatása is: tagja volt a Veszprémi Városi Tanácsnak, a Bakonyi Intézőbizottságnak. 1956-tól a Hazafias Népfront titkára, alapítója volt a Magyar Közgazdasági Társaság Veszprém Megyei Szervezetének. A megyei turistaszövetség vezetőjeként is tevékenykedett.

Munkáját több kitüntetéssel ismerték el:

- Magyar Sport Érdemes Dolgozója kitüntetés ezüst fokozat
- Veszprém Megyéért Érdemérem arany fokozat
- Veszprém Városért Érdemérem arany fokozat
- Községi Kiváló Dolgozója
- Eötvös József emlékérem
- TIT Aranykoszorús jelvény
- Veszprém Városért arany fokozat
- Pro Urbe Veszprém

1974-ben vonult nyugdíjba. A búcsúünnepségen *id. Szathmáry Árpád* (arcképvázlata megjelent a 2017-es kötetben – a szerk.), volt kollégája, az iskola későbbi (1991) igazgatója többek között ezeket mondta: *„Nehéz feladat elkészíteni egy olyan embertől, akivel 20 éven át a legnagyobb egyetértésben együtt dolgoztunk – szinte éreztük egymás gondolatát. Borsi Lőrincet még mint igazgatóhelyetteset ismertem meg, majd a két iskola (a Partizán úti és a várbeli) fúziója után igazgatóm lett. Magában hordozta azokat a tulajdonságokat, amelyeket a jó vezetővel szemben támasztunk. Rendelkezett a legfontosabb vezetői értékkel, volt koncepciója. Mindig, minden cselekedete koncepciózus volt, és az ifjúság nevelését szolgálta. A sokoldalúan művelt, erkölcsi értékekkel kitűnő, jó szakember képzését tűzte ki maga elé*

célul, és ezért mindent megtett. Sem időt, sem fáradságot nem kímélt.

Tanítványai szakmai fejlődéséért, tanuláskor megkönnyítésére könyvet írt gazdaságtanból. Órái az ifjúság számára várva várt élményt jelentettek, ahol mindig eredményes a munkavégzés, ahol a világ gazdaságáról alkotott kép egyre bővül. [...]

A kultúra művelésére, a harmonikus lelkű ember fejlesztésére is sok gondot fordított. Ezt szolgálta az iskolamozi, a hangverseny- és a színházlátogatás. Tanulóink és a tanárok számára is ünnep volt egy-egy színházi előadás, amelyet az iskolában neves színművészek készítettek elő. [...]

Legelső lépés volt annak az iskolaszellemnek a kialakítása, amelyben »könnyű jónak lenni«, mert a »jószág« – közszellem. Ezt a célt szolgálta lányaink számára az egyenruha viselése, még akkor is, amikor mindenki behódolt a demagógiának. Ezt szolgálta a dohányzási tilalom is.

Intézkedései előtt mindig tanácskozott a szülői munkaközösség képviselőivel, egyetértésüket, támogatásukat megnyerte. [...]

Most az igazgatóról mint a tanári közösség vezetőjéről szeretnék szólni. Testületünkben ma már csak hárman vagyunk, akik a két iskola egyesítése előtt váltunk igazgatónk munkatársaivá. A többi kolléga később jött hozzánk, és igen nagy örömeinkre szolgál, hogy három saját tanítványunkat is magunk közt tudhatjuk.

A kollégákkal is éppen olyan következetes, barátságos és igazságos volt, mint a gyerekekkel. Ha valaki megértette, és tudott, akart vele azonosulni, igen jó segítő, atyai barátot találhatott benne.

Óralátogatásai után tartott megbeszélései nagy segítséget jelentettek. A kezdő tanár hamar megérezte, hogy itt nem az »elnyomó szerv« ül vele szemben, akitől félni kell, hanem olyan igazgató, aki szíven viseli az ő sorsát. Akar és tud segíteni fiatalnak, idősebbnek egyaránt. A munkaközösségek az iskola szakmai és osztályfőnöki tevékenységében fontos szerepet töltöttek be, és a legtöbb igen eredményesen funkcionált, segítve az igazgatóságot, kormányozva önmagát. Bíraltak vagy csúfoltak bennünket azzal, hogy nálunk az igazgató diktatúrát tart.

Én ezt tagadom. Fegyelemre minden munkában szükség van. Az igazgató mindenki számára biztosította a vezetésben való részvétel jogát. A munkaközösségek, önkormányzatok tehettek javaslatokat mindenféle kérdésben, véleményüket meghallgatta. Az önkormányzatot a tanulók között is megvalósítottuk különféle szinteken.

Tanár és tanuló bármikor – bármilyen kéréssel mehetett hozzá – barátságos meghallgatásra talált, és segítséget is kapott.

Döntéseit maga hozta, a végrehajtása kötelező volt, de ezzel mindenki egyetértett, mert nála jobb megoldást nem tudott mondani senki. A tantestület az idők folyamán – amint az új kollégák is – fokozatosan megértette, egy emberként sorakozott mögéje. Vezetőnk volt, mert a legkülönb volt köztünk.”

Nyugdíjasként az intézet levelező tagozatát irányította. 1974-ben alapítója és huszonöt évig vezetője a Pedagógus Szakszervezet Veszprémi Laczkó Dezső Nyugdíjas Klubjának.

A Klub 20 éves jubileumán Horváth Ottóné így fogalmazott: „Mi voltunk az a generáció, amely a nagy világgégés – a II. világháború – után a pályakezdők őszinte hitével indultunk szerte az országba életet, melegséget, szeretetet vinni az iskolákba; mécsesek, lámpások vagy éppen lobogó fáklyák lenni a tudás oltárán. Rengeteg nagyszerű ember nőtt fel ezekben a küzdelmes években, és sok kis láng gyúlt munkájuk nyomán a kicsi és nagyobb gyermeki agyakban, szívekben. De mi azt is megtanultuk nagyon korán, hogy ki kell nyújtanunk kezünket egymás felé is, hiszen erőnk az egymásba kapaszkodással megsokszorozódik. [...]

Nekünk szerencsénk volt itt Veszprémben. Volt olyan fáradhatatlan és ambiciózus vezetője – később vezetői – klubunknak, aki és akik körül sohasem hűlt ki a levegő. Akik találékonyságukkal, a másik ember iránti segítőkészségükkel, szünet nélküli aktivitásukkal nemhogy életben tudták tartani közösségünket, hanem megkétszerezni, háromszorozni is tudták tagságunkat. [...]

A mi ajkunkra nagyon mélyről jön az őszinte köszönet mindazoknak, akik be tudták aranyozni ennek az elmúlt 20 évnek ünnepeit, hétköznapijait és azoknak is, akik őket ebben bármi módon segítették. Dr. Borsi Lőrincnek és segítőtársainak most gondolatban megszorítjuk a kezét, és ebben a kézfogásban benne van a visszatekintés köszönete és az előretekintés biztató bátorítása is. [...]"

Befejezésül dr. Borsi Lőrinc írásából idézve: „Köszönjük az égieknek, hogy megéltük ezt a magas kort, és hogy ebben az időben is tevékenyek, kezdeményezők, végrehajtók lehettünk. [...]"

Köszönet illeti klubközösségünk minden egyes tagját, azokat, akik napi életünkben is sajátjuknak tartják a klubot, akiknek tevékenysége, szeretete a közösség alakulásának legfontosabb záloga. Ezzel az együttes munkával válik közösségünk életerős, naponta fejlődő, másoknak is irányt mutató csoporttá, az életet az éveknek tartalmas megvalósítójává."

A klub 2003-ban alapította a *Dr. Borsi Lőrinc Emlékérmet*. Az Emlékérmet és a hozzá tartozó oklevelet a Veszprém Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala által minden évben megszervezett városi pedagógusnap ünnepségen a polgármester adja át a Laczkó Dezső Nyugdíjas Pedagógusklub előterjesztése alapján.

CSERMELY LÁSZLÓ
Debrecen

Cs

„Tanuljunk egymástól, hogy
minél jobban taníthassunk.”

(Eötvös Lóránd)

CS. SZABÓ ANNAMÁRIA (Gyoma, 1940. 08. 9. – Békéscsaba, 2007. 06. 7.) középiskolai tanár, szakfelügyelő

Édesapja, dr. Cs. Szabó Albert állatorvos, édesanyja, Braun Magdolna volt, aki otthon, a háztartásban szolgálta a nagy családot.

Annamária az elemi, majd az általános iskola első öt évét Köröstarcsán végezte. 1951-ben az édesapa Gyomára került állatorvosnak, ezért a család költözni kényszerült. Annamária ott fejezte be az általános iskolát. Gimnáziumba is Gyomán járt, ahol 1958-ban kitűnő érettségi vizsgát tett

1958-tól egyetemi tanulmányokat folytatott Szegeden, a József Attila Tudományegyetemen. 1963-ban jeles minősítéssel magyar–történelem szakos tanári oklevelet szerzett.

1963. augusztus elsején kezdte el gyakorolni hivatását a **mosonmagyaróvári Kossuth Lajos Gimnáziumban**, és itt is folytatta, egészen nyugdíjazásáig.

Cs. Szabó Annamária tanárnő 1963 és 1996 között egyetlen munkahelyén tanárként, mindvégig osztályfőnökként, tíz évig megyei középiskolai szakfelügyelőként élte meg a különböző iskolareformokat. A magyar munkaközösség vezetőjeként is munkálkodott az új képzési formák megvalósításában.

Tóth Tiborné dr., a Kossuth Lajos Gimnázium nyugalmazott igazgatója visszaemlékezése: „Annamária közel négy évtizedes példát adó tanári pályáján tanítványok ezreinek adta át a magyar nyelv és irodalom, közvetetten a magyarság szeretetét, gyöngyszemeit. A Kossuth Lajos Gimnázium magyar munkaközössége és a közel tízéves megyei szakfelügyelői gyakorlat a vezetői kvalitások örök bizonyítéka lett. Hasznos tanácsaival nemcsak a középvezetői team menedzsmenti munkájában, de előadásainak, bemutató óráinak, publikációinak 12 szakmai napon és nemzetközi konferencián örülhettünk. Érettségi elnökségei, továbbképzései megyeszerte elismertek voltak. Magas szintű szakmaiságának a híre határainkon kívül is ismert volt. Írásainak minden szava, emelkedett stílusú megfogalmazásai lelkünkben visszacsengenek.

Lelki, szellemi rokonságunk barátsággá nemesedett. Pedagógusi elhivatottságunk vonzásában végigjártuk közös pályánk rögös útjait, és élvezettel gyönyörködtünk hivatásunk szellemi sugaraiban. [...]

Utolsó éveinek magányában írt verseinek, írásainak bölcsességei elgondolkodtatóak. Annamari mély embersége, átütő, meleg személyisége velünk él, kíséri tanítványok, tanárok, iskolánk, városunk és minden olyan magyar ember életét, aki csak találkozhatott VELE. Megtiszteltetés volt!”

1974-ben érkeztem kezdő tanárként a Kossuth Lajos Gimnáziumba. Annamáriát csak

később ismertem meg, mert az első időben kollégiumi nevelő voltam. A kollégisták körében Cs. Szabó Annamária neve fogalom volt. Nemcsak az ő tanítványai tanultak a jegyzeteiből. Az a hír járta, hogy hívták Budapestre az egyetemre tanítani egy továbbképzésen való kiváló szereplése után, de ő a gimnáziumot választotta. Az egyik legszebben beszélő hazai magyartanárként emlegették.

Nagyon szeretett utazni. Képeslapok érkeztek Franciaországból, Itáliából, majd a részletes beszámolók.

Az első közös hátizsákos erdélyi utunk 1983 augusztusában volt tanítványokkal és kollégákkal. A kilenc napos, viszontagságos út minden napján esett az eső, sátorban aludtunk, menetrendszerinti buszokkal, vonatokkal közlekedtünk, gyalog mentünk az 1800 méter magas Madarasi Hargitára, a Szent Anna tóhoz is, városokat, falvakat jártunk a szakadó esőben. Nem vette el a kedvét a kalandos út, örömmel beszélt róla. Annamária a következő évben újra útitársunk lett. A „kirándulás” az előzőhöz hasonló nehéz körülmények között zajlott, csak most nagy forróságban, nagyon rossz és bizonytalan szállásokon, kevés alvással telt a rendkívül fárasztó út. Ani abban az évben, novemberben megbetegedett.

Sokáig lelkiismeret-furdalásom volt, hogy esetleg a nehéz erdélyi út miatt betegedett meg. Azzal vigasztalt, hogy fiatal volt akkor és székelly lelkiületű.

1990-től a politikai életbe is belekóstolt, az óvári MDF szervezet tagja lett. Féltette a magyar életet. Később nagyon megviselte, ha a magyar kultúra, a magyar jövő elleni manipulációról értesült. Leveleiben azonban többször is kifejezte bizalmát: „A szabadság békessége, öröme is eljön majd. Nem magától, természetesen. A hazának okos, nyitott, gondolkodó, felelős fiatalokra van szüksége” – írta egy nekem szóló levélben.

1987-ben az MTA nyelvészeti folyóiratánál publikálási lehetőséget ajánlottak fel számára. Ekkor jelent meg a *Magyar Nyelvőr* című folyóiratban tanulmánya: *A képalakítás tendenciája Krúdy Gyulának N. N. című regényében*.

Egyéb publikációi:

- *A játék komolysága – Az etikai és esztétikai minőségek összefüggése Tamási Áron Ábel a rengetegben c. regényében* (Műhely 1. sz.)
- *Malomkövek között – Peéry Rezső könyvének ürügyén* (Hitel 17. sz.)
- *A megértő mód öröme Bodor Pál: Az olvasás ihlete című kötetében* (Műhely 1. sz.).

Halála után a *Szél-járás* folyóirat közölte naplójának részletét és néhány versét.

A mosonmagyaróvári Kossuth Lajos Gimnázium 2007-2008. évkönyvében verseiből jelent meg egy válogatás.

2006-ban az evangélikus vallásról a katolikus egyházba való befogadását kérte. Már a hetvenes években Assisi Szent Ferenc volt a példaképe. Szakfelügyelőként nagy kedvvel ment Pannonhalmára, vagy a győri bencésekhez, lelki feltöltődést kapott ott. 1989-től iskolánk jó kapcsolatot ápolt a budapesti, majd a helybeli piaristákkal. Annamária szívesen osztotta meg gondolatait Jelenits István tanár úrral és a többi atyával is. Hosszú éveken át telefonbeszélgetéseink egyik fő témája is a vallás kérdése volt. Finom megjegyzéseivel mindig utalt arra, hogy mi a szándéka, szinte segítséget várt, csak én ezt valahogy nehezen vettem észre. 2006-ban, mielőtt kórházba került, határozottan megkért, hogy intézkedjek. Ettől kezdve Jáki Sándor Teodóz bencés atya – akivel jól ismerték és tisztelték egymást – lett Annamária lelki vezetője. Jáki tanár úr, amikor csak tehetett, havonta többször elment Békéscsabára, moldvai utazásaikor mindig útba ejtette a várost. Néha mi kollégák is vele tartottunk, és tapasztalhattuk, hogy Teodóz atya milyen biztos támaszt jelentett Annamáriának.

1995-ben leérettségiztette az utolsó osztályát. Még egy évig tanított és 1996-ban

Osztályképen az 1970-es években

kötelesség. *„Az a tény, hogy a szülői házban nélkülözhetetlen vagyok, felvillanyoz és erőt ad. Nehéz elhinni, de gyakorlatilag háztartásbeli vagyok, én szervezem meg a létfenntartást. És mindez nem esik nehezemre”* – írta egy kollégájának szóló levélben.

2005-ben beteg lett, agydaganattal megműtötték Szegeden. Betegsége alatt mosonmagyaróvári tanártársai, tanítványai, barátai többször meglátogatták. Minden látogatás ajándék volt számára. 2007. április elején telefonon kért, hogy menjünk el hozzá. A ballagás és az érettségi miatt egy júniusi időpontot kértem tőle. *„Akkor már késő lesz”* – mondta. Horváth Éva igazgatóhelyettes kolléganővel együtt látogattuk meg április 4-én. Kikísért bennünket a vasútállomásra. Ekkor találkoztunk utoljára. Felejthetetlen, ahogy állt a sínek között, és Mosonmagyaróvárra üzent, ahol boldog volt. 2007. június 7-én visszaadta lelkét Teremtőjének.

Jáki Teodóz atya temette Békéscsabán családtagjai, barátai, kollégái, volt tanítványai, tisztelői körében. Temetésén Horváth Éva egykori tanítványa, kollégája búcsúztatta a Kossuth Lajos Gimnázium részéről.

Érzékeny lélek volt – levelei, naplói, versei tanúskodnak erről. Hittel írt megjegyzései ma is pontos eligazítást adnak az élet és a világ dolgaiban. Írásainak nagy része azonban még kéziratban van, kiadásra vár.

Cs. Szabó Annamária tanárnő a Kossuth Lajos Gimnázium azon ritka tanárai közé tartozott, akik kétszer is megkapták az iskola jubileumi alapítványának díját, amelyet a tanári kar szavazatai alapján osztanak ki. Hivatalos szervektől nem kapott kitüntetést, de az évtizedeken át végzett hiteles oktató-nevelő munka hatása a tanártársak és a volt tanítványok lelkében tovább él.

A klasszikus kultúra Annamária kisujjában volt: zenében, képzőművészetben, művészettörténetben, filozófiában éppúgy otthon volt, mint az irodalomban. De ő ezzel soha nem kérkedett, hivatkozott. Annamária a kultúra, a klasszikus értelemben vett európai kultúra egyik utolsó követe volt

Amikor egy francia szakos kollégával időnként franciául cserélhette ki gondolatait, valósággal szárnyakat kapott. Amikor néhány tanítvány lelkében tovább rezonált egy-egy hang, amelyet ő pendített meg, lelkesen számolt be róla. Benne is megvolt az a képesség, ami az idősebb Arany Jánosban, tudott örülni a „kis virág”, a hétköznapi apró csodák élményének is.

Albert Zita a mosonmagyaróvári Kossuth Lajos Gimnázium angol–orosz–történelem

szakos tanára, volt tanítvány visszaemlékezése: „Négy évig voltam a tanítványa. Emlékszem az óráira. Immár harminc éve magam is tanítok. Tudom, milyenek az óráim. Nem olyanok.

[...] Az órákon csak mi voltunk jelen. És ő. Meg az irodalom.

Mikor befejezte egy vers vagy novella felolvasását, szépen letette a könyvet és várt. Hallgatott ő is, mi is, akinek előtte az a vers csak egy volt a sok közül, de ahogy ő lassan, halkan végigmondta, helyére került minden szó és minden hangsúly, és akkor az a vers már a miénk lett. Megigazította a szemüvegét, és elkezdte kibontani a művet, rétegről rétegre haladt, szavak és hangok, ritmus és dallam, rejtett utalás és áthallás, értelem és érzelem, minden feltárult előttünk.

Némely alkotás nehezebben, némely könnyebben adta meg magát, de akkor már kétévnyi gyakorlással a hátunk mögött tudtuk, hogy mindegyikhez van kulcs, itt nálunk, mert a tanárunk a kezünkbe adta.

Ha nevetett, azt is visszafogottan tette, szinte szégyenlősen. Szemérmes: azt hiszem, ez a megfelelő szó a viselkedésére. Ha nagyon nem tetszett neki valami, akkor a szemüveg-igazítás után még picit megrázta a fejét is, ebből tudtuk, hogy kissé túlfeszítettük a húrt.

Nyelvszakosként később az egyetemen is tanultam irodalmat, és nagyon csodálkoztam, hogy a csoporttársaim többsége mennyit szenved a műelemzésekkel. Míg nekem csak az okozott problémát, hogy idegen nyelven kell fogalmaznom, nekik az is, hogy mit lehet egyáltalán kezdeni egy verssel. Valójában akkor jöttem rá, hogy mit adott nekünk »a Csé«, mert addig azt hittem, mindenki megkapta ezt a tudást a gimnáziumban. Pedig dehogy.

A füzeteket, amiket az ő diktálása nyomán teleírtam, eltettem, megőriztem. Szerencsére, mert a gyerekeim is azokból érettségiztek le. Hasznukat vették, de ők nem látták a sorok mögött az embert, a tanárt, ahogy én látom még ma is, ha a füzetekbe lapozok. Itt marad, bennünk, akik a tanítványai lehettünk.”

Borsicsné Molnár Márta, a mosonmagyaróvári Piarista Gimnázium magyartanára, volt tanítvány visszaemlékezése: „A nagy tanáregyéniségeknek van tanítványaiktól kapott ragadványnevük, melyek sokat elárulnak tulajdonosukról. Őt úgy hívtuk magunk között, hogy Nauszikaá, sokszor még a hókarú állandó jelzőt is elégettük. A görög irodalom legkedvesebb nőalakjához hasonlítottuk elsős gimnazistaként. Nauszikaá, aki finom lelkű, rendkívüli, tiszta, gyengéd, jószívű és titokzatos. Egyé vált számunkra a klasszikus kultúrával, annyira hitelesen tanította a görögöket.

Négy évig volt a magyartanárom, és túlzás nélkül mondhatom, minden óráját ünnepként éltem meg. Lenyűgözött rendkívüli műveltsége, és az, hogy kulcsa volt az irodalmi művekhez. Óriási szakmai tudásával, nagy alázattal olyan mélységekig vezetett be világukba, hogy többször katartikus élményben volt részem. Rajongtam az irodalomért, és őt példaképemnek tekintettem. Egyértelműen hivatástudatot ébresztett fel bennem, minden vágyam az volt, hogy én is magyar szakos tanár lehessenek.

Cs. Szabó Annamária tanárnőnek köszönhetem azt, hogy személyes példájával megmutatta, hogyan érdemes magyart tanítani. Teljes odaadással, hiteles emberséggel, a művekben rejlő művészi eszközök pontos felfedeztetésével és a bennük lévő humánumhoz való eljutással.

Csodálatos, soha meg nem unható, örök izgalmas munka, melynek végzésére érdemes feltenni egy életet.”

Emléke elevenen él családtagjai, tanítványai, kollégái, barátai emlékezetében.

A Kisalföld megyei lap szerkesztőségvezetője, Vida István egykori tanítvány, magyar szakos kolléga „Cséani emlékére” írt nekrológjában így vallott tanárnőjéről: „Cs. Szabó

Annamária vagy ahogy kollégái, tisztelői szólították, »Cséani« 1963-tól harminchárom éven át szolgált tanárként a Kossuth Gimnáziumot és Mosonmagyaróvárt. Tanítványainak, ismerőseinek sokasága úgy emlékszik rá, amint ő tanította Arany balladája nyomán Szondi két apródjáról; hűsége révén vált hőssé. Hűséges volt hivatásához, iskolájához, anyanyelvéhez, családjához, szűkebb és tágabb hazájához, Istenéhez. Babitscsal őrizte és vallotta a magyarság és európaiság, a humánus és esztétikum örök értékelvűségét. Németh László-i szelíd kérlelhetetlenséggel képviselte a pontosságra termő igényességet szóban, írásban, tettben. Arisztokratikus lény volt, tudása és tisztessége tette előkelővé. Mértéktartó és mértékadó volt, vadhajtasokat nyesegető, vadócba rózsát oltó emberkertész. [...] Legyen neki könnyű a szülőföld!”

Forrás:

A részletesen kidolgozott pedagógusarckép 2018-ban, a „*Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében*” című emlékkönyvsorozat IX. kötetében jelent meg. A könyv kiadója az „Emelj fel, emlék!” Alapítvány (9029 Győr, Gát u. 13.).

Összeállította:
KOVÁCS ZSUZSANNA
Mosonmagyaróvár

D

„A gyermekeket tanítani kell,
ugyanakkor érdemes hagyni,
hogy egymástól is tanuljanak.”

(Ernest Dimnet)

DR. DEÁK GÁBOR (Beszterce [ma Románia], 1919. 01. 20. – Miskolc, 2014. 08. 17.) lelkész,
középiskolai tanár, könyvtáros

„...becsületesen élni szép, de nehéz.”
(Bányai bácsi)

Szülei mindketten pedagógusok voltak, a szeretet mellett biztos tudásalapot, és ami talán ennél is fontosabb, szilárd értékrendet hozott a szülői házból.

„Apám háromszéki székely család gyermeke. Tízen voltak testvérek. 1905-ben végezte a tanítóképzőt Kolozsvárt. Anyám családfája két ágból van: apai ágon Kalotaszegről, anyai ágon Hunyad megyéből. 1904-ben Szebenben végezte el a tanítóképzőt az Orsolyáknál” – írta önéletrajzában. (A következőkben a dőlt betűs szöveg idézőjelben életrajzából való – a szerk.)

Trianon után édesapja nem akart hűséget fogadni a román hatalomnak, így el kellett hagyniuk Erdélyt. 1921-ben költöztek Túrkevére, majd 1930-ban Miskolcra. Tanulmányait a Miskolci Református Főgimnáziumban folytatta, az utolsó két évet Sárospatakon végezte, ott érettségizett 1937-ben. Édesapja lelkészi pályára szánta. „Apám azt akarta, hogy hat fia közül egy legyen pap. Én voltam erre kiszemelve.”

Egyházi tanulmányait Kolozsváron és Debrecenben végezte. Már zsebében volt a hollandiai ösztöndíj – ám ekkor 1940-et írtunk, és Németország megszállta Hollandiát. Magas szintű tanulmányok helyett tanyasi segédlelkészség, majd szórványlelkészség várt rá **Szolnok-Doboka megyében**. „Azt mondták Szolnok-Dobokáról: a tetű és a rüh soha ki nem fogy.” **Kecsed, Girolt, Kecsedszilvás, Szilkerék, Oláhpéntek** és **Bánffyótfalu** településeken szolgált. „1943. április 1-től szórványlelkész voltam Szolnok-Doboka megyében. Szombaton vallásórákat tartottam, vasárnap körbejártam a községeket, prédikáltam... A választói jegyző egyszer megfogta a kezem, mondván, gyere be a jegyzői irodába hetente egyszer, a gazdakönyvet fogod kezelni. Több fizetést kapsz, mint az egyháznál. Azt mondtam neki: Ha egyszer beülök a jegyzői irodába, engem többé senki nem fog itt papnak nézni. Ekkor mondta szállásadóm, Bányai bácsi: Tiszteletes, becsületesen élni szép, de nehéz.” Életének erről a szakaszáról ír Nyíró József a Néma küzdelem című kötetében.

Egész életpályája mottójává vált ez az örökvényű mondás! E településeken előtte száz évig nem volt magyar lelkész. Mindeközben doktori fokozatra készült. Filozófiából, pedagógiából és lélektanból 1943 júniusában summa cum laude doktorált a Kolozsvári Teológián. Életében több diplomát szerzett: 1947-ben Szegeden polgári tanári, 1957-ben

*Az avatási ünnepség után a kezdeményező,
1962-ben végzett öregdiákok
és a család képviselői a táblánál.*

Budapesten középiskolai tanári oklevelet.

1944-ben behívták katonának, és kénytelen volt elvégezni a tábori lelkészi tanfolyamot is.

A háború után világossá vált, hogy lelkészként és pedagógusként egyszerre nem dolgozhat. 1946 szeptemberében **Miskolcra** helyezték, a megyei **Szabadművelődési Felügyelőség** titkára lett. Élete és munkássága akkortól összekapcsolódott a várossal.

„Az a három esztendő, amelyet a szabadművelődésben töltöttem, meghatározó volt további

életpályámra. Mint a Tudományos Ismeretterjesztő Társaság első miskolci félfüggetlenített titkára, mint a Történelmi Társulat, a Pedagógiai Társaság, a Gyermeklélektani Társaság és a Lévay József Közművelődési Baráti Kör elnökeként végeztem az ismeretterjesztő, előadói munkát.”

1949. szeptember 1-től lett a tanára a **miskolci Deák Ferenc Fiú-Felsőkereskedelmi Iskolának**. „1950 és 1965 között több osztály osztályfőnöke voltam. Tanítványaimmal ma is tartom a kapcsolatot. Bár a fegyelemben és az eredményekben igényes voltam, de – úgy érzem – apjuk voltam, szülő a szülők helyett. Ezt most sokszorosan visszakapom, amikor szeretettel vesznek körül.”

Németh Miklós, egykori diákja, Magyarország volt miniszterelnöke így emlékszik rá: „Szigorú, keménykezü, egyúttal melegszívű és igazságos ember volt. Mindnyájunk tisztelt és szeretett »Gabi bácsi«-ja volt, aki a nyiladozó elménkbe, szívünkbe elhintette az irodalom, a történelem és az együvé tartozás fontosságát. Mindazok, akik a keze alatt cseperedtünk felnőtté, hálával tartozunk a sorsnak, hogy megismerhettük őt.”

1965-ben a Megyei Tanács Művelődési Osztálya kérésére a **II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár** igazgatóhelyettese lett, ahol 1967 szeptemberéig dolgozott. 1967 nyarán már sokadik alkalommal átszervezték az iskola belső struktúráját és képzési irányát. Az iskola – mely akkor már a „Berzeviczy Gergely” nevét viselte – akkori igazgatóját az átszervezés sokként érte, s szívrohamban hirtelen elhalálozott.

„1967 nyarán Kismartoni Károly igazgató meghalt. Ekkor a Belkereskedelmi Minisztérium személyzeti vezetője jött el a lakásomra a helyi szervek képviselőjével, hogy menjek vissza igazgatónak az iskolába. Így lettem az iskola igazgatója 1967 szeptemberétől 1979. december 31-ig.”

Munkáját átszervezéssel kellett kezdeni. A technikumok megszűntek, szakközépiskolákká szervezték ezeket az iskolákat. Fontos feladata lett a vendéglátó tagozat megszervezése. Igazgatói és tanári munkája mellett jutott ideje a közéletre is. Írt Miskolc történetéről, a helyi irodalmi emlékekről, publikált minden jelentős egyéniségről, akik Miskolcon éltek, vagy tevékenységükkel kötődtek a városhoz. 1980. január 25-én ment nyugdíjba.

„Dr. Deák Gábor személyében... nagy ajándékot kaptunk az élettől. Személyisége olyan példakép volt előttünk, ami végigkísért életünk folyamán. Embersége, tudása, tartása

példát adott az egész osztály számára. Hálát adok a sorsnak, hogy a közelébe lehettem életem végéig. Minden egyes találkozásunkkor áradt belőle a szeretet, a figyelem tanítványai iránt” – *Kerényi László*, az egykori diák így emlékszik osztályfőnökére, későbbi tanár kollegájára és igazgatójára.

Sem az iskolától, sem a város művelődési közéletétől nem szakadt el. Évtizedeken át a Miskolc-avasi református egyházközség presbitere, 2005-ig gondnoka, egyházmegyei és egyházkerületi világi tanácsbíró volt. Nyolcvanadik születésnapja alkalmából emlékkönyvet adtak ki a tiszteletére.

Dr. Dobrossy István a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár igazgatója emlékkönyvi soraiban így méltatta: „*Deák Gáborral összekötött két évtizedes muzeológusi munkám, s több mint fél évtized, amit a levéltárban töltöttem. Deák Gábort nagyon sokan ismerik és tisztelik Miskolcon. Aktív pedagógus és népművelő, új gondolatokat megfogalmazó történész, egy »örökmozgó ember«.* Tanított magyar nyelvet és irodalmat, történelmet, biológiát, kémiát, politikai gazdaságtant, üzemgazdaságtant, áruismeretet, kereskedelmi számtant, gépírást, de még testnevelést is. Erről önmaga vallott: *»hosszú tanárkodásom alatt csaknem mindent tanítottam, csak könyvismeretet nem, s érdekes módon nyelveket sem.«* Pedig beszélt héberül, arabul, görögül, latinul, tanulta az angolt, a németet, és értette a románt.”

Miskolc városa 1993-ban Pro Urbe Díjjal, 2002-ben Gálffy Ignác-életműdíjjal jutalmazta munkásságát.

2013 nyarán napi sétája közben elesett. Kórház, operáció s lassú felgyógyulás. Kezdetben a Máltai Szeretetszolgálat otthonában, majd a református egyház otthonában.

2014-ben Miskolc díszpolgárává választották. Ekkor mondta ezeket a mondatokat: „*Papi múltam és pártonkívüliségem mellett sokan értékelték munkám, amiért külön jutalmat nem vártam. Ha kaptam, jólesően fogadtam. Nem tagadtam meg a múltam, nem rohantam karrierem után, hű voltam székely származásomhoz, magyarságomhoz. Ezt hagyom utódaimra.*” Utódaira: Gábor fiára, Anikó lányára és unokáira.

A református egyház otthonában korábbi diákjai rendszeresen látogatták. Volt kollégája, *Üveges Imre* tanár így emlékezik erre: „*Az 1962-ben érettségizett fiúosztályának legemberibb cselekedete volt, hogy évekig ápolták szeretett osztályfőnöküket, a 96. életévében elhunytáig.*” Dr. Deák Gábort 2014. július 24-én helyezték örök nyugalomba az avasi református temetőben. Az 1962-ben érettségizett fiúosztály kezdeményezésére, volt iskolájukkal közösen dr. Deák Gábor születésének 100. évfordulóján, 2019. január 23-án emléktáblát avattak az iskola falán.

Forrásmunkák:

Emlékkönyv Dr. Deák Gábor 80. születésnapjára. 1999. • Miskolc város kitüntetettjei. 2014. • Életutak. Egy összetartó középiskolai fiúosztály története. 2015.

SZABÓ JÓZSEF
egykori tanítvány (1958-1962)

DEÁK JÓZSEFNÉ Fógl Terézia (Csávolgy, 1938. 03. 15. – Zalaegerszeg, 2018. 08. 25.) tanító

*„Ne kényszerrel oktasd a gyermekeket, hanem játszva, úgy, hogy előbb fürkészd ki a hajlamait”
(Platón)*

Édesapja Fógl Ferenc gazdálkodó volt, aki később a termelőszövetkezetben dolgozott. Édesanyja, Hideg Mária a háztartást vezette. Nagy szeretettel nevelték egyetlen gyermeküket.

Fógl Terézia, vagy ahogy mindenki ismerte és szólította, Rézike, életének egyik meghatározó helyszíne Bács–Kiskun megye. Gyermekkorát Bácsbokodon töltötte, itt végezte el az általános iskolát, ahol az apácaiktól a szilárd alapismereteken kívül általános műveltséget, érdeklődést, zenei képzést is kapott, zongorázni tanult. Előbb tudott németül, mint magyarul, hiszen a családban mindenki németül beszélt. A ház, ahol gyermekkorát töltötte, történelmi idők óta élt meg, több nemzedéknek adott otthont. Tanulmányait a bajai Állami Tanítóképző Intézetben folytatta, 1956. június 14-én tett sikeres érettségi vizsgát. Az általános iskolai gyakorló tanítójelölti évét a Szabolcs-Szatmár megyei Ófehértón töltötte. 1957-ben tett tanítóképesítő vizsgát, és szerzett tanítói oklevelet.

A gyakorlóév alatt Ófehértón ismerkedett meg Deák Józseffel, aki szintén itt tanított. 1958-ban kötöttek házasságot. A férj és családja debreceni kötődésű volt, így együtt kérték áthelyezésüket Hajdú-Bihar megyébe, Nádudvarra. Szolgálati lakást kaptak az úgynevezett gazdasági iskola mellett, több pedagógus házaspárral együtt. Később a gyógyszertár fölötti tanácsi bérlakásban éltek. Egy gyermekük született, József 1959-ben.

1958-ban kerültek Nádudvarra. Akkor még fiú- és lányiskola működött **Nádudvaron**, a házaspár a fiúiskolában kezdett tanítani. Ez az iskola lett később az **1. sz. Általános Iskola**, helyileg a Tolbuhin (ma Baksay Dániel) úti épületben tanítottak. 1977-ben összevonták a két helyi általános iskolát. Rézike 1994-ben ment nyugdíjba, nyugdíjasként dolgozott még két évig, férje nyugdíjazásáig. 1996-ban megkapta a Pedagógus Szolgálati Emlékérmét. 38 évig volt a második meghatározó hely Rézike életében Nádudvar.

Még aktív éveik közben kezdtek építkezni a Balaton mellett, Gyenesdiáson. Nyugdíjas éveiket itt töltötték, 22 évig élvezték a környék adta lehetőségeket. Nyáron benépesült a gyenesi ház, jött fia a családjával, a rajongásig szeretett két unokával, Viktorral és Judittal. Nagy boldogság volt számára, hogy mind a ketten egyetemi diplomát szereztek. Az egykori bácsbokodi családi ház sem maradt üresen. Fiának, Jostinak és családjának ma is az ősi ház az otthona.

Rézike képesítésének megfelelően alsó tagozatban tanított. *„Pontos, szorgalmas és lelkiismeretes munkaerő. Órái hangulatosak és legfőképpen eredményesek. A tanulókkal és a szülőkkel való kapcsolata kifogástalan. Emberi magatartását a kedélyesség, a kezdeményezés, a gyermekszertet jellemzi”* – írta róla Pichler Géza igazgató 1960-ban.

„A tanulók személyiségét igyekszik alaposan megismerni, sokat tesz az esztétikai nevelés érdekében. Igen jó a kapcsolata a szülőkkel, osztályait jó közösséggé formálta” – jellemezte Poprádi László, aki 1970-ben volt igazgatója.

„Énekóráinak vezetése átgondolt, az órát az oldott, hangulatos légkör jellemzi. Tanulói szépen, tisztán énekelnek, és szeretik az ének tantárgyat. Derűs egyéniségéből adódóan anyanyelvi óráin jól teremti meg az irodalmi művek befogadásához szükséges érdeklődést, átélést” – emelte ki értékelésében Korcsmáros Sándor igazgató 1979-ben.

1973-tól 1985-ig az alsó tagozatos munkaközösség vezetője volt.

1984-ben Kiváló Munkáért miniszteri kitüntetésben részesült.

Amikor az iskola rajz szaktanár nélkül maradt, elvállalta a rajz tanítását felső tagozatban, így alkalma nyílt minden korosztály megismerésére. Kézügyessége, kreativitása, általános műveltsége lehetővé tette, hogy gond nélkül megoldja ezt a feladatot. Néhány év múlva az énektanításban volt rá szükség. Rézike mindig meg tudott újulni. Bevitte az óráira azt a hangszert, ami a legkönnyebben beszerezhető. Hamarosan azt hallottuk, hogy furulyaszó hallatszik az énekórákról. A fél iskola furulyázott. A legjobbak felléptek iskolai ünnepségeken, indultak és eredményesen szerepeltek megyei versenyeken.

Német nyelvtudását is hasznosította. Két évig tanította a nyelvet órarend szerint, már akkor felismerve, hogy játékosan, elsősorban a beszédre, a társalgásra kell koncentrálni.

„Egyéniség volt, színfoltja a tantestületnek. Ha belépett a nevelői szobába, derűssé vált a hangulat. Mindig volt valami vidám története, kreatív ötlete a feladatok megoldására, és meg tudta győzni a többieket, higgyék el, jó lesz az. Nem tudott tétlenül ülni, a kötőtű és a gombolyag mindig kéznél volt, a keze beszélgetés közben is járt. A pulóverek mintáit maga tervezte, s ellátta vele ismerőseit” – emlékszik vissza Boros Lajosné igazgató, aki tanítványként és kollégaként is ismerte.

Dr. Kóti Ferencné visszaemlékezése kollégaként, barátként: *„Fiatal pedagógusként majdnem egy időben, 1957-'58-ban kerültünk Nádudvarra, az 1. sz. fiúiskolába. Alsó tagozatos tanítványait nyugodtságával, gyermekszeretetével, tudásával nagyon hamar meghódította. Mindig többet adott az alap és kötelező anyagnál, így jó eredményeket ért el mind a tanítás, mind az életre nevelés terén. Külön foglalkozott a gyengékkel, és azokkal is, akiknek igénye volt a német nyelv tanulására. Nagyobbik lányomnak is tanító nénije majd felsős osztályfőnöke volt, Rézike akkor tanított rajzot is felsőben. Tanítványaival együtt úgy emlékszem erre az időszakra, hogy úgy összetartoztak nyolcadikra, mint egy nagy család. Idővel őszinte barátság alakult ki közöttünk. Szerettük a kedvességét, jó humorát, vidámságát, de értékeltük visszafogottságát is. Saját egyéni gondjaival, az élete nehézségeivel soha nem terhelte a barátokat. A szoros barátság a nyugdíjazásukkal megszakadt, de figyelemmel kísértük egymás életét. Gyenesdiáson sem tétlenkedtek, ösztönözték és anyagilag is támogatták a két unoka diplomaszerezését. A Deák házaspárral való barátságunk örökké szép emlék marad.”*

Kálmán Antalné visszaemlékezése: *„A 60-as évek közepén egykori iskolám színhelyén lettem pályakezdő, ahol sok segítséget kaptam a kollégáimtól, így Deákné Rézikétől is. Egyszer tanév vége felé meghívott a negyedik osztályába: –» Ismerd meg őket, hátha tanítani fogsz az 5. a-ban!« – Így is lett, de nemcsak magyart és oroszot tanítottam, hanem osztályfőnöki feladatok ellátására is megbízást kaptam. Nagyon jó alapokat kaptak tanulóim az anyanyelvi kompetencia terén. Örömmel, érdeklődéssel fogadták az idegen nyelvvél való ismerkedést. Feladat iránti elkötelezettségük is jó színvonalú volt. Mindamellet jó közösséget alkottak. Vidám, cserfes kis csapat volt. Véleményalkotásuk arra inspirált, hogy alaposan készüljek, és érdekes feladatokkal menjek az óráimra. A következetesség mellett a játékoságot is igényelték, mert ehhez voltak szoktatva. Rézike többször betért az osztályhoz, ilyenkor örvendezve fogadták a tanító nénit, aki figyelemmel kísérte fejlődésüket továbbra is. Az akkori kisdíjakból több mérnök, jogász, pedagógus került ki, közülük egy később kollégám lett. Szeretettel őrizzük Deák Józsefné Rézike emlékét.”*

Szkupi Tiborné Szőnyi Margit:

„Deák Józsefné Rézike alsós tanítóm, felsős tanárom, osztályfőnököm volt. Ha rágondolok, melegség önti el a szívemet, mosolyra húzódik a szám, vidám leszek, mert ő is egy jó

Deák Józsefné tanítványai körében

kedélyű, vidám ember volt. Kedves mosolya, szívből jött kacagása eloszlatta a félelmet, feloldotta a szorongást. Sugárzott belőle a szeretet. Figyelt ránk, megértette a lelkivilágunkat, segített a problémák megoldásában, együttérző volt. Szerettük az óráit. Éneket és rajzot tanított. Énekelve rajzoltunk és rajzolva énekeltünk. Segítőkészsége nagy hatással volt ránk.

Alsóban történt, a melléknév fokozását tanultuk, a »szép« szó fokozása közben ránk mutatott, még ma sem tudom, ki volt a legszebb, de azt igen, hogy a »legesleg« fokozatot emberileg is és pedagógusként is kiérdemelte. Nyugodj békében, Rézike!”

Katonáné Fazekas Viktória magyar–német szakos tanár így emlékszik az indíttatásra: „Nádudvaron születtem egy csodálatos hagyományt követő fazekas dinasztiába. Édesapám műhelyében a magyar látogatók mellett számos német vendég is kíváncsi volt a szakma titkaira. Ebben az időszakban kezdett foglalkoztatni a német nyelv, és a szüleim Rézike nénihez járattak németórára. Ahogy teltek az órák, egyre biztosabb voltam, hogy ez az én utam. Szeretetével, tudásával, személyiségével nagyon megfogott, és támogatott a német nyelv tanulásában. Vidám, sohasem unalmas, de mégis tartalmas órák voltak ezek. Köszönöm, hogy lámpás volt az utamon.”

Deák Judit: „Mindig is különleges kapocs volt közöttünk. Amikor megszülettem, rajta kívül senkihez sem gagyarásztam. Külsőre is nagyon hasonlítok hozzá, természetének is rengeteg vonását örököltem, amire én nagyon büszke vagyok. Emiatt viszont voltak összekülönbözések köztünk, de a legjobb értelemben, és mind a ketten tudtuk, hogy ennek mi az oka. Ő nem csupán a nagymamám volt, hanem a legmotiválóbb személy az életemben. Sokat mesélt a családi gyökerekről, megmutatta a sváb hagyományokat, tőle tanultam először németül. Mai napig küldetésemnek érzem a magyarországi németekkel foglalkozni. Mindig számíthattam a segítségükre, Papával karöltve támogattak, biztattak, így nagyban hozzájárultak eredményeimhez, sikereimhez. Egyetemi éveim alatt sem telt el úgy nap, hogy ne csörrent volna meg a telefon a következő mondattal: »Juditkám! Találtam neked könyveket! Rendeljem meg?« Megannyi emlék, nevetés, melyek most is megmosolyogtatnak, emlékeztetnek, mindig itt lesz velem. A 2018-as év mindannyiunk számára szomorú és tragikus volt, de megnyugtatta a tudat, hogy büszkeséggel töltötte el, és megélhette a harmadik diplomám megszerzését. Bár mindenkinek ilyen nagymamája lenne, mint amilyen Ő volt!”

Én a nagy kincsnek számító derűjét csodáltam. Azt a képességét, hogy minden szituációban meglátta a játékosságot, a humort, saját szórakozottságán is tudott nevetni. Könnyed társalgó volt, baráti társaságban továbbgördítette a felvetett témát, gondolatot. Fialat pedagógusként mi is a gazdasági iskolaként ismert lakásban kezdtük a pályánkat, gyakran beszélgettünk. Amikor első gyermekünket vártuk, megkérdeztük Rézikét, honnan is fogjuk tudni, mikor mit kell tennünk. Ájtottak hozzánk az Anyák könyvével, hogy körbejárjuk a témát. Éjszakába nyúló nevetős este lett a vége, s másnap megszületett a nagyobbik lányunk, aki – ki tudja miért? – ahányszor meglátta Rézikét, mindig nevetett. „Úgy van velem, mint én

*Kibédi Ervin*nel, ha csak meglátom, már nevetnem kell”- mondta. És valóban, rá mindig igaz volt, hogy a mosolynak mágikus ereje van, ami a környezetére, így a tanítványaira is átragadt.

Gyenesdiáson is hasznát vette német tudásának, a nyaralók gyakran fordultak hozzá tolmácsolásért. Volt, hogy hét-nyolc szomszéd lakáskulcsa lógott a fogason, az üdülési szezon befejeztével ők vigyáztak a házra. Férjével jól kiegészítették egymást, voltak dolgok, amit csak egymással osztottak meg, 60 boldog évet töltöttek együtt jóban, rosszban. Betegsége miatt soha nem panaszkodott, inkább halogatta az orvosi vizsgálatokat. Amikor kórházba került, kiderült, hogy nagy a baj. Zalaegerszezen halt meg, de az ősi fészek, Bácsbokod adott neki végső nyughelyet. Itt nyugszik a családi kriptában.

Ismertem őt szomszédként, barátként, kollégaként, megtisztelő volt számomra az írás, mellyel a nyilatkozókkal együtt őrizzük emlékét.

KERTI JÓZSEFNÉ
Nádudvar

DEILINGER JÓZSEF (Nagyzerind [ma Románia], 1935. 02. 13. –Szeged, 2019. 08. 13.) általános iskolai tanár, igazgató

Édesanyjukat korán elveszítették. Férfiszabó édesapjuk és a nagymama nevelte őket. A II. világháború borzalmai miatt édesapjukkal menekültek a félárvák: Irén és Jóska. Jóérzésű hajdúnánási családok fogadták be a hajléktalanná vált gyerekeket. A jó tanuló, barátságos Deilinger gyerekek könnyen beilleszkedtek új környezetükbe.

Deilinger József tanulmányait a II. világháború szakította félbe. Jóska a gimnáziumban a legjobbak közé emelkedett. Maklár Lajos karnagy úr felfigyelt kivételesen szép tenorhangjára. Felhangosított néprádióon keresztül hallgatta a fél város a gimnáziumi énekkar rádiós szereplését. Később a *János vitéz* című daljáték főszerepét énekelte a kultúrház színpadán.

Érettségi után magyar–orosz szakos tanári diplomát szerzett az egri Tanárképző Főiskolán. A **hajdúnánási központi fiúiskolában** kezdte pályáját, nagy tudású, tekintélyes segítőkéz csapatban. Igazi próbatétele, kiteljesedése a **magi-telki tanyasi iskolához** köthető. Lámpás-sors volt a tanyákon a tanítóké a XX. század második felében is. Sokoldalúság, folyamatos felkészülés, felelősségtudat.

A magi-telki tanyai iskolába már ifjú házasként érkezett tanítónő feleségével, Kozma Ilonával. A Deilinger házaspár felkészültsége, szakmai tudása, fiatalos lendülete, ambíciója hamarosan elnyerte a szülők bizalmát, tiszteletét, a gyerekek tanulás iránti vágyát. Tanítási módszerükkel arra törekedtek, hogy a tanítványok lehetőleg a tanítási időben sajátítsák el a legfontosabb ismereteket, ugyanis a ház körüli munka miatt alig maradt idejük az otthoni

tanulásra. A taneszközök hiánya miatt a tanyasi iskolában az ismeretszerzés legfontosabb forrása és ösztönzője a pedagógus személyisége, egyéni varázsa maradt.

Jóskának, a tanyasi iskola boldogság-szigetét elhagyva, a **hajdúnánási Polgári úti (III. számú) iskolában** következett a folytatás. Igazgatóhelyettesként példás harmóniában irányított Gyula Sándor igazgatóval, baráti közösséggé formálta a fiatal tantestületet. Érezhetően arra törekedett, hogy pedagógus és tanítvány a legjobb képességeit mozgósítsa az ismeretszerzés sokrétű folyamatában. Hét évig tartó küldetése elválaszthatatlan az iskola történetének legszebb fejezetétől.

Pályája utolsó két évtizedét a **hajdúnánási Baross úti Nánási Oláh Mihály Iskola** közösségében töltötte. Régi barátok, munkatársak, lelkes fiatalok együttesét irányította az iskola igazgatójaként.

Alapvető feladatának tekintette, hogy a szakmai munka színvonala versenyképes legyen a város központi iskoláiban elért nívóval. Ennek érdekében a szakmai munkaközösségek munkájának erősítését, az ön- és továbbképzést, az egységes követelmény támasztását szorgalmazta. Fontosnak tartotta, hogy az iskola minden dolgozója, kis és nagyobb közössége oldott, egymást segítő, bizalmi légkörben végezze munkáját. Nem zárkózott az igazgatói iroda elefántcsonttoronyába, annak ajtaja mindig mindenki előtt nyitva állt, hozzá őszintén lehetett fordulni egyéni és szakmai problémával egyaránt.

A nyolc tantermes iskola éveken át délelőtti és délutáni váltással tudta fogadni a tanulókat, ami minden tekintetben hátrányosan érintette a tanulókat és a pedagógusokat egyaránt. Az 1980-as években vált lehetővé, hogy a tantermek számának növelésével megoldódjon minden tanuló számára a délelőtti iskolába járás, néhány tantárgy estében pedig a szaktantermi oktatás.

Sportrajongó volt. Szívesen kapcsolódott be mindenféle mozgásos játékba. A tanítás befejezése után véget nem érő csatákat vívott pingpongkedvelő és egyéb labdajátékokat szerető kártársaival. Odaadással küzdött, lelkesített, korrekten, sportszerűen. Nyaranta táborozó gyerekeket kísért, sátorban aludt, versengő, fürge diák módjára játszott velük, kalandos túrára vitte őket. Jó szóval oktatta, játszani is engedte övéit. Egy ember akkor a legnagyobb, amikor lehajol egy gyermekhez segíteni.

Vezetői tapasztalata alapján szervezte és irányította a város és a környező települések igazgatóinak szakmai tanácskozását. Igyekezett az éves munkatervbe változatos, mindenkit érintő témákat felvenni. A találkozókön aktuális, gyakorlati tennivalók is megbeszélésre kerültek, hasznos tapasztalatcsere-alkalmat kínáltak mindenki számára. Az utolsó foglalkozást kirándulással, baráti beszélgetéssel zárták.

Hangi adottságát felnőtt korában is kamatoztatta. Évtizedekben mérhető kórustevékenysége. A városi énekkarban a tenor szólamot erősítette, kórustitkárként pedig segítette, szervezte a helyi, vidéki, külföldi szerepléseket. Egyénisége, személyes jelenléte összetartó erőként működött.

Jelentős szerepet vállalt a városi tanács közfeladatainak ellátásában is. Lakókörzetében tanácsstaggá választották, majd a tanács végrehajtó bizottságában több cikluson át tevékeny munkát végzett: felelősen, szakmai érvekkel alátámasztott indokkal támogatta az oktatásügy egészét vagy az egyes intézményeket érintő előterjesztéseket. Közreműködése, állásfoglalása különösen fontos volt a művelődési beruházások, fejlesztések, a pedagógusok élet- és munkakörülményeinek javítását szolgáló döntések előkészítésében.

„Mert minden ember annyit ér, amennyit embertársainak, hazájának szolgálni tud.” (Kodály Zoltán) Rá különösen illik ez az idézet.

Trunger Zoltánné testnevelő tanár szép emlékeket őriz igazgatójáról: *„Pályakezdő*

kollégáimmal óriási megtiszteltetésnek vettük, amikor feleségével együtt meghívott otthonába, és oldott légkörben beszélgettünk a pályakezdés gondjairól, az iskolában szerzett első benyomásokról. Útmutatása, hasznos tanácsa sokat segített és lendített át bennünket – csetlő-botló ifjakat – a kezdeti akadályokon. Számomra különösen fontos volt a segítségnyújtás, hogy szakmailag elismert kollégám munkáját eredményesen tudjam folytatni.

Búcsú a ballagó 8.a osztálytól 1995.

A munka feltételeinek javításával, az egyéni és szakköri foglalkozások biztosításával segítette a tehetségek kibontakoztatását, nemcsak a sportban jeleskedőket, hanem valamennyi szaktárgy jeles képviselőjét. Kedvenc tornatermében felhőtlen órákat töltött. Fájlalta, hogy az iskola 4 tanteremmel való bővítése során a tornaterem mérete változatlan maradt, így városi vagy körzeti labdaversenyek megrendezésére alkalmatlanná vált. Többnyire elsőként érkezett, és utolsóként hagyta el az iskolát. Következetes, korrekt emberi magatartásával követendő példát mutatott.”

Kórikné Magi Zsuzsa emlékezése: „26 évet dolgoztam első munkahelyemen az ő általa vezetett iskolában. Igazságos, emberséges igazgató volt. A kezdő fiatal kollégákat segítő kritikával támogatta. Óralátogatásai alkalmával a tanóra után zárt ajtó mögött beszélte meg az esetleges hibákat az illető pedagógussal. Az óra pozitívumait nem felejtette el beleszőni a félévi vagy év végi értékelő beszámolóiba. Büszke volt arra, hogy igazgatása alatt 100%-os szakos ellátottsággal rendelkezett iskolánk. Kezdeményező kollégáinak lehetőséget adott a szaktantermek kialakítására. A fizika–kémia, matematika, biológia, történelem–földrajz és magyar szaktantermek mellett berendezhettük a technika és a rajztantermet is. Pártolta a szakköri munkát. Nagy örömmre szolgált, hogy elutazhattam Budapestre a rajzszakköröm számára minőségi rajz- és festőeszközöket vásárolni. Ezekkel még lelkesebben dolgoztak tanítványaink. A szakkörök munkájának eredményeként tanulmányi versenyeken, pályázatokon szép eredményeket értek el diákjaink. Tanítványaink közül többen választották a pedagóguspályát, de jogászok, mérnökök, közgazdászok is kerültek ki közülük. Szabadidejét is szívesen töltötte a tantestület tagjaival.

Kezdetben az úttörőtáborok aktív részese volt. Felejthetetlen heteket töltöttünk Vonyarcvashegyen, Betlérén, Szalonnán. Ha kellett, a szervezésben is részt vett. Évközben hegyi túrákat választottunk, vagy a Tisza partján (Gergelyiugornyan) töltöttünk el egy élménydús hétvégét. Természetesen ekkor családtagjaink is ott voltak. A baráti körben eltöltött családi névnapok, a napközis ebédelések az ő és helyettese Véber Sándorné nevetésétől voltak hangulatosak, örömteliek. A tantestületi névnapokon megismerhettük szép énekhangját.

Kedves Deilinger József Igazgató Úr! A hivatástudatod, munkabírásd tiszteletet váltott ki mindannyiunkból, szeretettel őrizzük emlékedet.”

Feleségében méltó társra talált. Házasságukból született két gyermeküket okosan szerették, érdeklődési körüknek megfelelően minden segítséget, támogatást megkaptak ahhoz, hogy megalapozott ismeret és tudás birtokában készüljenek fel felsőfokú tanulmányaik

folytatására. A szorgalmas és jó képességű gyerekek sikeresen vették az akadályokat a felvételi vizsgán. Elsőszülött gyermekük, József Leningrádban végzett építő mérnökként. Szegeden kapott állást, ma is ott él családjával együtt. Szakközgazdászként másoddiplomázott. Judit lányuk középiskolai tanári diplomát szerzett idegennyelv szakon és Európa-szakértőként másoddiplomázott. Évek óta Amerikában él. Washingtonban találta meg munkahelyét és második otthonát. A boldog nagyszülőket négy unokával és öt dédunokával ajándékozták meg. Személyesen ritkán találkoztak, de ünnepeken, nevezetes családi eseményeken együtt volt a család.

Az aranylakodalmon Fekete Imre esküvői tanú, pályatárs hiteles beszámolója alapján ismerhették meg a jelenlévők az indulás fényes útjait. Hozzá tartozók, barátok köszöntötték őket emlékeztetve a felejthetetlen pillanatokra, a boldog családi összejövetelekre, az esküvőkre, a születésekre és azokra is, akik már nem lehetnek jelen. A nyugdíjas évek múlásával fokozatosan csökkent a mozgástér, már csak rövid időre hagyhatta el a lakását. Feleségével naponta indult városnéző sétára gyakori pihenő beiktatásával, mert a levegő egyre fogyott, az oxigénpalack létezésének nélkülözhetetlen tartozékává vált. Esténként a világhálón jelentkezett Jutka és fia. Távoli tájokról üzentek unokák, dédunokák. Szegedről a fia látogatta, hívta gyengülő szüleit otthonába. Édesanyja gyöngéden ellenállt a meghívásnak. „*En nem mehetek el innen sehova.*” A kezdeti ellenállás lassan megtört, így élete utolsó hónapjait Szegeden töltötte.

A szeretetszolgálat ismeretlenjei segítettek ápolásában. Aztán mégis... Bár a szegedi kórházban reményteli ébredés várt rá, de utána örökre elaludt. Hamvait szeretett városában helyezték örök nyugalomra. Hosszú ideig velünk volt és közöttünk marad – „*mindig tovább*”.

Méltán övé az *Arany Katedra Emlékplakett* és számos kitüntetés:

- * KISZ KB Dicsérő Oklevél 1965
- * Kiváló Úttörővezető 1972
- * Úttörővezetői Érdemérem 1974
- * Kiváló Munkáért 1975
- * Miniszteri Dicséret 1976
- * Társadalmi Munkáért bronz 1977 és arany fokozat 1980
- * Érdemes Társadalmi Munkás 1981
- * Maróthy György-díj 1986
- * Ifjúsági érdemérem 1989
- * Arany Katedra Emlékplakett 1995

Temetésén, ravatalánál a városi énekkar zengő hangja színesítette a pályatárs méltató búcsúztatóját.

Az arcképet a család és a munkatársak visszaemlékezése alapján összeállította:

VIRÁG JÚLIA
és SEBESTYÉN MIKLÓS
Hajdúnánás

DEME SÁNDORNÉ Tenke Ágnes (Buj, 1930. 02. 10. – Nyíregyháza, 2018. 11.29.) óvónő

*„Osztani magad, hogy így sokasodjál,
Kicsikhez hajolni, hogy magasodjál,
Hallgatni őket, hogy tud a világot,
Róluk beszélni, ha szólsz a világhoz.”*
(Váci Mihály)

Bujon született iparos családban, édesapja Tenke Lajos borbélymester, édesanyja Laskay Borbála háztartásbeli, akik három gyermeket neveltek hitben, szeretetben.

Elemi iskolába Bujon járt. Bár az iskola igen szerény, szegényes berendezésű volt, de pedagógusai annál nagyszerűbbek, kik az életre tanították diákjaikat. Ágnes óvónéni sokat mesélt erről az időszakról: elmondása szerint az iskolai órákat minden nap hitoktatással kezdték a református templomban, amire későbbi élete folyamán is meghatottan emlékezett. A tanítási órák végeztével sokat segített kedves tanítóinak: Zsoldos és Haraszi tanító uraknak. Hamar felfigyeltek szolid, segítőkész, tisztelettudó viselkedésére, okosságára, kiváló kezűgyességére. Tanulmányait 1942–1946-ig a Nyíregyházi Gróf Apponyi Albert Községi Polgári Leányiskolában folytatta, ami nem volt egyszerű, hiszen a szülők szűkös anyagi helyzetük mellett még két fiútestvérét is taníttatták. Előfordult, hogy útiköltség híján édesanyjával gyalog tették meg az utat Buj és Nyíregyháza között (30 km), hogy Ágnes iskolába mehessen. Egy napon megbetegedett, így édesapja nem engedte, hogy a városba utazzon. Milyen jól tette! Ezen a napon ugyanis bombatámadás érte a várost - 1944-et írtak ekkor.

1946-ban jó eredménnyel fejezte be tanulmányait. Mivel családi házuk az óvoda és iskola közelében volt, így mindig arról álmodozott, hogy egyszer majd ő is gyerekeket taníthat. Az álom megvalósításáig azonban hosszú idő telt el, álmaért keményen meg kellett küzdenie.

1946 szeptemberétől a Kálvineum Nyíregyházi Tanítóképző Intézet és Leányliceum hallgatója lett 1948-ig. Sajnos, édesanyja betegsége, a nehéz anyagi körülmények és a háború utáni évek szegénysége miatt abba kellett hagynia tanulmányait.

Bérszámfejtőként a **Nagyhalászi Malomban** dolgozott. 1953-ban férjhez ment Deme Sándorhoz, aki a Nyíregyházi Járási Hivatal építési osztályának vezetője volt. Nagyhalásziiban laktak albérletben, majd 1954 elején hazaköltöztek Bujra, a Béke utcába, ahol halálukig éltek. Házasságukból két lány született: Ágnes (1954), és Lilla Judit (1960). Mindketten pedagógusok lettek. Ági – követve édesanyja példáját – óvónő, kisebbik lányuk, Lilla magyar-ének szakos tanári diplomát szerzett. Közben a pedagógusi pálya iránti vonzalma töretlen volt. Hogy álmait megvalósítsa – már család mellett –, folytatta félbemaradt tanulmányait. A gimnázium III., IV. évfolyamát a nyíregyházi Kossuth Lajos Gimnázium levelező tagozatán végezte, utána szeretett **szülőfaluja óvodájában** képesítés nélküli óvónő lett, majd a Szarvasi Óvónőképző Intézet levelező tagozatán szerzett diplomát.

1967-től már kinevezett óvónőként dolgozhatott. Ő maga így emlékszik vissza ezekre az évekre: *„Közel három évtizedes munkaviszony után, 1987. május 9-én vonultam nyugállományba. Mivel gyermekkorom óta az óvoda szomszédságában éltem, jól ismertem az óvoda külső-belső életét Kántor Ilonka óvónővel együtt. Sokat játszadoztam, étkeztem*

ott. Összehasonlítva az akkori és jelenlegi körülményeket, nevelő-oktató munkánkat, óriási a fejlődés. Jól emlékszem, amikor az 1960-as évek utolsó harmadában a kiscsoportban 56-os létszámmal dolgoztam. Játékkészletünk igen kevés volt, így terméseket, műanyag flakonokat gyűjtöttünk. Azokból barkácsoltunk különböző eszközöket, amiket a szerepjátékokhoz felhasználtunk. Ezzel gyarapítottuk a gyerekek fantáziáját, kézügyességüket. Sokat rajzoltunk talajra, táblára, papírra. A Nevelési Programban előírt követelményeknek maradéktalanul megfeleltünk. Minden gyermeket a saját szintjéről a legmagasabb szintre igyekeztünk emelni. Különösen a hátrányos és veszélyeztetett gyermekekre fordítottam nagy gondot, mint gyermek- és ifjúságvédelmi felelős. Állandóan figyelemmel kísértem a gyermekek beszédét, sokat foglalkoztam egyénileg is a selypítőkkal, raccsolókkal. Játékos formában, hangutánzó szavak mondogatásával tanítottam őket. De nagyon szerették a

Csoportkép a gyerekekkel

a matematika és ének foglalkozásokat is játékoságuk miatt. Igen szerették a mesét, dramatizálást, bábozást. Sokat dicsértem, bátorítottam, gondoskodó anyai szeretettel vettem őket körül. Sok szép emlék maradt meg bennem a gyerekek megnyilvánulásaiából, az igazi gyerekszájból. Mikor pl. Büdi Edit mondta: Most óvó néninek olyan fáradt az orra. Fibi Adrien unokám pedig ezt kérdezte: Déli Ágit este is Déli Áginak hívják?

Vég nélkül sorolhatnám a sok kedves emléket. A gyerekek fejlődését most is érdeklődéssel figyelem, bár azóta ők is gyakorló szülőkké váltak. Ahogy kialakult bennem a gyerekekről alkotott kép, azt később az iskolák, majd az élet is igazolta. Ha most kezdeném a pályámat, újra ezen az úton haladnék tovább."

Graczka Istvánné 100 éves az óvodánk...33. oldalából való a visszaemlékezés, de ugyanitt emlékezik Ferencz Mihályné Etelka, az Ibrányi Óvoda függetlenített óvodavezetője is: „A kötelező foglalkozásokon a didaktikus szemlélet és gyakorlat volt domináns, s bizony a gyermeklétszám is a 40-es határt súrolta. Mária (Géczi Jánosné), Ági (Deme Sándorné), Magdi (Kemecsei Lászlóné), majd később Ilike (Graczka Istvánné) igen szépen helytálltak. Sok-sok saját készítésű játék és foglalkoztatási eszköz volt saját kezük munkájának eredménye. Volt úgy, hogy a mennyiség, tér és formaismeret (ma matematika) foglalkozásokhoz ezeregy eszközt rajzoltak, nyírtak, színezték ki az óvó néni. Biztatóik is voltak szépen, a gyerekek csillogóan sugárzó tekintete, a szülők hálás tisztelete mellett a fenntartói megbecsülés is."

Graczka Istvánné Ilike óvó néni, volt óvodavezető visszaemlékezése: „Deme Sándorné Ágika óvó néni egy ikonikus alakja volt a 60-70-80-as években a buji óvodának. Huszonevésen kerültem az óvodába, és az ő csoportjában kezdtem a buji óvónői éveket. Nagy megtiszteltetés volt számomra, hogy az első napon szeretettel fogadott, igyekezett az óvoda, a csoport életét bemutatni, feladataimat elmondani, és a beszélgetés közben felajánlotta, hogy tegezzem. Édesanyám korabeli volt, abban az időben ez nem volt oly természetes.

Nagyon sokat tanultam tőle. Pl. a ritmustapsolásnál a tá-ti szünet jelzéseit kézzel; boltos játékait, a pénztárgép gombjait, a játékpénzeket, amiket kézzel rajzolt, vágott; az árucikkeket, amivel a matematikai alapokat, fogalmakat ismertette meg az óvodásokkal; a

mese mondását, amit teljes átéléssel adott elő.

Abban az időben nagyon magasak voltak a csoportlétszámok. 38-42 fős csoportban ma azt mondanánk, hogy nem lehet, csak gyermekmegőrzésről beszélni. Nagyon komolyak és örömteliek voltak a kötelező foglalkozások, a játékok, amikhez eszközöket kézzel nyírt, ragasztott textilből, papírból, bőrből. Hihetetlen, hogy ilyen nagy létszámnál is ismerte, tudta minden gyermek erősségét, gyengeségét. Kedvenc szavajárása volt, ha valamit meg akart beszélni vagy konfliktust megoldani: „Na, ide figyelj csak egy kicsit, kislányom!” Egyszerre volt fegyelmező, kedveskedő.

Ha azokra az évekre visszaemlékezem, a legtöbbet a lila ruhás, fehér köpenyes Ági nénit látom. Emlékezetesek voltak az ebéd utáni kávézások, amikor a napi örömöket, bosszúságokat is megosztottuk egymással. Sokszor megnevettetett bennünket, amikor saját furcsaságait, esetleg régi anekdotáit kellő humorral, nevetéssel előadta. Igazi melegszívű óvónő volt.

Nyugdíjazása után is sokat találkoztunk. Mindig szeretettel, érdeklődéssel hallgatta, kérdezte az óvoda történéseit. Rendszeresen elsőként támogatta a jótékonyági bálunkat.

Mint magánembert is érdekelte gyermekeink, szüleink élete, hogyléte, gyerekeink sikeressége. Hosszú, szép, de a végén küzdelmes szenvedés után elment a minden élők útján. Hiszem, hogy sok gyermek, szülő emlékezetében él tovább!”

„A másik lenyomata örökre ott van rajtunk, visszük magunkkal! /Víg György újságíró/ Nyugodj békében, drága Ági néni!”

Kedves óvodása, Halász Dóri visszaemlékezése: „Ági óvó néni...ha Bujon elhangzik ez a három szó, mindenki tudja, hogy Deme Sándornéről van szó.

Milyen ember, milyen pedagógus volt? Jó! Sőt! Kiváló! Pár mondatban lehetetlen teljes képet festeni róla. Egész életén át példát mutatott. Az óvodás gyermekek előtt olyan világot nyitott meg, mely segítette őket, minket további életünk sikereiben. Azt mondják, igazán csak úgy 9–10 éves korunktól emlékezünk vissza gyermekkorunkra. Ez nem így van! Ezer és egy emlékem van az óvodás időből. Helyzetek, történések elevenen élnek bennem. És ezt csak neki köszönhetem. Nemhogy iskolásként, felnőtt fejjel is visszajártam, visszajártunk hozzá. Csak úgy. Beszélgetni. Mert soha nem engedte el a kezünket. A jósága, a kedvessége, a figyelme pótolhatatlan.

Azt olvastam, hogy a Földön minden ember sokat köszönhet a pedagógusainak. Akinek szerencséje van, élete során legalább egyvel találkozik, aki valamit megmozdít benne, aki olyat mutat tetteivel, cselekedetével, tudásával, hogy az akár az egész életét meghatározza. A világ legszerencsésebb embere vagyok! Én találkoztam vele!!!!”

Sok-sok házi és szakmai bemutató is fűződik a nevéhez. Ezeket mindig a legjobb tudása szerint kiválóan oldotta meg, amelyeket számos ünnepségen, pedagógusnapon dicsérő oklevéllel ismertek el.

Munkájának elismerései:

- * Kiváló Munkáért – A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa (1983)
- * Kiváló Munkáért – A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa (1987)

„ Volt emberek.

Ha nincsenek is, vannak még.

Csodák,

Nem téve semmit, nem akarva semmit,
hatnak tovább!”

(Kosztolányi Dezső)

Fiatalon, 52 évesen maradt özvegy, de óvónői munkáját továbbra is nagy lelkesedéssel

végezte. Sokat mondta: „Soha ne vegyék észre rajtad az emberek, ha fáj a szíved...Mikor belépsz az óvoda kapuján, felejsz el minden gondolatot, csak a gyerekekre figyelj!”

Nyugdíjazása után már csak a családjának élt. Négy unokáját pesztrálgatta, nevelte az élet dolgaira, tanította őket sok-sok versre, anekdotáival idézte fel saját gyermekkorát. Tanítási szünetekben otthonát gyermekzsivaj töltötte be, soha nem volt egyedül. Még megélhette ötödik dédunokája születését, de hosszú, küzdelmes szenvedés után Nyíregyházán 2018. november 29-én elhunyt.

„Holtom után ne keressetek,
Leszek sehol - és mindenütt leszek.”
(Reményik Sándor)

Ezzel a megemlékezéssel szeretnénk Édesanyánknak örök emléket állítani. Élete példaértékű volt, és mi, lányai, minden tettben, gondolatban Őt keressük, ami utat elénk tűzött tanításával, végigjárjuk, emlékét szívünk tiszta szeretetével megőrizzük!

„Letéptem ezt a hangaszálát
Már tudhatod, az ősz halott
E földön többé sose látlak
Ő idő szaga hangaszálak
És várlak téged tudhatod.”
(Apollinaire)

Felhasznált forrás: Graczka Istvánné: 100 éves óvodánk 2003.

Lányai,
FIBI SÁNDORNÉ DEME ÁGNES – DANCs FERENCNÉ DEME LILLA JUDIT
Buj

DOBRÁNSZKY ZOLTÁN (Rozsnyó 1929. 04. 05. – Rozsnyó 2019. 03. 28.) tanár, igazgatóhelyettes

„Itteni nehéz magyar létünket csak úgy őrizhetjük meg, ha kiváló, kitűnő emberek leszünk és vagyunk, ha minőségileg többek vagyunk,...”
(Fábry Zoltán, Stósz, 1965.)

Édesapja a rimaszombati születésű Dobránszky Imre illetan és tánctanár volt. Édesanyja, Steidl Jolán két gyermeke, Zoltán és Ildikó nevelésének szentelte életét. Jolán asszony szerette az irodalmat. Az apácánál „mesédélutánokat” tartott saját és más gyermekek örömeire. Zoltán tíz évvel fiatalabb húga általános iskolai tanár lett. Ildikó, édesapja nyomdokaiba lépve pedagógusi munkája mellett kicsiket, nagyokat néptáncra tanított még nyugdíjas korában is. Zoltán az alapiskolát és a gimnáziumot is Rozsnyón végezte. 1950-ben érettségizett, 1966-ban a pedagógiai gimnáziumban tanítói képesítést szerzett.

Pályája kezdeti nehézségeiről 2011-ben így ír:

*„Érettségi bizonyítvánnyal 1950-ben nem mehettem egyetemre, mert szüleim anyagi helyzete nem tette lehetővé. Az ötvenes évek elején Szlovákiában sorra alakultak a magyar tannyelvű általános iskolák. Magyarul – anyanyelven – tanulni vágyó gyerekek voltak, csak éppen magyar tanítók nem. Sok tehetséges, érettségizett magyar fiatal kezdett el magyar nebulókat tanítani. Akkor én is úgy éreztem, talán a tanítói pályán érvényesülhetnék. Beadtam a pályázatom. Sikerült, kineveztek **Lucskára** /Szlovákia/ a szintizta magyar faluba az általános iskola magyar igazgatójának. Lucskán 1950. szeptember 20-án a helyi nemzeti bizottság hivatalában jelentkeztem. Bemutakoztam: Dobránszky Zoltán vagyok, a magyar tannyelvű iskola igazgatója. Átadtam a kinevezésemet igazoló okiratot. A hivatalnok magabiztosan közölte velem: »Ilyen itt nem létezik. Csak szlovák tannyelvű iskola van 32 tanulóval.« Nem torpantam meg. Másnap meglátogattam a szülőket, és meggyőztem őket az anyanyelvi oktatás fontosságáról. Toboroztam tanulókat, helyiséget találtam a tantermemnek. Szeptember 25-én 16 gyerekekkel megkezdtem az oktatást, az 1950-51-es tanévet. Három tanerős lett az iskolám. Egyik kolléganőm Budapestről érkezett, Levendovszky Katinka.”*

A község, ahol Zoltán a pályafutását kezdte, eléggé elmaradott falu volt, vallási torzalkodásoktól sem volt mentes. Nemcsak a tanulókat, hanem a szülőket, a falu fiatalságát is nevelni kellett. Nem múlt el egyetlen helyi ünnepség sem, melyen diákjai ne szerepeltek volna apró tanulságos jelenetekkel, versekkel, táncokkal, népdalokkal. A falu fiatalsága több színdarabot mutatott be a tanító úr vezetésével. Diákjai az egyik atlétikai versenyen első helyezést értek el. Az oktatási minisztérium jutalmul egy egész teherautónyi iskolai berendezést, testnevelési felszereléseket, tanszereket küldött az iskolának.

Lucskán 1951-ben megszűnt a szlovák nyelvű oktatás. A magyar iskolát 1953-ban áthelyezték a szomszédos nagyközségbe, **Dernőre**. Az új tantestületnek rövid ideig volt tagja. Ott csak két hónapig tanított, mert bevonult a kötelező katonai szolgálatra.

Szülővárosában, **Rozsnyón** 1955-ben kinevezték a helyi magyar általános iskola tanárává. Amikor 1966-ban Pálmai Rudolf /Pedagógusok arcképcsarnoka 18. kötet/ igazgatóhelyettes új munkahelye Kassára szólította, Zoltán lett a magyar tannyelvű alapiskola igazgatóhelyettese. Közben Eperjesen /Szlovákia/ levelező tagozaton elvégezte a **P.J.Šafárik Egyetem** tanári szakát. Fizikát, technikai ismereteket és gyakorlatokat tanított. Szorgos munkája eredményeként jól felszerelt fa- és vasmegmunkáló tanműhelyt hozott létre, sőt a szülők segítségével iskolai gyakorlókonyhát is felépítettek. Amíg a fiúk a műhelyben „dolgoztak”, addig a felső tagozatos lányok elsajátították a sütés–főzés fortélyait.

A régi „Zárda” iskolaépülete a 70-es évek végén már szűkösnek, korszerűtlennek bizonyult, ezért a magyar szülők, az iskola vezetősége és tanári kara szeretne volna, ha a városban épülő 3. új iskolaépület végre a magyar gyerekeké lenne. A sok-sok ígéretés és hitegetés után végre 1982-ben beköltözhetett az iskola az új **Drázus-parti** modern épületbe. Dobránszky Zoltán nagy lendülettel fogott hozzá a tanműhelyek, szaktantermek berendezéséhez. Fizika szaktantermére volt a legbüszkébb. Járásunk pedagógusai gyakran látogatták bemutató óráit. Tanítványaival sokat foglalkozott a fizika szakkörön, aminek aztán meg is lett az eredménye. Versenyzői a járási fizika olimpiászokról többször első díjjal tértek haza, öregbítve iskolájuk hírnevét.

Családot 1959-ben alapított. Feleségül vette Bányász Ilonát, akivel több mint 50 évig éltek boldog házasságban. Két gyermeket neveltek fel: Lászlót és Évát. Mindkettőt az elektrotechnika érdekelte. László Prágában, Éva Kassán végezte egyetemi tanulmányait. Lánya később Kassán a Szakkay József Szakközépiskola tanára, majd igazgatója lett. A Dobránszky család harmonikus, boldog életét nagy tragédia érte. Fiukat 32 éves korában a egyetlen

halál elragadta. Két gyermeke maradt félárván.

Zoltán a Rozsnyón található középiskolákban óraadó tanárként is dolgozott. Kanala Józsefné igazgatónővel 1956-ban megbízást kaptak a mezőgazdasági dolgozók esti tanfolyamának elindítására, ahol ő gépészetet tanított. Az oktatás magyar nyelven folyt. Geológiát tanított a **bányászati középiskolában**, és fizikát az **egészségügyi középiskolában**. A felsorolt intézményekben mindenütt magyar nyelven folyt a tanítás. Napjainkban már csak az egészségügyi nővéreket felkészítő középiskola működik.

„A fiatal Dobránszky Zoltán 1956-ban nyolcadikos osztályfőnököm, később középiskolai tanárom, 1965/66-os iskolai évben pedig igazgatóhelyettesem lett. Így lettünk 26 éven át kollégák a nyugdíjba vonulásáig. Én, (e sorok írója) 1963-ban friss diplomával a kezemben magyar–történelem–zene szakosként kezdtem oktatói-nevelői munkámat a régi iskolámban, a Rozsnyói Magyar Tannyelvű Alapiskolában. A tanári karban üdvözölhettem néhány volt tanáromat, így Zoltánt is. Néhány hónap múlva kollégáim segítőkész munkatársaimmá váltak.”

8. osztályos tanítványai körében

Volt tanítványa, Szendi Klára így emlékszik tanárára, igazgatóhelyettesére: *„Nyolcadik osztályban fizikát tanított, s mint a legtöbb tanítási óráján, ezen a számomra emlékezetesen is, kísérleteztünk. Az elektromos áram vezetését szemléltette oly módon, hogy sorba állított minket, megfogluk egymás kezét. Az egyik osztálytársam csatlakozott az áramforráshoz, természetesen ügyelve a testi épségünkre, és kezdtük vezetni az áramot, amiből senki semmit*

nem érzett csak én, az utolsó. Engem csapott meg a gyengeáram. Kezdő matematika–fizika szakosként 1966-ban érkeztem a régi iskolámba. Dobránszky Zoltán fogadott. Nagy meglepetésemre akkor ő magázott engem, ami nagyon nagy megtiszteltetés volt számomra. Úgy éreztem egyenrangú kollégának tekintett. Sokat köszönhetek neki. Szárnya alá vett mint kezdő pedagógust. Teregetett, irányított, dicsért – ha úgy adódott – kritizált, ha arra volt szükségem. Igazgatóhelyettesemnek mindig volt ideje számunkra. Bátran fordulhattunk hozzá. Ha problémánk volt, meghallgatott, tanácsot adott, segített. Becsültem őt mint tanáromat, tiszteltem mint felettesemet, kollégámat.”

Az iskolai teendői mellett aktívan tevékenykedett a Rozsnyón működő társadalmi és kulturális szervezetekben. Alapító tagja volt a Csemadoknak, majd a helyi városi szervezet titkára lett. Több városi bizottság tagjaként is működött (közbiztonsági, pénzügyi és iskolaügyi). Örökös tagja volt a horgászok egyesületének, sőt a járási szakszervezet titkára is volt. A régió több településén színdarabok vendégrendezőjeként is dolgozott. Tizenhat évig volt a városi hangos híradó magyar bemondója. Ügyelt mindig arra, hogy iskolán kívüli tevékenysége ne menjen a tanítás rovására. Mindenütt nagy elismeréssel beszéltek munkájáról.

Zoltán nyugdíjba vonulása után kezdett el verselgetni. Főleg szülővárosa, Rozsnyó legendája, történelme, az ott élő bányászok nehéz élete, a gömöri táj természeti szépségei lettek írásainak témái.

Összegyűjtött versei:

- Versek Kassa /2009/ /80.születésnapra/
- Élő álmvilág I., II. Tiszaújváros /2011/
- Rózsák városa Kassa /2013/

Ezek a kis verskötetek lánya, Matejné Dobránszky Éva, Dulina Tímea és a tiszaujvárosi Tomorszky Istvánné Csilla újságíró-költő közreműködésével kerültek kiadásra. *Tomorszky* né ajánlása (Élő álmvilág):

„Dobránszky Zoltánt személyesen nem ismerem. Elküldte postán verseit az idegenbe, és bízott abban, hogy nem hagyom cserben. Soraiból éreztem nyitott szívét, különösen azt, hogy imádja a természetet, tiszteli és szereti az embereket, és biztos ő maga is családcentrikus, jó ember lehet. Alkotásai megérdemlik, hogy felszínre kerüljenek. Szívesen ajánlom elolvasásra minden kedves olvasónak, hogy mások is tanulhassanak belőle.”

Idézet a *Gondolkodó ember* c. verséből: *„Ne építs felfújtt légvárakat!”*

Dobránszky Zoltánt, a nyugalmazott igazgatóhelyettes volt „munkahelyén” a rozsnyói **Fábry Zoltán Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskolában** bensőséges ünnepség keretén belül köszöntötték 2018. április 5-én, 89. születésnapján. Életét és munkásságát bemutató gazdag fotókiállításal és állóképek vetítésével kedveskedtek az ünnepeltnek, aki a katedrán 40 évet töltött.

Többször részesült különféle elismerésben, többek között:

- * Pro libertate ezüst érme
- * Rozsnyó város polgármesterének díja /2006/
- * A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének díja /2018/

Otthonában /2016/ felesége társaságában fogadott és mesélt életéről. Tudta, hogy majd életrajzát megjelentetem a *Pedagógusok arcképcsarnoka* című nívós, tartalmas kötetben. Későbbi találkozások alkalmával mindig megkérdezte, mikor jelenik már meg életrajza, de az igazat nem mondhattam el neki. Azt csak a lánya és a testvére ismerte.

Fia korai elvesztése után élete második nagy tragédiája érte, amikor orvosaitól megtudta, hogy halálos kór fenyegeti egészségét. Végül élete harmadik drámájaként érte szeretett felesége búcsú nélküli eltávozása (2017). Testileg-lelkileg összeomlott. Csak lánya és fiatal özvegy menyje, valamint négy unokája szeretete, gondoskodása adott neki lelkiert további életéhez. 2019 tavaszán testi ereje egyre fogyott, egyre gyengébb lett. Március 28-án a *tanítók napján* elhunyt. Utolsó óráiban, ha üzenhetett volna, *Sík Sándor* gondolataival búcsúzott volna szeretteitől és a tanítók nagy családjától:

*„Csak ami vagyok: azt, hogy szépen éltem,
Igaztól, jótól, széptől sose féltem,
De ami nem szép, nem igaz,
Ami nem is jó, azt is, most is, értem.”*

Dobránszky Zoltán egész pályafutása alatt azon fáradozott, hogy egyre magasabb szintű oktató-nevelő munka folyjon iskolánkban. Jó szervezői és vezetői képességekkel megáldott, tekintélyt parancsoló személyiség volt. Diákjai szerették, örömmel jártak óráira, mert a szemléltető oktatás nagyon lekötötte figyelmüket. A szülők körében is nagy tiszteletnek örvendett. Régióink egyik legismertebb, de a szlovák kollégái körében is elismert magyar pedagógus hírében állt. Büszke volt azokra a növendékeire, akik magyar érettségi bizonyítvánnyal kerültek szlovák, cseh, magyar, külföldi egyetemekre, és ott meg is állták helyüket. Az anyanyelvi oktatás fontosságát hirdette, és sokat tett érte. Egy ügyért küzdött egész pályafutása alatt, a magyarság megmaradásának ügyéért Szlovákiában.

Források:

Családi dokumentumok • Lányának, testvérének és kollégáinak visszaemlékezései • Az iskola krónikája • Személyes beszélgetések • Önéletrajz (2011)

Tanítványa, későbbi kollégája, **LOBOCKY MÁRIA**

Rozsnyó

és lánya, *Ing. MATEJNÉ DOBRÁNSZKY ÉVA*

Kassa

DRÉN GÁBOR (Hajdúböszörmény, 1956. 04. 14. – Hajdúböszörmény, 2019. 07. 25.) testnevelő tanár, atlétaedző, úszóedző, kajak-kenu oktató, versenybíró, túravezető

Gazdálkodó család első gyermekeként jött a világra. Sportolói tehetsége hamar megmutatkozott. Kisgyermekként a szabadlevegőn töltött idő, a sok mozgás kifejlesztette azokat a készségeket, melyek aztán az atlétika felé mozdították.

Böszörményi iskolás éve alatt Kertész János és Kertészné Szentesi Éva edzők és pedagógusok szeretették meg vele a sportot, voltak hatással pályaválasztására. A középiskolai, majd a főiskolai évek alatt már kiemelkedő eredményeket ért el gerelyhajításban és súlylökésben.

Katonai szolgálatát Kiskőrösön töltötte, majd tartalékos állományba került. Tanulmányait a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolán folytatta, ahol földrajz–testnevelés szakon végzett. Diplomamunkáját, amely a Tolcsva-patak vízgyűjtő területén végzett több mint egy éves munkáját foglalta össze, az Országos Tudományos Diákkonferencián is kitüntetéssel ismerték el. A Zemplén-hegységbe szervezett túrák mindig jóleső nosztalgiával töltötték el.

A főiskolán ismerkedett meg hallgatótársával, Magdikával. Az azonos érdeklődési körük, a sport, a természet szeretete kapcsolta össze szívüket és lelküket örökre. 1979. június 30-án kötöttek házasságot. Hajdúnánáson kezdték el közös életüket. Boldogok voltak, amikor 1981-ben megszületett első lányuk, Timi, majd követte őt 1984-ben Bogi. A lányok megtanulták édesapjuktól a kitartást, a természet és a sport szeretetét, a rendszeret, a tiszteletet, a becsületes munkavégzést, a családi összetartás erejét.

Szerteágazó tudása és ismerete volt a különböző területeken: földrajzi, műszaki ismeretek, lexikális tudás, sport, a természet ismerete, tisztelete, szeretete. Megmutatni másoknak is a természet csodálatos, varázslatos világát. Azokat az élményeket, amelyeket saját maga fedezett fel, átadni, továbbadni túratársainak, tanítványainak. A legnagyobb öröm volt számára, amikor megoszthatta élményeit a résztvevőkkel. Ő nemcsak beszélt a terveiről, hanem kitűzött céljait meg is valósította. **Hajdúnánáson, a Bocskai István Általános Iskolában** kezdte pedagógusi munkáját, ahonnan a 22 év alatt a testnevelés tagozatos osztályokból

számtalan gyereket juttatott a dobogó legfelső fokára. Itt a Diáksport Egyesület elnökeként tevékenykedett.

Oktatási tevékenysége mindig cél és sikerorientált volt. Igyekezett minél többet adni és segíteni tanítványainak. Az alsós gyerekeket a téli edzések után akár kerékpárján vitte haza, hogy ne kelljen a sötétben közlekedniük. Nem egy esetben ő maga tette rendbe az iskolai sportudvart. Őrizte éjszaka az elkészült friss rekortán távolugró nekifutót, nehogy éjszaka valamilyen élőlény tönkretegyje. Súlylökő kört készített, nem is egyet. Utánajárt az elfeledett eszközöknek, és igyekezett azokat használhatóvá tenni. Az országos versenyekre mindig szerette biztosítani mindazokat a feltételeket, amelyek az eredményes szerepléshez szükségesek, legyen az technikai vagy mentális jellegű.

Példakép volt mindenki előtt, éveken át számos tekintetben a biztos pontot jelentette környezetének. Mindig lehetett számítani megértésére, türelmére, tanácsára és bölcsességére. Nyugalmával, derűjével magabiztosságot sugárzott. Természet és a mozgás iránti szeretete kiapadhatatlan volt. Minden oktatási intézményben, ahol a későbbiekben is tanított (**Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúnás**), legfontosabb célkitűzése az volt, hogy tanítványai minden időben helyt tudjanak állni a nagybetűs életben, sikeresen tudjanak megküzdeni a nehézségekkel.

Szigorú és következetes volt diákjaival, de emellett megértő is, tanítványai még felnőtt korukban is gyakran köszöntek rá: „*Tiszteletem, Tanár Úr!*”, amelynek hallatán kissé mindig meghatódott. Szaktárgyi versenyeken mindkét tárgyban folyamatosan részt vett diákjaival. Földrajzórán szerette szemléltetni az ismereteket. A „*Földrajz szerelmesei*” nevű országos versenyen is sikereket értek el tanítványai. Az iskolai kirándulások, túrák alkalmával a gyakorlatban, a természetben is mindig felhívta tanítványai figyelmét a tanítási órán hallott információkra, ezzel is maradandóvá téve az élményhez kapcsolódó tudást.

Az országos megmérettetéseken, szakszövetségi és diákolimpiai versenyeken eredményesen szerepelt több sportágban tanítványaival, és juttatta őket országos bajnoki címekhez, pl. atlétika, duatlon, kerékpár, triatlon, lábténisz, lábtoll-labda, sakk, kötélugrás. Kétszáznál is több alkalommal kerültek az 1–8. helyezettek közé. A legeredményesebbek a korosztályos országos válogatottak tagjaként nemzetközi versenyeken is sikeresen teljesítettek Dortmundban, Varsóban, Lipcsében, Majanóban.

Pedagógusként fontosnak tartotta a folyamatos önképzést, szakmai tájékozottságot, szaktudást. Atlétaedző, úszóedző, kajak-kenu oktató, versenybíró, túravezető képesítéseket szerzett a továbbképzések során.

Szaktudását országos szinten is elismerték. A Magyar Triatlon Szövetség Az *Év Sportolójának Edzője* plakettet adományozta neki. A Magyar Diáksport Szövetség emléklapakkal ismerte el eredményes munkáját. Tulajdonosa lett a *Hajdú-Bihar Megye Diáksportjáért emléklapakkal*, valamint a *Bocskai-emlékéremnek*, amelyekkel az éveken át tartó, Hajdúböszörmény város sportjában kifejtett tevékenységét köszönték meg. Minden iskolában megtalálta azokat a tehetséges diákokat, akik számára a képességeiknek megfelelő sport kiválasztásával, a motiválással rövidesen sikert hozott a közös munka az adott sportszámban. Már az óvodások között is felismerte a tehetséges gyerekeket, akiket aztán mindig figyelemmel kísért, célzottan foglalkozott velük, játékos formában ismertette meg velük az atlétika fortélyait. Diáksport-tevékenysége során addig próbálgatták egy-egy diák esetében a különböző atlétikai számokat, amíg mindenki megtalálhatta a maga számát, amiben aztán egyéni sikereket ért el. Gábor kiváló edzőként és pedagógusként fejből tudta tanítványai legjobb eredményeit. Évekkel később, ha összefutottak az utcán, egyből fel tudta

idézni az egykori diák születési évét, mennyi volt a legjobb ideje, vagy éppen hány métert dobott vagy futott, melyik versenyen, melyik évben.

Amikor 2001-ben elvesztette édesapját, a családjával **Hajdúböszörménybe** költözött, ahol tanári és edzői munkáját nagy lelkesedéssel folytatta tovább 11 éven át. A sport szeretetével lányai mellett sógorát is megfertőzte, akik aztán örömmel kísérték a sport-eseményekre, elfogadták tanácsait, útmutatásait. Felesége, Magdika gyaloglásban több nemzetközi senior bajnokságon vett részt, amelyet férje szakmailag edzőként támogatott végig.

Az iskola bezárásával pedagógiai tevékenysége leginkább edzői munkájában tudott kiteljesedni mindaddig, amíg eredményei ellenére a szakosztály támogatás hiányában megszűnt, melynek hiányát egyre több túra szervezésével igyekezett pótolni. Viszont a szakosztály megszűnését és edzői tevékenységének partvonalra kerülését mindez nem tudta hiánytalanul pótolni. Kereste a számára szívügyének és hivatásának tekintett tevékenységhez a megfelelő lehetőséget. Szeretett volna visszatérni nyugdíjig a pedagóguspályára, de ezt már nem élhette meg.

Gábor 40 éves túravezetői tevékenysége is igen színes képet mutat. 16-szor vett részt a Mátrában teljesítménytúrán, télen például többek között a *Téli Mátra*, *Tortúra*, *Less Nándor Emléktúra*, *Mátrai Csillagok* kilométereit teljesítette. Az olimpia éveiben ötpórába alkalmakon is indult, a 80-as évektől rendszeresen. Gyalogtúrákat szervezett Magyarországon, a Felvidéken és Erdélyben, vízi túrákat a Bodrogon és annak mellékágain, a Tisza-tavon, a Felső-Tiszán. Számtalan kerékpártúrán vett részt sporttársaival a Zempléni- és a Bükk-hegységben, a Mátrában és Erdélyben, a Fogarasi-havasokban. Mindig azt mondta feleségének, hogy ezt mindenkinek látnia kell. Meg akarta ismertetni, szeretettni a természetet, a mozgást, a sportot mindenkivel. Profi túravezetőként végtelenül precíz, maximalista emberként időt és pénzt nem sajnálva készült a programokra. Feleségével vagy túratársaival beültek az autóba, és előtúrán fedezték fel mindazt, amit a kirándulónak meg akart mutatni. Utána olvasott, adatokat gyűjtött, felkészült idegenvezetőként mutatta be a természeti értékeket. Folyamatosan kereste, hogy mi teszi teljessé az életét. Szívesen szemlélte, járta be a határt, mindig megnyugvást talált a természet közelében.

A városban sikeresen működő Egészségfejlesztési Iroda keretein belül felkérésre havonta egyszer szervezett túrákat, valamint a Debreceni Egészségvédő Kör megkeresésére vállalt élményekben gazdag túravezetést. Szervezett túrákat Hajdúböszörmény lakosságának belföldre és külföldre egyaránt. Ezekre a programokra szívesen jelentkeztek a környező városokból (Püspökladány, Téglás, Hajdúnánás, Hajdúdorog, Hajdúszoboszló) is, mivel tudták, hogy személyében jól felkészült idegenvezetőt kapnak. Sportoló tanítványai számára is szervezett edzőtábor jelleggel gyaloglásokat a Tátrába, amelyek a fizikai felkészítés mellett felejthetetlen emlékekhez juttatták a diákokat.

Mindeközben első osztályú versenybíróként is tevékenykedett országos és nemzetközi szintű versenyeken. Európa-bajnokságokon és világbajnokságon vezető versenybíróként a dobószámokat felügyelte, és tett eleget e rangos versenyek versenybírói elvárásainak. Versenyszervezői teendőibe a család minden tagját bevonta, pl. a Debrecenben rendezett ifjúsági világbajnokság lebonyolításába.

Apaként mindent megtett családjáért. Büszke volt lányaira, hogy értelmiségivé, becsületes felnőtté cseperedtek. Feleségével boldogok voltak, amikor Timi és Bogi megtalálták társukat, és családot alapítottak. Boldogsággal töltötte el az unokák érkezése: Emese, Hunor, Tomika, Boróka és Ádám aranyozta be mindennapjait. Nagyszerű nagypapa volt, akire bármikor lehetett számítani, mert számára az unokákkal töltött idő mindig tartalmas, élményekkel teli

volt. Kisebb versenyekre is készült Hunorral, így nemcsak nagypapa, de edző is volt. A túrázások, sportok mellett nagyon szeretett kertészkedni. Folyamatosan bővítette ismereteit ebben a témakörben is. Szeretett újítani a gyümölcsstermesztésben, és kipróbálni a hagyományos termeléstől eltérő gyümölcsöket. Az erdei futóedzést gyakran közös cseresznyézéssel fejezte be tanítványaival saját gyümölcsöskertjében. Drén Gábor sokoldalú érdemei mellett elismerésre méltó emberi tette, hogy 67-szeres véréadó volt.

DRÉN GÁBORNÉ – KISS ERZSÉBET
Hajdúböszörmény

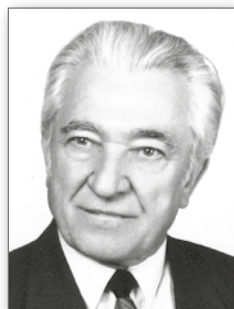

DR. DURÓ LAJOS (Püspökladány, 1928. 11. 08. – Szeged, 2015. 07. 23.) a pszichológiai tudományok kandidátusa

„Nézni a folyót, mely idő meg víz és tudni, hogy az idő is folyó, s hogy elveszünk mi is, mint a folyó, s az arcok is elfutnak, mint a víz.”
(Jorge Luis Borges)

Egy tanáregyéniség igazi arcát pályatársai vagy tanítványai tudnák hitelesen felidézni. A család egy tagja legfeljebb portrévázlatot készíthet – arra vállalkozhat, hogy az életrajzi tényekhez hozzákapcsolja mások és a saját emlékeit.

Édesapám 1928. november 8-án született Püspökladányban, Duró Lajos (1901–1964) és Kovács Zsófia (1908–1983) első gyermekeként. A három testvér közül csak Irén (1934–1993) maradt Ladányban, Sándor (1930–2013) Érden, Lajos Szegeden telepedett le. A kisbirtokos parasztszalád akkor még tanyán élt, a Hajnal utcai házba, amely mindig hazavárt bennünket, csak később költöztek be.

A református paraszti közösség értékrendje, amelynek a jól végzett munka állt a középpontjában, végigkísérte Duró Lajos életét. A tudást is megbecsülte: mindig megkülönböztetett tisztelettel fordult tanárai felé, amit később maga is visszakapott.

Tanulmányait Ladányban, a Református Elemi Népiskolában (1935–1939) kezdte, majd a polgári iskolában (1939–1943) folytatta. A helyi közösség olyan neves képviselői tanították, mint Dorogi Márton, aki a népi építészet emlékeit gyűjtötte, vagy Kecskés Gyula, aki földrajzi nevekben mutatta be a település történetét. Ladányból Debrecenbe, a Református Kollégium Tanítóképző Intézetébe vezetett az útja (1943–1948), ahol életre szóló barátságokat kötött, és egész későbbi hivatását meghatározó szellemi útravalót kapott. Debrecen után Eger, a nagymúltú Pedagógiai Főiskola következett: 1951-ben itt vette át magyar–történelem szakos tanári diplomáját.

Hálás lehetett a sorsnak, hogy igazi tanáregyéniségek tanították. Közülük is kiemelkedett

Várkonyi Hildebrand Dezső két tanítványa, Kiss Tihamér (1905–2005) és Tóth Béla (1913–2009), akiknek meghatározó szerepük volt abban, hogy humán érdeklődése végül a pedagógia, majd a pszichológia felé fordult. Ez az indíttatás egész szakmai életútjának vezérfonalát megadta. Mindkét tanárát szeretettel és tisztelettel vette körül, halálukig szoros kapcsolatot tartott velük, szakmai kérdésekről is leveleztek.

Pedagógusnak készült, mégis az **Oktatásügyi Minisztérium** lett az első munkahelye (1951–1952), ahol a Nevelésügyi Főosztály előadójaként az iskolákkal való kapcsolattartás volt a feladata. Életének következő állomását a **leningrádi Herzen Pedagógiai Főiskola** jelentette: itt készítette el és védte meg kandidátusi értekezését (1953–1957). Ezt a tudományos fokozatot itthon előbb neveléstudományi, majd pszichológiai doktorátusként ismerték el. Orosztudása mellett ezeknek az éveknek köszönhetette a kolozsvári Sükösd János barátságát is.

Hazatérése után a **Pedagógiai Tudományos Intézet** munkatársaként helyezkedett el, majd 1958 szeptemberétől a **Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi és Lélektani Intézetének** docenseként kezdett dolgozni. Ez a város lett azután az otthona: itt ismerkedtek meg és kötöttek házasságot 1961-ben édesanyámmal, Lévai Rozáliával (1938–2002), aki matematikát tanított.

Ezekben az években a tanárképzést segítő pedagógiai és pszichológiai tantárgyak oktatása még közös tanszéki keretben folyt a Bölcsészettudományi Karon. A két szakterület önállósulására 1970-ben nyílt meg a lehetőség: a Pszichológia Tanszék megszervezésére ekkor Duró Lajost kérték fel. Négy ciklust vitt végig mint tanszékvezető egyetemi docens, majd a nyugdíj felé közeledve maga lépett vissza az újabb megbízástól. Oktatói pályájának méltó lezárásaképpen a *Munka Érdemrend* ezüst fokozata után (1967, 1977) 1992-ben megkapta a *Pedagógus szolgálati emlékérmét*. Kollégái felkérésére 1993 után is szívesen vállalt még egy-egy kurzust, de ekkor már inkább tudománytörténeti kutatással foglalkozott: a Szegedi Pszichológiai Iskola képviselőinek emberi és szakmai életútját tanulmányozta.

A Tanszék megalakulása és működése fontos lépés volt a szegedi pszichológusképzés felé vezető úton. Édesapám sokat tett a következő nemzedékért azzal, hogy tehetséges fiatal kollégákat gyűjtött maga köré, akikkel később is kapcsolatban maradt. Szenes Márta pályáját, aki megálmodta és szakmai vezetőként azóta is irányítja az Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központot, haláláig megkülönböztetett figyelemmel kísérte. A nagy elődokról sem feledkezett meg: 1988-ban ő kezdeményezte Várkonyi Hildebrand Dezső születési centenáriumának méltó megünneplését. Nemcsak emlékkönyvet adtak ki és konferenciát rendeztek a tiszteletére, hanem – ami akkor még nem volt szokás – egyetemi előadótermet is elneveztek róla. A 120. évfordulón pedig őt érte az a megtiszteltetés, hogy – Rókusfalvy Pál és Veczko József mellett – elsőként kapta meg a Mesterről elnevezett *Várkonyi-emlékérmét*.

Az olyan alapvető fontosságú pszichológiai tantárgyak, mint a fejlődéslélektan vagy a szociálpszichológia, ezekben az években épültek be a tanárszakos egyetemi hallgatók képzési programjába. A Tanszék munkatársai az általános és középiskolai tanárok továbbképzésébe is bekapcsolódtak azzal, hogy rendszeresen tartottak előadásokat a Szegedi Pedagógiai Nyári Egyetem résztvevői számára. Ezt az akkoriban igen népszerű és sikeres programsorozatot, amely minden alkalommal más-más téma és kulcsszó köré szerveződött, Ágoston György indította útjára 1964-ben.

Nemcsak az egyetemi hallgatók szólították „Tanár úrnak” édesapámat, hanem azok a pedagógusok is, akiknek kutatómunkáját témavezetőként támogatta. A „kisdoktorinak” nevezett egyetemi doktori fokozatra vágyó középiskolai tanárok és iskolaigazgatók számára abban az időben a pedagógiai pszichológia volt az egyik legvonzóbb lehetőség, de

pszichológus kollégák is doktoráltak nála; Végh László még Győrből is eljött hozzá Szegedre. A „Tanár úr” ezeket a mester–tanítvány konzultációkat szerette talán legjobban.

Duró Lajos pszichológiai kutatásai elsősorban a tanárképzéshez kapcsolódtak – akár jegyzetet, akár könyvfejezetet, akár tanulmányt írt. Nem publikált sokat és széles körben, mert lassan dolgozott, de alapos volt, minden apró részletnek utánanézett. Tanulmányai főként a *Magyar Pszichológiai Szemlében* és az egyetemi *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae: Sectio Paedagogica et Psychologica* c. sorozatban jelentek meg. A folyóiratnak 1963–1967 között szerkesztőbizottsági tagja, az *Acta* pedagógiai és pszichológiai köteteknek pedig 1977–1989 között egyik szerkesztője is volt.

Szakterülete, a fejlődés- és neveléslélektan két szaktudomány határán helyezkedett el, ami az ő korában sajátos kapcsolatot jelentett: a pszichológiát „polgári” tudománynak tekintették, a pedagógia pedig a „szocialista” embereszményt közvetítette. Ez volt az a mozgástér, amelyben alkotott. Tanulmányainak és előadásainak témaválasztása azt mutatja, hogy az önállósulás útját kereste, de megmaradt a neveléstudomány vonzásában, hiszen a gyermekpszichológia, ahonnan debreceni tanárai hatására indult, és a pszichológiai szempontú értékkutatás, ahová a szegedi elődök életművét tanulmányozva eljutott, egyaránt ezer szállal kötődik a pedagógiához. Az összegzés gondolatmenetébe, amire éveken át készült, a két kedves tanítványával közösen írt kései kötet enged bepillantást.

A szakmai szervezetek közül a Magyar Pszichológiai Társaság volt a legfontosabb az életében, amelynek 1962-től haláláig aktív tagja maradt. Egyetemi oktatóként rendszeresen járt Budapestre, a Társaság összejöveteleire, nyugdíjas korában pedig, amíg egészsége engedte, az évenként más-más helyszínen megrendezett tudományos nagygyűlésekre. Megtiszteltetésnek érezte, amikor egy ilyen alkalommal ő kapott felkérést a tudománytörténeti szekció megszervezésére és vezetésére. Nagy becsben tartotta azt az emléklapot is, amit pszichológiai munkássága elismeréseképpen 2003-ban, a Társaság alapításának 75. évfordulóján adományoztak neki.

A Püspökladányból elszármazottak összejövetelein egykori elemi és polgári iskolai osztálytársaival is találkozhatott, a legmélyebb kapcsolat azonban debreceni diáktársaihoz, mindenekelőtt igaz barátjához, Gajdics Sándorhoz fűzte őt. Sajnos, az 1948-ban végzett évfolyamból már csak néhányan vehették át vasdiplomájukat, és a debreceni találkozókra is egyre kevesebben tudtak eljönni. Az utóbbi években egy másik hagyomány is született körükben: amióta egyik évfolyamtársuk, Sári Gusztáv (1928–1990) nevét vette fel a kabai általános iskola, november 20-án itt is tiszteletbeli vendégek voltak minden évben.

Élete utolsó szakaszában különleges szerepet kapott az a domaszéki kert, amit édesanyjával alakítottak ki az 1970-es években. Visszatérést jelentett ez a gyökerekhez. Büszke volt a gyümölcsfáira, a szőlő- és eperültetvényeire, a rózsáira és az orgonákra, amelyeket végtelen türelemmel és nagy szakértelemmel gondozott. Kora tavasztól késő őszig szinte minden napját itt töltötte. A maga ritmusában tevékenykedett, de mindig volt ideje beszélgetni az idelátogató szegedi barátokkal, a kertszomszédokkal vagy a helybeli ismerősökkel, akiket soha nem tanított, mégis „Tanár bácsinak” hívták.

Ezekben az években már csak távolról szemlélte a szegedi pszichológusképzés elindításáért tett erőfeszítéseket és a Pszichológia Intézet megalakulását, az viszont sokat jelentett számára, hogy utódai nem feledkeztek meg róla. Szokolyszky Ágnes 2008-ban interjút készített vele a pszichológia szegedi történetét feldolgozó dokumentumkötet számára, Szabó Éva pedig 2013-ban meghívta a „Magyar Tudomány Ünnepe” pszichológiai rendezvényére. Jelképes értelmű, hogy Duró Lajos ebben az utolsó előadásában éppen Tóth Béla munkásságát

mutatta be. Nagy odaadással készült erre az alkalomra; 85 évesen még a ppt-bemutatót is vállalta. Utolsó írása is szeretett tanárához kapcsolódik: Tóth Csaba felkérésére ő írta az egyik ajánlást a Tóth Béla gyermekpszichológiai naplóját tartalmazó posztumusz kötethez.

Hivatkozott művei:

- Duró Lajos – Kelemen László – Radnai Béla (1965): *Fejlődés- és neveléslélektan. Egységes jegyzet*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Duró Lajos (1974): A meggyőzés lélektani kérdései. In: Deme László (szerk.): *Szónokok, előadók kézikönyve*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest. 25-47. o.
- Duró Lajos (1989): *A differenciált személyiségfejlesztés mint felsőoktatási nevelépszichológiai probléma*. In: Kékes Szabó Mihály (szerk.): *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae: Sectio Paedagogica et Psychologica*. 31. 3-13. o.
- Duró Lajos – Kékes Szabó Mihály – Pigler László (2005): *A pedagógiai gyakorlat pszichológiája: Nevelés és értékkutatás*. BBS-Info, Budapest.

DR. DURÓ ANNAMÁRIA
Szeged

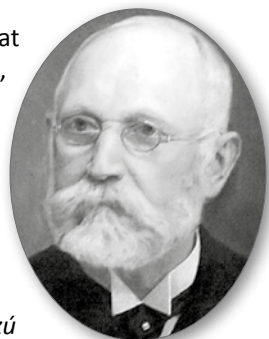
F

„A pedagógiában a szeretet a legerősebb katalizátor.”

(Fekete Gyula)

FÁBRY JÁNOS (Losonc [ma Szlovákia], 1830. július 31. – Rimaszombat [ma Szlovákia], 1907. december 28.) tanár, igazgató, botanikus, múzeumigazgató, közösségépítő

Fábry János az egyik leghasznosabb ember volt Rimaszombat város történetében, a 19. század második felében. Nem ok nélkül fogalmazott úgy a szerkesztő a Rimaszombatban megjelenő *Gömör-Kishont* c. megyei hetilap 1908. évi első számában, hogy „*valósággal fogalommá vált az ő alakja Rimaszombatban és Gömörmegyében [...] tisztesség illesse mindenkoron, ahol az ő ekéje szántott, annak hosszú időre nyoma marad a közélet terén.*”

Fábry János Losoncon született. Iskoláit Losoncon, Selmecbányán és Eperjesen végezte. A bécsi egyetemen is bővítette ismereteit, ahol fizikát, vegytant, ásványtant és geológiát tanult. Mint honvédtüzér, majd mint térparancsnoksági segédtsízt cselekvő részese volt az 1848/49-es szabadságharcnak. Ott volt a világosi fegyverletételnél, melyről megrendítően ír emlékirataiban. Az aradi várból szerencsésen kiszabadulva, úttalan utakon tért vissza szülővárosába, Losoncra, melyet nem régen azelőtt porrá égetett az orosz hadsereg. Néhány évig ő is a bujdosók kenyereztette... Ekkor lett házitánító Jánosiban (1850).

Fábry János vérbeli pedagógus volt, csaknem félszázadon át volt második otthona a katedra. 1850–53 között tanár az **osgyáni gimnáziumban**, majd egy évi bécsi tanulmányút után került **Rimaszombatba**, ahol az **Egyesült Protestáns Gimnázium** tanára lett. A növénytan és állattan professzora volt, de hosszú pályafutása alatt mindegyik természettudományi tantárgyat tanította a gimnáziumban. „*A növénytan elemei*”, illetve „*Az állattan elemei*” címmel tankönyveket is írt. Nagy híve volt a szemléltető oktatásnak, s kellő figyelmet szentelt a gyakorlati képzésnek is. Ez utóbbi részeként természettudományi szertárat létesített, s diákjaival gyakran látogatott ki a természetbe.

Természettudományi tárgyakon kívül számos egyéb tantárgyat is tanított, így magyar történelmet és irodalmat is. „*A magyar királyság ezeréves történelme*” címen segédtankönyvet írt, valamint iskolai segédanyagokat, táblázatokat készített az irodalom tanításához: „*Újkor*”, „*Középkor*”, „*A magyar irodalomtörténete*”, „*A műirodalom kezdetei*”, „*Az irodalom hanyatlásának kora*”, „*Legújabb kor*” címmel.

Fábry János 9 évig volt Rimaszombatban a gimnázium igazgatója. Személyéhez fűződik a testnevelés, valamint a zeneoktatás bevezetése. 1875-ben sikerült az Egyesült Protestáns Főgimnázium keretein belül egy zeneiskolát szervezni, több tanszakkal. Az első évben a zongorát maga Fábry tanította ingyen úgy, hogy a befolyt tandíjat a Zeneiskola alapjára fordította. Ő volt az, aki az iskola igazgatójaként már 1861-ben az iskola udvarán felállíttatta az első tornaszereket.

Hat évvel később már 80 ifjú tornázott, s a tanév végén a nagyközönség jelenlétében versenyt tartottak. Bizony, a rimaszombati labdarúgás is a gimnáziumban született meg!

Nem csak oktatott, nevelt is. Tapasztalatait több tanulmányban összegezte. Közel 50 éves pedagógiai ténykedése alatt egész sor, később híressé vált diákot oktatott és nevelt. Tanítványai közül legalább néhányat hadd említsek meg: Mikszáth Kálmán, illetve a későbbi akadémikus Richter Aladár, a kolozsvári botanikus kert megálmodója mellett ott van Bodon József, Pósa Lajos és Jozef Škultéty is.

Mikszáth Fábryt, a kedves tanárt, a *Kovácsember*, valamint a *Fábry János* című novellájában örökítette meg. *Mikszáth* az iskolájáról, a tanáraitól korképet nyújtva így ír: *„Fagyos világ volt ez akkor, minden melegség bennszorult az ilyen intézményekbe. Ezek voltak még a végvárok, amelyekben a magyar levegőt lehetett szívni. E férfiak, akik akkor itt tanítottak, nem afféle tanügyi bácsik voltak, hanem az utolsó generálisok, akik titokban hadsereget nevelnek, ügyes politikusok, akik óvatosan, nagy furfanggal belecsepegtetik a rideg, száraz tananyagba azokat az édes érzéseket, amelyekből a hazaszeretet lombosodik ki, bűvészek voltak, akik úgy tudták mutogatni a múltat, hogy benne látszik kidomborodva a jövő, próféták voltak, akikben a hit nem szétfoszló ábránd, hanem élő fa, mely gyökereit beleereszti a fogékony gyermeki szívekbe...”*

Még az 1868. évi népoktatási törvény elfogadása előtt megszervezte a **Felsőbb Leánynevelő Tanintézetet**, melyet a kormányzat és Rimaszombat város támogatásával tartott fenn. Ez egy elemi iskolával kiegészített „polgári” (mai szóval élve: felső tagozatos) iskola volt, melynek 1883. évi értesítőjében írja: *„...Ők levén az emberiségnek első nevelői. Az anyák értelmi és erkölcsi műveltsége döntő befolyással bírt mindenkor a nemzedékre. Kellő iskoláztatás által hozzák összhangzásba eszük és szívük világát.”* Az iskola igazgatójaként jótékony célú kultúrműsorokat és estélyeket is rendezett, s bevezette az iskolai takarékpénztár intézményét. Az intézménynek több mint két évtizedes fenntartása csak Fábry János jelentős áldozatvállalásával valósulhatott meg. 1890. szeptember 1-től már a város községi iskolájaként működött tovább az intézmény, 4-4 elemi és polgári osztállyal. Fábry János kezdeményezte és szervezte meg a pedagógusok regionális szakmai társulását, a *Gömör-Torna megyei Általános Tanítóegyletet* (1868), majd a *Gömörmegyei Általános Tanítóegyletet* (1874).

Fábry a botanikát, ahogy ő fogalmazott a *„legszeretreméltóbb tudomány”*-t nem csupán tanárként művelte, de annak tudósa is volt. Herbáriumában tanári pályafutása végén már mintegy 5000 db növényt tartott nyilván, amelyeket 80 kötetben helyezett el. Az igen sokrétű gyűjtemény egy része a később általa alapított múzeum gyűjteményanyagát képezte, túlnyomó része azonban később Pozsonyba, Budapestre, sőt Kolozsvárra is elkerült. Ő kapott megbízást, hogy a vármegyéről készülő monográfiába a természeti viszonyokról szóló részt megírja. E tanulmány első mondatában olvasható az azóta oly sokak által és sokszor idézet kijelentés, miszerint *Gömörmegye Magyarország kicsiben*, amivel a térség sokszínűségére utal a szerző. Fábry János a tudományos ismereteit elsősorban az oktatás szolgálatába állította. Munkássága és pedagógiai tevékenysége generációk számára példaértékű, növényteni munkái pedig jó alapot nyújtottak Gömör és más vidékek flórájának későbbi részletes megismeréséhez. Természettudományi munkájához tartozik, hogy a városi meteorológiai megfigyeléseket is ő végezte.

A botanikus Fábrynak leghíresebb tanítványa a rimaszombati születésű Richter Aladár volt, aki később a botanika professzoraként adott elő a budapesti, a kolozsvári és a göttingeni egyetemen. E tanítványa megbecsülésének örök jelét adta azzal, hogy egy újonnan felfedezett szederfajtának a *Rubus Fábryi* nevet adta, majd később a gömör-sztracenai hegyvidék egyik

legszebb völgyesorosát ugyancsak róla, *Fábry-szorosnak* nevezte el.

Fábry János mindenhol ott volt Rimaszombatban, ahol történt valami. Tagja volt számos egyesületnek, szakmai társaságnak. Aktívan részt vett jótékonyági és egyéb rendezvények szervezésében. Néprajzi és néprajzi gyűjtéseket is folytatott, s eredményeit a régió lapjaiban közölte. Ám mindezek között a legjelentősebb a múzeumalapítás. A *Gömör-Kishonti Múzeum* megalapítása. Életének második felében a legtöbb időt és energiát a megalakítandó múzeumnak szentelte. A Gömör-Kishonti Múzeum 1882. szeptember 3-án nyílt meg, és ennek első alapító-igazgatója Fábry János lett. Ekkor alakult meg a *Múzeumi Egyesület* is, amely mai napig létezik és működik. A múzeum megnyitása volt ennek az állandó, megfeszített munkával eltöltött életnek a koronája, és a legértékesebb eredményét ő maga is ebben látta. Munkájának nagyságáról fogalmat nyújthat az a körülmény is, hogy egyedül ő maga, személyes utánajárással és lelkes rábeszéléssel 23 856 db tárgyat hordott össze a megyei múzeumba akkor, amikor a fejlesztésre úgyszólván semminemű anyagi segédforrások felett nem rendelkezett.

„*Colligite fragmenta, ne pereant*”- azaz gyűjtsétek össze a maradványokat, hogy el ne vesszenek! – ezt írta mottóként Fábry János a *Gömörmegyei múzeum múltja és jelene* című, 1905-ben önállóan megjelent munkájának címlapjára, melyben törekvéseiről és tapasztalatairól részletesen beszámol. Fábry János 1907. december 28-án Rimaszombatban hunyt el. Sírját – sokakéval egyetemben – a kommunizmus ideje alatt felszámolták. Emléke, szelleme Rimaszombatban ma is élő. Kovászember volt. Rimaszombati polgár, magyar! Fábry Jánosról 1990 után a rimaszombati Gömör-Kishonti Múzeum Egyesület díjat nevezett el, amelyet 2008-ban a Fábry család kapott. Azt az ükunoka, a magyarországi Nagyvázsony polgármestere, Fábry Szabolcs vette át. (Az ő honlapján – fabryszabolcs.hu – sok-sok információ olvasható a Fábry családról is.) Fábry János nevét ma a díj mellett az általa alapított múzeum elől induló belvárosi főutca neve őrzi Rimaszombatban.

Forrás: B. Kovács István: Rimaszombat – Várostörténeti barangolások II. – 111.–116. oldal. Patrióta kiadó/2012

Az arcképvázlatot összeállította:
DR. FEHÉR CSABÁNÉ TAMÁS JUDIT
Rimaszombat

FÁTYOL ZOLTÁN (Szatmárnémeti, 1907. 10. 26. – Debrecen, 1982. 02. 01.) tanár, igazgatóhelyettes

Szatmárnémetiben született. Családjának gyökerei – a belátható időtávban – Észak-Erdélyben lelhetőek fel, de az I. Világháború és a Trianoni Békediktátum után, nagyszámban szóródva szét, többnyire a megmaradt csonka-országba kényszerültek vagy települtek át. Édesanyja, Kántor Mária hosszúmezői református családok leszármazottja (földbirtokos és polgári rétegből), édesapja Fátyol István csendőrtiszt, Farkasmezőn született szintén református vallású

családban, amelyről ezen kívül nem maradt fenn más információ.

A Fátyol család öt gyermeket nevelt, de a szülők korai halála miatt hárman egyik anyai nagybátyjuk gyámsága alá kerültek 1920-ban.

Tanulmányait a következő helyeken végezte:

1919 - '20 Szatmárnémeti Református Főgimnázium,

1920 - '21 A Tarpán Működő Beregszászi Magyar Királyi Állami Főgimnázium,

1921- től a Debreceni Református Főgimnázium diákja, itt érettségizett 1927-ben.

1927-28-as tanévtől a Magyar Királyi Tisza István Tudományegyetem Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Karán kezdte egyetemi tanulmányait, ezzel párhuzamosan az egyetem kebelében működő Magyar Királyi Középiskolai Tanárképző Intézetben is folytatott tanulmányokat. 1930-ban tanári alapvizsgát tett. 1932-ben egyetemi tanulmányait anyagi helyzete miatt kénytelen volt megszakítani.

1940-től 1953-ig az államigazgatásban dolgozott pénzügyi és adóügyi munkakörökben Szolnokon és Vámospércsen. Ez idő alatt – a háborús években – rövid időre amerikai hadifogságba került, majd 1945-ben hazatérve Debrecenben a romeltakarításban vett részt.

1952-ben a **Vámospércsi Általános Iskolában** hospitált. 1953-ban kezdte tanári munkáját az iskolában, egyben tanulmányait is az Egri Állami Pedagógiai Főiskola levelező tagozatán, matematika–fizika szakon. 1956-ban tanári oklevelet szerzett.

1955. július 1-től 1957-ig az iskola igazgatóhelyettese volt. Később, 1963–1968-ig, nyugállományba vonulásáig, ismét helyettes igazgató a Vámospércsi Általános Iskolában. 1953-tól 1968-ig a Vámospércsi Általános Iskola matematika–fizika szakos tanára, ebben az időszakban, két cikluson át az iskola igazgatóhelyettese volt.

Nyugdíjasként 1976-ig a Debreceni Járási Tanács Művelődési Osztályán gazdasági előadó lett, majd a Magyar Testnevelési és Sporthivatal kiséítő adminisztrátora.

Pedagóguspályafutása 1953-tól 1968-ig tartott, végig Vámospércsen tanított. Generációkat oktató, élete egybeforrt a tanítással és az iskolával. Tanárként és a szakfelügyeletben végzett munkája során szívügyének tekintette a matematika- és fizikaoktatás minőségének folyamatos emelését, a hátrányos helyzetű tanulók iskoláztatásának segítségét csakúgy, mint a jó képességekkel rendelkező tehetséges gyerekek továbbtanulásának propagálását és előmozdítását.

Több tanítványa szerzett egyetemi, főiskolai diplomát, többen választották közülük a pedagóguspályát általános és középiskolai matematika és fizika szakos tanárként. Kiemelkedő tanáregyénisége, áldozatos pedagógiai munkája miatt Vámospércs faluközösségének tagjai: szülőként és tanítványként tisztelettel és szeretettel övezték, és emlékeznek rá mind a mai napig.

Felésege, Elek Etelka Margit (1925-1988) Vámospércsen az adócsoport vezetője és pénzügyi főelőadó volt a Debreceni Járási Tanácsnál.

Gyermekei: Fátyol Etelka (1952) okleveles vegyész, a Biogal majd TEVA gyógyszergyár üzemvezetője, osztályvezetője; Fátyol Zoltán (1954) tanár, képzőművész, költő; a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, majd a Debreceni Református Hittudományi Egyetem Tanítóképzési Intézetének adjunktusa és művésztanára.

Unokái: Etelka gyermekei: Vargha Zsuzsanna (1977) közgazdász - szociológus, egyetemi oktató, ESCP Business School, Párizs és Vargha Dóra (1979) orvostörténész, egyetemi oktató, University of Exeter, Egyesült Királyság

Zoltán gyermeke: Fátyol Viola Margit (1983) fotóművész, egyetemi oktató, Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Budapest

A szülők példája – életükön keresztül, amely összefonódik és eggyé válik gyermekeikével, akik számára egész tárházát jelentheti a segítségül hívható eszközöknek (akár sugallatoknak is: tudat alatt ható energiáknak) – életképezetük alakításában, döntéseikben életre szóló támaszt jelent. Nem csupán a pályaválasztást befolyásolhatja, a gyermekekben felébredő hivatásérzet, az eljövendő élet képzete állhat hosszú távú hatása alatt, a személyiség, a formálódó jellem alapvonásait (akár egészét is) meghatározhatja. Ugyanez igaz lehet a példaadó pedagógusra, nevelőre vagy a lelki-szellemi vezetőre is.

Édesapánk mindkettő volt: számunkra, gyermekei számára szülő és pedagógus egyben, a tanítványoknak pedig példaadó tanár. Végigtekintve az életén, annak minden pontján tetten érhető a határozottan formált életterv, amely együtt alakul és változik megvalósulásával. Vagyis nem kitűzött cél, hozzá választott eszközök megteremtése és az elért eredmény hármasságában szemlélendő – ebben

Tanítványai körében

a szisztémában a hiúság és becsvágy erősebbé válik minden pozitív energiánál –, hanem az élet teljességében látott cél elsődleges, amelynek folytonossága, újra és újra feltöltődő vezérlő ereje maga a realizált eredmény.

Egyetemi tanulmányok: (a Debreceni Református Kollégium kebelében megalakult egyetemen, 1921-től Debreceni Magyar Királyi Tisza István Tudományegyetem) bölcsészet és természettudományok terén, tanári-tanítási hivatásérzet ébredése; az adott és kiváló képességek kibontakoztatása, a hiányzók felkutatása és megszerzésükre az igény felébresztése egyszerre formálódott a teljes élet vágyával. A fél- majd egészen árva gyermekeknek (a gyámság éveitől és azok megszakításával, az önként vállalt önállósággal: jó ideig öccsével, Jenővel folytatódik életük, akiről felelősséggel gondoskodik), majd eszmélkedő fiatalembereknek ezekben a keretekben kellett élettervet kovácsolni és hozzá stratégiát választani. Ezek az életesemények az első világháború utáni évtizedben, a rákövetkező mély gazdasági válságban történnek (amely miatt egyetemi tanulmányaikat abba kellett hagyniuk), s amelynek bő évtizede után már a következő nagy háború készülődik. Mindezt a hirtelen szertefoszlott családi háttér hiányában élik meg. Kiváló tanulmányi eredményeik okán mindketten ösztöndíjban részesültek, amit óraadással egészítették ki, hogy tanulmányaik költségeit néhány éven keresztül sikerrel, biztosítani tudják.

És mennyi megvalósult szándék, terv, elképzelés történik mégis, mindaddig, amíg a tanári hivatás realizálódik. Autodidakta módon megtanulta az angol nyelvet, kiválóan hegedült, versei megjelentek az egyetemi újságban, később debreceni napilapokban is. A gazdasági válság legsúlyosabb időszakában, Vámpércs határában egy háromtagú baráti társasággal önfenntartó termelési közösséget hoztak létre, amelynek tapasztalatai elkísérték tanári munkájának időszakára is, átadva a gyerekeknek az öngondoskodás felelősségét, leleményeit, fontosságát az életben. S mindezekhez társult példaadása az egészséges életvitelben, a hétköznapi pontosság pedantériájában.

A tanítás a vámpércsi általános iskolában, a tanári pálya mint lehetőség megszabadulni

egy gondterhes, nehéz élethelyzetből, számára nem menekülési út volt, sokkal inkább a folyamatosan munkált életterv egy korán felsejlett részletének realizálása. (Hogy ez nem egyetemi katedrát jelentett, amire hivatva lett volna, jelentőség nélküli mozzanat.)

A pedagógus hivatásában több szerep egységesül, ezek nyomán sok – a közösség által rárótt – feladatot kell teljesítenie. A szerepekben van archaikus jellegű és van aktuális vonás: a kor, az adott társadalmi forma eszményei és elvárásai szerinti. Egyik vonal a másikkal konfliktusba kerülhet, hullámhosszaik eltérnek, a kompromisszumok elkerülhetetlenek. Az ötvenes-hatvanas évek – beékelve a forradalom drámájával – a pedagógustársadalomban többféle típust szültek vagy kényszerítettek megszületni. Ezek egyike volt a tradicionális ág, a tanárok-tanítók azon csoportja (tanítóktól egyetemi oktatókig), akik a szó archaikus értelmében az oktatást-nevelést tekintették hivatásuknak, a stafétabot továbbadását a következő nemzedéknek: a tanítási órák csukott ajtóit mögött a tantermekben, mindenféle ideológia nélkül. Ő ezekhez tartozott.

Értékrendjében a családeszmény volt legelső. Boldog házasságban, a megtalált egyetlen társal, édesanyánkkal közösen vállalták az áldozatokat gyermekeikért, lelki, szellemi, fizikai fejlődésüket folyamatosan követve és feltételeit biztosítva, a családi összetartozás nagylelkű és minden határon túlmenő támogatásával. És a bővülő körbe szeretetteljesen fogadták be az új tagokat a szoros családi kötelékbe. Három unokája közül kettő születését megérhette. S ami számára nem valósult meg, az unokák életében megtörténik: mindhárman kiváló egyetemeken megbecsült oktatói lettek.

A Debreceni Református Kollégiumhoz mindvégig szoros kötelék fűzte. Itt érettségizett és kezdte el egyetemi tanulmányait. A Debrecenben élő egykori osztálytársak rendszeresen, havonta találkoztak a Kollégium épületében. Harmadik unokája is itt végezte gimnáziumi tanulmányait és fia, művésztanárként, a Kollégium épületében fejezi be tanári pályafutását.

Fátyol Zoltán: Emlékkönyvbe

*Számolj jól, de ne légy számító!
Mérj érzékenyen: mi helytelen, mi jó,
Kivel lépj együtt, s kivel haránt...
Magad és mások közt az arányt,
A helyes arányt mindig számba vedd,
Hogy méltó legyen jellemhez a tett!
S ha összecsap az ész s az érzelem,
Emelkedj föl az ellentéteken!
Keress megoldást: kivonj, összeadj,
De úgy, hogy érző ember is maradj!
(Vámospércs 1966. október 26.)*

Gyermekei,
DR. VARGHÁNÉ FÁTYOL ETELKA
és FÁTYOL ZOLTÁN
Debrecen

G

„A tanulás nem más, mint
annak felfedezése, hogy valami
lehetséges.”

(Fritz Perls)

DR. GAJDICS SÁNDOR (Debrecen, 1929. 05. 09. – Debrecen, 2019. 05. 22.) tanító, tanár,
főiskolai tanár

Gajdics György férfiszabó mester és Kriston Mária második gyermekeként született, gyermekéveit a Csapókertben töltötte György bátyjával. Elemi iskolai végzettségét követően hozta meg elhatározását arról, hogy pedagógus lesz. Jó tanuló volt, először a Debreceni Református Kollégium Tanítóképző Intézetében szerzett oklevelet, ahol életre szóló barátságot kötött osztálytársaival.

Gajdics Sándor katonai szolgálatát Budapesten töltötte, ott iratkozott be az ELTE orosz nyelvszakára, és szerzett középiskolai tanári diplomát. Eközben egy ipari iskolában tanított, a vidéki gyermekek kollégiumában dolgozott.

Debrecenbe kerülve először a **Nagysándor Telepi Általános Iskola**, majd több évtizeden keresztül az **Új Élet Parki Általános Iskola** tanára lett. Nagyon szép eredményeket ért el a nyelvtanítás, a nevelés terén, amire így emlékeznek egykori tanítványai:

„A világ legjobb tanárának tartom. Minden gyereknek így kellene idegen nyelvet tanítani, ahogyan nekünk tanította a tanár úr. Játékosan tanította az orosz nyelvet, de az első perctől hasznos dolgokat. Bejött az órára, és kérdezte oroszul: Mi újság? és erre mindenki válaszolt valamit oroszul. Beszélni tanított minket. Ilyen jó nyelvóráim azóta se voltak... Amikor már tudtunk cirill betűkkel írni, mindenkinek meg kellett címezni egy levelet egy orosz iskolának, hogy levelező társat keressünk. Én egy Szása nevű fiúval leveleztem, még akkor is írt, amikor katona lett. Amikor felnőttként Moszkvában, Leningrádban jártam, sok minden visszajött abból, amit tanár úr tanított a városokról.” (P.A.)

Jeles eseményként tartják számon tanítványai, kollégái ma is az általa szervezett táborokat, kirándulásokat, elhíresült néven a „druzbázásokat”.

Tanítási sikerei, új módszerek meghonosítása készítette arra, hogy bekapcsolódjon a pedagógus utánpótlás nevelésbe, így lett a **Debreceni Tanítóképző Főiskola** tanára 1978-ban, és 1992-ben főiskolai tanárként vonult nyugdíjba. Sikeres és közkedvelt volt tanárként, sok tanítványa később kollégája lett. Szakmai tudásán kívül szorgalma, emberi magatartása is példaértékű volt. Idézet egykori tanítványa, majd tanártársa visszaemlékezéséből:

„A Tanítóképzőn Sándor közelében tanultam meg azt, hogyan érdemes tanítani. Tudásunk csak egy kiindulópont, amelynek párosulnia kell a tanítás olthatatlan szeretetével és a diákok megbecsülésével. A jó óra élmény és inspiráció mind a tanár, mind a tanuló számára. Munkánk a szó nemes értelmében lelkipásztori, hiszen a ránk bízott lelkekkel kell csodát tennünk, és ha ezt megtettük, a sikerélmény egyik oldalon sem marad el. Nemcsak a

kiemelkedő teljesítményt kell méltányolnunk, de az apróbb erőfeszítéseket is.” (B. K.)

Doktori értekezése, publikációi az orosz nyelvtanítás módszertana témához kapcsolódtak. Az általa vezetett módszertani kísérleteibe számos iskola bekapcsolódott, erre emlékezik Váradai Istvánné, a kabai Sári Gusztáv Általános Iskola nyugalmazott főigazgatója:

„Dr. Gajdics Sándor tanár urat több mint harminc éves kapcsolat fűzte a kabai általános iskolához, ahhoz, amely pályatársa és jó barátja, Sári Gusztáv nevét viseli. Így írt erről tanár úr: »Mindkét részről önként vállalt együttműködés volt ez. Semmilyen külső erő nem befolyásolta, nem voltak kényszerítő körülmények. Jó szándékokkal teli, tartalmas munkakapcsolat volt, ami az évek múltával és a munka végeztével egymás iránti tiszteletté magasztosult. Életre szóló élmény és tanulság számomra a kabai kollégákkal töltött minden óra, minden eszmecsere... Amikor belépek az iskolába, olyan érzésem van, mintha hazajönnék.«. (forrás: Dr. Gajdics Sándor: *Az én iskolám* is című írása - Sári Gusztáv nyomdokain, Kaba, 2008.)

Valóban, mi, akik az iskolában tanítottunk, mi is úgy éreztük, hogy amikor megérkezett hozzánk tanár úr, akkor hazajött. Közös munkánk 1984 őszén kezdődött, amikor az iskolánk csatlakozott a tanár úr által irányított debreceni orosz nyelv-tanítási kísérlethez. Három pedagógus vett részt a munkában, melyet az iskola vezetősége is támogatott. A kísérlet célja annak bizonyítása volt, hogy az általános iskolai oktatás lehetőségei mellett a tanulók képesek egy idegen nyelvet alapfokon elsajátítani, és a pedagógusok képesek erre megtanítani őket. Miután a tanulókkal és a szüleikkel elfogadtattuk a célokat, a nyelvtanárok lelkesen és elszántan végezték a feladataikat.

1989 júniusában jött el a megmérettetés ideje. Öt iskolából 100 nyolcadikos tanuló jelentkezett alapfokú orosz nyelvvizsgára. Közülük 70% teljesítette. A kabai iskola kiemelkedő eredménnyel felette volt az átlagnak. A vizsgabizottságot is meglepte a kabai gyerekek kiváló szereplése, mi pedig méltán voltunk büszkéek tanárainkra és a tanulóinkra.

A kísérlet sikeres volt, mégis megszakadt ez a program. Ennek egyik oka az volt, hogy az orosz nyelvet háttérbe szorította az angol nyelv. De nem szakadt meg az iskola és dr. Gajdics Sándor kapcsolata. Az 1999/2000-es tanévben elindult egy új közös projekt: az interaktív iskola koncepciójának a mindennapi pedagógiai gyakorlatban történő alkalmazása. Így írt erről tanár úr: »Igazgató asszony és a kollégák, megismerve a koncepció lényegét, szívesen csatlakoztak ehhez a munkához, és nem kevés lelkesedéssel végezték azt egész tanévben. Ez már egy valódi műhely volt. Interaktív pedagógiai műhely: elfogadott koncepcióval, távlati célokkal és tervekkel, együtt vallott értékekkel és az ahhoz nélkülözhetetlen pedagógiai szabadsággal, kölcsönös nyitottsággal és őszinteséggel, a tanulók személyiségfejlesztése és fejlődése iránti elkötelezettséggel.«

Sikeres tanévet zártunk, vártuk a folytatást. Elképzelésünk szerint 4 tanév után vonhattunk volna le igazi következtetéseket, de pénz hiányában nem folytatódott az interaktív pedagógiai műhely.

Kapcsolatunk harmadik szakaszában dr. Gajdics Sándornak Sári Gusztávhoz, iskolánk névadójához fűződő pályatársi, osztálytársi és baráti szálai kötöttek össze bennünket. Minden év novemberében a Sári Gusztáv emléknapon együtt emlékeztünk névadónkra. Ekkor felelevenítettük a közös pedagógiai munkánk sikereit, megszűnésének okait, és távlati közös célokat és feladatokat fogalmaztunk meg, melyeket mindig meg is valósítottunk.

Ki volt dr. Gajdics Sándor nekünk, kabai pedagógusoknak és tanulóknak? Egy kiváló és okos ember, nagyszerű és állandóan jobbító szándékú pedagógus. Hallgattunk arra, amit mondott, mert gondolatait tényekre alapozta, választékos stílusban, lényegre törően és szelíd őszinteséggel beszélt. Nyitott és fogékony volt minden téma iránt, udvariasságával is

példát mutatott a fiatalabb nemzedéknek. Kapcsolatunkat a kölcsönös tisztelet és a szeretet jellemezte.”

Első házasságából 2 fia született, 5 unoka és 5 dédunoka tartozik a családhoz. 51 évet élt együtt második feleségével, Pető Ildikóval, aki biológia-földrajz szakos tanár volt. Ildikó fiát, Csabát sajátjaként szerette, szeretettel nevelte, a kis Csabi – az unoka – nevelését, tanulmányait is figyelemmel kísérte.

Aktív nyugdíjas éveket élt. A Keleti-főcsatorna melletti házukban sok emlékezetes baráti összejövetelt tartottak, kirándultak. Tagja volt a Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesületnek, több arcképvázlatot írt jeles pedagógusokról.

Riskó Mihályné orosz nyelvet tanított a kabai általános iskolában. Egyike volt a három pedagógusnak, akik lelkesen és sikeresen alkalmazták Gajdics Sándor tanár úr tanítási módszerét. Így írt a közös munkáról: *„Örömmel és érdeklődéssel dolgoztam együtt Gajdics tanár úrral, ami nagyon jól működött. Sajnálom, hogy az általa kidolgozott nyelvtanítás módszertana nem vált követendővé. Jó lenne, ha munkássága nem menne feledésbe, és újra alkalmaznák a nyelvtanárok, mert sikert hozott pedagógusnak és tanulóknak egyaránt.*

Nem könnyű, de szép feladat kis gyerekeket a tanulásuk során eljuttatni arra a szintre, hogy spontán gondolkodás nélkül kommunikáljanak egy másik nyelven. Ehhez a Gajdics tanár úr által kidolgozott módszertan igen alkalmasnak bizonyult. Óráról órára tapasztalhattam, hogy mennyire könnyedén sajátítják el a gyerekek az alapgondokat, használják a szituációs játékoknál, magnófelvételeknél és interjúk készítésénél. A módszer rendkívül alkalmas volt a tanulók kreatív képességének, gondolkodásának fejlesztésére. Izgalmas volt látni és megtapasztalni, hogy a nemzetközi szóhalom felhasználásával versenyeztek, ki tud egy alany és állítmányból álló mondatot még több mondatrésszel kibővíteni. Nem sulykoltuk a nyelvtani szabályokat, hanem sok-sok példamondattal, megfigyeltetéssel dolgoztunk, úgynevezett kis skatulyákat készítették, és rejtették el gondolataikban. Így tanulták meg a tárgyesetet és a határozós esetek használatát, melyeket egy idő után már spontán gondolkodás nélkül alkalmaztak.

Minden gyerek szeret játszani, ezt használtuk fel az órákon. A mindennapi életből vett szituációs játékok segítségével minden tanulót be tudtunk vonni a munkába. Nőtt az önbizalmuk, még a legvisszahúzódozóbb tanuló is részt vett a szerepjátékokban (kérj egy pohár vizet, érdeklődj a társad hogyan létezik felől, igazítsd útba az idegent, vásárolj a boltban stb.). Dicsérni, dicsérni és minden apró megnyilvánulást dicsérni, ösztönözni a tanulót, ez volt a tanár úr mottója. Büszke vagyok arra, hogy megismerhettem őt, és együtt dolgozhattunk.”

Tar József, egykori diák társ így búcsúzott barátjától: *„1948-ban, amikor végeztünk a Tanítóképzőben, az volt a jelszó: »Hív a falu, vár a tanya!« Legtöbben 1-4. vagy 1-8. osztályos tanyasi iskolában kezdtük a tanítói munkánkat! 1948-ban szétszóródtunk az ország minden részébe. Öt év után találkoztunk először ismét! Mennél jobban távolodtunk térben és időben, annál szorosabbá vált a kapcsolat közöttünk! Több mint 40 éven át találkoztunk minden szeptemberben - szeretett volt iskolánkban. Ezeknek a találkozásoknak Gajdics Sándorral együtt mi voltunk a szervezői. Közben megbonthatatlan barátság alakult ki közöttünk! Évenként találkoztunk Debrecenben, Hajdúnánáson és Kabán. Együtt jártunk minden évben a Debreceni Református Kollégium Baráti Köre és a Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület rendezvényeire. Sándor barátom! Nyugodj békében a Debreceni Köztemető árnyas fái alatt! Emlékedet megőrizzük!”*

Dr. Varga Imre emlékezése osztályfőnökére, Gajdics tanár úrra: *„Element a Tanár Úr. Nem tisztem mindezt a család helyett közölni, de úgy gondolom, hogy mi, a tanítványok is a*

családja voltunk valamilyen értelemben. Erős egyénisége, mindig naprakész tudása mellett megvolt az a kisugárzása, ami a vele töltött éveket felejthetetlenné, az általa a lelkünkben hagyott nyomokat pedig kitörölhetetlenné tette. Abban a szerencsében volt részem, hogy a tanítványa lehettem, később pedig a barátságával tisztelt meg. Emlékét megőrizzük!”

39 évig voltam dr. Gajdics Sándor főiskolai tanár tisztelője, emberi és pedagógusi egyéniségének a csodálója: 21 évig a debreceni Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskolán mint kollégája, utána pedig 18 éven át a baráti összejöveteleken (a Keleti-főcsatorna partján vagy egyéb alkalmakkor). Csodáltam töretlen munkabírást és állandó újjító szándékát, amellyel a nyelvoktatást igyekezett még jobbá tenni. Főiskolai munkája mellett a gyakorló általános iskola oroszóráin is folytatott kísérleteket: összeállította az orosz nyelvben meglevő, idegen eredetű, nemzetközileg is használt és többnyire ismert szavak listáját, ezzel is bővítve a tanulók orosz szókincsét.

Határozott megjelenésével és érces hangjával (fiatal korában a Csenki-kórusban énekelt és még Párizsba is eljutottak) hamar megszerettette magát a kollégáival, a hallgatóival és a tanulóival. Ők most mindannyian elismerőleg szólnak oktatói munkája sikeréről!

KEDVES SÁNDOR! EMLÉKED, AMÍG ÉLÜNK, VELÜNK MARAD! (M.Zs.)

Összeállította:

KÁLMÁN ANTALNÉ KSPE elnökhelyettes és
MAGI ZSOLT LÁSZLÓ ny. főiskolai nyelvtanár

Dr. GROMA GÉZÁNÉ Nagy Judit (Hajdúnánás, 1927. 01. 12. – Budapest, 2018. 03. 06.) középiskolai tanár

Édesanyám családja pedagógusdinasztiának mondható. Ő maga a tanári példát két nagyapjától és édesanyjától, Farkas Margittól vehette, akik tanítók voltak. Abban az elemi iskolában tanult, amelyben egykor az elődök tanítottak. Őt azonban inkább a tudományok érdekelték, így lett középiskolai matematika–fizika szakos tanár. Életpéldája nyomán magam is, majd lányom is ugyanezt a pályát választottuk.

Édesapja, dr. Nagy Imre a két világháború között Hajdúnánás főjegyzője volt. Végtelen odaadással intézte a város ügyeit. Gyámoltotta a rászoruló családokat, fellendítette Hajdúnánás szalmaiparát, magas szintre emelte a város kulturális- és sportéletét. Édesanyám egy versében így írt róla:

*„Köszönöm, Apám,
Mit megköszönni nem lehet,
Mit örökségül adtál:
A LELKEDET.”*

S valóban, egész életében követte a nagyapámtól tanult emberséget, szeretetet, küzdeni tudást, bátorságot, hitet, hazaszeretetet és még sorolhatnánk, mi mindent.

Édesanyám a Hajdúnánási Református Gimnáziumban végezte tanulmányait végig kitűnő eredménnyel. Végtelenül szerette alma materét, tisztelte tanárait. Évtizedek múltán is lelkesen beszélt róluk. Leginkább a magyar irodalom, valamint a latin és francia nyelv volt kedves számára. Már akkor kitűnt írásaival, szavalataival. Oszlopos tagja volt a gimnázium önképzőkörének. Hihetetlen mennyiségű verset tanult meg, amit egész életében, még egészen idős korában is idézni tudott. Magyar–latin szakos tanár szeretett volna lenni, de a kor ideológiája nem engedte ezt. Ő nem volt hajlandó saját szabad, tiszta gondolatait elrejtve, az akkor elvárt szellemiséget átvéve tanítani. Ezért választotta végül a matematika–fizika szakot. A politikai helyzet így is beleszólt életébe: a szovjet csapatok bevonulása miatt az érettségi megszerzése előtt a családdal együtt menekülni kényszerült. Édesapja a város iratait Németországba mentette. Ebben az embert próbáló időben nagy segítség volt számára 17 éves Judit lánya. Ellátta, vezette a szekeret húzó lovakat, küzdött a napi betevő falat megszerzéséért, s amíg együtt lehettek, segítette nővérét, Gabriellát, aki pár hetes csecsemőjével kényszerült útnak indulni.

Hazatérésük után 1946-ban érettségizett kimagasló eredménnyel. Érettségi után beiratkozott a Kertészeti Egyetemre, amelyet fél év után abbahagyott, és a Pázmány Péter Tudományegyetem (mai ELTE) matematika–fizika szakán tanult tovább. Érdekeltek ezek a tudományágak is, de ezért a tudásért keményen meg kellett dolgoznia. Rövid idő alatt azonban itt is a legkiválóbbak közé küzdötte fel magát. Az irodalom szeretete azért az egyetemi évek alatt is megmaradt, a természettudományok mellett Füst Milán óráit hallgatta. Utóbb sokáig levelezett is vele, majd özvegyével.

Az akkori tanárhiány miatt diplomáját gyakorlóév nélkül, 4 év után kapta meg 1950-ben. Legkiválóbb társaival együtt már hallgatóként bekapcsolódott az oktatásba. Demonstrátorként dolgozott, hallgatói laborgyakorlatokat vezetett. A végzés után az **ELTE**-n kapott gyakornoki, majd tanársegédi állást. A háború után nem volt kis feladat a laborok helyreállítása, új eszközök szerzése, a régiék megjavítása, a mérések kitalálása, összeállítása, naprakészen tartása. Nagy lendülettel, lelkesen végezte munkáját, rengeteget dolgozott. Sokszor emlegetett elvárása volt magától, hogy *„Ha odajön egy hallgató, hogy valamelyik mérési eszköz nem működik, nyugodtan mondhassam: az lehetetlen.”* Tanítványai tisztelték, szerették, néhányukkal életre szóló kapcsolat, barátság alakult ki. Ugyancsak szoros, sűrű tartó baráti viszony fűzte fiatal munkatársaihoz is. Munka után, hétvégenként sokat jártak együtt kirándulni a hegyekbe.

1951 októberében feleségül ment évfolyam- és gyakornok társához, Groma Gézához. Négy gyermekük született: Géza (1952), István (1956), Levente (1958) és Virág (1963).

Az 1956-os forradalom leverése után édesapámmal és sok barátjával együtt 1958-ban eltávolították az egyetemről. A család akkor Érdligeten lakott, onnan járt be tanítani Budapestre a **Dolgozók Önálló Közgazdasági Technikumába**. Gyermekei ellátása miatt vállalta ezt az esti munkát. A felnőttek tanítása során kettős cél lebegett a szeme előtt. Egyrészt megpróbált minél magasabb szintű, használható tudást a tanítványok kezébe adni. Másrészt mindent megtett annak érdekében, hogy ezek a – többségében nehéz sorsú – emberek bizonyítványhoz, érettségihez jussanak. Sokszor magára vette sorsukat, s időt, energiát, ha kellett pénzt – amiből magának is kevés volt – nem sajnálva segítette őket. A legszerencsétlenebbek megmentése érdekében, ha olyan volt a helyzet, szembeszállt szabályokkal, értetlen kollégákkal, igazgatókkal is. Világos volt számára, hogy időnként, egy

mindössze szánalomból adott elégséges osztályzat életet menthet. Néhány ilyen emberi sorsot utóbb megírt egy-egy novellában, és családtagjainak adta, hogy okuljanak belőle. Mi pedig szívünkbe rejtettük ezeket a megdöbbentő történeteket.

Egy idő után szervezete, idegrendszere nem bírta ezt a mértékű terhelést, komolyan megbetegedett. Munkahelyet kellett váltania. Közben a család helyzete is változott. A gyerekek cseperedtek, nem volt szükség állandó felügyeletükre. Sok küzdelem, lemondás árán sikerült felépíteniük hőn vágyott családi házukat is. 1967-ben költöztünk a házba, mely máig családi fészek. Ekkor kezdett édesanyám tanítani a **Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában**. 22 éven át tanított matematikát és fizikát a zenésznövendékeknek. Mit jelenthetett számára ez az iskola? Természetesen csak találgatni tudok, csak a hozzám eljutó töredékekből próbálhatom meg összeállítani a képet. Az iskola kiválasztásában – a szűk lehetőségek között – az elsődleges cél a családdal, gyerekekkel együtt tölthető idő maximalizálása volt. A család mindenkor a legfontosabb volt számára, és ebben az iskolában kora délutántól már zeneórák voltak, így délben befejeződött a tanítás. A tudományokban nem lehetett nagyon mélyre merülni, hisz ezeknek a gyerekeknek nem ez volt a céljuk. Éppen ezért nem volt egyszerű az érdeklődés fenntartása, az érettségihez szükséges ismeretek átadása. Végtelen türelemmel magyarázott, mindent megtett a tanítványok sikerének érdekében. Tanított ingyen akár egész nyáron olyan gyereket, akit meg kellett buktatnia, de olyat is, aki mégsem a zenei pálya mellett döntött, ezért egyetemi felvételig kellett felkészíteni. Egyik, érettségire nagy nehezen felkészített, zenéből különlegesen tehetséges tanítványát ezzel a verssel indította útjára:

*„Kidobtalak a viharos tengerre,
most evezz!
Evez, és fordítsd jó irányba a vitorlát.
A szél nincs az én hatalmam alatt,
sem a tarajló hullám.
Én csak tanácsot adhatok, és imádkozom.
Magadnak kell a vízen járnod.
Kidobtalak a viharos tengerre,
most evezz!
Az Úr legyen teveled, kisfiam!”*

Két szaktárgya közül a fizika állt közelebb lelkéhez. Minden módon próbálta a tudomány szépségeit megmutatni a tanítványoknak. Rengeteg kísérletet mutatott be nekik, nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy a zene fizikáját megismertesse velük. Az iskolában a kicsiny fizika előadó és szertár, a „Fizikum” volt az élettere. Rengeteget dolgozott rajta, hogy egyszerre legyen otthonos és tanításra alkalmas ez a hely. A kísérleti eszközöket különös gonddal kezelte, példás rendben tartotta, javította, fejlesztette. Amikor az iskola épületét átépítették, és hosszú ideig vendégeskedni kényszerültek más iskolákban, az eszközök értékesebb részét haza menekítette, hogy biztonságban legyenek, majd a visszaköltözés után újra berendezte a fizika csodás birodalmát. Ez a terem azonban nemcsak a fizikának adott otthont. Itt voltak az osztályfőnöki órák, ide jöttek a tanácsra, vigasztalásra, beszélgetésre vágyó tanítványok. Édesanyám számára az emberi értékek átadása a tudományoknál is sokkal fontosabb volt. Ennek egyik megvalósulása volt, hogy rendszeresen rendezett színelőadásokat osztályaival, melyeket aztán az egész iskolának előadtak. A darabokban a szeretet, az emberség mellett a mély hazaszeretet volt jelen. Ez utóbbi oly fontos volt számára, hogy egyik osztálya úgy érezte, hogy a sírjához vitt koszorújuk úgy méltó, ha nemzeti színű szalag díszíti. Csakúgy, mint a Dolgozók Technikumában, itt, a gyerekek között is mindig megtalálta a segítségre

szorulókat, magányosokat, súlyos problémákkal küzdőket. Sokat köszönhetnek ezek a fiatalok neki. Volt közöttük, akit haláláig segített, sokszor emberfeletti küzdelemmel. Az iskola egész közössége fontos volt számára, diákok, tanárok, nyugdíjasok egyaránt. Fontos volt számára, hogy ne váljanak semmivé az értékek. Ezért alapította meg az Öregdiák Baráti Kört, aminek égisze alatt igyekezett a nyugdíjas tanároknak megadni a nekik járó tiszteletet, elismerést. Nemcsak adott, kapott is az iskolától. Olyasmit, ami szívet melengető volt számára: rengeteg gyönyörű koncertet. Boldogan járt el a diplomakoncertekre, a neves művészekké nőtt egykori tanítványok koncertjeire. Meghívás akadt bőven...

A legelső osztályában érettségiző, ma brácsaművész Nagy Sándor így emlékezett édesanyámra: *„Ha be kellene azonosítanom Judit nénit, nekem ő Tanító volt, nagybetűvel. Hogy tudott lelkesedni egy matematikai megoldáson! Szívvel-lélekkel adta át a képleteket. Szinte látom, ahogy gesztikulál a krétával a kezében, sürgölődve a tábla meg az asztal között. Már muszáj volt minket is érdekeljen a matek meg a fizika! Pedig igazából magyart kellett volna tanítania elsősorban. Az egyetemen Füst Milánt hallgatta, lelkesedett érte. Nekem ajánlotta is a Hábi-Szádi küzdelmeinek könyvét. Talán onnan jön, hogy történeteket mesélt, amelyek mindig az Emberről szóltak. Osztályfőnöki órákon került erre sor, amelyekre nagyon komolyan készült. Fontos volt neki, hogy erkölcsi értelemben is tanítónk legyen egy olyan korban, ahol az iskolák mellőzték az efféle dolgokat. Kár, hogy nem jegyeztem föl annak idején, nem maradtak fenn ezek a tanítások. De utóbb, osztálytalálkozókon felolvasott saját írásaiból, és ezek szelleme visszaidézte az akkori órákat. Jelentős írások ezek, nyelvezetük, akár verselésük is kifogástalan. Egyszerű, tiszta nyelvezet az egyszerű, tiszta gondolathoz, amit ezek a történetek hordoztak. Talán valamikor kikerül majd ebből valami a nyilvánosság elé is. Humánus, talán ez a találó kifejezés. Elcsépelt szó, de Judit nénit, a Tanítót humánus hatotta át. Az Ember, a személy tisztelete, hit és bizalom az Emberben. Diákként ennek nem tulajdonítottunk különösebb jelentőséget, de valami olyat adott át nekünk, amit nem kaptunk meg máshol, és azt lehetett érezni, hogy erre bizony szükségünk van. A költővel szólván »nem középiskolás fokon« volt ő tanító. És bizony az egész személye hiteles és tiszta volt, amint az élete is hiteles volt. Derűs, bizakodó; nagy kerek szeméből boldogság sugárzott az emberre.”*

1989-től, amikor nyugdíjba ment, újra a családban lett fontos szerepe, most már nagymamaként. Tizenegy unokának örvendhetett. Az örömbe azonban édesapám korai halála miatt mély fájdalom vegyült. Mindent megtett az unokákért. Ha az élet úgy hozta, óriási kihívásokkal is szembeszállt értük. Aztán sorra jöttek a dédunokák. Tizenhárom kisgyermek születését élhette meg, s a sor azóta is folytatódik.

Nyugdíjas korában sem szakadt el egészen az iskolától. A rendszerváltozás után bekapcsolódott a budapesti Baár–Madas Református Gimnázium újraindításába. Ugyanekkor fordult ismét a Hajdúnánási Református Gimnázium, s egyben szeretett szülőföldje felé. Gyakori vendég lett Nánáson. Legfőbb célja az volt, hogy méltó emléket állítson édesapjának, dr. Nagy Imrének, a város egykori főjegyzőjének. Emléktáblát helyezett szülőházára, a városvezetésnél kijárta, hogy utcát nevezzenek el róla. A gimnáziumban létrehozott egy róla elnevezett ösztöndíj-alapítványt. Az ösztöndíjat olyan diákok kaphatták, akik a város történelmének, kultúrájának valamely részletét dolgozták fel. Minden ballagáskor ott volt a pályázatok elbírálásánál, a díjak kiosztásánál. Mindig vitt a gimnáziumnak valamilyen kis – ma már történelminek számító – emléket, leginkább írásai formájában. Éveken át jelentek meg múltat idéző írásai a Nánási Kalendáriumban. Nagy szeretettel látogatta a Hazaváró Ünnepeket. Ilyenkor arra is szakított időt, hogy meglátogassa a nánási temetőben nyugvó rokonokat. Rendszeresen eljárt a fürdőbe. Hitte és tapasztalta, hogy szülővárosa gyógyvize 90 évesen is üdíti, gyógyítja őt.

Rigó Tamásné a Hajdúnánási Újságban így emlékezett rá:

„Szülőföld szeretete, »nánási szíve-lelke« mindenki előtt példa lehet. Példa arra, hogyan kell hazát, családot, barátokat szeretni, hogyan kell adni mindabból a mérhetetlen kincsből, amely nem anyagiakban mérhető, hanem az érző, tiszta szívű lelkek sokaságában.”

Leánya,
GÁL GYÖRGYNÉ Groma Virág
Budapest

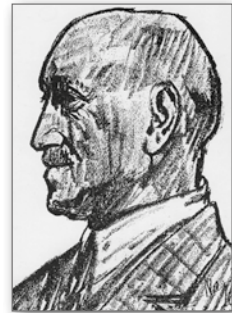

Gy

„A pedagógus egyik legfontosabb feladata az, hogy minél gyorsabban és alaposabban úgy járjon el, hogy szükségtelenné váljék a tanítvány számára.”

(H. Neuhaus)

GYALLAY PAP DOMOKOS (Bencéd, 1880. 08. 04. – Budapest, 1970. 04. 11.) főgimnáziumi tanár, tiszteletbeli gimnáziumigazgató, író

Az egykori Udvarhely szék, majd Udvarhely megye Keresztúri járásának Bencéd nevű kis falujában tősgyökeres székely lófő családból született 1880-ban, pár kilométernyire Tamási Áron szülőfalujától, Farkaslakától. A család egyik tagja unitárius lelkész volt, s így rájuk ragadt a Pap családnev is. Tanár-írónk eleinte ezt használta, majd a Gyallay Pap családnevet, végül íróként mint Gyallay Domokos vált ismertté. A tehetséges unitárius fiatalok útját járta ő is. Az elemi osztályokat szülőfalujában, az algimnáziumiakat Székelykeresztúron végezte, majd a kolozsvári Unitárius Kollégiumnak lett éltanulója, önképzőköri elnöke. Első verseit a Remény című kéziratot diáklap őrizte meg. 1899-ben iratkozott be a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem bölcsészeti karára, ahol főleg a történelmi tárgyakat hallgatta. Szádeczky Lajos és Pósta Béla professzorok voltak nagyobb hatással rá, s itt barátkozott össze a felette járó Kelemen Lajossal. A diákélet emlékeit első, folytatásokban megjelent regénye, a *Kolozsvári arany napok* idézi fel. 1905-ben szerzi meg történelem–latin szakos diplomáját. Az év őszén lesz az újra megnyitott **tordai Unitárius Algimnázium** helyettes tanára.

Torda egyik nevezetessége, hogy az erélyi országgyűlés 1568. januárjában itt iktatta törvénybe – először Európában – a vallásszabadságot. Ennek nyomán alakulhatott meg Dávid Ferenc vezetésével az önálló unitárius egyház. Az itt működő unitárius tanintézetről 1589-ből van adatunk, mely szerint akkor a Rákos patak partjára költözött. Ott működött hosszabb-rövidebb megszakításokkal 1878-ig, amikor az állammal kötött szerződés értelmében az Unitárius Algimnáziumot polgári fiúiskolává alakították. Huszonhét évvel később az egyházvezetés úgy döntött, hogy újra megindítja saját tanintézetét, s így kerülhetett sor Gyallay alkalmazására. 1906-ban rendes tanárrá választják, s az év decemberében három társával közös beiktatásuk is megtörténik. Ezen ő Kozma Mihály százhuszonhat évvel korábban élt tordai rektor „reguláit” elemzi a modern pedagógia szempontjából. Nemsokára **Torda állami főgimnáziumot** kap, s ez az Unitárius Algimnáziumból fejlődik ki. 1908-ban nyílik meg az unitárius épületben, majd 1913–14-ben pompás kétemeletes palotát emelnek számára. Természetesen a főgimnázium rendes tanárként átveszi Pap Domokost is.

Ő az akkoriban 12 000 lakost számláló Torda egyik legaktívabb tanára. Ismeretterjesztő előadásokat tart, 1906–1909 között a helyi lap, az *Aranyosvidék* szerkesztője, s ő vezeti a harcot a tordai Magyar Közművelődési Ház megalapításáért. Erre 1912-ben kerül sor, az egykori fejedelmi palota helyiségeiben. Ő lesz a történelmi részleg vezetője, s céljául tűzi ki,

hogy ide begyűjtse az Aranyos széki székely családok levéltárait, a tordai céhek levelesládáit. A begyűlt anyag rendezése folyamán talál rá regény- és novellatémái jelentős részére. Ő szerkeszti meg a város első turistakalauzát *Torda és környéke* (1909) címmel, s 1912-ben közlést tesz Dávid Ferenc vállalapító népszerű életrajzát is. Ekkori novelláit az Aranyosvidék mellett a kolozsvári *Ujság* és a *Pesti Hírlap* közli. 1910-ben az Erdélyi Irodalmi Társaságtól kiadott *Erdélyi Lapok* tíz folytatásban hozza első regényét. Tordához fűződik családalapítása, itt születik első fia, Zsigmond is.

A világháború kitörésekor, 1914 őszén bevonul, s négy évet tölt a harcmezőkön, a keleti fronton. 1917 decemberében egy hónapos szabadsága alatt Kelemen Lajossal együtt az Erdélyi Irodalmi Társaság tagjává választják. Minthogy a kolozsvári **Unitárius Kollégium** addigi történelemtanárát, Kelemen Lajost 1918-ban a múzeumi levéltárhoz osztják be, az egyházvezetés Gyallayt találja a legalkalmasabbnak a kolozsvári történelemtanári állásra, úgyhogy még hazatérte előtt áthelyezik, de a tanítást csak decemberben kezdheti meg.

A világháború után újjászerveződő egyházi és irodalmi életben mindenütt az élen jár Gyallay. Az ismét munkába induló Dávid Ferenc Egyet titkárául választják, majd az 1922-ben ismét meginduló egyleti lap, az *Unitárius Közlöny* szerkesztője lesz. Az erdélyi magyar egyházak támogatásával 1920-ban megalakított Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet 1921-ben őt kéri fel a falusi lakosság szórakoztatására, vallásos, erkölcsi és szakmai nevelésére meginduló néplap szerkesztésére. Az év novemberétől 1940 végéig ő lesz a *Magyar Nép* főszerkesztője. Új feladatkörét nagy buzgalommal és hozzáértéssel látja el, tud a nép nyelvén nem csak novellákat írni, de ismereteket is közölni. E lapnak köszönheti, hogy a 20-as évek közepére a legismertebb írók közé emelkedik. 1927 őszére a lap annyira megerősödik, hogy a Minerva főállású szerkesztőként tudja alkalmazni, s így lemond kollégiumi tanári állásáról.

Első gyűjteményes novelláskötetét *Ősi rögön* címmel 1920-ban adja ki a Minerva. Második novelláskötete, a *Föld népe*, már Berlinben jelenik meg (1924), a következő – egy év múlva – Marosvásárhelyen: *Rég volt, igaz volt...* Ekkor már kiforrott novellistaként tartják számon. Igazi elismerést azonban történelmi regényével szerez: *Vaskenyéren* (1926). Torockó történetének azt az eseménysort dolgozza fel, amikor a kuruc-labanc küzdelmek idején a torockóiak megpróbálnak szabadulni a jobbágyi kötöttségek alól. A régi, fejedelmi Erdély és az új, német világ konfliktusát ábrázolja nagy helyismerettel, izgalmas cselekménnyel. A kritika e könyvben véli felismerni az „igazi” erdélyiséget. Sikerére jellemző, hogy egy év múlva már második kiadása jelenik meg, azután Kassán, majd 1934-ben Budapesten is kiadják.

E sikereknek köszönhetően 1926-ban a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság tagjává választják, s szerepel a marosvécsi *Helikon* „alapító” meghívottjai közt is. Ezt az erdélyi „írói parlamentet” 1926-ban báró Kemény János fiatal író hozza létre: marosvécsi kastélyába hívja meg a kor 28 legjelentősebb erdélyi magyar tollforgatóját. Itt aztán néhány nap alatt megbeszélik az irodalmi-művelődési élet legfontosabb problémáit. Ezután évenként találkoznak, s az újabban felbukkanó írókat is meghívja Kemény. Az íróközösség 1928-ban megindítja saját irodalmi folyóiratát, az *Erdélyi Helikont*.

Gyallayt az a megtiszteltetés éri, hogy Bánffy Miklós és Reményik Sándor után ő a harmadik erdélyi író, akit tagságra méltat a Kisfaludy Társaság, 1931 januárjában tartja meg székfoglalóját. Az erdélyi sajtó egyhangúlag lelkesedéssel számol be a kitüntetésről, az Erdélyi Helikon hasábjain Kuncz Aladár méltatja mint az ősi magyar irodalmi hagyományok megőrzőjét és az olvasótábor nevelőjét. Négy évvel később a Petőfi Társaság választja tagjává, ami újabb ünnepeltetésre ad alkalmat. A Pen Club 1932-ben Bánffy Miklós vezetésével megalakított romániai magyar alosztályának igazgatóságába szintén beválasztják.

A Magyar Nép szerkesztőjeként Gyallay csak elismerést kapott. A *Pásztortűz* szerkesztőjeként viszont több bírálat érte. E népszerű művelődési-irodalmi folyóiratnak 1925-ben lett főmunkatársa, s a főszerkesztő külföldre távozásakor, 1927-ben a kiadó Minerva Műintézet rábízta a lapot, s azt kénytelen volt 1934-ig felelős szerkesztőként Áprily Lajos, Reményik Sándor, Dsida Jenő több-kevesebb támogatásával összeállítani. Ragaszkodott az előde, György Lajos kialakította lapstruktúrához, s nemcsak az újítástól, hanem az újabb írók szerepeltetésétől is elzárkózott.

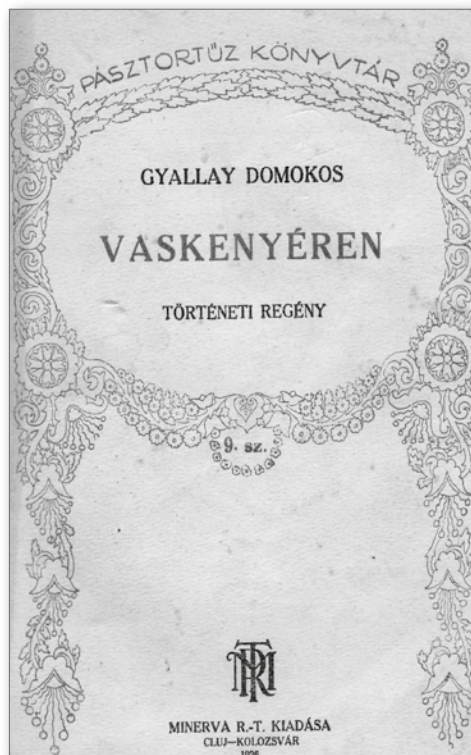
Az 1930-as években néhány színdarabot írt. 1931 februárjában a kolozsvári Magyar Színház mutatta be *A kontár* című egyfelvonásosát. 1935 elején a budapesti Nemzeti Színház *Külön nóta* című népi játékát vitte színre, ezt aztán szeptember 27-én a magyar rádióadás is közvetítette. A darabot 1940 júliusában a Margit-szigeti szabadtéri színpadon játsszák parádés szereposztással (Jávor Pál, Gózon Gyula, Gobbi Hilda, Makláry Zoltán).

Mindezek ellenére az 1930-as évektől Gyallay kiszorul az irodalmi élet fő sodrából. Egy Tamási Áronnal kirobbant konfliktusa miatt elmarad a helikoni találkozóról. S bár szorgalmasan ír még novellákat s néhány regényt is, ezek kevés figyelmet keltenek.

Az 1940-es bécsi döntést követően Corvin-koszorúval tüntetik ki, majd meghívják Budapestre a *Szebb Jövőt!* című ifjúsági képes hetilap főszerkesztőjéül. 1942 őszén megválnak a laptól, s a **fővárosi VIII. kerületi Magyar Királyi Zrínyi Miklós Gimnáziumban** vállal történelemtanári állást, onnan vonul nyugdíjba 1944 nyarán tanügyi főtanácsosi – tiszteletbeli gimnáziumigazgatói címmel kitüntetve.

Véglegesen csak 1945-ben költözik Budapestre, s itt 1948-ig részt vesz az amatőr színjátszást felvirágoztató mozgalomban, újabb darabokat ír, amelyek kis füzetekben jelennek meg. A Pen Clubban is tevékenykedik, s nyelvészeti dolgozataival a Magyar Nyelvtudományi Társaság rendezvényein szerepel. Az 1950-es évektől már csak az unitárius egyház tanácsosaként játszik szerepet. Utolsó novelláskötete Amerikában élő két fia támogatásával, Szent-Iványi Sándor előszavával jelenik meg New Yorkban *Erdélyi legendák* címmel (1968).

Gyallay Domokos a falusi magyar nép írója volt és maradt egész pályája során. Ennek igényein mindössze novellái egy részében és nagysikerű történelmi regényében emelkedett felül. Írásaiban néhány felejthetetlen anekdotával, nyelvi fordulattal, múltbeli kalanddal ragadja meg fantáziánkat, s közben megismertet Erdély múltjával és népeivel. Tanárként is történelmi anekdotákkal fűszerezett óráin lekötötte diákjai figyelmét. Nem az éltanulók, hanem az átlag szintjén, mindig az alapokból kiindulva magyarázta el a történelmi eseményeket.

*Az elismerést meghozó
regény borítója*

Gyallay Pap Domokos Tordán vette feleségül Szénásy Ilonát, aki szép énekszámokkal több előadáson is fellépett. Két fiuk közül Zsigmond (Torda, 1909 – Englewood/USA, 1975) jogász, újságíró, szerkesztő lett, egy ideig a Szabad Európa Rádió munkatársa volt. Ifjabb Domokos (Kolozsvár, 1919 – Toronto/Kanada, 1995) amerikai emigrálásáig diplomataként dolgozott.

Gyallayt a kommunizmus idején a konzervatív írók közé sorolták, s így művei újabb kiadására nem kerülhetett sor. 1996-ban jelent meg alulírott gondozásában gyűjteményes kötete *Vaskenyéren és tizenhat elbeszélés* (Kriterion Könyvkiadó, Bukarest) címmel. 2020-ban halála félszázados évfordulóján a magyarul már nem tudó unokák összefogtak a nagyszülőknek a Rákoskeresztúri Új Köztemetőben lévő sírja felújítására. A síremlék májusi felavatása a járványhelyzet miatt elmaradt.

(A portré Nagy István krétarajza.)

DR. GAAL GYÖRGY
Kolozsvár

DR. GYARMATHY KÁLMÁN (Nyírmártonfalva, 1927. 04. 11. – Debrecen, 2019. 04. 06.) tanító, kántor, iskolaigazgató, művelődési központ igazgató, megyei tanács elnökhelyettes, polgármester

Édesanyja Koroknai Róza, édesapja Gyarmathy Imre, középparasztok voltak. Kálmán fiuk elemi iskoláit szülőfalujában Nyírmártonfalván végezte. Egy távoli tanyáról (Kurucsáról) járt be naponta a községben lévő református elemi iskolába öt kilométer távolságból. Jeles tanuló volt. Egész életében megőrizte ragaszkodását szülőfalujához, szívesen ment „haza” a községi rendezvényekre, vagy emlékeik után kutatni a Kurucs tanyára. *A családunk története* című írásában a gyermekkori élményeiről és az egykori tanyai közösség összetartó erejéről vallott *Nyírmártonfalva első Falukönyvének Kötődések* fejezetében 2016-ban.

Tanítója és szülei támogatásával 1937. szeptember 1-től a Debreceni Református Kollégium Főgimnáziumának tanulója lett. Ezt követően a Református Kollégium Tanítóképző Intézetében további 5 évi tanulás után tanítói oklevelet és református orgonista kántori oklevelet szerzett jeles eredménnyel. Érdekes, életre szóló élménye volt, amikor 1944 tavaszától őszig fél évet töltött Erdélyben, Dëshházán helyettes tanítóként és kántorként, sőt 1944 végén 1945 elején Nyíraczádon a református lelkeszt is ő helyettesítette.

Pedagógusi pályáját **Hajdúsámsonban** kezdte: 1946. augusztus 1-től egy hadifogságban lévő tanító ideiglenes helyetteseként alkalmazták. Itt 1951-ig dolgozott. Részt vett a II. világháború után formálódó iskolarendszer kialakításában. Részes volt a faluban működő tanácsai, úttörő és egyéb társadalmi tevékenységeknek. A község kulturális életében mint népművelési ügyvezető dolgozott: kórust, színjátszó kört vezetett. Tagja, illetve titkára volt a pedagógus szakszervezetnek. Kollégáival együtt mindent megtettek azért, hogy az országban,

közelebből községükben pozitív változások következzenek be.

1950-ben feleségül vette Szőőr Erika óvónőt, aki Szőőr Gyula igazgató-tanító lánya, Szőőr Antal korábbi igazgató-tanító unokája. *(Szőőr Gyula és Szőőr Antal arcképvázlatai a 2008. évi Pedagógusok arcképcsarnoka kiadványban olvashatók.)*

Három gyermekük született. Zoltán másfél éves korában meghalt. Éva népművelés-könyvtár szakot végzett a Debreceni Tanítóképzőben, illetve a Nyíregyházi Főiskolán. Debrecenben kollégiumi könyvtárosként dolgozott nyugdíjba vonulása előtt. István a Kossuth Lajos Tudományegyetemen történelem majd biológia és ökológia szakon szerzett diplomát. A Hortobágyi Nemzeti Park igazgatója volt, jelenleg természetvédelmi szakmai referens.

Gyarmathy Kálmánt 1951-ben **Balmazújvárosra** helyezték át, az ottani **Állami Általános Leányiskola** igazgatója lett. Folytatta mindazt, amit Hajdúsámsonban elkezdett. 1955-ben ismét visszahelyezték az illetékes tanügyi hatóságok **Hajdúsámsonba**, ugyancsak igazgatói munkakörbe. Itt igen válságos időt élt meg 1956-1957-ben. A Forradalmi Bizottmány tagjává választotta a lakosság. Rábízták a rend fenntartásának szervezését, irányítását. Ezért később felelősségre vonásban részesült. Korábban többször teljesített katonai szolgálatot. Tartalékos tiszti tanfolyamot végzett, tűzér-hadnagyi rendfokozatot kapott. Politikai helytállása miatt mint tartalékos tisztet lefokozták, lakásán házkutatást tartottak. Fegyvert és lőszert kerestek nála, és néhány évig egyéb zaklatások is érték. Társadalmi, politikai meggyőződését ezek ellenére sem változtatta meg.

Hajdúsámsonból **Debrecenbe** került. Ott először a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat megyei titkára lett, majd különböző állami és társadalmi szervezetekben dolgozott. Ebből kiemelkedett az az időszak, amelyet 16 éven át a **Kölcsy Ferenc Megyei Művelődési Központban** igazgatóként töltött. Ebben az időszakban olyan, ma is népszerű nagyrendezvények irányítása és magas szakmai rangra emelése fűződik nevéhez, mint a Bartók Béla Nemzetközi Kórusverseny, a Debreceni Jazznapok és a Katonazenekari Fesztivál.

Népművelői munkássága országos hírnevet szerzett számára. A közművelődésben elfoglalt helye és eredményei alapján megválasztották a Magyar Népművelők Egyesülete elnökének 1979-ben. Ezt az időszakot idézi fel *Szálé László az Örök Kapitány* című cikkében.

„A hatvanas évek vége felé hittem el először, hogy a művelődésház-igazgatónak valódi tekintélye lehet gazdasági és politikai vezetők körében is. Akkor, amikor Gyarmathy Kálmánt megismertem. Sugárzott belőle a méltóság, a magabiztosság, az olyan emberé, aki nemcsak hogy tisztában van a saját kvalitásaival, de tudja, hogy azt mások is elismerik. Ez akkoriban nagyon fontos tulajdonság volt. Példát adott arra, hogy a szakma elismertetésének, társadalmi fontosságának ügyét nemcsak azzal szolgáljuk, ha lelkesek, szorgalmasak vagyunk a munkában, tanulásban, hanem töretlen a saját önbecslésünk, ha hiszünk magunk és szakmánk fontosságában.

...De végül őt is elérte a »túl jó« népművelők fátuma: más, nagyobb feladatokkal bízták

A kórusverseny szervezői csapatával (1982)

meg. És ő ment – ha a szolgálat úgy kívánta –, bár biztos vagyok benne, nem könnyen. Most a közgyűlésen leköszönt elnöki tiszteről is. Megrendülten állt, kicsit magányosan, mint a kapitány, aki elhagyni készül hajóját, mert a flotta érdeke azt kívánja. A matrózok búcsút intenek, úgys tudják – s tudja ő is –, hogy aki ilyen sokáig volt kapitány, az már mindörökké az marad.”

A Kölcsey Ferenc Megyei Művelődési Központból a **Hajdú-Bihar Megyei Tanács**hoz került elnökhelyettesnek. Az 1982 és 1989 közötti időszakban feladatkörébe tartozott a megye kulturális, művészeti, oktatási, egészségügyi, sport, ifjúsági és egyházi ügyeinek irányítása. Erőssége volt a szervezés, lelkiismeretesen képviselte az iskolaépítések, tornaterem-építések és működtetésük feltételeinek megteremtését. Különösen pártfogolta a komplex nevelési-oktatási-közművelődési feladatokat ellátó intézmények ügyét.

16 éven át Debrecen Megyei Jogú Város Végrehajtó Bizottságának is tagja volt. A **Debreceni Kodály Kórusnál**, mint függetlenített művészeti együttesnél, több mint 10 éven át töltött be igazgatói tisztséget.

1994-től 8 éven át a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat képviselője volt. Munka mellett rendszeresen képezte magát. Egerben a tanárképző főiskolán, Debrecenben a Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett történelemtanári diplomát jeles eredménnyel. Doktori címet szintén a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen kapott. Disszertációját a két világháború közötti debreceni polgári ellenzékről írta. A debreceni esti egyetemen és az Agrártudományi Egyetemen éveken át filozófiát tanított.

1993-tól négy cikluson át **Bocskai**kert polgármestere volt. Az 2006. október 1-jéig tartó szolgálata sok küzdelemmel és szép eredményekkel járt. Templomot és iskolát építettek. A kilenc tagú képviselőtestület bízott a jövőben, megnyerve a lakosság támogatását, közös erővel számos eredményt értek el a község lakói életminőségének jobbá tételében (a fentiekben túl pl. csatornahálózat, földgáz-hálózat kiépítése, orvosi rendelő építése, idősök klubja létesítése, óvodabővítés, a helyi kulturális élet fellendítése stb.).

2006-ban búcsúzott el egy gyűlésen, Pál apostol leveléből idézve: *„Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam.*

Munkásságát több rangos kitüntetéssel ismerték el. 1953-ban a *Közoktatás Kiváló Dolgozója* címet kapta. A közművelődésben elért eredményei alapján *Állami Díj*ban részesült 1978-ban. Kétszer kapta meg az *Ifjúságért Érdemérmét*, valamint a *Szocialista Kultúráért*, a *Honvédelemért* kitüntetések, a *Kiváló Népművelő* címet. 1992-ben a Hajdú-Bihar Megye Önkormányzatának *Bocskai István-díját* vehette át. Szép megbecsülésnek tartotta azt is, hogy Bocskai kert község *díszpolgári címet* adományozott számára. 2001-ben a Falvak Kultúrájáért Alapítvány népművelői munkájáért és Bocskai kert kulturális életének fejlesztéséért a *„Kultúra Lovagja”* címmel tüntette ki. Aranyosapátiban ma kopjafa őrzi emlékét a kultúra lovagjainak parkjában.

Egykori munkatársainak elismerését és máig ható tiszteletét jelzi, hogy a 90. születésnapján több mint negyven egykori Kölcsey Művelődési Központban dolgozó kollégája köszöntötte 2017. április 11-én. Az alábbiak a születésnapjára ünnepségen hangoztak el:

„Az egykori közösségünk ereje, a közös múlt és egy ember – egykori igazgatónk Dr. Gyarmathy Kálmán – iránt mai napig meglevő tisztelet és nagyrabecsülés hozott ma ide bennünket.

Úgy tanulhattunk tőle szakmai elkötelezettséget, alázatot, emberi tisztességet, hogy észre sem vettük, nem kellett hozzá szavak, de figyelhattunk és követhettük a példáját. Megtanulhattuk: ami egyszerű, az mindig szép és tiszta.

A közösség – hiszem, hogy anno mi is az voltunk - megőrzi az emlékezetében az értéket az értékest! Ezért történhet meg velünk, hogy több mint 30 év után az Ő születésnapján, ünneppé varázsolódott ez a hétköznapi tűnő kedd délután!

Örülünk, hogy megéltük, hogy itt vagyunk, hogy találkozhatunk!

Boldogan, szeretettel jöttünk, hogy együtt ünnepeljünk és köszöntsük egykori igazgatónkat a 90. születésnapján!”

Dr. Gyarmathy Kálmán kivételes egyéniség volt, rendkívül gazdag életpályáján 60 szolgálati évet tudhatott magáénak. Tevékenységének, eredményeinek, egyéniségének kisugárzása szűkebb pátriáján, Nyírmártonfalván, Hajdúsámsonon, Balmazújvároson, Debrecenen, Bocskaierten és Hajdú-Bihar megyén is túlmutatva az országban sokfelé hatott, jó emlékétt sokan őrizzük.

GROSKÁNÉ PIRÁNSZKI IRÉN,
GYARMATHY ISTVÁN,
KISS ERZSÉBET
Debrecen

GYARMATI PÁL (Királyhida [Ausztria], 1921. 07. 16. – Mihályi, 1979. 03. 04.) kántortanító, tanár, iskolaigazgató, kultúrház-igazgató

*„Egy ember addig él, amíg emlékeznek rá.”
(Fekete István)*

Királyhidán született a család legidősebb gyermekeként. Gyermekkorát Győrben töltötte három testvérével (Anna, Erzsébet, Dezső) együtt. Szerető, összetartó családban nőtt fel, ami későbbi életét és gondolkodását is meghatározta. Sajnos, öccsét, Dezsőt, a legfiatalabb testvért nem sokáig tudta a család emlegetni, mivel nagyon korán, egy gyermeket hátrahagyva, motorbalesetben elhunyt. Gyermekük halálát a szülők nem tudták feldolgozni, nagyon hamar követték őt. Talán ezért is alakult úgy, hogy a három itt maradt testvér és azok családja mindig – különösen váratlan események esetén – számíthatott egymásra.

A középiskolát a hírneves győri Révai Miklós Gimnáziumban végezte, majd a győri tanítóképzőben tanult tovább. Ugyanitt 1941. június 19-én kántortanítói oklevelet is szerzett.

Lánya, Éva vallja: „Büszke vagyok arra, hogy 1949-ben előléptetését *Ortutay Gyula*, akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter írta alá.”

Épp, amikor fiatakként kinyílnak volna számára és kortársai számára a világ, kitört a második világháború. Gyenge látása miatt katonai szolgálata rövid ideig tartott.

Először **Várpalotán** tanított, majd a Sopron megyei **Mihályiba** került. A háború következtében három évig nem kapott fizetést, de munkáját így is lelkiismeretesen és

Első osztályával 1940-ben

odaadással végezte. Hogy el tudja látni a családot, könyveléssel keresett pénzt, ami későbbi igazgatósága alatt hasznosnak bizonyult. Tanítóként kezdett, de falun a háború után egy pedagógusnak szinte minden tantárgyat és minden korosztályt kellett tanítani.

Mivel szakmai szempontból is kívánt fejlődni, így elvégezte a matematika, kémia, fizika és rajz szakokat is. Mindegyik tantárgyat egyformán szerette. A faluban az

terjedt el róla, hogy akit az igazgató úr tanít, az tud is.

Igazságosságát, elfogulatlanságát Nagy Árpád, volt tanítvány, 50 év távlatából így fogalmazta meg: „Szigorú, de igazságos tanár volt. Erre jó példa Éva lánya, aki osztálytársam volt. Gyermeki érzékenységgel sem éreztem, hogy valaha is kivételezett vele. Mintha ma történt volna, belépett az osztályba, szemüvegén keresztül egy érdekes mosoly, mely szólt a gyermek szeretetéről, de mögötte ott volt a fegyelemre intő érzés is. Majd megszólalt a sok cigarettától kissé rekedtes hangján, egy igazi matematikatanár tárgyra törő szavaival.”

Pap Lajosné Papp Julianna így emlékezik tanárára: „Az igazgató bácsi egy ideig számtant tanított nekünk. Az órát minden alkalommal a szorzótábla ismétlésével kezdtük, az osztálynak állva kellett felelnie. Mindig izgultunk, mikor kire mutat rá a helyes válaszáért. Nagyban köszönhetem ezeknek a reggeli agytornáknak, hogy a mai napig is jó fejszámoló vagyok. Igaz, manapság ez a módszer nem számít modernnek, de ezek a memoriterek mindig is meghozták az eredményt.”

Mindig nyitott volt az újra. Amikor az 1970-es években matematikából módszertani és tantervi változtatás állt küszöbön, a kezdeményezés mellé állt.

Gyarmati Pál hitt a kezdő tanároknak és a módszer hasznosságában. Kijárta, hogy a ma is használt logikai készletet, színes rudakat, lyukas táblákat, demonstrációs eszközöket a járás fizesse ki az iskola összes tanulójának. A feltétel mindössze annyi volt, hogy az iskola időben nyújtsa be pályázatát, és a megfelelő tanár álljon rendelkezésre. Egy új munkatárssal tudta ezt megvalósítani, bízva annak lelkesedésében, képességében, hozzáállásában. 1956 történelmi eseményei Mihályit sem kerülték el, ekkor merték az emberek először hangosan követelni, hogy Gyarmati Pál legyen az iskolaigazgató. Így került 1957-ben erre a posztra. 1973-ban az igazgatóknak a Győr-Sopron megyei Tanács VB Járási Hivatal Művelődésügyi Osztályára kellett írniuk az iskolák államosításával kapcsolatos tapasztalatokról. Ebben az időszakban még nem volt tanácsos vallásról, hittanórákról beszélni. Az igazgató úr véleménye a tényekhez való ragaszkodás ellenére is kihallatszik.

Az 1970-es évekbeli iskolai összevonásokat a mihályi általános iskola sem kerülhette el. Nagyon sok kisdíáknak és családnak okozott ez nehézséget. Horváth Katalin, egykori tanítvány véleménye sokakéval megegyezett: „Kicsit aggódtam az új környezet, az ismeretlen tanárok és diáktársaim elfogadása miatt, de a szeptemberi becsengetésnél enyhült az aggodalmam. Gyarmati Pál igazgató bácsink az ünnepélyes tanévnyitón biztosított bennünket, hogy részünkre továbbra is biztosítja pedagógustársaival együtt a felhőtlen, boldog diákéveket.”

Gyarmati Pál megérte, hogy Éva lánya vele együtt tanított a mihályi általános iskolában. Időközben fia egy mihályi tanárnőt vett el feleségül. Természetesen családtagjaival nem tett kivételt.

Éva szerint: „*Rendet és fegyelmet követelt mind a tanítványoktól, mind a tanároktól, de meg is tett mindent, hogy ez megvalósulhasson.*”

Figyelt arra is, hogy akik kikerültek már az iskolából, és felnőttként dolgoztak, tovább képezhessek magukat. Nekik felajánlotta a mihályi iskolában legalább 3 éven át működő és a csornai Hunyadi János Gimnáziumhoz tartozó középiskola elvégzését. Véleménye mindig az volt, hogy minél többet tud valaki, annál tartalmasabb életet tud élni.

Több tanár véleménye is megegyezik: „*Csak tisztelettel és hálával tudunk gondolni rá, mivel a fegyelem, a meleg légkör, a biztatás miatt eredményesen tudtunk dolgozni*” – vallják. Igazgatótársai is nagyra becsülték, úgy tartották, ha Gyarmati Pál megszólalt, a sokáig vitatott és megoldhatatlannak látszó gondot mindig újszerűen közelítette meg, és máris megvolt a megoldás.

Hamar és könnyen beilleszkedett a falu életébe, hiszen a gyerekek szüleivel nemcsak pedagógusként, hanem a későbbiekben igazgatóként is tartotta a kapcsolatot. A helyiek nyugodtan fordulhattak hozzá kisebb-nagyobb gondjaikkal. Hogy a falu életét más területen is segíthesse, 1948-ban elvégezte a Kereskedelem és Szövetkezetügyi Minisztérium tanítói szövetkezeti tanfolyamát, ahol olyan tárgyakat kellett tanulnia, mint szövetkezeti elmélet, jog, számvitel, üzemgazdaságtan, szövetkezeti pedagógiai ismeretek és üzemi gyakorlat.

Egy megyei pályázatra majdnem 50 oldal terjedelemben összeállította a község történetét. Hogy szűk idő állt rendelkezésre, biztos, mert maga írta: „*Vannak részek, amelyeket ki kell egészítenünk. Az akarat megvan.*” Sajnos, a betegség közbeszólt.

A dolgozatban Mihályi történelmét Magyarország történelmével összekapcsolva 1198-tól 1976-ig vizsgálta részletesen. Az ország életéhez kapcsolódó helyi történelmi eseményeket oly módon mutatta be, hogy a helyiek örömmel felismerik és emlegetik azokat.

A helyi tájszólást, a falut érintő eseményeket – akárcsak a néprajzkutatók, nyelvészek, népdalgyűjtők – adatközlőkön keresztül is bemutatja, nem szégyelli megkérdezni a régi öregeket sem.

Tudományos alapossággal idézi fel a faluban működő iparos testületeket. A Szénsavtermelő Vállalat fontosságát a gázfürdői kezelés újító gyógmódjával is hangsúlyozza, kiemelve a kezelés megálmodójának, dr. Megyesi Schwartz Pálnak munkásságát.

A községért végzett tevékenysége alapján felkérték a kultúrház igazgatására is. Nagyon sok rendezvényt szervezett a falu számára; népszerű színészeket, énekeseket hívott meg abban az időben, amikor ez még nem volt annyira elterjedt. A kultúrát igazi néptanítóként még ilyenkor is igyekezett terjeszteni, ugyanakkor azt is akarta, hogy az emberek jól érezzék magukat.

Kézimunkaszakköre is legendás hírvű volt. Idősebb korában is szeretett és tudott is rábaközi mintás darabokat hímezni.

Igyekezett az új kollégákat is bevonni a falu életébe, figyelembe véve azok érdeklődési körét. Kinek sportklub, kinek ifjúsági klub vezetését ajánlotta. A falu akkori fiatal felnőttjei örömmel jártak ide, hiszen vagy sportolhattak, vagy olyan kérdéseket vitathattak meg, amelyeket otthon vagy nem mertek vagy nem akartak megbeszélni. Figyelme mindig a nagy egészre irányult, nem veszve el a részletekben, de nem is feledve azokat.

1948-ban megismerkedett Bognár Vilmával, akit feleségül vett. A házasságból két gyermek született, Éva és Pál. Szűk családja tudomásul vette, hogy feladata több mint az

iskola igazgatójának lenni, bár néha ez számukra nehéz volt.

Több éven keresztül élt az iskola szolgálati lakásában családjával együtt, később egy kisebb szoba is a szolgálati lakás része lett. Majd házat épített, csakúgy, ahogy a többiek. Sokan építettek akkoriban pedagógus kölcsönös házat, ami azt mutatja, hogy a pedagógusok kedvelték községüket, munkájukat. Gyermekükre nagyon büszke volt. Pál fia feleségével a matematikai, pedagógiai szakmai dolgokat is meg tudta vitatni, nem csak családtagként tisztelte.

Nagy érdeme volt abban, hogy e sorok legfiatalabb írójából is tanár lett. Nemcsak nagybátyként, hanem példaképként tekintett rá mindig.

Egy történet gyerekkoromból ma is rá emlékeztet: gyermeki kíváncsisággal szerettem volna egy „bűvös” osztálynaplót megnézni. Akkoriban nem értettem, miért mondja: *„Kislányom, nem lehet, abban gyerekek neve és jegyei vannak.”* Hogy mégis lássak egyet, megmutatott egy üreset. Számomra óriási szó volt még az is!

Sajnos, csak első unokája, Gréta születését érthette meg, aki okosságát tőle is örökölte. Boldogan látogatta meg az újszülöttet, és csendes szeretetével hűségesen, ragaszkodóan szerette. Gréta jogi diplomát szerzett kitűnő eredménnyel. Büszke lett volna András unokájára is, aki pénzügyi főiskolát végzett nagyon szép eredménnyel, sőt precizitásán túl azt a tulajdonságát is örökölte, hogy ritkán szól, de amikor megszólal, akkor az találó, és más megközelítésbe helyezi a dolgokat.

Nagyobbik húgával a falu családi pótlékkal kapcsolatos ügyeit intézte, ő viszont tankönyvek beszerzésében segített. A tágabb családdal együtt töltött meghitt karácsonyokat soha nem felejthetjük el.

Bárkit is kérdeztünk, bárhol is kutakodtunk utána, mindenki az emberségét hangsúlyozta: *„Csak szeretettel és tisztelettel gondolhatunk Gyarmati Pál igazgató bácsira.”* Már pályája elején is úgy akart segíteni másokon, hogy azok mégis emelt fővel járhasanak. Álljon itt egy maga által leírt történet erősen rövidítve. A történetet Gyarmati Pál gyakorlóiskolai megfigyelési naplójában olvastuk, amelynek vezetése abban az időben kötelező volt.

„Kész kézimunkákat kellett a tanulóknak bemutatniuk. Egy kivételével mindenki elkészítette a kiadott munkát. Azt az egyet vallatóra fogtuk. Kiderült, hogy nem mulasztás, hanem anyagi helyzete miatt nem dolgozott. Nem volt papírja. Megígértem, hogy adok neki papírt, ami meg is történt. Azt hittem, a köszönömmel elintéződött az ügy. Három nappal később újra jött a fiú egy kis csomaggal. Szegényke, úgy vigyázott rá, mint a szeme fényére. Örömtől csillogott a szeme, amikor e szavakkal kiteregette a csomagot, ezt anyukám küldte a tanító bácsinak, amiért olyan jószívű volt hozzám, és olyankor adott valamit, amikor mi semmit sem tudunk venni az apukám betegsége miatt. Egy gyönyörű színhatású festményt terített ki az asztalomra. Hálás szemével megbűvölt egészen. Mégsem fogadhattam el ezt az értéket néhány papírdarabért. Meglátogattam a családot. Az apa valaha ügyes kezű rajzoló és festő volt. Amint kivettem, befele élő ember. »Jogait« nem hagyja, de nem is nagyon tolakszik a »jussáért«. Akivel szemben valamilyen hálát érez, azért bármire képes, nem sajnálja az utolsó színes képet sem, melyet a szobája faláról akasztott le, alamizsnát azonban nem fogad el senkitől. A képért felajánlott összeget nem fogadta volna el. Kénytelen voltam túlozni egy kicsit a paragrafus ismertetésében. Az elfogadott kép most csak emlék, de az életben megvesztegetésnek számít – mondtam. Nem szabad törvényfelsorolásra gondolni, csupán egyszerű beszélgetésre. Az »ügy« a kép visszaadásával végződött. Bevallom, hogy sajnáltam egy kissé a festményt. Nem mint festményt, hanem mint a hála megnyilatkozásának »örökké« beszélő emlékét.

Végtelen jóindulat, szeretet, gondoskodás, segítőkészség jellemezte. Soha nem éreztem,

hogy igazgatói hatalmával visszaélt volna. Embersége nem ismert határokat, felnéztem rá” – emlékezik Baboss Tiborné Kisfaludi Márta nyugdíjas tanító.

„Míg gyermekeimmel szülési szabadságon voltam, az igazgató bácsi folyamatosan tartotta velem a kapcsolatot. Nem csak hivatali ügyben, de rövid személyes levelekben is! Mindig érdeklődött honylétünk felől, szívélyes üdvözlétét küldte az egész családnak. Ez akkor is nagyon jólesett. Egy-két levelét meg is őriztem.” (Zsirai Lajosné)

Simon Zoltán a budapesti Faipari Technikumban folytatta tanulmányait. Így emlékezik: „A negyedik osztály végén vizsgamunkát kellett készítenünk, amelynek a műszaki dokumentáció is része volt. Gyarmati igazgató urat kértem meg a legépelésre, mivel a faluban akkor még csak egy-két írógép volt. Én diktáltam, ő gépelt. Amikor végeztünk, természetesen megkérdeztem, mennyivel tartozom. Egy millió forint – jött a válasz. Azóta is tartozom.”

Horváth Katalin nagyon meleg hangú megemlékezése így szól: „Emlékeimben ma is visszacsengenek kedves, biztató szavai, látom mindig mosolygós tekintetét. Még több évtizedes távlatból is hálával és szeretettel emlékezem az ő gazdag, tartalmas, emberséges tanári és igazgatói munkásságára.”

Forrás: A részletesen kidolgozott pedagógusarckép 2019-ben, a „Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében” című emlékkönyvsorozat X. kötetében jelent meg. A könyv kiadója az „Emelj fel emlékl!” Alapítvány (9029 Győr, Gát u. 13.).

Összeállították:

GYARMATI ÉVA

Mihályi

GYARMATINÉ KOCSIS MÁRIA és MAKINSONNÉ DR. BOROSTYÁN CSILLA ANNA

Győr

H

„A tanuló ne a gondolatokat tanulja, hanem gondolkodni tanuljon.”

(Immanuel Kant)

„Kitűnővé egy szerencsés perc által válhatunk, hasznossá a fáradtságos évek tesznek.”
(Kemény Zsigmond)

HERPAI IMRE (Nagyrábé 1945. 09.30. – Debrecen 2020. 04. 29.)
középiskolai tanár, pedagógiai intézeti igazgató

Herpai Imre Nagyrábén született 1945. szeptember 30-án. Szülei, Herpai Gyula és Sólyom Lujza egyszerű, dolgozó, falusi emberek voltak. Az őt testvérből ő volt a legkisebb. Szülőfalujára mindig büszkén tekintett vissza, később is sűrűn hazajárt. Édesanyja korán elhunyt, ezért édesapja gondoskodott a családról, bár az otthoni munkából mindannyian kivették a részüket, így Imre is. A nyári szünetekben is dolgozott. Talán innen, ebből a szorgos közegből örökölte nagy munkabírási, családcentrikus jellemét. A felcseperedő fiú tisztességes, becsületes, őszinte emberré vált, aki végtelenül nyugodt, megfontolt volt cselekedeteiben, kiegyensúlyozott értékrendjéhez mindig következetesen ragaszkodott.

Középiskolai tanulmányait Berettyóújfaluban végezte, majd az érettségit követően magyartörténelem szakos középiskolai tanárnak készült a Kossuth Lajos Tudományegyetemen, a mai Debreceni Egyetemen. A gyermekkor óta tartó humán érdeklődése, az olvasás, a történelem szeretete vezérelte erre a pályára. Hűségese jellemére jó példa, hogy az egyetemi éve alatt született barátságai a mai napig elkísérték.

Így emlékezik erre dr. Fekete Antal, hajdani kollégiumi szobatársa: „Ő volt az egyetlen, aki mindvégig – öt éven át – kollégiumi szobatársam volt egyetemista korunkban. A vékony, magas, szemüveges, szőke fiúval hamar szót értettünk származásunk, társadalmi-családi hátterünk és persze érdeklődésünk okán. Csodáltam bámulatos olvasottságát (s irigyeltem, milyen sebességgel falta a könyveket), memóriáját, s azt, milyen hihetetlen pontos volt áttekintő képessége, lényeglátása. Sokszínű egyéniségét, életigenlését bizonyítják sörözéseink a Levelesben vagy a Vigadóban, a hajnalig tartó ulticsaták (gyufaszálban vagy szigorúan tűzfilléres alapon), bumlízásaink válogatott focimeccsekre a Népstadionba.

Aztán teltek-múltak az évek, ki-ki tette a dolgát, családot alapított, kapcsolatunk elhalványodott, de barátságunk tartósan bizonyult. S visszatekintve vált számomra is nyilvánvalóvá, milyen fantasztikus szakmai pályát futott be, milyen sokan tartják számon elhivatottságát, derűs egyéniségét, kikezdetetlen erkölcsi tartását, ítélőképességét. Utólag is képes volt meglepni azzal, hogy kiderült, nem ügyefogyott bölcsész, hanem fűró, faragó ezermester is. Csodálatra méltó, mennyire ismerte – mert bejárta – hazánk minden szegletét, s hogy mennyire hűséges, szerető férj, imádott apa, nagypapa volt. Talán illik rá a kissé elkoptatott

jelző: reneszánsz ember volt.”

1969-ben kapta meg tanári diplomáját. Szakmai pályafutását **Berettyóújfaluban** kollégiumi nevelőként kezdte, közben óraadóként tanított a helyi gimnáziumban és szakközépiskolában. Később a debreceni **127. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézetben** lett szaktanár és osztályfőnök, majd a magyar–történelem munkaközösség vezetője. 1975-ben megbízták a szakképző iskolák történelem tantárgyi **szakfelügyeletével**, ahol a fő feladata a szaktanárok felkészítése volt az 1974-ben elindított tantervi reform végrehajtására.

1980-ban a **megyei művelődési osztály** gimnáziumi tanulmányi felügyelője lett. A megyei szakigazgatás operatív, tanügyigazgatási feladatainak ellátása mellett legfontosabb tartalmi feladata a gimnáziumi fakultációs oktatási rendszer bevezetésének szervezése, irányítása, segítése volt. Ebben a folyamatban igen fontos szerepet játszott a középiskolai szakfelügyelői szervezet, melynek irányítása az ő feladata volt.

1985-ben megalakult a **Hajdú-Bihar Megyei Pedagógia Intézet**. Ide került át, ahol egy új szervezeti egység, a szaktanácsadói csoport vezetője lett. Ennek a csoportnak a feladata volt a szakfelügyelői hálózat átszervezése szaktanácsadói hálózattá, a szükséges attitűdök, kompetenciák kialakítása, az új továbbképzési rendszer kiépítése. 1989-ben megpályázta az igazgatói munkakört, amelyet közmegegyezésre nyugdíjazásáig betöltött. Munkáját nagy szakmai elhivatottsággal, hozzáértéssel végezte. Vezetése alatt a **Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Intézet** országos elismertséget szerzett, kiadványaival, országos és regionális konferenciákkal, a felsőoktatási intézményekkel kialakított pozitív kapcsolatrendszerrel. A pedagógiai intézetek – mint szakmai szolgáltatók – létjogosultságáért, fennmaradásáért harcosan küzdő vezető volt, aki az országban az egyik legfelkészültebb apparátussal dolgozott, vállalva az új kihívásokat, a folyamatos megújulást.

2005-ben a pedagógiai szakmai szolgáltatók országos szervezete elnökének választották, korábban a testület helyettes vezetőjeként koordinálta a megyei pedagógiai szakmai szolgáltatók tevékenységét, képviselte a szolgáltatók érdekeit, és pedagógiai innovációk egész sorát vezette be. Tagja volt az Országos Köznevelési Tanácsnak, valamint a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola képzési tanácsának, és szemináriumokat vezetett a Debreceni Egyetem szakértői kurzusán. Több alkalommal miniszteri megbízotti feladatokat látott el egyházi gimnáziumok érettségi vizsgáján.

Igazgatói szakmai ismereteit folyamatosan bővítette, fogékony volt a változásokra, az EU-s csatlakozás küszöbén elsőként ismerte fel szűkebb pátriája – Hajdú-Bihar megye – lehetőségeit az oktatás terén. Az intézmény dolgozóit képes volt ösztönözni a korszerű és hatékonyabb szolgáltatói módszerek elsajátítására. Fontosnak tartotta az új módszerek, új eszközök, új kompetenciák bevitelét az iskolába és az óvodába. Elképzelhetetlennek tartotta kollégái elkötelezett és magas szakmai munkája nélkül az intézmény szolgáltatói szerepét, szorgalmazta a kistérségi társulásokat, a bennük lévő lehetőségeket jól érzékelte, szívén viselte a kistelepülések pedagógusainak nehézségeit. Tevékeny részese volt több települési oktatási koncepció kidolgozásának. Köznevelési szakértőként részt vett intézményi koncepciók kidolgozásában, pedagógiai programok bírálatában.

Emberi kapcsolataiban rendezett, magas erkölcsi mércét képviselt, és következetességével, magatartásával képes volt példaként szolgálni mások számára. Nyugodt, kiegyensúlyozott, segítőkész ember volt. Stílusára jellemző, hogy vezetőként kollegáitól is elvárta a magas színvonalú, igényes munkát. Önállóságot, nyugodt, baráti légkört biztosított a számukra. Munkatársait tisztelte, segítette, élvezte az igényes munkát, munkatársai viszonzták hozzáállását. Megbecsültségét jelzi, hogy szívesen töltötték együtt a szabadidőt is. Igazgatói

munkásságát 2005-ben az oktatási miniszter Trefort Ágoston díjjal ismerte el. 2007-ig, nyugdíjazásáig a **Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Intézet** igazgatója volt.

*Dr. Gerencsér Attila, volt munkatársa így emlékezik rá: „Volt talán valami sorsszerűség abban, ahogy a pályáink párhuzamosan futottak egymással, és több mint harminc esztendőig kitartottunk egymás mellett. Én már egy éve a szakmunkásképző iskolában tanítottam, amikor új kolléga érkezett, Herpai Imre. Mindketten magyart tanítottunk, ő azonban történelem szakos is volt, így hamarosan ő vette át tőlem a munkaközösség vezetését. Már akkor is jól tudtunk együtt dolgozni, hasonló pedagógiai elveket vallottunk, és azonos követelményrendszert képviseltünk. 1977-ben én a **Megyei Pedagógus Továbbképzési Intézet**be kerültem tudományos munkatársként, és 1989-ben, amikor őt kinevezték a **Megyei Pedagógiai Intézet** igazgatójának, engem kért fel helyettesének, és egészen nyugdíjba vonulásomig, 2006-ig együtt vezettük az Intézetet. Nem emlékszem, hogy nagyobb konfliktusba kerültünk volna egymással, az ő vezetői stílusa kooperatív volt, mindig meghallgatta észrevételeinket, a nyitott ajtó elvét vallotta, de a döntés felelősségét soha nem hárította át. Jó és eredményes volt vele dolgozni.”*

Imre nem csak az életben való boldogulásra figyelt, a családjára is nagy gondot fordított. 1969-ben ismerkedett meg Telek Judittal, akivel 1971. július 24-én kötöttek házasságot. 1976-ban született első fiuk, Zoltán, 1980-ban pedig Balázs. Mindkét fiú jogi diplomát szerzett a Debreceni Egyetemen.

Mindazok az emberi értékek, amiket ő képviselt, tovább élnek fiaiban és négy unokájában. Nyugdíjas éveit bearanyozták az unokák. Nagyon szeretett utazni, világot látni. Hosszú éveken át szervezett külföldi és országházi utakat összeszokott kedves, baráti társaságának. Szerette a természetet, szívesen fotózott. Minden tevékenységét áthatotta az igényesség, az alaposság.

A sors megengedte, hogy egészségben, aktívan, elégedetten teljes életet éljen mindvégig.

2020. márciusában megbetegedett, és rövid idő alatt – április 29-én – méltósággal ment el, úgy, ahogyan élt.

Összeállította:
GERENCSÉR ATTILA

DR. HOLLÓS JÁNOS (Tiszafüred, 1924. 03. 15. – Debrecen, 2011. 02. 09.) görögkatolikus teológiai- és filozófiatanár

Hollós János már felnőtt korában külön büszke volt arra, hogy március 15-én, a nemzeti ünnepen született, ennek megfelelően mindig meg is ünnepelte ezt a jeles napot. Négygyermekes családban nőtt fel. Szülei Hollós János és Karap Izabella 1923. július 13-án kötöttek házasságot. Az édesapa a háború áldozata lett, így a mama egyedül nevelte a négy árvát: János (1924) görögkatolikus lelkész lett, magas rangú papi tisztségeket töltött be. Izabella (1926)

esti tagozaton végezte el munka és tanítás mellett az Egri Tanárképző Főiskola magyar-orosz szakát. A harmadik gyermek, László (1828) a nyíregyházi nagy bombázásban szerzett sérüléséből nem tudott felgyógyulni, húszéves korában hunyt el, édesapja elhurcolása után négy évvel. A legkisebb, Magdolna (1942) a Nyíregyházi Közgazdasági Technikumban érettségizett, jeles eredménnyel. Görögkatolikus lelkész férjével hat diplomás utódot neveltek. A Közgazdaságtudományi Egyetemet már a gyermekek születése után végezte el. Középiskolai tanárként dolgozott. Emellett sokat segítette János bátyját művei gépelésében, nyomdai előkészítésben, és ápolja szellemi hagyatékát.

A legidősebb fiú, Hollós János a Nyíregyházi Királyi Katolikus Gimnáziumban érettségizett 1942-ben, kitűnő eredménnyel. Tanulmányait Budapesten a Római Katolikus Hittudományi Egyetemen folytatta, a teológiát a Központi Papnevelő Intézet növendékeként végezte, és fejezte be 1948-ban teológiai doktorátussal és kitűnő eredménnyel. 1948. augusztus 6-án szentelték pappá. Szolgálatát Újfehértón 1950-ben kezdte hitoktatóként, majd 1951-ben Debrecenben és Nyíregyházán folytatta. Ettől az évtől már kibővült a feladatköre. A szabolcsi megyeszékhelyen püspöki titkár, szemináriumi prefektus és teológiai tanár volt.

1948-tól 1956-ig, és 1961-től 2011-ig vezető tanára volt a **Nyíregyházi Görög Katolikus Főiskolának**. A legfontosabb és az alapképzést biztosító tantárgyakat tanította: patológiát, ami a hívekkel való kapcsolattartás tudománya; dogmatikát, az egyházi dogmák ismeretét, jelentőségét; kánonjogot, az egyházjog teljes átfogó képzését; retorikát (szónoklattant), a prédikációírás megtanulását, elmondását.

Tanulmányi felelőse, lelki vezetője volt a kispapoknak.

Minden tantárgy tanításához saját kiadású tankönyvet írt, nagy lelkiismeretességgel, szorgalommal. Igen alapos felkészültséggel látta el a munkáját, és különösen kedvelte a tanítást. A kieső 5 év ('56-tól '61-ig) igen fájdalmasan érintette, és nagy hiányérzete volt.

A kánonjog oktatásának köszönheti, hogy a Vatikánban 3 ciklusra, azaz 3x4 évre jelölték konzultornak, a görögkatolikus egyházból egyedüliként a Kánonjog Magyar Törvénykönyvének, lexikonának az összeállítására, szakértelmére alapozva. Az elkészült Jogi Kódex magyar nyelvű összeállításával, fordításával is őt bízták meg. Egyedüli kiadása jelenleg is a kánonjognak, a Kódexnek az ő általa összefoglalt 1546 törvénye, a hozzátartozó szövegmagyarázattal ellátva. Ez képezi az alapját a görögkatolikus egyház kánonjogának, a bírósági ítéletek meghozatalának.

Papi pályájának legfontosabb állomása volt a pedagógia. Ennek köszönheti, hogy megkapta a jogi munkásságáért a PhD fokozatot. Így a kollégák között neki volt a legmagasabb végzettsége. Amikor a Vatikánból külön küldöttség érkezett Nyíregyházára azért, hogy megvizsgálják annak a lehetőségét, hogy alkalmas-e a főiskola az egyetemi rang elérésére, ő volt az a pillér, aki miatt meg is kapta a főiskola a kiemelt egyetemi fokozatot. Ő volt az, akinek a tudására, a magas pedagógusi tudományára sok helyen hivatkoztak; többek között a külföldi tudományos előadásaira, konferenciákon való részvételére.

Közben 1950-től kezdett Téglásra járni, és 1953 végétől elkezdte szervezni a **téglási görögkatolikus egyházközséget**. 1957-ben az Állami Egyházügyi Hivatal megvonta a nyíregyházi tisztségeire vonatkozó működési engedélyét, kizárólag Téglás lelkésze lett. Itt ellátta a parókusi feladatokat: a fiatalok előkészítését kereszteselésre, elszentelésre, házasságra; a hitoktatást és a benti tanítást. Ő volt a görögkatolikus egyház jogásza is. Kápolnát és lelkészi lakást építtetett. Amikor a kis kápolna már szűknek bizonyult a hívek számának növekedésével, hozzákezdett egy nagyobb méretű templom építéséhez 75 éves korában. Az új, szép, bizánci stílusú nagy templom szentelése 1997-ben volt. 1966-tól ismét

teológiai tanárként dolgozott. 1970-től már bírósági helynök volt.

Sokoldalú képzettségének és idegennyelvi tudásának köszönhetően fokozatosan megnőtt a nemzetközi szerepe. Munkássága folyamán tizennyolc különböző kinevezést kapott. Magas rangú főpapként tartja számon az egyháztörténelem.

Apostoli protonotárius címet viselhetett, ami a püspökök utáni első embert jelenti. Ezt a kinevezését a magyarországi Vatikáni Nagykövetségen személyesen vette át, az akkori pápai nunciustól, nagykövettől, családja jelenlétében.

Dr. Hollós János magas rangú papi beosztásai mellett kiterjedt irodalmi munkásságot is végzett. Tudományos, elméleti szakember volt. Igen komoly, nagyhírű, gazdag könyvtárat hozott létre élete folyamán. Európa-szerte hívták előadások megtartására, nemzetközi egyházi kongresszusokra. Több nyelven írt, beszélt: németül, latinul, olaszul, görögül. Számos tudományos könyvet, értekezést, tankönyvet írt és fordított.

Hollós János (a keleti kodifikáció konzultorának) legjelentősebb, hiánypótló műve: *Jegyzetek a keleti egyházak törvénykönyvéhez* címmel jelent meg. Ez a keleti egyházak kánonjogi kódexének fordítása, latinról magyarra. A Vatikáni Zsinat után, amely a kánonjog 1546. törvényét tartalmazza a legújabb előírásoknak megfelelően. (Budapest, 1996.) A mű két kötetben jelent meg. Az I. (teljes szöveg fordítása) 504 oldalban, a II. (teljes szöveg rövid magyarázatokkal) 374 oldalban.

A szerző a magyar görögkatolikus saját jogú egyház két fontos eseményének állít emléket művével: az Ungvári Unió 357. évfordulójának és a Római Apostoli Székkal való teljes közösség helyreállításának. A könyv hátlapján található kép a két legfontosabb eseményt ábrázolja. Ez a kép 1996-ban a Szentatyával készült, a római Szent Péter Bazilika előtt. Az 1996-os ünnepség résztvevői dr. Keresztes Szilárd megyéspüspök, dr. Peregyn István és dr. Hollós János prelátnak. Ugyanakkor emlékeztek meg a Szent X. Piusz által 1912-ben alapított Hajdúdorogi Egyházmegyéről. A fordító Szent Ágoston szavaival ajánlotta művét az utókornak: „*Inkább bíráljanak a nyelvészek, mint ne értsen meg a nép.*”

Dr. Hollós János gazdag élete folyamán számos elismerésben részesült.

A Hajdú-bihari Naplóban Kiss *Erzsébet* tudósított dr. Hollós János és dr. Pirigyi István kitüntetéséről, *Templomépítés és húsz ezer szentmise* címmel 2000. november 16-án: „*Szent Atanáz-díjjal tüntette ki Hollós János, téglási pápai prelátnak és Pirigyi István debreceni egyháztörténelem Keresztes Szilárd megyéspüspök. A Görögkatolikus Hittudományi Főiskola megalapításának 50. évfordulója alkalmából a közelmúltban rendezett konferencián elhangzott a két kitüntetett visszaemlékezése is. A Szent Atanáz nevét viselő főiskolának 37. évén át volt tanára és tankönyvírója Hollós János. Pedagógiai munkásságán túl egyházmegyei bíróságot is vezet 28. éve. Nevéhez fűződik a keleti katolikus egyházak közös törvénykönyvének latinról magyar nyelvre fordítása, amelyet a Rómával egyesült keleti katolikusok számára alkottak a világegyház jeles jogásza, a szentatya jóváhagyásával. Ebben a testületben tanácsosként is működött a lelkipásztor 16. évén át. Megyénben, Debrecenben, Hajdúhadházon, Bocskaiertben, majd Tégláson végzett papi szolgálatot. A Téglási görögkatolikus templom megépítését a parókus kizárólagos érdeméért értékelte az 1997-es templomszentelésen a megyéspüspök.*”

Dr. Keresztes Szilárd megyéspüspök, aki Hollós Jánosnak a Papnevelő Intézetben tanítványa, később paptársa és a főiskolán tanártársa lett, valamint a püspök készséges és pontos munkatársa is volt – elmondta róla, hogy az életét sem tartotta értékesebbnek, mint azt, hogy a hivatását teljesíteni tudja. Kiemelte érdemeit azon időszakban, amikor több mint 60. évet töltött el Tégláson. Kezdetben egy maroknyi közösség volt csupán. Éjjel-nappal

gondozta a híveket, mintha másra nem is szorulnának rá, mint az ő evangelizáló, bátorító szavaira. Teljes életét, energiáját, minden idejét, imádságát ennek a közösségnek szentelte. Akinek igénye volt, hogy emberekkel, hívekkel foglalkozzon, akire úgy néz, mint Krisztus által rábízott bárányokra, akik úgy néznek fel rá, mint atyjukra és tanítójukra. Egy szerény ház, egy szegényes kápolna, aztán egyre több hívő, jó emberek, jó barátok. Aztán az Isten hozzásegítette őt, hogy megépíthette a templomot, és egy nagyon szépen fejlett egyházközséget adhatott át utódjának, amikor nyugdíjba ment. Egyéniségének nagysága abban nyilvánult meg, hogy a híveit mindennél fontosabbnak tartotta. Még nagy nemzetközi kongresszusokra is csak úgy ment el, hogy a híveit el tudta látni. Mert jól tudta, hogy az egyházat nem a saját házában kívül kell szolgálni. Hanem ott, ahol a számára rendelt emberek vannak. Ezekhez az emberekhez mindvégig hűséges maradt. Mert megvolt benne a papi egyéniségnek igazi jellemzője, a lelkipásztori munkának az igénye, és a lelkipásztori munka igényességének a vágya. Soha nem akart közepszerű lenni. Mindig többet akart. Nem akarta, hogy a környezetében talál, talán kezdetleges gondolkodás vagy környezet őt lejjebb vigye. Mindig ő akarta lelkiileg, szellemileg, emberileg felfelé vinni az embereket. Ezért tudtak olyan sokan felnézni rá. Azt is látták hívei, hogy papjuk adottságai, tehetsége magasabbra érdemesítette volna. Magasabb funkciókat is betölthetett volna. Ám a történelem, a körülmények, az élet nem olyan volt, hogy erre sor kerülhetett volna. De ez soha nem bántott, nem bántotta el, soha nem vette el a sajátos jókedvét, soha nem vette el a mindig barátkozó szellemét, mert ő a híveinek élt, a szolgálatnak. Életének kivetettségét hűségesen, senki iránt haragot nem táplálva élte meg. Boldog volt attól, amit csinálhatott. Boldog volt a templomtól, a hívők közösségtől. A város közössége befogadta, tisztelte, mert ő is megbecsülte, tisztelte ezt a közösséget. Mint az egyházközségben tudós ember bejárta szinte egész Európát. Mindenütt ismerték, voltak jó barátai, de ez semmit nem vont le abból, ahogy saját egyházközségét szerette, és gondozta, amelynek nevelője és díszpolgára is volt. Innen járt tanítani a nyíregyházi főiskolára.

Dr. Vereczki Viktória, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem adjunktusa így emlékezik meg nagybátyjáról, aki egyben keresztapja is: „Jancsi bácsi pedagógus volt, minden értelemben. Tanított, adott egész életében. Kicsi koromban nála nyaraltunk a testvéreimmel, kettesével. Törődött velünk, példát mutatott nekünk. A reggeli mise után elfuvarozott minket a Trabantjával Hajdúszoboszlóra vagy Mezőkövesdre strandolni, néhány jeles tanítványával együtt. Amikor már felnőttünk, akkor is rendszeresen találkoztunk, ellátott bennünket a tanácsaival, érdeklődött utánunk, és ahol tudott, segített. Amikor 6. éves orvostanhallgatóként 3 hónapot Hollandiában töltöttem, még levelet is írt, hogy a tanácsaival segítsen, hiszen világlátott ember volt. Leírta: az első lépések külföldön döntőek. »Ha ballépések is adódnak, ne keseredj el, ne ijedj meg, korrigáld! Mindenki előfordul. Ráadásul ezt a fiataloknál jobban elnézik. Tudományos pályához s vele pozícióhoz, jövőhöz sokat jelent, amit ott látsz, hallasz, tanulsz, tapasztalsz. Raktározd el.« Nemcsak életében tanított és mutatott példát, hanem még halála előtt elbúcsúzott és szellemi útutalót adott szeretteinek, ami egyszerre volt megrázó, megható és felemelő, hogy még halála előtt is másokról akart gondoskodni.”

Dr. Hollós Jánost Tégláson helyezték örök nyugalomra.

VERECZKINÉ HOLLÓS MAGDA
Budapest

HUDRÁNÉ ÉLES JOLÁN (Laskod, 1949. 03. 21. – Debrecen, 2018. 11. 06.) tanár

„Vezesd őket, utat ne tévessz,
S magadhoz mindig hű maradj,
Mert élen állsz, és messze látszol,
Sose feledd: példa vagy!
(Nagy László)

Egy hatgyermekes értelmiségi család második gyermekeként született. Gyermekkorát szülőhelyén, a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Laskodon töltötte. Édesanyja, Tóth Erzsébet a háztartást vezette. Idejét a ház körüli teendők elvégzése mellett a gyerekekkel való foglalkozás, és a békés, nyugodt családi háttér megteremtése töltötte ki. Édesapja, Éles András értelmiségi munkával teremtette meg a család megélhetéséhez szükséges feltételeket az ÁFÉSZ dolgozójaként. A szülők és a hat lány között szeretetteljes, bensőséges, őszinte kapcsolat alakult ki. Mindig bizalommal fordulhattak a család bármely tagjához, mindenben számíthattak egymásra. Ez a támogató

szeretet, melyet a szülői házból hozott magával elkísérte, példát mutatott neki egész életén át.

Joli, (a kollégáknak, Joli néni a tanítványoknak, szülőknek) gyermekként kiegyensúlyozott, szorgalmas lány volt. Szeretett tanulni. Éhezett a tudásra, az ismereteinek folyamatos bővítésére. Az általános iskolai tanulmányait Petneházán végezte, majd a jól tanuló, kedves kislány Baktalórántházán, a gimnáziumban folytatta tanulmányait, ahol 1967-ben érettségi bizonyítványt szerzett. Gimnáziumi évei alatt mélyült el a szeretete a magyar nyelv- és irodalom, valamint a történelem iránt. Úgy érezte, neki ennek a szeretetnek az átadása a feladata. Érettségi után 1967. 09. 11-től, a **Baktalórántháza Általános Iskolában**, majd két hónap múlva 1968. 06. 30-ig a **Petneháza Általános Iskolában** tanított képesítés nélküli nevelőként. Ez a tanév megerősítette őt abban, hogy jól választott, a pedagóguspálya az ő hivatása. 1968-ban a Nyíregyházi Tanárképző Főiskola magyar–történelem szakán, nappali tagozaton kezdte meg tanulmányait. 1972. június 24-én vette át általános iskolai tanári diplomáját.

Joli fiatal, szárnyait bontogató felnőttként, friss diplomával a kezében az **Újfehértói Általános Iskolában** helyezkedett el. Az akkori iskolavezetés annyira hitt a kezdő pedagógusban, hogy szaktárgyi órai mellé osztályfőnöki teendők ellátásával is megbízta. Ez a bizalom olyan motiváció volt számára, amely egész pályája során arra inspirálta, hogy mindig a tökéletességre törekedjen.

Újfehértón ismerkedett meg leendő férjével, Hudra Attilával, akivel szerelmüket hivatalosan, a házasság kötélkében is megerősítettek 1975. március 29-én. A fiatal házaspár **Hajdúnánáson** kezdték meg közös életüket, amely településhez immáron a munkájuk is kötötte őket.

Joli, 1975. augusztus 1-én kapott kinevezést a **125. számú Ipari Szakmunkásképző Intézetben**. Az itt eltöltött idő alatt a magyar és történelem szaktárgyai mellett az iskolai könyvtár állományfejlesztése és egyéb könyvtári feladatok ellátása is feladatkörébe tartozott.

Férjével szerették, tisztelték, jól kiegészítették egymást házasságuk egész ideje alatt. Boldogságuk nem is lehetett volna teljesebb annál, mint amikor 1976-ban megszületett szerelmük első gyümölcse: Emese, majd 1977-ben Nelli.

1978-ban, az ekkor már 4 fős Hudra család életében nagy változás következett be, amikor **Balmazújvárosba** költöztek. Férje növényvédő üzemmnőkként a Lenin Mezőgazdasági Termelő Szövetkezetben, Joli pedig 1978. július 16-tól a **3. számú Általános Iskolában** helyezkedett el, ahol egészen 2006-os nyugdíjba vonulásáig dolgozott. Ugyanabban az iskolában oktatta, nevelte a gyerekek százait, ami bár az évek alatt többször esett át az átszervezések miatt névváltoztatáson, mégis a „kedves” iskolája maradt. 1982-ben az ikrek, Izabella és Orsolya születésével vált teljessé a család. Immár a négy lány megannyi gondját örömmel vállalták férjével közösen. Családi életüket a szeretet, a tisztelet, becsület, a kölcsönös megértés jellemezte. Óriási odaadással, tudatosan készítette fel lányait a „nagybetűs életre”, hogy amikor már elengedi a kezüket, minden tudásuk meglegyen, hogy sikeres és jó ember váljon belőlük. Gyakran hallhattuk tőle, hogy mennyi örömet tudnak okozni szülői szívüknek a tanulásban és az életben elért sikereikkel. Jogász, német nyelvű titkár, közgazdász, építész lett belőlük. Boldogsággal töltötte el, amikor lányai is megtalálták életük párját. Unokái születésével nagymamaként is kiteljesedett.

Az oktatást és az azzal járó nevelési feladatokat, követelményeket mindig lelkiismeretesen, óriási szeretettel, precizitással, odaadással végezte. Kiemelkedően fontosnak tartotta a tanulást, a tanítást. Óráit nagy pontossággal tervezte meg, de rugalmasan. Kész volt a módosításra, ha az óramenet, a gyerekek reakciója ezt megkívánta. Magyarázott, rávezetett, segített, számonkért, ellenőrzött és javított, javíttatott. Mindig füzetcsomóval és piros tollal a kezében láttuk. Megmutatta tanítványainak a magyar nyelv szépségeit, segítséget nyújtott halhatatlan költőink verseinek megértéséhez, íróink műveinek megismeréséhez. Vers- és prózamondó, helyesíró versenyeket szervezett. Inspirálta neveltjeit ezeken a vetélkedőkön való részvételre. Nevezte diákjait a más iskolák által meghirdetett próbatételekre. Időt és energiát nem sajnálva készítette fel tanítványait a különböző szintű megmérettetésekre. Személyes jelenlétével motiválta, bátorította a versenyzőket. Történelemóráin az ok-okozati összefüggések felismerésére, a magyar- és más népek történelmének megismerésének fontosságára irányította a tanítványai figyelmét. A történelem iránti elkötelezettségével sikerült nagyon sokukkal megszerettetni e tantárgyat.

Joli, a lemaradozó tanulókról sem mondott le. Óráin és órán kívüli korrepetálással igyekezett felzárkóztatni őket. Tanítványaitól a képességüknek megfelelő maximum nyújtását várta el. Saját magával szemben is követelményként állította fel az új ismeretek megszerzését, mellyel az oktató-nevelő munkája színvonalát emelhetette. Mint magyar szakos tanárnak az ünnepségek megszervezése is feladatkörébe tartozott, ezért 1979 és 1981 között „Ünnepségrendező” tanfolyami képzésen vett részt.

A pedagóguspályán eltöltött több mint 38 év alatt számos osztálynak volt osztályfőnöke. Osztályfőnökként a gyerekek személyes sorsának alakulását is figyelemmel kísérte. Kirándulásokat, közös programokat szervezett, ahol lehetősége volt tanítványainak még alaposabb megismerésére. A gyerekekért végzett kiemelkedő munkájáért 1989-ben „*Dícsérő Oklevelet*” kapott. Jó kapcsolatot alakított ki a szülőkkel, akikkel együttműködve fáradozott a gyerekek útjainak egyengetésében, a felmerülő nehézségek megoldásában, a tudatos pályaválasztásban. A tőle segítséget kérőket sohasem utasította el, legyen az gyerek, szülő, kolléga.

Igazak voltak rá *Preston Morgan* szavai: „*Élég realista vagyok ahhoz, hogy tudjam, nem érhetek el minden diákot. De elég optimista vagyok ahhoz, hogy minden reggel rászánjam magam, és megpróbáljam.*”

Ennek szellemében folyamatosan arra törekedett, hogy olyan továbbképzéseken vegyen

részt, melyek a rá váró feladatok megoldásában segítségére lehetnek. Az 1988/89-es tanévben „Pedagógus Intenzív Továbbképzés – Történelem” képzésen vett részt Egerben. 1996-ban „A tanulási zavarok szerepe a gyerekek mentálhigiénájában”, 1998-ban „NAT: Ember és társadalom”, 1999-ben „Tanulás Tanítása”, 2002-ben „Az olvasás-írászavar diagnosztikája és redukciója” képzésekkel fejlesztette amúgy is gazdag pedagógusi kelléktárát.

1993. szeptember 3-tól 1997. július 1-ig a társadalomtudományi munkaközösség vezetőjeként irányította, fogta össze a munkaközösségbe tartozó kollégák munkáját.

1999-től nyugdíjba vonulásáig az iskolai könyvtár vezetése, könyvtári foglalkozások szervezése is részét képezte munkakörének. Ennek minél magasabb szinten való teljesítéséhez vett részt 2000-ben „Könyvtárosok Szakmai Továbbképzése” c. tanfolyamon.

A tanítványai mellett fontos volt számára a pedagógusközösség is. 1967-től tagja volt a Pedagógus Szakszervezetnek. Iskolánkban évekig szakszervezeti bizalmiként olyan jól képviselte az érdekeinket, hogy a nagyobb közösség is bizalmat szavazott neki. A város, Balmazújváros valamennyi pedagógusa nagyszerű érdekképviselőjeként, szakszervezeti titkárként is évekig küzdött a legnehezebb időkben, a többszörös átszervezések alatt. Minden energiájával igyekezett megtalálni az eltérő érdekek okozta konfliktusok megoldását.

Munkában töltött utolsó éveiben egészsége megromlott, ennek ellenére is mindig példásan helytállt. Soha nem panaszkodott, tette a dolgát, oktatott, nevelt.

A pedagóguspályán eltöltött több évtizedes áldozatos munkájának elismeréseként, nyugdíjba vonulása alkalmából az oktatási miniszter *Pedagógus Szolgálati Emlékérmét* adományozott neki.

Nyugdíjas éveit a férjével közös erővel épített, meleg családi otthonukban töltötte. Gyermekai közül hármat messze sodort az élet, de amikor csak tehették, siettek haza szeretett szüleikhez. Joli boldogan fogadta a hazlátogató lányait férjeikkel együtt. Rajongásig szerette őt imádott unokáját. Örömmel játszott velük, vigyázott rájuk.

Halála mélységesen megrendítette családját, volt kollégáit, tanítványait.

Egykori kolléganője, Györfi Lászlóné Gabika a következőket írta: „Szeretettel emlékezünk a fáradhatatlan, segítőkész Hadráné Éles Jolánra, akit szerettünk és szeretünk, aki köztünk van, a lelkünkben él, és el nem feledünk.

Jolikával hosszú évekig dolgoztunk együtt. Ő is a régi „Központi” iskolában kezdett. Két kicsi lányával jött augusztusban jelentkezni. Hosszú évek teltek el, romossá nyilvánították a szeretett, öreg iskolát, lebontották, és mi mentünk az új, minden kényelmet nyújtó Dózsa György utcai épületbe. Párhuzamos 5. osztályos osztályfőnökök lettünk. Igazából ettől kezdve ismertük meg egymást, hisz közösen rendeztünk ünnepségeket, együtt mentünk osztálykirándulásokra. Jolika zárkózott, de egyenes jellemű tanár, keveset beszélő, lényeglátó, ekkor már négy kislány édesanyja. A nagycsalád mellett is mondhatom, hogy hivatását átérző, jól képzett, fáradhatatlan pedagógus volt. A gyermeki lelket jól ismerő tanár. Alapos, megbízható tudás mellett szilárd erkölcsi irányítást igyekezett kialakítani tanítványaiban.

Gyermekei jó képességűek, szerények és hihetetlenül önállóak voltak. Egyik alkalommal a hetedikeseikkel a Tisza-tóhoz mentünk háromnapos osztálykirándulásra, sátortáborba. Velünk jöttek Jolika óvodás korú ikerlányai is. (Ezt természetesen megbeszélte az osztályával!) Katonai vaságyakon aludtak a kicsik is. Anyjuk megpuszilta őket, pihenjetek – mondta. Elaludtunk. Éjszaka felébredt a kicsi Orsi, lemászott az ágyról, belelépett a papucsába és csendben, halkán kiment a sátortól több méterre lévő mosdóba, majd visszajött, betakarózott és aludt tovább. (Világítás működött az udvaron.) Jolika felnézett, nem szólt. Később Iza is ugyanilyen önállóan megoldotta éjszakai gondját. Ezt a csodát – a kicsi gyermekek

önállóságra nevelését tapasztalva – nem lehet elfelejteni! Nem nyafogtak, nem keltették fel az édesanyjukat, megoldották. Most már ők is anyukák.

Szép hivatást választottunk Jolikával együtt. Igaz, nem volt könnyű! Szeretetet, tiszteletet kaptunk, megérte gyermekekkel foglalkozni, tanítani, nevelni.”

Jolika! Ady Endre verssoraival búcsúzom:

„Most már megállhatok:

Már-már minden emlék,

De mégis, ha újra,

Ha százszor születnék:

A jussáért küzdő,

Lantos és parittyás,

Csak ugyanaz lennék”

Papp Bernadett, egykori diákja a következőket írta szeretett osztályfőnökéről: „A problémásabb időszak szerintem, kivétel nélkül mondhatom, a felsőbb évfolyam. Amikor a diákok elkezdik feszegetni a határaikat magukkal, egymással és tanáraikkal szemben. Nem tartoztam a „rossz gyerek” kategóriába, de mint mindenki másnak, nekem is megvoltak a magam belső és külső harcai. Jolika nényben azt szerettem, hogy a pimaszságomra pimaszsággal felelt. Aki ismerte, tudhatja, hogy a szigorú külső mögött egy jó humorú, jó kedélyű erős nő állt, melyet kellő türelemmel és megfelelő hozzáállással nagyon könnyen elő lehetett hozni. Ahhoz viszont be kellett tartani a játékszabályokat.

Minden tudását megpróbálta átadni számunkra. Megtanította nekünk, hogy mindig van megoldás. Azt, hogy az eredményért mindig keményen meg kell dolgozni. Gyerekfejjel az ember nem érti, és nem értékeli, hogy a rend, a fegyelem és nem utolsó sorban a figyelem milyen fontos eleme lesz fejlődésünknek mind szakmai, mind pedig a magánéletünkben.

Így utólag látom igazán, hogy milyen nagyot alkotott. Sokat köszönhetek neki. Szerintem sokan megtanultuk a legnagyobb titkot, amely a kilátástalan helyzeteken is átsegít: szívós, kitartó munkával és a józan paraszti ésszel szinte minden megoldható.”

Volt kollégái:

MOLNÁRNÉ KISS MÁRIA és

NÉMETH LÁSZLÓ LAJOSNÉ

Balmazújváros

HUSZÁR JÁNOS (Pápa, 1924. 06.15. – Pápa, 2017. 05.16.) tanár, szakfelügyelő, helytörténet-kutató, szakíró

*„Nekem Pápa a szűkebb pátriám.”
(Huszár János)*

A magyar művelődés történetében évszázadokon át kiemelkedő szerepe volt a „Dunántúl Athénjának”, Pápának. Vallásfelekezeti iskolái, tanító(nő)képzői, akadémiaja, ifjúsági és felnőtt egyesületei, tudós tanárai kulturális központtá tették a várost. S ez a hagyomány folytatódott 1945 után is. Különösen sokat tettek ezért azok a helyi pedagógusok, akik a tanítói, tanári hivatásuk mellett széles körű társadalmi tevékenységet és alkotómunkát végeztek. Közülük kerültek ki a később országosan is ismertté vált irodalmi, művészeti, társasági élet kiemelkedő személyiségei. Közéjük tartozott Huszár János is, aki történelmi és sorsfordító időket megélve lett elismert

tanár, művelődés- és helytörténet-kutató. Munkásságának központi témái között az egykor Pápán élt pedagógusok életútjának bemutatása és Pápa helytörténeti hagyományainak kutatása szerepelt.

Mint oly sokan a II. világháború után, ő is első generációs értelmiségi lett, a korra jellemző számos társadalmi és egyéni fordulattal – édesapja kisiparos volt, édesanyja a háztartást vezette. A református elemi népiskolát és a polgárit helyben végezte el, és ugyanitt kezdte meg a tanulmányait az Állami Tanítóképző Intézetben. Azonban a háború őt is „megszólította”: a pápai repülőtér ejtőernyős alakulatánál volt katona. Emiatt a képzőt csak 1945-ben tudta befejezni. Kezdetben a helyi **Református Általános Iskolában**, majd az államosítást követően 1948-tól az **I. Számú Állami Általános Iskolában** tanított. Közben tovább képezte magát: 1952-ben Budapesten a Pedagógiai Főiskolán kapott magyar–történelem szakos tanári oklevelet. 1953–1954-ben helyettes igazgató, majd 1954–1955-ben megbízott igazgató lett. Ezt követően 1957-ig tanár volt a **II. Számú Állami Általános Iskolában**.

Példás családi életük volt: felesége, Süle Rózsa szintén pedagógus, gyermekei is ezt a pályát választották: Ágnes nyelvész, egyetemi docens, Péter tanár, történész lett.

Életében nagy szakmai váltást hozott, amikor megbízták a magyar–történelem tantárgyak szakfelügyelői munkájával, majd 1975-től 1985-ig, a nyugdíjazásáig Veszprém megye vezető szakfelügyelője lett. A sors kegyes volt hozzá: nyugdíjazása után még 33 éven át aktív szakmai, kutatói és publikációs tevékenységet folytathatott.

Huszár János már diák korában kitűnt a történelmi érdeklődésével. A cserkészcsapatban, majd a tanítóképzőben számos sikert ért el a különböző tanulmányi területeken, többször jutalmazták kitűnő teljesítményeit. Pályája elején, tanító, majd tanár korában a diákszínjátszás, a diákénekkar vezetése és a szépirodalmi, valamint a történelmi könyvek olvasása jelentették számára azt az elfoglaltságot, amelyek távol tudták tartani a kor politikai küzdelmeitől. Amikor 1945 majd 1948 után új tankönyvek jelentek meg, a saját tantárgyai tanításakor mindig igyekezett megtalálni azt az észszerű középutat, amelyben a hangsúly nem az aktualitásokra, hanem a hosszú távon is maradandó értékekre helyeződött. Ebben következetes volt pályája későbbi időszakában is.

Kiváló tanári munkája, széles körű szakmai tájékozottsága és személyes kvalitásai, jó kapcsolatteremtő készsége miatt a munkája több irányú volt. 1957-ben és az azt követő néhány évben a pedagógusok körében történő szakmai konszolidáció megteremtését

tartotta fő feladatának. Ekkor jelentős számban tanítottak tanári képesítés nélkül, akiket a szaktárgyaiban nemcsak az iskolákban, hanem a főiskolai tanulmányaikban is segített, folyamatosan figyelemmel kísérve felkészültségüket. Később közülük többen szakfelügyelő kollégái lettek: vezetőjüként rendszerszemléletűvé tette a továbbképzéseket és az önképzéseket. Ehhez a megyei pedagógiai intézetben olyan szakmai kollégái voltak, mint Gárdonyi Lajos, a megyei pedagógus továbbképzési központ vezetője, Fonay Tibor, Kapor Károly - a megyei művelődési osztály vezetője -, aki alapítója lett a megyei pedagógiai intézetnek. Fonay Tibor a megyei szakmai folyóirat (Megyei Pedagógiai Körkép) és ennek kötetssorozata szerkesztőjeként adott helyet a kollégák publikációinak. Még napjainkban is legendák övezik e triumvirátus működését: az ország egyik legjobban működő szakmai műhelyét hozták létre, amelyben a hivatás, a szakmai munka és az emberség jelentették azt a közeget, amelyben a megye pedagógusai - szó szerint is értelmezve - otthon érezték magukat. S ebben Huszár János egyike volt azoknak a „külsős” szakembereknek, akiknek a munkájára nemcsak a megyében, hanem országos szakmai szinten is felfigyeltek.

Ezt korábbi munkái alapozták meg. Veszprém megyében jelentős szerepet vállalt az 1978-as közoktatási reform munkálataiban. Részt vett az Országos Pedagógiai Intézetben (OPI) kidolgozott tantervvázlatok bírálatában, korrekciójában, figyelemmel kísérte, véleményezte és nívós szakmai tanulmányokban foglalta össze szaktárgyai kísérleti oktatásának megyei tapasztalatait. Szakmai munkája elismerését jelentette, hogy megválasztották a Magyar Történelmi Társulat igazgató tanácsa tagjának.

Részt vett számos olyan iskolai műhelyvitában, amelyeken a vezetésével állást foglalhattak a tanterv-tervezetekkel kapcsolatban. Közben nagyon figyelt a pályakezdő tanárok munkájára és szakmai fejlődésükre. Emberi habitusát jellemezte az is, hogy az igazgatóknál sokszor javasolta a nyugdíjazás előtt álló, kiváló munkát végzett pedagógusok szakmai elismerésének különböző, akkor adható formáit. (Többek között e sorok írójánál is iskolaigazgatói beosztása korában.)

1978 szeptemberében életbe lépett *„A nevelés és oktatás terve az általános iskolák számára”* című szakmai-oktatáspolitikai dokumentum. Vezető szakfelügyelői munkája során nagy figyelmet fordított az oktatási-nevelési követelmények részletes megismertetésére, alkalmazására, természetesen ezek szakmai ellenőrzésére, s nem kevésbé kollégái segítségére. 1980 tavaszán felkérést kapott arra, hogy vegyen részt az OPI tantervelméleti osztálya által kezdeményezett tanulói tudásszint-vizsgálatokban. 1981 februárjában részt vett a Tatabányán megtartott *„A tankönyvírás elméleti és gyakorlati kérdései”* című tanácskozáson (úgy is, mint a Magyar Pedagógiai Társaság és ennek megyei tagozata tagja). Az ajánlás megszövegezéséhez ő is hozzájárult – mert ekkor már megtapasztalta és meg is követelte, hogy a tankönyvek mellett egyre jobban fel kell használni a tanulást segítő más, nem nyomtatott információhordozókat: *„Valamennyien egyetértettünk abban, hogy a sokféle új információhordozó megjelenése megkívánja a tankönyv pedagógiai funkciója tisztázását.”* Novemberben részt vett a közoktatás fejlesztésével foglalkozó országos tanácskozáson, és a műveltség tananyag-szekciójában foglalta össze a Veszprém megyei tapasztalatokat.

Felkérték több tankönyv szakmai véleményezésére, bírálatára, lektori teendőkre. Ezeket mindig nagy örömmel és pedagógiai felelősséggel végezte. 1982-ben vita indult a pedagógusok terheinek csökkentéséről. Véleménye, koncepciója szerint ennek a tantervi anyag – csökkentett – mennyiségében és a jobb minőségben is meg kellett nyilvánulnia. Joggal érezhette úgy, hogy Hanga Mária miniszterhelyettesnek a Köznevelésben megjelent köszönete neki is szól: *„Sokat segítettek a minisztériumnak, ma jóval többet tudunk a témáról, mint korábban. Természetes tehát, hogy figyelmesen megvizsgáljuk a beérkezett javaslatokat.”*

Nyugdíjazása előtt újabb jelentős feladatot vállalt: 1983-ban az oktatásfejlesztési program vitájához gyűjtötte össze a szaktanárok véleményét, és összegezte egy hosszabb írásban. Ezt azért is tartotta fontosnak közzé tenni, mert egyetértett a minisztérium szakmai véleményével: *„Olyan fejlesztési programot terjesztünk elő, amely figyelembe veszi a hagyományokat és az új igényeket, s a folyamatosságon, a fokozatosságon és a pedagógusok egyetértésén alapszik.”* Nagy öröm lehetett számára, hogy nyugdíjazása után ennek végrehajtását már az általa is menedzselte szakfelügyelő-utódai, közöttük a devecseri *Avar Piroska* végezték. Ő így emlékezett Huszár János szakmai vezetői munkájára: *„Alaptermészetére a legjellemzőbb az emberség volt, és az a szakmai tudás és tapintat, amelyek meggyőző erővel hatottak mindenkire. Jó volt együtt dolgozni vele, mert az ő szakmaisága a maximumot jelentette számunkra. A bizalom, amelyet tőle kaptunk, segített bennünket abban, hogy mindig legyen erőnk és időnk a szakmai önképzésünkre, és segítsük a szaktárgyainkat oktató tanárokat abban, hogy hivatásként, örömmel végezzék a munkájukat. Hálával gondolok rá.”*

Huszár János „második élete” azonban nem a nyugdíjazásával kezdődött, hanem szinte párhuzamos volt a pedagógiai munkájával. Ez főképpen Pápához és a környékéhez fűződő helytörténet-kutatás és publikáció, valamint az ilyen tartalmú közéleti szerepvállalás volt. Ő lett a folytatója azoknak a 19. és 20. század első harmadában élt nagyhírű pápai tanároknak, akik a református- és katolikus gimnáziumi, a tanítóképzői és a teológiai akadémiai munkájuk mellett kulturális egyesületeket alapítottak és vezettek, könyveket, tanulmányokat írtak, lapot szerkesztettek – s megteremtették, működtették a város kulturális miliójét.

Huszár János méltó utódjuk lett. Újjáalapította az egykor nagyhírű **Jókai Kör**t, amelynek hosszú időn át a főtítkára lett. Segítette a város egykori hírlapjának újbóli megjelentetését, egyik legaktívabb előadója, szervezője volt az országban egyedüli Pedagógus Művelődési Ház programjainak. Vezette a városi honismereti kört, az iparos kört (ez utóbbit az édesapja emlékére), a gyermekek számára helytörténeti-honismereti tanfolyamokat tartott, *„Szűkebb pátriánk”* címmel vetélkedőket szervezett több korosztálynak. Megnyitókat, köszöntőket,

megemlékezéseket tartott, és évtizedeken át történelmi témájú előadásokban mutatta be a város múltját, és idézte fel az egykori jeles helyi személyiségek életútját.

Tagja volt a Történelmi Társulatnak, a Magyar Pedagógiai Társaságnak, a Veszprém Megyei Honismereti Egyesületnek, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulatnak, a Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetségének és több helybeli kulturális szervezetnek, amelyek egy részében vezetőként is dolgozott.

Viszonylag későn, a 40. évén túl kezdett publikálni. Ekkortól azonban szinte az utolsó életévéig jelentette meg könyveit több kiadónál; tanulmányait, cikkeit pedig a helyi, megyei és az országos lapokban, folyóiratokban. Írásai között pedagógiai, helytörténeti, hadtörténeti, néprajzi, irodalomtörténeti vonatkozásúak egyaránt megtalálhatók. Publikációs aktivitásának mérlege: közel 20 könyv és hétszázat meghaladó cikk és

tanulmány. Két kedvelt és igen gyakori témája az egykori híres pápai tanárok életútja, valamint a pápai ejtőernyős század története volt. Ez utóbbi írásai elismeréseként tiszteletbeli tagjául fogadta az Amerikai Egyesült Államokban működő Árpád Akadémia.

Hosszú élete során számos elismerést kapott a szülővárosától, és a munkája megbecsülését jelzik a megyei és az országos kitüntetései:

- Az oktatásügy kiváló dolgozója
- Vajda Péter művelődési díj
- Apáczai Csere János-díj
- Pápa városért érdemérem
- Bél Mátyás-émlékplakett
- Veszprém megye érdemrendje
- Pápa város díszoklevele, Pápa város díszpolgára cím

Életútját több lexikon, két önálló mű: „*Huszár János-bibliográfia*” (Veszprém, Veszprém Megyei Neveléstörténeti Társaság, 1995. 49.) és *Huszár János pedagógiai és közéleti munkássága*” (Veszprém, Veszprém Megyei Neveléstörténeti Társaság, 2009.), valamint számos méltató cikk és interjú mutatja be, ezzel is megbecsülve a tartalmas és értékes pedagógus-polihisztor személyét.

Pedagógiai szakmai szervezetekben kollégája,

DR. TÖLGYESI JÓZSEF

Veszprém

I

*„Soha ne a száddal, ne a
kezeddal, de a tekintetteddel
fegyelmezz!”*

(Iván Dénes)

IVANCSÓ LÁSZLÓ (Nyírparasznya, 1949. 06. 26. – Budapest, 2019. 03. 9.) mérnök-tanár, egyetemi oktató

Temetési búcsúztató beszédében a pap – jelen sorok írója – úgy emlékezett unokatestvérére, mint aki mindig derűs volt, mindig mosolygott. Nem is lehetett ez másképp, hiszen ízig-vérig pedagógus volt, s ehhez a hivatáshoz elengedhetetlenül fontos a derű, a vidámság, az optimizmus. Mennyire tudna vonzó lenni egy szomorú képű óvó néni, egy keserves arcú tanító, egy besavanyodott tanár, egy fásultságot tükröző egyetemi oktató? Ivancsó László nem ilyen volt. Magával ragadó jókedv sugárzott róla. Ezt különösen érezhettük az akár száz személyes nagy családi találkozók alkalmával, ahol nem vonakodott a figyelem központjába kerülni, kedves mosolyával bátorítást árasztani. Mert az emberekre odafigyelő pedagógus volt. Ezt nem is tagadhatta volna le.

Nagy pedagógusfamíliából született Ivancsó László a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Nyírparasznyán. Ameddig csak vissza lehet menni a családfán, dokumentumokkal bizonyítható, hogy az 1750-es évektől kezdve minden férfi pedagógus volt: görögkatolikus kántortanító. Sőt, a 20. század elején már a nők is megjelentek mint tanítónők. Nem csoda tehát, hogy a géneket hordozva László is ezt a pályát választotta. Ámde, amikor megszületett, még mit sem tudott erről. Csak az értelme bontakozásával tapasztalhatta, hogy édesapja, Ivancsó Dénes (életrajza a Pedagógusok arcképcsarnoka 2009-es kötetében – a szerk.), milyen mély hitet hordoz feleségével, az édesanyával, Kazicsku Saroltával (életrajza a Pedagógusok arcképcsarnoka 2019-es kötetében – a szerk.) együtt. Teljesen alkalmazható rá a mondás, hogy az anyatejjel szívta magába a hitet, amit aztán mindvégig meg is tartott, sőt, megélt. Szülei egyszerre kaptak 1943-ban Nyírparasznyán pedagógusi állást a kántortanítói szolgálati lakással együtt. Az édesanya tanítónőként kezdte munkáját a faluban. Ebben az időben a falu görögkatolikus papja a rokon, dr. Bihari Bertalan volt – aki segített is a kettős állás megszerzésében –, így nagy örömmel fogadták és foglalkozhattak el munkahelyüket.

László harmadik gyermekként érkezett a családba a nyírparasznyai tartózkodásuk hatodik évében. Az elsőszülött Istvántól – a kor szegényes orvosi ellátása következtében – egyéves korában el kellett búcsúzniuk, de aztán vigasztként következett Sarolta, majd László. Utána pedig negyediként megérkezett még Katalin is. A testvérek sem távolodtak el a pedagógusi pályától, sőt, házastársukkal ebben tevékenykedtek akár a legmagasabb szinten is. Ivancsó Lászlót a születése után azonnal megkeresztelték. Keresztanyjául dr. Bihari Bertalanné, született Malmos Irént választották és hívták meg, keresztapja pedig édesapja öccse, Ivancsó György (életrajza a Pedagógusok arcképcsarnoka 2008-as kötetében). A László név nem

volt idegen a családban, hiszen különösen annak görögös-szlávós Bazil változatát több görögkatolikus pap és kántortanító is viselte előtte a nagy családban. Mindenesetre a „nomen est omen” mondás nem érvényesült az életében. Ugyanis a neve „királyt”, „uralkodót” jelent, ő viszont nem ezt akarta; sokkal inkább kívánt a „nemzet napszámosainak” sorába beállni oktatóként. Ámde attól még messze vagyunk.

A nyírparasznyai gyermekévek után édesapja Nyírpazonyban kapott állást, ahová 1951 decemberében költöztek. Itt egy félig kész pedagógus szolgálati lakás állt a rendelkezésükre, amit a család saját kezűleg fejezett be. Ekkor ebben a faluban már az anyai nagyszülők is ott laktak: nagypapja, Kazicsku Mihály (korábban görögkatolikus kántortanító) és nagynyja, Remák Jolán. Ez a helyzet valamivel könnyítette családjuk beilleszkedését, valamint a görögkatolikus többségű falu befogadókészségét.

A kis László itt járt óvodába és általános iskolába. Helyzetét nagyban nehezítette, hogy szülei és nagypapja is tanította; jogos elvárásuk szerint mindig magasabb követelményeknek kellett megfelelnie. Persze, érthető, hogy a gyermek ennek értelmét nem mindig tudja felfogni, s csak a későbbiekben értékeli megfelelőképpen.

Az általános iskola után középiskolai tanulmányait László a nagy múltú nyíregyházi Kossuth Lajos Gimnáziumban kezdte el, melyet időközben ipari szakközépiskolává alakítottak. Ennek egy kicsit örült is, mert mindig érdekelték a mechanikus szerkezetek, különösen a járművek. Ezt a vonzalmát szintén az édesapjától örökölte. Ugyanis a nagy család „Dénes bácsi” mindig mindent meg tudott csinálni. Állandóan tevékenykedett, olyan polihisztorféle volt. Nem csoda hát, hogy az átalakított iskolában a második évtől László már az autószerelő szakirányon folytatta tanulmányait. Itt is érettségizett jó eredménnyel 1967-ben.

Az érettségi után azonnal jelentkezett a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemre, másodsorban pedig a Bánki Donát Műszaki Főiskolára Budapestre. Az utóbbira vették fel, így útja a szabolcsi környezetből a főváros felé vezetett.

A főiskolára való beilleszkedés nem ment könnyen, olykor nehézségekbe ütközött. Kollégiumba nem jutott be helyhiány miatt, így kezdetben a rokonoknál kapott szállást. Szerencsére a nagy családból ekkor már éltek a fővárosban is. A vidéki életmód után eleinte nehéz volt a boldogulás egyedül a „nagyvárosban”. Ezen érdekes módszerrel segített. Az összes villamos és autóbusz vonalat végigjárta Budapesten, és így hamarosan megismerte és megszokta az új környezetet. Íme, visszacsapódott – jó irányba – a járművekért való rajongás!

A főiskolán elsősorban a túlzó orosz nyelvi követelmények 1971-ben egy féléves kihagyásra készítették. Erre az időre a főiskola Mechanikai Technológia Tanszékén helyezkedett el tanszéki mechanikusként. Így már akkor az egész életpályáját végigkísérő tanárai mellett dolgozhatott a **Bánki Donát Főiskolán**. S ugyanezt folytatta majd a későbbiekben annak utódintézményében, a **Műszaki Egyetemen** szakoktatói, tanszéki, majd intézeti mérnöki beosztásban.

Közben, minthogy nem volt hallgatói jogviszonya, 1972-ben sorkatonai szolgálatra hívták be. Tehát 1972-től 1974-ig a Magyar Néphadsereg katonája volt, ahonnan 1974 októberében kiváló katonaként, őrmesteri rangban szerelt

le. Ügyes helyezkedésének köszönhetően „háborúban adminisztratív szakszolgálatos” beosztásban távozott a néphadseregből. Ennek köszönhetően az ő és családja nagy örömeire többé szakszolgálatra sem hívták be. Mivel a katonaság alatt folytathatta főiskolai tanulmányait, nem veszített időt, és végül 1975-ben a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Főiskolai Karán alakítás-technológusi mérnöki diplomát szerzett. A következő esztendőben pedig autogén- és villamos ívhegesztő képesítést kapott. Már ekkor kitűnt, amit később életével igazolt, hogy egész életében – igazodva az intézmény fejlődésével járó elvárásokhoz – folyamatosan képezte magát.

Kollégája, *Gáti József* így emlékezett meg róla: *„A legfontosabb munkaterülete mindig a gyakorlati oktatás volt, így gyakorlatvezetőként közreműködött a képlékenyalakítás, az anyagvizsgálat, a hőkezelés és a hegesztés tárgyak oktatásában, azok műszeres méréseinek megtervezésében, előkészítésében és vezetésében. Aktívan közreműködött a tanszék laborfejlesztési tevékenységében, eszközök tervezésében, kivitelezésében. Hosszú éveken át vezetett gyakorlatot a nemzetközi hegesztő-technológus és -specialista képzésben. Rendszeresen konzultált tudományos diákkörös hallgatókkal, segítette a végzősök szakdolgozatainak és diplomafeladatainak elkészítését, felkészülését a védésre. Szívvel-lélekkel támogatta a Bánki Karon a Hegesztő Szakkör megalakulását, a programok lebonyolítását és a szakkör tagjainak felkészülését az országos hegesztő versenyekre. Hosszú évek során megszerzett mérés-technikai, laboratóriumi eszköztervezési, kivitelezési gyakorlatát hasznosítva önzetlenül támogatta a tanszéki kollégák tudományos fokozatának megszerzéséhez kapcsolódó laboratóriumi mérések szervezését, lebonyolítását, számos esetben az adatok feldolgozását”.*

Czinege Imre professor emeritus, egykori tanára majd kollégája nagyra értékelte nemcsak a szakmai tudását és munkáját, hanem a személyiségét is: *„A lényéből áradó derű, nyíltság, tiszta gondolatok határozták meg egész egyéniségét. A legnehezebb helyzetekben is megjelent az arcán egy mosoly, szeme optimizmust sugárzott, életét a mások iránti nyitottság és segítőkészség határozta meg. Ezt a kiegyensúlyozott természetet szerető szüleitől, családjától és attól a nyírségi kis közösségtől kapta, ahonnan hosszú útra kelt. Nekünk, tanároknak nehéz egy nagy évfolyamban mindenkit személyesen megismerni, de Lacit már hallgatóként is megkedveltük. Ezért amikor a sors úgy hozta, bizalommal hívtuk a tanszékre segíteni a napi munkáinkban. – Az idő igazolta, hogy nagyon jó választás volt, mert olyan kitűnő munkatársat kaptunk, aki tanszéki mérnökként a legbonyolultabb kutatási feladatainkban is komoly segítségünkre volt. – Fantasztikus gyakorlati érzékkel rendelkezett, minden felmerülő problémára tudott valami jó megoldást találni. Türeleme és szorgalma a legmegbízhatóbb kollégánkká tette az évek során, szó szerint öröm volt vele dolgozni.”*

Ivancsó László 1974-ben nősült meg, felesége Domján Mária közgazdász lett. Érdekes, hogy Budapesten ugyanaz a dr. Bihari Bertalan főesperes eskette őket a Rózsák terei görögkatolikus templomban, aki a szüleinek is állást szerzett egykor Nyírparasznyán. A korszak körülményeihez képest szerencsének számított, hogy egy egyszoba-komfortos lakást tudott megszerezni az anyósa közbenjárásával, így első gyermekük – Emília, 1976 decemberében – már ide született. Aztán egy kicsit megkésve, de annál nagyobb örömeire fiútestvér is érkezett a családba 1984 júliusában, aki a családi név mellett édesapja László nevét is tovább viszi.

Mivel megszaporodott a család, változtatni kellett. Az egyetlen szobából sikerült nagyobb lakásba költözniük. Majd egy merész döntést követően Piliscsabára kerültek. Az ősfákkal teli Klotildliget részén egy szép telekre tettek szert, ahová barátai építész és gépész terveire

alapozva László két évig tartó odaadó művezetése és tevékeny közreműködése mellett szép családi házat építettek. Milyen nagyszerű, hogy piciny gyermekkorától hordozta magában az ilyen irányultságot, édesapjától pedig sok mindent eltanult, ellesett! Ezt már csak a tanulmányaival kellett kiegészítenie.

Emília lányuk a budapesti Alternatív Közgazdasági Gimnázium elvégzése után a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Piliscsabai Bölcsészettudományi Karán folytatta tanulmányait, melyet a budapesti Károli Gáspár Református Egyetem magyar nyelv és irodalom-hungarológia szakán fejezett be 2001-ben. László fiuk a pilisvörösvári Német Nemzetiségi Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola elvégzése után a Budapesti Corvinus Egyetem Közgazdaságtudományi Karán makrogazdasági elemző és előrejelző főszakirányon végzett 2009-ben.

Ivancsó Lászlónak a legendás „Bánki” – amely időközben **Óbudai Egyetemmé** lett – mindvégig munkaadója, második otthona maradt. Itt dolgozott, itt oktatott, itt nevelt. A műhelytől, nagyra becsült tanáraitól, barátként szeretett munkatársaitól csak 2009-ben, nyugdíjba vonulásakor köszönt el – persze csak a legközelebbi „Bánkis összefüvetelig”. Nyugdíjazása alkalmával *Rectori Dicséretet* vehetett át. Életpályája elismeréséül pedig 2012-ben *Dékáni Dicséretben* részesült.

Legeza László egyetemi kollégája így emlékszik vissza rá: „Lacival nem egy tanszéken voltunk, de amikor találkoztunk a folyosón, valóban mindig mosolygott, mindenkire volt néhány kedves szava. Az egész tanári kar nagyon szerette és tisztelte. Jó kolléga volt, és szakmailag is megkérdőjelezhetetlen, elméletben és gyakorlatban egyaránt jól képzett, nagy tudású. Egyébként nagyon jó tanszéken volt, ahol a rendszerváltás után azonnal nyugdíjazták a régi vezetőt, s aki a helyére került, Pannonhalmán érettségizett. A többi tanszéki dolgozó közül csaknem mindenki hívő, vallását gyakorló, ez bizonyára az ő hatása volt. Laci közvetlen munkahelye irigylésre méltó. Sok külső ipari megbízásuk volt. Az ő idejükben így megvalósulhatott az, hogy élő ipari gyakorlattal rendelkező szakemberek tanítottak.”

Időközben Emília lánya és a férje, dr. Mészáros Márton, két csodálatos unokával ajándékozta meg a családjáért mindenre kész nagypapát: Milicával, illetve Mihállal.

Ivancsó László, a mindig tevékeny ember, nyugdíjas éveinek nagy részét a gyermekeknek és az unokáknak szentelte, amihez a házhoz tartozó három beállásos garázst és két melléképületet megtöltő szerszám-, műszer- és géppark szolgáltatott kimeríthetetlen technológiai hátteret. Élvezettel épített, barkácsolt, javíthatott, taníthatott mindenkit a családban is – mint ahogy a munkahelyén, az egyetemen is – akkor érezte igazán jól magát, ha segíthetett megoldani mások ügyes-bajos dolgait.

Kollégája szerint: „Igazi férj, családapa, barát, kolléga, oktató egyéniség volt, sajátos humorával hozzájárult az igazi összetartó tanszéki közösség kialakulásához.”

Temetése 2019. március 22-én volt Budapesten, ahol úgy köszönhetünk el tőle, hogy egy értékes, önmagát és másokat folytonosan szeretettel nevelő személyt búcsúztattunk el és köszöntünk meg a Teremtőnek.

Források: Az Ivancsó család könyve; kollégái, munkatársai visszaemlékezései; családi visszaemlékezések

Unokatestvére,
DR. IVANCSÓ ISTVÁN
Nyíregyháza

J

„A tanítás nem elveszett
művészet, de megbecsülése
eltűnt tradíció.”

(Jacques Martin Barzun)

„Mert éppen az adja meg a lét komolyságát, hogy egy olyan világban élsz, amelyben az a hang, amely az igaz útra hív, csak egészen halkán szól, ugyanakkor benned és körülötted ezernyi hangos szó mondja pontosan annak az ellenkezőjét.”
(II. Rákóczi Ferenc fejedelem)

JÓZSA GYÖRGY (Szerencs, 1929. 11. 27. – Debrecen, 2003. 10. 14.)
tanár, agrármérnök és szakmérnök, iskolaigazgató

Édesapja, Józsa Lajos Etéden született. Erdélyi származású székely ember volt, harcolt a nevezetes Székely Hadosztályban. Polgári foglalkozása szerint állampénztár-igazgató volt, a híres nagyenyedi Bethlen Gábor Református Kollégiumban végzett. Édesanyja, Keresztury Lenke Sárádon született és nevelkedett, az akkori idők szokása szerint háztartásbeli volt.

Édesapánknak nem volt testvére. Az általános iskolát Derecskén végezte. Középiskoláit Debrecenben, a Piarista Gimnáziumban kezdte el. A II. világháború éveiben, Észak-Erdély visszacsatolásakor a család Nyárádszeredába költözött. Tanulmányait emiatt Nagyváradon, a Premontrei Gimnáziumban folytatta. A háború végén, 1944-ben vissza kellett jönniük a mai Magyarországra. Végül Berettyóújfaluban tett érettségi vizsgát az ottani Arany János Gimnáziumban, 1949-ben. Ezt követően sikeres felvételt nyert az Állatorvosi Egyetemre. Édesapját 1950-ben felmentették állásából, mert a Székely Hadosztályban harcolt. Az édesapja „bűne” miatt édesapánkat eltanácsolták az egyetemről. Édesapja egy év múlva, 1951-ben meg is halt.

Az 50-es évek elején képesítés nélküli tanárként **Nógrádbercelre** került, az ottani általános iskolába. Ekkor iratkozott be az egri Pedagógiai Főiskola történelem–földrajz szakára, melyet 1956-ban végzett el. 1961-ben a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen szerzett mezőgazdasági mérnöki, majd később, 1973-ban szakmérnöki diplomát.

Részt vett az 1956-os forradalom és szabadságharcban. Nógrádbercelről élelmet szállítottak a harcolóknak Budapestre.

1956-ban Nógrádbercelen ismerkedett meg édesanyánkkal, Hisnyay Heinzelmann Évával, akivel egy tantestületben dolgoztak. Hajdúszoboszlón 1958 karácsonyán házasságot kötöttek. Berettyóújfaluban volt az első közös lakhelyük. 1960-ban megszületett Éva nevű lányuk. **Berettyóújfaluban** munkahelye a **Járási Tanács Mezőgazdasági Osztálya** volt, illetve állást vállalt a helyi állami gazdaságban is. 1964-ben került **Hajdúdorogra**, és lett a **Mezőgazdasági Szakmunkásképző Intézet** igazgatója. Felesége csak 1965-ben tudott elhelyezkedni az Iskola utcai Általános Iskolában. 1966-ban megszületett második gyermekük, Beáta.

Mindig nagyon fontos volt számára az igényes, szép környezet. Gyönyörű parkot létesített közel két évtizedes igazgatói tevékenysége idején. A szolgálati lakás udvara néhány év alatt gyönyörű kerttel büszkélkedhetett. Sajnos, utóbbinak már nyoma sincs.

Leleményessége és észszerűsége abban is megnyilvánult, hogy – bár ez unikumnak számított a 60-as, 70-es években –, a szakiskola udvarán néhány disznóólat építtetett abból a megfontolásból, hogy az iskola konyháján keletkezett ételmaradékból néhány jószágot évről évre felhízalhatnak, és saját használatra feldolgozhatnak. A konyhai dolgozók egész nyáron befőztek és szárasztésztát készítettek, mivel a diákok nyári szüneten voltak.

Túl ezeken, példás hivatástudattal, következetes szigorral végezte igazgatói, majd lemondása után tanári és nevelőtanári teendőit nyugdíjazásáig. Nyugdíjba vonulása után még dolgozott a **Hajdúdorogi Polgármesteri Hivatalban** is, mint oktatási referens, illetve óraadóként, történelmet tanítva a Mezőgazdasági Szakmunkásképző Intézetből egyházi fenntartásúvá vált **Görögkatolikus Gimnáziumban**. 1995-ben a szolgálati lakást el kellett hagyniuk, és beköltöztek Debrecenbe.

Édesapánk legkedvesebb elfoglaltsága a történelemmel foglalkozó könyvek, dokumentumok olvasása, különösen a világháborúk, illetve annak magyar vonatkozásai voltak. A Magyar Királyi Csendőrség története a kedvenc területe volt. Számtalan forrásmunkát elolvasott ezekkel a témákkal kapcsolatban, és hatalmas, megbízható tudása volt. Ezt alátámasztja Prof. Dr. habil. *Szakály Sándor* – jelenleg a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár főigazgatója – kiváló hadtörténésszel való baráti kapcsolata, aki így emlékszik vissza:

„Emlékezetemben él a debreceni és budapesti találkozásunk is. Magyarország II. világháborús szerepléséről, a volt Magyar Királyi Honvédségről és Csendőrségről beszélgettünk. Igyekeztünk egy-egy adatot pontosítani, megbeszélni, hogy miként látjuk a múlt eseményeit. Azonosan, vagy legalábbis hasonlóan vélekedtünk a XX. századi magyar történelemről. Tisztességben élt és ment el. Őrizze mindazok emlékezete, akik számára magyarnak lenni fontos és egyben büszkeség is!”

Nógrádbercelen kollégái között

Volt egy küldetése. Erdély bemutatása, megismertetése családjával, barátaival, ismerőseivel. Számos alkalommal vitte családját és barátait a 70-es évek elejétől szinte élete végéig Erdélybe, olyan időszakokban is, amikor ez még nem volt egyszerű feladat. Lányaiba és unokáiba is beleoltotta a történelem szeretetét. Igazi nagyapa volt. Édesapánk otthonában, szereteteivel körülvéve, halálos betegségét méltósággal viselve halt meg.

Most pedig álljanak itt egykori kollégák, munkatársak és egyik diákjának emlékező sorai Józsa Györgyről:

Síró János, nyugdíjas testnevelő tanár: *„Gyurka bácsi egy különösen egyéni embertípus volt. Nagyon szerethető, igazságos, egyedi humorú, a valóságot eredetien átélő, igazi tanárember. Katonásan viselkedett, és a tanítási óráin is katonás rend és fegyelem volt. Diákjai, akiket történelemből tanított, nagyon szerették, mert a tananyagot élethűen, átélve tudta leadni, és egyben megkövetelte a tudást és a fegyelmet. Több alkalommal előfordult, hogy a szakma kiváló tanulója versenyen a hajdúdorogi tanuló gyakorlati ismeretekből*

és történelemből dicséretes minősítéssel végzett. Emlékszem a rendszerváltás hajnalán lemásoltatta a Székely himnuszt, kiosztotta a kottás szöveget, és tanultuk közösen, többen elérzékenyülten megkönnyeztük.”

Imre Antalné könyvelő: „Hogy mennyire volt ő emberközeli? Még ennyi év után is visszaemlékszem, hogy az iskolában a számvitelben dolgozók munkájának egyhangúságát reggelente jelenlétével, egy-egy vicces adomával igyekezett színesíteni. Én könyvelőként dolgoztam a vezetése alatt. Egyszemélyi vezetője volt az elméleti-gyakorlati oktatásnak, diákothottnak, valamint a technikai állománynak. Mindezt nagy-nagy hozzáértéssel, igen magas színvonalon végezte.”

Prepuk Mária Magdolna, volt kolléga: „Milyen volt Józsa György, mint iskolaigazgató, mint kolléga, mint ember? Róla csak szuperlatívuszokban tudok nyilatkozni, írni, emlékezni. Vezetőként szigorú, következetes, igényes, de emberséges volt mind a tantestület, mind a tanulókkal és az iskola egyéb dolgozóival szemben. Nem csak megkövetelte a rendet és fegyelmet, hanem példát is mutatott mindenben. Több diplomával, nagy műveltséggel, tudással, szerteágazó ismerettel rendelkezett. Ő volt a nagybetűs EMBER!”

Tar Zsolt, tanítvány „Már az első napon kitűnt a többi tanár közül Józsa György tanár úr. Katonásan, fegyelmezetten, mindig felemelt fejjel, egyenes testtartással, komoly arckifejezéssel, makulátlan öltözetben jelent meg. Ezt a diákoktól is elvárta. Józsa tanár úr egyedi humorral rendelkezett, mindenkit becézett érdeme vagy külleme szerint. Nagyra értékelte a tudást, szívesen válaszolt minden kérdésre, nagyon művelt és tájékozott ember volt. Igazi hazafi volt, dicsőítette hazáját, és erre nevelte a rábízott fiatalokat is.”

Kujbus Mihály, Hajdúdorog volt polgármestere: „Az 1990-es rendszerváltást követően az önkormányzat alapellátási feladatai körébe tartozó alapfokú oktatási intézmények felügyeletét, ill. a város kulturális-művelődési feladatainak koordinálását látta el. Az intézmények vezetőivel, dolgozóival kiváló munkakapcsolatot alakított ki. Az oktatási munkában szerzett több évtizedes gyakorlatát nagyszerűen alkalmazta a város érdekében. Igyekezett a környezetét, a képviselő testületet meggyőzni a fiatalok, a felnövekvő ifjúság érdekében az oktatás lehető legmagasabb szinten történő biztosításáról. A rendszerváltást követően Józsa György precíz, pontos, megbízható és felelősségteljes munkájának köszönhetően hosszú éveken át volt a városi választási bizottság elnöke. A tevékenysége alatt egyetlen választáskor sem merült fel választási kifogás senki részéről. Általános műveltségéből, történelmi ismereteiből, erdélyi származásából eredően sugárzott belőle a MAGYARSÁG, a HAZA szeretete, melyet egész életében végzett munkájával is bizonyított.”

Leányai,
JÓZSA ÉVA
kormánytisztviselő
Debrecen
NAGYNÉ JÓZSA BEÁTA
tanár
Hajdúnánás

*„Jézus tanítványa voltam,
Gyermekekhez lehajoltam,
A szívemhez felemeltem,
Szeretetre így neveltem.”
(Benedek Elek)*

JÓZSA GYÖRGYNÉ Hisnyay Heinzelmann Éva Anna (Balassagyarmat, 1937. 10. 15. – Debrecen, 2010. 10. 05.) tanító

Nemesi, földbirtokos családban született. Édesapja, Hisnyay Heinzelmann Béla földbirtokos, mezőgazdasági mérnök, a Magyaróvári Magyar Királyi Gazdasági Akadémián végzett 1928-ban. Édesanyja, Schindler Éva, szintén nemesi származású volt. Édesanyánk nyolcéves korában elvesztette édesanyját, ezután édesapja és apai, valamint anyai nagyszülei nevelték bátyjával és öccsével együtt. Bátyja gépészmérnök lett, öccse érettségi után balesetben meghalt. Édesanyánk apai nagyapja a Vallás- és Közoktatási Minisztérium államtitkára volt Klebersberg Kuno minisztersége idején. Felvidéken lévő birtokaikat elkobozták a Benes dekrétumok következtében. A család a Nógrád megyei Szügyben, Ilinyben és Nógrádmarcalon élt.

Általános iskolai tanulmányait és a tanítóképzőt is Balassagyarmaton végezte. Legendás híró volt a balassagyarmati Állami Tanító és Tanítónőképző. Ekkor még csak középfokú tanítóképzés folyt ott. Az ötéves képzés alatt a magas színvonalú oktatásnak és tanári karnak köszönhetően kiváló tanítókat képeztek ebben az intézményben. Rendkívül sokszínű szellemi élet folyt ott. Ebbe már az elején bekapcsolódott édesanyánk. Mivel szépen zongorázott, számos koncert fellépője volt Gyarmaton. A néptánc is szerepet játszott a képzős években, de még utána is. Énekkari tagságára is szívesen emlékezett vissza.

A képzős évek végén ének- és zongoratanára javaslatára felvételi vizsgát tett a zeneakadémia zongora tanszakára. Fischer Anni világhírű zongoraművész is a bizottságban volt. A vizsga sikeres volt, ám a család származása miatti hátrányos megkülönböztetés okán a tanítói pályát választotta.

Első osztálya **Nógrádbercelhez** kötődik, itt ismerkedett meg édesapánkkal a pályakezdés évében, 1956-ban. 1958-ban házasodtak össze Hajdúszoboszlón, és **Berettyóújfaluba** költöztek, ahol édesanyánk folytatta tanítói hivatását. Újfaluban még rendszeresen voltak zongora-tanítványai. Egész élete során fontosnak tartotta gyermekei, unokái és tanítványai zenei nevelését. Berettyóújfaluban egy 52 gyerekből álló osztályt kapott először. A kis, mondhatni pályakezdő tanítónő ezzel a feladattal is megbirkózott.

1960-ban megszületett első gyermekük, Éva. 1965-ben egy évvel férje kinevezése után Hajdúdorogra költözött a család. 1966-ban megszületett második gyermekük, Beáta.

Hajdúdorogon 1965-től 1992. évi nyugdíjazásáig, az **Iskola utcai Általános Iskolában**, ugyanannak a tantestületnek volt a tagja és tanított sok-sok gyereket a betűvetésre mindenki meglegedésére. Helyt állt az elit osztályokban és a nem válogatott átlagos osztályokban is.

Miután édesapánk is nyugdíjas lett, és megszűnt a nyugdíjas foglalkozása a Hajdúdorogi Polgármesteri Hivatalban, beköltöztek Debrecenbe. Rengeteget foglalkozott négy unokájával, leírhatatlanul tökéletes nagyszülő volt. Férjéhez hasonlóan, betegségét méltósággal viselve halt meg.

Tanítóképzős találkozó Balassagyarmat,
1976.

S most következzenek egykori kollégák és tanítványok emlékező sorai:

Szakál György, volt kolléga, intézményvezető: „Évtizedeken keresztül dolgoztunk együtt. Évike jó felkészültségét, pedagógiai érzékét, gyermekszeretetét minden mozzanatában, megnyilvánulásában lehetett érzékelni. A gyermekeknek nem csak tanítója volt, hanem szükség esetén – betegség, megrázkódtatás, sérülés – az anyai ösztönök is megnyilvánultak tevékenységében. A szakfelügyelők mindig elismeréssel nyilatkoztak munkájával kapcsolatban. Volt tanítványai felnőttként, szülőként is kifejezték

ragaszkodásukat azzal is, hogy gyermekeiket is igyekeztek az osztályába íratni.

Mint munkaközösség-vezető, aktív tagja volt az iskola szakmai vezető testületének, a Pedagógiai Tanácsnak. Mindig reális képet adott munkaközössége tevékenységéről. Perspektivikus gondolkodása, építő jellegű elképzelései emelték az iskola pedagógiai munkájának színvonalát.

Jó szervezője és aktív segítője volt az 1980-as évek elején az ének–zene tagozatos osztályok indításának, majd a városi beiskolázású művészetoktatás megszervezésének.

Munkájára, kapcsolataira minden téren jellemző volt a nyíltság, az őszinteség és a realitás. Volt tanítványai, kollégái, vezetői nagy tisztelettel emlékeznek rá.”

Kunka Elemérné nyugdíjas tanító: „A főiskolán tanultakhoz nagyon hiányzott Éva néni mindennapi útmutatása. Megosztotta velem kiváló praktikáit arról, hogyan lehet a gyengébb képességű tanulókat is sikerélményhez juttatni. Kreatív ötleteivel segített az első tornavizsga, farsangi vagy egyéb műsorok összeállításában, lebonyolításában.

Örülök, hogy magánemberként is élvezhettem a társaságát. Fiatalos megjelenése, látásmódja okán tanácsokat adott öltözködés, vendégvárás vagy éppen a szülőkkal való helyes kommunikáció terén. Pozitív beállítottsága, jókedve biztosítéka volt a tantestületi kirándulások sikerének, jó hangulatának. Élvezte a kollégák, szülők szeretetét. Ma is hálásan gondolunk rá: a TANÍTÓRA.”

Pappné Kiss Judit tanító: „Az elsős tanító nénim Éva néni volt. Az én tanító nénim szép volt. Ma is látom hálóba összefogott magas kontyát, kedves tekintetét. Mindig szoknyát(ruhát) viselt, igényesen öltözött. Határozott, erőteljes hangja kedvességet sugárzott. Ha rosszat tettünk, vagy nem készültünk az órára, pl. nem tanultuk meg a szorzótáblát vagy verset, akkor a dobogón álló asztal mellett kellett állnunk, és nagyon szégyelltük magunkat. Két évig volt osztálytanítóm, de boldog vagyok, hogy ő volt az, aki megtanította velem a szakmát is.”

Balogné Pogácsás Anita tanító: „Határozott, következetes, munkájára rendkívül igényes pedagógus volt. Élete volt a tanítás. Gyönyörű volt a táblaképe, a vonalvezetése. Nagyon érthetően magyarázott, és addig biztos nem haladtunk tovább, amíg mindenki nem megfelelően írta a betűelemeket. Arra emlékszem, hogy az alsó fecskevonalat nagyon nehezen tanultam meg írni. Évike néni ott görnyedt mellettem, fogta a kezem, vázoltuk együtt, míg jó nem lett. Nagyon empatikus volt, mindenkinek segített az osztályban.”

Bocz Anna tanító: „Emlékszem a szüleim örömére, amikor kiderült, hogy az Éva

néni osztályába kerülök. Nem igazán tudtam, hogy ők minek örülnek annyira, ki is az az Éva néni, mit tudhat ő, amiért a szüleim olyan boldogok. A fecsegős kislányok táborába tartoztam, és az egyik óra után Éva néni azt mondta nekem: »Pannikám, ha nem tudsz csendben maradni, akár haza is mehatsz!« Azt gondolom, hogy én ezt komolyan vettem, és elindultam az anyukám munkahelyére, ami a száz méterre lévő ABC-ben volt. A tanító nénim észrevétlen követett. Szegény édesanyám majdnem a föld alá süllyedt szégyenében, hogy ilyen rosszul viselkedő kislánya van. Éva néni azonban nem szidott össze, nem oktatta ki az anyukámat, hanem megdicsért, hogy milyen ügyesen eljöttem egyedül az anya munkahelyére, és hogy ügyes, talpraesett gyerek vagyok, ehhez gratulál szüleimnek. Persze megbeszélte velem, hogy az iskolában szót kell fogadni a tanító néninek, mert ő felel értem.”

Kocsis Miklós közgazdász: „A tanításon túl nevelt is bennünket, igazi nagybetűs pedagógus volt abból a nemes fajtából, akikkel a mai világban sajnos egyre kevesebbet találkozunk. Ma is fülemben cseng jellegzetes nevetése. A derűje támaszt nyújtott a nehezebb napokon, amikor egy 6 éves gyerek már fáradt volt a délutáni órákon. Mindig fiatalosnak hatott, jól öltözött és ápolt volt, így láttam őt annak idején. Ma azt mondhatnám, hogy polgárként élt és alkotott, és minden rezdülésével ezt közvetítette felénk egy szürkének ható világban.

Úgy emlékszem, első osztályos voltam, és a szavak betűzését tanultuk, az akkor használatos kartonpapírból készült kirakó segítségével. Éva néni próbálta elmagyarázni az irodalmi nyelv és a dorogi tájszólás közötti különbséget az »autó« szó kapcsán. Dorogon ezt a szót a régióra jellemzően »ótó«-nak ejtették, és úgy is írtuk. Sok magyarázat után Éva néni érezte, hogy nem megy át az üzenete, ezért kérte, hogy vegyük elő a kirakót és mindenki rakja ki az »autó« szót. Na ekkor bajban voltam, mert nem tudtam dönteni a két változat között. Hiába forogtam körbe, azt láttam, az osztálytársaim is megosztottak. Éva néni nyugodtan sétált a padok között, és egyenként kiosztotta a piros és fekete pontokat. Már jóval azelőtt, hogy odaért hozzám, tudtam, hogy a rossz változat mellett döntöttem. Akkor nagyon rosszul viseltem, de egy életre megtanultam, és elmondhatatlanul hálás vagyok érte.”

Édesapánk és édesanyánk is elkötelezett híve volt a népművészetnek és a népi kultúrának. Nemcsak a gyerekeket tanították. Rengetegen keresték fel őket, tanácsukat, véleményüket kérve, s ők készségesen segítettek. Úgy érezzük, mindenképpen nyomot hagytak maguk után Hajdúdorogon, igyekeztek alkalmazkodni és elfogadni embertársaikat. Származásukból adódóan sok nehézséget éltek meg életük során, mégis olyan maradandó értékrendet adtak át utódaiknak, és közvetítettek környezetüknek, melyből ma is töltekezünk. Továbbadták a paraszat...

Leányai,
JÓZSA ÉVA
kormánytisztviselő
Debrecen
NAGYNÉ JÓZSA BEÁTA
tanár
Hajdúnánás

DR. JUHÁSZ LÁSZLÓNÉ Darabos Mária (Szarvas, 1942. 06. 29. – Szarvas, 2019. 08. 03.) tanár, igazgatóhelyettes

Iparos család egyetlen gyermekeként született. Édesapja – Darabos János – az apai ág hagyományait követve kitanulta a kocsmáros, valamint a hentes és mészáros mesterséget, ám az I. világháborúból munkaképtelen hadirokkantként érkezett haza. Marika születésekor a család megélhetését jórészt a varrónő édesanya, Bakulya Mária biztosította. Az édesapa 1946-ban történt halála után a család néhány holdas termőföldje is az anya gondja lett. A „birtok” az 50-es években az adó fizetésére képtelen „kulák” édesanyját börtönbe, majd az ott szerzett tüdőbetegséggel kórházba juttatta. Ezekben a nehéz időkben rokonai, főképp keresztszülei támogatták Marikát.

A széles érdeklődési körű, tehetséges, szorgalmas anya lányát vallásos szellemben nevelte. Marika általános iskolai és gimnáziumi tanulmányait Szarvason végezte. Érettségi után sikertelenül felvételizett Budapesten szlovák szakra. Rövid ideig irodai munkát végzett, majd képesítés nélküli pedagógusként dolgozott **Csabacsúdon, Kondoroson, Örménykúton**. Időközben levelező tagozaton diplomát szerzett Szegeden a főiskolán. 1967-től már magyar-szlovák szakos tanárként került a **Középhalmi Körzeti Általános Iskola Ezüstszőlő-felső** tagiskolájába. Az akkor még működő tanyasi iskolákat fogta közös irányítás alá ez a különös intézmény. Igazgatója dr. Kutas Ferenc (később a munkatársi, baráti kapcsolatnak egyéb jelentősége is kiderül) tagozatvezetővé nevezte ki a kollégák, diákok és szülők által közkedvelt, megbecsült Marikát. Ide kívánczik megemlékezni a szülők elismeréséről, amellyel a törekeny, fiatal tanárnő fizikai teljesítményének adóztak: évtizedeken át az otthona és az iskolák közötti több kilométeres utat naponta kétszer, kerékpárján tette meg. A ma már nyugdíjas történelem szakos, iskolai könyvtáros tanítványában, **Csicseyné Korbely Zsuzsannában** gyermekként is az irodalmi vonatkozású élmények ragadtak meg:

„Marika Ezüstszőlőben a Középső soron, két tantermes iskolaépületben tanította az 5. és 6., illetve a 7. és 8. osztályokat. A magyar és szlovák órák mellett ő tartotta a kémiát, a gyakorlati foglalkozást és a rajtot is. Ha rajzoltunk, gyakran olvasott részleteket szépirodalmi művekből. A tagiskola könyvtárosaaként sokat segített olvasmányaim kiválasztásában. 1969-ben Petőfi Sándor halálának 120. évfordulójára versmondó versenyt hirdetett a felső tagozatosoknak. Élményt jelentett a szülőknek, nagyszülőknek is, amikor a legjobbakat ők is meghallgathatták.”

Ugyanebben az időben volt Marika tanítványa **Cséke Györgyné Janis Erzsébet** is. Ő ma is Ezüstszőlőben él, és egy felújított parasztházban falusi vendéglátással foglalkozik. Szívügye a szlovák kultúra őrzése, továbbadása, közösségük összetartozásának erősítése, a fenntartható környezet alakítása. Janis Erzsébet a tanórán kívüli élményekről mesél: a tantermi virágok ápolásáról; az iskolaépület előtti gyakorlókert gondozásáról; az ott termelt növényekről tanult hasznos információkról. Ma is jóleső érzéssel gondol a kitüntetésre: az üveglapra festett jelmondat – *„A haza minden előtt!”* (Kölcsey Ferenc) – betűit egy alkalommal ő újíthatta fel. Kellemes emléket őriz a szomszéd tagiskolába tett biciklitúráknak, amelyek élményét számháborúk és bográcsozások tették teljessé. Az úttörőmozgalmi „láncriadókat” a település idős lakóinak segítségével – ház körüli munkák végzésével – kötötték össze.

1976-ban a Középhalmi Iskolát – tagiskoláival együtt – körzetesítették. Jogutódja a **Szarvasi 3. számú**, későbbiekben **Petőfi Sándor Általános Iskola** lett. Itt igazgatóhelyettesként dolgozott

Marika, és már kollégája volt a régi tanítvány, Csicselyné Korbely Zsuzsanna. Táborozás és nagy beszélgetések élményét idézi Zsuzsa: „1993 nyarán Marika, férje és én, több mint 40 gyerekkel egy csodálatos hetet töltöttünk a Balatonnál. Van, aki akkor először járt ott.”

Porkoláb Gábor gyermekkorá marandó élményeként emlékszik a Marikával tett kirándulásokra, beszélgetésekre. Ő a nyarakat Marika szomszédságában egy közös rokoncsaládnál töltötte. Marika szívesen

és rendszeresen foglalkozott a fogékony gyermekkel. Kapcsolatukat személyes látogatásokkal, levelezéssel, telefonos beszélgetésekkel Marika haláláig ápolták. Gábor a kirándulások élményét lányainak is igyekszik biztosítani. Egy levelében vallja: „Marika néniem igen nagy része volt abban, hogy most tanárként dolgozom.”

Pedagógus lett lányom, Árvai Anikó is, aki alsó tagozaton tanít a helyi szlovák iskolában. Ha Marikára gondol, az energikus tanárnőt látja, mindig rendezett külsejével. Első irodalomórájukon József Attila sorait írták fel füzetük kezdő lapjára: „Dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen, úgy érdemes!” Emlékszik gondosan felépített, izgalmas irodalomórákra, következetes számonkérésekre, számára mégis a legnagyobb hatást Marika magával ragadó lelkesedése jelentette. Ez a lelkesedés (szenvedély) motivációt jelentett a diáknak tanórán, versenyre felkészüléskor és akkor is, amikor Marika versírássra készítette őket. Anikó ma is őrzi az „Így írunk mi” című nyomtatásban megjelent füzetkét, benne a saját és társai karácsonyi versikeivel. Elmondja, ha nem is versírássra, de ma is szívesen ragad tollat. Utólag tisztán látja, Marika számára a nyelvművelés, a hazaszeretetre és a környezettudatosságra nevelés nem a tanmenet egy kipipálható pontját jelentette, a mindennapok aktualitásában volt jelen.

Szeretettel emlékszik szigorú nyelvművelő tanárára dr. Skorka András, a Szarvasi Járási Hivatal hivatalvezető helyettese is. Osztálytalálkozójukon felemlgették a magyar szaktanterem falára tűzött jelmondatot: „Üldözzük a suk-sük nyelvet!” Különösen aktuálissá vált ez akkor, amikor egy TV-reklámban egy focista suk-sükölve hirdette a mentolos cukorka szervezetünkre, orrunkra kifejtett hatásait. Marika hetekig háborgott az olcsó reklámfogást alkalmazó szövegen, mert a gyerekek hangosan kántálták az óráközi szünetekben. András hálás Marika nyelvtan- és helyesírás-tanításáért. Régi, de bevált, hatásos módszerekkel érte el, hogy András csakúgy, mint osztálytársai további tanulmányaik és munkájuk során bizton támaszkodhattak, támaszkodhatnak az akkor elsajátítottakra. Vidám kerékpártúrák emlékét is őrzi.

A „buszforduló” mellett elhaladva mostanában gyakran idézem fel én a képet: Marika és a kis Andris virágágyást alakítanak ki az addig elhanyagolt területen. Szomorú egybeesés: az előregedett rózsatöveket szinte egyidőben Marika halálával távolították el a városgazdálkodás munkatársai. Él még a nyírfá, és kihajtottak az íriszek is.

Marika példaértékű pedagógiai munkásságát 1977-ben *Oktatásügy Kiváló Dolgozója*, 1990-ben *Kiváló Pedagógus* oklevéllel ismerték el.

Szeretett iskolája 1999-ben jogutód nélkül szűnt meg. 2005-ben a Szarvasi Krónika című

helytörténeti periodika szerkesztője, dr. Kutas Ferenc felkérte Marikát az iskolatörténeti sorozat következő darabjának társszerkesztői feladataira. Eredménye egy 26 oldalas, helytörténeti értékű tanulmány lett, amely megjelent a *Szarvasi Krónika* 2005/19. számában. Felkért munkatársaival együtt a *Petőfi Sándor Általános Iskola története* összefoglaló címmel örök emléket állítottak a már régen megszűnt szarvasi tanyasi iskoláknak és jogutódainak, valamint megörökítették a 19. század második felétől a tanyasi iskolák „lámpásként” működő pedagógusainak neveit, és az egykori iskolák épületeinek fennmaradt fényképeit. *„Írásuk maradó emléke Szarvas iskolatörténetének”* – írja dr. Kutas Ferenc, maga is elkötelezett helytörténész.

Marika 1982-ben kötött házasságot az orvos dr. Juhász Lászlóval. Szoros kapcsolatot tartott férje gyermekeivel, unokaival. Közös gyermekük nem született. Néhány évi boldog házasság után férje megbetegedett. Marika hűségesen, gondosan ápolta őt egészen 2008-ban bekövetkezett haláláig. Ekkor már ő is beteg volt, súlyos gerincműtéten esett át, ágyhoz kötött lett, s azt többé már el sem hagyta. Tíz éven át erős hite és akaratereje éltette. Világ iránti érdeklődése megmaradt. Levelezéssel, telefonbeszélgetésekkel továbbra is nyomon követte szerettei sorsát. Hűséges olvasója volt a Pedagógusok Arcképcsarnokának.

2019. júliusában enyhébb agyvérzés érte. Néhány hét kórház Orosházán, ápolási intézet Szarvason, és 2019. augusztus 3-án szervezete végérvényesen felmondta szolgálatát.

Temetésén Csicselyné Korbely Zsuzsanna a tőle tanult *Juhász Gyula*-verssel búcsúzott: *„Nem múlnak el ők, kik szívünkben élnek. Ők itt maradnak bennünk csöndesen még. Emlékük, mint lámpafény az estben. Kitündököl és ragyog egyre szebben.”*

MEDGYESI GYÖRGYI
ny. gimnáziumi tanár

K

*„Keresem minden gyermek
titkát és kérdezem: hogyan
segíthetnék abban, hogy
ÖNMAGA lehessen?”*

(Janese Korczak)

KARAKAS GYULA (Törökszentmiklós, 1927. 10. 28. – Törökszentmiklós, 2019. 05. 12.) tanító, testnevelő tanár, edző

*„Nem hal meg az, ki milliókra
Költi dús élte kincsét...”
(Arany János)*

Karakas Gyula tanár úr pedagógus személyisége a kiművelt emberi elme, a szeretetet a hivatás középpontjába állító nevelő és családfő, valamint a lokálpatrióta lélek harmóniájának példázata. Már életkezdetének története megmutatja, milyen titokzatos tényezők alapozták meg páratlan karakterét.

Karakas János városi írnok és Gulyás Klára harmadik gyermekeként született, egy történelmileg erősen terhes korban, hiszen a trianoni feldolgozhatatlan lelki szenvedéshez még társult egy keserves gazdasági világválság is. Ezt a nyomorúságos állapotot az otthonon belül még tovább terhelte, hogy az édesapa, amikor legkisebb fia még csupán fél éves volt, elhagyta családját. Megrendült szívvel olvashatjuk, ahogy Tanár úr negyven évvel később kelt önéletrajzában erről ír: *„Ettől kezdve édesanyám vállára szakadt két bátyám és az én nevelésem gondja. Mint háztartási alkalmazott – cseléd, szakácsnő, mosónő – igyekezett biztosítani számunkra a mindennapi kenyeret, özvegy anyai nagymamánk felügyelete mellett. Két bátyám, annak ellenére, hogy jó tanulók voltak, hogy a család nehéz anyagi helyzetén mielőbb enyhíteni tudjanak, a hat elemi elvégzése után kereskedő inasnak álltak, és tanultak szakmát.”* A kis Gyuszi – mint a kedvenc kisunoka – a nagymama kötetényében növekedett iskolásszá.

1934-ben lépte át a Törökszentmiklósi Református Elemi Népiskola küszöbét, bizonyára még nem sejtve, hogy ezután életének minden napját ez az intézményrendszer, vagyis az oktatás-nevelés tölti ki. A szerencse is mellé szegődött, mert első tanítója az a kiváló Butyka Béla lett, aki etnográfusi vénával rendelkezve megkezdte Törökszentmiklóson a ma már pótolhatatlan néprajzi kincsek megmentését. 2011 óta az ő nevét viseli – mint múzeumalapítóát – a Helytörténeti Gyűjtemény. Karakas tanár úr egy televíziós beszélgetésben, még kilencven évesen is megható szavakkal emlékezett első tanítójára.

Az elemi iskolás évek után a Községi Polgári Iskolában folytatta tanulmányait, ahol ismét egy páratlan pedagógusi adottságokkal megáldott matematikatanár, a gimnázium-alapító Szokolai György vonta búvkörébe, aki majd más területen még meghatározó szerepet játszik Karakas tanár úr életében.

Mivel minden eddigi tanulmánya során minden tantárgyból mindig kiváló volt, ezért

a polgári iskola után a Debreceni Református Tanítóképző Intézetbe jelentkezett, és nyert felvételt. A körülményekről a már említett önéletrajzában így ír: *„Taníttatásomhoz az anyagiakat a családi segítségen túl, a magam szünidőkből végzett kétkézi munkájával tudtam biztosítani (kőműves segédmunkás, vasúti krampácsoló, cséplőgép mellett törekhordó stb.).*

A tanítóképzőben sem jelentett problémát a tanulás. Egy területen azonban teljesen kibontakozott a születése óta folyamatosan megmutatkozó tehetsége, az egész életét meghatározó sport. Hamarosan meghívták a Debreceni Postás Sport Egyesület kézilabda csapatába, ahol rövidesen vezéregyenységgé nőtt fel. Amíg a csapatnak tagja, minden évben a Postás SE nyerte meg a városi bajnokságot. 1948-ban kitűnő eredménnyel képesítőzött. A Testnevelési Főiskolára jelentkezett volna, de fájó szívvel be kellett látnia, hogy öt főiskolai tanév költségeit már a családi összefogás sem tudja előteremteni. Így tanítói állást kérvényezett, és **Kenderesre** nyert kinevezést, ahol a községi labdarugó csapat edzőjeként is számítottak rá. A kenderesi tanítói státusz azonban csak egy egyhónapos epizód lett, kiinduló pontja egy sporthoz kötődő, nagyszerű, eredményekben gazdag pályafutásnak.

Amint a szülővárosba eljutott a híre, hogy a sportban rendre kimagasló teljesítményt nyújtó Karakas Gyula Kenderesen tanít és edzősködik, a város képviselőtestülete – élén Szokolai György képviselővel – minden összeköttetést felhasználva elintézte, hogy „népgazdasági érdekből” Törökszentmiklós kiválóságát helyezték haza. Ez a „népgazdasági érdek” nem volt más, mint a pár éve Szokolai György bábáskodása mellett megalakított Fáklya Sport Egyesület további erősítése. Ez a sportegyesület, amelynek tagjai pedagógusok voltak, külön fejezet lett a város történetében, és Karakas tanár úr életében. Így lett Karakas Gyula 1948 októberétől a törökszentmiklói **Petőfi úti iskola** tanítója, és a Fáklya SE csatára, majd csapatkapitánya és örökös gólkirálya.

Vállalásának mindkét területén – a Fáklya és az iskola – kimagasló teljesítményt nyújtott, ezért hamarosan az emberek kedvenc focistája és diákjainak kedvenc tanára lett. Hogy az elvárásoknak maximálisan megfeleljen, 1955-ben testnevelő tanári diplomát szerzett a Pécsi Pedagógiai Főiskolán. Természetesen kiváló eredménnyel. Nagyon hosszan lehetne elemezni pedagógusi munkáját, de mindennél többet mond egyik kedves diákja – *Müncz András* író – visszaemlékezése:

„Tanárom volt Gyuszi bácsi, egyike a legjobboknak. Szerettük, rajongásig. Közvetlen, mindig jókedvű, bővében a humornak. Tornaóráink élményszámba mentek, vasárnaponként is találkoztunk vele, amikor hazai pályán játszott tanáraink csapata, a Fáklya. Csatár volt, kreatív, ördögösen cselező gólfelelős, emellett igazi csapatember. Öröm volt szurkolni neki, látni őt a pályán.

Tanárom volt, több is annál: apátlan gyermekkorom férfieszménye. Minta. Példa. Velem, mert tehetségesnek talált, külön is foglalkozott. Szaltózni is megtanított, büszke vagyok erre mai napig. Repültem, fordultam a levegőben, szerencsére fénykép is készült erről, ha nem látnám, ma már el sem hinném.

Egy ízben, a vezetésével a szolnoki megyei tornabajnokságra készültünk erősen, amikor – derült égből a villám – baj történt velem. Bárányműködés lettem, meglehetősen későn, nyolcadikos diákként. Otthon nyomtam az ágyat, s a verseny véresen közeledett. Már-már lemondtam arról, hogy ott lehetek a csapatban. Vigasztalhatatlan voltam. Azaz mégsem. Két nappal a verseny előtt ugyanis megjelent nálunk Gyuszi bácsi. Leült az ágyam szélére, hogy vagyok, kérdezte. Hát, hogy lehettem? Boldogan! Meglátogat a tanárom! Otthon! És kérdi: számíthat-e rám Szolnokon? Másnap már talpon voltam, harmadnap pedig versenyben. Természetgyógyászság is volt a drága Gyuszi bácsi, ma már tudom.”

Így emlékezik az író, akiből kétszeres korosztályos járási tornászbajnokot nevelt a szintén apátlanul felnőtt, nagy empátiával rendelkező tanára, akinek a pedagógusi ars poeticája az volt: „*Aki a gyermeket szereti, az a jó tanár.*” Ezt a lélekből fakadó bölcsességet a pedagógiai jegyzetek két-három kötetben írják le.

Az 1955-ös esztendő nemcsak a főiskolai diploma megszerzése okán volt mérföldkő Karakas tanár úr életében, hanem azért is, mert ebben az esztendőben kötötte össze az életét Figura Gizella matematika–fizika szakos gimnáziumi tanárral, a Bercsényi Miklós Gimnázium nagyszerű pedagógusával, az igazi és méltó társsal. A frigy biztos alapját bizonyítja, hogy 64 évig, a Gyuszi bácsi eltávozásáig tartott, abból a kölcsönös szemléletből, hogy a jó házasság titka: „*Türelem, szeretet, humor!*” Házasságukból két fiú született: Gyula (1962. augusztus 1.) és Zoltán (1966. november 7.).

Felismerték személyében az értékes szakembert, ezért 1955-ben megbízták a városi-járási testnevelési szakfelügyelettel, majd 1957 októberétől a Járási Tanács VB tanulmányi felügyelőjeként teljes függetlenítéssel a járás iskoláiban az oktató-nevelő munka szervezését, irányítását és ellenőrzését végezte. A művelődési osztályok megalakulásakor osztályvezetői megbízást kapott, mely beosztásban 1966-ig dolgozott.

Bármennyire is nagy hasznát vette a szakma rendkívüli rátermettségének és tudásának, szívének leírhatatlanul hiányzott az iskola, a gyermekek, a testi-lelki harmónia kialakítása a jövő emberében. Semmi nem állt olyan távol egyéniségétől, mint az íróasztal. Ezért 1966 júliusában felmondással megvált az osztályvezetői beosztástól, és a **Rózsa Ferenc téri Általános Iskolában** lett újra lelkes, robotos testnevelő tanár. Munkájával szembeni igényességét az is mutatja, hogy 1968-ban a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen pedagógia szakos diplomát szerzett. Határtalan lelkesedéssel látott munkához, hiszen a gyermekek között ismét megtalálta a

Táborozókkal a Tihanyi Apátság lépcsőjén 1971.

tehetségének és tudásának megfelelő feladatot, a jövő generációinak a nevelését, hasznos emberré formálását. Elért eredményeinek elismeréseként 1976-ban a labdarúgó Pajtás Kupa országos döntőjének a lebonyolítási feladatát Törökszentmiklós kapta. Az ország különböző helyeiről érkezett nyolc csapat körmérkőzéseken mérte össze tudását, küzdött meg az elsőségért. Karakas tanár úr és az egész város jogos büszkeségére a Pajtás Kupa Törökszentmiklóson maradt. Annak ellenére, hogy az eredmények sorra igazolták pedagógusi munkájának kiemelkedő színvonalát, a szíve visszahúzta ifjúkori sikereinek helyszínére, így 1978-ban újra a **Petőfi úti Általános Iskola** testnevelő tanára lett, ismét felpezsdítve az ottani sportéletet. Zajos lett a „tornakert” a sportoló gyermekek zsvijától. A rajongásig szeretett és az egész város nagyrabecsülését birtokló Karakas Gyula tanár úr innen vonult nyugdíjba 1987-ben. A búcsúztatásán kapott virágoktól alig tudott beülni gépkocsija volánjához. Amint a győztes olimpikonok nemzeti zászlójukkal futnak még egy tiszteletkört, Karakas tanár úr is kiérdemesült testnevelő tanárként még négy tanévet szolgált. Hivatásának helyszínéül a

törökszentmiklósi **604. sz. Ipari Szakmunkásképzőt** választotta. Innen vonult vissza átlagon felüli testnevelő tanári pályáját teljessé téve 1991-ben.

Hogy mekkora hatása volt diákjaira, fényesen igazolja *Papp József* nyugalmazott honvédeztudományi emlékeztetője:

„Az általános iskolámat 1951-ben kezdtem a törökszentmiklósi Petőfi úti Általános Iskolában, ahol az egyetlen testnevelő (akkor tornatanárnak hívták) Karakas tanár úr volt, de ő mindenkinek csak Gyuszi bácsi. Bár az alsó tagozatos osztályoknak a tornaórákat általában a tanító nének tartották, sokszor átvette a feladatot Gyuszi bácsi is, akit mindannyian fenntartás nélkül szerettünk. Atlétikus, sportos alakja volt, mindig velünk futott, tornázott, és nagyon imponált nekünk, hogy velünk is focizott az óra végén 15-20 percet. Remek futballista volt, a helyi Fáklya csapatának jobboldali csatára, gyors, finyes és jó góllövő volt, büszkék voltunk rá, hogy a mi tanárunk. A velünk játszott meccseken soha nem rúgott gólt, ezt mindig átengedte valamelyikünknek. A tanév végét mindig nagy kíváncsisággal vártuk, ugyanis Gyuszi bácsi csodálatos tornaünnepélyekkel zárta az évet, melyekre több hétig gyakoroltunk. Az alsóbb tagozatokba járók viszonylag egyszerűbb, de nagyon mutatós társas gyakorlatokat mutattak be, az idősebbek pedig magas színvonalú talaj- és szertornatudásukkal gyönyörködtették a nagyszámú – és nemcsak szülőkből álló – nézőközönséget. (A városban ennek az iskolának volt egy nagy tornakertje, ami megfelelő feltételeket biztosított mindezekhez.)

Gyuszi bácsitól a tanítványai az iskola végeztével sem szakadtak el, remek memóriájával rengeteg növendékére emlékezett, akik rendszeresen meghívták találkozóikra. Az élete utolsó néhány hónapját kivéve egész életében mozgékony, aktív életet élt, minden városi kulturális, sport és tömegrendezvényén részt vett. A városban sokszor lehetett találkozni vele, amint – még 90 éves korában is – kemping biciklijével ment a boltba, piacra vagy a sporttelepre.

Egész életében sokat mesélt a Debreceni Tanítóképzőről, amit nagyon nagy szeretettel emlegetett, és rendszeresen részt vett volt osztályának találkozóin. Halálával városunk egy népszerű, mindenki által kedvelt és szeretett nagy egyénisége, Gyuszi bácsija ment el egy másik dimenzióba szervezni a tornabemutatókat, és rugdosni a gólokat számolatlanul.”

Karakas Gyula tanár úr haláláig baráti kapcsolatban volt egykori osztálytársaival, akikkel együtt vehette át az arany (1998), a gyémánt (2008), a vas (2013) és a rubin (2018) diplomát. Ezek az események kitűnő alkalmak voltak egy-egy kis közös ünnepségre. Évenként találkoztak Kabán, volt osztálytársuk – az Apácai Csere János-díjas Sári Gusztáv – emlékét ápolva. Ilyenkor a Sári Gusztáv Általános Iskola és az alapítvány vendégei voltak.

A sors szeszélye, hogy a legjobb barátok hárman – Karakas Gyula, dr. Gajdics Sándor és dr. Duró Lajos (utóbbiak főiskolai tanárok) – ugyanabban az évben költöztek el az égi hazába.

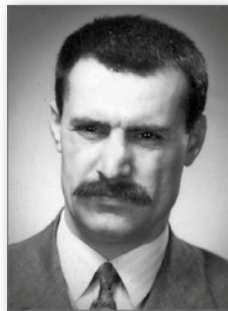
Karakas tanár úr ezek őszinte szeretetét birtokolta, mert ő is önzetlenül megosztotta hatalmas szívét. Életműve kerek, egész, és cáfolata annak a bölcsnek hitt közmondásnak, hogy nincs pótolhatatlan ember. Kedves, derűs, páratlan humora és bölcsessége nagyon hiányzik, bizonyítva azt, hogy távoztával a XX. századi pedagógiatörténet egyik nagy ikonját veszítettük el. Életével sokakat gazdagított.

Kitüntetései: Kiváló úttörővezető (1955) • A Művelődési Miniszter Dicsérő Oklevele (1965)
Köszönet illeti Pacsai Norbertet az arcképvázlat készítésében való közreműködéséért.

Fiai, KARAKAS GYULA, és KARAKAS ZOLTÁN
Törökszentmiklós
és KARAKAS FERENC

KECSKÉS ATTILA (Nagyvárad [ma Románia], 1939. 07. 05. – Győr, 1988. 08. 20.) középiskolai tanár, főiskolai adjunktus

Baptista vallású családban született. Édesanyja Szőcs Erzsébet Anna, édesapja, Kecskeš Sándor férfiszbabó volt, a II. világháború idején a tordai csatában halt hősi halált. Az özvegy anyja nehezen tudott gondoskodni családjáról: Attiláról és Szabolcs nevű öccséről (1942). Hányódtak a háború idején: hol Érmihályfalván éltek a nagyszülőknél, hol Budapestre menekültek rokonaikhoz. Végül, 1946-ban a baptista „testvérek” segítettek: éjjel, egy csencselő szénás szekeren átmekikítették őket Berettyóújfaluba.

Attila az elemi iskolát még Érmihályfalván kezdte el, majd Berettyóújfaluban folytatta, és 1953-ban kitűnő eredménnyel fejezte be. A középiskolát az Arany János Általános Gimnázium humán tagozatán végezte el. A matematika és a sport nagyon érdekelt, de zenét is tanult, színjátszó körben is szerepelt, aktív volt a DISZ szervezetben. A középiskolát 1957-ben fejezte be jeles eredménnyel. Egyetemre jelentkezett. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen matematika–fizika szakon folytatta tanulmányait. Közben a Zenepedagógus Munkaközösség Zeneiskolájába járt, 1957-ben hegedűelméletből és gyakorlatból is jelesre vizsgázott.

Nehéz időszaka volt ez a családnak. Mivel édesanyjuk fizetéséből négyen éltek, ő egyetemistaként is igyekezett pénzt keresni: kisegítő volt az egyetemi menzán, majd félállású kollégiumi nevelőtanár az Építőipari és Gépipari Kollégiumban. Ötödéves korában már szakhelyettesítést vállalt a Mezőgazdasági Technikumban. Szabadabb idejében meg hegedült a Debreceni Közalkalmazottak és Pedagógusok Zenekarában. De sportolt is: atletizált, röplabdázott; a tanulmányi eredménye így is jó vagy jeles volt! Ugyanakkor az egyetemi KISZ-ben, a TTK alapszervezet titkáráként is jó munkát végzett. Jó munkabírásaért, humoráért, sokoldalúságáért tisztelték, szerették társai. Az egyetem ekkor már ötéves volt, az utolsó év tanítási gyakorlattal és szakdolgozattal telt el. 1962-ben jelesen diplomázott.

Ebben az évben ismerkedett meg a bölcsészkaron tanuló magyar–történelem szakos Kondor Rózával, akivel 1962 márciusában össze is házasodtak, hogy a diplomaszerezés után egy munkahelyre, mégpedig a messze Győrbe, a „művelt Nyugatra” kerüljenek. A **győri** életkezés azonban nehézségekkel indult. Bár Attilának biztos állása lett a **Pénzügyi Technikumban**, de egy évig csak egyetlen matematika szakosként tanított az iskolában. Délután a felnőtt tagozaton is dolgozott, így naponta 6–10 tanórát teljesített; egész napja az iskolában telt el. A város szélén kapott albérleti pincelakásból napi 5–6 km-t kellett iskolájába gyalogolnia. Albérleti körülmények között született két fia is, 1962 karácsony estéjén Attila, 1964 februárjában Zsolt.

Ez a „hőskorszak” 1966-ig tartott, amikor sikerült szövetkezeti lakáshoz jutniuk Győr-Nádorvárosban. A két kisgyermek mellett az előleg befizetése, a berendezés beszerzése is gondot okozott, hiszen a családfő alapfizetése 1300 Ft volt, ebből csak szerény megélhetésre telt. A harmadik fiú, Árpád 1974-ben már a saját lakásban született.

Az 1971-ben írt életrajza részleteiből ismerhetjük meg ezt az időszakot: *„Munkahelyem: Közgazdasági Szakközépiskola Pénzügyi Ágazat. 1962 óta ezen a munkahelyen dolgozom, munkámat szeretem. (...) Egy évig az összes matematikaórát én láttam el, (...) szakkört szerveztem, majd több éven át feladatmegoldó versenyt indítottunk, kéthetenként kitűzött feladatsorokkal, éves és korosztályonkénti értékeléssel. Tanulóink minden évben szerepeltek mind az Arany Dániel, mind az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen. (...) A Szamuely*

Tibor Közgazdasági Szakközépiskola fennállásának 75. évfordulóján a matematikai verseny mindkét első helyét szakköröm tanulói nyerték. Továbbtanuló tanítványaim megállták a helyüket (...). Az iskolában a 3 fős matematika–fizika–kémia munkaközösségnek én lettem a vezetője. Alapvető feladatunknak tekintettük a hatékonyabb oktatási, nevelési, számonkérési módszerek kutatását, bevezetését. (...)”

„Többfajta, nem matematika, fizika tanításával kapcsolatos munkát is végzek, pl. bélyeggyűjtő szakkör vezetése, honvédelmi ismeretek tanítása, röplabda szakosztályi munka. Iskolán kívül a Pedagógus Szakszervezet sportmunkájában veszek részt, vezetőségi tag vagyok a Győri Pedagógus Bélyeggyűjtő Körben” – írta később 1974-ben, az újabb pályázatába készült önéletrajzban.

Hogy milyen tanár volt? Pénzügyis leány tanítványai szerették, mert szigorú volt, de következetes. Félték is tőle, de szerelmesek is voltak a jóképű tanárba. A diákok úgy emlékeznek rá, mint aki jobb kézzel írt, és a sor végén már bal kézzel törölte is a leírtakat. Ezt egyesek zseniálisnak találták, a gyengébb tanulók azonban nem tudták követni. Megosztottak a vélemények a szigorú osztályozása miatt is, mert a leány szakiskolában sokan megbuktak „matekból”, ugyanakkor a fiú tanítványok rajongtak érte. Ők jobban értették e tantárgyat, s velük gyakran pingpongozott a szünetekben és órák után. Aki továbbtanult, az megállta a helyét az egyetemen is. Maximalista volt másokkal és önmagával is. Rendszeresen olvasta a pedagógiai lapokat. A didaktikai problémákat otthon megbeszélték a feleségével, aki szintén középiskolában tanított. Egymás között cserélték ki tapasztalataikat.

„Kollégaként kifejezetten segítőkész volt. Kísérő tanárként a kirándulásokon egyszerre tudta biztosítani a fegyelmet és a jó hangulatot” – emlékszik rá Horváth Róbertné Weltler Zsuzsa tanárnő. Fiatalkolléganőivel szinte minden alkalmat megragadtak a közösségi programok létrehozására, hiszen ők voltak a tanári karban az ifjú nemzedék, értették egymást.

Munkáját, tudását elismerték kollégái, sőt a felettes szervek is, bár a „buktatásokat” többször kifogásolták. De tudták, hogy szigorú a követelményrendszer. Ezért a jutalmul kapott fizetésemelések még az igazgatóváltások idején sem maradtak el.

Kecskés tanár úr mindig szívesen találkozott régi tanítványaival. A jubileumi találkozókön készített feljegyzésein őrizte meg volt diákjai közreadott információit életükről.

A család életének fordulópontja 1974 lett. A harmadik gyermek születése mellett munkakörváltás következett feleségnek és férjnek is: Kecskés Attila munkásságában a középiskolai tanárság 12 éve után ez egy főiskolai adjunktusi állás az 1968-ban alapított **Széchenyi István Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskolán, Győrben.**

Már középiskolai tanár korában is megragadott minden továbbképzési lehetőséget. Állandóan képezte magát, búvárkodott különböző matematikai szaklapokban pl. *A Matematika Tanítása, Középiskolai Matematikai Lapok, Középiskolai szakköri füzetek, Műszaki Matematikai gyakorlatok* és más lapokban, főiskolai és egyetemi feladatgyűjteményekben, foglalkozott az ott megjelent feladatok megoldásával, főiskolások korrepetálásával. Részt vett a Bolyai János Matematikai Társulat munkájában. Már 1971-től tagja és előadója volt a TIT-nek, egyetemi előkészítő tanfolyamokat vezetett.

Nagy ambíciók ösztönözték, ezért 1971-ben pályázatot nyújtott be a még **Budapesten** működő **Közlekedés- és Távközlési Műszaki Főiskola** tanársegédi állásra. Családja azonban Győrhöz kötötte. 1974-ben élete új korszaka kezdődött el. Új munkahelyén magasabb szintű feladatokkal foglalkozhatott, a „jövő mérnökeit” oktatta, nevelte – elhivatottsággal és felelősséggel. Kezdetektől nagy ambícióval végezte a munkáját. Nemcsak a tárgyai iránti szeretet

és a felelősség hajtotta, de tantárgya doktora is akart lenni. Úgy érezte, hogy a „jövő mérnökei” számára minőségi matematikai alapokat, a matematikai gondolkodás gyakorlatba ültetését kell megtanítani. Minden alkalmat megragadott az önképzésre, továbbképzésre. Versenyekre készítette fel tanítványait, példatárakat szerkesztett számukra, sokszorosította. Szinte egész napja a főiskolán telt el, felfrissülését sporttevékenységekkel és esti zenehallgatással érte el.

Az általa felkészített hallgatók több ízben eredményesen szerepeltek a főiskolák tanulmányi versenyein. 1979-ben a Hajós György matematikai versenyen – amelyet az Ybl Miklós Építőipari Műszaki Főiskola fennállásának 75. évfordulóján rendeztek – 16 főiskola 64 tanulója közül az ő diákjai lettek elsők az egyéni és a csoportversenyben is.

A KTMF akkori főigazgatója, dr. Hegedűs Gyula elismerését, köszönetét fejezte ki Kecskés Attila adjunktusnak. A *Jövő Üzemmérnöke* c. főiskolai lap fotót és beszámolót közölt a rendezvényről. Ebben szerényen így foglalta össze a tanulságokat: „(...) Úgy érzem, hogy a sikeres szerepléssel, a verseny jó megszervezésével főiskolánk hírnevét öregbítettük.” Eredményes felkészítése 1983-ban és 1987-ben is dicsőséget termelt a győri főiskolásoknak.

Fejlesztette magát ideológiailag is. 1975 és 1979 között elvégezte a Marxista Egyetemet és a szakosító évet is, hogy a megcélzott doktorátusához szükséges filozófiai ismereteket megszerezze. Jó eredménnyel végezte el. Nem rajta múlt, hogy terve nem valósulhatott meg, hisz 1988-ban bekövetkezett halálával minden véget ért. Kutatásai félbemaradtak, német és angol nyelvvizsgálainak már nem volt értelmük, nem fordíthatta tovább az angol és német szakirodalmat.

Főiskolai tanári munkáját kollégája, osztályvetetője, *Kuti József* így jellemezte: „Bravúros előadó volt. Bámulattal bűvölte el hallgatóit sodró, szellemes óráival, előadásaival, lendületes, derűs egyéniségével. Jól jegyzetelhető táblaképe, olvasható kézírása annak a csuklónak volt köszönhető, amelyik a képtelen helyzetekben is fogadni tudta a pörgő-nyesett pingpong labdát, a röplabda-pályán pedig keze mozgékonyasága a főiskolai csapatnak pontokat érő stabil része lett. Tekintélye vitathatatlan volt. Csapatkapitánynak is tanár úr maradt, Főiskolánk első tíz évének joggal vált elismert »öregjévé«, hiszen akkor már negyvenedik életévén is túl volt...”

Munkája mellett a sportban is kiváló eredményeket ért el. 1963-tól átigazoltatta magát Debrecenből a Győri Dózsa Sportegyesületbe, a röplabda szakosztály tagja lett, emellett versenyszerűen sakkozott.

1974-ben ismét átigazolt, most új munkahelye sportegyesületébe, ahol nagy gyakorlata révén „oszlopos csapattag” és a fiatal röplabdások kapitánya lett. Bakóné Mészáros Mária tanárnő, edző segítségével több győzelemre segítettek a röplabda szakosztályt a dunántúli régió II. osztályú versenyein.

A győri Közgazdasági Szakközépiskola Pénzügyi Ágazat I. osztályának osztályfőnökei (1970–1971)

A főiskola színeiben részt vett a dunántúli régió minden II. osztályú mérkőzésén, a testvérvárosok és a testvér egyetemek sportrendezvényein az NDK-ban, Zwickauban

és Nordhausenben; Lengyelországban, Varsóban, Krakkóban és Poznanban; az akkori Csehszlovákiában, Pozsonyban, Érsekújváron, Nyitrán; Ausztriában pedig Innsbruckban.

1981-ben a legjobb férfinátékos volt a 19. Nemzetközi Röplabda Rába Kupán. Ezen kupa mérkőzésein még rákbetegsége utolsó hónapjában is röplabdázott. Betegsége idején az egyéni versenyben III. helyezést ért el. Oklevelek, színes trófeák, emléklapok tanúskodnak eredményeiről, sokoldalúságáról. Ez utóbbit számos más tény is bizonyítja. Pl. 1976-ban vizsgázott kishajó-vezetésből, motorkezelésből, sikeresen szerepelt sakkversenyeken, asztaliteniszen is jó volt.

Farnady Ernő a Hoffmann Krisztinával közösen írt munkájában 28-szor említi, és így méltatja Kecskés Attila sporttevékenységének jelentőségét: „1974-ig a Pénzügyi Technikumban, majd azt követően a Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskolán tanította a matematikát. Szigorú következetesség és lelkiismeretesség jellemezte munkáját. 1966-tól röplabdázott a Győri Dózsában, ahol hamarosan csapatkapitány lett. (...) A KTMF SK röplabda szakosztályának alapító tagja, kapitánya. Mindig tagja volt Győr város válogatottjának is. Edzésről, mérkőzésről szinte sohasem hiányzott. Lelkesedése fiatalabb sporttársait is magával ragadta. Edzői és játékvezetői minősítéssel is rendelkezett sportágunkban. Személyisége meghatározója volt Győr röplabda-sportjának. Ismerték és szerették sok-sok helyen, mind a hazai, mind a lengyel, német, az osztrák, a román és a szlovák röplabdások.”

1988. augusztus 20-án fiatalon bekövetkezett halála családjának és közösségeinek is nagy veszteség volt. A Széchenyi István Távközlési és Műszak Főiskola saját halottjaként temettette el. Sporttársai a főiskolán, a Győri Dózsában, és 1989 szeptemberében a RÁBA Kupán is megemlékeztek róla. 1992-ben sakkversenyt alapítottak a főiskolán emlékére.

Várnagy András, a főiskola testnevelés tanszékének későbbi vezetője tisztelettel emlékezik oktató- és sporttársára. „Ő volt az egyetlen tanár a főiskola röplabdacsapatában. Csapatátársai számára kemény játékostárs, tekintélyes vezető, hallgatói számára szigorú matematikaoktató volt, aki többet tudott és követelt az átlagnál – a sportban is.”

Elismeréssel értékelte tevékenységét *Bakóné Mészáros Mária* tanárnő, röplabdaedző, aki röplabdásaik spontán, őszinte véleményét is ismerte: *„A kollektíváért dolgozott. Szabadidejében is korrepetálta gyengébb »sporttársait«, nehogy lemorzsolódjanak a csapattól.”*

A már Széchenyi István Egyetemé lett hajdani SZIKTMF 2018-ban ünnepelte alapításának 50. évfordulóját. Ez alkalomból két kiadvány is készült: az intézmény történetéről, tanáiról és sportjáról. Mindkettőben méltán-méltón emlékeznek meg Kecskés Attiláról, aki rövid 49 évig élt, mégis maradandó nyomot hagyott Győrben mind tanárként, mind sportolóként. A szorgalmas, érdeklődő diákok emlékében ma leginkább úgy él, mint szigorú matematikatanár, családja pedig szerető édesapaként emlékezik rá.

Felesége, haláláig társa, Kecskés Rózsa költőként *Bennem élsz már (1998)* című versében emlékezik meg róla kötetekben.

• *Forrás:* A részletesen kidolgozott pedagógusarckép 2019-ben, a „*Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében*” című emlékkönyvsorozat X. kötetében jelent meg. A könyv kiadója az „Emelj fel emléki!” Alapítvány (9029 Győr, Gát u. 13.).

Összeállította:
KECSKÉS ATTILÁNÉ RÓZSA tanár
Győr

KINCSES GYULA (Pocsaj, 1926. 01. 26. – Debrecen, 2020.05. 14.)
tanító, gyógypedagógus, igazgató

Kincses József (1883) és Deák Vilma második gyermeke. Testvére, József 1923-ban született. A család mindkét ágról pocsaji, és ez meghatározó volt az életében. Az információ-gazdag családi környezet jó hatással volt érdeklődésének alakulására. Görögkatolikus elemi iskolába járt, majd Pocsajból naponta bejáró tanuló volt Derecskére, az Állami Polgári Iskolába.

Ezt követően a nyíregyházi Állami Tanítóképzőbe iratkozott be, de a világháború viszontagságai miatt tanulmányait megszakította. Az oroszok tolmácsa lett, majd a többnyelvűség miatt kémgyanússá vált, ezért kegyetlen módszerekkel vallatták és fogságba került. 1944 telén térhetett vissza a szülői otthonba és több hónapi kórházi kezelést követően a Debreceni Református Tanítóképző növendéke lett. 1947-ben jeles eredménnyel végzett, majd testvére biztatására -- aki szintén pedagógus volt, jelentkezett és felvételt nyert a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolára. Kincses Gyula Bárczi Gusztáv és Illyés Gyuláné Kozmutcza Flóra tanítványaként kiváló ismeretekre tett szert a siketnémák oktatási módszereiről és a gyermeki lélekhez vezető út megismerhetőségéről. Énekhangja, zenei műveltsége is kiemelkedő volt. Debrecenben a Csenki-kórusban énekelt, Budapesten felvették a Kórusművészeti Kollégium opera tanszakára, de egészségi állapota miatt a választott hivatásánál maradt, egész életét a hallás- és látássérült gyermekek nevelésének szentelte.

Felsőfokú iskolai tanulmányai alatt a Pető Intézetben vállalt önkéntes tevékenységet 1948 tavaszáig, ahová későbbi felesége hívta. A végzést követően feleségével a debreceni **Siketnémák Intézetében** kezdték el sikeres munkásságukat. Debrecenben alapított családot, 1951-ben kötött házasságot Hagymássy Ilona gyógypedagógussal. (*Emlékét Őrzi a Pedagógusok arcképcsarnoka 2013. évi kiadványa.*) 1952-ben született fiuk, Gyula, aki az orvosi pályát választotta hivatásának. Idézet fia *Édesapám a tanár és nevelő* című írásából:

„Ez a két funkció apró gyermekkorom óta együtt járt Édesapámhoz fűződő viszonyomban. Kisgyermekkoromból nem a közös játékok, futballozás vagy birkózás jut eszembe, hanem hogy ötéves koromra már tudtam az összes hazai madár és állat latin nevét, és Édesapám saját készítésű távcsövén keresztül néztük Pocsajban a csillagokat. Természettudományos műveltségem, érdeklődésem (így későbbi foglalkozásomat) Tőle kaptam. A gimnáziumi években másféle hatások értek: tanáraim, osztálytársaim másfajta világra is ablakot nyitottak. A szüleim azt tették, ami a legtöbb egy szülőtől: hagyták, hogy egy, az Ő ízlésviláguktól eltérő, újabb, modernebb kultúrában érezzem jól magam, miközben számon kérték saját kultúrájuk erkölcsiségét, tisztességét”

Kincses Gyula a Siketnémák Intézetében 22 évig teljesített áldozatkész szolgálatot, a Siketek Megyei Szövetségének vezetője is volt, érdekképviselői tevékenységet is végzett. Kiemelten foglalkoztatta a korai hallásnevelés eszköztára és módszertana. Mind a tanulók, mind a felnőttek részére hasznos szakmai útmutatást adott, előadásokkal, módszertani kiadványokkal gazdagította a hallássérültek nevelését. 1963-ban tagja volt annak a magyar küldöttségnek, amely szakmai tapasztalatcserére dr. Méhes József és Duráczki József társaságában Koppenhágába utazhatott.

1971 novemberében felkérték a Debrecenben épülő, országos beiskolázású **Gyengénlátók Általános Iskolája és Nevelőotthona** indítására. A Művelődési Minisztérium szorgalmazta, hogy – minisztériumi keretből -- Debrecenben létrehozzanak egy új intézményt látássérült

gyermekek számára. 1971-ben a MM alapító okiratában megfogalmazták az intézmény célját: „hogya a speciális felszerelésével és az oktatás megfelelő módszereivel lehetővé tegye a súlyos látási fogyatékos gyermekek részére az általános iskolai tananyag elsajátítását.”

Alapítóként, vezetőként az intézmény életének meghatározó egyénisége volt, 15 évig, nyugdíjazásáig igazgatói feladatokat látott el magas szakmai színvonalon. Eredményeihez az elkötelezettsége mellett az is hozzájárult, hogy jó érzékkel választotta meg munkatársait, jó együttműködést alakított ki az érintett családokkal, sok bel- és külföldi tapasztalattal rendelkezett. Közel félszáz publikációban adta közre tapasztalatait, előadásai külföldön is érdeklődésre tartottak számot. Kutatásai soha nem voltak öncélúak, nem tudományos fokozat elérését célozták, hanem konkrét gyakorlati hasznot hozó, a gyermekek oktatását javító kutatásokat végeztek.

Néhány példa:

- Kincses Gy. (1983). A gyengénlátó gyermekek részére szervezett iskolára előkészítő tanfolyam tapasztalatai. Gyógypedagógia, (6).
- Kincses Gy. (1980). A 3-6 éves amblyop gyermek korai integrálódásának szükségessége. Szemüveg, (2).
- Kincses Gy. (1979). A nevelőotthoni nevelés jelentősége és eredménye a gyengénlátók rehabilitációjában. Gyógypedagógiai Szemle, (1-2.).
- Kincses Gy. (1982-1983). A vezetőszem oldaliségének gyakorisága a gyengénlátó tanulóknál. Szemüveg, (1-3-4).
- Kincses Gy. (1984). A világlátás és a teljesítmény kapcsolatának vizsgálata az iskolaköteles gyengénlátók között. Gyógypedagógiai Szemle, (2).
- Kincses Gy. (1983). Az iskolaköteles gyengénlátók kézpreferenciája. Gyógypedagógiai Szemle, (2).
- Kincses Gy. (1983). Az iskolatípusba való átmenet gyakorlata, problémái. Tanulmányok a gyermekszemgondozás és a gyengénlátók pedagógiája köréből. Művelődési Minisztérium, Budapest.
- Kincses Gy. (1981) (1982). Iskolaköteles gyengénlátók színekkel való színezése. Szemüveg, (1-2-4).
- Kincses Gy. (1980). Színek jelentősége a gyengénlátók figyelemvizsgálatában. Tanulmányok a gyengénlátók oktatása köréből. OPI. Budapest.
- Kincses Gy. (1981). Színpreferencia – vizsgálatok iskoláskorú gyengénlátókkal. Gyógypedagógia, (3).

Pályázataival is eredményeket ért el helyi és országos szinten. Munkásságát számos megyei és országos kitüntetéssel ismerték el.

Cházár András Emlékérem (1963), A szocialista Kultúráért (1968), Dr. Bárczi Gusztáv Emlékérem (1974), Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1974), Szakszervezeti Munkáért arany fokozat (1982), Maróthi György- Díj (1983), (2012), Apáczai Csere János- Díj (1985), Louis Braille Emlékérem arany fokozat (1987), Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1987), Széchenyi Ferenc Jutalomérem III. (1988), MNM Kiváló Társadalmi Munkáért Érem (1989), Debreceni Akadémiai Bizottság Díja (2001), Pocsaj Nagyközség Díszpolgára (2004), Karácsony Sándor Emlékérem (2008).

Kincses Gyula kivételesen magas színvonalú szakmai és emberi kvalitását munkatársai, tanítványai is elismerték. Álljon itt tanúságként néhány visszaemlékezés!

Szél Viola általános iskolai tanár, egykori tanítvány:

„Majdnem 50 éve kezdődött. Frissen épült, nagy iskolaépület, villogó ablakok, özlött be a fény. Csak az aula volt félhomályos. Két kisgyerek ült, vígan harangoztak a lábukkal. Alig múlt

7 óra. Rövidlátóan hunyorogtak a bejáratú ajtó felé. Sosem lestek hiába. Nem látták az arcot, csak az alakot. Nem látták a szigorú szemöldök alatt a mosolygó szemet. Csak az oldalra lendülő kezét, amibe erősen bele kellett kapaszkodni és már repültek is. Két forduló az iroda ajtajáig. Ott elváltak, mert csengettek. Igazgató bácsi az irodába ment, de az ajtaja mindig nyitva maradt. A két kisgyerek mi voltunk: a testvérem meg én, másodikos tanulók 1972-ben. Ekkor nyílt meg a Gyengénlátók Általános Iskolája, melynek alapítója volt Kincses Gyula igazgató bácsi. Sokat követelt, de sokat

Díszpolgári cím átadása (Pocsaj, 2004.)

is adott nekünk. Ebben az iskolában fújták ránk a meleget, hogy megerősödjön a lelkünk. Az itt tanult gyerekek sohasem felejtik el ezt az iskolát, ahol kiegyenesedett a derekuk, megerősödött a jellemük. Felnőve láttuk, mennyire naiv hit az, hogy az életben mindennek simán kell mennie. De nekünk ott volt Ő, az igazgató bácsi. Ő volt a tölgy, aminek egy pillanatra nekitámasztja a hátát az ember, míg összeszedi magát ebben a rohanó, bizonytalan etikájú világban. Megőrzött bennünket a félelemtől. Megtanultuk tőle: – idézve Babitsot – »Benned a cél és nálad a kulcs!« Ő nem gyereket nevelt, hanem Embert!”

Háryné Papp Gizella gyógypedagógus: „1974-ben kerültem ebbe az intézménybe. Már 13 éve tanítottam, de ilyen elhivatott pedagógust, nagyszerű szervezőt, közösségteremtő embert ezen a pályán nem ismertem. Sokoldalú, gazdag ismeretanyaggal rendelkező, mindenre és mindenkire odafigyelő egyénisége, határtalan gyermekszeretete példaértékű volt mindnyájunknak. »Érted vagyunk fiam, nem ellened«– idézte gyakorta. A gyermekektől származó mondatok ékes bizonyítékai annak, hogy milyen légkört teremtett kollégáival együtt ebben az intézményben. »Ez az iskola olyan volt, mint egy védőburok. Annyi szeretetet még sohasem kaptam, mint itt.«

»Igazgató bácsi öreg, (írta egy negyedikes kislány az 50 éves igazgató bácsiról) de a szeretete nem öregszik.«

Ebben a szellemben élünk, ezt a szellemi örökséget adtuk tovább növendékeinknek.”

Szakács Zsuzsanna gyógypedagógus pszichológus: „Pályakezdő pedagógusként ismertem meg Kincses Gyula igazgató urat. Része lehettem annak a csapatnak, amellyel hihetetlen lendülettel, odaadással szervezte a gyengénlátó gyermekek bentlakásos intézetét. Igazgató úr tudásával, széleskörű ismereteivel, hitével, emberségével mindig erőt, biztonságot sugárzott. Azon munkálkodott, hogy tanítványai olyan tudással és neveltséggel hagyják el az iskolát, hogy a továbbiakban is boldogulni tudjanak. Személyesen segítette pályaválasztásukat, nyomon követte további életüket. A felnőtt közösséget is összetartotta, de egyénileg is figyelemmel kísérte sorsunkat. Saját példamutatásával arra sarkallt bennünket, hogy mindig hozzuk ki magunkból a legtöbbet. Vörösmartyt idézve: »Mi dolgunk a világon? küzdeni. Erőnk szerint a legnemesbékért.«”

Magánemberként is értékes elfoglaltságok jellemezték. Hobbiként a horgászat – mely az Érben történő gyermekkori „peccőzésre” utal vissza, és az állatpreparálás volt jelen az életében. Másik két „hobbija” inkább tudományos, kutatói tevékenységnek tekinthető: a

numizmatika és a helytörténet. Éremgyűjtői munkássága alapvetően az Árpád-házi királyok pénzeire koncentrált. Ebből számos publikációja és egy nagysikerű könyv is született: *Az Árpád-házi uralkodók pénzverése és királysága*. Magánkiadás, Debrecen, 2000. 134 oldal

Helytörténeti kutatásainak középpontja a szülőfaluja volt. Pocsajiként a helység története, szokásai, nyelvi emlékei foglalkoztatták. Fontosabb művei:

- Felejtődő szavak, régies kifejezések Pocsajból (2004)
- Iskolák, tanítók és diplomások Pocsajban (2009)

Kincses Gyula szülőfalujához való kötődését igazolja, hogy 2008-ban javaslata alapján megalapították a Pocsajiak Baráti Körét, ami egy civil szervezet. Célja a helyiek összefogása, az itteni és az elszármazott lakosok közös programokban való együttműködése, a lakóhely és értékeinek méltó megőrzése. Pocsajból való elköltözése óta – bő félévszázada – még mindig hazajött. Tudta, hogy a Csárdaszikről már látható két templom tornya fogadja, az évezredekkel ezelőtti lakosok otthonaként is ismert Leányvár dombja, az alján csordogáló Ér vize, az emlékekbe burkolt utcák, az emberek szava és mosolya várja. A falutól sohasem szakadt el, mindig pocsajinak vallotta magát. Sokat köszönhetett a falunak. 2008-tól a Szent Erzsébet Otthon lakója volt ugyan, de mindig is Pocsaj maradt az igazi otthona.

Kecskés Gyula, Pocsaj volt polgármestere a következőképpen emlékszik rá:

„Egy olyan ember életútjáról akarok mesélni, akinek élete példaértékű volt. A jövőt tekintve is ritkán születnek ilyen emberek e világra. Nekem sikerült vele találkoznom, és egy kis darabot az életéből ellesni. Díszpolgárrá avatása szinte közfelkiáltásra született meg.

Amikor búcsút veszünk tőle, nem öncélúan akarunk emlékezni Kincses Gyulára, nem a múlton szeretnénk elmerengeni. Azt keressük, hogy mi módon tartozunk össze ezzel a derék emberrel, aki sokat munkálkodott a közért, falujáért, barátaiért. Ha valahová elhelyezzük koszorúinkat, az azt jelenti, fontos számunkra az a hely. Kincses Gyula valami olyasmit vitt végbe, ami fontos számunkra és minden ember számára. Azt kérdezhetné valaki: vajon hová tűnik el, amit életében összegyűjtött? Hová tűnik el a jószág, a tudás, a szeretet? Mindent, amit összegyűjtött, királyi örökségként hagyta ránk. Mindent odaadott nekünk, barátainak, családtagjainak, rokonainak, és ennek a nagy közösségnek, amelynek állandó tagja és örökös tagja lett. Mi visszük tovább, hiszen egy kicsit mi magunk is ebből építkeztünk föl. A szeretetéből, türelméből, gondolataiból, eszméiből, amelyeket nekünk adott, s amelyek azóta hozzánk nőttek, részünké lettek.

Pedagógus életpályája során folyvást kincseket keresett, új lehetőséget a tanítványok képességeinek kibontakoztatására, szüntelenül kutatta a tehetséget.”

Nyugdíjasként aktív tagja volt a Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesületnek. Az elnökség tagjaként szervező munkájával segítette a napi tevékenységet, emléküléseken előadást tartott, 11 jeles pedagógus emlékét örököltette meg arcképvázlatok írásával, számtalan szerzőt ösztönzött, kutatómunkával segített e tevékenység végzésében.

Rajongó szeretettel vette körül családját, örömmel fogadta unokái – Márk és Melinda – érkezését. Ünnepek voltak számára minden családi együttlét.

Emlékét megőrizzük, hiszen egy „kincs” volt számunkra.

Köszönet illeti az anyaggyűjtésben közreműködő Nagyné Kelemen Mónika pocsaji pedagógust, újságíró.

Összeállította:

KÁLMÁN ANTALNÉ KSPE elnökhelyettes
Debrecen

KISS (KIS) ISTVÁN (Salgótarján, 1911. 10. 02. – Salgótarján, 1982. 09. 08.) tanító, iskolaigazgató

Édesapám Kis vezetéknevvel született tizedik gyermekként. A második „s” kiegészítést később kérvényezte. Szülei: Kis András szabómester és Kova Borbála háztartásbeli.

Az elemi és a polgári iskoláit **Salgótarjánban** végezte. Nyaranként kőművesek mellett dolgozott – az ő szavaival – mint „sitnyik”. Később, a felsőfokú tanulmányok alatt gazdag szülők gyermekeit tanította pénzért, lakásért, ellátásért, hogy iskoláit elvégezhesse. Jászberényben tanult, az ő kedves „Birinkéjében”, a **Magyar Királyi Állami Elemi Népiskolai Tanítóképző Intézetben**. Elnézve a tantárgyakat, ma már elképzelhetetlennek tűnik az a rengeteg szakismeret, amit el kellett sajátítani a jelölteknek. Édesapám Népiskolai Tanítói Oklevelében az osztályvizsgálatok tárgyai közé tartozott a test- és élettan, lélektan és logika, német nyelv, természetrajz és kémia, fizika, egészségtan, gazdasági ismeretek, közgazdaságtan, rajz, szépírási, ének, zene, kézimunka, testgyakorlás. A tanítóképesítő vizsgálat tárgyai voltak: hit- és erkölcstan, neveléstan, tanítástan és módszertan, neveléstörténelem és iskolaszerveztan, nevelési és tanítási gyakorlat, magyar nyelv és irodalom, történelem, alkotmánytan, földrajz és mennyiségtan. 1932. június 24-én őt „*magyar tannyelvű elemi népiskolákban való tanításra képesítettnek*” nyilvánították.

Eleinte nem volt állása. Időnként beugrott helyettesíteni, majd egy évig a ferenceseknél teljesített szolgálatot mint kántor.

Meghallotta a szép orgánumú hangot Vajda Gyula kanonok, és Bárnába hívta. Lakást is kapott. 1933-ban választották meg kántortanítónak **Bárna** faluban. Három év múlva házasságot kötött egy acélgyári dolgozó leányával, Chmely Erzsébettel, aki szintén tanítói oklevéllel rendelkezett, de állása neki sem volt.

Édesapám 1938-ig zavartalanul dolgozhatott, ezután viszont egymást követték a katonai behívók. Legtöbbször a salgótarjáni 23./III. zászlóaljhoz hívták be, ahol a GH élelmezőjeként szolgált. Legalább tizenöt ilyen „szíves meghívással” zaklatták, de főleg a bárnai kanonok ráhatására mindig elengedték. A faluban nélkülözhetetlennek bizonyult. Katonakönyvének utolsó bejegyzései: „1944. szept. 1-től behíva. 1945. febr. 2-án fogságba esett.”

Nekünk, gyerekeknek nem sokat árult el a frontról. A fogságáról is csak annyi maradt meg, hogy Pózenen keresztül vitték őket a Szovjetunióba. Tőzégbányában dolgoztak, ahol vízben-sárban gázoltak, ennivaló híján csalánlevest, krumplihéjat kaptak. 1945 novemberében tért haza, lefogyva, tönkremenne. A faluban senki nem ismerte fel, csak Pajti kutyája. A hú jószág megérezte a gazdi visszatértét, a falu elején várta...

A háború borzalmait lezáródtak, csak egy kósza szilánk maradt kitapinthatóan édesapám kezében. Amíg távol volt, felesége tanított helyette (minden térítés nélkül), és ellátta a kántori teendőket is.

A háború után több bántást is el kellett szenvedniük. Egy alkalommal baltával rájuk verték a zsarus ablakot ilyen kiáltásokkal: „*Pizkos klerikálisok! Takarodjatok ki innen! 24 órát adunk, hogy elmenjete a faluból!*” Mire nyakas-büszke édesapám kiállt a kapuba csipőre tett kézzel: „*Már pedig innen én akkor megyek el, amikor akarok!*” Később a *Munkás Szó* c. újságban esett neki egy névtelen: „*Bárna községben a kántortanító még ma sem érti meg az idők szavát! Bárna község népének nagy része a Magyar Kommunista Párt tagja, és nem tűr olyan kántortanítót a községben, és nem is bízza a gyermekét az ilyen kántortanítóra, aki még ma*

sem képes demokratikus szellemben dolgozni...”

Aztán kénytelen volt „megérteni az idők szavát”. 1947-ben az MKP tagja, majd úttörőcsapatvezető lett. Részt vett az iskola államosításában, majd megbízták az iskola vezetésével. Vezetőképző tanfolyamokat végzett, vízválasztó központtal szemináriumokat vezetett, tanács és VB tag volt, majd a Hazafias Népfront elnöke lett.

Salgótarjánba kerülve először az **Iskola Úti Iskolában** dolgozott, a város legnehezebb szociális összetételű intézményében, ahol a rózsadombi cigánygyerekek vadóckodtak.

1956. A tarjáni sortűz az egész várost megrázta. Kiss Istvánt is érintette az esemény, mert legidősebb gyermeke ott szorongott a kivezényelt gyári dolgozók soraiban. A fiú alig tudott élve hazajutni a megyeház előtti tömegből.

Édesapám, mint kisdobosvezető 1959. április 4-én *Kiváló Úttörővezető* kitüntetésben részesült. Utána a Hámán Kató úttörő leánycsapat vezetőjének választották. Még 1957-ben a Hazafias Népfront városi elnökségének tagja, majd a Népi Ellenőrző Bizottság tagja lett. Mindezek ellenére „klerikális múltja” miatt megfenyegették: tilos templomba járnia, gyermekeit sem küldheti oda! Így aztán lopva osontunk fel az orgona mellé. A családi ház megépítése és a költözés után egy évig a **Salgó Úti Állami Általános Iskola** igazgatójaként, majd a **Május 1. Úti Állami Általános Iskola** átadása után annak alsós nevelőjeként dolgozott.

1961 szeptemberében került a **Néphadsereg Úti Iskolába** intézményvezetőnek, és innen is ment nyugdíjba. 1972. szeptember 1-jén. Még pár évig dolgozott a **Bartók Béla Úti Iskolában** mint könyvtáros, ami nagy örömeire szolgált.

Ezek után viszont már csak családjának élt. Négy gyermeke közül három élte meg a felnőtt kort. Lacika kisfia még Bárnában vérhasban meghalt. A gyermekek közül István műszaki végzettséggel Budapesten dolgozott, de hamar leszalálékolták, miután a bárnai nedves lakásban átvészelt betegségek szövődményeként súlyos szívproblémákat fedeztek fel nála. A lányok, Erzsébet és Ágnes a pedagóguspályát választották.

Apánk imádta a gyerekeket. Rajongott az unokáért, sajnos nem érthette meg mindegyik születését. A betegség hirtelen vitte el. Egyik nap bekerült a kórházba, másnap, 1982. szeptember 8-án már érkezett is a szomorú hír: Kiss István iskolaigazgató örökre eltávozott.

Édesapám igaz magyar, becsületes ember volt. Pontosan, lelkiismeretesen végezte munkáját. Egy évet engem is tanított a 4. osztályban. Szigorúnak tartottam, mert úgy tűnt, szinte lesi, mikor nem készülök otthon, s másnap felszólított felelni. Akkor ezt nehezményeztem, de rájöttem, ezzel is nevelt. Jót akart. Hatalmas élményként éltem meg a táborokat Bükkszéken, Berekfürdőn, Gyulán stb., ahol ő is focizott a tanárok csapatában.

A régi dokumentumok között tallózva több értékelést találtam kántori tevékenységéről, oktató-nevelő munkájáról. A szegényes iskolák fellendítéséért a tanítók is sokat tettek pl. szemléltető eszközök gyártásával. Az akkori *királyi tanfelügyelő* hosszú levelében így fogalmaz: „A legutóbbi tanügyi kiállításon Tekintetességed is buzgón vette ki részét, és dicséretes szorgalommal dolgozott a kiállítás sikerén. Fáradozásáért, példás buzgalmáért és a szemléltető eszközök valóban kitűnő előállításáért az állami szolgálat nevében Önnek őszinte köszönetemet, hálámat és elismerésemet fejezem ki.”

Nagy Antal körzeti iskolafelügyelő írta 1942-ben: „Kis István működését érzékeny lelkiismeretességgel, példás kötelességtudással és fejlett, kitűnő pedagógiai érzéssel látta el. Osztályában minden látogatásom alkalmával igen jó eredményt találtam úgy tanulmányi, mint nevelési szempontból. Iskolai működésén túl igen tevékenyen vett részt az iskolán kívüli népművelésben... Családi élete mintaszerű!”

Vajda Gyulától – aki a községi iskolaszék elnöke is volt – származó *Működési*

bizonyítványban olvashatjuk: „Kis István kettős hivatalát a legnagyobb lelkiismeretességgel, pontossággal és hűséggel tölti be. Hivatalos tanügyi minősítése kiváló. Mint kántor az elsőkhöz foglalt helyet.”

1946 augusztusában írta a *ferences házfőnökök*: „...bizonyítom, hogy Kis István a kántori teendőket a legnagyobb lelkiismeretességgel és rátermettséggel látta el.”

Vajda Gyula kanonok 1948-ban pedig így fogalmazott: „Szakképzettsége, példás pontossága és minden ténykedésében megnyilvánuló törhetetlen katolikus jelleme valóságos áldás a viharos idők közepette.”

A legidősebb fia, Kiss István így emlékezett vissza édesapánkról és falujáról: „Egy mély völgyben fekszik, ahol posta nincs, csak egy tekerős telefon: a lakosság három nagygazdából, szegényparasztokból, cselédekből, summásokból és főként bányászokból állt. Ezt a tömeget kellett aztán felemelni iskolai és iskolán kívüli foglalkozásokkal. Az iskolában a felső tagozatot apu vitte. Eleinte két tanterem volt, később építettek hozzá még egyet. Az iskolával egybeépített lakásban éldegéltünk. Aztán kezdődött a háborús korszak. Egyre többször behívták katonának, ahol karpaszományos hadapród-őrmesteri rangban előbb a

A ferencesek színjátszó köre élén

laktanya élelmezését látta el teherautóval járva a falvakat. Egyszer aztán jött a SAS behívó! Újból elvitték. Aztán már csak azt tudtuk, hogy az egész magyar katonaságot kirendelték a frontra. Fogságba esett. Innen csak hónapok múlva, meggyötörve keveredett haza. Apu a kötelességtudat, családszeretet, hazafiság mintaképe volt számomra. Mint kántor vezetett gyalog búcsút Szentkútra, az iskolában színjátszást is tanított a gyerekeknek, és nem saját akaratából lett leventeoktató. A Rákosi időkben ezért is »klerikális reakció« mivolta miatt meghurcolták. Az iskolában a felsőbb hatóság meg volt vele elégedve: pedáns, rendfenntartó, fegyelemszerető és igen odaadó munkájával.”

A későbbi korokból két visszaemlékezést szeretnék kiemelni egy kolléga és egy tanítvány tollából:

Szabó Gézáné ny. tanítónő: „Pályakezdő tanítóként 1962 augusztusában izgatottan készültem első munkahelyemre, a salgótarjáni Néphadsereg úti iskolába. Feszültségem hamar oldódott, mert igazgató úr már a folyosón barátságosan fogadott és invitált a pici nevelői szobába. A bemutatkozás után hosszan elbeszélgettünk, emlékeztünk közös alma materünkre, a nagy múltú Jászberényi Tanítóképzőre. A tanévnyitó értekezleten megismerkedhettem leendő kollégáimmal, a kibővült tantestület tagjaival, mivel igazgató úr vezetése alá akkor több intézmény is tartozott: a IX. sz. /ma Napsugár/ Óvoda, a salgóbányai óvoda és a részben osztott iskola. A mi kis iskolánk a város egyik legszebb településrészén, családi ház környezetben épült 1–4. osztállyal és előbb egy, majd két napközis csoporttal. Tanterem híján váltakozó tanításban működött, délelőtt és délután tanítottunk. Összetartó, egymást segítő és becsülő kis közösségünknek, a bensőséges kapcsolatoknak meghatározója és védője volt Pista bácsi. Vezetői munkáját a lelkiismeretesség, a megoldások keresése, a határozott döntéshozatal jellemezte. Fontosnak tartotta szakmai előmenetelünket, munkánk

elismertetését. Örült és támogatta, ha bemutató tanítást vállaltunk, és szívesen fogadta a város más iskoláiból érkezőket, az érdeklődő alsó tagozatos kollégákat. Méltányolta a szakfelügyelők visszajelzéseit, megállapításait, azokat közösen is elemeztük, részletesen megbeszéltük, megvitattuk. Mivel kezdőként első osztályt tanítottam, eleinte gyakran látogatta óráimat. Sok biztatást kaptam tőle a későbbi években is. Soha nem fukarkodott a dicséretekkel. A hiányosságokra szakmai tapintattal, segítően hívta fel figyelmemet. Pl. hogyan tehetném még színesebbé óráimat, hogyan köthetném le izgó-mozgó vagy fáradékonyabb tanulóim figyelmét. Jó tanácsait elfogadva bővültek módszertani ismereteim, tudatosabbá vált a pedagógiai munkám.

Pista bácsi az értékeket tisztelő, kissé konzervatív, de következetes, gazdag pedagógiai-szakmai tapasztalattal rendelkező pedagógus volt. Tiszteletre méltó a becsületessége, emberi tartása, elkötelezettsége, a kollégái és a tanulói-szülői közösség iránti felelősségvállalása.

Családjának mindenek feletti szeretete követendő példa. Feleségével, Erzsike néniel aktívan vettek részt a város közéletében. Alapítói, oszlopos tagjai voltak a Pedagógus Kórusnak, ahová engem is beajánlottak kórustagnak. A közös próbákra, szereplésekre szívesen gondolok vissza. Bár csak néhány évig tanítottam az iskolában, de közel ötven év elteltével is hálával emlékezem a pedagóguspályámat jó szívvel egyengető első igazgatómra.

Kovács Katalin, a kórház szakasszisztense előbb lerajzolta kedves iskoláját, majd idézte az emlékeiben megmaradt dallamokat, végül papírra vetette mélyről feltörő érzelmeit: „Nagy szeretettel emlékezem Kiss István igazgató bácsira. A 60-as évek végén a Béke telepi /korábbi neve: Néphadsereg úti/ iskolába íratlak drága szüleim. Áhítattal vártam: végre iskolás leszek! Gyönyörű, boldog, békés gyermekkorunk volt. Az iskolában /is/ figyeltek ránk, szeretettel neveltek és tanítottak. Milyen is volt igazgató bácsi? Tisztelettel, tekintélyes, amilyennek egy igazgató bácsinak lennie kell. Mi, kis gyermekek ittuk a szavait! Termetes alakján öltönye szolid színű, pantallós nadrágja élére vasalt. És szállt az ének! Ütemek, dallamok, ritmusok /pl. szinkópa/, jókedv, nevetés. Az első padban ült Gy. A., aki mindig lóbálta a lábát. »Ne cimborálj az ördöggel!« – szólt rá igazgató bácsi. Megismertette velünk a szép népdalokat. Beszélt arról, milyen gyűjtőmunka áll mögötte, míg az énekfüzetbe került. Észrevétlenül belénk nevelte Kodály, Bartók és egyáltalán a zene szeretetét.

Akkor leült a zongorához! Kis terem, kis nebulók, de a zene hangosan átjárta a helyiséget, csak úgy zengett!

Akkoriban még nem jártunk színházba, hangversenyre. De tőle valami egész mély, művészi hatást kaptunk, táplálta belénk mint energiaforrást. Máskor a kottavetést gyakoroltuk. Írás, leolvasás. Mikor kottát írtunk, igazgató bácsi komótosan, lassan sétált a padosorok között, lehajolt kissé darabos mozgásával a munkafüzetek fölé. Ellenőrzött minket gondosan rajtunk tartva szemét. Szigorú, de nagyon melegszívű volt. Hát így lett a kedvencem az énekóra. Felnőttként úgy gondolok vissza, hogy nekünk megadatott a tisztesség, a becsület, a szó valódi értelme, értéke: az a tiszta világ, mellyel, melyben /mentálisan/ egészséges emberré tudtunk lenni. Gyökereimet szüleimtől, tanáraimtól, igazgató bácsitól kaptam. Fejet hajtva, köszönettel adózom neki mindörökké.”

Lánya,
BOROS ISTVÁNNÉ
Salgótarján

KLINCSE GYULÁNÉ Csóré Piroska (Debrecen, 1936. 04. 05. – Debrecen, 2016. 03.16) tanítónő

Szegényparaszti család harmadik leánygyermekéként született Debrecenben, két nővérével nevelkedett. Édesanyja mezőgazdasági munkás, termelőszövetkezeti dolgozó volt, édesapja születése után elhagyta a családot, és soha nem tartották a kapcsolatot, nem tudtak róla semmit. Az azt követő években nehéz körülmények között küzdelmes életet élt a család. Édesanyja, Csóré Sándorné Tikász Zsuzsanna egyedül nevelte őket, de mindent megtett azért, hogy mindhármasuk tanulhasson. A legidősebb lánytestvér a Budapesti Egyetemen tanult, könyvtársként, könyvtárvezetőként dolgozott. Középső testvére Berettyóújfaluba került, ahol könyvelőként helyezkedett el. A család összetartó, szeretetteljes légkörben élte mindennapjait, segítették egymást mindenben.

Általános iskolai tanulmányait Konyáron végezte, majd Debrecenbe ment az Állami Tanítónőképzőbe. 1954 júniusában tett sikeres érettségi vizsgát. Egy év gyakorlat után az esztári Általános Iskolában tette le a képesítő vizsgát. 1955-ben átkerült a szomszéd falu, **Pocsaj általános iskolájába**, ahol nyugdíjazásáig dolgozott. Pocsajban ismerkedett meg férjével, akivel 1958-ban kötött házasságot. Férje is a későbbiekben az iskolában dolgozott, gazdasági ügyekkel foglalkozott. 1959-ben született Ildikó nevű gyermekük, aki szintén a pedagóguspályát választotta, kisebb gyerekekkel foglalkozott mint óvodapedagógus. Napjainkban már ő is nyugdíjas. A gyermekszertet édesanyjától örökölte. Ő Hajdúböszörményben él. Úgy, mint unokái is: Sándor a Debreceni Egyetemen 2002-ben végzett matematika-ábrázológeometria szakon. Jelenleg is tanít. Ildikó a debreceni Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskolán végzett tanítóként. Jelenleg ő nem gyakorolja a pedagógusi hivatást.

Élete során mindig arra törekedett, hogy egyre jobb körülmények között éljenek. Pedagóguskölcsonnel építkeztek, kertészkedtek, mindenben segítették lányukat. Közel 4 évtizeden keresztül tanította írásra, olvasásra, számolásra a gyerekeket. Pedagógus volt a szó legigazibb értelmében. Szerette és megkövetelte a rendet az iskolában, de ugyanúgy otthon is. Mindezt azonban nem szigorral, haraggal érte el, hanem állandó odafigyeléssel, jószándékú figyelmeztetéssel, a jóra neveléssel. Életének két nagy küldetése volt. Egyik a munkája, másik a családja. Követésre méltó példa a gyerekek iránti szeretete. A tanításon kívüli feladatokból is kivette a részét. Fiatal pedagógusként az akkori úttörőmozgalomban is részt vett. Az iskolavezetés javaslatára úttörőcsapatvezető-helyettes, majd vezető lett. Nyaranta táborok lebonyolításában is aktívan szerepelt. Munkájáért 1986-ban a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa „*Kiváló munkáért*” kitüntetést adományozott. Majd 1991-ben „*Pedagógus Szolgálati Emlékéremben*” részesült.

Nyugdíjazása után még 3 évet dolgozott mint napközis nevelő. Majd mikor teljesen befejezte a pedagógusi munkáját, az otthoni kertgondozás, „vetés-aratás” szépségeit élte meg. Nagyon szeretett olvasni, és szabadidejét, a pihenést olvasással, keresztretjéteftéssel töltötte. Szívbetegsége azonban nagyon megviselte. 2016. március 16-án 4 hetes kórházi kezelés után Debrecenben meghalt, a hajdúböszörményi temetőben van eltemetve.

Siteri Gyula, aki volt főnöke (iskolaigazgató) és kollégája, valamint *Siteri Gyuláné* így emlékeznek vissza rá:

„Együtt, egy időben, sokan (külön fiúk és külön lányok) voltunk bejáró tanulók (mi Pocsajból és Konyárról) a debreceni középiskola tanítóképző intézetbe. Abból az osztályból többen a

pocsaji iskolában helyezkedtek el dolgozni, pontosabban a derecskei tanács művelődésügyi osztályvezetője irányított ide bennünket. Piroska albérletben lakott, alsó tagozatos, 1-4. osztályt tanított, később napközis tanítóként dolgozott. Már fiatal pedagógusként bekapcsolódott a falu kulturális életébe, a Sipos tanító úr vezette fiatalokból álló színjátszócsoporthoz csatlakozott. Részt vett a Zákányi Zsolt vezette énekkar munkájában is. Nagy hozzáértéssel és lelkiismeretesen kezdte tanítói munkásságát. A falu elismert pedagógusa volt. Nyugdíjazásáig oktatta-nevelte a felnövekvő ifjúságot. Nyugdíjazásuk után férjével éveket terveztek és készültek a lányukhoz való költözésre.

Baráti kapcsolat alakult ki a Siteri-Kocsi-Ócs-Ragályi-Szilágyi családokkal. Összejártunk név- és ünnepnapokon, szilveszterkor stb. Férje az iskola gondnoka volt. Egy lányuk, Ildikó Hajdúböszörményben óvónőként dolgozott, ott alapított családot, de hamar megözvegyült.”

Nagy Józsefné szintén munkatársa volt, így fogalmazott vele kapcsolatban: „Klincse Gyulánét, Piroskát kisgyermekkorom óta ismertem. Pályakezdő tanítóként tanított 4. osztályos koromban, diplomám megszerzése után pedig a kollégája lettem. Szívesen, szeretettel emlékszem rá, mint a kedves Pirike tanító nénire. Sok mindent megtanított velünk a tananyagon kívül is (szerepelést, közvetlenséget, bizalmat, derűt, fegyelmet stb.)

Lelkesen tanultunk nála, mert nem fukarkodott sohasem a dicsérő, elismerő szavakkal. Szerettük, mert úgy voltunk fegyelmezettek nála, hogy az nekünk nem volt „erőfeszítés”. Éreztük, tudtuk, hogy szeret velünk, közöttünk lenni. Bízunk az igazságos értékítéletében. Akkori értelmezés szerint nem „kivételezett” senkivel. Maradandó élmények számomra a tartalmas, emlékeztető szereplések (anyák napja), néptáncok tanulása, közös éneklések, játékok. Sosem volt unalmas a közelében lenni... derűje, humora számunkra is hatással

volt, vele játék volt a tanulás. Ő volt életem első tanítója, aki a szülőket partnernek tekintette tanítói munkája folyamatában. Nagy öröm volt ez a szülőknek, (anyukáknak)! Az ő módszere, kisgyermekhez való viszonya később példa volt számomra a tanításom során. Szeretettel és tisztelettel emlékezem Pirikére, mint kedves kollégára is.

Nem volt számomra egyszerű tanítványként hirtelen kolléga kapcsolatban lenni vele. De ő rugalmasan, nagyvonalúan áthidalta zavaromat, felajánlotta, tegezzem, s ha bármi segítségre szorulok, esetleg elakadok, forduljak hozzá bizalommal. Ez jólesett, s innentől kezdve szakmai szemmel figyeltem őt. s jóleső érzéssel tanultam a minőségi, példamutató pedagógusi munkáját. Szinte semmit sem változott fiatalos lendülete, irigylésre méltó s példa értékű volt optimizmusa, a tanítványaiba vetett bizalom, a folyamatos szakmai felkészültség. Sok tanulságos bemutató óráját láthattuk, szívesen vállalt olyan feladatot, ahol megmutathatta az épp «forradalmi» módszereket, vagy azzal kapcsolatos szakmai érdekességeket.

Szerette a kollégákat, a kis és nagy közösséget egyaránt. Bármikor elérhető volt, segítőkész, hiteles! Közösségi munkában is jeleskedett. Vidám természete, humora magával ragadó volt, szeretett nagyokat nevetni.

Néhány éven keresztül párban (ő napközisként) dolgoztunk. Ebben az időszakban ismertem

meg legjobban önzetlen, lelkiismeretes tanítói munkáját. S ebben az időben barátként is közel kerültünk egymáshoz. Tiszteltem szerénységét, tette a dolgát fáradhatatlanul, mindig adni, adni. Ettől volt kiegyensúlyozott a tanítványai, kollégái, s a szülők körében. Köszönöm Pirikének a sok kedves s maradandó emléket, értéket, amikkel élhettem, élek! Látom magam előtt, amint odafönt az égietek tanítgatja szépre, jóra, derűre.”

„Alsó tagozatos, talán negyedik osztályos voltam, amikor napközis tanítóm volt Piri néni. Nagyon szerettük, tiszteltük, „igazságos” volt. Egy nap a kedvenc játékunkat kellett vinni és bemutatni. Nagy örömmel vittem az akkor nagy slágernek számító bűvös, vagyis Rubik-kockát. Természetesen volt más is, akinek tetszett, és aznap eltűnt, valaki ellopta tőlem. Sírtam, sajnáltam, hogy most mi lesz. Pirike néni megtudakolta, mennyibe került, és a napközis csoport tanulóival kifizettette: mindenkinek be kellett hozni pénzt, hogy nekem azt megvegyék. Többet játékot nem vittem, de ilyen eset sem fordult elő, mert tanulságként szolgált mindenkinek. Ő akkor is megvédett, sajnált, és így oldotta meg a helyzetet.” – Nagyné Kelemen Mónika, volt tanítványa.

Összeállította:
NAGYNÉ KELEMEN MÓNIKA

KOCSI GYULA (Pocsaj, 1938. 09. 12. – 2016. 10. 03.) tanár

Gazdálkodó család gyermeke, édesapja Kocsi Gyula gazdálkodó és hentes; édesanyja Kocsis Eszter háztartásbeli. Ketten voltak testvérek, nővére Cs. Nagy Elekné Kocsi Irén.

Általános iskoláit a pocsaji Református Általános Iskolában végezte. Debrecenben, a Fazekas Mihály Gimnáziumban folytatta tanulmányait. Osztályfőnöke Kiss Tamás író-költő volt, aki róla mintázta a „Hajnal hasad” címmel Csokonairól írt kisregényének Kocsi Jóska alakját. Érettségi után 1956. augusztus 6-tól egy évig a Debreceni Vízügyi Igazgatóság Szakaszmérnökségén, a berettyóújfalui körzetben dolgozott. 1957 őszén a **pocsaji általános iskolába** képesítés nélküli nevelőnek hívták orosz, majd később magyar nyelvet tanítani. 1960-ban a Maróthy György Tanítóképző Intézetben tanítói oklevelet szerzett. A gimnáziumban orosz tanára, Pálfi István annyira megszerettette vele az orosz nyelvet, hogy 1971-ben jelentkezett a nyíregyházi Tanárképző Főiskolára, és magyar-orosz szakos általános iskolai tanár lett.

Először kezdve feladatának tekintette a közösség szervezését. A faluban M. Sipos Endre tanár vezetésével egy színjátszókör működött, amellyel helyben és a környező településeken szerepeltek a fiatalok. A 60-as-70-es években átvette a közművelődés szervezését is, másodállásban kultúrházigazgató volt. Ifjúsági klubot vezetett, a fiatalok sokfelé eljuthattak kirándulni, nyaralni a segítségével. Sok pár itt talált egymásra – később házasságok is születtek ezekből a kapcsolatokból.

A **pocsaji általános iskolában** 1975-től nyugdíjazásáig – 1999-ig igazgatóhelyettesi

munkakört töltött be Siteri Gyula és Fantoly Anna mellett, 1976-ban vezetőképzőn is részt vett. Tanárként orosz és magyar nyelvet tanított, emellett szívügyének tekintette a hátrányos helyzetű, gyengébb képességű gyerekek felzárkóztatását, velük kiemelten foglalkozott. Nyolc évig tanított a továbbképző iskolában is, ahol azok a diákok kaptak kiegészítő képzést, akik a nyolcadik osztály elvégzése után nem mentek továbbtanulni.

Mindig szeretett fényképezni. Pályája kezdetén fotószakkört vezetett a tanulóknak – még teljes felszereléssel ellátott laboratóriumot is berendezett a filmek előhívásához, a képek elkészítéséhez. Fotói megőrizték az iskola és a település több eseményét az utókor számára. Nyugdíjazása után két évet még **Hencidán** dolgozott az iskolában, ami segítette az átmenetet. A nyugdíjas évek megkezdésével nem ért véget közszolgálat, alpolgármesterként tevékenykedett Gyarmati Attila polgármester mellett 1994-2002 között.

Feleségével – Izsvák Erzsébet óvónővel – a színjátszó körben ismerkedtek össze. Szerelem volt első látásra, amely utolsó lélegzetvételéig tartott. 1960. május 7-én esküdtek. Idős korában is gyakran mondta, hogy ha újra kellene nősülnie, ismét őt venné el feleségül. Megértő, odaadó férj és családapa volt.

Közös életüket a szülőkkel egy házban kezdték, majd 1972-ben családi házat építettek. Két lányuk született: Erzsébet 1961-ben, Andrea 1967-ben. Erzsike tanító, majd történelemtanár és néptáncoktató lett. Andrea konduktorként külföldre, Ausztráliába került. Az apa igyekezett mindent előteremteni családjának. Évente jártak kirándulni, nyaralni – a lehetőségeket kihasználva – még külföldre is eljutottak.

Nagyon örült az unokák megszületésének. Először Erzsikének született két ikerlánya: Nikolett-Lotti és Georgina-Gini. A lánya válása után sokat segített, nagyapaként pótolva az apai feladatokat a kislányok körül. Andrea Ausztráliában, Sydneyben ment férjhez, így gyerekei csak a nyári hazalátogatások alkalmával találkoztak a nagyszülőkkel. James, Stefán és Eszter a nagyvárosi élet után mindig nagyon jól érezte magát a falusi környezetben a nagyszülőkkel. Ekkor már mindketten nyugdíjasok voltak. Nagy öröm volt számára, hogy Lotti és Gini is pedagógusok lettek: Lotti konduktor, Gini pedig tanító. Az első dédunoka, Ábel megszületése nagyon boldoggá tette, sokat játszottak együtt. Nagy figyelemmel követte a kicsi fejlődését, értelmének kinyílását. Az utolsó években életét a család támogatása töltötte ki.

Mindig nagyon szeretett olvasni, írni, kutatni, gyűjtőmunkákat végezni. Éveken keresztül a Hajdú-bihari Napló külsős munkatársa volt, Pocsaj és a környező települések eseményeiről, érdekességeiről írt tájékoztatókat. Segített és részt vett a megyei kiadványok szerkesztésében is. Lokálpatriótaként nagyon érdekelte szülőfalujának a múltja. Több éven keresztül kutatásokat végzett, összegyűjtötte a levéltárakból, a könyvtárakból a Pocsajról szóló írásokat, feljegyzéseket. A millenniumi rendezvények kapcsán merült fel és hosszú ideig érlelődött benne Pocsaj történetének megírása. Az évfordulóhoz kapcsolódó események megszervezésének irányítója volt.

Két ilyen gyűjteményt is közreadott:

- ▶ Szemelvények Pocsaj történetéből I. – összeállítás Pocsaj község és környékével kapcsolatos írásokból. Pocsaj, 1990.
- ▶ Szemelvények Pocsaj történetéből II. – Szemelvények Pocsaj község történelméből / közelmúlt/. Pocsaj, 1991.
- ▶ Pocsaj község története és első falukönyve. 2001.
- ▶ Hazavárónk Pocsaj. 2010.

Feleségét támogatta a pocsaji nyugdíjas klub megszervezésében, amelynek ő is tagja volt. Szívesen segített a klub kulturális műsorainak összeállításában, megrendezésében. Fontos

volt számára mások segítése, támogatása, minden konfliktust próbált békésen megoldani.

Néhány volt tanítvány, munkatárs visszaemlékezése:

Hodosánné Szána Valéria: „Hálával adózunk azokért a tanítványokért, akik az ő keze alatt tanulhattak, mert jó tanár, jó pedagógus volt.”

Balázs György: „Ritka és nagyon önzetlen pedagógus volt. Soha nem felejttem kedves, halk és szeretetteljes hangját. Ő volt az a tanár, aki soha nem büntetett bennünket körmössel vagy tenyeressel. A velem egykorúak tudják, miről beszélek. Ha rosszat tettünk, akkor is szépen, halkan és szeretettel irányított bennünket a jó útra. Olyan varázsa volt, ami ritka a pedagógiában. Egyszer bejött az osztályunkba - talán oroszórán -, persze nagy zsvaj és kiabálás fogadta. Ő nem parancsolt, nem kiabált. Elkezdett nagyon halkan beszélni, és mi, neveletlen lurkók néma csendben ittuk a szavait.”

Csehné Ragályi Nóra: „Hogy milyen ember volt? Fontos volt számára az emberek tisztelete, a békesség megtartása, az udvariasság, a megbízhatóság, a türelem. Jó kedélyű és játékos volt. Öltönyös, nyakkendős úriemberként mutatott példát. Így fogunk emlékezni rá.”

Volt kollégája, Nagy Józsefné így emlékezett vissza rá: „Kocsi Gyula tősgyökeres pocsaji pedagógus (magyar-orosz szakos tanár), közéleti ember volt. Kisgyermekkoromban ismertem meg őt. Az 50-es évek végén ismerte meg feleségét, aki a szomszédunkban lakott albérletben. Mivel gyakran járt felénk, jól megismertem Kocsi tanár bácsit. Bár nem tanított engem, de tudtuk, ki ő, s akiket tanított, csak kedves, szeretetteljes tanár bácsiként emlegették. Halk szóval, mosollyal a szemében tudta igazgatni a diákságot.

A diplomám megszerzése után én is a szülőfalumban kaptam tanítói állást, így kollégák lettünk. Furcsa helyzet állt elő: már mint felnőtt kollégát nem tegezett, áttért a magázásra. Akkor ez így volt illendő, s ő olyan ember volt, aki nagyon adott nemcsak az ízléses külső, öltönyös, nyakkendős megjelenésre, de az udvarias, előzékeny viselkedés is fő szempont volt nála. Aztán később eljött az ideje a tegeződésnek is... Irigylésre méltó volt a kiegyensúlyozottsága, türelme, akár gyerekről, akár felnőttéről volt szó. Nem engedte meg magának az arrogáns, durva hangnemet, ezt is nagyra értékeltem benne.

Évtizedekig volt igazgatóhelyettes, mindig naprakész, tekintélyes vezető, s biztos, segítők háttér a beosztottnak. Nem győztem csodálni munkabíráását. Vezetői, tanári feladata mellett közéleti feladatokat is vállalt. Népszerű volt a felnőtt pocsaji lakosok körében, hisz ismerték őt gyerekkora óta. Szülei is kedves, szeretetteljes emberek voltak, akiktől jó nevelést kapott. Feleségével együtt élen jártak a faluközösség életében, a falu fejlődésének aktív kezdeményezői, alakítói voltak.

Jellemzően kíváncsi, érdeklődő kolléga volt. Ha óráinkat látogatta, nemcsak »ellenőrző« céllal tette, hanem szívta magába a tapasztalatokat, s örömmel tudatta velünk, hogy ami (módszer, szemléltető eszköz) megragadta a figyelmét, azt ő oktató-nevelő munkájában kamatoztatta.

Mindenhol nyitott szemmel járt, s észrevételeit úgy mondta el, hogy tanulhattunk belőle.

Nem személyeskedett, a problémát, esetleges hiányosságot is végtelen tapintattal, a pozitív felé mutató adta tudtunkra. Megnyugtató érzés volt a beosztottjának lenni. Nagyon értékes könyvei jelentek meg szülőfalunk, Pocsaj múltjáról. Sok energiát fektetett a kutatásba, a könyvek megírására a nyomdába kerülésig. Ezzel nemcsak a pocsaji lakosoknak szerzett örömet, hanem a falunkból elszármazottaknak s azok családjainak is. Ha a Gárdonyi Géza művével gondolnánk rá, elmondhatnánk: Kocsi Gyula tanár bácsi a falu »lámpása« volt....

Bízunk benne, ott fönt is közösséget épít, vezetői stílusa sikeres, a tanítványok értik humorát.”

Síteri Gyula, az iskola igazgatója így idézte emlékeit: „Nekem mindig csak Kocsi Gyuszi marad örökké. Együtt gyerekeskedtünk, barátkoztunk, dolgoztunk, megöregedtünk. Egy utcában laktunk, szomszédok voltunk. Együtt nevelkedtünk, játszottunk. Gyuszit a szülei kérésére 1944 szeptemberében felvették a református iskola első osztályába, csak hogy egy osztályba járassunk. Ez végigkísért bennünket a debreceni Fazekas Mihály Gimnáziumig. Igaz, ott ő a C, én a D osztályba kerültem. Együtt voltunk vonattal bejáró tanulók. Emlékszem, a szülők nehezen tudták – az 1952-es években – a 65 forint havi vasúti bérletet előteremteni. Volt idő, mikor a Gyuszi édesapja katona barátjához költöztünk a téli zord idő miatt. Az 1956. évi érettségink után 1957-ben el tudott helyezkedni a vízügynél, keresetéből egy kerékpárt vett. Ebben az évben Bokor Gyula iskolaigazgató – tanárihiány miatt – képesítés nélkül alkalmazta. Később, munka mellett végezte el a nyíregyházi tanárképző főiskolán a magyar–orosz szakot. 1958-tól a pocsaji tantestületben kollégák voltunk. 1975-től (igazgatói megbízatásomtól 1993. augusztus 31-ig) javaslatomra igazgatóhelyettesként együtt dolgoztunk. Így a két család kapcsolata is szorosabbá vált. Én labdarúgóként, edzőként, ő a kulturális életben kiemelkedett szereplő, szervező, aprólékos, precíz, mindent kis noteszébe leíró, megjegyző, megbízható ember volt. Az orosz nyelvet kitűnően tanította. Tanítványai a középiskolában is ebből »éltek«. Példamutató, családcentrikus apa, munkájában példakép, a fiatal pedagógusok előtt a jutalomkönyvek kiválasztásában szakmai hozzáértése, órarend készítésénél a kollégák lehetőség szerinti kedvezményezése, népszerű szakkörök szervezése (fotószakkör) mind a javára írható.

Jómagam, a családom, barátai, tisztelői a legnagyobb elismeréssel és tisztelettel őrizzük emlékét.”

Életének utolsó szakasza nem úgy alakult, ahogyan ő és felesége, valamint gyerekei szerették volna. A betegségek külön választották a családtól, majd szeretett párjától. 2018. október 3-án délután visszatért teremtőjéhez.

„Amikor Isten látta, hogy az út túl hosszú, a domb túl meredek, a légzés túl nehéz lett, átölelt és mondta: gyere haza...”

Munkájának elismerése, kitüntetései:

- Miniszteri Dicséret a kultúrmunkáért (1971)
- Kiváló Munkáért kitüntetés az oktató-nevelő munkáért (1986)
- Szolgálati Emlékérem. (1999)

Felhasznált forrás: lánya, Kocsi Erzsébet emlékei

Lejegyezte:
NAGYNÉ KELEMEN MÓNKA

KONCZ SÁNDOR (Hosszúpályi, 1943.10. 06. – Debrecen, 2019. 11. 22.)
tanár, a Kortárs Galéria és a Koncz Művészeti Galéria igazgatója

Édesapja Koncz Sándor földműveléssel foglalkozott. Négyen voltak testvérek. Édesanyja Erdei Irma korán árvaságra jutott, a testvéreinek ő viselte gondját. Miután házasságot kötöttek, a gyereknevelés mellett besegített férjének. Sokat kellett dolgozniuk a megélhetésért, de felismerték fiuk kiváló képességeit, őt taníttatták.

Az általános iskolát Hosszúpályiban végezte, és Debrecenben a Tóth Árpád Gimnáziumban érettségizett 1963-ban. Szorgalmas tanuló volt, céltudatosan készült arra, hogy érettségi után egyetemen, vagy főiskolán folytassa tanulmányait. A diáktársai és a tanárok egyaránt nagyon megkedvelték. Volt osztályfőnöke és a gimnázium igazgatója Debrecenben gyakran felkereste a galériájában és hosszasan elbeszélgettek a művészetekről.

Tanári pályára készült. Érettségi után jelentkezett a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolára biológia–földrajz szakra. Nem nyert felvételt, így elment képesítés nélkül tanítani. Első munkahelye a **Vértes-ligeti Általános Iskola** volt, ahol 1963. szeptember elsején állt munkába. Mint kezdő tanítónak a kezdeti nehézségekkel meg kellett birkóznia. Ebben nagy segítségére voltak kollégái és az iskola igazgatója. Kedves egyéniségével hamarosan beilleszkedett a tantestületbe, a tanítványai pedig rajongtak érte. Összevont osztályt kellett tanítania. Minden igyekezetével azon volt, hogy minél több ismeretet adjon át tanítványainak, és azt rendszeresen számon is kérte. Délelőtt és délután is együtt volt a gyerekekkel. Délutánonként sokat játszottak, sport és ügyességi versenyeket szervezett részükre. A tanítás mellett szorgalmasan készült a felvételire, mert továbbra is végzett pedagógus szeretett volna lenni. Ismét jelentkezett a Nyíregyházi Tanárképző Főiskolára biológia–földrajz szakra, ahol 1965-től megkezdhetette tanulmányait levelező tagozaton.

Szüleihez közelebb szeretett volna kerülni, ezért áthelyezését kérte Konyárra. 1965. szeptember elsejével már a **Konyári Általános Iskola** volt a munkahelye. A munkahelyváltás és a tanulmányainak megkezdése nehéz feladat elé állította, de lelkesen nézett az új kihívások elé. Hamar beilleszkedett az iskolai életbe. A falu sem volt ismeretlen számára, mivel rokonai éltek ott, és gyerekkorában az általános iskolai szüneteket gyakran ott töltötte. Választott két szaktárgya mellett még tanított testnevelést és éneket is. Szívesen vállalt helyettesítést, mert akkor a tanulókat jobban megismerhette.

Csigi Gáborné Szabó Terézia, volt tanítványa így őrzi egykori osztályfőnöke emlékét: „Első osztálya – mint osztályfőnök – mi voltunk. Tanított testnevelést, földrajzot, éneket. Feleléskor addig nyaggatta a nebulót, amíg a kérdései során megtanulta az anyagot, és legalább egy kis kettést ki tudott húzni belőle. Mindegy volt neki szegény vagy gazdag, paraszt vagy értelmiségi a szülő, nem tett kivételt. Ő minden gyereket egyformán tisztelt és egyformán nevelt. Nagyon sok délutánt töltöttünk együtt. Hol sportversenyeket szervezett, hol úttörő programokat. Szüleinkkel való kapcsolata példaértékű volt.

Továbbtanulásom során – Budapestre készültem vasútépítési szakközépiskolába – hasznos tanácsokkal látott el. Nyíltan, egyenesen beszélt mindenről. Jó kedélyű, nyitott, barátságos ember volt.

Később is találkoztunk, amikor már férjénél voltam és gyerekeim voltak. Nagyon-nagyon tudott örülni nekünk, minden sikerünknek. Olyan ember volt, aki mindenkire jó szívvel, örömmel közelített. Szerintem ezt kapta vissza, hiszen mindannyian szerettük. Minden ízében

pedagógus és JÓ EMBER volt. Jó szívvel gondolunk rá.”

Tanítás mellett megbízták a művelődési ház vezetésével. Színházi előadásokat szervezett, népszerű előadókat hívott meg. A művelődést és az oktatást összekapcsolta, ahol egyszerre vett részt gyerekek és felnőttek egyaránt. Az általános iskolát elhagyott korosztály részére Ifjúsági Klubot vezetett.

A hangulatos testnevelésórákat délután a sportkörön is folytatták. Igyekezett a tanulók egyéni képességeit megismerni – rendszeres felmérések alkalmával –, és egyénre-szabottan fejleszteni. Ő maga is példát mutatott, 1964-ben a Béke kupa atlétikai versenyek járási és megyei fordulóján a győztesek között szerepelt – súlylökésben és diszkoszvetésben I. helyezést ért el – és kézilabdázott is.

Ezek a tanítás melletti programok rendszerint az úttörőmozgalom szervezésében zajlottak. Nem tudott ellentmondani, amikor felkérték a konyári 3421. sz. II. Rákóczi Ferenc Úttörőcsapat vezetésére. 1966-tól bekapcsolódtak az „Úttörők a hazáért” mozgalomba. Nagy lelkesedéssel vettek részt a helyi akció-program megvalósításában. Rendszeresen gyűjtötték a faluban fellelhető régi értékeket, melyekből kiállítást rendeztek. Igyekeztek környezetüket széppé tenni, így az iskolát és környékét, a saját tantermüket és a csapatfalat rendszeresen frissítették. Úttörői és kisdobosai eljutottak a járási, megyei szervezésű versenyekre, őr- és rajvezetőképző táborokba, kirándulásokra. 1966. június 7–10 között ünnepelte a mozgalom megalakulásának 20. évfordulóját. Ez alkalomból a járás községeiben mindenhol csapatzászló-ünnepet tartottak, és az úttörőszövetség vándorzászlaját fogadták. Ünnepélyes keretek között emlékszalagot kötöttek a zászlóra.

1969. szeptember 4-én kezébe vette a biológia-földrajz szakos általános iskolai tanári diplomát. Ismét tovább szeretett volna tanulni, mert magasabb szinten, középiskolásokat akart tanítani. Ezért beadta jelentkezését a Kossuth Lajos Tudományegyetem Természettudományi Karának földrajz szakára, ahol 1970 szeptemberétől folytathatta tanulmányait.

Gyerekkoruk óta ismerte Bárány Ildikót, aki magyar-történelem szakos középiskolai tanár lett. Ismeretségük Konyáron kezdődött, ahol Sándor gyakran megfordult a rokonoknál. 1970. július 11-én házasságot kötöttek. Mint fiatal házasoknak bizonytalan volt a lakáshelyzetük. Abban az időben a Járási Tanács Művelődési Osztály feladatkörébe tartozott a járás területén az oktatási intézmények dolgozóinak koordinálása. Amikor tudomást szereztek a tanárházaspár lakásproblémájáról, felajánlották Sándor részére, hogy lakást biztosítanak, ha elvállalja Derecskén a járási úttörőtitkári állást. Elvállalta.

1970. augusztus 16-tól hét évig volt a Magyar Úttörőszövetség derecskei járási titkára. Az iskolákkal, gyerekekkel való kapcsolata nem szakadt meg. Az országos úttörőprogramokat járási szinten koordinálta, egyéni ötleteivel színesítette.

1979. január 1-től 1979. február 15-ig betekintett a Hajdú-Bihar megyei Pályaválasztási Tanácsadó Intézet munkájába, főelőadó pedagógus munkakörbe került, majd 1979. február 16-tól 1983. január 31-ig a Hajdú Megyei Lapkiadó Vállalat alkalmazásában terjesztési csoportvezetői teendőket látott el. 1983. február elsejétől ismét hazatért Derecskére, öt évre elvállalta a művelődési központ igazgatói állását. A művelődés szervezését szintén nagy lendülettel, tenni-akarással végezte. E munkakörben magas szinten bontakozott ki benne a művészetek iránti szeretete, hozzáértése. Emberi magatartásával, kedvességével népszerűségnek örvendett a községben. A művelődésben eltöltött öt év bölcsője volt a további útkeresésnek, melyben feleségével együtt vett részt.

Mozgalmas évek következtek. 1987. május 18-tól 1989. január 31-ig a **Képcsarnok**, a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának Leányvállalata alkalmazta szervezőként, majd

a Képcsarnok Közületi Kereskedelmi- és Szolgáltató Kft. február 1-től június 31-ig. Aztán a „**Debreceni Műhely**” Képző- és Iparművészeti Alkotóközösség Debrecen menedzsere volt 1989. szeptember 31-ig, míg 1989. október 6-án feleségével megnyitották Derecskén a **Kortárs Galériát**. Ettől kezdve ő volt a Kortárs Galéria igazgatója. 1990-től áthelyezte székhelyét Debrecenbe. Debrecen követte **Budapest**, ahol 1996. júniusában megnyílt a **Koncz Művészeti Galéria**.

A galéria fennállásának 25. évfordulójára rendezett kiállításon Derecskén 2014. október 16-án *Bényei József* író, költő megnyitó beszédében a következő gondolatokkal méltatta a népművelő–pedagógus házaspár megvalósult álmait: *„Derecskén egy fiatal pedagógus házaspár a magyar rendszerváltozás mozgósító levegőjében szépet álmodott. Hidat szeretett volna építeni ember és ember között, és ezt a hidat művészetből akarta építeni. ... [...] Az oktatás és a tudomány ismereteinket bővíti, tágítja, a sport a testünket fejleszti, az emberi lélek igazi kapcsa, összekötője és megtartója azonban a művészet. Az irodalom, a zene, a színház, a film és a képzőművészet. Mert ezek képesek igazán mélyen az érzelmekre hatni. Érzelmek nélkül pedig üres a világ, mint ahogy üres tartalmas emberi kapcsolatok nélkül is. És Konczék felépítették a hidat. Előbb Derecske és Debrecen, majd Derecske-Debrecen és egész hazánk, sőt határon túli magyarjaink között, és végül hidat építettek a világhoz.”*

Ars poeticáját Koncz Sándor így fogalmazta meg: *„Egyetlen cél vezérel bennünket: megőrizni magyarságunkat, szolgálni, megmutatni együvé tartozásunkat az országban, a világban, minden jó értelemben vett nacionalizmussal.”*

Kiállításai közül csak néhányat említek: Amerikai Egyesült Államokban öt, Németországban három, Japánban hat alkalommal, pl. 1992-ben Tojamában a MAGYAR NAPOK rendezvénysorozata alkalmából. Svájcban, Belgiumban és Romániában szintén több alkalommal. Magyarországon több mint 50 községben és városban egyéni és csoportos tárlatokat nyitottak meg. Kiemelkedő volt 1996-ban a Magyar Reformátusok III. Világtalálkozója alkalmából, és az *„Édes hazám, fogadj szívedbe!”* elnevezésű millicentenáriumi országos rendezvénysorozat részeként nyitott nagy nemzetközi tárlat; Budapesten a Párizsi Nagyáruház Lotz termében, majd 2014-ben a református világtalálkozó programjához kapcsolódóan és évente több alkalommal a Debreceni Csokonai Színházban rendezett kiállítás. Több mint száz alkotó munkáiból több mint száz kiállítást rendeztek – három földrész tizenegy országában. A Kortárs Galéria a kortárs magyar művészet egyik bázishelyévé nőtte ki magát.

Közéleti tevékenységével sok emléket hagyott maga után:

Tagja volt Debrecen város Színügyi Bizottságának. 1990-ben Kortárs Művészeti Díjat, 1995-ben Alföld Stúdió Díjat alapított. 1995-ben Szendrő József-emlékplakettet létesített.

Szépirodalmi művek kiadását szponzorálta, támogatta a Máltai Szeretetszolgálat jótékonyági és a református egyház különböző rendezvényeit, tárgyi és pénzügyi adományokkal támogatta az iskolákat. A kiállításokról, közéleti tevékenységeiről a magyar és külföldi sajtó folyamatosan közölt cikkeket.

Hogy milyen ember volt? Erre a kérdésre szintén *Bényei József* gondolatával válaszolok: *„Annak a helynek, a Batthyány utcán atmoszférája volt. Ott nem csak gazdagító szép művészetet láttunk, hanem emberi szót hallottunk, néha jó volt oda menekülni és kizárni mindazt, ami a világban történik. Katasztrófák, helyi háborúk, kozmikus viharok és vést jósló kataklizmák között itt meg lehetett pihenni, a kiállítások megnyitása után is ott lehetett maradni beszélgetni, régi ismerősök ott adtak találkozót, rég elszakadt kezek és szívek találtak egymásra.”*

Elismerései? Kitüntetései? A rólunk visszasugárzó szeretet, a baráti kézfogás, az jutott

neki elismerésül. Még betegen is reménykedett, tervezte, hogy unokáját elviszi még egy japán kiállításra. Ez már nem valósulhatott meg ugyanúgy, mint az, hogy 30 év után még egy utolsó tárlatot rendezzen ott, ahonnan elindult.

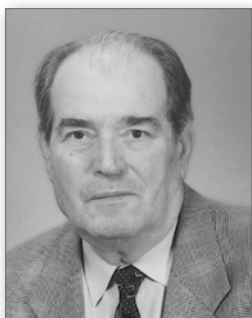
A szó igazi értelmében népművelő pedagógus volt: Az egyszerű emberektől, gyerekektől indult el, és a magas fokú művészet erejével mindnyájunk nevelője lett.

Szolgálatot végzett, missziót annak érdekében, hogy a magyarság értékeit az egész világon megismerjék, ezért emléke túlnő családjá körén, átível az általa épített hidakon három földrészen.

Források:

- A család dokumentumai
- Hajdú-bihari Napló 1989. okt. 6., 1991. június 4., 1992. március 12., 1992. augusztus 13. sz.,
- Bényei József megnyitó szöveg, kézirat 2014.
- Bényei József: Képzőművészeti adattár Debrecen és Hajdú-Bihar megye. 201 – 202. old.
- Dobay Zsuzsa: Keresem a Művészetek Lényegét. USA 2018. 53. és 98. old.
- Komiszár János: „Szóla” paraván Múterem mikrofonközelből. Debrecen, 1998. 126. old.
- Komiszár János: „Szóla” paraván Múterem mikrofonközelből. Debrecen, 1999. 144 – 147. old.
- Néző Pont. Irodalom – Kultúra – Művészetek IX. évf. 2014. március, 164. old.
- Vitéz Ferenc: A mozdulat halála éltet. Debrecen, 2015. 161. old.
- ART-PRESS műkereskedelmi információs magazin IV. évf. 02. sz. 2006 március – április 31. old.

SZÖLLŐSI IMRÉNÉ Tóth Vilma
Derecske

DR. KORPONAY BÉLA (Nábrád, 1928. 01.17. - Debrecen, 2019. 01. 26.) egyetemi tanár, angol nyelvész

Nábrádon, egy kis Szabolcs-Szatmár megyei faluban született. Itt járt elemi iskolába. Középiskolai tanulmányait a sárospataki Református Gimnáziumban végezte, ahol 1947-ben érettségizett. Kimagasló középiskolai eredményeiért egyéves amerikai ösztöndíjat kapott, amit a korabeli politikai viszonyok miatt nem tudott igénybe venni. A Kossuth Lajos Tudományegyetem angol-magyar szakán kezdte el egyetemi tanulmányait. Mivel a nyugati nyelvek oktatását 1949-ben felfüggesztették, orosz-magyar szakon végzett. Ezután orosz nyelvet tanított **Salgótarjánban** (1951–52), a **KLTE Orosz Intézetében** (1952–54), valamint az egyetem **Modern Nyelvek Tanszékén** (1954–57). Félbemaradt angol nyelvi tanulmányait 1956 után fejezte be. 1957-ben az **Angol Tanszéken** lektori állást kapott. *Edgar Allan Poe magyarországi fogadtatása* című doktori disszertációját 1963-ban védte meg. Ugyanabban az évben adjunktusi kinevezést kapott.

Szakmai életútjának fontos fordulópontja az öthónapos angliai tanulmányút (1969–70), ahol kapcsolatba került a brit nyelvészeti iskola számos meghatározó képviselőjével. Ezt követte 1972-ben a három hónapos amerikai tanulmányút, mely során megismerkedett az amerikai nyelvészeti irányzatokkal, hosszantartó szakmai és baráti kapcsolatot sikerült kialakítania számos meghatározó nyelvessel. Kandidátusi disszertációját (*A Contrastive Investigation of English Verbs and Verb Phrases with the System of Hungarian Affixed Verbs*) 1974-védté meg; 1975-ben docensi kinevezést kapott. Kutatómunkáját jelentősen befolyásolta az 1990-es négyhónapos amerikai ösztöndíj. Az akadémiai doktori címet a *Case Grammar* című értekezéséért 1992-ben kapta meg.

Munkáját egyetemi tanárként folytatta 1993-tól. Az Angol Nyelvészeti Tanszéket 1991 és 1995 között vezette. Második megbízatására a szabályozások miatt nem kerülhetett sor, mivel 65 éven túl nem vállalhatott tanszékvezetői munkát. Tanszékvezetői feladatait nagy lelkesedéssel és igényességgel látta el, a tanszék megelégedésére és elismerésére. Irányításával létrejött az Angol Nyelvészeti Tanszék PhD programja, melynek nyugdíjazásáig vezetője volt. Egyik alapítója volt a **Miskolci Egyetem** angol szakos képzésének, és első vezetője az Angol Nyelvészeti Tanszéknek (1992–96), ahol nyelvészetet és lexikológiát tanított. Tevékenysége megteremtette a tanszék továbbfejlődésének lehetőségét.

1997-ben a KLTE Szenátusa Professor Emeritus címet szavazott meg számára a 45 éves kiemelkedő tudományos és oktatói munkája elismeréseként.

A hallgatókkal való jó kapcsolatát, oktatómunkájának eredményességét érzékelteti, hogy szakmai irányításával minden évben rendkívül nagy számú szakdolgozat készült (55 hallgató szakdolgozati témavezetője). Szakdolgozói rendszeresen díjakkal jöttek haza a TDK rendezvényeiről. 1969 és 1987 között, az 1983-as évet leszámítva, egy vagy két hallgatója első vagy különdíjat nyert a kétévenként megrendezett diákkonferenciákon.

Leíró nyelvtant, fonetikát, nyelvtörténetet, nyelvészetet, bevezetés a nyelvészetbe c. stúdiumokat, esetgrammatikát, lexikológiát, valamint kognitív nyelvészetet tanított. Emeritus professzori minőségében 2009-ig nyelvészeti szemináriumokat vezetett. 2002-ben a Magyar Anglisztikai Társaság (HUSSE) neki ítélte oda az Országgh László-díjat.

A Debreceni Nyári Egyetemen több évig titkári teendőket látott el. Ezenkívül sportemberként társadalmi munkában az egyetemi sportklubnak (DEAC) volt hosszabb ideig az elnöke.

Az esetgrammatika és a kognitív nyelvészet nemzetközi hírű, széles körben idézett szakérője. Gazdag tudományos munkásságát négy monográfia, szerkesztőként vagy társszerzőként jegyzett hét tanulmánykötet, öt tankönyv, illetve szöveggyűjtemény szerzősége, illetve társszerzősége és számos referált folyóirat, illetve konferenciakötetben megjelent tanulmány fémjelzi.

Tagja és támogatója volt a Societas Linguistica Europa társaságnak, konferenciáin rendszeresen előadást tartott (Budapest, Athén, Ohrid, Freiburg, Várna, Firenze, Leiden, Klagenfurt). A hatvanas évek végétől rendszeresen részt vett a lengyel-magyar kontrasztív nyelvészet Poznani Konferenciáin, mely eseménysorozatnak egyik kezdeményezője volt.

Korponay Béla megteremtette a saját nyelvészeti iskoláját a szó szűkebb és tágabb értelmében. Számos kollégájával állt szoros szakmai kapcsolatban (szakdolgozati témavezető, TTK dolgozat konzulens, kisdoktori témavezető, PhD disszertáció témavezető), akárcsak azokkal az ország különböző egyetemén, illetve főiskoláin dolgozó nyelvészekkel, akik tanítványai voltak. Másfelől közvetlen környezetében és szerte az egész országban számos angol nyelvész tőle kapta az inspiráló szakmai indíttatást, elméleti megalapozást. Tizenegy

TDK-s szakdolgozója, tíz kisdoktori, ill. hat PhD fokozatot szerzett tanítványa közül sokan ma is felsőoktatási intézményekben oktatnak és kutatnak.

Korponay Béla az Anglisztikai Napok atyja. Három alkalommal szervezte meg az országos rendezvényt (1981, 1982, 1983). Áldozatos és lelkes szervezőmunkájának köszönhető, hogy a hazai angol nyelvészek felismerték az ilyen jellegű országos fórumok megrendezésének fontosságát. Az első három debreceni konferenciát követően Budapesten, Szegeden és Egerben is megrendezték az Anglisztikai Napokat. Az Anglisztikai Napok rendezvény később integrálódott a HUSSE konferenciájába. Az Anglisztikai Napok másik jellemzője, hogy bevonta a középiskolai és a lektorátusokon dolgozó angoltanárokat, akik nemcsak hallgatóságként, hanem előadóként is részt vettek a konferenciákon. Így Magyarországon az Anglisztikai Napok fontos közös tudományos fórumot teremtett meg az elméleti és alkalmazott nyelvészek számára egyaránt.

Korponay Béla szerény ember volt, sokan szerették mosolygós személyét, jó humorát, mindig emberséges bánásmódját. A természetéből fakadt, hogy senkitől nem tagadta meg a segítséget. Ragyogó közösségi ember volt és családszerető. Egyetemi éve alatt ismerte meg első feleségét, Székely Csillát, akivel 1951-ben házasságot kötött. Házasságából született Kinga nevű gyermekük. Azonban 1978-ban útjaik szétváltak. Lányának két gyereke született, Andris és Adrienn. Mindkét unokáját és Eszter dédunokáját nagyon szerette. 1979-ben másodszor is megnősült, Nagy Ildikót vette el feleségül. Igazi nagy szerelem volt, kapcsolatuk a hosszú évtizedek alatt nem halványult, hanem újabb tartalmakat kapott. Egymást támogatták jóban, rosszban. Rengeteg sok örömet megéltek együtt, de az út végén sok bánatot is. Felesége sziklaszilárd támaszt jelentett számára. Igazi emberi, baráti kapcsolatot tudott kialakítani anyósával, dr. Nagy Lajosnéval is.

Családja mellett tanítványai, kollégái szeretettel és tisztelettel őrzik életművének, emberségének, kedves lényének az emlékét.

Személyes visszaemlékezések: *„Korponay Béla igazi színes egyéniség volt élete minden korszakában. Utánozhatatlan anyanyelvi, valamint angol nyelvi stílusérzéke elemi erővel sűtött át mintaszerű kontrasztív angol-magyar empirikus tanulmányain (számomra a legszebb gyöngyszem az A Hungarian-English Case Grammar c. monográfiája 2001-ből), nem beszélve a nagyszerű fordítási bravúrokról, amikor D. H. Lawrence egyik novelláját ültette át magyarra A bűbajos öreg hölgy címmel, ugyanúgy, mint szórakoztató történeteiben, anekdotáiban, amelyek sokszor a való világ fonák jelenségeiből származtak. Ebben is önzetlen volt, mások tréfás történetei, szellemes beszólásai sokszor olimposzi magasságokba repítették senki más tetszésnyilvánításával össze nem hasonlítható nevetését. Ha a 333-as szoba előtt körmüket rágó, kétségbeesett vizsgázókat látott, nyomban beszédbe elegyedett velük, és hamarosan könnyes mosolyt varázsolt arcukra. Azon kevés vizsgáztatók közé tartozott, akik arra kíváncsiak, hogy mit tud a vizsgázó és nem arra, hogy mit nem tud. A 80 éves Korponay Bélát köszöntő kötetünkben (When Grammar Minds Language and Literature) Andor József készített kitűnő interjút az ünnepelttel, amelyből kiderül, hogy amikor fiatal nyelvészek sokszor »tiszavirág életű elméleti modellekért« lelkeselek, ő higgadságra intette őket: »... egyre mindig vigyázzunk, nehogy kimaradjon a vizsgálatból maga a nyelv!«*

Vajon ki a megmondhatója, hogyan volt olyan utánozhatatlan érzéke Korponay tanár úrnak rátapintani arra, hogy ki mire lesz majd fogékony, és milyen kutatási témára vagy területre predesztinált. Se szeri, se száma azon fiatal tehetségeknek, akiket mind egyforma szeretettel indított el és támogatott mindvégig angol nyelvészeti és angol nyelvtanári életpályáján. Ezért is tartjuk őt szellemi atyánknak olyan sokan. Az Ő általa szervezett

Anglisztikai Napokon úgyszólván diadalmenetben szerepeltek sorban régebbi és újabb tanítványai. Mindezt önzetlenül, idejét és energiáját nem kímélve tette, mert hitt abban, hogy a tudás lelkiileg is nemesít, gazdagít és a jövő záloga.” (Dr. Hollósy Béla ny. egy. docens)

„1968-ban felvételiztem angol-német szakra a Kossuth Lajos Tudományegyetemen. Itt találkoztam először Korponay Bélával, akinek nevét természetesen akkor nem tudhattam, csak a tanulmányaim megkezdése után jöttem rá, hogy ő volt a felvételin angolból a kérdező tanár. Mint ilyen, a pályámat angoltanárként, később tanszékvezetőként a Nyugat-Magyarországi Egyetemen meghatározta. A szóbeli felvételim angolból ma is – több mint ötven év elteltével – úgy van előttem, mintha tegnap lett volna. Édesanyám elkísért és a második emeleten várt a kijelölt terem előtt a megadott időpontban a kezdés előtt. Amikor én odaértem, éppen kilépett az előttem lévő felvételiző és az ott állóknak elmesélte, hogy egy angol könyvet fel kellett ütni, az oda tartozó fejezet első, második oldalát fel kellett angolul olvasni, majd az ott olvasottakat angolul össze kellett foglalni.

Elmondta, hogy a szóbeli egyik részeként neki az álmokról, azok okairól kellett olvasni egy elég nehéz szöveget, a téma nem volt erőssége angolul, bár magyarul tudta, hogy mit olvasott és példákat is említett. Röviddel ezek után szólítottak. Megkaptam a könyvet, felütöttem, szólt a kérdező tanár, hogy akkor kezdjem el felolvasni a szöveget. Az oldal felénél jöttem rá, hogy ez a szöveg azonos lehet azzal, amiből az előttem lévő szerepelt, és aminek a tartalmát részben magyarul elmondta. Ezt követően inkább már csak a kiejtésre, hangsúlyozásra törekedtem, mert úgy éreztem, a tartalmat már ismerem. Nagyjából a második oldal végén kellett az olvasást abbahagyni és angolul visszamondani az olvasottakat. Úgy éreztem, ez elég jól sikerült.

A tanár úr az egyetem megkezdése után irodalmat tanított nekünk, angol-német szakosoknak és a negyedik év végén is ő szigorlatoztatott, valamint az államvizsgán is ő vizsgáztatott. Nagyon kedveltük, általában mindig vidám volt, igen jó hangulatú órái voltak. Emlékszem, hogy még egy vidám tenisz-es plakátot is festettem neki egyszer. (Karikatúrista voltam az Egyetemi Élet újságban négy évig.)

Eltelt 1968-tól számítva 30 év, amikor 1998-ban nyáron az akkor középiskolás fiamat elvittem Debrecenbe versenyezni, mert ott ifjúsági karatebajnokság volt. Felhasználtam az alkalmat, hogy néhány kedvenc tanáromat meglátogassam, kiemelten Korponay Bélát és Csapó Józsefet, mindkettőjüknek sokat köszönhetek. Bélához akkor már a fiamat is elvittem, és ott elmeséltem neki a felvételi történetét.

Ekkor jött a meglepetés. Béla nagyon is jól emlékezett a felvételimre ennyi év után is. Mint azt elmondta, ő tudta, hogy édesanyám országos szinten egy igen jó teniszező volt és édesanyám egyik teniszező társa szólt neki. Ezt azonban édesanyám sem tudta, nem is beszéltek soha. Támogatását megköszöntem.

Hazafelé az autóban a fiam így összegezte a beszélgetésünket: „Nagy emberek milyen szépen tudnak beszélni”... (Tárnok Péter ny. docens, tanítvány)

„Rég volt, 1966. szeptemberét írjuk, amikor többi gólyatársammal egyetemben kezdtük felfedezni, birtokba venni a KLTE hatalmas tömbjét és annak környékét. Engem különösen a DEAC sporttelepe vonzott, annyi tenispályát és játékost egy helyen addig még nem is láttam. Próbáltam ismerkedni és partnereket találni, így hamar felfedeztem a tanszékünk fiatal oktatóját, Korponay Bélát, aki a lelkesek közül is kitűnt a lelkesedésével, a gyermeki felszabadult örömmel, ahogy élvezte a játékot. Látszott rajta a sportos múlt, a fociiban edződött napbarnított izmos lábain nemhogy futott, inkább gurult a pályán a labda után, fáradhatatlanul. Jól passzolt egymáshoz a játéktudásunk, így szinte elválaszthatatlan

partnerekké váltunk. Akkoriban persze télen nem adódott semmilyen lehetőség, ezért az «idus» táján már minden porcikánk bizsergett, és nem múlt nap, hogy ne piszkáltuk volna a telep gondnokát, mikor lát már neki a tavaszi felújításnak. Állandó harcban álltunk az atlétákkal, kinek a pályáját veszik előre a munkások, ki kezdheti el hamarabb az idényt. Rendesen mi húztuk a rövidebbet, pedig be is szálltunk volna társadalmi munkában gereblyézni, talicskázni, hengerelni, de hiába. Mi ifjak hőbörögtünk, Béla maradt higgadt, szerény alázattal, csöndes belenyugvással, jó pedagógusként fogott vissza bennünket, még akkor is, amikor a DEAC elnökeként hatalmában állt volna utasításokat adni. Mi sem állt tőle távolabb, mint a pozíciójával járó előnyök kihasználása. Mi, gyarló ifjak estefelé összegyűltünk sörözni a sporttelep kocsmájában, Bélát is mindig invitáltuk, de ő legfeljebb málnaszörpözött. »Elálmosodnék a sörtől – mondta, és akkor nem tudnék este dolgozni.« Mert a munka szent volt a számára. Hitt abban, hogy a kitartó munka nem marad eredmény nélkül, és tette ezt úgy, hogy akkoriban az egyetem »sztár« nyelvészei nem vették őt igazán komolyan a szakmában. Mégis azt mondogatta: »ha akár az orrunkkal böködve is egy-egy centivel odébb tudjuk tolni a tudomány határát, már megérte.« Lelki egészségét munkával és sporttal tartotta karban, de volt valami más fegyvere is: a nevetés. Ritkán hallottunk embert annyit, és olyan szívből, harsányan nevetni, mint Bélát. Ma is hallom, ha Őrá gondolok...» (Dr. Nyirő László tanítvány és barát)

Készítette:

KORPONAYNÉ DR. NAGY ILDIKÓ

Debrecen

KOZMA BERTALAN (Polgár, 1928.11.01. – Debrecen, 2015.12.21.)
tanár, igazgatóhelyettes

Édesapja Kozma Bertalan, földműves, gazdálkodó volt, aki sokat és keményen dolgozott a család megélhetéséért. Valódi ezermester volt. A házban, a kertben mindent meg tudott szerelni, javítani, és ez mindenki számára természetes volt. A szomszédok is úgy emlékeznek rá, mint akire mindig, mindenben számíthattak. Az ő udvarának jelentős része került kisajátításra, és adott helyet az elemi iskola egyik épületének az 1926-28-as években, amelyet még napjainkban is – funkciójának megszűnése után – Kozma-kerti iskolaként emlegetnek. Sajnos, ő 1948-ban 54 éves korában meghalt. Az árván maradt három gyermek közül Kozma Bertalan a középső volt. A legidősebb testvére, Annus nővére ekkor már férjezett, saját családdal, de kisöccse Tibor még alig töltötte be a 11. évét. Édesanyja, Balla Anna halála után (1959) „édesapám idősebb, kereső testvérként magához vette őt, és támogatta tanulmányait. Mind a ketten jó rajzkészséggel rendelkeztek, ami Tibor szakma-választásában is szerepet játszott, ugyanis építészmérnöknek tanult” – írja leánya, Sándorné Kozma Klára.

Az elemi és két év polgárit helyben, Polgáron végezte, majd suszterinasként készült a cipész szakmát kitanulni. Jó fejű és szorgalmas fiatakként lehetősége nyílt tehetséggondozás

keretében továbbtanulni. Erről korábban nem is álmodhatott. Nem volt könnyű az indulás, mert először a 7-8. osztály anyagából kellett vizsgáznia, és szakérettségire is szükség volt ahhoz, hogy elkezdhesse tanulmányait a Budapesti Tudományegyetem Lenin Intézetében, ahol orosz nyelv és irodalom szakos tanárokat képeztek. Öt félév után, különbözeti vizsgával az Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskolán folytatta tanulmányait. Közben 1954-ben megnősült, felesége Ráthonyi Klára tanító, akivel 61 évig éltek boldog házasságban.

Az orosz szakot 1955-ben fejezte be, majd 1957-ben megszerezte a magyar nyelv és irodalom szakos tanári diplomát is az egri Pedagógiai Főiskola levelező tagozatán. A történelem, a nemzet, a család múltja mindig is foglalkoztatták, ezért újra tanulni kezdett, és a vágyott történelem szakos általános iskolai tanári oklevelet is megszerezte 1964-ben.

A polgári **Általános Iskolában** 1954. augusztus 15-én mint tanárjelölt kezdett dolgozni. Tanár, majd 1957-től igazgatóhelyettes volt, és nyugdíjazásakor, 1988. október 31. napján a jogutód **Vásárhelyi Pál Általános Iskola** búcsúztatta.

Leánya, aki követte a pedagóguspályán, így emlékezik: *„Édesapám magas, jó megjelenésű, meleg tekintetű ember volt. Mindenkiel harmonikus kapcsolat kialakítására törekedett, és ehhez neki megvoltak a saját hatékony eszközei. Gazdag tudással rendelkezett, ami a lexikális ismeretek sokrétűségén túl kiegészült az érzelmi ráhangolódás képességével. Ez tette kiemelkedő, emlékezetes egyéniséggé. Felismerte, hogy kedves odafigyeléssel többet ér el a nevelésben, mint kioktatással, és ezt magas színvonalon gyakorolta.*

Természetesen, ha kellett, szigorú is tudott lenni. Sokirányú tevékenysége közepette is a családot mindig az első helyre sorolta. Számára az volt a legfontosabb, hogy az otthon olyan legyen, ahol szeretetben, egymást becsülve élhetjük vidám, derűs életünket. Mindig látszott rajta, hogy nagyon boldog gyermekei (pedagógus Klára és agrármérnök Bertalan), textiles iparművész menyje (Bódi Ildikó), vegyészmérnök veje (Sándor László) és unokái körében. Büszke mind a háromra, a közgazdász Laci, a jogász és szoftverfejlesztő Zoli és az angol szakfordító, lektor, tolmács Berci unokájára.”

Komlós Barnabásné egykori tanítványa, majd kolléga így emlékezik: *„Kozma Bertalan tanár úr a polgári általános iskolában orosz nyelvet tanított, talán első végzett szakosként. Én ötödik osztálytól kezdve tanítványa voltam. Következetes, alapos oktató munkájának köszönhetően gimnáziumi éveim alatt is támaszkodhattam az általa nyújtott orosz nyelvi grammatikai ismereteimre. Lelkiismeretes pedagógiai elhivatottsága is hozzájárult ahhoz, hogy később ezt a pályát és az orosz szakot választottam én is élethivatásomul. Főiskolai tanulmányaim befejeztével egykori iskolámban kaptam tanári állást. Berci bácsival az egykori tanár-diák viszony munkatársi kapcsolattá alakult. A volt tanárom, kollégám, igazgatóhelyettesként felettesem lett. Pedagógiai gondolkodása, emberi magatartása vezetői beosztásában is követendő példát jelentett számomra. A fiatal kollégákat szakmai és élettapasztalatával mindig megértéssel segítette. Igazi lokálpatriótaként hűséges maradt szülőföldjéhez. Sokat dolgozott Polgár fejlődése érdekében. Hitte és vallotta, hogy a tehetség a nehézségek ellenére is utat tör magának. Sokat tett azért, hogy a polgári gyerekek helyben tanulhassanak tovább középfokon is. Aktív támogatója volt a helyi gimnázium megalapításának. Emlékező soraim zárásaként tisztelettel és szeretettel gondolok Berci bácsira. Köszönöm, hogy visszaemlékező gondolataimmal tiszteletemet fejezhettem ki egy barátságos, kedves, példamutató pedagógus iránt, akinek legfőbb célja az volt, hogy a saját fiatalságában is megtapasztalt hátrányos helyzetet megszüntesse, a nehéz sorsú gyerekeket felkarolja, bátorítsa. Többéves tanári és igazgatóhelyettesi munkája során sikeresen vett részt a hátrányos helyzetű tanulók szintre hozásának segítésében, személyiségük fejlesztésében.*

Berci bácsi számára a szakmai műveltség és az örök emberi értékek egyformán fontosak voltak. Jó volt tanítványának lenni, jó volt vele együtt dolgozni, együtt nevelni a jövő nemzedékét”.

Kozma Bertalan vezetőtársával, Harangozó Lászlóval (ld. *Pedagógusok Arcképcsarnoka 2015.*) szegény, hátrányos helyzetű gyermekek számára is törekedett esélyt teremteni. Fontosnak tartotta, hogy a tanyasi gyerekeknek is legyen lehetősége előrehaladni, jobb életet élni. Ehhez részükre a megfelelő színvonalú nevelés, oktatás, tanulás feltételeinek megteremtését tartotta a fő feladatnak, amiről 1961 februárjában a Hajdú-bihari Napló munkatársának is nyilatkozott. 1972-ben az újság munkatársa már a tanyai iskolákból Polgárra kerülő 105 nehéz sorsú gyermek diákotthoni életéről számolt be.

Bacska Istvánné, a kolléga, a barát, a szomszéd, az általános iskola csapatvezetője, aki követte Kozma Bertalant az igazgatóhelyettesi pozícióban, először felkészültségét, nyitottságát, kedves segítőkészségét említi, és azt, hogy mindig nagyra értékelte azt a tudást, összpontosítást, ahogy a különböző konfliktushelyzeteket kezelte, vagy a tanév elején az

órarend összeállítását végezte. Emlékszik a nyári táborokra, többek között Füzérradványra, Kácsra, ahol szükség volt a határozottságára, a gyors problémamegoldó képességére, de ott mutatkozott meg igazán vidám, tréfálkozásra is kapható természete is. Nagy szerepe volt a polgári gyerekek nyári üdültetését biztosító állandó tábor létrehozásában Fonyódligeten. Itt az iskola tanulói kétheti váltásban

élvezhették a Balatont, a táborozás örömeit hosszú évtizedekig.

Arra is sokan emlékeznek, köztük *Kozma Tiborné* (a sógornője), a polgári József Attila Gimnázium matematika–fizika szakos tanára, hogy sokat küzdött a helyi gimnázium létrehozataláért, mert fontosnak tartotta, hogy a fiatalok helyben maradjanak, legyen lehetőségük továbbtanulni, és azt is, hogy minél szélesebb iskolatípus-kínálatból legyen lehetőségük választani. A település irányítóinak az általános iskola vezetésével karöltve megfelelő, jól átgondolt taktikai lépésekkel sikerült elérni, hogy beindulhatott az önálló gimnázium működése, és 1966. év májusában megtarthatták a gimnáziumavató ünnepséget.

A történelem, a múlt, a gyökerek mindig is érdekelték. A Hajdú-bihari Napló 1960. évi júniusi számában számol be arról, hogy az ő kezdeményezésére Polgár községben néprajzi, régészeti munka indult, és megkezdődött a környező falvak muzeális jellegű értékeinek megmentése. Közreműködött a „*Polgár története*” című monográfia összeállításában, amely vaskos könyv 1974-ben került kiadásra. „*A község közéleté 1914 és 1944 között*” fejezet írója volt. A könyv anyagát részben kiegészítve tartotta meg 1983. május 5-én – a hajdú-bihari levéltári napok keretében – „*Polgár története a két világháború között*” című előadását.

Struba József, az egykori tanítvány, volt tanácselnök, önkormányzati képviselő így emlékezik: „*Kozma Bertalan tanár urat 1958 óta ismerem. Szüleim jó barátságot ápoltak a Kozma családdal már akkor is. Tudomásom szerint Kozma tanár úr 1957-től, közel 25 éven át volt az általános iskola igazgatóhelyettese. Ebben az időben az igazgató Harangozó László, majd Nagy Béla volt. Egyik tantárgya az orosz nyelv volt. Nyelvtudását a tanításon túl a*

település vezetői is rendszeresen igénybe vették, amikor orosz nyelvet beszélő delegációk látogattak hozzájuk.

Kozma Bertalan évtizedeken keresztül fontos közéleti munkát is végzett. Több mint 30 évig tagja volt a Községi Tanács testületének. Ebben a feladatkörben közreműködött a kulturális és művelődési bizottság munkájában. Komoly szerepe volt az első, többnyire társadalmi munkában épült kultúrház létrejöttében is. Az 1978. szeptember 18-i K.T. határozat jegyzőkönyvének, mely a Zólyom úti 8 tantermes iskola 1979–80-as tanévre való felépítését és átadását határozta meg, ő a hitelesítője mint tanácsstag. Szervezője volt az 1979-ben megnyitásra kerülő Strandfürdő építésének.

Nekem személy szerint sokat segített tanácselnöki tevékenységem közel 10 éve alatt a településfejlesztési munkában. Erre az időszakra esik a szennyvíz és a gázhálózat első ütemének, valamint a crossbár telefonközpont építésének lebonyolítása. Segített a szilárd burkolatú útépités szervezésében, a vállalatvezetők és a lakosság meggyőzésében, az anyagi források megteremtésében. Tudomásom szerint több évtizeden keresztül tagja volt az ÁFÉSZ és a Takarékszövetkezet Igazgatóságának.”

Munkájára nagy tisztelettel emlékezik vissza Béke László, az ÁFÉSZ elnöke, aki mindig mértéktartó, lojális hozzáállású, felelősségteljes munkatársnak ismerte meg, akinek javaslatai meggondoltak és előremutatóak voltak.

Évtizedeken keresztül a helyi választási bizottság elnöke volt. Közismerten baloldali érzelmű ember volt, és ezt a meggyőződését megtartotta haláláig. A mindenki részéről megnyilvánuló tiszteletet az is bizonyítja, hogy soha senki nem kérdőjelezte meg a választási bizottságban betöltött tisztségét, tisztességét.

Mindezek mellett még maradt ideje arra, hogy hódoljon szenvedélyének, az érem- és bélyeggyűjtésnek, de ha a szabadba vágyott, gyakran kiült egy vízpartra horgászni. Az a fajta sporthorgász volt, akit soha nem a zsákmány érdekelt, hanem a természet kézzel fogható közelsége, a csend, a madarak éneke. Mindig nagy gondot fordított kiskertjére, szőlőire.

A technikai fejlődés nem haladt el mellette, a számítógép alapvető funkcióit is ismerte és használta.

Több kitüntetésben, elismerésben volt része:

- „Pedagógus Szolgálati Emlékérem” Művelődési Miniszter (1983)
- „Kiváló Munkáért” Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa (1984)
- „Aranyoklevél” (2004)
- „Gyémánt Díszoklevél” (2014) az Eötvös Lóránd Tudományegyetem az Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskola jogutódjaként, amelyet már unokája, dr. Sándor Zoltán tudott átvenni.

C.Tóth János történész, Polgár város díszpolgára jegyezte le az alábbi gondolatokat: „Közel rokon szálak kapcsolnak Kozma Bertalanhoz. A Balla család révén apám unokatestvére volt, de anyai ágon is a jó ismerősök körébe tartozott. Tanulmányai miatt évekig távol volt a szülői háztól, de családi beszélgetéseken szó esett róla. Tudtam, hogy pedagógus lett, s nagyon büszke voltam rá, mivel a szűkebb és tágabb rokonság köréből egyaránt elsőként lépett értelmiségi pályára. Ezért nem véletlen, hogy későbbi pályaválasztásomnál szinte példaképemnek tekintettem. Különösen büszke voltam, amikor tudomásomra jutott, hogy későbbi, jeles közéleti személyiségekkel együtt tanult Budapesten, többek között Pozsgai Imrével. De egykori iskolatársai között kell megemlítenem dr. Máté Lászlót, jeles szlovákiai politikust, a Csemadok egyik vezetőjét, a kassai főpolgármester tanácsadóját. Apám 1968-ban meghalt, s fiatal felnőttként talán Berciben próbáltam olyan atyai jó barátra találni,

akihez fordulhatok, akinek kikérhetem a tanácsait. Javaslatai legtöbbször helytállóak voltak, és segítettek a pályámon... Az utóbbi években leginkább a családi és a rokonsági kapcsolatok kerültek a beszélgetéseink középpontjába. Volt miről szót váltanunk, hiszen az egykori felmenőink már két és fél évszázada Polgáron éltek, s a családi kapcsolatok révén a város népességének szinte a felét rokonunknak vélhettük... Sajnálatos, hogy ezeknek a beszélgetéseknek vége szakadt. Utoljára 2015. december elején találkoztunk, s megmutattam, meddig jutottam a családtörténet kutatásában. Néhány héttel később megrendüléssel értesültem a halálhíréről, s december 29-én, a temetésén már csak emlékezni tudtam korábbi beszélgetéseinkre, s csak elképzelni, miként folytatnánk a túlvilágon, ha netalán újra találkoznánk.

Csendes, szerény, nagy tudású, széles helyismeretekkel rendelkező, kedvelt nagybácsiként él az emlékezetemben, s nyúlánk alakjával talán a polgáriak emlékezetében is. Munkássága, pedagógiai és közéleti tevékenysége szervesen kapcsolódik a város 20. századi kultúrtörténetéhez, s ennél fogva méltán kap helyet a Polgár város történelmi arcképcsarnoka címet viselő, most készülő legújabb dolgozatomban”.

Lánya,
SÁNDORNÉ KOZMA KLÁRA
és OLAJOS ISTVÁN
Polgár

KOZMA BERTALANNÉ Ráthonyi Klára Julianna (Nyírbogát, 1928.10.31. – Polgár, 2016.12.06.) tanító, nevelőtanár, köztisztviselő

Édesapja Ráthonyi Pál, Amerikát megjárt hentes és gazdálkodó, aki példamutató életet élt, nevelte és taníttatta felesége korán árván maradt testvéreit is. Édesanyja, Hladonik Zsófia háztartásbeli. Hét gyermekük született, akik közül négyen éltek meg a felnőtt kort. Klárika a legfiatalabb gyermek volt, aki Nyírbogáton végezte az elemi iskolát kitűnő eredménnyel, majd Budapestre került az édesanyja testvéréhez, akiknek nem volt saját gyermekük. A háború kitörésekor vissza kellett költöznie, majd Nyíregyházán folytatta tanulmányait. A Nyíregyházi Kálvineum Leánykollégiumában tett érettségi vizsgát 1947-ben, és különbözetivel felvételt nyert a Tanítóképző Intézetbe, ahol 1948-ban „jeles” eredménnyel oklevelet szerzett. Tanítói kinevezését Polgárra kapta, ahol nagy, 40-50 fős osztályokban kezdett tanítani. 1957-ig a **polgári általános iskolában** tanító, osztályfőnök, csapatvezető volt.

1954-ben feleségül ment a szintén pedagógus Kozma Bertalanhoz. Házasságukból két gyermekük született, akiket szeretetben, féltő gondoskodással neveltek fel, és bocsátották őket az önálló életkezdés útjára. Boldog volt családja körében, mert megélhette, hogy gyermekei után unokái is azt az értékrendet viszik tovább, amit ő egész életében képviselt. Mindhárom unokája diplomát szerzett, életük kiegyensúlyozott, tehetséges, sokoldalú személyiségek. A sors még engedte, hogy találkozzon egyik dédunokájával is.

Leánya, aki szintén a pedagóguspályát választotta hivatásként, édesanyjára úgy

emlékszik, mint nagyon jókedvű, derűs, magabiztos, nyugalmat árasztó, vidám édesanya, aki fáradhatatlan volt, minden helyzetben megtalálta a megoldást, számítani lehetett kiváló memóriájára, az idő próbáját is kiálló ítélőképességére. Abszolút hallásának köszönhetően sok népdalt hallhattunk tőle, és jó mozgású táncos is volt, amit versenytáncos unokája anyai ágon tőle örökölhett.

Volt úttörő-csapatvezető, majd 1957-ben a **Polgári Járási Tanács Művelődési Osztályra** került, ahol a pénzügyekért, a gazdasági irányításért volt felelős. Az egész járás területén sokat dolgozott a nevelés, az oktatás, a művelődés lehető legoptimálisabb feltételeinek előteremtése érdekében. Kiemelkedő munkát végzett, amit nemcsak a felújított, a kornak megfelelő modern eszközökkel felszerelt iskolák, óvodák, művelődési otthonok vezetői, az ott dolgozó munkatársak ismertek el, hanem felettesei is, amit igazol a Művelődésügyi Minisztérium által 1963-ban adományozott *„Az oktatásügy kiváló dolgozója”* cím. A *„Tanács munkáért”* bronz fokozatát 1969-ben vehette át a Hajdú-Bihar megyei Tanács VB (Végrehajtó Bizottság) Elnökétől.

Ungvári János, a polgári József Attila Gimnázium első igazgatója beszélgetésekben szeretettel emlegette Kozma Bertalannét, aki mindent megtett, hogy az induló középiskola szűkös anyagi helyzetét a járás segíteni tudja.

Az MHSZ (Magyar Honvédelmi Szövetség) és a

Magyar Vöröskereszt tevékenységébe is bekapcsolódott, 1964-ben *„Kiváló egészségügyi nevelő munkáért”* elismerésben részesült.

A járás megszűntetésekor, 1970-ben a feladatok átszervezési munkáját már mint osztályvezető irányította. A részére felajánlott vezetői állások helyett az általános iskola **kollégiumában nevelőtanári beosztást** választotta, ahol nyugdíjazásáig, 1983-ig dolgozott.

A tanyasi és nehéz sorsú gyermekek nevelését komplex módon végezte. Fontosnak tartotta a tanítványok számára a nyugodt tanulást biztosító légkör megteremtését. Sok-sok szeretettel, nagy energiával, lendülettel, felkészültséggel nevelt és oktatott, nagy hangsúlyt fektetett a közösen végzett tevékenységekre. Az egyéni haladás segítése mellett az egymást segítő közösség formálását kreatívan, ötletesen végezte. Bízott benne, hogy a közösen végzett tevékenység, az élményekre épített tanítás nemcsak rövidtávon hat fejlesztően diákjaira. Volt tanítványai, kollégái szeretettel és hálával emlékeznek rá.

Izsvák Lászlóné (Irénke néni) élelmézésvezető elmondja, hogy *„emlékeiben úgy él, mint aki nagyon segítőkész volt. Lelkiismeretesen nevelt, oktatott, nagyon szerette a gyerekeket, és ők is nagyon ragaszkodtak hozzá.”*

Fehér Józsefné (Ibika néni) pedagógus szerint *„Nagyon határozott, és következetes kolléga volt.”*

Bököné Nagy Ildikó tanítónő így emlékezik közel negyven év távlatából: *„Klárika néni nagyon gyermekcentrikus volt, mindig mosolygott, számomra ő a nagybetűs tanító, akinél mindig a gyermek volt az első. Mindent megtett a gyerekekért, és bárkivel szembeszállt*

1948-49-es tanév 2. osztály. Középen Ráthonyi Klára

a gyerekek érdekeinek védelmében. A kollégiumban a kialakított rendhez gyereknek és felnőtteknek egyaránt tartania kellett magát. Végtelenül következetes volt, aki tudott szigorú is lenni. Érdekes, hogy Klárika néni kérését a gyerekek mindig teljesítették, biztosan érezték, hogy csak szeretetet kapnak tőle. Azt tartotta, hogy a fát is folytonosan metszegetni kell ahhoz, hogy igazán nemes fává váljon. Nagyon művelt volt, jó emberismerő, és folyamatosan értékeket adott át. Például, ha vele beszélgettünk figyelniük kellett a pontos fogalmazásra, mert a szép, helyes beszéd fontos volt számára, nem lehetett pongyolán fogalmazni, ha ő hallotta. Lényegesnek tartotta az általános műveltség fejlesztését is, ezért volt népdaléneklés vagy kézimunkázás többek között. A tanítványok hasznos útravalót, megfelelő iránytűt kaptak Klárika nénitől a nagybetűs élethez. Nagyon jó tanító volt.”

Pedagógusként végzett munkáját az Oktatási Minisztérium által alapított „Kiváló tanító” címmel ismerték el, amit 1976-ban a Parlamentben vehetett át Polinszky Károly minisztertől. 1983-ban a Művelődési Miniszter által adományozott „Pedagógus szolgálati emlékérem” kitüntetésben részesült. Az „Aranyoklevél”, a „Gyémántoklevél” után még 2013-ban átvehette a Nyíregyházi Főiskolán a „Vasoklevél” díszoklevelet, amelyben a hatvanöt éve szerzett oklevele alapján közmegebecsülésre méltóan teljesített hivatása elismerésül részesült. Nyugdíjas éveit visszavonultan töltötte, de férje révén figyelemmel kísérte a város eseményeit, szívesen fogadta, emlékeivel, dokumentumaival segítette a polgári pedagógusokról készített arcképvázlatok szerzőit is. Utolsó éveinek szép ajándéka volt első tanítványai egyikével létrejövő bensőséges kapcsolata, melyet a hú tanítvány, *Murvai Józsefné Vámosi Veronika* az alábbi versben fogalmazott meg számára:

AZ ELSŐ TANÍTÓ NÉNIMNEK

Véletlen találka? Isten így akarta?
Első tanítónőm az utamba sodorta.
Bő fél évszázada nem is láttuk egymást,
mégis egy véletlen hozott találkozást.
Megláttam alakját, de jó volt rá nézni,
örömmel fogadott, jó volt átölelni.

Történetek sora, család, élet, bajok,
mely mind a kettőnkön igen sokat fogott.
Hideg kezét fogom, mely remeg kezemben,
szemem - érzem könnyes, s felsóhajt a
lelkem.
- Közel hatvan éve –
Fogta a kezünket, mikor az remegett,
határozott Á-t, Ó-t, íratott eleget.
Legyen neki hála s példa mi előttünk,
Első tanítóm volt, sok jót tett Ő értünk.

Hosszantartó betegségében az őt gondozó férje ment el előbb, a szociális gondozók naponta felkeresték. Amikor tehették, a távol élő gyermekei is látogatták, de szeretett férjét csak egy évvel élte túl. A végakaratuknak megfelelően a leánya férjével együtt hazaköltözött a szülői házba.

Lánya,
SÁNDORNÉ KOZMA KLÁRA
Polgár
OLAJOS ISTVÁN
Polgár

KULCSÁR JÁNOS (Tiszarád, 1930. 10. 30. – Debrecen, 1992. 10. 07.)
tanár, középiskolai szakfelügyelő, tornaedző

Korai éveiről, versenyzői, tanári, edzői eredményeiről tornásztársa, kollégája, dr. Fésűs László *Debrecen versenysportjának bölcsője a DTE-n* című könyvéből kapunk hiteles tájékoztatást.

Édesapja, Kulcsár János gazdálkodásból látta el családját, míg édesanyja, Nagy Mária a háztartást vezette az akkori szokásoknak megfelelően. Kulcsár János Tiszarádon és Dombrádon végezte elemi iskoláit. János sport iránti elkötelezettsége a gimnáziumi évek alatt Sárospatakon bontakozott ki, az ottani tanárai és kollégiumi nevelői is segítették a pályaválasztását. Az egyik alternatíva az állatorvosi egyetem volt, a másik pedig az akkori Testnevelési Főiskola, amely mellett végül döntött. A Sárospataki Református Gimnáziumban érettségizett 1946-ban, majd 1954-ben a Testnevelési Főiskolán szerzett középiskolai testnevelő tanári és tornaedzői diplomát. Szorgalmával és példás önfegyelmével a tornasportot művelte, igen jó eredményekkel. Kiváló fizikai adottságai, mozgáskészsége és elméleti felkészültsége révén pályázat útján került Debrecenbe, és a **Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium** tanára lett. Eleinte inkább a kézilabda sportággal foglalkozott, majd 1978-ig megszakítás nélkül tornaedzőként is működött a városi sportiskolánál, sőt módszertani előadó is volt.

Munkáját példás szorgalommal, nagy lelkesedéssel és felelősséggel, a tantervi követelmények következetes teljesítésével, a diákok iránti felelősséggel és a tantestület tagjaival való jó együttműködéssel végezte a tanórán és azon kívül. Különösen a testi képességek, a fizikai adottságok, az önfegyelem kialakításában és a torna sportág művelésében tűnt ki. Munkássága 1956 után az új szervezésű **Tóth Árpád Gimnáziumban** teljesedett ki. Eredményes munkája révén, a nevelőtestület támogatásával a diákság elfogadta magas szakmai, erkölcsi követelményeit. Következetes szakmai és tanári munkája folytán az új iskola tanulói kiváló eredményekkel jelentek meg a középiskolás versenyeken. Az úszó- és vívócsapat sikerei, az atlétika és a torna egyéni versenyeredményei igazolták a jól felkészített diákok tehetségét.

A mexikói tornászválogatottban két debreceni is szerepelt, Herczeg Béla és Kiss Tóth Sándor személyében. Erről az eseményről Oltványi Ottó tudósított a Naplóban „*Debreceni tornászok az Auditoriumban*” címmel. Megemlíti: „*Tóth Lajosék és Kulcsár Jánosék mégiscsak eredményes munkát végeznek Debrecenben, mert az ő segítő munkájuk révén ezek a fiatalok nem lehetnének ott, ebben a fényben fürdő Auditoriumban.*” A célzás a debreceni tornaedzőkre vonatkozott, akik mint nevelőedzők járultak hozzá a válogatott tornászok felkészítéséhez. Bár a válogatott a tizenharmadik helyen végzett, de tagja volt Herczeg Béla is, aki általános és középiskolai tanulmányait Debrecenben végezte, Fehér Imre és Kulcsár János keze alatt tornázott. Itt kezdte bontogatni szárnyait. Kétszer nyert középiskolai bajnokságot: 1962-ben és 1964-ben. Egymást követő években az országos tornabajnokság összetett egyéni versenyének győztese, majd az 1968-as és 1972-es nyári olimpiák versenyzője lett, 1968-ban már a Budapesti Meteor versenyzőjeként.

A mexikói olimpia tornászválogatottjában szerepelt Kiss Tóth Sándor is, aki bár Békéscsabán született, 1942 és 1955 között szüleivel Debrecenben lakott. A tehetséges ifjú 24 alkalommal vehette magára a címeres mezt.

Kulcsár tanár úr sikeres tanítványai közé sorolhatjuk továbbá Sári Eleket, Tóth Bélát,

Megyeri Pált, Urbán Lászlót, akik a nemzetközi diákjátékokon, Grázban aranyérmet szereztek. Puskás Lajos 1982-ben válogatott labdarúgó lett. A kiváló tanulmányi teljesítmények mellett négy olimpikon diák igazolta a testi és szellemi képességek arányos fejlesztésének fontosságát. Kulcsár János tevékenységének legfontosabb eredménye a fiútanulók fizikai képességének tudatos fejlesztése, önművelésre nevelése volt. Amíg létezett, a sorozás fizikai feltételeinek, a sorkatonai szolgálat kívánalmainak szinte minden tanítványa megfelelt. Több mint három évtizeden át a TÁG tantestületének értékes és jellegzetes tagja volt. Szigorúsága a gyermek iránti felelős szeretetből fakadt, emberi értékei és munkássága révén elismert, tekintélyes, jó tanár, kiváló szakember hírében állt.

Szakmai szolgálatának utolsó évtizedében a testnevelés tantárgy **Hajdú-Bihar megyei szakfelügyelője** s az **Ady Endre Gimnázium** tanára volt. 1989-ben a szegedi diákolimpia országos tornadöntőjében a fiúk „A” kategóriás csapatversenyében aranyérmes lett az Ady Gimnázium csapata. Egy évvel később, 1990-ben az országos diákolimpia tornadöntőjében, Kalocsán a második helyezettek lettek; 1991-ben pedig a debreceni diákolimpia országos döntőjében aranyérmet szereztek. Később, amikor már nem ilyen intenzitással edzősködött, érdeklődése a diáksport felé fordult. Szakfelügyelőként is legfőbb célja a jó értelemben vett tömegsport elterjesztése, támogatása volt, hogy minden gyerek, diák megszeresse a mozgást, és ne csak a versenyzés és az ott elért eredmények legyenek előtérben. Ezt a mai mindennapokban is meg kellene fogadni az iskolai testnevelésben résztvevőknek és mindenkinek, aki sportoktatással foglalkozik. Napjainkban kevesebb lehetőség van arra, hogy egy gyerek csak a mozgás örömeért sportoljon, és ne csak a versenyekre készítsék fel az edzők, elvárva a legjobb eredményeket.

Kulcsár János családi vonatkozásait leánya, dr. *Kulcsár Andrea* foglalta össze: *„Szüleink a Csokonai Gimnáziumban ismerkedtek meg, ahol anyukám diák volt. A gimnáziumi érettségi után, 1960-ban házasodtak össze, akkor anyukám 19 éves volt. A megismerkedésüknek a sporthoz nem volt köze, a szerelem csupán szimpátia alapján alakult ki köztük. Édesapám 32 év házasság után halt meg, egy súlyos és akut betegség következtében, anyukám még 25 évet élt utána.*

Szüleimnek két gyermeke született. Én elsőszülöttként orvos lettem, de nem távolodtam el a mozgástól, mert gyermek-rehabilitációs szakorvosként sok mozgásszervi és mozgásproblémás gyermekkel foglalkozom, csapatmunkában gyógytornászokkal, gyógytestnevelőkkel és pedagógiai intézményekkel is van szakmai kapcsolatom. A húgom szintén a pedagógiai pályát választotta, ő angoltanár, és azt gondolom, hogy édesapánk pedagógiai érzékét is ő örökölte. Sajnos, édesapánk korai halála miatt nem láthatta unokáit, pedig mindenekfelett szerette a gyerekeket, kicsiket–nagyokat egyaránt, és bizony az unokáknak hatalmas veszteség, hogy nem találkozhattak vele. Az öt unokája már mind egyetemre jár. Van, aki agrártudományokat végez, van, aki informatikus, és még két mérnökhallgató és egy pszichológusnak készülő fiú van a névsorban, a megoszlás szerint 1 lány és 4 fiú. Végezetül, amit kaptunk az élethez tőle: a kitartását, a precizitását, a fegyelmezettségét, igazságérzetét és a gyerekek iránti szeretetet, valamint a családjá iránt érzett felelősséget, kedvességet kell mindenképpen kiemelnem. Bár az iskolában nagyon szigorú volt a tanítványaival, de igazságos is, és amikor évek múlva találkoztak vele, akkor mindannyian szeretettel fordultak felé, elismerve, hogy igaza volt, amikor szigorúan lépett fel.”

Kulcsár János egykori tanítványa, *Dombrovsky Ádám* rajzolt portrét nagyra becsült tanáráról a Napló 1982. március 7-i számában „*Igényt kelteni a sportra, a mozgásra*” címmel:

– »A testnevelés oktatásának legfőbb célja az lehet, hogy rendszeres testmozgáshoz

szoktassa a fiatalokat, olyannyira, hogy azoknak az iskola elvégzése után is igényük legyen a sportra, a mozgásra. Ha ezt elértük, ha a diákokat ilyen útravalóval bocsátjuk el, akkor nem dolgoztunk hiába» – Kulcsár János szavai ezek. Debrecen diáksport-életének egyik jelenlegi irányítójáé. –»Rajtunk, testnevelőkön múlik a tanulók egészséges testi fejlődése. A felelősség nagy. Ahhoz, hogy alkotó embereket neveljünk, állandóan ismernünk kell a legkorszerűbb módszereket. Mindig újat és újat kell tanulnunk, mert nekünk nem szabad egyszerű rutinórákat tartani«.

Ez a munka akkor ért véget, amikor 1975-ben szakfelügyelői kinevezést kapott. Ekkorra már az ízületei is tönkrementek. Kifejtette: komoly fizikai megterhelést ad a testnevelői munka. A gyerekeket emelgetni kell. Viszont emellett továbbra is aktív részese maradt a megye sportéletének, mint a megyei diáksport-tanács tagja, valamint a középiskolai sportbizottság elnöke. Irányította a diákok tömegsport versenyeit, ezért a munkájáért kitüntetést is kapott. Megválasztották a **megyei Torna Szövetség** elnökhelyettesének 1963 decemberében. 1975-ben a **DSI vezetőedzője** volt, amelyről testnevelési szakfelügyelői kinevezése után lemondott.

Látogatásai során örömmel látta, milyen nagy hatással vannak a diáksport-életre az egyesületek, az iskolai sportszakosztályok, a tömegsport-versenyek. Nagyszámú diáksereget szerveztek be a sportéletbe, a természetjáró szakosztályokkal együtt. Ezek a gyerekek közel kerülnek a sporthoz, hozzászoknak a rendszeres testmozgáshoz, a fegyelemhez, a rendhez. Ez egész életükre nagy hatással lehet.

Az újságíró személyes benyomásairól is szót ejt a cikkben: „Fegyelem és rend. E két szó jut eszembe, ha Kulcsár János nevét hallom. Szokatlannak tűnik, hogy halkan, elgondolkodva beszél hozzám a szerkesztőségi szobában, hiszen én emeltebb, pattogóbb, katonás hangjára emlékezem. A középiskolai testnevelés órák mindent egybevetve kellemes emlékként maradtak meg bennem. Pedig akkor mi sokan nehezteltünk Kulcsár tanár úrra. Nem méltányolta ugyanis az elképzelésünket. Mi ugyanis úgy képzeltük néhányan, hogy egy tornaórán az első perctől az utolsóig csak futballozni kell.”

Haláláról a Hajdú-bihari Napló is megemlékezett 1992. október 14-i számában.

Meghalt Kulcsár János címmel: „Október 7-én 61 éves korában tragikus hirtelenséggel elhunyt az egykori élsportolók köztiszteletben álló testnevelő tanára... Ő maga is sportolt első osztályú tornászként, majd versenybíróként és edzőként is tevékenykedett. Irányításával kimagasló eredményeket értek el iskolai tanítványai, valamint a DTE, a DVSC és a DSI torna szakosztályának sportolói, akik közül sokan szereztek első osztályú minősítést, és többen a válogatott keretnek is tagjai lettek. Kulcsár János több megyei szövetségnek volt elnökségi tagja. Eredményes munkásságáért számtalan kitüntetésben részesült. 1985-ben a Magyar Népköztársaság Sportérdemérem bronz fokozatát is megkapta. Évtizedeken át meghatározó egyénisége volt az országos és megyei, valamint a városi diáksportnak. A megye sporttársadalma mellett felesége és két lánya gyászolja Kulcsár Jánost, akit a Hajdú-Bihar Megyei Diáksport Szövetség és az Ady Endre Gimnázium saját halottjának tekint...”

DR. KULCSÁR ANDREA és KISS ERZSÉBET

Debrecen

L

„A gyermekeknek nagyobb
szükségük van példaképre,
mint bírálatra.”

(Joseph Joubert)

DR. LANG JÁNOSNÉ Steiner Zsuzsanna (Sopron, 1927. 09. 09. – Sopron, 2012. 01. 14.) Rátz Tanár Úr Életműdíjas középiskolai tanár

Édesapja, Steiner Ferenc köztisztviselő volt, édesanyja, Steiger Anna a háztartást vezette. Testvére, dr. Steiner Ferenc a Miskolci Egyetem Geofizika Tanszékvezető professzoraként ment nyugdíjba.

Tanulmányait a Soproni Evangélikus Tanítóképző Gyakorló Iskolájában kezdte. 1946-ban a Soproni Állami Leánygimnáziumban kitűnő érettségi vizsgát tett. Majd a Soproni Szent Orsolyita Rend V. tanítóképzős osztályát elvégezve tanítói oklevelet szerzett, jeles eredménnyel. 1947-ben felvették a Szegedi Tudományegyetem matematika–fizika szakára. Még hallgató korában gyakornokként dolgozott az egyetemen a Budó Ágoston által vezetett **Kísérleti Fizika Tanszéken** dr. Dombi József és dr. Horvai Rezső mellett. 1952-ben diplomázott, és tanársegédként dolgozott tovább a tanszéken 1954-ig. A szegedi egyetem Gyógyszerésztudományi Karának professzora, *Kata Mihály*, így emlékezik vissza egykori gyakorlatvezetőjére: „Nagy empátiával vezette a gyakorlatokat a gyógyszerész-hallgatóknak is, akik rajongtak kiemelkedő tudású és egyéniségű oktatójukért, főleg kísérletező fizikatanításáért.” Az egyetemen ismerkedett meg férjével, a tanszéken dolgozó Lang Jánossal, akivel 1951-ben kötött házasságot. Három gyermekük született: Zsuzsanna orvos, János rádiós szerkesztőriporter, Ágota matematika–fizika–informatika szakos középiskolai tanár.

1954 szeptemberétől a **szegedi Tömörkény István Gimnáziumba** került, ahol nemcsak középiskolásokat tanított, de a tanárjelölteknek is szakvezetője volt. 1965-től megyei fizika szakfelügyelőnek nevezték ki, melyet nyugdíjba vonulásáig lelkiismeretesen ellátott. 1970-ben a gimnázium matematika munkaközössége Dugonics András matematikai írásából mai nyelvre átirtnak adott ki, melynek előszavát és egyik fejezetét ő írta. Társ szerzője volt az 1970-es évek elején megjelent – a kor elvárásainak megfelelő – *Programozott oktatás* című tananyagnak. A Tankönyvkiadó gondozásában jelent meg az *Oktatási programok a fizika tanításához: Elektromosságtan 1–2* (1974, 1976) tankönyv társszerzője. 1974-től – az eddigi feladatai mellett – a szegedi egyetemen szakmódszertani előadásokat, laboratóriumi gyakorlatokat tartott a fizikatanár szakos hallgatóknak. Kapcsolatai révén sokat tett az iskola fizikaszertárának eszközfejlesztéséért. A gimnáziumban szakkört vezetett, és egyetemi-főiskolai felvételi előkészítő foglalkozásokat tartott. Az évek során nagyon sokan tettek sikeres felvételi vizsgát fizikából a műszaki, orvosi, tanári pályát választó diákok közül. Már egyetemistaként az *Eötvös Loránd Fizikai Társulat* tagja volt, 1981-től pedig négy évig az egyik alelnöke.

Török Olga erdőmérnök, mérnök-tanár: „Kis túlzással állíthatom, hogy Zsuzsa néni családjunkban meghatározó fizikatanár volt. Édesanyámat a Tömörkény István Gimnáziumban

tanította, később pedig szakfelügyelőként látta el hasznos ötletekkel, kritikákkal, tanácsokkal, miután fizika–kémia szakos tanár lett. Így édesanyámnak, bátyámnak, majd nekem is – ugyanott – nagy tudású tanárunk volt. Langnénél szigor, rend, fegyelem uralkodott, semmi lazaság. Pörgött az óra: első 10 perc feleltetés, legalább nyolc fő, hat írásban, kettő szóban, valami kiszámíthatatlan szisztéma szerint kiválasztva – első sor vagy lóugrásban, vagy átlósan... és a Török (a bátyám, mint »kiváltságos valamiért«) – ez az egy biztos volt! Kiszórta az osztályzatokat a produkciókért, ott azonnal. Ezután színre lépett ő: az új anyag a táblán színekben pompázott, a kísérletekben villogás, szikrázás, kilövés..., és a jegyzeteléssel repült az idő. A füzet szent volt, azt is osztályozta persze, tankönyvet nem használtunk. Óra végén lehetett felelni az új anyagból is. Előfordult, hogy a naplóban nem volt elég hely a jegyeknek. A sok jegy ellenére, mégis mindig a tudást osztályozta. Annyit szerepeltünk a táblánál, hogy mindenkiről tudta, mire képes, és mindenkiből a maximumot akarta kihozni.

A fakultációs napokon néha 6–8 fizikaóra is összejött. Faktos fizika, sima fizika, »kötelező« szakkör és felvételi előkészítő. Lehetett hiányozni, de nem volt érdemes. Aki valamiért lelépett a valójában nem kötelező »kötelező« órákról, az utána biztosan megbánta. Délután háromkor fizika feladatoktól zsongó fejfel menekültünk ki a sulis ajtaján. Egyik ilyen nap után a fiúk már azon kapták magukat, hogy örült feladatokat kreálnak: »Milyen gyorsan kell kanállal a levest ütögetni, hogy a mozgási energia átalakulva hőenergiává váljon, és a menzán a kihűlt étel fogyasztható legyen?« A házi feladatokat sem aprózta tanárunk. Egy-egy téli, tavaszi szünetre kétszáz fizika feladat megoldása volt az elvárás. Aki nem hozta, vagy nem az elvárásoknak megfelelően hozta a megtelt kockás füzeteket, könyörtelenül megkapta az egyest. Nem lelkezett, nem haverkodott, nem jópofizott velünk. Akkor is éreztük, ám – utólag már egyértelművé vált – a kiszámíthatóság, a következetesség és a rendre szoktatás a mi érdekünket, tudásunkat szolgálta, kétségtelenül eredménnyel.

Nálunk otthon minden feladatgyűjtemény szétrongyolódott, mire mindketten túljutottunk az érettségin. Bátyám is, később én is sikeres felvételt írtunk. Az egyetemen a gimis fizika füzeim kincsnek számítottak.

Nekünk a gimnáziumi évek befejeződésével sem szakadt meg kapcsolatunk Zsuzsa nénivel. Mindketten Sopronban végeztünk: bátyám faipari mérnökként, én erdőmérnökként. És milyen érdekes! Bátyámnak az egyetemen Zsuzsa néni egykori tanítványa volt a fizika oktatója. Amikor megtudta, hogy ő is Langné kezei alatt nevelkedett, a vizsga helyett megajánlotta a jegyet.

Közben »Zsuzsa anyánk« (mert néha így is neveztük magunk között), nyugdíjasként Sopronba költözött. Feledve a középiskolai küzdelmeket, soproni éveink alatt többször meglátogattuk a Lővérekben megbújó otthonában, egy kicsit nosztalgiazni. Ilyenkor mindig beszámolt, hogy épp kinek, hogyan – németül, magyarul, otthon, iskolában – tanítja a fizikát. Milyen más volt, mint az órákon! Barátságos, jó kedélyű, kedves beszélgetésekre emlékszem, amelyekből sosem hiányzott a fizikatanítás, természetesen.”

Nyugdíjba vonulása után 1985-ben családjával visszaköltözött Sopronba. Itt fél évet a **Róth Gyula Erdészeti Szakközépiskolában**, később **Ágfalva**, majd **Harka általános iskolájában** tanított. Utóbbi helyeken a matematika és fizika mellett kémiát, technikát is, életkorát meghazudtoló intenzitással. 1996–2004 között teljes óraszámban dolgozott a soproni **Berzsenyi Dániel Evangélikus Gimnáziumban**. A nyolcosztályos gimnázium megindításában segédkezett. Szerepet vállalt a német nemzetiségi tagozat létrehozásában, német nyelven is tanított matematikát és fizikát. Segítette a modern fizikai tananyaghoz igazodó taneszközök beszerzését. Kidolgozta a képzés tantervi hátterét, és kezdeményezője

volt a természettudományok német nyelven való tanításának. Itt is tartott szakkört és felvételi előkészítő órákat. Osztályfőnöke volt esti tagozatos felnőtteknek. 2004-ben ballagott el utolsó osztálya, ő pedig végleg nyugdíjba vonult.

Találkozó egykori tanítványokkal

A soproni időszokról és a Zsuzsa néniről elnevezett bolygóról írta *Dr. Szalai Tamás* csillagász (Szegedi Tudományegyetem) a következőket: „*Dr. Lang Jánosné Zsuzsa néninek gimnáziumi tanulmányaim utolsó két évében, 2001 és 2003 között lehettem tanítványa a soproni Berzsényi Dániel Evangélikus Líceumban. Személyes élményeimet elsősorban a tanárnő által tartott fizika fakultációs óráknak köszönhetem. Tudása és a fizika iránt*

érzett szeretete már az első pillanatoktól kezdve lenyűgözött bennünket. Óráin nem volt szüksége tankönyvre vagy jegyzetekre; rendkívül megalapozott és szerteágazó ismereteinek, valamint több évtizedes pedagógusi tapasztalatának köszönhetően a teljes tananyag – vázlatpontról vázlatpontra – a fejében volt. Sosem éreztük azt, hogy a tanórák monotonak, unalmasak lettek volna. Lelkesedése, amellyel a világ fizikai törvényszerűségeiről, jelenségeiről beszélt, ránk is mindig átragadt. Az elméleti ismeretek elsajátítása mellett nagy hangsúlyt fektettünk a feladatmegoldások gyakorlására is. Bár Zsuzsa néni valószínűleg fejből tudta az összes példa végeredményét, mégis éreztük rajta, hogy sosem rutinból, hanem fizikai gondolkodásmóddal vezette le a megoldásokat. Bennünket is arra a szemléletre igyekezett nevelni, hogy a tudományos problémák vizsgálata ne váljon megszokássá, hanem folyamatos gondolkodásra késztesen minket. Számos alkalommal végeztünk kísérleteket is. A tanárnő legtöbbször engedte, hogy – irányítása mellett – mi használjuk az eszközöket, és végezzük a méréseket, de az összetettebb feladatokat először mindig saját kezűleg mutatta be. A Zsuzsa néni által felügyelt, igen gazdagon felszerelt fizikaszertár sok csodát tartogatott számunkra, s a tanárnő nem is rejtette el előlünk »kincseit«: akár egyszerű prizmákról, akár Mikola-csőről, akár katódsugárcsővekről volt szó, Zsuzsa néni mindig nagy lelkesedéssel mutatta be működésüket. A tanárnő ezen felül is igyekezett szélesíteni tudományos látóterünket. Sokszor bízott meg bennünket tudománytörténeti vagy fizikával rokon tudományágakkal kapcsolatos kiselőadásokkal, és többször elvitt minket híres professzorok ismeretterjesztő előadásaira is. Nemcsak a tanórák keretén belül, hanem azon kívül is sokat foglalkozott velünk. Néhányan részt vettünk különböző versenyeken; nekünk csütörtök esténként különórát tartott, ahol nehezebb, összetettebb feladatok megoldását gyakoroltuk. Ha pályázati munkákkal kapcsolatos vagy egyéb jellegű kérdéseink voltak, őt délutánonként is mindig megtaláltuk a szertárban, s mindig szívesen segített, ha kellett, nemcsak természettudományos, hanem akár művészeti, irodalmi, helytörténeti kérdések megválaszolásában is. A nála végzett kemény munkának meglett a gyümölcse, hiszen évfolyamunkból – akárcsak a korábbiakból – többen is természettudományos, orvosi, tanári, műszaki vagy mérnöki pályára kerültünk. Személy szerint is sok hálaival tartozom Zsuzsa néninek: azt, hogy – gyermekkori álmaim megvalósításaként – csillagász szakra kerülhettem a szegedi egyetemre, nagyrészt az ő óráin szerzett ismereteimnek köszönhetem. Hálas szívvel gondoltam tanárnőre későbbi szakmai sikereim pillanataiban is: hallgatóként több rangos ösztöndíj és TDK-helyezés elnyerésekor, illetve később – már

kutatóként – az SZTE TTK kari tudományos díjának és a Junior Prima díj átvételekor.

Zsuzsa néni tanítványaiként kötelességünk szakmai munkánkkal és egyéb cselekedeteinkkel is ápolni az ő emlékét és örökségét. Büszke vagyok rá, hogy több öregdiák társammal együtt három éve létrehozhattunk egy róla elnevezett, pénzjutalommal is járó díjat soproni alma materünkben, amellyel a matematika és fizika terén tehetséges diákok munkáját ismerik el. Személyesen pedig talán azzal is sikerült méltó emléket állítanom számára, hogy kezdeményezhettem egy kisbolygó róla való elnevezését. Még 2004-ben, egyetemi hallgatóként volt lehetőségem kisbolygó-észleléseket végezni az MTA Piszskéstudói Observatóriumában. A névadási procedúra indítására 2012 elejéig kellett várni. Ez néhány héttel Zsuzsa néni elhunyt után következett be. Az elnevezési javaslatot a Nemzetközi Csillagászati Unió elfogadta, így azóta a Naprendszer 250526. számon nyilvántartott, a Mars és a Jupiter közötti övezetben keringő aszteroidája a **Steinerzsuzsanna** nevet viseli. Több egykori kollégától és tanítványtól kaptam számomra is jóleső visszajelzéseket az aszteroida-elnevezéssel kapcsolatban; egyúttal büszkén őrzöm lakásunk egyik falán azt a köszönő oklevelet, amelyet Zsuzsa néni gyermekeitől kaptam.”

2010-ben tanárnő eljött a névadó ünnepségre, Szegedre, amikor a Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola fizika előadóterme a „Dr. Lang Jánosné Steiner Zsuzsanna” nevet vette fel.

Moróné Tapody Éva, a szegedi Tömörkény István Gimnázium és Művészeti Szakközépiskola matematika–fizika szakos tanárnője így emlékezik rá: „Langné Zsuzsa nénit – legtöbbször így hívtuk őt – egyetemista koromban ismertem meg, a fizika módszertant tanította. Tartottunk tőle, híres volt szigoráról, szakmai igényességéről, nem volt könnyű megfelelni elvárásainak. Amikor a 100 perces óra 120. perce tájékán már fészkelődtünk, kissé emelt hangon teremtett rendet: – Kollégák, szeptembertől ezt fogják tanítani! – és folytatta a hosszúra nyúlt előadást. Amikor végzett tanárként jelentkeztem tizenegyed magammal a Tömörkény Gimnáziumba, az ő véleményét kérte ki az igazgatónk, hiszen mindannyiunkat tanított. El sem akartam hinni, hogy rám esett a választása. Így kerültem a Tömörkénybe, ahol kollégák lettünk. Sok segítséget kértem és kaptam is tőle. Emberi tartását, igényességét jól példázza egy kis epizód: órára készüléskor elakadtam egy feladatban. Megkértem, segítsen. – Ülj ide! – és elkezdett magyarázni, lendületesen levezetve vagy nyolc írólapra a feladatot. Csak figyeltem, és számoztam a lapokat, hogy majd este feldolgozom. Másnap kora reggel felhívott: – Dobd ki a papírokat, marhaság! Hiányzik egy adat! – Azelőtt is nagyra tartottam, de most még nagyobbra nőtt a szememben. Egy kis kezdő előtt elismerni a hibát – ilyenre csak a nagyok képesek.

Magával szemben is maximalista volt. Tanári munkája igényes, precíz, példamutató volt. Akit ő tanított, annak nem volt gondja az egyetemen. Igazi nagy tanáregyéniség volt, ezért is gondoltunk arra, hogy még életében róla nevezzük el a fizika termünket.”

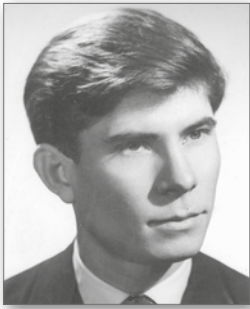
Munkájáért több kitüntetésben részesült:

- Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1958)
- Mikola Sándor-díj (1971)
- Apáczai Csere János-díj (1976)
- Rátz Tanár Úr Életműdíj (2006)

Sírja Sopronban, az evangélikus temetőben van.

DOBCSÁNYI JÁNOS
ny. középiskolai tanár
Szeged

LENKOVICS ANTAL (Petneháza, 1937. 11. 01. – Debrecen, 2010. 10. 31.) tanító, tanár

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Petneházán, egyszerű gazdálkodó család harmadik gyermekeként látta meg a napvilágot. Kisgyermekként, 1942-ben árvaságra jutott. Apja az orosz fronton hősi halált halt. Édesanyja pár hónapra rá súlyos betegségben elhunyt. Hadiárva lett. Nővérét kiscselédnek fogadta be egy helyi gyógyszerész család. Bátyjával, Istvánnal árvaházba kerültek Téglásra.

Ahogy a II. világháborúban a magyarországi frontvonal egyre közeledett, úgy költöztették folyamatosan az árvaházi gyerekeket. Végül Balatonlellén vészelte át a háború borzalmait. Gyerekkora a hányattatásokról szólt. Korán megtanulta, hogy mindenért meg kell küzdeni. Testvérbátyja balesetben meghalt, így ő egyedül maradvá kereste boldogulási lehetőségeit. Ezt leginkább a sportolásban találta meg. Minden sportág érdekelt. Atletizált, szertornázott, labdajátékokat játszott. Kiválóan sakkozott, ebből megyei minősítést is szerzett. Legeredményesebb a futószámokban volt, több jelentős sikert is elért a versenyeken. A labdajátékok ismerete, szeretete, aktív üzése a közösségért való küzdés személyiségjegyét fejlesztette ki benne.

Középiskolai tanulmányait Debrecenben az Állami Tanítóképzőben kezdte. Gyakorló tanítóként egy Hajdú-Bihar megyei kistelepülésre, Egyek-Telekházára helyezték ki. Képesítő vizsgáit az 1955/56-os tanévben Hajdúböszörményben az Állami Tanítóképző Középiskolában tette le. **Egyek-Telekháza település** befogadta, szerette a fiatal „tanító gyereket”, ahol az iskola mindig is a közösség-szervezés szíve volt. Sportcsoportokat, csapatokat szervezett az iskola tanulóiból és a faluban élő fiatalokból.

A járási, faluközi, iskolák közötti bajnokságok szervezésének motorja volt. Sikereket ért el a neveltjei, de érezte, hogy többre is képes. Ha a sportoktatási, sportszervezés terén akar tovább tevékenykedni, akkor neki tanulnia kell. Beiratkozott Egerbe a Tanárképző Főiskolára, ahol testnevelés–biológia szakos általános iskolai tanári oklevelet szerzett 1962-ben.

Jó szervező készségére, elhivatottságára felfigyelt az iskola. Az 1962/63-as tanévet már **Tiszacsegén** az általános iskolában kezdte. Szervesen bekapcsolódott a helyi és a járási úttörőcsapat munkájába. A Tisza-partra telepített úttörőtáborát élettel megtöltve, sokszínű programokat szervezve élte sikeresen szakmai életét. Lelkesedése, jó humora szerethetővé tette őt a gyerekek és a kollégái körében.

Itt ismerkedett meg feleségével. 1965-ben házasságot kötöttek, és két évvel később megszületett első és egyetlen fiúk. Mivel egész életében hiányolta a családi törődést, nagy örömmel vállalta, hogy felesége családjá körében, **Berettyóújfaluban** telepedjenek le.

Itt 1969-ben a **3. sz. Általános Iskola** testnevelő tanára lett. Tárt karokkal fogadták, mert a testnevelőtanár hiányzott. Hamarosan megszerették és nagyra becsülték, hisz szorgalmával, lelkesedésével, szaktudásával bebizonyította, hogy méltó a megelőlegezett bizalomra. Szakmai elhivatottság, gyermekszeretet, a kollégák iránti tisztelet vezette minden tevékenységében. Lendülettel, odaadással szervezte az iskola szabadidős tevékenységeit. Az úttörőcsapat aktív vezetőjeként táboroztatta, versenyeztette a tanulókat. Tömegsport-programokat – országos jellegű, megyei és járási rendezvényeket, bajnokságokat szervezett Berettyóújfaluban. A sakk sportágban is intenzíven tevékenykedett. Tanult, képezte magát, és 1979-ben játékvezetői, versenybírói szakvizsgát is tett ebben a sportágban.

Az 1975/76-os tanévet **Berettyóújfaluban, a 2. sz. Általános Iskolában** kezdte. Ebben a tanévben szervezte meg és indította útjára a Megyei Sakkszövetség irányításával a „*Minden úttörő tanuljon meg sakkozni!*” tömegsportprogramot. A következő kép a Hajdú-bihari Naplóban jelent meg, amikor a berettyóújfalui 2. sz. Általános Iskola úttörőcsapata a fent említett tömegsport-mozgalm keretében versenyt szervezett. Csak ebből az intézetből 62 kisdobos és 233 úttörő vett részt a derecskei és a biharkeresztesi fiatalok mellett a rendezvényen, összesen 360 lány és fiú játszott egyszerre 180 táblán, egyéni és szimultán versenyekben.

Ennek a rendezvénynek a hírére a későbbiekben több fiatalra és már OB csapatokra is számítani lehetett. Hihetetlen nagy energia-befektetéssel szervezte meg Lenkovics Antal ezt a nagyszabású programot, szép sikerrel. Munkája során mindvégig azt vallotta, hogy mozogjon, sportoljon, kiránduljon, táborozzon minden gyerek. Kapja meg a legszebb gyermekkori élményeket, sikereket, a felhőtlen gyermekkort.

Az általa tevékenyen szervezett tömegsport-rendezvények közül kiemelkedik az a Berettyóújfaluban tartott megmozdulás, amelyben a nemrég városi rangra emelkedett település apraja és nagyja mérte össze sportbeli tudását futballban, körversenyekben és váltófutásokban. Ezt az eseményt a Magyar Televízió élő egyenes adásban közvetítette a „*Mozdulj!*” című műsorban.

A berettyóújfalui járás úttörőcsapatai táboroztatására két üdülőtábort is kialakított és üzemeltetett Bélápátfalván, valamint Szigligeten a Balaton legszebb részén. Minden évben ide mehettek a járás tanulói 10-12 napra nyári táborba. A testnevelő tanárok, úttörővezetők, zenekarvezető tanárok sokszínű programmal készültek ezekre a táborozásokra. Jó tanulmányi eredményért, sportban elért sikerekért, aktív közösségi munkáért és a fúvószenekar megyei és országos szinten is kimagasló eredményeiért évente a járás költségén táborozhattak a gyerekek. Lelkesen, boldogan, örömittasan élték tábori életüket, olyan nagyszerű pedagógusok vezetésével, mint pl. Lenkovics Antal.

A sok felejthetetlen tábori élmény közül talán a legemlékezetesebb a szigligeti várkoncert volt. A zenekarvezető, a táborvezető és a testnevelő segítségével azt a programot találták ki, hogy a zenekar adjon szerenádöt este Szigliget lakóinak, üdülőinek. A fiatalok, a táborozó gyerekek örömujjongással, lelkesen cipelték fel a hangszereket este a szigligeti várromra. Ez egy önmagában sem lebecsülendő sportteljesítmény volt. Felcsendültek az indulók a fúvószenekar előadásában. Visszhangzott, szállt a zene a Balaton felett. Az öröme mindenkit ámulattal töltött el. Rajongó ovációval, tapsorkánnal köszönték meg a nem mindennapi élményt az út mentén felsorakozott lakosok és nyaralók. A Balaton parton még másnap is édességgel, üdítőkkal köszönték meg a fiatalok produkcióját. A közeli művészház lakói közül is többen megköszönték a nem mindennapi élményt. Ezek a fiatalok akkor a nyár hőseinek érezték magukat a lelkes, odaadó munkát végző pedagógusoknak köszönhetően. Évtizedekkel később, osztálytalálkozókon is lelkes és szívet melengető téma volt ez a tábor.

Lenkovics Antal testnevelő tanár igazi közösségi ember volt. A kollégáival is nagyon jó kapcsolatot épített ki. Harmonikus személyisége, fanyar humora, korrekt magatartása megnyerte a tantestület szeretetét. A társasági élet középpontja volt. Élvezte a nyüzsgést és a jó hangulatot maga körül.

A családi életében bekövetkezett változás részbeni pályamódosítást kívánt meg tőle. Fia Debrecenben kezdte meg középiskolai és később egyetemi tanulmányait. Nyilvánvalóvá vált számára, hogy fiát szakmája, élete ehhez a városhoz köti. Így természetes volt, hogy a gyermek boldogulását segítő, a család is Debrecenbe költözik.

Az 1984/85-ös tanévet a debreceni **Bárczi Gusztáv Általános Iskola és Diákotthonban** kezdte. Nem mindennapi iskola volt ez az intézmény. Eltérő tantervű általános iskola.

„ – Mivel ezeknél a gyermekeknél a központi idegrendszer sérült, a nyugtalanság, a nagy mozgásigény jellemző rájuk. Ezért rendkívül fontos számukra a testnevelés, a sportfoglalkozás. Óriási sikere van a játékos ügyességi vetélkedőknek!”

Az értelmi fogyatékos gyerekekkel való bánásmód, a speciális módszerek alkalmazása nagy kihívást jelentett Lenkovics Antal általános iskolai testnevelő számára. Habitusból, személyiségjegyeiből eredően ezzel a feladattal is sikeresen megbirkózott olyan segítséggel, mint egy egycélért küzdő, gyermekszerető, szakmai tudás legmagasabb szintjén álló tantestület. A kezdeti nehézségeken ez a közösség hamar átlendítette, aktív szervezője lett

az iskolai sportéletnek. Szakköröket, sportköröket szervezett. Labdajátékokkal, atlétikával, sakkjátékkal ismertette meg a gyerekeket. Konditermet alakított ki. Megyei és országos versenyekre vitte a gyerekeket atlétikai sportágakban.

Ő azonban minden gyereket szeretett bevonni a foglalkozásokba, ezért legszívesebben a nagy tömegeket mozgósító ügyességi vetélkedőket szervezte. Olyan sikere volt ezeknek a sporteseményeknek, hogy az idők folyamán a Bárczi Gusztáv Általános Iskola és Diákotthon volt a házigazdája azoknak a versenyeknek, melyeket a három megye hasonló intézményeinek szerveztek.

A szakmai „átállás” éveiről Lenkovics Antal így nyilatkozott *Égerházi Péter* újságírónak: „Százegyszer is... Elmúlt délután két óra, már javában tart az öt éve épült tornateremben a diákisportköri foglalkozás. A már említett ügyességi versenyre készülnek a gyerekek Lenkovics Antal testnevelő tanár irányításával. Sípszóra kezdődik a váltófutás körben a termen, a résztvevők óriási lelkesedéssel gyűrik a métereket. Földöntúli boldogsággal az arcán emeli magasba a botot az utolsóként beérkező váltótag. Néhány dicsérő szó, és már kezdődhet is az újabb erőpróba. Meglepően gyorsan és gördülékenyen peregnek a gyakorlatok, melyek befejezésével váltok szót az intézményben 15 éve tanító testnevelővel.

- Harminchat éve vagyok a pályán, korábban normál általános iskolában tanítottam. Amikor a fiam ide (Debrecenbe - a szerk.) került, követtem őt, és azóta itt vagyok.

- Nem bánta meg a választását?

-Nem, bár az első öt év nagyon nehéz volt. Véleményem szerint ennyi idő kell ahhoz, hogy valaki itt jó pedagógus legyen. Nem szabad idegesnek lenni, s ha valamit százszor nem értenek a gyerekek, százegyszer is el kell magyarázni.

- Ennek ellenére itt jobb, mint a normál iskolában?

- Nekem igen, mert sosem voltam eredménycentrikus, itt nem is lehetnék az. Apró lépésenként lehet haladni, és pici örömből mérhető a fejlődés. Úgyelnünk kell rá, hogy ne szaporodjon a gyermek kudarcélménye. A győztes mellett a legyőzött se keseredjen el, így kell szervezni a munkánkat. Valamennyi gyermek egyéni bánásmódot igényel, ez nem könnyű, de annál szebb feladat.

Gyakorlatilag pedagógiai hitvallását fogalmazta meg ezekben a sorokban Lenkovics Antal. Hányattatott ifjúkori élményei mély empatikus készséget alakítottak ki benne. A gyermekek rajongással vették körbe. Ő volt az iskolában „Tóni tornatanár bácsi”.

Lelkes, kitartó munkáját több kitüntetéssel ismerték el.

- Kiváló úttörővezető (1974)
- Kiváló Társadalmi Munkáért (1980)
- Kiváló Munkáért (1982)
- Pro Urbe Berettyóújfalu (1984)
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem, amelyet nyugdíjazásakor kapott meg (1997).

Az 1996/97-es tanév végén fejezte be pedagógiai munkáját. Pályafutását olyan intézményben fejezte be, ahol nem a számszerű eredmények miatt sportolnak a tanulók. Olyan iskolában, ahol a gyermekek szeretet-megnyilvánulása a jutalom, és ez a szeretet szó szerint kézzel fogható. Ez a légkör éltető erő volt számára is.

Nyugdíjas éveit elégedett emberként élte. Olykor, ha hívást kapott, elment az iskolai rendezvényekre, de aktívan már semmilyen munkát nem vállalt. Ha tehette, élvezte három gyönyörű unokája zsidongását.

Volt tanítványa és kollégája, *Csajági Józsefné* logopédus emlékezése: „*Abban a szerencsés és különleges helyzetben vagyok, hogy Lenkovics Antal tanárom és kollégám is volt. Tiszacsegén tanított engem. 1964-68-ig volt a testnevelő tanárom, akire nagyon jó érzéssel emlékezem, hiszen kapcsolatunkat a tisztelet és szeretet jellemezte. Kiváló testnevelő volt, egy különleges ember, akire tanítványként úgy emlékszem, hogy mindene volt a munkája, tanítványaiban felismerte a tehetséget, és mindenből a legjobbat hozta ki. Átadta a mozgás, a sport szeretetét, a küzdés örömét megismertette, úgy motivált, hogy soha nem éreztük tehernek a testnevelést. Általa szeretttük meg a sportot, amely egész életünket maghatározta. Kiváló testnevelő volt, számos élsportolót nevelt, öregbítette az iskolánk hírnevét a sok sikerrel, győzelmekkel. Jómagam az atlétika terén értem el kiváló eredményeket, bátyám a futball terén, NB II-es kapus volt. Ideje nagy részét az iskolában töltötte, a tanórákon kívül edzéseket tartott, sportköröket, különórákat vezetett. A térség győztes iskolája voltunk éveken át. Mit tanultam tőle? A munka szeretetét, a szakmai igényességet, a szívósságot, szerénységet, alkalmazkodást, kitartást, a gyermekek szeretetét, nem utolsósorban a mozgás, a sport szeretetét.*

Később az élet úgy hozta, hogy kollégák lettünk 1984-ben, amikor Debrecenbe költözték és a Bárczi Gusztáv EGYMI-ben lett testnevelő tanár. Nagy szeretettel fogadtam őt, a kezdeti zavar, a tanár-diák viszony hamar átalakult kollegiális viszonyná, igazán különleges volt a kapcsolatunk, mindenben kölcsönösen segítettük egymást, számíthattunk a másakra. A közösség, a tantestület aktív tagjává vált, sajátos humorát sosem feledjük.”

Források:

Hajdú-bihari Napló 1976. május 7.; Hajdú-bihari Napló 1991. november 13.; Égerházi Péter: 'Fáradtságos évekért apró örömök' című cikke

Összeállította:
LENKOVICS ANTALNÉ
Debrecen
és GYULA FERENCNÉ
Berettyóújfalu

LITAUSZKI MIHÁLY (Szarvas, 1927. 08. 16. – Szarvas, 2010. 04. 28.)
középiskolai tanár, tanulmányihivatal-vezető, nevelőtanár

1927. augusztus 16-án született Szarvas tanyavilágában, ahol a régi idők virágzó falvainak egyike, Káka nevű település állt. A vidék továbbra is megőrizte a Káka, egy időben a Kákahalom nevet. Itt látta meg a napvilágot, ahol a korán megözvegyült anyai nagymamája nevelte fel nyolc gyermekét. A fiatal családnak is itt lett biztonságot nyújtó otthona.

Édesapja Litauszki Mihály, cipésmester volt, akinek felmenői a korabeli anyakönyvi bejegyzések alapján földműveléssel foglalkoztak (akkori szóhasználatnál „földész” volt az ő édesapja is). A Litauszki család eredetére több feltételezéssel is találkozunk. *Novák László Ferenc: Adatok az Alföldre, Békésbe, a XVIII. században végbement migrációhoz Kis-Hontból* (2011) című írása alapján a család a Hont vármegyei Litva helységből történő elvándorlására, Szarvasra településére enged következtetni. Más forrás szerint litván eredet Gdansk vidéke, a ma is álló Litewski nevű település feltételezhető a család őshazájának.

Édesanyja Kepenyés Mária, a nyolcgyermekes családban utolsóelőttinek született gyermek. Férjhez menetele után néhány évig az ő szüleinek tanyáján éltek. A cipésmesterség ebben a tanyai közegben azonban alkalmatlan szakma volt a megélhetésre, mert ügyfelei leggyakrabban csak természetben tudtak fizetni. Ezért is, meg azért is, mert a tanító a kiváló értelmi képességekkel rendelkező gyermeket – Mihályt – a gimnáziumba ajánlotta, költöztek be Szarvasra. Középiskolai éveiről szóló családi emlékezését így idézi fel fia, Gábor: *„A gimnáziumban élénk érdeklődésű, ám zaklatottságra hajlamos alacsony, veres hajú, vézna fiú nem találta a helyét, klasszison kívülinek érezte magát. Egy év után kereskedőtanoncnak állt.”* Aztán volt kereskedőség, utána édesapjához állt be cipészsegédnek. Erről és a későbbi időszakban történekről az írói vénával megáldott fia – Gábor – ad hiteles képet: *„... a padlásán még évtizedek múlva is ott hánykolódott a rozsdásodó bádoggal borított óriási hajókoffer, amivel a környék piacaira hordták a cipőt. De a szövetkezetesítés ezt is megszüntette. Akkor fölment Pestre rendőrnek, börtönőrnek, katonának. Elment valamelyik bányavidékre bányásznak. Mikor hova szólította az embereket a propaganda. Mint annyian, belépett a KMP-be, agitált a parasztok között, részt vett a begyűjtésben, de hamar otthagya, mert nem értett egyet a módszerekkel. Emiatt fölemelte a szavát a pártgyűlésen, de súlyosan leszólták. Utóbb, amikor a hadsereg törzstiszti akadémiára akarta küldeni a Szovjetunióba, valahol elakadt a dolog. Később kiderült, vélhetően az illetékes párttitkár akadályozta meg. De nem bánta, és valószínűleg mindannyian jobban jártunk. Zajos, zavaros idők voltak.”*

Nem volt könnyű élete a huszonegynéhány éves fiataloknak. Munkát az OTP-nél kapott: ügyféltoborzás lett a feladata. Innen ment szakérettségire, és sikeres vizsgái alapján került a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának magyar–orosz szakára. Az 1956-os események, az egyetemi hallgatók megmozdulásai Debrecenben is komoly következményekkel jártak. Az egyetemen megszűnt az orosz szak. Helyette – egy különbözeti vizsga után – a történelmet vette föl. 1959-ben kapott magyar–történelem szakos középiskolai tanári diplomát. Vizsgatanítása, államvizsga-dolgozata olyan jól sikerült, hogy tanárai javasolták: a dolgozatot egészítse ki, és adja be doktori értekezésnek, de ő ezt elutasította – már dolgozni akart.

Időközben házasságot kötött Tusjak Erzsébettel, akivel az OTP-nél ismerkedett meg. A városi házát átalakították, kibővítették úgy, hogy két család részére is kellemes, tágas otthont nyújtson.

Diplomája megszerzése után a **Szarvasi II. számú Általános Iskolában** kezdett tanítani. Az 1960/61-es tanévben iskolájának úttörőcsapat-vezetői teendőivel is megbízták. A következő tanévtől a helyi **Mezőgazdasági Technikumban** kapott tanári állást. „Ezekben az időkben is csak egyetlen dolog volt állandó, a változás. A technikumból a **Debreceni Agrártudományi Egyetem Főiskolai Kara** lett, ahol őt a Tanulmányi Osztály vezetésére kérték föl, – írja

Gábor fia az édesapjáról szóló visszaemlékezésében. Merőben új feladat, új kihívások várták itt: más korosztály, másfajta pedagógusi teendők és komoly szervezési munka tartozott feladatkörébe. Aki mindenre igen jól emlékezik, Szirony Pál, a főiskola testnevelő tanára így idézi fel Litauszki Mihály helytállását: „A Tanulmányi Hivatal mellett volt abban az időben a tanszéki szobánk, így gyakran találkoztunk. Sokat beszélgettünk. Egyre jobban megismerve igen jó gondolkodású, jó meglátásokkal rendelkező kollégának maradt meg emlékezetemben. Sok fontos tanári erényt testesített meg. Komoly, felelősségteljes feladatot látott el a hivatal vezetésével. A hallgatók bizalommal fordultak hozzá kisebb-nagyobb problémáikkal, mert empátiájára és megértő segítségére mindig számíthattak. Humánus volt – ugyanakkor érvényre juttatta a hallgatók munkáját és kötelességeit szabályozó előírásokat. Összességében leszögezhetjük: vezetői munkáját magas szinten végezte.”

Később – 1975-ben – annak lehetősége, hogy a középiskolások körében végezzen pedagógusi feladatokat, arra a döntésre juttatta, hogy elvállalja a helyi **Vajda Péter Gimnázium** kollégiumi nevelői és a **Szaktanárképző Intézet** óraadói tanári munkáját. Ezek az évek nagyjából egybeestek fiainak – Gábornak és Tibornak – serdülővé válásával is. Erre az időszakra így emlékezik idősebb fia, Gábor: „Apának türelmes volt, megértő, vagy talán picit belenyugvó. A munkát a dolgozatjavításon kívül nem hozta haza: iskolára nem panaszkodott, tanítványairól rosszat nem mondott, még csak nem is sztorizgatott. Azaz, egyetlen történetre emlékszem, amit azért mondhatott el, hogy a dolog miatt fölgyűlt feszültségét kiadja. Valahogy így:

- A két legnagyobb mafra ugrott egymásnak: egy lakatos tanuló, meg egy ács (külön-külön vannak egy mázsa); esélyem nem volt szétválasztani őket a hetven kilómmal, meg az ötvenhárom évemmel. Aztán pár pillanat múlva láttam, tulajdonképpen már nincs is kedvük verekedni, csak egyiknek sem engedi a büszkesége, hogy befejezze, hát vártam még néhány másodpercet, aztán rájuk üvöltöttem – és tényleg, abban a pillanatban ellökték egymást. Ezt, ugye, nem tanítják sehol a tanároknak. „Magister non fit, sed nascitur” (tanárrá nem válik valaki, annak születni kell – Cicero után szabadon)”

Valóban rendelkezett azokkal a személyiségjegyekkel, amelyek birtokában mind a szaktanárképző diákjai, mind a kollégiumban lakó vidéki gimnazista tanulók körében sikeresen látta el pedagógusi feladatait. Ennek alapját kiváló elméleti felkészültsége és gazdag élettapasztalatainak tárháza is gazdagította. Pedagóguspályáját, élethivatását ezen a munkaterületen teljesítette ki egészen nyugállományba vonulásáig.

Családi élete mintaszerűen harmonikus, rendezett volt. Szelíd, jóságos és a családot átfogó gondoskodást mindenkor biztosító feleségével – és a ház másik felében élő nagyszülőkkel

együtt – békeességben, szeretetben nevelték fel gyermekeiket, és még éveken át unokáik nevelésének is fontos részesei voltak. A család életének e fontos részleteiről ír Gábor: „Mindkét fia irányítástechnikai műszerésznek tanult, viszont unokái már újra „fölvették a tudóssipkát”. A két nagyobb jogászdoktor, a harmadik a Műegyetem doktorandusa, a legkisebb bölcsész végzettségű, de tehetsége a képzőművészetek felé próbálja csalni, irányítani: grafika, díszlettervezés, festészet ...”

Társadalmi, közéleti tevékenysége egyrészt a munkahelyén bontakozott ki – az elvárásoknak megfelelően –, másrészt a lakókörnyezetében. Szarvasnak, a szép Körös-parti városnak abban a részében volt lakóházuk, ahol sok vidéki látogató is megfordult, de teendők is voltak a fejlesztés terén. Így került sor az ő irányításával a vízbekötés szervezésére, az önerős betonút-építésre. Látványosan fejlődött ez a lakókövezet. Ismét fia visszaemlékezése idézi fel leghitelesebben azon tevékenységeit, melyek fontos szerepet tölthettek be mind az ő, mind családjának életében: „Írnam, hogy hobbija a kertészkedés volt, de ez is inkább volt munka, mint kedvtelés, mert lehet-e hobbinak nevezni, hogy háromszáz kvadrátnyi telek termelt meg szinte mindent a keze alatt a Körös partján, ami a családnak kellett ...” – mindezek felsorolása után a lakóház kertjében termesztett gyümölcsfák: „... őszibarack, meg kajsz, pándimeggy, cigánymeggy, cseresznye, birsalma, szilva, csemege, meg borszölő, és hát a büszkesége: a lugasra metszett almafák, meg körtefák. Az emberek megálltak a járdán, úgy néztek befele a vaskerítésen keresztül”. Valóban csodálatra méltó volt a kertje, lakóházuk környezete, ahol a szépen gondozott rózsák ma is szemet gyönyörködtető módon pompáznak.

Litauszki Mihály életének lezárása időszakáról e szép gondolatokkal emlékezik fia: „Halála előtti héten apám még fölást a virágoskertet. Nyolcvanhárom évet élt, úgy gondolom, teljes életet.”

KONDACS MIHÁLYNÉ PODMANICZKY MÁRIA
Szarvas

hadusfalvi **LUDÁNY BÉLA** (Nádudvar, 1872. 09. 23. – Karcag, 1916. 08. 04.) gazdasági tanár, földművesiskolai igazgató

Az édesapa, Ludmán Lajos földbirtokos virilisként került az 1876-ban szerveződő Hajdú vármegyei képviselők közé, majd nemesi címért folyamodott, amit meg is kapott hadusfalvi Ludány Lajos néven. (A címer „hadosfalvi”-t ír, a település Hadusfalva, Hadusfalu, Edősfalu, Édesfalu, Szepestamásfalva, SpisskéTomásosce; Szlovákia. A Család a „hadusfalvi”-hoz ragaszkodott.) Feleségével, Orosz Máriával népes családot alapítottak: az elsőszülött Béla után – később döntően róla lesz szó – született még István, László, Géza, Lajos, Mária és Miklós. Neveltetésükre nagy gondot fordítottak, biztosították valamennyiük továbbtanulását.

Bélát gazdának szánták, István jogásznak készült (de III. éves hallgató korában tbc-ben elhunyt), László híres katonaorvos volt a maga idejében, orosz fogságot járt, Géza árvaszéki ülnök

volt Debrecenben, Lajos gyógyszerész lett, Mária kitanulta az órásmesterséget, majd férjhez ment egy orvos-ezredeshez, Miklós jogászként nagybérlő volt, felsőházi tag lett a parlamentben.

Ludány Béla Nádudvaron, majd Debrecenben elvégezte alapozó iskoláit, a debreceni Középfokú Gazdasági Tanintézetben 1892-ben okleveles gazda lett, tiszti iskolába került, azt befejezve Kolozsváron szolgált, huszárszázadosként tette le az egyenruhát. Ezekben az években még Ludman Béla Lajosként szerepelt hivatalos irataiban. Budapesti tartózkodása alatt kereskedelmi magántanfolyamot végzett Bloch Sámuelnél (amelyet 1894. decemberében kitűnő eredménnyel fejezett be). Nem tudni, hogy pontosan mi vezérelte, de nem a gazdálkodást választotta, hanem gazdasági gyakornoknak állt.

Első útja a szakoktatásban a **Somogyszentimrei M. Kir. Földművesiskolába (Kadarkút-Szentimre-pusztá, Somogy megye)** vezetett, ahol az illetékes államtitkár rendelkezése szerint 1895. januárjában megkezdte ösztöndíjas gazdasági segédként a szolgálatot. (Az iskola akkori igazgatója Hauer Géza volt, aki négy év múlva apósa lett. Karcagon az iskolamúzeum – Ludány Béla Miklós (unoka) ajándékaént – őriz egy levelet Ludmán Lajos földbirtokos tollából, 1895. februárból, amelyben figyelmébe ajánlja fiát későbbi nászúrának.) Igen tartalmas munkával telt másfél év után „ideiglenes minőségben földműves iskolai segéd-tanítóvá” nevezték ki a X. fizetési osztályba, és felhívták a tiszti eskü letételére, ezzel 1896. október 25-ével gazdasági tanerővé vált. **Kecskemétre** helyezték át a **Földművesiskolába**. Szorgalmasan és jó kedvvel dolgozott, tudta, hogy figyelik, nemcsak mentora, Hauer Géza, hanem már a leánya is. Bekerült az OMGE (Országos Magyar Gazdasági Egyesület) előadói sorába, Szeged-Szatymaz Gazdakör számára kézműves tanfolyamot szervezett, igen szép sikerrel, elismeréssel. További fejlődése, lendületének hasznosítása érdekében távolabb helyezték 1898-ban „segéd-tanító” lett (a M. Kir. Tiszti Cím- és Névjegyzék szerint) **Rimaszombaton a M. Kir. Földművesiskolában**. Itt került tartós kollegiális és baráti kapcsolatba Kozáky Jenő „kertész-tanító”-val, aki majd Karcagon segítőtársává vált. Kozáky Jenő még hét évig Rimaszombaton maradt, Ludány Béla visszakerült Kecskemétre. A szorgalmas és fegyelmezett munkája mellett ekkor már udvarolt későbbi feleségének, Hauer Jolánnak, házassági szándékukat az illetékes eljárók elfogadták, így a helyi újságban kihirdették eljegyzésüket, és a házasságkötés is megtörtént Kadarkút-Szentimrepusztán 1899. július 31-én. 1900-ban megszületett Margit leányuk Kecskeméten, majd 1901-ben Budapesten fiuk, II. Béla.

Időközben, a minősítési rendnek megfelelően megkapta gazdasági tanári kinevezését és vándortanári beosztását, előbb a **kecskeméti iskolájához** (1901), majd **Kiskunfélegyházára** (1902), a Tanítóképző Intézetbe vezényelték gazdasági szaktanári feladatok végzésére. Ezidőben a minisztérium megbízta a járási területre vonatkozólag gazdasági tudósítói feladattal. A minisztérium elgondolása az volt, hogy a gyorsan felállított földművesiskolák oktatási színvonalát magasabb szinten és egységesen kell stabilizálni, ezért a gazdasági gyakornokokat, segédtanárokat, gazdasági tanárokat, sőt igazgatókat is időszakonként az iskolák között cserélgette, vezénylés-szerűen áthelyezte, másrészt a vezetésre alkalmasnak ítélt tanárokat a minisztérium szakoktatási ügyosztályán fél év – egy év idő alatt „képbe helyezte” az ország és a szomszédos országok oktatási, szervezési, vezetési helyzetét illetően. Ilyen elgondolásból vezényelték Ludány Bélát is az FM IV/1. ügyosztály (Gazdasági szakoktatás) állományába 1903-ban.

Budapesten, a hivatali rend adta lehetőséggel élve lakást tartottak fenn, amit csak Karcagra költözésükkel adtak fel.

A minisztériumból 1904. augusztusában távozott, megbízott igazgatóként utazott **Breznóbányára**, az ottani **Földművesiskola** vezetésére. A tanévet elindította, feladatát

hozzaértően, a helybeliek elismerése által is kísérve ellátta, így igazgatói kinevezését decemberben véglegesítették.

A hivatal gépezete működött tovább, kényszermozgásba hozta egy szomorú esemény: Ásványi Lajos, a Palicsi (pontosabban: Szabadkai) Földművesiskola első igazgatója, budapesti hivatalos útja során 1905. áprilisában elhunyt, ezért, a feladat súlyát mérlegelve, május 10-i kinevezéssel Czájlik Istvánt, a **Karcagi Magyar Kir. Földművesiskola** első igazgatóját küldték Palicsra, helyére pedig Ludány Bélát vezényelték. (Czájlik István életrajza a *Pedagógusok Arcképcsarnoka* 16. (2017. évi) kötetében megjelent.)

A 30 tanuló (évfolyamonként 15 fő) befogadására kialakított, 1896-ben megnyílt földművesiskolát első igazgatója jó állapotban hagyta utódjára. A tanév során ugyan mindig volt 3-4 fős lemorzsolódás, de a maradék elegendők voltak a munkával tanulás során a tanulókra háruló feladatok ellátására. A gazdálkodva tanítás környezetét, a tangazdaság helyzetét miniszteri rendelkezés foglaltatta írásba a tizenegy újonnan létrejött földművesiskolánál. Ezt a munkát a karcagi iskola esetében Ludány Béla végezte el, a Függelék-ként hozzácsatolt kertészeti jelentést Kozáky Jenő állította össze – mint vendég. Önálló füzetként 1908-ban jelent meg. (A *mezőgazdasági szakoktatási intézmények gazdaságainak leírása és üzemtervei*; IX. füzet; A Karcagi M. Kir. Földműves-Iskola Gazdaságának leírása és üzemterve; Kidolgozta Ludány Béla igazgató. Sajtó alá rendezte Hensch Árpád magyaróvári gazdasági akadémiai rendes tanár. Kiadja a Földművelésügyi M. Kir. Minister. Egy térképpel. Magyaróvár, 1908.) Az iskolaalapítás feladataiból 1905-re nem valósult meg a juhállomány beállítása. Eredetileg 100 anya és egy kos volt a terv. További két év alatt Ludány Béla betelepítette a Nagykunság emblematisz állatfaját, Karcag címerállatát is, más gazdasági állatfajok szintentartása mellett. Nádudvari élményei és ismeretsége segítették a szűkebb környezetben, jó kollegiális kapcsolatokat örökölt a pallagi előd-iskolával, és új, kölcsönös megbecsülésen, napi csereügyleteken alapuló kötődést ápol a békéscsabai társ-iskolával.

Az igazgatóváltás időszakában – az 1905. május 21-i számban – írta a *Nagy-Kunság* című lap: „Szabó Mihály földműves iskolai tanár e héten szerdán d.u. több meghívott vendég jelenlétében egy általa konstruált váltó ekét mutatott be ... később láttuk e szabadalmazott ekét munkájában is.”

Szabó Mihályról az igazgatói átadó-átvevő jegyzőkönyv is elismerően tesz említést, mivel számtartói minőségében „hibátlan és megtartatik.”

Ludány Béla novemberben a lapban meghirdette, hogy 1906. január 5-én nyolchetes téli gazdasági iskola indul. 1907. május 7-én terjedelmes cikkben számol be az intézmény munkájáról, a felvétel követelményeiről, a tanulók ellátásáról.

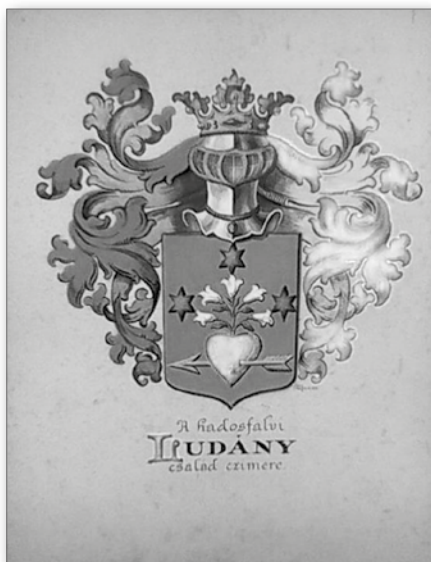
1907. aug. 18-án a lap igen elismerően írt a 15-én lezajlott vizsgáról. A város és a környező vármegyék – Hajdú, Bihar, Békés, Jász-Nagykun-Szolnok, Borsod – érdeklődéssel fordulnak az iskolában történetek felé, a jelentkezők nagy számával reagáltak a hírekre. A szülők jól átgondolták, hogy mennyit nyerhetnek azzal, ha ebbe az iskolába küldik fiaikat.

A *Szolnok megyei Néplap* 1974. október 8-i számában *Balogh György* megszólaltatott egy 1910-ben végzett gazdát, *Szóllósy Gábort*, aki az iskola fennállásának 75. évfordulójára érkezett Karcagra. „Földesről jött az iskolába. ...szülei nincstelen emberek voltak, épp ezért szerették volna – ahogy az édesapja mondta – »ha valami lenne a gyerek.«» Az apám mindig azt hajtogatta: annál többet is tehettek, minthogy uradalmi cseléd legyek valamelyik majorban.”

A tudatos gazda-viszonyulásra utal egy megjegyzése: A gazdasági munkát „úgy kellett elvégezni, hogy a haszonból eltartották az iskolát, meg abból az adót is kötelező volt megfizetni.”

Más helyen a tanuláshoz kapcsolódva mondja:
„Este órát hallgattunk, másnap este meg feleltünk... az ünnepnapokon sem aludtuk át az éjszakákat. Ludány igazgató úrnál nem lehetett magyarázkodni, de még betegségre sem hivatkozhatott senki. Aki beteg volt, az ágyban tanulta meg a leckét, de tanulni és tudni kellett.”

Az országos vezetésben nem volt egyértelmű támogatása a nagyobb tömegű földművesiskolai képzésnek. Többen sokallották a két évet, hogy egész évben az iskola foglalkoztatja a fiatal munkaerőt. Volt, ahol a tandíj és a helyettesítő munkaerő okozott gondot. Olyan elgondolás érlelődött, hogy a munkairányító szintű képzést végezzék gazdasági középiskolában, a kisgazdák számára pedig elegendő a féléves bentlakásos tanfolyam is. A gondolatok feletti vitáról, polemizálásról 1906. dec. 16-án a „Földműves

iskolánk gazdasági középiskolává való kifejlesztése” cím alatt azt olvashattuk, hogy az 1907. évi földművelésügyi költségvetés tárgyalásakor Lázár Pál orsz. képviselő felvetette, *„hogyan minél előbb és minél nagyobb számú középfokú gazdasági tanintézet állíttassék fel.”* Darányi földművelésügyi miniszter pedig f. hó 7-én ankétot hívott össze, amely tárgyalni fogja a felállítás különböző módozatait ...” nekünk karczagiaknak is érdekünk ez, hiszen Karczag éppen a legalkalmasabb helyen fekszik, s földműves iskolája is igen szépen fel van szerelve ...”

Néhány év után így tért vissza a téma a Nagy-Kunság lapjain: (1912. márc. 31.)

„A mi földműves iskolánk kitűnően vezetett, elsőrangú ilyennemű intézmény. Most, midőn oly hangok hallatszanak, hogy a földművelésügyi minisztérium a földműves iskolákat beszünteti, illetve átalakítja, és alkalmas helyeken középfokú gazdasági iskolákat akar felállítani: nagyon helyesen határozott a képviselőtestület, midőn dr. Nyitrai Pál javaslatára intézkedett, hogy a város idejekorán érdeklődjék a dolog iránt, hogy ... Karczagon is állíttassék fel egy ilyen középfokú gazdasági iskola. Mint tudjuk, Szécsy János főjegyző úr már el is készítette a földművelésügyi minisztériumhoz benyújtandó memorandumot, és bizonyára nem sokára illetékes helyére lesz juttatva.”

A következő tudósításban, 1912. május 26-án (alig két hónap múlva!) írta a Nagy-Kunság *„A karczagi földművesiskola átszervezése”* címmel:

„Folyó hó 21-én megtartott rendkívüli városi közgyűlés egyik tárgyaként szerepelt a földművesiskola átszervezéséről szóló jelentés is. Ez alkalommal dr. Szentesi Tóth Kálmán polgármester bejelentette, hogy a földművelésügyi miniszter az eddig kétéves tanfolyamot 6 hónapos tanfolyammá szervezte át, amelyet kizárólag csak saját birtokukon gazdálkodók és bérlők fiai látogathatnak. Az ott nyerendő bizonyítvány alapján azonban a tanfolyamot végzett tanulók mások szolgálatába nem léphetnek.”

Ludány Béla előrehaladott súlyos betegsége miatt egyre inkább rászorult tanár kollégája, Raksányi Gyula segítségére, aki a nyár folyamán már a helyettesítő igazgató feladatkörét is betöltötte, a záróvizsgát is ő szervezte.

A hivatalos igazgatóváltásra szeptemberben került sor. Ludány Bélát felmentették, és elindították nyugdíjazását, Raksányi Gyulát pedig máshová helyezték, Csiszár Gyula

gyakornokot hozták helyébe. Az új igazgató Szentannai Sámuel gazdasági tanár lett, aki a kiskunfélegyházi tanítóképző intézetből érkezett. A maradó nevelő személyzetben találjuk Kozáky Jenő kertésztanárt, aki 1907. óta segítette régi barátját, és Gyura Karola gazdasági tanítónő-gyakornokot, aki 1915-ben kapott új beosztást Budapesten, a svábhegyi gazdasági iskolában. Ludány Béla számára 1912. szeptemberében engedélyezték betegszabadsága meghosszabbítását, de hivatalából felmentették. 1913-ban nyugállományba helyezték 14 év, 10 hónap, 9 nap szolgálati idővel, egyben felesége gondnoksága alá rendelték romló állapota miatt. Az iskolai szolgálati lakást át kellett adniuk. 1916-ra Ludány Béla egészségi állapota annyira megromlott, hogy az előre sejthető kínok elől öngyilkosságba menekült.

A nyugdíj – immár özvegyi – folyósítását az árvaellátás rendszeres kifizetését a hivatal az iskolára bízta, de Szentannai Sámuel az igazgatói teendői mellett fontos feladatának tekintette az elárvult család gondviselését. (Szentannai Sámuel életrajza megjelent a *Pedagógusok Arcképcsarnoka* 14. (2015. évi) kötetében.)

Az ifjabb Ludány Béla követte apját hivatásában. A tanuló és gyakorló évei után a békéscsabai földművesiskola utódjának, a Békéscsabai M. Kir. Mezőgazdasági Szakiskola és Szaktanácsadó Állomásnak segédtanára, tanára, majd igazgatója volt 1945-ig, később is jelentős szolgálatokat teljesített a mezőgazdasági szakoktatásban.

Hálásan köszönöm Ludány Béla Miklós okl. gépészmérnöknek, a III. Bélának, volt igazgatónk unokájának szíves segítségét a feltáró és javító munkában.

DR. VÁCZI IMRE
ny. mérnök-tanár
Karcag

LUDÁNY BÉLA, ifjabb (Budapest, 1901. 11. 25. – Békéscsaba, 1982. 04. 20.) gazdasági tanár, mezőgazdasági mérnök, mezőgazdasági szakiskolai igazgató

Apai nagyapja – hadusfalvi Ludány Lajos – nádudvari földbirtokos, apja gazdasági tanár, földművesiskolai igazgató volt. Az anyai nagyapa – Hauer Géza – a somogyszentimrei, majd adai földművesiskolát vezette. Atyai barátjának tekinthette Szentannai Sámuel, a karcagi földművesiskola igazgatóját, aki állásában követte édesapját, idősebb Ludány Bélát. Nevelkedésének helyszínére később is többször visszatért.

Édesanyja – Hauer Jolán – korán megözvegyült, a három gyermekkel – Margit, Béla, Miklós – Karcagon, a Füredi utcában élt, életüket figyelmes gondoskodás kísérte az apa volt iskolája, a Karcagi M. Kir. Földművesiskola és annak igazgatója részéről.

Az iskoláit Karcagon kezdte. A középiskolát Debrecenben, a Református Gimnáziumban végezte el. Diákkorában cserediákként Székelykeresztúrra látogathatott az ottani középiskola vendégeként, az utaztatást Szentannai Sámuel szervezte. Az Erdélybe bevonuló román csapatok előtt, tőlük veszélyeztetve értek haza. Az I. világháború és következményei az

ő fejlődésében is hozott elbizonytalanodást, de édesapja útját követve mezőgazdasági tanulmányokba kezdett a Debreceni Gazdasági Akadémián, ott 1926. december 16-án kapott okleveles gazda diplomát. A mezőgazdasági szakoktatás területén az első lépéseit **Karcagon**, Szentannai Sámuel irányítása alatt a **Földművesiskolában** tette meg, mint napszámos gyakornok. Következő állomás ebben a minőségben a **Nagykállói Földművesiskola** volt, 1927. március 7-től október 31-ig. Közben július 8-tól tiszteletdíjas gyakornokká minősítették, Nagyállóból **Somogyszentimrére** került, ahol anyai nagyapja is és édesapja is szolgált.

Innen 1928. szeptember 6-án **Békéscsabára** vezényelték, a Mezőgazdasági Szakiskola és Szaktanácsadó Állomásra. Itt tett eredményes vizsgát szakoktatási alkalmasságáról 1929. május 28-án (Elméleti, gyakorlati vizsga, próbaelőadás és dolgozat értékelése bizottság által; az alkalmasságról Mayer János fm. miniszter személyes levélben értesítette.)

A fiatal tanár az órarendi munka mellett részt vett a diákkör megmozdulásaiban, jelenlétével, tanácsaival és szervező tevékenységével nagy mértékben hozzájárult többek között az úgynevezett vándorgyűlések szervezéséhez, lebonyolításához. Azon kívül, hogy értelmes, tanulságos időtöltést jelentettek ezek a környező és kissé távolabbi településeken lebonyolított rendezvények, segítettek a tanulók toborzásában is. Ilyen vándorgyűlés volt például Gyulán (Békés, 1934. július 15. 3. o.), Újkígyóson (Békésmegyei Közlöny, 1937. január 23. 2. o.).

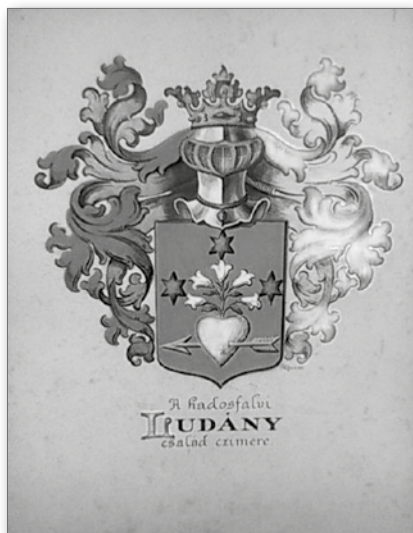
Az újabb minősítésre azonban még várnia kellett, ideiglenes minősítésű m. kir. gazdasági gyakornok csak 1932. június 30-tól lett, ekkor engedélyt kapott az eskü letételére, amit le is tett július 9-én, a haza szolgálatára a szakoktatás terén. Az 1936. évi XVII. tc. alapján megszerveződő Növényegészségügyi Szolgálat keretében, az Iskola részeként működő Szaktanácsadó Állomás munkájába is bekapcsolódva körzetvezető, majd a továbbfejlesztés után (1940.) felügyelő szerepkört is ellátott a megyében. Ismereteinek a háború után is hasznát vette.

A békéscsabai iskola működésének kezdetén – 1896. őszén – Kállay Ödön igazgatónak Csanádi Béla segéd-tanár volt társa az indulásban. A következő évben már velük dolgozott Limbacher Károly kertész-tanító is. Csanádit és Limbachert ott találjuk a karcagi földművesiskola indulásánál is, Czájlik István igazgató mellett. Limbacher Károlyt 1902-ben Lőcsére vezénylik egy ott induló kertész-iskola vezetésére, Csanádi Béla pedig 1904-ben megy tovább Adára segíteni.

A békéscsabai intézmény indulását és sorsát A Békési Élet 1981. évi 3. számában, a 272-282. oldalakon olvashatjuk: *Vasvári Mihály: A Békés megyei Földműves Iskola alakulásának és működésének története.*

A következő néhány év egy, a szakmai előmenetelében és magánéletében is sikeres fiatalember éveit. Munkájában 1934. június 25-én m. kir. gazdasági segéd-tanárrá nevezik ki, fizetése alapot ad egy házasság tervezésére. A házasság létre is jön Budai Mártával 1934. szeptember 8-án. A szolgálati lakás, a városhoz közeli majorság igen jó környezet a nyugodt boldogsághoz, de gyermeket még nem tervezhettek. Az iskola mindennapi élete, a szaktanácsadó állomás adta feladatok, az évszakok, a természet szabályos rendje az ember által számolt időt is repítette, és a fiatal segéd-tanárból tekintetes gazdasági tanár lett, a kinevezés dátuma: 1938. június 30. Szakmai környezete várta, hogy nemsokára, egy-két év múlva – ha valami tragédia nem történik – Békéscsabán az igazgatót Ludány Bélának hívják. Másként folytatódott: 1940-ben Ludány Bélát áthelyezték tanítani **Szombathelyre, a M. Kir. Téli Gazdasági Iskolába.**

A Teleki Mihály fm. miniszter kézjegyével ellátott kinevezést 1941. szept. 9-én írták. A

megérkező gazdasági tanárt már foglalkoztatta a gondolat, hogy részt vegyen Észak-Erdély visszafoglalásában (A II. Bécsi döntést aug. 30-án hirdették ki). Hozzájárulással önkéntesnek jelentkezett, majd gépkocsizóként ott volt a bevonuló magyar katonák között. A polgári közigazgatás bevezetésével visszatért alakulatához Debrecenbe, majd őrzettként leszerelt.

A Békéscsabára szóló igazgatói kinevezését Szombathelyre címezték 1940. szept. 15-én. Így lett születési helye Ludány (III.) Bélának Szombathely.

A megemlített iskolatörténet is írja, hogy 1920-ban az iskolából szinte mindent elvittek a megszálló román katonák, segítő körülmény volt ebben az is, hogy az iskola és gyakorló gazdasága a vasútállomás közvetlen közelében terült el. Ez a helyzet másodszor is szerencsétlenséget hozott: 1944. szeptember 21-

én több hullámban is bombázták az amerikai repülők a békéscsabai vasútállomást; a második hullám bombakezelői kicsit hamarabb oldották a rögzítő szerkezetet, így a szakiskolát teljesen tönkretették. Ami maradt, azt a romok takarták, sokáig nem is kezdtek a területtel semmit. A front, a szovjet hadsereg átvonulása után a helyi lakosság a romokat is széthordta.

Az iskolai iratokkal, a kasszával és az írógéppel, romok alól kikapart élelmiszerral, pokrócokkal a Földművelésügyi Minisztérium rendelkezése szerint Szekszárdra mentek, ahol az iskolai csomagot át kellett adniuk a helyi társ-iskolában, hogy azt Keszthelyre szállítsák a Balatonon hajóval. A szállítmány további sorsáról Fergeteg Sándor szekszárdi igazgató értesítette levelezőlapon Szombathelyen Ludány Bélát, ahová a Minisztérium költözött, és a megszállt területekről az igazgatókat kötelékébe rendelte (a kassza Pápára került, a hajót – hogy ne kerüljön idegen kézre – magyar katonák elsüllyesztették). A Minisztérium az ország más vezetőivel, a magukhoz rendelt igazgatókkal a front elől nyugatra távozott.

Ludány Béla amerikai katonai kísérettel ellátott vonattal érkezett Budapestre a háború után két hónappal. Békéscsabán az igazoló bizottság először nem volt hajlandó igazolni. Másodfokon a Népbíróóság előtt az általa előadott tények és körülmények bemutatása, tanúigazolások alapján a fellebbviteli ügyész a vádat visszavonta. A felmentő határozat ismeretében miniszterelnöki határozattal állásába visszahelyezték. Ennek ismeretében a Földművelésügyi Minisztérium államtitkára (a miniszter helyett aláírva) szolgálatba helyezte, áthelyezte **Karcagra** (a már működő Mezőgazdasági Középiskolába) és megbízta a tangazdaság vezetésével. Megérkezve Hajdú Béla igazgató előtt a hivatali esküt letette. Értesítették, hogy 22 év szolgálati idejét elismerték, besorolták a 10. fizetési osztályba, és ismét gazdasági tanár úrnak szólították.

A karcagi gyökerek még – ha gyengén is – éltek, a család maradónak érezte magát, berendezkedtek, III. Béla is elkezdhetette az iskolát.

A minisztérium gazdálkodott a lehetséges tanerővel, a szakmailag is megfelelőek nem voltak sokan. A tél múltával, 1948. márc. 28-ával Ludány Bélát áthelyezték **Sárospatakra**, az ottani gazdaképző iskola vezetésére. A következő év arra talán elegendő volt, hogy megmutassa, hogyan kellene az ilyet csinálni. Újabb rendelkezés jött: 1949. május 16-án áthelyezték **Hajdúböszörménybe**, megbízták az ott működő gazdaképző iskola vezetésével.

Október 3-tól már más helyen lett rá szükség: a **balmazújvárosi Á. M. K. Vezetőképző Iskolához** osztották be. Itt már két év telhet el, de innen is tovább kerül **Tiszaöldvára**, szakszeminárium vezetésére, a mezőgazdasági szakiskolába (1950. okt. 15-től). Innen rövid időre – egy évre – visszatérhet **Karcagra**, ahol a városban, a régi banki épületben, a mozival szemben szervezett növényvédelmi tanfolyamon adott elő. 1953 őszén ismét menni kell: **Kecskemét-Miklóstelepre**, tanfolyami előadónak. Télen sincs nyugalom, februárban már **Egerben** kell jelentkezni, ott is tanfolyami előadó lett, itt okt. 31-ig maradt. **Egerből Monorra** helyezték át, az ottani növényvédelmi tanfolyamhoz osztották be. Monoron 1955. aug. 31-ig volt állományban, szept. 1-től a **hajdúszoboszlói mezőgazdasági szakiskolához** rendelték.

Az ezután következő néhány év áthelyezések nélkül telt el, csupán egy kirendelése volt pár hónapra a **Tedeji Állami Gazdaságba**, ellenőrnek. Az országot megrengető történések az ő státuszát nem érintették, Hajdúszoboszlón karcaginak, Karcagon vándorembernek tekintették, a helyi mozgalmak nem számoltak vele. Fia a Karcagi Gimnázium tanulója volt, bár közel laktak a városközponthoz, az eseményekben személyét kitüntetően nem szerepelt.

Nyugdíjazása előtt volt még egy áthelyezése: 1960. szept. 12.- 1961. febr. 2. között a **Hajdúdorogi Mezőgazdasági Szakiskolához** helyezték át, átmeneti kisegítése volt a társiskolának. Visszatérve a maradék félévet és még egy félévet töltött a katedrán, majd 1961. december 31-én nyugállományba vonult.

Fia leérettségizett, Karcaghoz már semmi nem kötötte, visszatért szép emlékei városába, Békéscsabára. A vasúton túli területen, a régi iskolájától nem messze, a jaminai városrészen nyílt egy utca, a Madách utca. Ott telepedtek le felesége családi házában, fia most is ott lakik. A csendes nyugalmat, a kertgondozást még szép koráig élvezhette.

Az emlékező fogalmazványt Ludány Béla Miklós okl. gépészmérnök igen gazdag iratanyaggal támogatta, elbeszéléseivel színesítette. Dokumentumértékű előadást hallgathatunk Tőle a YouTube-on *Háború után, Ludány Béla előadása* címmel, Milyó Pál produkciójában.

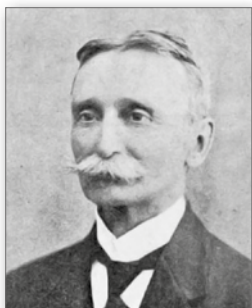
DR. VÁCZI IMRE
ny. mérnök-tanár
Karcag

M

„A nevelés két emberi lélek
funkciója: a nevelőké és a
növendékeké.”

(Karácsony Sándor)

MÁRKI SÁNDOR (Kétegyháza, 1853. 03. 27. – Gödöllő, 1925. 07. 01.) főgimnáziumi, majd egyetemi tanár, rektor, történétíró

Márki Sándor életútja példázza, hogyan nyílik meg a tehetséges fiatalok előtt a felemelkedés lehetősége a kiegyezés utáni időkben, mint juthatnak el akár a legmagasabb tisztségekbe. Nem álltak mögötte befolyásos rokonok, nem volt, akitől támogatást vagy legalább bizalmas tanácsokat kapjon. Mindenért meg kellett harcolnia. Egyénileg szerezte az elismerést és a hírnevet. Az édesapa, Márki János (1813–1892) egész életét az Almásy grófok szolgálatában töltötte, Kétegyházán volt uradalmi gazdatiszt, majd 1857-től sarkadi tiszttartó. Feleségétől, Zay Júliától (1817–1876) rendre tíz gyermeke született, akik között Sándor hetediknek látta meg a napvilágot. Gyermekkorra Sarkadhoz, s így az Alföld keleti széléhez kötődött. Első jelentősebb műveként 1877-ben közzétette *Sarkad történetét*. Rokonsága is a környező falvakban, városokban élt. Bihar megyében, Békés megye határán laktak, úgyhogy Nagyvárad és Gyula számított tájékozódási központjuknak.

Sándor életében a világháborúig az egyetlen törést az okozta, hogy a diákfolyóiratba írt bíráló cikke miatt 1869 májusában kicsapták a nagyváradai premontrei gimnáziumból. Így aztán Pozsonyban folytatta tanulmányait, majd Pesten a kegyesrendiekénél szerzett érettségit. 1872-től a fővárosi egyetem bölcsészeti karán tanult. Már itt bibliográfiai folyóiratot szerkesztett *Irodalmi Értesítő* címmel. 1876-ban szerezte meg történelem–földrajz szakos tanári diplomáját, 1878-ban pedig a doktorátust. 1877-től tíz éven át az **aradi főreál** gimnáziumban tanított. Itt alapított családot: 1878-ban vette feleségül a helybéli polgárcsaládból származó Spilka Juliannát (1858–1935), aki a következő évben megszülte egyetlen gyermeküket, Máriát (1879–1957). Rövidesen Márki Arad egyik legbecsültebb tanárává válik. Innen küldi tanulmányait a fővárosi szakfolyóiratokba, hosszas kutatással megírja első nagy munkáját: *Dózsa György és forradalma* (1886), mely új szempontok szerint vizsgálja az eseményeket, s ezért vitát kelt. Őt kéri fel Arad vármegye millenniumi monográfiájának a megírására. Ott van a Kölcsey Egyesület alapítói közt, utóbb alelnöknek, majd tiszteletbeli tagnak választják. Ő a gimnáziumi könyvtár, majd a múzeum őre.

A tudományos élet fő sodrába csak **Budapesten** kerülhet, ezért 1886-ban áthelyezteti magát a fővárosi **VII. kerületi gimnáziumba**. 1887-ben a budapesti egyetemen magántanárrá habilitálják. Rendre ő lesz az iskolákban használt történelem és földrajz tankönyvek jó részének a szerzője, ez anyagi szempontból is hasznot hajt. 1891-ben pályázik a fővárosi egyetemen és a kolozsvári is tanszék elnyeréséért. Az utóbbi helyen ekkor választják meg pályatársát, Szádeczky Lajost a magyar történelem professzorául. A pesti egyetemre viszont

a kolozsvári történészprofesszor, Láncki Gyula pályázik át sikerrel, s így megürül a **kolozsvári egyetemes történelmi tanszék**, amelyet aztán 1892-ben Márkival töltenek be. Ez az év abból a szempontból is fordulót jelent életében, hogy hetedszeri próbálkozásra megszerzi az MTA levelező tagságát. Ekkor már a Magyar Történelmi Társulatnak választmányi, a Magyar Földrajzi Társaságnak alapító (1897-től tiszteletbeli) tagja.

Kolozsvárt 1919-ig a Márki–Szádeczky páros lett a történészek nemzedékeinek tanítómestere. Mellettük a régész Pósta Béla játszott még valamelyes szerepet. Márkit azután a legtöbb itteni egyesület, társaság tagjai közé fogadta, tisztségekbe választotta. Az 1897. februárjában megalakuló Országos Középiskolai Tanáregyesület Kolozsvári köre egyhangúlag őt választotta elnökévé. Az egyetemi életben is tisztségekhez jutott, háromszor dékánná, majd 1914/15-re rektorrá választották. Az egyetemmel kapcsolatos **Tanárképző Intézetben** ugyancsak katedrát kapott.

A minisztérium őt kérte fel a középiskolai tanárok részére rendezett 1902. augusztusi első történettanítási tanfolyam vezetésére. Szerzte az országból 22 hallgató vett részt rajta.

Pár év után a város életében is szerephez jutott Márki, bár nem politizált. Élete nagy élménye, amikor egy szervezett olaszországi út keretében személyesen is megismerkedhetik Kossuthal. Fel is dolgozta a szabadságharc történetét. De ugyanúgy tisztelte Ferenc Józsefet és Erzsébet királynét is, mindkettőjükről kötetet írt. Választások alkalmával a személy értéke dönti el, hogy kire szavaz. A város tiszteletbeli tanácsosi címmel tüntette ki, ami lehetővé tette, hogy ünnepi alkalmakkor, mint amilyen a millennium vagy Kossuth századik születésnapja, őt kérjék fel szónokul. Szerepelt a Mátyás király-szobor építési bizottságában, megszerkesztette a Mátyás király-émlékkönyvet (1902), azután a Szt. György szobor felállításának bizottságába is bevonták. A Mátyás király szülőházának megőrzését és restaurálását véleményező bizottságnak szintén tagja. Abban is része volt, hogy a régi városfalak emlékét, a Bethlen-bástyát nem bontatta le a város. Népszerű előadásokat tartott, néha éppen iparos fiataloknak. A legnépszerűbb kolozsvári egyetemi tanárok közé tartozott.

Szinte valamennyi kolozsvári professzor tagja volt az 1859 óta itt működő Erdélyi Múzeum Egyesületnek. Ebbe Kolozsvárra érkezésekor Márki is beiratkozott, s a Bölcsész- és Nyelv- és Történettudományi Szakosztály 1894-ben alelnökévé választotta. A szakosztályi üléseken háromszor tartott előadást, s az egyesület folyóiratában, az Erdélyi Múzeumban 1893 és 1912 között három terjedelmesebb dolgozatot közölt. A zártkörű Erdélyi Irodalmi Társaság 1893 májusában választotta tagjául, majd Kolozsvárról távozta után, 1922-ben a tiszteleti tagsággal ismerte el tevékenységét. Az MTA 1912-ben rendes tagjai közé iktatta. 1918-ban megkapta a Lipót-rend lovagkeresztjét.

Az 1900-as években jelentek meg Márki nagy összefoglaló munkái: *II. Rákóczi Ferenc* (I–III. köt., 1907–1910) és *Dózsa György* (átdolgozott kiadás, 1913) a Magyar Történelmi Életrajzok sorozatban, *Az ó- és középkor története* (1910), *Magyar középkor* (1914).

Az első világháborút követően Kolozsvár 1918 decemberében román fennhatóság alá került. A románok rendre „átveszik” a magyar állami intézeteket. Az ezekben dolgozókat felszólítják a román király iránti hűségességre. Ők a tisztázatlan politikai helyzetre hivatkozva (Kolozsvár a trianoni döntésig csak megszállt terület volt) megtagadják az esküt, s ezért elbocsátják őket, helyükre románokat neveznek ki. Ez történt az egyetemmel is. 1919. május 12-re tűzik ki az egyetemi tanároknak az eskü letételét, ezek egyöntetűen megtagadják, s így állás nélkül maradnak. Néhányukat ki is toloncolják a városból. Az itt kitartók a magyar egyházak támogatásával 1920-ban megpróbálnak egy felekezeti magyar egyetemet alapítani, erre nem kapnak engedélyt. Az eltávozó tanárok **Budapesten** a **Pozsonyból**

előzőtt **Erzsébet Tudományegyetemmel** közösen folytatják munkálkodásukat. Az Erdélyben maradtakkal a református teológia épületében egy **Református Tanárképző Intézetet** állítanak fel. Ennek elnökéül Márkit választják. A tanári karba bevonják a kolozsvári jelesebb gimnáziumi tanárokat és tudósokat is. A 39 tanárral működő intézet közel 200 hallgatóval egy évig állt fenn, akkor a román hatóságok betiltották.

A magyar országgyűlés határozatával a kolozsvári **Ferenc József Tudományegyetemet Szegeden** telepítették le, 1921-ben indult be az oktatás. Márki az utolsók közt, 1921 júliusában hagyta el Kolozsvárt, hogy elfoglalja szegedi tanszékét. Ott állította össze az egyetemalapítás félszázados évfordulójára *A Magyar Királyság Ferencz József Tudományegyetem története* (Szeged, 1922) címmel megjelent monográfiáját.

Szegedről is figyelte az erdélyi művelődési kezdeményezéseket. Tanulmányokat, cikkeket küldött a Kolozsvárt megjelenő *Pásztortűz*, *Erdélyi Irodalmi Szemle*, *Hírnök* című folyóiratoknak. Tanítványai 1927-ben György Lajos szerkesztésében emlékkönyvet állítottak össze tiszteletére: *Márki Emlékkönyv* (Márki Sándor halálának második évfordulójára kiadja az Erdélyi Irodalmi Szemle, Kolozsvár, 1927). Márki Sándor válogatott írásait bevezető tanulmánnyal és bibliográfiával kísérve Kovách Géza rendezte sajtó alá *Népek közeledése* címmel (Bukarest, 1976).

Márki 1873-tól haláláig naplót vezetett, ahova szinte naponta bejegyezte élete és környezete eseményeit. Ennek közzétételére Erdész Ádám, a Békés Megyei Levéltár igazgatója vállalkozott. Eddig két tekintélyes kötet jelent meg: Márki Sándor naplói. I. 1873–1892. Gyula, 2015; Márki Sándor naplói. II. 1893–1903. Gyula, 2018.

A Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének Arad megyei szervezete 1992-ben a kiváló pedagógusok díjazására *Márki Sándor-díjat* alapított.

Márki Sándor leánya, Müller Alfrédné Márki Mária családjánál Gödöllőn hunyt el, feleségével együtt az ottani temetőben nyugszik. Az Akadémián 1941-ben Lukinich Imre mondott fölötte emlékbeszédet. Szakirodalmi munkásságának bibliográfiája 1992-ben jelent meg az *Acta Universitatis Szegediensis* XII. kötetében.

DR. GAAL GYÖRGY
Kolozsvár

MÁTÉ LÁSZLÓ (Biharkeresztes, 1939. 08. 04. – Nyíregyháza, 2019. 01. 29.) tanító, tanár, iskolaigazgató

Szülohelye, az akkori község az ország közepétől - a történelmi idők könyörtelen változása során - a határszélre került. Apja, Máté László mint kovácmester tartotta el családját. Édesanyja, Molnár Vilma odahaza nevelte két gyermekét, Lászlót és Máriát.

A szülői háznál rendszeretett, fegyelmet tanult. Láttá édesapja szorgalmát, becsületes munkavégzését, mely egész életében végigkísérte. Édesanyjától az olvasás szeretetét vette át, melyet

később hasznosított. Gyermekkorában az egyszerű munkás, dolgos emberek között mozgott. Későbbi tevékenysége során sem idegenkedett tőlük.

Általános iskolai tanulmányait Biharkeresztesen végezte. Az iskola követelményeinek kitűnő eredménnyel tett eleget. Jó bizonyítványa ösztönözte arra, hogy tovább tanuljon. 1953-ban sikeres felvételi vizsga után Hajdúböszörményben a tanítóképzőben kezdte meg a középiskolát. Tanulmányai során megtanulta azokat az ismereteket, gyakorlati fogásokat, melyek képessé tették arra, hogy jó pedagógus legyen.

1957. júniusában kitűnő eredménnyel érettségizett. **Berekböszörmény** községbe került gyakorlati évének letöltésére. Egy év múlva, 1958-ban sikeres képesítői vizsga után tanítói oklevelet kapott.

Pedagógusként a településen dolgozott, az iskola felső tagozatán tanított földrajzot, rajzot és kémiát. Ahhoz, hogy munkáját még eredményesebben tudja végezni, maga is úgy érezte, tanulnia kellett. 1959 tavaszán jelentkezett Egerbe a Tanárképző Főiskola földrajz-rajz szakára. Abban az időben nagy szükség volt az általános iskolákban szakos tanárookra. Ezért elképzelésének megvalósításához a felsőbb szervek támogatását is megkapta. A főiskolát levelező tagozaton végezte. Napközben a tanítás mellett még sok más elfoglaltsága is volt. Az úttörőmozgalomban rajvezetőként, később csapatvezetőként tevékenykedett.

1963-ban kapta meg a földrajz-rajz szakos tanári diplomáját.

Csapatvezetőként éveken át a település gyerekeinek sok-sok kirándulást, tábort szervezett. Ezek lehetőséget adtak arra, hogy bejárják hazánk szép tájait. Alapos szervező munkájával példát mutatott pedagógustársainak azzal, hogy együtt ment tanítványaival nagy lelkesedéssel. Jó eredményeit látván az akkori járás vezetői a táborozási szakbizottság vezetőjének kérték fel. Ezt a megbízatását példaszerűen látta el. Volt tanítványai évek múltával is emlegetik a vele eltöltött emlékezetes napokat.

A pedagógiai tevékenysége mellett figyelemmel kísérte a környezetében zajló eseményeket is. 1964. május 8-án jelezte a Debrecenben lévő Déri Múzeum vezetésének, hogy Berekböszörmény település határában római császárkori leletek vannak. A múzeum meg is kezdte a leletek feltárását. Később a településen sok népművészeti anyagot gyűjtöttek össze pedagógustársaival, amely alapja lett a településen létesített falumúzeumnak. Az anyag később Berettyóújfaluba, a Bihari Múzeumba került. 1964-ben az eredményesen működő Honismereti Tábor helytörténeti csoportjának vezetője lett. 1976-ban felkutatta Berekböszörmény település népi konyhájának történetét, mely nyomtatott formában is megjelent. Összeállított egy a „*Hortobágytól Sárrétig*” című többfordulós vetélkedő anyagot. Az 1977-ben megrendezett megyei döntőn tanítványai sikeresen szerepeltek, melyre szívesen emlékezett vissza évek múltával is.

1971-ben iskolaigazgató-helyettesi, 1972-ben pedig iskolaigazgatói kinevezést kapott. Legfontosabb feladatának tartotta jó szakembereket szerezni a település iskolájának, a szakembereket meggyőzni céljaik megvalósításának érdekében. Ezt a közösséget igyekezett megerősíteni. Kialakították az akkori évek leghaladóbb oktatási terét, a szaktantermeket. Így lett a berekböszörményi iskola a megye bázisiskolája. Ez abban az időben komoly eredménynek számított. Büszke volt arra, hogy az iskola tanulóinak többsége középiskolákba jelentkezve megállta a helyét, ami a jó felkészültséget igazolta. Vezetői munkája mellett Máté László élen járt abban, hogy kirándulni vitte tanítványait, táncot tanított, színdarabot rendezett nekik. Versenyekre, vetélkedőkre készítette fel a gyerekeket. Széleskörű társadalmi munkával, a szülők bevonásával sportudvart alakítottak ki. Az óriási munkát igénylő létesítmény évtizedek múltán is az iskola tanulóinak, de a település lakóinak is sportolási lehetőségeket nyújt.

Mindezeket a feladatokat nem tudta volna megoldani megfelelő családi háttér nélkül. 1964-ben nősült. Felesége Szilágyi Etelka, aki szintén pedagógus. Az akkori kormányzat különböző akciókkal segítette otthonhoz juttatni a vidéken dolgozó értelmiségieket. Így pedagóguskölcsön segítségével házat építettek. 1969-ben született fiuk, László, aki szakközgazdászként informatikai vezetőként dolgozik. 1972-ben született Nikoletta Anikó lányuk, aki varrónőként dolgozik. Az már a teremtés csodája, hogy a fiuknak lányai, a lányuknak fiai születtek a nagyszülők boldogságára. Az unokákkal való foglalkozás nagy örömet jelentett számára.

Méltó volt életében kortársai megbecsülésére, de az utódok tiszteletére is. Volt diákja, kollégája, barátja *Dézsi Sándorné* tanárnő a következőket írja róla: „*Maximalista volt magához és kollégáihoz, és ehhez minden tőle telhető lehetőséget és segítséget biztosított. Megmutatta, hogyan lehet és kell eredményesen együtt dolgozni. Kedvelt mondata: »A nap 24 órából áll, plusz az éjszaka«. Csapattá, együtt gondolkodóvá alakította a tantestületet.*

A közösségformálást segítette az órán kívüli tevékenységek sokasága, ahol tanáridiák együtt szórakozott. Ezek szervezésével és lebonyolításával megbízta kollegáit, nem fukarkodott az elismeréssel sem. Emlékezetes, eseménydús programokat szervezett, rögtönzött. Igazgatása alatt háromszor és véglegesen nyerte el az úttörőcsapatunk a Vörös Selyem Vándorzászlót. Együttérzését, emberségét igazolja, hogy elsőként segített, ha családi problémák adódtak.”

24 évi tanári tevékenység és 10 évi iskolavezetői munka után **Debrecenbe** költöztek. Mindketten pedagógusként folytatták munkájukat. Új munkahelye a **Műhelytelepi Általános Iskola** lett, ahol szakképzettségének megfelelően földrajzot és rajzot tanított. Igyekezett beilleszkedni a városi iskola pedagógusi közösségébe. Ebben nagy segítségére volt alapos pedagógiai felkészültsége, tapasztalata. Ezt bizonyítja az a tény, hogy alig egy év elteltével az iskolaigazgató helyettese lett. Ebben a beosztásban kilenc évig dolgozott. Felelős megbízatásán is csak akkor változtatott, amikor érezte egészségének romlását. Lemondott, és mint tanár, osztályfőnök végezte tovább oktató-nevelő munkáját.

Szabadidejét az alábbi tevékenységek töltötték ki: versenyek szervezése, tanulók felkészítése járási, megyei, országos jellegű versenyekre, tanácstagai munka, rajz és technikai kiállítások rendezése, irodalmi műsorok díszletének, háttérének festése. 1987-ben megírta a debreceni Műhelytelepi Általános Iskola 80 éves történetét. Ebben a könyvben állított emléket sok-sok ma már ismeretlen pedagógusnak, akik munkájukkal, a gyermekek

Máté László családja körében

nevelésével alakították a jövőt. 1982-től a Debreceni Széchenyi-kerti Református Egyházközség, 2002-től a Nyíregyházi Városi Református Egyházközség tagja volt.

Igen tevékeny munkásságát egészségének romlása akadályozta. Nagyon sokat járt kórházi kezelésre. 1996 decemberében arra az elhatározásra jutott, hogy kéri előre hozott nyugdíjazását. Hiába volt a gondos orvosi kezelés, nyaranta a Balatonfüreden a Szív-kórházban eltöltött kötelező pihenés, egészsége

nem javult. Ha állapota engedte, dolgozott. Szabadidejét szellemi alkotó munkával töltötte. Egy nagy adósságot törlesztett, amikor szeretett falujának történetét kutatta, gyűjtötte. Az összegyűjtött és megírt anyagot 2002-ben sikerült befejeznie. Az anyag meg is jelent Debrecenben az *Átörökítendő kincseim* c. kiadványban. Ez a munka vallomás annak a községnek az életéről, ahol életének legnagyobb részét leélte. 2006-ban jelent meg *Berekböszörmény* című munkája, amiben dr. Baranyi Béla társszerzője volt.

A felesége nyugdíjazását követően Nyíregyházára költöztek. Így alkalmá volt arra, hogy sokat foglalkozzon két fiúnokájával, tanította őket sok hasznos dologra, sokat játszott velük. Sajnos, a türelemmel viselt egészségi állapota egyre romlott, súlyosbodott. Amikor pedig csendre, nyugalomra vágyott, sokat olvasott, pótolni igyekezett azokat a mulasztásokat, melyeket aktív tevékenysége során idő hiányában elmulasztott. Ilyen volt kedvenc témájú könyveinek elolvasása a földrajzi és a történelmi témákban. A televízió tudományos, földrajzi és történelmi műsorai lekötötték. Nyíregyházán a Jósa András Kórház Sebészeti Osztályán már egyre többet tartózkodott, ottlétét felesége és gyermekei látogatásai tették könnyebbé.

Hosszú és igen tartalmas életutat tudhat magának Máté László igazgató úr. Ahol élt és dolgozott nemcsak az oktató-nevelő munka, de az élet számos más területén is eredményesen, kitartóan, példamutatóan tevékenykedett. Emberi magatartása példamutató, tiszteletet követel. Ezt igazolja első diákjai közül *Pápa Ibolya*, aki több mint 60 év után így emlékszik vissza rá: *„Végtelen szomorúsággal vettük tudomásul, hogy Máté László gyémántdiplomás pedagógus örökre eltávozott és nemcsak szerettei körében hagyott egy végtelen, kitölthetetlen űrt, hanem az emberiség is szegényebb lett egy nagyszerű emberrel, pedagógussal. Minden cselekedetéből emberség, szeretet, bölcsesség, optimizmus, humor, a jövőbe vetett hit és megbecsülés áradt. A legemlékezetesebb a nagy tudása mellett a humora volt, mellyel minden nehézséget meg tudott oldani, és ezt adta tovább tanítványainak, kollégáinak, ismerőseinek. Ő pontosan tudta, hogy az a legjobb tanár, aki megmutatja, hogy hova nézz, de nem mondja meg, mit láss. A tanítási óráinak is egyedi stílusa volt.”*

Fenyves Linda, volt tanítványának emlékezése: *„Életem legjobb tanára volt! Hosszú évtizedek után sem felejttem el, hogy mennyire színesen-ízesen, mesélve tanított. Szerettük a humorát, amely átszötte a tanítási óráit. Megtöltötte tartalommal, szívesen tanultunk, nem fanyalognak. És az élettartasznyánkat is megtöltötte bölcs tanácsaival és szeretetével. Legyen áldott az emléke!”*

Akiket tanított, így emlékeznek: *„Nevelni annyit tesz, mint emberré tenni.” / Juhász Gyula /*

Élete végéig Berekböszörményt tekintette igazi otthonának, melyhez mindig tiszta szívvel ragaszkodott, nagy-nagy szeretettel emlékezett a berekböszörményi emberekre, akiktől sok-sok tárgyi és szellemi anyagot gyűjtött.

Ennél szebben nem lehet megfogalmazni életútját: *„Azért vagyok pedagógus, hogy a természetnek a nyers gyémántját szép vigyázattal csiszoljam kristályba.”*

Máté László élettörténetének megírásában elsősorban felesége, Máté Lászlóné Szilágyi Etelka volt segítségemre. Nagyon sokat segítettek volt kollégái a berekböszörményi iskola tantestületéből és volt tanítványainak visszaemlékezései.

Munkájának elismerései:

- Kiváló Társadalmi Munkáért ezüst fokozat (1963)
- Kiváló Társadalmi Munkáért arany fokozat (1965)
- Kiváló úttörővezető, (1967)
- Szocialista kultúráért (1970)

- Kitüntetett pedagógus népművelő (1975)
- Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1977)
- Úttörővezető Érdemérem (1980)
- Kiváló Társadalmi Munkáért arany fokozat(1980)

„A könyvekben megjelent írásokkal védekezünk az élet kérlelhetetlen ellenfele, a múlandóság és a feledésbe merülés ellen.” Ezen gondolatok jegyében írtam le Máté László tanár kollégám élettörténetét a Pedagógusok arcképcsarnoka 19. kötetébe.

Kollégája,
VMIRJÁNCKI JÓZSEF
Körösszegapáti

MESTERHÁZY ERNŐNÉ Stinner Jolán (Bezi, 1937. 05. 02. – Enese, 2003. 12. 15.) tanító, tanár, pedagógiai előadó, igazgató

Édesapja, Stinner Gyula közel száz holdon gazdálkodó hétgyermekes családból származott. Nősülés révén került Bezire, ahol házasságot kötött Bösze Margittal. A házasságból két gyermek született, Vilma (1935) és Jolán (1937). A gyermekek nevelése főként az édesanyára hárult, mert az apa visszajárt gazdálkodni a lébényi birtokra.

Jolán elemi iskolai tanulmányait Bezin kezdte. Mivel édesapja Ikreny mellett tanyát szeretett volna venni, a család úgy döntött, hogy testvérével együtt a győri evangélikus iskolába íratják, ahol kollégiumi ellátásban is részesülhet. A háború utáni időszakban megszűnt az evangélikus iskolában a kollégiumi ellátás. Szülőfalujából Győrbe bejárni abban az időben szinte lehetetlen volt. Szerencsére, az iskolában nagyon megszerették tanárai, és Fodor Ferencné tanítónő felajánlotta, hogy gondoskodik ellátásáról.

1951 és 1955 között a Kazinczy Ferenc Leánygimnáziumban tanult, ott is érettségizett. Középiskolás korában érlelődött meg benne, hogy magyar szakos tanár lesz. Sajnos, kulák származása miatt terve meghiúsult. Azonban nem adta fel, kereste a lehetőségeket. Érettségi után sikerült **Koronción**, az iskolában képesítés nélkül elhelyezkednie, majd Ménfőcsanakon irodai munkát kapott a községi tanácsnál. Időközben folyamatosan képezte magát. 1957-ben a Győri Tanítóképző Intézetben tanítói képesítő vizsgát tett.

1961-től 1965-ig a Pécsi Tanárképző Főiskolán magyar–történelem szakon, levelező tagozaton tanult. 1965-ben tanári oklevelet szerzett.

1981-től 1984-ig az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen pedagógia szakon tanult, és pedagógiai előadói képzettséget szerzett, valamint elvégezte a marxista egyetemet.

A tanítói képesítés megszerzése után a **téti általános iskolában** kapott állást. Rövid idő múlva Tétről **Gyömörére** helyezték.

Pályakezdőként nem volt egyszerű a feladata, hiszen magas létszámú első osztályban tanított, ahol több hátrányos helyzetű tanuló is volt. Munkáját nagy szorgalommal végezte, igazgatója a róla készült minősítésben eredményes nevelő-oktató munkája mellett kiemelte

a falu közösségében kifejtett népművelési tevékenységét is.

1962-ben házasságot kötött Mesterházy Ernővel. Férje családja szeretettel fogadta **Enesén**, majd rövid idő elteltével álláshoz is jutott a helyi **általános iskolában**.

Kezdetben magyar nyelv- és irodalmat, illetve történelmet tanított, közben osztályfőnöki feladatokat látott el. 1978-ig öt nyolcadik osztályt bocsátott útra.

Munkáját nagy odaadással végezte. Oktató munkáját a következetesség, a kellő szigorúság, a tervszerűség és a rendszeresség jellemezte. Óráira rendszeresen készült, módszerei eredményesek voltak. Mindig szívügyének tartotta a gyengébb képességű tanulók felzárkóztatását, korrepetálását, tanulópárokat szervezett.

Kiemelt hangsúlyt fordított a tanulók olvasottságának fejlesztésére. Mint iskolai könyvtáros felkeltette tanítványai érdeklődését az olvasmányok iránt.

Már ekkor kitűnt jó szervezőképessége. Bizonyítják ezt a jól szervezett kirándulások, osztályprogramok. Tanulói aktív részesei voltak az iskolában folyó úttörőéletnek.

Egy volt tanítványa, *Hollós Ferencné Szeli Erzsébet* így emlékezik Jolikára: „*Joli néni osztályfőnökünk volt, a magyar nyelvet és irodalmat tanította nekünk sok szeretettel, törődéssel és odafigyeléssel. Megtanított bennünket a könyvek szeretetére, az olvasás hasznosságára. Mint osztályfőnök sok figyelmet és gondot fordított osztályunkra. Bizalommal fordulhatott mindenki hozzá, akár tanulásról, akár más problémáról volt szó. Ismeretekben, élményekben és látnivalókban gazdag kirándulásokat szervezett az osztálynak. Mindig figyelemmel kísérte életünket, még akkor is, mikor már elhagytuk az iskolát. Öröm volt vele találkozni az osztálytalálkozókon, az utcán, a kirándulásokon. Emléke szívünkben örökké élni fog.*”

Szaktanári és osztályfőnöki tevékenysége mellett sok éven át az osztályfőnöki munkaközösség vezetőjeként fáradozott az iskola egységes céljainak megvalósításáért. Mint szakszervezeti bizalmi a dolgozók életkörülményeinek javításáért munkálkodott. Az akkori iskolavezetés mindenkor számíthatott segítő munkájára jó ötleteivel, javaslataival, példamutatásával.

1977. december 15-én Enese Község Tanácsa megbízta igazgatói feladatok ellátásával. Első megbízását határozott egyénisége, fejlett kritikai érzéke, bátor véleménynyilvánítása, kartársaihoz fűződő jó kapcsolata, a közös célokért küzdeni tudása, kiváló szervezőképessége alapján kapta. Ezt folyamatosan még három kinevezés követte.

Vezetői pályája kezdetén szorgalmazta a szakmai munkaközösségek létrehozását és a rokon szakot tanító nevelők együttműködését. A leghatékonyabb közösségnek az alsós, illetve a felsős osztályfőnöki munkaközösség bizonyult. Havi tanácskozásaik alkalmával értékelték a tanulók munkáját, viselkedését. Javaslatot tettek a soron következő feladatok elvégzésére. Az igazgatónő erre építve készítette el a havi munkarendet.

Az egymástól tanulás érdekében bemutató órák látogatására és az azokat követő konzultációkon véleményalkotásra serkentette kollégáit.

Mindig helyet adott az iskolában a környék nevelői számára szervezett bemutató tanításoknak, szakmai továbbképzéseknek. Az 1970-es évek másodok felében az iskola kísérleti jelleggel bevezette a „halmazszemléletű” matematika oktatását, s az ezzel kapcsolatos körzeti bemutatókra, konzultációkra is biztosította a lehetőséget a csornai járás iskoláiban tanító nevelők számára.

A szaktanári munka segítése érdekében az 1980-as évek kezdetétől szaktantermi rendszer kialakítását szorgalmazta, így minden szaktanterembe szertárt helyettesítő beépített szekrények készültek.

A korrepetálások mellett a gyengébb eredményt mutató tanulók számára a különböző tantárgyakból a félévi és év végi értékelés előtt egy hónapig tartó felzárkóztató foglalkozás

Enesei hetedik osztályos tanulóival (1973)

német nyelv tanulását. Mire ötödikesek lettek, már teljességgel a német nyelv oktatására tért át az iskola. Az ötödik évfolyamtól két csoportban folyt a nyelvoktatás, normál tantervű alapóraszámmal, és emelt szinten, magasabb óraszámmal. Ez utóbbi csoport tanulói az angol nyelvet is tanulták.

Mikor a tanulók már kezdtek kommunikálni német nyelven, Jolika kereste a lehetőséget, hogy anyanyelvi közegben tudják gyakorolni a tanultakat. Így jött létre 1992-ben az ausztriai St. Stefan nevű település igazgatójával kötött együttműködési megállapodás. Ennek során majd egy évtizeden keresztül évente 1-1 hetet töltöttek az enesei diákok Ausztriában. Cserébe a helyi fogadó családokhoz osztrák gyermekek érkeztek, akik tanítási órákon és érdekes szabadidős foglalkozásokon vettek részt.

A szakmai munka segítése és a tanulók jutalmazása érdekében 1991-ben létrehozta iskolai alapítványukat, amivel sikerült támogatni az iskolai sporttevékenységet, a technika, az informatika és az idegen nyelv oktatását. Ekkor készült el a nyelvi labor, valamint több számítógép beszerzésére is sor került. Az alapítvány kiemelt tevékenységei közé tartozik 1996 óta a „Hetényi-díj” odaítélése. Ezt a díjat minden év március 15-én kapja meg az a 8. osztályos tanuló, aki kiemelkedően jó tanulmányi eredményt ért el, és tanulmányai során példamutató magatartást tanúsított.

Iskolavezetői munkája tervszerű, céltudatos volt. Fontosabb döntései előtt kikérte és figyelembe vette a munkaközösségek vezetőinek, a helyettesének és az érintett nevelőknek a véleményét. Ezzel a demokratikus vezetési módszerrel összekovácsolta a tantestületet: baráti szálak kötötték egymáshoz a nevelőket, jó hangulat, ugyanakkor igényes pedagógiai légkör uralkodott. A nyíltság, szókimondás az egész testület sajátja volt.

Egyik nevelőtestületi értekezleten így vélekedett: „Sikerült olyan tantestületet kialakítani, ahol jó a hangulat. Igényes nevelőkkel dolgozom, akik a közhangulat ellenére még mindig szeretik a pályát.”

Pedagógiai irányító munkájáról 1982-ben Gaál Ferenc szakfelügyelő által készített minősítés: „Pedagógiai irányító, koordináló munkája sokoldalú, részterületekre is kiterjedő. Óralátogatásait előre megtervezett célokkal, tudatosan végzi. Óraelemzésben jártas, lényeglátó, előremutató, korszerű. Elemzéseiben, értékeléseiben reális, utal az előzetesen kiadott önképzési anyagra, sok javaslatot ad. Helyzetelemzésekre építve készíti az iskola munkatervét. Céltudatosan határozza meg a fejlesztendő feladatokat. Munkatársai, kollégái minősítésében a politikai, a szakmai fejlődés, a munkához való viszony, eredményesség

tartását rendelte el.

Az 1980-as évek közepétől a megyében első között vezette be a fakultációs foglalkozást a 7–8. osztályos tanulók számára közlekedési és háztartási ismeretekből, illetve számítástechnikából.

Az orosz nyelv tanítása mellett lehetőséget adott a második idegen nyelv tanulására. Az 1985–1986. tanévtől a harmadik osztályosok felmenő rendszerben elkezdheték a

méltatása szerepel. Értékeli társadalmi tevékenységüket is. Kritikusan, de jóindulattal segítészándékkal értékeli. Megállapításai előremutatók, utalnak a további feladatokra. Személyzeti tevékenysége tudatos, adminisztrációja kifogástalan. Az új nevelőket példamutatással, nyílt vezetési módszerrel ösztönzi a magas szintű oktató-nevelő munka feltételeinek elsajátítására. Őszinte, korrekt magatartás jellemzi, igazgatói tevékenységében köteleességtudata, felelősségvállalása magas szintű.”

Már pályája kezdetén Koroncón, Téten és Gyömörén bekapcsolódott azon községek életébe, ahol fő tevékenységét végezte.

1962-ben Enesére kerülve közelebbi aktivitása még fokozódott. A falu társadalmi életének tevékeny résztvevője volt. Közvetlen kapcsolatot alakított ki a lakossággal. A község gondjait, fejlesztési feladatait mindenkor figyelemmel kísérte, megvalósításukban aktívan részt vett.

1962-ben a Gyermekek és Ifjúságvédelmi Bizottság tagja lett. A helyi Vöröskereszt, a Hazafias Népfront Községi Bizottsága, a Nőbizottság mindig számíthatott odaadó munkájára. 1968-tól a rendszerváltásig tanácstagként tevékenykedett. A helyi Szociális Bizottság, illetve a Számvizsgáló Bizottság tagjaként is dolgozott. 1977-ben tagja lett az MSZMP helyi szervezetének. 1985-től a Győr-Moson-Sopron Megyei Tanács Egészségügyi és Szociálpolitikai Bizottság tagjaként képviselte a község és Győr körzetének gondjait, és sürgette ezek megoldását. Erre az időre esett az iskola új épületének terve és megvalósítása is. Mint a falu tiszteletbeli tagja 2000. augusztus 20-án az országzászló átadásakor „zászlóanyaként” ő kötötte fel a szalagot a zászló mellé.

1977-ben az ő kezdeményezésére jött létre Enesén a Borostyán Nyugdíjas Klub, melyet majdnem élete végéig nagy odaadással vezetett. Széles körű és színes programokat szervezett a klub tagjai számára.

Egy alapító tag, *Kerpics Lajosné* így vélekedik Jolika tevékenységéről: *„Mesterházyné Jolika nagyon sok élményekben gazdag kirándulást szervezett. Szép helyeken jártunk, még ott is, ahova lehet, hogy én el sem jutottam volna. Voltunk többek között Bécsben és Grazban is. Aztán Pesten a Parlamentben kétszer is. Majd a Suzuki gyárban. Nagyon szerettük Jolikát, csak sajnos hamar itt hagyott bennünket.”*

A klub keretében szorgalmazta a nyugdíjasok énekkarának létrejöttét, 1995-ben alakult meg a Borostyán Kórus. Ettől kezdődően rendszeresen felléptek a község ünnepségein és a körzeti nyugdíjas találkozókra.

Vezetői megbízatásának ötödik évében a jó szakmai felkészültségéért, eredményes oktató-nevelő munkájáért, igazgatói tevékenységében tanúsított köteleességtudatáért, felelősségvállalásáért, sokoldalú közelebbi tevékenységéért, kitűnő iskolaigazgatói munkájának elismeréséért a *Kiváló Munkáért* kitüntetésre terjesztették fel. A kitüntetést 1983 júniusában kapta meg.

1987-ben az iskola tanulóinak közösségi életében, szabadidős tevékenységükben végzett munkájáért *Kiváló Úttörővezető* kitüntetésben részesült.

1988. április 4-én a kimagasló pedagógiai, szakmai, vezetői, valamint példamutató közelebbi tevékenységéért a *Munka Érdemrend bronz fokozatának* tulajdonosa lett.

Nyugdíjba vonulásakor, 1997-ben Enese Község Önkormányzata a legrangosabb elismerésben részesítette az iskolában végzett eredményes oktató-nevelői, valamint vezetői munkájáért, a községért végzett odaadó társadalmi tevékenységéért és a Borostyán Nyugdíjas Klub vezetésében kifejtett munkásságáért *Enese Község Díszpolgára* címet kapta.

A sors nem adott neki hosszú nyugdíjas életet. Csak éppen belekóstolt unokái érkezésének örömébe. Nem adta meg az élet számára, hogy velük foglalkozzon, hogy fiánál, Ernőnél

Pesten, a Duna-parton nyugdíjas éveiben eltűnődjön tevékeny életéről. A súlyos betegség 2003. december 15-én elszólította.

Az általa elhintett mag azonban termékeny talajra talált, szellemisége tovább él az iskolában, a községben, a már meglett emberekké vált tanítványokban, a kollégákban, a község vezetőiben, hisz „(...) *mindenkinek, akit ő érdemesnek tartott, odaajándékozott egy-egy töredéket magából – valamit.*” (Gülch Csaba búcsúbeszédéből)

Az iskola új épületének belső falára a község önkormányzata 2004-ben emléktáblát helyezett el.

„*Elhívta közülünk a világ ura, de meghagyta nekünk földi nyomait. Meghagyta nekünk az emlékekben.*” (Gülch Csaba)

Forrás: A részletesen kidolgozott pedagógusarckép 2016-ban, a „*Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében*” című emlékkönyvsorozat VII. kötetében jelent meg. A könyv kiadója az „Emelj fel emléki!” Alapítvány (9029 Győr, Gát u. 13.).

Összeállította:
FERENCZI IMRÉNÉ
tanár
Enese

MEZEI GÁBOR (Hajdúnánás, 1931. 08. 20. – Hajdúnánás, 2018. 04. 27.) tanár, igazgató

Egyszerű parasztszülők első és egyetlen gyermekeként született. Gyermekezeit tanyán töltötte. A hat elemi a hajdúnánási Balázs-teleki Tanyasi Iskolában végezte. Jó tanuló lévén, tanítónője ösztönzésére, a Hajdúnánási Református Gimnázium ösztöndíjas diákja lett.

Érettségi vizsgát 1951-ben tett. Innen egyenes út vezetett a debreceni egyetem matematikatanári szakára, amit aztán nem fejezett be, mert inkább a katonai pálya vonzotta. Budapestre került a Zrínyi Miklós Katonai Akadémiára. Már tisztként a fővárosban ismerte meg feleségét, Pongrácz Etelkát, akit 1954-ben feleségül vett. Szerelmük kiteljesedése, amikor 1956-ban megszületett lányuk, Etelka, akit rajongásig szeretett.

1957-ben szíve visszahúzta szülőföldjére, és hazaköltözött kis családjával Hajdúnánásra. A **Városi Tanács** népművelési felügyelője lett. Ebben a minőségében szervezte és irányította az egész várost érintő ünnepi megemlékezéseket, városi rendezvényeket, kiállításokat, kulturális bemutatókat. Kapcsolatot tartott az üzemek, intézmények ezen feladattal megbízott felelőseivel, segítette őket munkájukban. Folyamatosan képezte magát. 1960-ban a Budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészstudományi Karán középiskolai, történelem szakos tanári, majd könyvtárosi diplomát szerzett. Egyre inkább vonzotta a tanítás.

Csendes, dolgozó évek következtek, amit 1967-ben egy fájdalmas tragédia tört ketté. Betegség következtében meghalt felesége, Etelka. A félárván maradt gyermekének nevelése

az ő feladata lett. Kovács Róza középiskolai tanár személyében talált újra társra, akivel egy életre szóló házasságot kötött. Felesége a hajdúnánási Körösi Csoma Sándor Gimnázium és Szakközépiskola elismert tanárnője volt. Ebből a házasságból született meg második gyermeke, Gábor.

1960-1975 között a **Tanyasi Iskolák Igazgatóságának igazgatóhelyettese** lett. Visszatalált a gyökereihez, a tanyasi emberek, a tanyasi iskolák világához. Hóban, sárban, hol szekéren, hol kerékpáron járták a Hajdúnánás határában elszórtan található tanyasi iskolákat. Szakmai segítséget adtak az ott dolgozó pedagógusoknak. Megbízatása idején a városhoz tizenegy tanyai iskola tartozott, ahol főként pedagógus házaspárok látták el az emberpróbáló nemes feladatukat, és vezették be a több száz gyermeket az írás-olvasás, számolás tudományába. Nemcsak a tanítványok oktatását, nevelését végezték elkötelezett hivatástudattal, hanem segítségére voltak a külterületen lakó emberek hétköznapi gondjainak megoldásában is. A tanyai tanítókat távol a várostól az elszigeteltség, a sajátos élethelyzet alkotó, gondolkodó, kreatív emberré formálta. Jól illett rájuk az ismert mondás: *„Magad uram, ha szolgád nincs.”* Az itt szerzett szakmai, pedagógiai, módszertani tapasztalatot a későbbi években sikeresen kamatoztatták. Itt említhetjük meg azokat, akik tanyai tanítóként kezdték hivatásukat, itt gyakorolták, és elismert iskolaigazgatóként fejezték be pályafutásukat: Ádám László, Deilinger József, Mezei Gábor, Nemes Gyula, Gyula Sándor, Oláh Miklós, és Sonkoly Tibor egykori kollégáink, akik ma már egy „égi tanteremből” követik kései pályatársaik nem kevésbé küzdelmes munkáját.

Sonkoly Tibor igazgatónak és Mezei Gábor igazgatóhelyettesnek számtalan nehézséggel kellett megküzdeni, hogy a várostól távol eső iskoláknak az alapvető működési feltételeket biztosítsák, a szakmai, törvényességi felügyeletet ellássák, és szükség esetén személyes segítséget nyújtsanak.

Ezen iskolák megszűnése után a **Hajdúnánási Kisegítő Iskola tanára**, majd 1976-tól 1991-ig **igazgatója** lett. Fontos feladatának tekintette, hogy az iskolában tanuló sérült gyermekek számára elfogadhatóbb körülményeket, elhelyezési, tanulási feltételeket biztosítson. Sikerült elérnie, hogy az elavult iskolai épület kívül-belül megújuljon, új tantermekkel bővüljön, eszközállománya gyarapodjon.

A tervszerű és következetes beiskolázás révén fokozatosan javult az iskola szakos ellátottsága. Kezdetben egyetlen nevelő rendelkezett gyógypedagógiai végzettséggel. Az évek során a fiatal pedagógusok közül egyre többen vállalták a továbbtanulást, a megfelelő szakmai képzettség megszerzését. Segítséget nyújtott az iskolát befejező tanítványoknak a továbbtanulásukban, a képességüknek megfelelő szakiskola kiválasztásában. Legjobb tudása szerint irányította az intézményt. Mindig nagy szeretettel és odafigyeléssel fogadta az új kollégákat. Megbízott kollégái szakmai tudásában és elhivatottságában. Rugalmas, empatikus vezető volt. Mindig kiállt a munkatársai mellett, akiknek támogatta szakmai fejlődését. Bár igazgatása ideje alatt az iskola nem volt gazdaságilag önálló, mégis igyekezett a lehetőségekhez mérten biztosítani a nyugodt munkavégzés feltételeit. Irányításával az iskola számos bemutató tanítást és konferenciát szervezett. Támogatta kollégái újjító elképzeléseit, ösztönözte őket a tanulmányi és sportversenyeken való részvételre. Ezáltal számtalan sikerélményhez juttatta diákjait. A közös programok segítették az együvé tartozás élményének átélését a tanulóknál, a tantestületi egység elmélyítését a pedagógusoknál. Vezetői munkájának köszönhetően elérte, hogy a fogyatékos gyerekekről való gondoskodás társadalmi feladattá, közüggyé váljon a városban. Elkötelezte magát a sérült gyermekek nevelése, oktatása mellett. A diákok rajongtak érte, tisztelték, mert érezték, hogy az iskolában minden őértük történik.

Számára a legnagyobb örömet jelentette a gyermekeinek boldogulása, akik mindvégig jól tanultak, és diplomás emberek lettek. Elsőként lánya, Etelka alapított családot. Később fia, Gábor is megnősült. Sorra érkeztek az unokák: Edina és Emese, majd Lilla, Peti, Tomi és Dani. A nagyszülők otthona sokszor volt hangos az unokák nevetésétől. Szívesen hallgatták a nagypapa régmúlt időkről szóló meséit, aki nagyon büszke volt gyarapodó családjára.

A város közéletében is aktív szerepet vállalt. Évekig volt a Pedagógus Szakszervezet városi titkára. Választott tisztségének megfelelően, különböző fórumokon képviselte a város oktatásügyi dolgozóinak érdekvédelmét. Szorgalmazta erkölcsi, anyagi megbecsülésük javítását, a bérszínvonal emelését, a tanórán kívüli és tanórai terhelésük csökkentését, az intézmények korszerűsítését. Pedagógusi munkáját az *Oktatásügy Kiváló Dolgozója* és a *Pedagógus Szolgálati Emlékérem* kitüntetésekkel ismerték el.

1991-ben nyugdíjba vonult, de a tanítványai nem felejtették el. Sokan még felnőtt fejjel is visszajártak hozzá tanácsért, segítségért.

Nyugdíjba vonulása után sem csökkent közéleti aktivitása. Vállalta, hogy polgári szertartás keretében elbúcsúztassa az elhunyt családtagokat, közeli hozzátartozóikat. Ezekre az eseményekre is lelkiismeretesen felkészült, hiteles és bensőséges keretek között zajlott a szertartás.

A nagyobb betegségek elkerülték, sokat olvasott, intézte a hozzáfordulók ügyes-bajos dolgait. 2000-ben újabb boldogság érte, megszületett az első dédunoka, Anna, majd Nóra, Lili, Bianka, Bence és Blanka zárta a sort. Öröme határtalan volt, mert a „családfa ágai” újabb hajtásokkal gyarapodtak. Úgy érezte, hogy a küzdelmes évek nem voltak hiábavalók.

2017 nyarán azonban egy olyan fájdalmas veszteség érte, amit egyetlen szülőnek sem lenne szabad megélnie. Negyvenkilenc éves korában súlyos betegség következtében meghalt fia, Gábor. Nyolcvanhat évesen ez a veszteség feldolgozhatatlan volt számára, amibe szinte belerokkant. 2018. április 23-án szíve megszűnt dobogni.

Utolsó útjára a család mellett számos tanítványa is elkísérte.

Mezei Gábor olyan ember volt, aki szerette az igazságot, és ki is merte mondani azt. Kiállt az egyszerű emberekért, segítette, támogatta őket. A tanári pálya mellett kötelezte el magát, mert hitt az ifjúság erejében, ahogyan őbenne is hittek. Az egykori tanyasi kisdíák nagy utat járt be, ami sokszor volt göröngyös, de mindig, minden körülmények között ember tudott maradni.

Hitvallását legszebben Robert Lawson gondolatai foglalják össze: „*Mind utazók vagyunk... összekapaszkodunk azokkal, akikkel a szívünk, s nem a kezünk köt össze, és reménykedünk, hogy oda érünk, ahová szeretnénk. És az út végén jövünk rá, hogy mind közül csak az számít, hogy tudtunk-e valamit adni magunkból, amitől az útjárunk több lett. Szebb és könnyebb lett-e az út a jelenlétünkötől?*”

Lejegyezte a család és munkatársai emlékei alapján:

OLÁH IMRÉNÉ

Hajdúnánás

Dr. MIKES JÓZSEF (Mezőtúr, 1916. 05. 27. – Törökszentmiklós, 2002. 01. 03.) református lelkész, középiskolai tanár

*Vivat, crescat, floreat nostra alma mater.
(Éljen, növekedjen, virágozzon iskolánk.)*

Nem egy hétköznapi pedagógus életpályát, hanem eléggé különleges életutat kívánok visszaemlékezésemben bemutatni. A II. világháborút megelőző, majd a háború alatti és az azt követő zűrzavaros évek következtében sok embernek nem úgy alakulhatott az élete, ahogyan eltervezte. Nem a boldog békeévek jellemezték ezt az időszakot, hanem egy világégés és átmenet egy másik világrendszerbe. Szinte mindenkinek vívódást jelentett, hogy a háború előtt elkezdett életmodelljét valahogy beillessze, átmentse egy másik, ismeretlen világba. A törökszentmiklósi Bercsényi Miklós Gimnázium emblematis tanárának, dr. Mikes Józsefnek a pályakezdése is erre az időszakra esik.

Mikes József hétgyermekes, szegény iparos családban született. Az édesapja kovácsmester volt, édesanyja háztartásbeli. A család nagyon nehéz anyagi körülmények között élt, és így a hét gyermek közül csak kettőnek a továbbtanulását tudták vállalni, az egyikük József volt, a legkisebb. Elemi iskoláját Mezőtúron végezte, középiskolai érettségi bizonyítványát ugyanitt, a Mezőtúri Református Gimnáziumban szerezte 1936-ban. A család nagyon vallásos volt, ezért a szülők azt szerették volna, hogy fiuk kitörve a szegénységből, papi pályán folytassa tanulmányait. Ő inkább pedagógus szeretett volna lenni, de engedve a szülői akaratnak, beiratkozott a Debreceni Magyar Királyi Tisza István Tudományegyetem Református Hittudományi Karára. Teológiai tanulmányait 1940-ben fejezte be.

Papi szolgálatának állomásai: 1940-1942 **Tiszafehérváron** segédlelkész, 1942-1945 **Mezőtúron** segédlelkész, 1945-1946 **Törökszentmiklóson** segédlelkész. 1946-tól bejegyzett segédlelkész. (Ez azt jelenti, hogy lelkészi szolgálatát nem szünteti meg, csak határozatlan ideig szünetelteti.)

Korán megtapasztalta, hogy az új ateista világrendben nem tud hivatása kiteljesedni. A papi pálya nem lehet az ő igazi területe, ezért felvételizett a Debreceni Magyar Királyi Tisza István Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának történelem–földrajz szakára. Látni szüleinek nehéz anyagi helyzetét, tanulmányai alatt az iskolai szünetekben rendszerint fizikai munkát vállalt, sőt amikor csak tehetett, diákokat tanított latinból, vagy bukott tanulókat korrepetált. Az egyetem elvégzése után lelkészi szolgálata mellett korán bekapcsolódott az oktatásba is. 1940-től a **Tiszafehérvári Polgári Iskolában**, majd 1942-től a **Mezőtúri Gimnázium Fiú Diákotthonában** vállalt nevelői munkát. 1944. október 1-jén behívták katonai szolgálatra. A katonaságot a Debreceni VI. Helyőrségi Kórházban töltötte 1945 májusáig. Ekkor orosz hadifogságba került. Szerencsére Magyarországon maradt, és így ez év júliusában hazatérhetett. Ezután a **Törökszentmiklósi Polgári Fiúiskolába** került tanítani.

1946-ban nagy nehézségek árán nyitotta meg kapuit a **törökszentmiklósi Bercsényi Miklós Gimnázium**. Az intézmény megalakulásában elévülhetetlen érdemeket szerzett Szokolai György tanár úr. Az iskolának nem volt állandó épülete, a felszereléseket jobbára adományokból teremtették elő. A tantestületet úgy kellett összeverbuválni. A szervezés nehéz munkájába Mikes tanár úr is bekapcsolódott, segített, ahol kellett. Előbb óraadóként

tanított, majd 1948. szeptember 1-től már kinevezett tanárként dolgozott az intézményben egészen nyugdíjazásáig. Az elsőként indult osztályt, amely 1950-ben végzett, történelemből már ő érettségiztette. Ez az osztálya több neves személyiséget adott az országnak. Közülük is kiemelkedik a fegyverneki illetőségű, nemzetközileg elismert professzor, dr. Hámori József agykutató, aki a politikai pályát is kipróbálta. Az első Orbán-kormány kultuszminisztere volt.

Tanítás mellett ezekben az években végezte Mikes József Szegeden a Jogtudományi Egyetemet. Ekkor írta meg doktori disszertációját az „Ókori Róma jogtörténete” címmel. Jogi tanulmányai befejeztével ezt sikeresen meg is védte, és 1950-ben a jogi tudományok doktorává avatták.

Tanár úr történelemtanítása élmény volt a diákok számára. A száraz történelmet rendszerint színes történetekkel egészítette ki. Így nem csoda, ha a tantárgyat korán megszerettette tanítványával. Én magam is a tanítványa voltam. Előbbi állításomat másokkal is beszélgetve csak megerősíteni tudom. Előadásainak különleges varázsa volt, retorikája, előadásmódja lebilincselő volt. Szinte vonzotta magához a diákok tekintetét. Nem emlékszem, hogy neki valaha is lettek volna fegyvelmezési gondjai. Nemegyszer előfordult olyan eset, hogy elkezdett mesélni egy, az anyaghoz kapcsolódó érdekes epizódot, miközben megszólalt a csengő az óra végét jelezve. Senki sem mozdult, vártuk a folytatást. Mikor befejezte, lassan becsukta az osztálykönyvet, és halkán mondta, hogy kimehetünk. Az osztály nem zajongva, hanem az óra hatása alatt csendben elhagyta az osztálytermet. Már az első évben megfogta az osztály szívét-lelkét az ókori történelemtanításával. Az új anyag előadása olyan hatásos volt, hogy a diákok már szinte azonnal vissza tudták volna mondani az elhangzottakat. Akkor még nem sejtettük, hogy miért tudja olyan lebilincselően előadni a letűnt idő történelmét. Sok-sok évvel később, amikor már nem diákja, hanem – az egyetem után visszakerülve volt iskolámba – munkatársa lettem, akkor tudatosult bennem, hogy ez volt a kutatási területe, disszertációjának témája.

Tanár úr szigorú, de igazságos volt. Oda-vissza tudni kellett az évszámokat, a meghatározó eseményeket. Magasra tette a lécet, de munkával és szorgalommal teljesíteni lehetett azt. Neki nem voltak kedvezményezett diákjai, igyekezett mindenkit azonos mércével értékelni. Az élete úgy alakult, hogy nem alapított családot, nem születtek gyermekei, talán ebből fakadt gyermekszeretete. Közöttük érezte jól magát, szinte jobban, mint kollégái vagy a felnőttek között. Tanítványai korban a saját gyermekei is lehetettek volna. Volt ideje és energiája egyéni sorsokkal is foglalkozni. Az érettségi és a pályaválasztás közeledtével sok diákjával elbeszélgetett a „hogyan tovább”-ról. Ahol kellett és tudott, segített, különösen ott, ahol a továbbtanuláshoz a történelemre és a latin nyelvre volt szükség. Oktató-nevelő munkáját dicséri, hogy nagyon sokan választották hivatásul a történettudományt, vagy történelemtanárokká lettek. A tantestületben a történelem-munkaközösség vezetője volt. Akik mélyebb ismereteket akartak szerezni, a történelmi szakkörben megtehették, mert ennek is ő volt a vezetője.

Az akkori történelem-tanítást áthatotta a marxista-leninista eszme. Óráin alkalmazkodott ahhoz, amit a kor szelleme megkívánt, de ő gondolkodásra is tanította a diákjait, hogy a történelmi eseményeket az adott kor körülményei között értékeljék. Hagyott egy láthatatlan kiskaput annak, hogy az általa elmondottak másképpen is értelmezhetők legyenek.

Szaktanári munkája mellett számos egyéb megbízatást is vállalt. Kezdetben kollégiumi nevelő, majd 1957–1966 között igazgatóhelyettes lett a gimnáziumban. Tíz évig volt a levelező tagozat vezetője. 1960-ban logikai és lélektani tanfolyamot végzett Budapesten. Évekig a Városi Pedagógus Szakszervezet elnöke volt, és megválasztották a Városi Oktatási

Bizottság vezetőjének is. Szerette a sportot. A Törökszentmiklósi Fáklya Sport Egyesületnek titkára, majd elnöke volt, sőt labdarúgó-játékvezetőként is tevékenykedett.

Pedagógiai munkáját több kitüntetéssel is elismerték:

- 1968. Miniszteri Dicséret
- 1979. Pedagógus Szolgálati Emlékérem
- 1996. Bercsényi- emlékérem

1979-ben nyugállományba vonult. Hazatért Mezőtúrra, és idős édesanyját gondozta, majd annak halála után visszatért eredeti hivatásához. Folytatta a hosszú évekig megszakított papi pályáját. Csongrádra került, és ott lelkészként teljesített szolgálatot. Néhány év múlva egészségi állapota annyira megromlott, hogy ezt abba kellett hagynia.

Visszajött Törökszentmiklósról, hiszen életének jelentős részét itt töltötte, itt voltak ismerősei, munkatársai. Szülővárosához, Mezőtúrhoz már nem volt kötődése, rokonai mind meghaltak. Egy családi házból lakott egyedül, amíg tudta, ellátta magát. Az idő haladtával állapota tovább súlyosbodott. Tisztelői, barátai az önkormányzathoz fordultak segítségért. Végül elhelyezték a helyi Szociális Gondozási Központban, ahol állandó gondozást, ellátást kapott. Eléggé visszavonultan élt. Kapcsolatot jobbára azokkal tartott, akikkel érdemi eszmecserét tudott folytatni. Sokat olvasott, igyekezett követni a külvilág eseményeit. Látogatói ritkán akadtak, jobbára régi tanítványai tették nála tiszteletüket.

Egészsége annyira megromlott, hogy kórházba került, és ott életének 86. évében szívelégtelenségben elhunyt. Koporsóját a helyi református temetőben egyházi szertartás szerint helyezték örök nyugalomba. Véget ért egy pedagógiai munkában gazdag életpálya.

Elhagyatottságára, magányosságára jellemző, hogy temetését volt osztályának öt tanítványa intézte. Koporsóját rajtuk kívül csak néhány ismerőse és diákja állta körül. Nem maradt más utána, csak napjainkban egy érdemtelenül elhagyatott sírhely és az emlékek.

„és miként hirdeti a Biblia:

megméretik az embernek fia

s ki mint vetett, azonképpen arat.

Mert elfut a víz és csak a kő marad,

de a kő marad.”

(Wass Albert)

Források:

Törökszentmiklós Bercsényi Miklós Katolikus Gimnázium és Kollégium irattár

Törökszentmiklós Református Gyülekezetének irattára

Egykori tanítványa és munkatársa,

SZABÓ IMRE

Törökszentmiklós

N

„A tanár személye fontosabb,
mint az, amit tanít.”

(K. A. Menninger)

NAGY BÉLÁNÉ Talmácsi Jolán (Hódmezővásárhely, 1943. 04. 10. - Szarvas, 2019. 11. 18.) óvónő, tanár, pedagógia szakos előadó, főiskolai docens

„Hódmezővásárhelyről, szülővárosomról, a csodálatos alföldi városról Németh László, a nagy író és pedagógus szakmai életutamat is meghatározó üzenetei jutnak eszembe.” Így fogalmazta meg Talmácsi Jolán szülőhelyéhez kötődő érzelmét. „A zene szeretete családi, iskolai, zeneiskolai tanulmányaim során vált életem meghatározó tényezőjévé. ...érdeklődésem, zenei műveltségem, úgy érzem, jól párosult képességeimmel ...” – vallotta beszélgetéseink során, vagy hallgatóinak tartott bemutatkozó óráin.

Hódmezővásárhelyen született. Szülei mindketten munkás emberek voltak, akik azonban kiemelt figyelemmel és tisztelettel fordultak a művészetek, elsősorban a zene felé. Édesapja gyári munkás volt, aki kiváló énekhang adottságokkal rendelkezett. Tenor hangja számtalanszor felcsendült a templomban, de még a híres, azóta már lebontott faszínházban is fellépett a budapesti művészeket is felvonultató „Régi nyár” című zenés darabban. Jolika 19 éves volt, amikor édesapja meghalt. Így későbbi tanulmányaiban már csak édesanyja tudta támogatni, aki minden feltételt igyekezett biztosítani lányai taníttatásához. Szívesen vitte gyermekeit kulturális rendezvényekre, őket a világra nyitott személyiségnek nevelte. Nővérével együtt iratkoztak be az újonnan megnyíló zeneiskolába. Ő zongorázni, énekelni tanult. Kórusokban énekeltek, tánc-tanfolyamokon vettek részt, és egyéb művészeti tevékenységekben jeleskedtek. A zene, mondhatni vezérfonalként szőtte át életútjukat.

Általános és középiskolai tanulmányait szülővárosában végezte. 1954 és 1964 közötti tíz év zeneiskolai tanulmányainak korszaka. Zongorázni tanult, de szép énekhangja a magánéneklésben teljesedett ki.

Érettségi után az egészségügyben dolgozott, majd sikeres felvételt követően, 1964-ben megkezdte tanulmányait Szarvason, a Felsőfokú Óvónőképző Intézetben. Zongorajátékával gyakran kísérte az énekari szerepléseket. Énektanárai – felismerve zenei tudását, kiművelt énekhangját – szinte az ének-zene szakcsoport hallgatói tagjának tekintették.

A gyakorlóóvodában felkészülten vezette foglalkozásait. Zárófoglalkozását énekzenéből tartotta, melyen az ének-zenét oktató tanárok is jelen voltak. A foglalkozásán készségfejlesztések színes tárával kápráztatta el a gyerekeket és a bizottság tagjait.

A diploma megszerzését követően 1966 és 1968 között Hódmezővásárhelyen a **Liszt Ferenc Általános Iskola óvodájában** dolgozott. Módszertani–zenei felkészültségét gyakorlati tapasztalatokkal gazdagította.

1968-ban meghívást kapott a **sarvasi intézmény gyakorlóóvodájába**. Ekkor már tanulmányokat folytatott a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán ének-zene szakon. Mély humánus és gyermekszertet jellemezte óvónői tevékenységét. A gyermekek szerették, a szülők tisztelték. Hallgatói csoportjai valóban a mintát fedezhették fel személyében.

Gaál Sándorné főiskolai docens, akkori kolléganője így emlékezik közös óvónői múltjukra: „1968. október 31-től kaptuk meg kinevezésünket a Sarvasi Felsőfokú Óvónőképző Intézet Gyakorló Óvodájába. Az Intézeti Tanács többszörös túljelentkezők közül választotta ki a legalkalmasabbakat. Nagyon nagy megtiszteltetést és elismerést jelentett a gyakorlóóvodában óvónőnek lenni. Az óvónői és képzési feladatok ellátásához szükséges oklevelet a Soproni Óvónőképző Intézetben együtt szereztük meg 1970-ben.

1971-től együtt vezettük az óvodai csoportot és két hallgatói csoport képzését. Úgy gondolom, hogy az átlagosnál eredményesebb munkát végeztünk az ének-zene és a mozgásfejlesztés területén. A gyermekekkel és a hallgatókkal való kapcsolatunk a későbbi életpályánk alakulásában meghatározó volt. Az óvodai ének-zene foglalkozások tartalmának és formájának korszerűsítésében Törzsök Béla tanár úr gyermekdalainak és a furulyázás általánossá válásában Jolikának vitathatatlan érdemei voltak. A gyermektánc és az ének-zene iránti elkötelezettségét igazolják az óvodai ünnepeken és az intézeti zenei rendezvényeken készült fotók, dokumentációk. Az óvóképzés egyik fénykorának meghatározó egyénisége volt ekkor Jolika igyekezetével, tenniakarásával és speciális felkészültségével.

A Gyakorló Óvoda az 1970-80-as években műhelymunkában szinte „kinevelte” a későbbi évek módszertanos oktatóit, akik hiteles pedagógiai-szakmai háttérrel rendelkezve az óvóképzésben országos szintű elismeréseket értek el. A „közös út” meghatározó volt az együtt végzett több évtizedes nevelő-oktató-képző munkánkban. Emberi, baráti kapcsolatunkat a kölcsönös megbecsülés, elismerés és segítőkészség jellemezte pályafutásunk során.”

Az 1969-ben megszerzett ének-zene tanári diplomája új képzési feladatok ellátását tette lehetővé számára. Immár hivatalosan is az ének-zenei nevelés értő szakembere lett. Az óvóképzés művészeti területein találta meg az érdeklődésének megfelelő lehetőségeket. Énekkari, kamarakórusi, zenekari szereplések színesítették óvónői munkáját. A Gyakorló Óvoda ének-zenei szaktekintélyeként segítette kollégáit, hallgatóit. A népi énekes játékok minden nap helyet kaptak nevelő munkájában. Gyermekdalokra készített koreográfiái tették újszerűvé a hallgatók ének-zenei foglalkozásait.

Sarvas nem csupán szakmai életútjának alakulásában töltött be meghatározó szerepet. 1973-ban kötött házassága tette harmonikussá magánéletét. Férje, Nagy Béla a nemzetközi híró Békésszentandrás Szőnyegszövő Háziipari Szövetkezet elnöke volt. Szeretettel, egymás szakmai érvényesülését támogatva, segítve éltek. Jolika szinte sajátjaként szerette, nevelte férje kislányát. A gyermek utáni vágya nővérenek gyermekeiben teljesült. Külön örömet jelentett számára a zenei pályán elért sikerük.

Zenepedagógusi pályája kiteljesedését jelentette az 1979-ben kezdődő oktatói munkája. Az ének–zene szakcsoport tanáraként éneket, furulyázást és módszertant tanított. Kórusaival sikeresen szerepelt a pedagógusképző intézetek hangversenyein, ahol rendre arany fokozatú minősítéseket nyert.

Sorra születtek meg az óvodai programokat segítő publikációi. Első önálló kötete *„Táncos játékok az óvodában”* címmel jelent meg. Szöveggyűjtemények, dalgyűjtemények és koreográfiái segítették a nappali és levelező képzésben a hallgatók felkészítését. Az óvodai alternatív programok választási repertoárját szélesítette a *Népszokások* programfüzete, mely ma is sok óvoda nevelőmunkáját színesíti.

Az Óvónők Modern Kiskönyvtára jeles kötete az általa alkotott *Táncos játék az óvodában* című alkotása, mely alapját képezte a *Gyermektánc*-oktató akkreditált szakalapításának. Az általa vezetett képzési programok nagy érdeklődésre tartottak számot. Tehetséges pedagógusok váltak az itt szerzett tanúsítvány, oklevél birtokában a gyermektánc oktatás elkötelezett szakemberévé, szakpedagógussá. Kollegális kapcsolataival sok szakmai életutat tett sikeressé. Így vall erről *Posgay Nóra*, volt hallgatója, későbbi munkatársa:

„Első találkozásom 6 évesen történt Joli nénivel, mikor a módszertan könyvét írta Táncos játékok az óvodában címmel. A mi csoportunkban tanította a gyermektáncot. Ő volt, aki már akkor megszerettette velem a táncot, mely életem részévé vált. Mikor újra találkoztam vele, már úgy keresett meg, hogy ő végigkísérte a táncos múltamat, és szeretné, ha ezt nem csak művelném, de tanítanám is. Így kerültem a főiskolára. Hihetetlen szaktudással rendelkező ember volt. Szakindításával lehetővé tette, hogy az óvodákban elinduljon a gyermekek táncra nevelése. Arra volt hívatott, hogy már az iskolás kor előtt hírt adjon a gyermekeinknek dalaink, táncaink világáról. Tudta, hogy ebben az életkorban a népi gyermekjáték-dalok, énekes játékok hatással vannak a testi, szellemi, esztétikai fejlődésre, segítik a gyermekek tánc és mozgáskultúrájának fejlődését.

Végtelen szerencsésnek tartom magam, hogy ő volt a mentorom, és tovább vihetem nézeteit a gyermektánc oktatásában. Úgy érzem, még mindig tanulhatnék tőle, hisz végtelenül sokoldalú személyiség volt. Tisztelettel és köszönettel gondolok vissza munkásságára, értékes szakmai tanácsaira.”

A József Attila Tudományegyetemen 1988-ban szerzett pedagógia szakos előadói diplomát. Diplomamunkáját *„Az ének-zenei nevelés hatása a 3-6 éves korú gyermekek személyiségfejlesztésére”* címmel írta. Mint egyetemi végzettséggel is rendelkező oktató főiskolai docensként kapott kinevezést az 1990-ben főiskolai státuszt nyert **Brunszvik Teréz Főiskola művészeti tanszékére**.

Szakmai életútjának leggazdagabb, értékes emberi és szakmai kapcsolatokban bővelkedő szakaszát jelentették ezek az évek. Tudományos konferenciák, területi továbbképzések előadójaként országos hírnévre tett szert. Szívügyének tekintette a határon túli magyar óvodapedagógusok képzését, identitásuk népzene és néphagyományok által történő mélyítését. Az évek óta szervezett gyermektánc-táborai maradandó érzelmi, szakmai értékeket teremtettek Erdély, Vajdaság, Kárpátalja és Felvidék pedagógusai számára.

Vezető oktatóként irányította néhány évig tanszéki csoportját. Szívügye volt a hallgatók kutatóvá nevelése. Az általa konzultált OTDK dolgozatok külön díjakkal elismert helyezéseket értek el.

Országos szervezetek: a Magyar Kodály Társaság, Zenetanárok Társasága, Gregorián Társaság, Magyar Eszperantó Szövetség, Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete tagjaként kapcsolódott be a szakmai közéletbe.

Áldásos tevékenységét kitüntetések sora méltatta, ismerte el: Gyermekünkért – jövőnkért, Kiváló munkáért, Szocialista kultúráért, kitüntetései 1989-ben tett koronát a Brunsvík Teréz-díj, majd az integrált Tessedik Főiskola Tessedik-ezüstérme.

A magyar óvodapedagógusok széles táborának elismert és szeretett tanára – Jolika néni, szinte élete végéig az óvodai nevelés és az óvodapedagógus-képzés ügyét szolgálva töltötte be jövőt formáló küldetését.

Források: Családtagok -- Zoltán Péter emlékei, Kollégák írásai, főiskolai dokumentumok, Önéletrajzi szemelvények

Volt kollégája:
SZAKÁCS MIHÁLYNÉ DR.
nyugalmazott dékán, főiskolai tanár

NAGY KÁLMÁN (Komárom, 1941. 06. 04. – Törökszentmiklós, 2016. 12. 07.) címzetes igazgató, tanügyi tanácsos, presbiter, a Magyarországi Református Egyház Zsinati Tanácsának tagja, a Magyar Tehetséggondozó Társaság Kelet-Magyarországi Tagozatának elnöke

1941-ben Komáromban született Hegedűs Irén és Nagy Béla elsőszülött gyermekeként. Testvére, László két évvel később látta meg a napvilágot.

Édesapám a hajdani Pápai Állami Tanítóképző Intézet diákja volt, 1959-ben érettségizett. Akkoriban ötéves volt a tanítóképzés, négy év után érettségiztek, az ötödik évet gyakorlattal töltötték különböző iskolákban. A Komáromtól 10 km-re található **Ácsra** került tanítani. Gyakran mesélte, hogy az akkor 18 éves fiatalembert hatalmas tisztelettel, szeretettel fogadták. Nagy megbecsülésben részesült a tiszteletes, az orvos és a pedagógus abban az időben.

1959-ben Csillebércen gyerekeket táboroztatott. Itt ismerkedett meg Zsigmond Zitával, aki szintén abban az évben végezte el a tanítóképzőt. Az ő édesapja is pedagógus volt, kántortanító, szakfelügyelő, igazgatóhelyettes. Édesanyám családja Törökszentmiklóson élt. A nagy távolság (220 km) sem okozott akadályt számukra, szerelem volt ez első látásra. 1963-ban házasságot kötöttek. Elmondásuk szerint a 10. találkozás már az esküvő volt. Az élet igazolta érzéseiket, hisz 55 évig éltek szeretetteljes, boldog házasságban.

Édesapám 1968-ban a Pécsi Tanárképző Főiskolán szerzett tanári diplomát. Ebben az évben született meg lányuk, Zita (vagysis én).

1971-ben **Törökszentmiklóásra** költözött a család, Édesapám a **Bethlen Gábor Általános Iskola és Diákotthon** igazgatóhelyettese lett, majd 1975-től az iskola igazgatója. 31 éven keresztül folyt az ő irányításával a színvonalas pedagógiai munka az intézményben. A tárgyi fejlesztések terén végzett tevékenységét a céltudatosság jellemezte. Vezetői munkájában kiemelkedő szerepet kapott az új utak keresése. Kezdeményezésére 1980-ban ének-zene tagozatot indítottak, bevezették a 2. és a 3. idegennyelvi oktatást – a városban először itt

tanulhattak a gyerekek nyugati nyelveket. 5 évig megyei szakfelügyelő volt. Ekkor kezdett el társszerzőként foglalkozni a tehetségfejlesztés problémakörével, és bekapcsolódott a kutatómunkába. Mindig nagy szeretettel említette meg, hogy a dr. Balogh Lászlóval való megismerkedése – akihez életre szóló, mély barátság fűzte, testvérként szerették egymást – mérföldkő volt az intézmény tehetséggondozó programjának bevezetésében.

2013-ban a Génius Műhely 6. tehetséggondozó konferenciáján így foglalta össze Édesapám az előadásában a program első 19 évét. Idézem „Az első lépések” történetét:

„A nyolcvanas évek második felében lehetővé vált az iskolák számára, hogy a tehetséggondozás új útjait keressék. Így az általános iskolák között Magyarországon elsőként született egy korszerű, »komplex tehetségfejlesztő program« Törökszentmiklóson, a Bethlen úti Általános Iskolában, s indult el a megvalósítása 1987 szeptemberében. A tantestület kidolgozott egy tervezetet, amely – kísérletképpen – a Kossuth Lajos Tudományegyetem Pedagógiai-Pszichológiai Tanszéke közreműködésével került bevezetésre. Az elsődleges cél a gyermekek képességeinek, tehetségének feltárása és intenzív fejlesztése volt. Ebben fontos szempontként szerepelt az általános intellektuális képességek és a speciális képességek párhuzamos fejlesztése. Ugyanakkor kiemelt része volt a célkitűzésnek a személyiségfejlesztés (pl. motiváció, önismeret, alkalmazkodás, moralitás, viselkedéskultúra stb.). A programba való beválogatásnál – a legkorszerűbb pszichológiai elveknek megfelelően – komplex szempontsorok és módszerek kerültek alkalmazásra: bizonyos általános intellektuális képességek (lényeglátás, emlékezet, figyelem, kreativitás) mérése; az alap-szaktárgyakban nyújtott teljesítmények (anyanyelv, matematika); a tanulók korábbi iskoláiból küldött jellemzés figyelembevétele. E három tényező együttese alapján történt a programba a gyermekek beválogatása. Sokan közülük a környező hátrányos helyzetű kistélepközségekről érkeztek, ugyanis az iskola kollégiumi ellátást is tudott nyújtani. Két fontos pedagógiai szempont érvényesítése állt a tehetségfejlesztő munka középpontjában: az egyik a tanulók megfelelő motiválása, a másik az egyéni differenciálás. Ez utóbbira a tanórán is volt lehetőség, azonban igazán ez a délutáni blokkokban bontakozhatott ki. A tanulók délelőtti és délutáni foglalkozásai így szerves egységet alkottak. A délelőtti foglalkozások az általános iskolai órateranggal összhangban – a gazdagítás, dúsítás, gyorsítás elemeket is használva folytak, délután azonban – a tehetséggondozás céljainak megfelelően – speciális blokkokban folyt a munka, lehetőséget nyújtva a tehetséggondozásra. Ezek a blokkok a következők voltak az 1987-ben megindult kísérletben: anyanyelv, matematika, természettudomány, rajz-esztétika, ének-zene-esztétika, orosz nyelv, német nyelv vagy angol nyelv, számítástechnika. Ez az iskola pedagógusai által kidolgozott komplex blokkrendszer is egyedi volt akkor a magyar általános iskolai tehetséggondozásban. Míg délelőtt együtt dolgoztak a tanulók a tanórán, addig délután már bontott csoportokban folyt a munka. Eredetileg a program az általános iskola 7–8. osztályára készült, amely során a 7. osztály elsősorban az alapozást és a speciális tehetségterület feltárását jelentette a gyermekeknél, a 8. osztályban pedig már nagyobb szerepet kapott az egyének adottságaival összhangban levő speciális fejlesztés. Jelentős előrelépés történt, amikor a programot az 5–8. osztályra is kiterjesztettük, és – az eredeti elveket megtartva – gazdagodtak a lehetőségek. Egyrészt az alapozó szakasz kibővült egy évről kettőre (5–6. osztály), ugyanakkor az intenzív differenciált fejlesztés is két évre nőtt (7–8. osztály). A legnagyobb értéke a „törökszentmiklósi modellként” emlegetett tehetségfejlesztő programnak, hogy Magyarországon elsőként került kidolgozásra és megvalósításra az iskolai tehetséggondozás. 20 évvel ezelőtt, 1991-ben ismét a Törökszentmiklósi Református Egyházközség fenntartásába került az iskola, az egyházközség presbitériuma teljes

támogatásával tovább folytatódott a tehetséggondozás. Az iskola a Magyar Tehetséggondozó Társaság megalakulásától (1989) kezdve a Kelet-Magyarországi Tagozat bázisiskolája lett, sok általános iskola vett át szakmai elemeket, s egyre több iskola igyekezett az egész programot megvalósítani. A program külföldön is elismerést váltott ki a szakemberek körében, sok publikáció jelent meg róla, több sikeres nemzetközi (az European Council for High Ability szervezésében) és hazai konferencia került megrendezésre az iskolában.”

1989-től elindult az iskolában az informatika tagozat a kor kihívását követve, majd 1993-tól szakképző: ez számítógépezései, illetve szövegszerkesztő szakmunkás bizonyítvány megszerzését jelentette az itt végzett tanulóknak.

1991-ben a református egyház fenntartásába került az iskola. Abban az évben dr. Kocsis Elemér püspök úr nyitotta meg a tanévet. Ez az iskola 272. tanéve volt. Ekkor Édesapa ezeket a gondolatokat osztotta meg:

„Az iskolánk és valamennyiünk életében igen jelentős ez a nap, 43 év eltelte után ismét református iskolaként köszönhetjük az új tanévet. Tudjuk, hogy teendőink sokasága csak őszinte elszántsággal, a megvalósulásba vetett hittel valósítható meg. Az 1991/92-es tanévet 718 tanulóval, 28 tanulócsoporttal indítjuk, 64 fős nevelőtestületünk a tanév feladatainak ellátására felkészült.”

Erről az eseményről 10 évvel később így emlékezett meg: *„A törökszentmiklósiak jól tudják, hogy 1948 előtt a református egyház fenntartásában működött az iskola. Az államosítást követően önkormányzati intézményként funkcionált. 1991-ben a református egyház presbitériuma az elsők között kérte vissza tulajdonát, de mielőtt ezt megtette, kikérte a szülőket, a gyermekek és a nevelőtestület véleményét. Továbbra is indítottunk tagozatos osztályokat, működtettük a tehetségfejlesztő programot, elkezdtük a szakiskolai képzést. Az ének tagozatra az évek során kisebb igény jelentkezett, viszont beindítottuk a mozgásművészet csoportot, a számítástechnika, valamint a következő évtől a testnevelés tagozatot. Valamennyi tanuló heti két alkalommal felekezeti vallásának megfelelő hitoktatásban részesül. Hétfőnként közösen imádkozunk a templomban, és hálát mondunk az elvégzett munkáért és gondoskodásért. Nyolcadikos tanulóink közül sokan választanak olyan középfokú oktatási intézményt, ahol tovább folytatódik a keresztény szellemiségű nevelés. Elfogultság nélkül mondhatom, hogy a diákjaink viselkedése példaértékű. Az igazi eredmény az lesz, ha felnőtt korukban jobban meg tudják majd becsülni embertársaikat, családjukat, másként élik át a kudarcaikat és sikereiket, ha nem térnek le arról az útról, amelynek szépségét itt megismerték, akkor jobban boldogulnak majd az életben.”*

Édesapám nagy álma vált valóra, amikor 2000 szeptemberében a református iskolák országos tanévnitóját követően sor került a vágyott tornacsarnok ünnepélyes átadására. 1999. november 15-én egy ünnepi istentisztelet keretében történt meg az alapkövetétel, s mindössze kilenc hónap alatt épült fel a csarnok, mely abban az időben rekordidőnek számított. Ez lett a város legnagyobb fedett sportlétesítménye.

A 90-es évek elejétől az MTT-n kívül a Tiszántúli Egyházkerület szakfelügyelőjeként, tanügyi tanácsosaként is sokat tett a református iskolák tehetséggondozásának korszerűsítéséért. Húsznál több magyar és angol nyelvű tanulmány, könyvrészlet szerzője, társszerzője. Szép számmal tartott sikeres előadást itthon és külföldön, jeles hazai és nemzetközi konferenciákon a komplex programról, annak műhelytitkairól, eredményeiről. A European Council for High Ability-nek 1988 óta tagja volt, kiemelkedő szakmai szerepet vállalt az ECHA által koordinált COMENIUS-HOBE Program (1998-2001) lebonyolításában.

Ebben a hálózati programban négy ország (Anglia, Hollandia, Németország, Magyarország)

vezető tehetséggondozó iskoláinak pedagógusai és diákjai vettek részt, s ennek keretében nagy számban jelentek meg a Bethlen Gábor Református Általános Iskolában külföldi szakemberek Európából és a tengeren túli országokból egyaránt. Az általa vezetett intézményben a tehetséggondozó programot húsz éven át (2006-ig, nyugdíjba vonulásáig) igazgatói munkája során folyamatosan megújította. Az ottani tehetséggondozási eredményekről nagy elismeréssel nyilatkoztak az itthon és külföldön megrendezett nemzetközi konferenciákon a külföldi szakemberek is. A Balogh László professzor úr vezetésével közösen kidolgozott és folyamatosan továbbfejlesztett komplex programmal a magyarországi általános iskolai gyakorlati tehetséggondozási formákat helyezték teljesen új pszichológiai és pedagógiai alapokra, ezek hatékony rendszerét építették ki, s jelentős szerepet vállaltak a gyakorló pedagógusok és pedagógusjelöltek továbbképzésében, képzésében is. A „törökszentmiklósi modell” ma is sikeresen működik az iskola új vezetésének irányításával.

2006-ban – a súlyos szívinfarktus után – mondta azt, hogy „számomra kicsengettek”, s vonult nyugdíjba. Édesanyámmal 10 évig élvezhették a megérdemelt pihenés idejét, mindig nagy szeretettel várták az együtt töltött órákat, napokat a két unokájukkal, Adrienn-nel és Andreával. Végtelenül büszkéek voltak rájuk, s biztosan tudom, hogy most, amikor Adrienn pedagógusként dolgozik, Andrea a második közgazdász diplomáját is megszerezte, fentről figyelnek bennünket, s óvják lépteinket.

Édesapám nagyívű és sikeres szakmai munkásságát több magas kitüntetéssel ismerték el: Jász-Nagykun-Szolnok megye Pedagógiai Díja, Kelemen László Díj (Debreceni Egyetem), Sándor Imre Díj (Református Egyház), Tehetségekért Díj (Magyar Tehetséggondozó Társaság), Arany Katedra Emlékplakett (Oktatási és Kulturális Minisztérium), Aranydiploma (Pápa), Pro Urbe Törökszentmiklós.

Virágné Katona Zsuzsanna – aki Édesapám nyugdíjba vonulása óta vezeti az iskolát – 2017 szeptemberében „Nagy Kálmán Tehetségfejlesztésért Díj” alapítását indítványozta.

Édesapám 2016. december 7-én ment el a minden élők örök útjára. A nevelőtestület valamennyi tagja mély fájdalommal osztozott bánatunkban, szeretetüket jelezték azzal is, hogy volt kollégái elénekelték legkedvesebb zsolnárát a temetésen.

Barátja, szakmai pályatársa, dr. Balogh László, az MTT elnöke e szavakkal emlékezett rá: „Szakmai tevékenységén túl nagy kincset jelentettek, és mindannyiunk számára egyben példát adtak és adnak továbbra is az általa képviselt és közvetített humán-értékek: az emberek iránti mérhetetlen tisztelete és szeretete, megértő bölcsessége, gazdag és hatékony kommunikációs rendszere, a hagyományos értékek képviselete, sugárzó optimizmusa emelte őt olyan magaslatokba, ami a nagyra becsült és szeretett »Kálmán Bácsi«- fogalomban sűrűsödött különleges kategóriává. Drága Igazgató Úr, az úr, amelyet magad után hagytál, ezen tulajdonságaid miatt még nagyobb fájdalmat jelent mindannyiunknak! Nyugodj békében, emlékedet nagy tisztelettel és szeretettel megőrizzük!”

Az iskolai tehetséggondozás témakörében szerzőként, társszerzőként jelentős számú

publikációja jelent meg itthon és külföldön, ezek közül a legfontosabbak:

- Balogh L. – Nagy K.: *Eredmények és problémák egy iskolai tehetséggondozó kísérletben. Magyar Pszich. Társ. Tud. Közl. Bp. 1989.*
- Balogh L. – Nagy K.: *The development of personality, abilities and social relations in a special class. European Journal for High Ability, Bonn, 1991/2.*
- Balogh L. – Dávid I. – Nagy K. – Szabó J. – Tóth L.: *Learning techniques and development of selfknowledge by means of special programs with talented children. Competence and Responsibility. Hogrefe and Huber Publishers, Seattle, 1992.*
- Balogh L. – Nagy K.: *A follow-up study of pupils having taken part in a complex development program. In M. W. Katzko – F. J. Mönks (Eds.), Nurturing Talent. Van Gorcum, Assen. The Netherlands, 1995.*
- Balogh L. – Nagy K.: *Developing Talented Children. In Arthur J. Cropley and Detlev Dehn (Eds.), European Perspectives. Ablex Publishing Corporation. Norwood, New Jersey, USA, 1996.*
- Nagy K.: *Tehetségfejlesztő program a törökszentmiklósi Bethlen Gábor Református Általános és Szakiskola Kollégiumban In: Tehetség és iskola, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2000.*

Lánya,
TÓTHNÉ NAGY ZITA
Törökszentmiklós

NAGY SÁNDOR (Berettyóújfalu, 1960. 10. 24. – Berettyóújfalu, 2019. 10. 20.) autógépész üzemmérnök, mérnöktanár, igazgatóhelyettes

Bár a berettyóújfalui kórházban látta meg a napvilágot, Bakonszegre vitték haza a szülei. Ehhez a bihari kis faluhoz kötötték az óvodás és az általános iskolai évek, a rokonok, a barátok és a gyermekkor sok-sok emlénye.

Édesapját korán elvesztette, édesanyja fémmegmunkálóként dolgozott a berettyóújfalui ELZETT gyárban. Naponta ingázott, de ebből a keresetből nevelte a két fiát. Sándor már általános iskolásként nyári mezőgazdasági munkára járt, hogy segítse édesanyját.

Egykori tanára Szító Sándorné így emlékezett tanítványára: „Szőke, fürtös hajú, nyurga fiúcska volt. Csendes, komoly gondolkodású, de igen aktív. Minden feladatot elvállalt. Tanulmányi versenyre küldték, ünnepi műsorok szereplője volt, de szívesen sportolt is. Tanárait tisztelte, osztály- és iskolatársaival jó kapcsolatot ápolt. Segítőképz és empatikus volt.”

Középiskolai választása már jelezte érdeklődését: a Landler Jenő Szakközépiskolába került Debrecenbe (ma már ez a középiskola a polihisztorról elnevezett Brassai Sámuel nevét viseli), ahol 1979-ben tett sikeres érettségi vizsgát igen jó eredménnyel. Innen egyenes út vezetett a győri Közlekedési és Távközlési Főiskolára, ahol a Közlekedésgépészeti Intézet autógépész

szakán szerzett üzemmérnöki diplomát. Sok helyre hívták a fiatal mérnököt jó fizetést ígérve, de az ő szíve azt diktálta, hogy özvegy édesanyja mellett maradjon, így a berettyóújfalui VOLÁN telepen vállalt munkát előbb mérnök-gyakornokként, majd művezetőként. Hamarosan felfigyeltek szakmai tudására, emberségére, határozottságára, és kinevezték műszaki üzemvezetőnek.

Nagy Sándor szakmai gyakorlat közben

Ám hiába ívelt szépen és gyorsan a karrierje, ő mégis óriási lépésre szánta el magát. 1985. április elsején új munkahelyet választott. Tanítani kezdett **Berettyóújfaluban**, az akkor még **126. számú Ipari Szakmunkásképző Intézetben**, így lettünk kollégák.

Természetesen szaktárgyakat oktatott, mindent, ami az autószerelőknél elő volt írva. Sokat készült az órákra, tanácsokat kért (pedagógiai jellegűeket), azokat többnyire el is fogadta. Jött más órára hospitálni, szerette, ha részletesen megbeszélünk egy-egy esetet.

Akkor még sokan jelentkeztek az autószerelő szakmára, teljes osztályok indultak 35-40 fővel. Sok volt az érdeklődő tanuló, így aztán hamar megszerették a fiatal, agilis, nagy tudással rendelkező mérnök-tanárukat. Hamarosan becenevet is kapott, mondtuk neki; most már igazán elfogadtak a gyerekek! Folyamatosan osztályfőnöki tevékenységet is ellátott ezekben az osztályokban, így még közelebb kerülhetett a tanítványaihoz.

1985 más szempontból is fordulópontot jelentett az életében. Ekkor ismerkedett meg Gulya Margit tanítónővel, aki a szomszédos általános iskolában tanított. 1988-ban házasságot is kötöttek, majd 1989-ben megszületett Alexandra, aki ma biomérnökként dolgozik, 1994-ban pedig Máté, aki élelmiszer-mérnökként egy amerikai vállalat alkalmazottja minőségellenőri munkakörben. Édesapjuk mindig nagyon figyelt rájuk, sokat jártak kirándulni, igyekezett megismertetni őket hazánk szépségeivel. Tapasztalatát átadva ösztönözte őket a továbblépésre, a minőségi teljesítményre. Mindketten meghálálták ezt egy-egy jeles diplomával.

Közben saját munkájára is nagyon figyelt, lépést tartott az autóipar fejlődésével, minden újdonságot megosztott tanítványaival. Az interneten emlékezett rá egyik tanítványa, aki a jelenlegi Forma 1 Ferrari versenycapatának a szerelője. Meghatóan írt emberségéről, kiváló szakmai óráiról és kitartásra ösztönző nevelő munkájáról.

Szakmai munkájának elismerését jelentették intézményi megbízatásai is, amelyhez 2008-ban megszerezte a közoktatás-vezetői diplomát is. Ezt követően szakmai igazgatóhelyettes, általános igazgatóhelyettes, végül szakmai munkaközösség-vezetői feladatokat látott el.

A közösség egyik motorja volt. Ő javasolta, hogy az iskola vegye fel Eötvös József nevét. Szervezte a „125 éves a szakképzés Berettyóújfaluban” című ünnepség-sorozatot. Ő méltatta az eltávozott kollégákat az iskola kertjében állított kopjafán elhelyezett emléktáblák avatásakor. Sokszor, sok helyen szólt a minőségi szakképzésről és a szakképzés, a pedagógiai munka jobbá tételéért. A nyarak egy részét is tanítványaival töltötte. Agod Pál tanár kollégájával szervezték a vízitúrákat a Tiszán. Talán akkor még sokkal kevesebben beszéltek a környezetvédelemről!

Szerette a tanári kirándulásokat, a különféle iskolai, közösségi rendezvényeket is. 2002-ben a város közösségeért is dolgozni kezdett. Ekkor választották meg a 3. számú egyéni választókerület képviselőjévé, ez idő alatt az Ügyrendi Bizottság, valamint az Ifjúsági és

Sportbizottság tagja volt. 2006 és 2010 között külső tagként tevékenykedett, majd 2014-ben a Magyar Szocialista Párt listájáról lett ismét a testület tagja, ekkortól látta el a Pénzügyi Bizottság elnöki feladatait is. Mindig higgadt volt és felkészült. Precíz jegyzeteket készített, s jó volt hallgatni komoly, alapos és előremutató hozzászólásait.

Szabadidejében kertészkedett, szívesen főzőcskézett (ma is őrzöm a „bakzugi bográcsos” receptjét, amit módomban állt megkóstolni). Hallgatta Cseh Tamás dalait, esetleg történelmi filmeket nézett. Várta haza a gyerekeit, vagy éppen hazalátogatott Bakonszegre, gondozta szülei sírját vagy családjával szívesen látogatta a falunapok rendezvényeit.

Amikor megbetegedett, senki sem gondolt rosszra, vártuk, hogy kijöjjön a kórházból, de már soha nem találkozhattunk. 58 esztendőit élt. Halála után a város *Fehér Istvánné díjjal* ismerte el kiemelkedő pedagógiai munkáját.

Emlékét őrzik szerettei, egykori kollégái és sok-sok tanítványa.

Köszönetet mondok a családnak és volt kollégáinak a segítségért.

GYULA FERENCNÉ,
volt kolléga és képviselőtárs
Berettyóújfalu

NEMES ISTVÁN (1935. 07. 07. -2019. 06. 22.) tanító

”A Sárrejtjén nevelkedtem...”

Önéletrajzában így ír gyermekkoráról, ifjúságáról, és a későbbi „Karafittyes” évekről 2009-ben: *„Szűkösen éltünk, de nem szűkölködtünk, sohasem nélkülöztünk. [...] 3 éves koromban óvodás lettem [...]. De párhuzamosan iskolába is jártam már akkor. Nővérem 3. osztályos volt, s én gyakran mentem vele, mert nagyon szerettem a Bagdány Zsuzsika néni énekórát. Máig tudom, mely népdalokat – igazi, veretes régi és új népdalokat – tanultam meg akkor, 3-4 évesen. [...] Édesanyám munka közben nappal is sokat dalolászott, gondolom a mezőn Édesapám is, de ezt csak ritkán hallottam – sok-sok nótát tanultam meg tőlük. [...] Felső tagozatos koromban Makkay Géza és Hampek Anna voltak a tanárélményeim. [...] Szűcs Sándorral is ekkor ismerkedtem meg – ő volt a főiskola igazgatója. Fogékony lehettem a társadalmi problémák iránt [...], mert én lettem az iskola első úttörőcsapatának (978. II. Rákóczi Ferenc) titkára. [...] Tanítóképzős éveimet Hajdúnánáson és Hajdúböszörményben töltöttem. Gyönyörűséges, varázslatos esztendőik voltak, nem feledhető, meghatározó élményekkel. Minket még megérintettek a fényes szelek utolsó fuvallatai. [...] Az első tanítványaimra – **Kisbajomban** – most is jól emlékszem, mint ahogy a következő évben tanított 1. osztályosokra is. 1955-ben [...] behívtak 2 évre katonának. [...] ’56-ban szerencsém volt (Pesten voltam pedig, később meg Budán): nem keveredtem tűzharcba. Így aztán nem lettem se hős, se áldozat. [...] Leszerelése*

után már csak magyart és éneket tanítottam. (Az egri főiskolán elvégeztem az ének-zene és magyar szak 4-4 félévét, ének-zenéből államvizsgáztam is, [...]) Néhányszor osztályfőnök is voltam; nagyon kedveltem azt a beosztást, az osztályombeli gyerekekkel sok esetben máig ható bensőséges viszony alakult ki. Akárcsak az énekkarosokkal. [...] A középiskolában Maklári Lajos, Baka János és Simon Lászlóné voltak ének-zene tanárain, kórusvezetőim. Ott már én is vezényeltem alkalmi kórust. Már felnőttként Czövek Lajos, Szathmári Károly és Vass Lajos kórusvezetése fogott meg leginkább. Tanítóságom első évében már alakítottam egy kis énekkart az összevont III-IV. osztályosokból. [...]

Néhány évig **Sárrétudvariba** is átjártam, irányítottam az ottani parasztkórust. Esetenként a próbák után gyalogszerrel jöttem haza, de legközelebb ismét csak mentem. S aztán tettem egy jó nagy kitérőt. 21 évig minden reggel mentem **Püspökladányba**, este jöttem haza. Előbb néhány évig a Hazafias Népfront járási titkára, később járási tanulmányi, majd közművelődési felügyelő voltam. [...] Hazatérésem után (én akartam hazajönni) azt gondoltam, hogy afféle levezető évek következnek. Nem egészen úgy történt. Úgy-ahogy megtanultam citerázni, s ha már megtanultam, tanítani is kezdtem. És ezzel kezdetét vette a Karafitty-korszak. A Karafitty Együttes [...] működésének feldolgozása és bemutatása külön dolgozatot igényel. [...] tevékenységünkkel közel s távol ismertté tettük Biharnagybajom és Szűcs Sándor nevét, az évenkénti népzenei találkozók során [...] pedig sok szép gazdag élményt nyújtottunk községünk érdeklődő közönségének.

Jó ideig tagja voltam a népdalkörnek is. Kapcsolódó élményeim közül a két finnországi út a legemlékezetesebb.

Alapító tagja voltam a Vass Lajos Népzenei Szövetségnek [...] Évekig elnöke voltam a Biharnagybajomból Elszármazottak Baráti Körének. Azok is élménygazdag esztendők voltak.”

zítő Sándor, Biharnagybajom polgármestere életének későbbi szakaszáról így mesél: „Nemes István zenetanár 1994-ben Biharnagybajom Nívódíjasa, majd 2008-ban Biharnagybajom díszpolgára lett, hiszen a község hírnevét népzenei munkásságával öregbítette. A Karafitty Együttes, melynek alapítója volt, ma az unokája vezetésével működik tovább, emlékét és munkásságát megőrizve. Nemcsak a tanítói, népzenei munkásságával emelkedett ki, hanem a közösség életében is nagy szerepet játszott.” Temetésén így búcsúzott tőle: „Az internetet is arra használta, hogy tanítson, műveljen, s mindezt tette abban a magával ragadó stílusban, ahogy Ő mindig is beszélt, írt. Néha ugyan – ezeken túl –, megfogalmazta markáns véleményét közéleti dolgokban is, amelyért voltak, akik csóválták a fejüket, de abban szerintem mindenki egyetért velem, hogy ikonikus alakja volt Ő falunknak, és személye, egyénisége, stílusa nemcsak szeretteinek, de a bajomi közéletnek is nagyon fog hiányozni. [...] S amikor az önkormányzat nevében rá emlékezem, mindenképp meg kell említenem azt is, hogy a közösségi szerepvállalásaiban nemcsak a népzene, hanem a szülőfalujának a szeretetét, a Bajomért való tenni akarást is szívügyének tekintette. [...] Hatalmas veszteség ért minket, talán még nem is tudjuk mekkora. Azt azonban mindannyian tudjuk, hogy mi mindent kaptunk mi, akik ismertük őt, mi mindent nyert vele ez a falu, melynek kiemelkedő polgára volt. Széchenyi mondta, hogy »Akkor élsz, ha másokért élsz.« Most, amikor elment közülünk, igen, most látjuk igazán, hogy ő valóban élt. Megélte a mindennapokat a maguk teljességében. S nem csak élt, Ő most is él, mert lehet, hogy a gyász napjaiban a Karafitty madár elcsendesül ugyan, de idővel, mint a fénix ő is új erőre kap, és tovább hirdeti eme nagyszerű ember életművét. Nyugodjon békében Tanár úr, Pista bácsi!”

Gyügyei Katalin, egykori tanítványa, majd kollégája így emlékezik rá: „Követtelek, mert tisztellek!

Nemes István tanár bácsi nekem négy éven át ének-zenét tanított. Rengeteg népdalt, magyar nótát tudott. Velünk a népdalokat szerettette meg. [...] Elsősorban a zenei anyanyelvünk, a sárréti, hortobágyi, kunsági dallamok megismertetését tartotta fontosnak. Kézelről szolmizáltunk. Igényességére utal, hogy az énekeknek nemcsak a dallamívét, ritmusát, hanem azok mondanivalóját is elemezte velünk. A helyes magyar nyelvi artikulációra mindig felhívta a figyelmünket. Hol tartunk gondolatnyi szünetet, nehogy mást értsen a hallgató, mint a dal eredeti szövege. [...] A jó hangúak – akkor még sokan voltunk –, alig vártuk, hogy tanár bácsi meghallgasson bennünket, a kultúrházi zongora mellett felmérje hangterjedelmünket, és e szerint bontson bennünket három szólamra. Mint karvezető fegyelmet követelt, figyelmet gyakorolt. Minden szempárnak csak öt kellett/lehetett figyelni, hogy egyszerre vehessük a levegőt is. Tudta minden gyerekről, mire képes. [...]

Amikor visszatért szülőfaluja iskolájába – amit 1966-ban új munkaköre miatt egy időre elhagyott –, már iskolaigazgató voltam. Pedagógustársaival udvarias, tisztelettudó volt; [...] A humor soha el nem fogyó életeleme maradt. A pedagógus élete végéig pedagógus marad, így nem okozott neki nehézséget visszakerülni a katedrára. Mindig arra törekedett, hogy tanulóival közelebbi lelki kapcsolatba kerüljön. Gondos „apaként” törődött a rábízott napközis tanulókkal [...] azok délután se érezzék a napi fáradtságot, ezért sokrétű tevékenységgel, változatos módszerekkel kötötte le figyelmüket. Ötvenéves kora felett tanult meg citerázni, hogy azt menten továbbadhassa napköziseiből szervezett citerazenekarának. [...] Ebből a csoportból fejlődött, érett a nagy sikernek örvendő Karafitty együttes. [...] Kollegáival gyakran kezdeményezett az iskolai dolgokat előrevivő vitákat. Ilyen helyzetben új tervek, új megoldások születtek! Fiatalabb kollégái várták jó ötleteit; figyelemmel, szeretettel vették körül. Készségesen nyújtott szakmai, módszertani, szaktárgyi segítséget kollégáinak. Pedagógus tevékenységében a pontosság, igényesség jellemezte. Kiváló társasági ember volt. Lelkében örök fiatal. Munkásságát és lényét összegezve Arany János szavait idézem a Mindvégig című versből, amit Kollégám Önéletírásából veszek kölcsön:

Hisz szép ez az élet
Fogytig, ha kíméled
Azt ami maradt:
Csak az ősz fordultán,
Leveleid hulltán
Ne kívánj nyarat.”

Széles András népzeneész, citeratanár, a Népművészet Ifjú Mestere emlékezése: „Egy olyan emberre emlékezem, akit szívesen elfogadtam volna édesapámnak. Ki aprólékosan, részletekbe menően precíz, következetes, derűsen kedélyes, és ha kellett, szigorú tanító is tudott lenni, kit a mai ifjúság és tanárnemzedék elé is szívesen állítok követendő példaképnek. Szerettem jó kedélyű történeteit, vicceit, melyeket szinte mindig az életből vett tanulságokkal koronázott. A szó igaz értelmében volt ő „Nemes”: ép, tiszta, paraszti ésszel megáldott és hivatásában végtelenül elhivatott ember.

1999 novemberében, Kóka Rozália felkérésére és jelölésével választottak be a Vass Lajos Népzenei Szövetség országos vezetőségébe, itt ismertem meg Pista bátyámat. Mert nekem Pista bátyám volt, és büszke vagyok rá! Mindig azt mondta: »Akik ismernek, azoknak Pista bácsi vagyok, de akik szeretnek is, azoknak Pista bátyám!« Én ez utóbbiak közé tartozhattam 1-2 év után, élete végéig.

Rozika így mutatott be egymásnak bennünket: -> Andriskám, meglátod micsoda nagyszerű ember ez a Pista! Ő is alföldi gyerek, mint te, ti jól megértitek majd egymást«. Így is lett.

Tudtam, éreztem, hogy ez a találkozás örökké fog tartani. Ezután elválaszthatatlanok lettünk. Megismertem kedves családját, és igen sokszor élvezhettem vendégszeretetüket, részese lehettem a Karafitty Együttes fejlődésének és néhány fellépésének. Láttam felnőni az új generációt, ugyanis már 19 éve veszek részt minden évben ezen a találkozón. Kezdetől fogva megfogott Nemes István elhivatottsága, mély hite, hogy »A tűznek nem szabad kialudni!«

A Vass Lajos Népzenei Szövetség egyik alapítója, vezetőségének aktív, meghatározó egyénisége volt. Problémamegoldó készsége, stílusa páriját ritkította. Sok fárasztó vezetőségi ülés, nehéz döntés „ásza” volt. Személyeskedéstől mentesen, sértés nélkül oldott meg nehéz etikai ügyeket is. Nemhiába, a sokéves tapasztalat és gyakorlat!

Számtalan Vass Lajos Népzenei Találkozó és Verseny, valamint tábor szervezésében és személyes részvételével, műsor vezetésével mutatta meg hozzáértését, meggyőző modorával szerzett sok-sok barátot, támogatót a népzene ügyének. A Szövetség munkájában óriási űrt hagyott maga után.

Örök közös emlék a szigligeti népzenei táborok semmihez sem fogható élménye, hangulata, a felnövekvő új generáció szárnyra kelésének személyes részese lenni. Élvezte sok nagy tekintélyű népzene kutató barátságát, segítségét, nagyrabecsülését. Csak néhányat említek, akikkel már az égi nagyzenekarban citerázik és énekel: Benczéné dr. Mező Judit, Bodor Anikó, Olsvai Imre, dr. Joób Árpád...

Mindenkit ismert, megszólított, köszöntött, érdeklődött, aki valamicskét is számított, legyen az valamilyen szintű vezető vagy egy jó hangú dalos ember. Végtelenül tisztelte és szerette szülőföldjét és annak népét. Egész életét ennek felemelésére szentelte műveltségben és hagyományt megtartó, megújító munkájában. [...] Szeme előtt mindenekelőtt az lebegett, hogy minőséggel és a helyi értékek bemutatásával új életet kell lehelni az értékes hagyományba, azt megismertetni az országból és határon túlról érkezett, meghívott énekesekkel, zenészekkel. Országos hírűvé lett előadók jöttek el Biharnagybajomba az eltelt negyed század alatt, vitték jó hírét az értékeknek és a vendéglátó szeretetnek. Biharnagybajom büszkesége volt, díszpolgár. Sokszor hangoztatta életlátásának summáját: -»Ne felejtsetek, értetek ágálok, nem ellenetek!«

Rengeteget tanultam tőle, irigyeltem problémamegoldó képességét, derűsen, de nem sértően leteremtő, „helyre tevő” modorát! Volt, hogy a folyamatban lévő műsor közben tapsoló hallgatóságot – hirtelen felállva, kezét feltartva – leállította, mondván: »Kérem, nem zavarja önöket, hogy zavarják az előadót?!« Majd a műsorszám befejeztével ismét megszólalt: »Na! Most tessék tapsolni!«

Pista bátyám! Nagyon hiányzol nekem és kedves közös barátainknak! A Karafitty madár hangja már messze hallik, mindnyájan halljuk és varázsát nem hagyjuk veszni!”

Szerkesztették:
GYÜGYEI KATALIN
és SZILÁGYI GERGŐ
Biharnagybajom

Ny

*„Az a tanító, aki szereti
növéndékeit, az szereti
hivatását is. Sokszor
önmagát szeretné felülmúlni,
és a szép szándékokért vívódó
küzdelemben igazi tanítónévá válik.”*

(Koós Ferenc)

NYÚL LÁSZLÓ (Léva [ma Szlovákia], 1925. 08. 02. – Debrecen, 2008. 01. 08.) gyógypedagógiai tanár, igazgatóhelyettes

Édesapja Nyúl Lajos ács, a Nógrád megyei Tereskén született, munkája révén több helyen dolgozott és került Lévára, ahol haláláig élt. Édesanyja Horváth Erzsébet. Három testvére volt. Testvéreinek gyermekei közül többen is a pedagóguspályát választották.

Debrecenben ismerkedett meg Szűcs Gizella Gabriellával, majd 1951. augusztus 18-án feleségül vette. Megismerkedésük idején Gizella postai alkalmazottként dolgozott, majd ő is a Siketnéma Intézetbe került gyermekfelügyelőként, egészen nyugdíjazásáig. Debrecenben született mind a három gyerekük: Imre, Gizella Katalin és Péter. Imre fia kis kerülő után szintén pedagógus lett.

Nyúl László az alap- és középiskolai tanulmányait is Léván végezte. A lévai Tanítóképző Intézetben kezdte a felsőfokú tanulmányait. Ott megszűnt a képzés, így Budapestre a Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolára iratkozott át, ahol gyógypedagógiai tanári diplomát szerzett. A Budapest–Léva útvonal nagy részét többször is gyalogosan tette meg. Közben kitört a háború, ami hosszabb időre elszakította a Léván élő családjától, ő mint főiskolás Magyarországon rekedt. Csak 1955 nyarán találkozhatott újra szüleivel, testvéreivel.

Végzése után először kötelező jelleggel **Mátraszelén** tanított, majd Debrecenbe került. Itt 1950 szeptemberétől a **Siketnéma Intézetben**, majd a **Kisegítő Iskolában** dolgozott.

A Siketnéma Intézetben sok technikai és módszertani újdonságot is bevezetett az oktatásba. A tanításon kívül nagy hangsúlyt helyezett arra, hogy a szabadidő hasznos eltöltésére nevelje az intézeti tanulókat. Ennek érdekében 1955-től ezermester-, majd 1956-tól fotósakkört is vezetett. A felszerelések beszerzéséhez támogatókat szerzett, illetve a nagyítókészüléket ő maga készítette el. A szakkörök anyagából kiállításokat szerveztek. A tanulók biztonságos közlekedésének érdekében KRESZ oktatást is tartott, illetve a kerékpár közötti használatára is megtanította őket. De felvállalta azt is, hogy többnapos tanulmányi kirándulásra elvigye tanítványait, amit évtizedekkel később is emlegettek a kirándulásokon résztvevők.

1950-től 1953-ig az úttörőcsapat vezetésével is megbízták. Szakköröket alakítottak, versenyeket hirdettek meg. Ez utóbbiakba más intézmények is bekapcsolódtak. Az intézetben 1953-tól mint igazgatóhelyettes tevékenykedett. 1953 őszén a hallásmaradvány kihasználása érdekében – vezetésével, a tanulók közreműködésével – építették ki az első két teremben az erősítővel ellátott fülhallgatós tanulói asztalokat.

Az 1957-es új tanterv helyi bevezetésében is fontos szerepet játszott, abban – többek között – kiemelt szerepet kapott a beszédtanítással párhuzamosan a hallásnevelés és hallásfejlesztés. Óraadóként a **109. számú Szakmunkásképző Intézetben** is tanította a szakmára felkészülő siketnéma tanulókat.

A Siketnéma Intézetben koholt vádak alapján támadásnak volt kitéve, amiért bírósági megrovásba részesítették (utólag egyértelművé vált, hogy alaptalanul vádolták meg, ami alól hivatalosan, bíróság által is felmentették), és plusz büntetésként másik iskolába helyezték át 1961-ben. Két évet elvégzett a szegedi egyetem jogi karán is, de elfoglaltsága és a fenti támadás miatt azt nem tudta befejezni.

Az **Állami Gyógypedagógiai Iskolába** (később Kisegítő Iskola) hátrányos helyzetű tanulók jártak. A Nagysándor-telepen, az ún. Citrom-szigeten levő, kicsi és szegényes barakkiskolában mostoha körülmények között kezdte a tanítást. 1976-ra épült fel az iskola új épülete, amelynek belső kialakításában tanítványaival együtt aktívan részt vett, szívén viselte a gyakorlati tanterem kialakítását, berendezését. A hátrányos környezetben élő tanulóknál kiemelt feladatának tekintette a munkára nevelést. Ennek érdekében többek között vállalta, hogy rendszeresen őszi betakarítási munkára viszi tanulóit, illetve itt is ezermester-szakkört vezetett. Mind a két iskolában országos versenyeket is nyertek a diákok munkáival. A szakkör keretében szemléltető eszközöket, illetve a szülőknek ajándékokat készítettek különböző alkalmakra, főleg fából. A korábbinál nehezebben, de itt is megszervezte, hogy az osztályait – közöttük sok olyan gyerek is volt, akik még soha nem hagyták el Debrecent – elvihesse 1–2 napos tanulmányi kirándulásra.

Nagy László tanítványa így emlékezett tanárára: *„Tanár úr mindig nagyon szigorú volt, de mindig nagyon emberségesen és hatalmas türelemmel bánt velünk. Ritkán emelte fel a hangját, de akkor mindig megvolt az oka. Rövid idő alatt rájött mindenki erősségére, és ezt fejlesztette bennünk. Engem, mint „tenyeres-talpas” diákot beosztott, hogy az udvaron segítsek rendet tartani, de ha pakolni kellett, ott rám bízta a legnehezebb darabokat. Számomra nagy öröm volt, amikor elvitt őszi betakarításra, ahol Tanár úr bográcsban főzetett nekünk ebédet. A legnagyobb élményt az jelentette, amikor életemben először Budapestre utazhattam osztálykirándulás keretében 3 napra. A nevezetességeken kívül megnéztük az április 4-i díszszemlélt is. De a tanulásban is sokat segített, ha kellett 2–3-szor is elmagyarázott mindent. Szerettem a barkács-szakkörben is dolgozni, gyönyörű ajándékokat készítettünk pl. karácsonyra is a szüleinknek. A famunkákat ő szeretettette meg velem, ami meghatározó volt életemre. Csak köszönettel tartozom neki!”*

Nyúl László kezűgyességét édesapjától örökölte. Amíg egészsége engedte, nagyon szeretett barkácsolni, bármit megjavított a munkahelyén és a lakásukban is. Az első debreceni éveiben a nyári szünetekben is dolgozott, például bádogos- és vízvezeték-szerelők mellett is.

Egészsége nem engedte, hogy végig taníthasson, az alattomos kór megtámadta szervezetét. Súlyos műtéteken esett át, köztük szív-műtéten is, de szerencsésen felépült. Orvosai csak pár évet jósltak neki, de szívós szervezetének és a gondos ápolásnak köszönhetően ez 25 évre tolódott ki. Műtéteit, betegségeit türelemmel, méltósággal viselte.

Betegben is tenni akart. Hajdú-Bihar megyében egyik alapítója és vezetője lett a betegársait összefogó Hajdú-Bihar Megyei ILCO Klubnak, ahol a tanácsadó, segítő munkában mindig példát mutatva élen járt, erejét nem kímélve minden tőle telhető munkát elvégzett addig, amíg bírta. 17 évig mint a klub alapító titkára tevékenykedett. Mindenki csak Tanár Úrnak szólította. De más városokban is segítette az új klubok létrehozását, működését.

2006-ban kapta meg gyémántdiplomáját. Élete utolsó két évében már nem vállalt

plusz feladatokat, de ekkor is gyakran keresték személyesen vagy telefonon tanácsokért. Decemberben nagyon legyengült, és 2008. január 8-án néhány hetes szenvedés után elhunyt.

NYÚL IMRE
ny. tanár
Debrecen

NYULASI IMRE (Székesfehérvár, 1906. július 8. – Nyíregyháza, 1992. június 25.) középiskolai és felsőfokú intézeti tanár

A matematika és fizika szeretetét nemzedékekbe beoltó nyíregyházi tanár Nyulasi János géplakatos és Jakab Mária háztartásbeli gyermekeként látta meg a napvilágot Székesfehérváron. Imre fiuk a szülővárosában végezte a középfokú tanulmányait, a fehérvári állami főreáliskolában érettségizett 1924-ben. Ugyanennek az évnek a szeptemberében mennyiségtan–természettan (mai kifejezéssel: matematika–fizika) szakra iratkozott be a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán. Az egyetemen matematikából Fejér Lipót, Suták József, Rados Gusztáv tanítványa volt. Fizikából Tangl Károly és Fröhlich Izidor voltak a professzorai. De nemcsak a szűken vett szakterületei tárgyait találjuk meg az indexében. A humán tudományok iránt is érdeklődő fiatalember hallgatott még Császár Eleménnél magyar irodalomtörténetet, Gombocz Zoltánnál történeti nyelvészetet, és részt vett Négyesy László stílusgyakorlatain is. Egyetemi vizsgáit időben és jó eredménnyel tette le. 1928 októberében került sor a szakvizsgájára, ezt mennyiségtanból dicséretes, természettanból jó eredménnyel teljesítette. 1929 májusában pedagógiai vizsgát tett ugyancsak jó minősítéssel. Középiskolai mennyiségtan–természettan szakos tanári oklevelét 1929. június 5-i dátummal állította ki a Pázmány Péter Tudományegyetem Tanárképző Intézete.

Nyulasi Imre 1929 őszén lett a **nyíregyházi Kálvineum** helyettes tanára, s három év múlva, 1932-ben léptették elő rendes tanárrá. Az 1932-es év az ifjú tanár magánéletében is fontos változásokat hozott: májusban eljegyezte, szept. 28-án pedig feleségül vette Tóth Erzsébet magyar–német szakos tanárnőt, aki 1931 szeptemberétől tantestületi kolléganője volt. Házasságuk pár hónap híján hatvan éven át tartott, Imre bácsi haláláig. Gyermeük nem született, így mindketten az iskolai munkának szentelték a szabadidejük nagy részét is. Nyulasi Imre hamar beletanult a tanítónőképző intézeti oktató- és nevelőmunkába. Az első nyíregyházi tanéve alatt több alkalommal órát látogatott a debreceni Dóczy Intézet tanítónőképzőjében is, s a dóczyi kollégák óráin szerzett tapasztalatait a módszeres értekezleteken meg is osztotta tanártársaival. A tanítónőképzőben folyó valláserkölcsi nevelésbe is viszonylag korán bekapcsolódott, a Leánykálvineum 1931/32-es tanévről kiadott értesítőjében ennek bizonyítékeként az alábbi mondatot olvashatjuk: „*Intézetünkben ez évben is hat bibliakörben folyt az Ige tanulmányozása, az igazgató, az igazgató felesége, Nagy Vilmos és Nyulasi tanárok vezetésével.*” A Nyulasi házaspár a képzős diákok szüleivel

is szívesen megosztotta a leendő tanítónők nevelésére vonatkozó gondolatait. Ahogy az a Nyírvidék c. lap 1936. febr. 27-i számából kiderül, az 1935/36-os tanév harmadik szülői értekezletén Nyulasi Imre és Nyulasi Imréné előadását hallgathatták meg a növendékek szülei. Az említett lapban közölt tudósítás meglehetősen szűkszavú, de annyit mindenesetre megtudunk belőle, hogy Nyulasi tanár úr „a 45 perces órák kérdését, azoknak [a] képzőben való alkalmazhatóságát világította meg nagy tárgyilagossággal és az összes szóba jöhető szempont alapos mérlegelésével. Hangsúlyozta, hogy a tanítónőképző szakiskolai jellege olyan akadályokat gördít a 45 perces órák bevezetése elé, amiket – úgy látszik – a hivatalos kormányzat sem tudott egyelőre elhárítani, mivel a képzőintézetekre nem terjesztette ki a 45 perces óráról szóló rendelet hatályát.” Az ambiciózus fiatal tanár 1934. május 19-én tette le a középiskolai tanári képesítést tanítóképző intézetekre is kiterjesztő vizsgálatot. Ettől kezdve már – az Apponyi Kollégium által kiállított diploma birtokában – okleveles tanítóképző intézeti tanárként erősítette a református tanítónőképző tantestületét.

Nyulasi Imre rendszerezőképeségének és az adminisztratív munka területén megmutatkozó szorgalmának, precizitásának az elismerését jelentette, hogy a tanítónőképző intézet igazgatója bevonta őt a vezetői munkába. 1940 márciusában lett első alkalommal igazgatóhelyettes. Később még néhány alkalommal betöltötte ezt a posztot. A második világháború a Nyulasi házaspár életét is felforgatta. Nyulasi Imrének 1944. október 1-jén kellett bevonulnia Ónodra katonai szolgálatra. 1945. május 23-án Pozsonynál hadifogságba esett. Ezután a Szovjetunióba hurcolták több ezer katonatársával együtt, az ottani fogolytáborban kemény fizikai munkát kellett végeznie embertelen körülmények között. A bányászélet viszontagságaival is itt ismerkedett meg. 1946-ban Porzolt István orosz nyelvű levélben kérte a szovjet hatóságoktól Nyulasi Imre rendkívüli hazabocsátását. A sok szenvedést átélt tanárt 1948. május 24-én bocsátották haza a szovjet hadifogságból, a naszaurai hadifogolytáborból. Erre az időszakra és Nyulasi Imre tanári habitusára így emlékezett *Reményi Júlia*, az egyik régi tanítványa: „Ha hallottuk, hogy hadifogolyvonat érkezik Nyíregyházára, Erzsike néni sietett a vasútra, a férjét várni. Egyszer végre tanár úr is hazaérkezett. Sovány volt, de végre itthon. Ő sok gondolkodtató feladatot adott. Ötödév végén én búcsúztam tőle az osztály nevében.” Bár eléggé leromlott egészségi állapotban érkezett meg Nyíregyházára a földi pokolként megélt fogságból (szívizom-károsodással, tönkrement fogakkal), Nyulasi Imre a hazatérése után hamar visszatért a tanítónőképző intézeti munkájához, s az emlékezők tanúsága szerint a korábbi lelkiismeretességgel és elmélyült hivatástudattal teljesítette tanári kötelességeit. Erre utal az is, hogy a már államosított tanítónőképző 1951. június 6-án tartott „termelési értekezletén” elsőként emelte ki az igazgató a tantestületből Nyulasi Imrét mint példamutató tanárt. A többiek elé példaként állított tanár munkájából a következő dicséretet érdemlő mozzanatokot ragadta ki: „... igen nagy felelősségérzéssel végezte az igazgató három hónapi helyettesítését. Ez a munka még attól is nagy testi és szellemi megerőltetést kíván, aki már évek óta csinálta ezt, de mégsem volt a munkájában fennakadás. Sikerral tanít a szakértetségén és vezet kétéves továbbképzésben résztvevő csoportot.”

Porzolt István igazgató az 1952/53-as tanév során a tanítónőképző minden egyes tanáráról kb. másfél-két oldal terjedelmű jellemzést készített. A Nyulasi Imre tanári alkatát és munkáját bemutató szövegből azért is érdemes néhány mondatot szó szerint idézni, mert ezek egyértelműen igazolják, mennyire elhivatott, lelkes pedagógus maradt még 50 felé közeledve is a jeles matematikatanár. Többek között a következő megállapításokat olvashatjuk róla: „Kiváló szakmai felkészültségű tanár. Nemcsak tárgyi tudása igen alapos, hanem ugyanakkor szakdidaktikájában való jártassága is igen jó. Az új tanítási egységet

mindig világos logikai okfejtéssel, részletes, több oldalú megmagyarázással állítja növendékei elé, s fáradhatatlanul ismétli és ismételteti mindaddig, míg meg nem győződik róla, hogy az osztály zöme megértette a példát. A legelvontabb és nehezen érthető tételt is érdekessé tudja tenni a tanulók számára, és ezért óráin matematikában ritkán tapasztalható aktivitást mutatnak a tanulók. Óráinak felépítése rendszeres, egyetlen hiba, hogy éppen a nagyon alapos feldolgozásra való törekvés miatt időbeosztása nem mindig megfelelő. Gyakran nyúlnak bele órái a szünetekbe. Tanítványaitól sokat követel. [...] A természettudományos társulat megbízásából nagyszámú fizikai, természettudományos tárgyú előadást tartott városunk és néhány vidéki község üzeimben. [...] Nyugodt, megfontolt egyénisége nemcsak a tanulók magatartásának alakítására, hanem a testület közösségi tudatának fejlődésére is jó hatással volt. Mindig nagy érdeklődéssel fordult az iskola és a nevelőtestület közös ügyei iránt, mint a szakszervezet gazdasági felelőse, valamint tüzelőfelelősként sokat segített a testület tagjainak.”

Ugyanebben a jellemzésben szót ejt az igazgató Nyulasi tanár úr osztályfőnöki tevékenységéről is. A vezetői véleményből kiderül, hogy ezt a feladatát is a tőle megszokott lelkiismeretességgel látta el. *Porzolt* így mutatta be Nyulasi Imre igyekezetét az osztályfőnöki munka területén: *„Mint osztályfőnök nehéz feladatot kapott a III. b osztály vezetésével. Évek óta ez a leggyengébb tanulmányi eredményt mutató osztályunk. Sok kísérletet tett az osztály eredményének megjavítására, a fegyelem megszilárdítására és az osztálykollektíva kialakítására. Egyik-másik kezdeményezésnek a jó hatása meg is mutatkozott. Kétségtelenül sikerült az osztályt a holtpontról elmozdítani. [...] Az osztályfőnökséggel járó adminisztratív munkákat mintaszerű pontossággal, hibátlanul végezte.”* A jellemzésben említett problémás osztály, amely 1954-ben tett tanítóképzős érettségit, valóban összetartó közösséggé forrhatott össze Imre bácsi keze alatt, ezt bizonyítja, hogy az osztály tagjai sok-sok év elteltével sem feledkeztek meg egymásról. A nyugdíjas tanítónőként élő egykori tanítványok 2005. október 7-én rendeztek egy rendhagyó 51 éves találkozót, majd 2009-ben, az érettségijük 55. évfordulójának évében gyűltek újra össze egy kis múltidézésre.

Nyulasi tanár úr nemcsak az iskola falai között gyakorolta a pedagógushivatást. A felnőttek ismereteinek bővítésére, ismeretterjesztő előadások tartására is szívesen vállalkozott. Az ötvenes években szokásban volt, hogy „csillagászati hetet” rendeztek az őszi hónapok valamelyikében, s ilyenkor a vidéki városokban is igyekeztek olyan programokat összeállítani, amelyek közelebb hozták a természettudományokban kevésbé jártas közönséghez az égbolt titkait. Nyulasi Imre a csillagászati heteken örömmel vállalt szerepléseket, 1954. szept. 7-én pl. *„A Hold, a hozzánk legközelebb álló égitest”* címmel tartott előadást a sóstóhegyi Vörös Csillag tsz.-ben, két évvel később, 1956. szept. 14-én pedig a bolygók közötti utazás problémáit és a rakéták működésének jellemzőit ismertette az érdeklődő nyíregyházi felnőttek előtt.

Az 1960-as év nagy változást hozott a már idősödő, köztisztletnek örvendő nyíregyházi tanár életében. Meghívták, hogy tanítson matematikát az 1959-ben létrejött **Felsőfokú Tanítóképző Intézetben**. Bár egész addigi életét a középfokú oktatásban töltötte, hiszen először a tanítónőképzőben, majd annak utódintézményében, a **Kölcsey Ferenc Leánygimnáziumban** tanított, nem ijedt meg a kihívástól, vállalta a szakmai elismerést jelentő feladatot. Felsőfokú intézeti tanári munkáját 1960. szept. 15-én kezdte meg. Lakatos István kollégájával együtt matematikát és számtan-módszertant oktatott a tanítói pályára készülő hallgatóknak. A középfokú oktatásban szerzett közösségépítő tapasztalatait a felsőfokú oktató-nevelő munkában is kamatoztatta. Az akkoriban bevezetett patronáló tanári munka tulajdonképpen a középiskolai osztályfőnökség sajátos meghosszabbításaként, annak

felsőfokú intézeti variánsaként is felfogható volt. Nem csoda, hogy Nyulasi Imre az 1961. nov. 2-i intézeti tanácsülésen, amelyen a patronáló tanári rendszer működését vitatták meg az oktatók, szívesen beszámolt a saját patronáló tanári élményeiről, szerepmegvalósításáról is. Az értekezlet jegyzőkönyvének tanúsága szerint egészen részletesen ismertette a csoportja körében végzett tevékenységét. A jegyzőkönyvben fennmaradt összefoglalás szövege így örökítette meg Imre bácsi beszámolóját: *„Nyulasi Imre intézeti tanár, az I. évfolyam 1. csoportjának patronálója megállapítja, hogy a tavalyi kollégiumi patronálásnál célravezetőbb az idei szervezett tanulócsoporthatóság tevékenység. Eddig három csoportgyűlést tartottak. Tartalmasak voltak a gyűlések, de a hallgatók jó része sokallta a rájuk fordított időt. A foglalkozás tervezett derűsebb része eddig elmaradt, a gyűlés értékelése is. A tanulmányi előmenetelre és a közösségi magatartásra vonatkozó bírálatok személyre szólóak voltak, s végül elfogadták őket az érintettek. Sikeres politikai beszámolót tartottak a német kérdéssről, volt több hozzászólás is. Foglalkoztak Szabó Lőrinc gyermekverseivel. Ő mint patronáló tanár érdeklődéssel fogadott előadást tartott a földön kívüli élet problémájáról. Ankétot tartott a csoport a tanítói hivatásról, annak mostani elképzeléséről. Kapcsolatban állnak az V. sz. általános iskolával. Családlátogatásokon vesznek részt a csoport tagjai az iskola nevelőivel, a problémás, nehéz családokat keresik fel elsősorban.”*

Nemcsak a patronáló tanári rendszerbe építette be Nyulasi Imre a régi középfokú tanítóképzés jól működő gyakorlatainak továbbfejlesztett változatát. A felsőfokú képzés induló stádiumában egymást követték a tantervi reformok. Már 1961 tavaszán megfogalmazták az egyes tanítóképzők különböző szakcsoportjai az első tantervben meghatározott tananyag-elrendezéssel és tananyag-tartalmakkal kapcsolatos kritikájukat és az új tantervi javaslatra vonatkozó észrevételeiket. A nyíregyházi Felsőfokú Tanítóképző Intézet tanári gárdája is komolyan vette ezt a feladatot, így az intézmény vezetői terjedelmes javaslatkötetet küldtek a minisztériumba. A nyíregyházi oktatók javaslatai közül kiemelkedik a két matematikus (Lakatos István és Nyulasi Imre) észrevételeinek csoportja, mivel ők nemcsak szűk szakdidaktikai szempontok alapján vizsgálták meg az első tanterv használhatóságát és a felsőfokra került képzés helyi problémáit, hanem általános pedagógiai és lélektani szempontokat is figyelembe vettek a megállapításaik megfogalmazásakor. Ők a felsőfokúvá vált képzés esetében is a lassú átalakítás hívei voltak, úgy vélték, hogy a középiskolai oktatómunkában bevált módszerek némelyikének a felsőfokú tanítóképzésbe való beépítése nagymértékben segítené a diákokat a matematikai alapfogalmak alapos elsajátításában és megértésében. Nyulasi Imrééknek a következő konkrét elképzeléseik voltak ezzel kapcsolatban: *„Fontosnak tartjuk, hogy előadások végén [az] előadók a hallgatók aktív bevonásával összegezzék az előadás lényegét, győződjenek meg arról, hogy a hallgatók többsége megértette-e és helyesen értette-e meg a lényeget, és a megértéshez szükséges vagy az előadásban nyújtott alapfogalmakat elsajátították-e? A legközelebbi előadás előtt kíváncsiak valamelyik hallgatótól, vagy hallgatóktól visszakérdezni az anyag lényegét és a továbbhaladáshoz szükséges alapfogalmakat. [...] Kíváncsiak volna a hallgatók 5-6 fős tanulócsoporthatóságba való beosztása egy-egy jó képességű tanuló vezetésével. E tanulócsoporthatóság működésének az órarendben megállapított ideje lenne, melyen kötelező a részvétel. Ilyenkor megbeszelnék, megvitátnák az előadások lényegét, tisztáznák és ismételnék az alapfogalmi ismereteket. A szaktanárok meglátogatnák e csoportokat munkájuk közben és a szükségnek megfelelően bekapcsolódnának a vitákba.”* Ezekben a javaslatokon érződik, hogy szerzőik nem az írásztal mellett töprengve születtek meg őket, hanem a gyakorlat eleven valóságában foglalmazódtak meg bennük. Konkrét tantermi tapasztalatok adtak súlyt és hitelt a két kiváló matematikus által felvázolt ötleteknek.

Sajnos Nyulasi Imre nem szolgálhatta hosszú ideig a felsőfokú tanítóképzést, mivel hatvanadik évét betöltve, 1966. augusztus 31-én nyugalomba vonult. Távozásával talán az utolsó régi vágású matematikatanárt veszítette el a nyíregyházi Felsőfokú Tanítóképző. Nyulasi Imre volt az utolsó olyan matematikus az intézményben, aki nemcsak a szaktudományait művelte magas fokon, de stabil pedagógiai és lélektani háttérrel is fel volt vértézve. Nyugdíjasként nyilván értesült a hazai matematikaoktatásban lezajlott változásokról, a 70-es évek elejére hazánkba is beszivárgó „New Math” („új matematika”) mozgalom elképzeléseiről, Pólya György matematikai heurisztikájának hazai fogadtatásáról, valamint az 1978-as új tantervről, amelynek a matematikai újjátásai Varga Tamás komplex matematikaoktatási kísérletének a tapasztalataira épültek. Ezekből ő már kimaradt, csak szemlélőként, távolról figyelhette az új módszerek és tankönyvek iskolai bevezetését.

A leendő tanítónők és a gimnazisták szeretett szelíd szavú „Imre bácsija” 1992. június 25-én hunyt el. Pólya György a következő meghatározást adta a jó matematikaoktatóról: „A matematikatanár az ötletek bábája.” Nyulasi Imre életén és munkásságán végigtekintve megállapíthatjuk, hogy ő valóban kiválóan megtestesítette azt az eszményt, amelyet ez a metafora kifejez: egész aktív pályafutása arról szólt, hogy a matematika könnyebb és gyorsabb megértéséhez, elsajátíttatásához gondolt ki eljárásokat, fogásokat, ötleteket.

Források:

- Az Intézeti Tanács 1961. nov. 2-án tartott üléséről készült jegyzőkönyv. 9 lapból álló gépirat, 296/1961-es iktatószámmal ellátva. Nyíregyházi Egyetem Irattára, Felsőfokú Tanítóképző Intézet iratai, 1961-es dosszié.
- Az új tantervi javaslattal kapcsolatos észrevételek. 59 lapból álló gépirat, 89/1961-es iktatószámmal ellátva. Nyíregyházi Egyetem Irattára, Felsőfokú Tanítóképző Intézet iratai, 1961-es dosszié.
- Ferencz Miklósné et al. 1998. A nyíregyházi Leánykálvineum Református Tanítónőképző és Líceum Intézetének jubileumi emlékkönyve 1928-1998. Nyíregyháza, Leánykálvineum Reform. Illyés Endre 1939. A felekezeti tanítónőképzők felekezeti jellege. Debrecen, Városi Nyomda
- Jegyzőkönyv a Nyíregyházi Tanítónőképző nevelőtestületének 1951. június 6-án tartott termelési értekezletéről. 4 lapból álló, iktatószám nélküli gépirat. Nyíregyházi Egyetem Irattára, Középfokú Tanítónőképző iratai az 1958/59-es tanévig.
- Porzsolt István 1952/53. Nyulasi Imre jellemzése. 1 lapból álló, mindkét oldalán teleírt gépirat. In: Ugyanő: Oktatói jellemzések. 40 lapos, ¾ részben teleírt füzet + 31 db különálló gépelt lap. Lelőhelye: MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára, XIV. 41., 3. doboz

VINCZE TAMÁS
főiskolai docens
Nyíregyháza

NYULASI IMRÉNÉ Tóth Erzsébet (Tiszakeszi, 1907. június 18. – Nyíregyháza, 1993. április 9.) középiskolai tanár

A „magyar nyelv szerelmeseként” emlegetett, ismert és elismert nyíregyházi tanárnő Tóth Imre tiszakeszi tanító és Fűry Erzsébet házasságából született 1907-ben. Tóth Imre második, kései házasságában élt kislánya születésekor, jóval fiatalabb felesége szintén egy tanító leánya volt. Erzsike hároméves volt, amikor édesapját negyvenévi tanügyi szolgálat után nyugdíjazták. Nem sokáig maradt a család a csendes, Tisza menti kis faluban az édesapa nyugdíjazása után, abban az évben költöztek el Rimaszombatra, amikor Erzsike elkezdte az elemi iskolát. Az élénk eszű, gyors felfogású kislány itt járt elemibe, és itt végezte el a polgári leányiskola elő három osztályát is. A negyedik polgári elvégzéséről viszont már Debrecenben állították ki a bizonyítványát, mivel közbeszólt a történelem, jött 1918/19-ben a cseh megszállás, és sok más magyar családhoz hasonlóan őket is kiutasították Rimaszombatról. Tóth Imre Debrecenre választotta a családja új lakhelyéül, ahol Mocsári László tanító és felesége fogadta be az idős családfőt és hozzátartozóit. Itt hamarosan teljes árvaságra jutott Tóth Erzsike, mivel 15 éves korában az édesanyját, majd 18 éves korában az édesapját is elveszítette. Szülei halála után egy idős, gyermektelen nagybácsija és annak felesége vette magához az árván maradt fiatal lányt, aki a Dóczi Intézetben folytatta középiskolai tanulmányait. Károly bácsi, a gyermektelen jegyző és felesége, Juliska néni vélhetően nem tudták vagy nem is akarták pótolni az elveszített meleg családi légkört, Erzsike leánykori naplója ugyanis tele van depresszióra és lelki szenvedésekre vonatkozó megjegyzésekkel. A tehetséges fiatal leány 1925-ös érettségije után a tanári pálya mellett döntött, így a Tisza István Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára iratkozott be. Egyetemi indexében a legjobb kollokviumi eredmények sorakoznak egymás után, a legtöbb professzori bejegyzés a következő: „dicséretesen kollokvált” vagy „igen szorgalmas”. Magyar–német szakos középiskolai tanári diplomáját 1930-ban szerezte meg.

Az elhivatott fiatal pedagógus 1931-ben került a **nyíregyházi Kálvineumba**, ahol helyettes tanár volt 8 éven keresztül, s csak 1939-ben kapott rendes tanári előléptetést. Ugyancsak 1939-ben oklevele érvényességét a tanítóképző intézetre is kiterjesztette az Apponyi Kollégium. A Kálvineumban a magánéleti boldogság is rátalált: 1932 tavaszán lett tanítónőképzős kollégájának, Nyulasi Imrénének a jegyese, majd néhány hónap múlva felesége. A boldogító igen kimondására 1932. szept. 28-án került sor, erős szövetséggé ért házasságuk mintegy hatvan éven át tartott, Imre bácsi haláláig. Nyulasi Imréné ugyan sohasem lett édesanya, de osztályfőnökként tanítónőképzős és gimnazista növendékek generációinak vált a második édesanyjává. Tanári munkáját kezdettől fogva a legnagyobb igényesség és a legkitartóbb következetesség jellemezte. Minden erejével azon volt, hogy a leendő tanítónők helyesírása kifogástalan legyen, választékosan fogalmazzanak és megszeressék az olvasást. Ezért a céltért áldozta fel a szabad órái jó részét is. Már kora reggel, a tanítási órák előtt berendelt magához tanítványokat, akikről memoriterekre kérdezett ki, vagy a gyakorlás céljából kiadott feladataikat ellenőrizte. Tóth Erzsébet egyik legfőbb tanári erénye – a példás kötelességtudás mellett – a szinte határtalan ötletgazdagság, kreativitás volt. Mindig igyekezett olyan új feladatokat, versenyeket, gyakorlatokat kitalálni, amelyekkel még lelkesebb munkára ösztönözhetette a diákjait. Egyik volt tanítványa, aki 1941-ben került be a tanítónőképzőbe, így emlékezett Erzsike néni egy igen eredeti kezdeményezésére: „*Nyulasi Imréné olyan szavalóversenyt rendezett,*

amelyen nem a vers előadása volt a fontos, hanem a minél több könyvnélküli megtanulása volt a cél. Nyolcvanhat verssel lettem első. Igen nagy sajnálkozással adta át Erzsike néni a 24 filléres jutalomkönyvet, mondván, nem számított ekkora teljesítményre. Én pedig úgy örültem az »Arany elbeszélő költeményei és balladái« 100 oldalas kis könyvnek, mintha egy nagyon drága könyvet kaptam volna. Még most is megvan.”

Nyulasiné másik nagy szívügye a nyelvművelés mellett a diákszínjátszás volt. A magyar irodalom több prózai alkotását is színpadra alkalmazta, elkészítette a dramatikus átiratukat. Ennek emlékét így idézte fel egy másik régi tanítványa: „A magyar irodalom gyöngyszemeit nemcsak olvastuk, hanem színdarabként el is játszottuk. Ezt drága osztályfőnökünknek, Erzsike néninek köszönhetjük. A tanítási órán kívül pluszmunkában foglalkozott velünk. Ezért rajongtunk érte. Szerettük, mert szeretett. Sok áldozatot hozott értünk. A »Júlia szép leány« balladájában Júliát, Csokonai Dorottyájában Dorottyát játszottam. Kedves emlékem »Az orr« című komédia, amelyben az összekuszált szálakat a cserfes – a szerelmeseket segítő – kis szobalány bogoztta ki. Ez is én voltam. Petőfi »János vitéz«-ében a narrátor szerepe jutott rám. – Játszva tanultuk meg ezek által a jellemábrázolást. Mélységében foglalkoztunk az íróval, költővel és műveivel. Igaz öröm volt számunkra az ismeretszerzés, mert sikerélményünk volt.”

A második világháború utolsó évének eseményei Nyulasi Imréné életét is felborították. 1944 őszén a férjének be kellett vonulnia katonai szolgálatra, majd 1945 tavaszán a már nem is olyan fiatal tanár hadifogságba esett. Tóth Erzsébet hűségesen követte férje egységét Ausztriába, majd Németországba is, végül – miután Nyulasi Imrét a többi hadifogollyal együtt a Szovjetunióba hurcolták – hazatért Nyíregyházára. Itt a lakásukat kifosztva találta, a bútoraik nagy részét és az összes ruhájukat elvitték, mialatt ő a férje nyomában járt. A lakását egy ideig nem is kapta vissza. De nem ez volt a legnagyobb gond. A nyugati „kényszerkirándulás” miatt súlyosan megbüntették, mivel 1945 őszén első körben nem igazolták, eltiltották a tanítástól. Az volt a vád ellene, hogy éppen akkor hagyta el az országot, amikor a hazája a legnagyobb bajban volt, és minden segítő kézre szükség lett volna. Szerencsére nem sokkal később egy újabb igazolási eljárásban sikerült tisztáznia magát a kemény váddal illetett tanárnőnek, és újra munkába állhatott a Kálvineum tanítónőképzőjében. Abban a rövid átmeneti időszakban, amíg nem taníthatott, kosztos diákokat fogadott, abból próbált megélni, hogy hat diák ellátásáról gondoskodott.

A 40-es évek végén sok-sok változást élt át Nyulasiné iskolája: az 1948-as államosítás mellett az iskola profilja is módosult, végül 1950-től újra négyéves tanítónőképzőként működött egészen az utolsó középfokú tanítóképzős osztály kirepüléséig. Nyulasiné számára az ötvenes évek első fele a szakmai pálya csúcsát, a legkomolyabb tanári sikerek és nyelvművelői kiteljesedés időszakát jelentette. 1952-ben új diplomát is szerzett: sok más nyugati nyelvet tanító kollégájához hasonlóan ő is elvégezte az orosz nyelv és irodalom szakot, és lelkesen fogott bele az újonnan megismert idegen nyelv oktatásába. Orosztanári oklevelét az Egri Pedagógiai Főiskola állította ki.

Ezekben az években Nyulasi Imréné több pedagógiai pályamunkában is megosztotta tanári tapasztalatait a szakmai olvasóközönséggel. 1950 májusában III. helyezést ért el a Szabolcs-Szatmár Megyei Pedagógus Szakszervezet pályázatára beküldött munkájával. Pályaművét a következő címmel nyújtotta be: „*Módszerfejlesztési kísérleteim, tapasztalataim és elért eredményeim a magyar helyesírás és az orosz nyelv tanításában*”. Pályamunkájának egy részletét a Köznevelés 1951-es évfolyamában is leközölték. Ebben a cikkben számolt be azokról a pedagógiai újításairól, kísérleteiről, amelyekkel a helyesírás törvényszerűségeinek a könnyebb megértését és megszilárdítását igyekezett elérni a tanulóinál. Ilyen találmánya

volt pl. az ún. „helyesírási tábla”. Ezt az újítását a következőképpen ismertette a cikke: *„Ezt közösen szerkesztettem növendékeimmel, erős kartonpapírból. Lényege az, hogy mozgatható betűkkel szöveg rakható ki rá hét sorban. Piros és fekete nyomtatott betűsorozatot csináltunk olyan nagyságban, hogy az utolsó padból is jól látható legyen. Névsor szerint haladva mindennap más és más rakott ki rá szöveget az aznapi helyesírási anyagból, úgy, hogy a törvényszerűségeket feltüntető szórészeket [...] piros betűkkel rakta. Természetesen az teljesen egyéni leleményétől függött, hogy miképpen öleli fel, rendszerezi az anyagot, s mennyire tudja piros betűkkel szemléltetni a szabályokat. Az osztály ezt is megbírálta, szem előtt tartva a leendő tanítói hivatást.”*

1954 tavaszán egy másik pályaművel is sikert aratott Nyulasiné, ezt a pályamunkát be is válogatták a *Közösségi nevelés középiskoláinkban* c. tanulmánykötetbe. A nyíregyházi tanárnő tanulmánya az alábbi cím alatt található meg az izgalmas esettanulmányokat, kísérleteket bemutató kötetben: *Osztályfőnöki tapasztalataim az osztályközösség kialakításában és a tanítói hivatásra való nevelésben*. Nehéz lenne pontosan meghatározni ennek a dolgozatnak a műfaját. Pedagógiai naplónak, kísérletleírásnak, (tágabb értelemben vett) esettanulmánynak, osztályfőnöki módszertani ötletárnak egyaránt tekinthető. A tanulmányban egy tanítóképzős osztály első nyolc hónapjáról kapunk színes, élvezetes, igen olvasmányos tudósítást. A mű keletkezési időpontjának érdekessége, hogy az 1953/54-es tanévben tanulmányait megkezdő tanítónőképzős osztály a nyíregyházi közép fokú tanítónőképzés utolsó évfolyamának tanulóit foglalta magába. 1954 szeptemberétől fokozatosan épült ki a gimnáziumi rész, ezzel párhuzamosan folyamatosan sorvad el a tanítóképzős részleg. 1957-ben tettek érettségi vizsgát az utolsó tanítónők, s 1958-ban érettségizett az első gimnáziumi osztály. Igazából ez az anyag tehát a nyíregyházi tanítóképzés utolsó éveinek egyik emléke, ezen belül is a legutolsó képzős osztály indulásának páratlan értékű megörökítése.

Nem csupán az 1954-ben megjelent tanulmány igazolja azt, hogy Nyulasiné kiváló gyakorlati nevelő volt, aki az osztályfőnöki munkát szinte művészetté emelte. Az 1952/53-as tanév során *Porzolt István* igazgató a nyíregyházi Állami Tanítónőképző minden egyes tanáráról jellemzést készített, ezek megtalálhatók a megyei levéltárban őrzött Porzolt-hagyatékban. Nyulasiné munkájáról és tanári habitusáról még a minden elfoglaltságtól mentes igazgató is csak szuperlatívuszokban tudott írni. Az iskola vezetője többek között az alábbiakat emelte ki Erzsike néni tanári erényei közül: *„Oktató-nevelő munkáját következetes, határozott követelésen alapuló, magas színvonalú óratartás jellemzi. Következetessége és maximális munkabírása mindnyájunk előtt ismeretes. Szakmai munkáját a legnagyobb odaadással és lelkesedéssel végzi. Fő törekvése, hogy minél többet adjon át a maga széles körű tudásából tanítványainak, s valóban ezek tantárgyaiból igen jó átlagos eredményt érnek el. Főiskolán, sőt egyetemen is megtartják középiskolai tanulmányi eredményüket. Irodalomtanításának erőssége az olvasási kedv felébresztése, az olvasómozgalom széles körű szervezése, az irodalom iránti érdeklődésnek a szakköri munkában való elmélyítése, helyes irányítása. [...] Osztályfőnöki munkáját is a fáradhatatlanság, nevelői önfeláldozás jellemzi. Tanítványait, azoknak minden problémáját, iskolai és családi ügyeit jól ismeri. Osztálya DISZ-szervezetének aktivizálása és a jó osztályközösség kialakítása állott egész évi osztályfőnöki munkájának középpontjában. Megállapítható, hogy osztálya, mely képességek tekintetében nem áll fölötte a többi osztálynak, az ő szívós, odaadó szervező, közösségalkotó munkáján keresztül vált iskolánk legjobb tanulmányi eredményt elérő és fegyelmezettséget mutató osztályává. [...] Tapasztalatait mindig kész átadni más kartársaknak. Erről különösen a fiatalabb kartársak és gyakorlóiskolai kartársaink több alkalommal szép bizonyágot tettek.”*

Az ötvenes években az iskola falain kívül is értékes munkát végzett az ambiciózus és fáradhatatlan tanárnő. 1954-ben és 1955-ben a nyíregyházi rádióban nyelvművelő előadás-sorozatot tartott. 1954 és 1956 között a Néplapban állandó rovata volt „Nyelvőr” címmel. Hosszú éveken át vezette a TIT Szabolcs-Szatmár megyei szervezetének nyelvi szakosztályát. A szakosztály életét is felpezsdítette, felélénkítette az elnöknő nyelvművelő szenedélye. 1955-ben például a következő

vállalásokról számolt be a Nyelvőr hasábjain: *„A középiskolások bevonásával összegyűjti a szakosztály a város felirataiban található helyesírási és nyelvi hibákat, s a Hazafias Népfront segítségével kijavíttatja őket. Nyelvünk megbecsülésének és szeretetének elmélyítésére a Tihanyi Apátság Alapítólevele létrejöttének 900-ik évfordulója emlékére tavasszal egy nagyszabású, nyelvünk fejlődését és az érte vívott harcot feltűntető kiállítást rendezünk. Nyelvi hovatartozandóságunk tudatosítása és nyelvrokonaink megszerettetése céljából pedig Rokonnépeink című nagy előadást keretében ismerteti majd a szakosztály nyelvrokonaink hazáját, népét, kultúráját, művészetét, – belevonva a műsorba a középiskolai ifjúságot is.”*

Legfontosabb működési területének mégis egész életében az iskolai osztályok színes világát érezte. Pályája alatt mindvégig élénk és őszinte érdeklődéssel figyelte tanítványai szellemi fejlődését, bontakozó felnőtt karakterét. Nyulasi Imréné az érettségi után is nyomon követte egykori tanítványai életének alakulását. Szokása volt, hogy körlevelet indított el a végzett osztálya tagjai között, akik továbbküldték egymásnak az egyre terjedelmesebbé váló levélköteget, s mindenki egy-egy újlappal gazdagította a hozzá érkezett levélcsomót. Így értesült Erzsike néni arról, hogyan boldogulnak a „gyermekei” a felsőoktatásban és a munka világában. Az utolsó két osztálya már gimnáziumi osztály volt, a tanítónőképző utódintézményeként működő **Kölcsey Ferenc Gimnáziumban**. A legutolsó osztály, amelynek 1963 és 1967 között állt az élén, teljesen új feladat elé állította az idős tanárnőt: ez már koedukált osztály volt, fiútanulók is megjelentek az addig csak leány növendékeket oktató intézmény falai között. Nyulasiné hagyatékából kiderül, hogy a nyugdíjas korhoz közeledő tanárnő az osztályába járó fiúkkal is megtalálta a megfelelő hangot: a volt diákok neki írt levelei között olyanok is vannak, amelyeket katonának besorozott volt fiútanítványaitól kapott. A gazdag és tartalmas pedagóguspálya 1967-ben ért véget, ekkor vonult nyugalomba Nyulasi Imréné.

Mit említhetünk tanári élete legnagyobb eredményeként? Talán azt, hogy nem volt olyan tanítványa, aki ne gondolt volna rá hálás szívvel, pedig nem kereste a népszerűséget, sőt: inkább szigorú pedagógus hírében állt. A diákok mégis érezték, hogy értük haragszik és nem ellenük, ostromozó szavait nem rosszindulatból, hanem éppen a javítás szándékából fogalmazta meg. Egyik volt tanítónőképzős tanítványai szavaiból is az derül ki, hogy megfogadta Erzsike néni intelmeit, még a helyes nyelvhasználatra vonatkozó tanácsait is. Ő így emlékezett vissza a régi magyartanárnőjére: *„A szigorú Nyulasy Erzsike néni a magyar irodalom és nyelvtan órák minden percét kihasználta. Sokszor jut eszembe, hogy milyen kár, hogy nem Erzsike néni tanította azokat a tv-ben, rádióban megszólalókat, akik a ba/be, ban/ben használatát nem*

ismerik, vagy az ikes igéket rosszul ragozzák.”

1992-ben nagy csapás érte a nyolcvanas évei közepén járó Nyulasinét: szelíd szavú férje elhunyt, ő pedig teljesen egyedül maradt. Egyik tanítványa kondoleáló levelére ezt írta válaszul: *„Kimondhatatlan az én fájdalom, de megnyugtat az a tudat, hogy nem férjemnek kellett elszenvednie a megözvegyülés lelki kínjait.”*

1993. április 9-én ért véget Nyulasi Imréné Tóth Erzsébet földi pályája. Haláláról egykori iskolája, a Kölcsey Ferenc Gimnázium adott hírt az Észak-Magyarország hasábjain. Egy nagy hatású tanár sosem hal meg igazán, eszméi, életelvei továbbélnék a volt diákokban, akik aztán a saját gyerekeiknek vagy tanítványaiknak adják tovább azokat. Ez a megállapítás Nyulasi Imrénére is igaz. Ő valóban tudta, mit jelent az a boldogság, amelyet – Németh László szavaival élve – *„a magunk bért nem váró elajándékozása”* szerez.

Források:

- Ferencz Miklósné et al. 1998. A nyíregyházi Leánykálvineum Református Tanítónőképző és Líceum Intézetének jubileumi emlékkönyve 1928-1998. Nyíregyháza, Leánykálvineum Reform
- Nyulasi Imréné 1955. Nyelvművelés Nyíregyházán. *Magyar Nyelvőr*, 2. 269-270.
- Nyulasi Imréné 1954. Osztályfőnöki tapasztalataim az osztályközösség kialakításában és a tanítói hivatásra nevelésben. In: Kovásznay Rezső et al.: Közösségi nevelés középiskoláinkban. Tapasztalatgyűjtemény. Bp., Tankönyvkiadó, 23-48.
- Nyulasi Imréné 1951. Tervszerűség és szemléletesség a helyesírás tanításában. *Köznevelés*, 7. 285-286.
- Porzsolt István 1952/53. Nyulasi Imréné jellemzése. 1 lapból álló, mindkét oldalán teleírt gépirat. In: Ugyanő: Oktatói jellemzések. 40 lapos, I részben teleírt füzet + 31 db különálló gépelt lap. Lelőhelye: MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára, XIV. 41., 3. doboz

VINCZE TAMÁS
főiskolai docens
Nyíregyháza

„A jó iskola a tudás örömére
tanítson meg, és ne tudással
vértessen fel.”

(Kopátsy Sándor)

OBETKÓ DEZSŐ (Eperjes [ma Szlovákia], 1919. 02. 16. – Budapest, 1995. 09.14.) középiskolai tanár

Édesapja, dr. Obetkó Dezső egyetemi magántanár, a tiszai ágostai hitvallású evangélikus egyházkerület Miskolcra helyezett Eperjesi Jogi Akadémiának nyilvános rendes tanára volt. 1925. október 14-én, életének 58. esztendejében hosszú, kínos szenvedés után csendesen elhunyt. Így gyermekei, Sára és Dezső félárván maradtak. Édesanyjuk: Szlabóczky Márta.

Obetkó Dezső 1942-ben Budapesten szerzett tanári diplomát. A Felvidéken, **Rozsnyón** kezdett el tanítani. 1953-ban **Újpestre** került a **Könyves Kálmán Gimnáziumba**. Itt tanított egészen 1967-ig.

A gimnázium lexikonjában, a *Lex Pro Homine* 281. oldalán többek között ezt olvashatjuk róla: „Sokan szerették tanítványai közül, egyenes, szókimondó ember volt, aki gyűlölte a hazugságot, ezért szenvedett, amikor a hivatalos történelemkönyvben lévő, számára nyilvánvaló hazugságot kellett tanítania. Mesélik a tanítványai, hogy egyszer odacsapta a tankönyvet a tanári asztalhoz, és magából kikelve azt kiáltotta: »Én ezt a hazugságot nem tanítom!« Azután kirohant az osztályból. Két perc múlva lecsendesedve visszajött és halkán ezt mondta: »Ha valaki feljelent, azt megbuktatom.« Persze előbb-utóbb híre ment az ilyen és hasonló megnyilvánulásainak, és őt is eltávolították a gimnáziumból, mint sorstársát, dr. Fecske András tanár urat, akit ugyancsak politikai okokból 1967-ben a dolgozók gimnáziumába száműzték.”

Az N. J. Pro Homine alapítvány alapító-kurátorának érdeklődésére Obetkó Dezső tanár úr felesége a következőt írta róla: „A férjem nagyon szeretett a Könyves Kálmán Gimnáziumban tanítani, és tudom, hogy tanítványai is kedvelték őt. A szülei felvidékiek voltak, édesapja, dr. Obetkó Dezső az Eperjesi Jogi Akadémián volt tanár. Az idők sodrásában Eperjes Csehszlovákiához került és ők Nyíregyházára költöztek, az édesapja ott is van eltemetve. Dezső a nyíregyházi gimnáziumban érettségizett, utána felkerült Budapestre. Először a Luther Otthonban lakott, és onnan járt az egyetemre, egy év múlva pedig az Eötvös Kollégiumba került. 1942-ben egyetemi diplomát szerzett. Első munkahelye a felvidéki Rozsnyó lett. [...] Mindössze egy hétig tanított Rozsnyón, mert behívták katonának és Nagyváradra vezényelték. Onnan, mint hadapród őrmester a RÁF-hoz került (a Rádió-Híradó Felderítő egységhez), majd nyugatabbra vonult az alakulata, Bágyogszovátra.

Az esküvőnk 1944. szeptember 16-án volt. Az oroszok novemberben már Szolnoknál voltak, így elutaztam Bágyogszovátra és ottmaradtam vele. Onnan megint tovább vezényelték az egységüket, és kikerültünk Ausztriába, majd Bajorországba mentünk. 1945-ben befejeződött ez a szörnyűséges háború, és mi az amerikai zónába kerültünk. A magyarokat az amerikaiak

először a környékbeli városokban, falvakban helyezték el. Minket egy Inzing nevű falvacskában szállásoltak el. Ez az Inn folyó mellett van. Végül azután a Polligben lévő volt katonai táborban helyezték el a magyarokat. Az első kislányunk ott született meg. Mindig mondtuk, hogy ő magyar gyártmány bajor címkével. (Az idő elrepült, a lányunk férjhez ment, három fiúgyermekük született, sőt, már két unokájuk is van.)

Visszatérve Dezsőre, én úgy emlékszem, hogy ő írt egy topográfiát, »Nagykálló és környéke« címmel.

Fecske András szerint a tanár úrnak hatalmas és igen választékos könyvtára volt otthon. A fenti levelet követően, talán fél év múlva az iskolából jött a hír, hogy a felesége meghalt és az egyik lánya felajánlotta az iskolának a tanár úr könyveit. Kiderült, hogy hetekkel korábban jött a felajánlás, de nem reagált rá senki az iskolából. Mire az öregdiák alapítványhoz eljutott a hír, késő volt. Hiába hívták az alapítvány képviselői a megadott számot heteken át rendszeresen, senki nem vette már fel többé a telefont, a lakást kiürítették és elhagyták. Egy nagy alkalmat így nem ragadhatott meg az iskola és mindannyian hagyatékul csak annyit kaphattunk, amennyi a fenti levélből és a megküldött képekből kiderül.

Csongor István, aki az 1958-ban érettségiző „A” osztály tanulója volt, így emlékszik Obetkó tanár úrra: „Az osztályunk jelmondata volt: »Minden ember annyit ér, amennyit embertársaiért tesz.« Az osztály összetétele mind területileg (helyiek, valamint bejárók a közeli falvakból), mind származás tekintetében igen színes volt. [...] A tanári kar egyrészt kedvelte a renitensnek tartott osztályt, másrészt viszont fenntartásokkal viszonyult hozzá.

Obetkó Dezső, az osztályfőnökünk történelmet tanított az osztálynak. Stílusa igencsak eltért a szokványostól, hivatalos történelemkönyvet nem használt, óráira más, vastag történelemkönyveket hozott magával. Óráit történelmi pletykákkal tette érdekesebbé. Minden idegszálával a magyarságtudat erősítésére törekedett. Mi, diákok a tőle hallottakból jegyzeteket készítettünk, ami akkoriban nem volt jellemző a középiskolai diákok tanulási szokásaira.

A szimpátia közte és az osztály tanulói között tulajdonképpen már az első osztálytól kölcsönös volt, tetőpontjához azonban az ’56-os forradalom után érkezett. A megtorlás éveiben szükség volt arra, hogy a tanár úr vigyázzon forrófejű diákjaira, de bizony a diákoknak is vigyáznuk kellett tanáraikra. [...]

A forradalmat követően belvárosi középiskolákból – sőt még egyetemekről is – »büntetésből« számos tanárt helyeztek át a Könyvesbe. Ilyen »büntetett személy« volt Márki tanár úr is, aki nagyon magas, egyetemi tanárhoz méltó színvonalon tanította nekünk a magyar irodalmat. Hozzánk kerülésekor persze még nem tudtuk, hogy miért került a Könyvesbe, kicsit tartottunk is tőle. 1957. október 23-án, egy évvel a forradalom kitörése után éppen ő tartott órát, amikor is elhatároztuk, hogy egyperces néma csenddel, felállva emlékezünk a leverett forradalomra és annak mártírjaira. A hetes szokás szerint az óra elején jelentett, tanár úr pedig intett és jelezte: »üljenek le!« Ám osztályunk tagjai némán, csendben állva maradtak. Márki tanár úron láthatóan úrrá vált az idegesség és a tanácstalanság. Ahogy letelt az egy perc, leültünk. Tanár úr megkérdezte a hetest, hogy »mi volt ez, kérem?« A hetes így válaszolt: »Tanár Úr, ma október 23-a van!« Ezzel az incidensnek vége lett. Később Obetkó tanár úrtól megtudtuk, hogy Márki tanár úr lerothant a tanári szobába, és kihívta őt a folyosóra, hogy megkérdezze: »Most mit csináljak?« Obetkó tanár úr megnyugtatóképp így válaszolt: »Mivel te szóltál nekem, mostantól az egész az én felelősségem!« Osztályfőnökünk azonnal megkeresett bennünket, és mélyen elérzékenyülve ecsetelte a dolog veszélyességét, ám minden korholó szavából éreztük szeretetteljes szimpátiáját. Akkoriban már enyhébb

Iskolai kiránduláson osztályával

esetekért is elhurcoltak sok embert... Kíváncsian vártuk a következő magyarórát és a nagyon szigorú Márki tanár urat. Csodálatos óra volt, mert rendkívül érdekfeszítően, baráti és szeretetteljes stílusban tartotta meg. Ettől kezdve az október 23-ikai órákhoz képest minden megváltozott, velünk nagyon kedves és jóindulatú lett. Aztán megtudtuk, hogy a többi osztályban viszont nem változott semmi, esetükben megmaradt szigorú magyartanárnak. Obetkó tanár úr így védte meg magyartanárunkat, hiszen bizalommal viseltetett az osztályhoz,

tudta, hogy senki sem árulja el a történeteket. Ezzel osztályunk már két tanárhoz is optimistán kötődött.[...]

A történetek ellenére (vagy éppen azért!) egyszer csak azt éreztük, hogy tanáraink – szinte kivétel nélkül – kedvességgel, szeretettel bántak velünk, és ha kellett, egyéb csínytevéseink miatt is védelmükbe vettek. Aztán megkomolyodtunk. Ez a korábban hírhedt osztály, amelyet – joggal – szinte csak bíráló és elmarasztalás ért, és amely sok súlyos csínytevést követett el, a 4. osztály után összevetve a többi évfolyam osztályaival, a legtöbb diplomást és élsportolót adta.”

Szörényi Levente így emlékszik: „1961 szeptemberében Vácról Újpestre kerültem, a Könyves Kálmán Gimnáziumba. Újpest ugyan nem volt valami közel, akkoriban még eléggé kiesett a városból, de megérte az utazást. A tanári kar ugyanis nagyrészt az 1956-ban kicsit »megkarcolódottakból« állt, tehát egyáltalán nem az elvtársias légkör határozta meg az iskolát. Férfiak tanítottak főleg, olyanok, akiket tudtunk tisztelni, akik képesek voltak parancsolni csupán a tekintélyük által is.

Közülük is kiemelkedett Obetkó Dezső, a történelemtanárunk. Akaratán kívül ugyan, mégis ő mutatta meg, hogy nem kell mindent elhinni, ami le van írva, s attól, hogy valami nyomtatásban vagy egyenesen tankönyvben van, még egyáltalán nem biztos, hogy igaz. [...] Hálásak voltunk neki. Hálásak, mert igazat mondott, mert az orrunkra kötötte, hogy mi a helyzet valójában. Mert hazugságnak nevezte a hazugságot. Az igazság katartikus. Ez az élmény pedig ezért ilyen maradandó.

Az a két év, amelyet az érettségiig Újpesten eltöltöttem, szintén az. No, nem a tanítás, nem az iskolai órák miatt, de az az időszak meghatározta későbbi pályámat. Megkockáztatom: ha Vácon maradtam volna 18 éves koromig, sosem születtek volna Szörényi–Bródy szerzemények, s nem lenne ma István, a király sem.

Igaz, ha Vácon maradok, lehet, hogy ma híres orvosprofesszor lennék. Ezt már sosem tudjuk meg. Kisgyerekként még régész akartam lenni, kicsit később viszont már sebészként képzeltem el a jövőmet. Hiába: a matematika annyira nem volt az én világom, hogy később, az érettségim végül egy kegyelem kettessel könyörültek meg rajtam. Az a kettés viszont hármásra rontotta az átlagomat, így az orvosi egyetemről korábban szövegetett álmaim szertefoszlottak.

Ha a matematika nem is ment, a zenélés szempontjából a Könyvesben eltöltött két év

igazán jelentős időszak volt.”

Végezetül közlöm egy készülő regény részletét. A regényt Fecske Andrásról, az édesapjáról írja a fia. Fecske András is a „Könyves”-ben tanított 1945-től 1967-ig, így kollégája volt Obetkó Dezsőnek. A részlet kettejük dialógusában (a neveket megváltoztatva) eleveníti föl a már ismert történetet:

„[...] Bandi vidáman lépdelt a földszinti folyosón, amikor kivágódott az egyik tanterem ajtaja, és naplóval a hóna alatt kiviharzott rajta Olettka Dezső. »Gyalázat! Én ezt nem csinálom tovább!« – hörögte eltorzult arccal, és a naplót a földhöz vágta. A nagy csattanásra Bandi gyorsan körülnézett, látja-e valaki az esetet, és bevonszolta a magából kikelt kollégát a kis tanáriba, amit egymás közt csak »reggeliző«-nek tituláltak, s most üresen állt. [...]»Mit tanítasz éppen?»

»A Kommünt. De nem tudod elképzelni, mi van róla a tankönyvben! A szabad nép félórakon sincs annyi hazugság, mint amit tanítani kéne. Nekem! Érted, nekem, aki a Felvidéken vészeltem át az egész gyalázatot, és pontosan tudtam mit is műveltek a Lenin-fiúk!« [...]Bandi nem szólt egy kukkot sem, sejtette, mit érez a sorstárs vele szemben. De azt is tudta, hogy valamit mondania kell. Ám még mielőtt kinyitotta volna a száját, a másik megelőzte:»Én ezt nem csinálom tovább! Inkább elmegyek a pályáról!«

Dezső idegesen végigsimította kopasz fejét. Hangja fáradt volt és lemondó. Nem nézett kollégájára, szemét mereven az asztalra szegezte. »Ne mondd már! Aztán hová mennél, mihez értesz még a tanításon kívül? Családod van, ez a hivatásod, és még az is lehet, hogy a napi munka mellett lesz időd egy-két szép tanulmányra is« – vigasztalta. [...]»Mi lesz ezekből a nebulókból, mondd meg Bandikám! Ha hazugsággal traktáljuk őket, maguk is hazugok lesznek! Ez lenne a jövő? És főként, mi lesz a véleményük majd rólunk, akik ezzel a sok hazugsággal tömtük a fejüket!« »Egy-egy mondattal azért be lehet lopni az igazságot a tananyagba... Ha már a Kommünnél tartasz, a győzelmes tiszai hadjáratnál csak úgy mellékesen megemlítheted, hogy a népbiztos megtizedelte a magyar bakákat...«»Hát te ezt meg honnan tudod?« – kerekedett el a szeme Dezsőnek. »Mert hogy én tudom, az rendben van, én történész vagyok. De te?«

»Nem kell ehhez történésznek lenni! A portelki kocsmában hallottam egykor olyantól, aki ott volt...«

A kis tanárra rátelepedett a csend. [...]

Dezső eltűnődött, majd Bandira nézett »Te hogy csinálod? Neked oroszot kell tanítani, pedig az apósod írásait a betiltott művek listájára rakták. Nem tudom, melyikünk van rosszabb helyzetben.«»Látom, történész vagy – riposztzott Bandi – még szerencse, hogy ezt itt rajtad kívül nem tudja senki. Hogyan csinálom? Bemagoltatom a diákokkal a nyelvtant, és év végén megadom mindenkinek legalább a hármast. Az órákon aztán Tolsztojról, meg Puskinról beszélek, Repin-illusztrációkat mutogatok nekik, és ha lesz majd hordozható lemezjátszója az iskolának, akkor Csajkovszkij-szimfóniákat hallgattatok velük« – vonta meg a vállát Bandi.»De hát a tanmenet! Azt nem lehet kikerülni! És mi történik, ha be nem jelentett ellenőrzést kapsz?«»Ejh, Tolsztoj meg a többiek nem voltak oroszok? – Bandi hamiskásan mosolygott. – Ha kérdezik, épp a szovjet-orosz művészet előzményeit tanítom. – Itt a »szovjet-orosz művészet«-nél kellő grimasz mellett megnyomta a szót. – Ezek az urak meg valóban az oda sorolhatók. Történetileg legalább is – somolyodott el. – Ha meg valaki fel akar jelenteni az igazgatónál, hogy nem a tankönyvet tanítom, azt megbukatom.« Bandi felcsapta a fejét, és most már hangosan kacagott, ám a végére csak elkomorult az arca.»Szégyellje magát az, aki nekünk lelkiismeret furdalást okoz! Félek attól, hogy Tolsztojt tanítok? Az legalább

tényleg örök érték. – Miközben beszélt, már megint érezte a torkából kirobbanni készülő keserűséget. – Tudod mit? – húzta a székét Dezső mellé – Állandóan azzal nyaggatnak minket, hogy neveljük ki a szocialista embertípust. Nosza rajta! »Scientia potentia est!« A tudás hatalom. Hát tömjünk minél több tudást a tanulók kobakjába! Barázdáltabb lesz az agyuk mire felnőnek, és talán nem lehet majd őket becsapni, mert átlátnak a szitán.» Obetkó Dezső Budapesten hunyt el 1995. szeptember 14-én. A Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra az Obetkó család közös sírjában.

Források:

- Vizváry Vilmos: *Lex Pro Homine* (Könyves Lexikon másokkal, Budapest, 2007.)
- Obetkó Dezsőné levele
- Nyírvidék (46. évfolyam)
- Stumpf András: Szörényi - Rohan az idő (részlet)

VIZVÁRY VILMOS

az N. J. Pro Homine alapító kurátora
Göd

OLÁH FERENC (Felsőgalla /ma Tatabánya városrésze/, 1924. 05. 06. – Sümeg, 2011. 10. 28.)
tanár, helytörténet-kutató és helytörténetíró

„Kapocs szerettem volna lenni a régmúlt és a ma embere között.”
(O. F. jelmondata)

Sümeg, az egykori püspöki székhely és nemesek lakta kisváros, ma az egyik legrendezettebb település, középkori várával a leglátogatottabb turistaközpont. Aki itt született, vagy a sorsa ide hozta, nemcsak a történelmi múlt, a Kisfaludy-kultusz bűvöletében élhetett, hanem alakítója, gyarapítója is lehetett ennek az irodalomban, művészetekben, történelmi eseményekben bővelkedő helységnek.

Oláh Ferenc, akit a sorsa e táj felé sodort, maga is egyik ikonikus személyisége lett Sümegnek. Pedig az életútja kezdete igencsak nehéz volt, nagyon szerény körülmények között nevelkedett. Édesapja, aki bányász volt, Franciaországba távozva elhagyta a családját. Ezért is költöztek a Sümegtől nem messze levő Zalaerdődre, ahol nagynője, valamint édesanyja keresetéből éltek. Itt végezte el az elemi iskolát, majd több éven át cselédmunkásként dolgozott a helyi plébános magángazdaságában. Már jóval túl volt a serdülőkoron, amikor elhatározta, hogy tanulni fog. Az egyik rokona segítségével Budapesten 1947-ben (23 évesen!) elvégezte a polgári iskolát úgy, hogy munkát vállalt a postán. Közben, 1949-ben házasságot kötött Léránt Máriával, és megszületett egyetlen gyermekük, Márta.

1951-ben szakérettségizett Kalocsán a dolgozók középiskolájában, majd a tanárnője

biztatására Budapesten beiratkozott az Apáczai Csere János Pedagógiai Főiskolára, ahol 1954-ben (30 éves korában!) magyar szakos tanári oklevelet szerzett.

E késői pályaindulása ellenére szakmai és közéleti életútja sikerek sorozata lett. S ma már nemcsak Sümegen, hanem számos más településen a volt tanítványai, kollégái, valamint a helytörténeti gyűjtőmunkájához kapcsolódóan számos egykori adatközlője úgy emlékezik rá, hogy volt egyszer egy lokálpatrióta tanár, aki szeretettel nevelte a tanítványait, vezetői munkájával támogatta a kollégáit, és bebarangolta Sümeg környékét, hogy összegyűjtse az emlékezetben még megőrzött eseményeket, történeteket, a neves személyiségek életútját, és feltárja, bemutassa a török kor után megszűnt környékbeli kis falvak múltját.

Tanári munkáját még főiskolás korában, 1953-ban kezdte meg a Keszthely-közi **Nemesbükön**, ahonnan 1958-ban igazgatóként távozott a Sümeg melletti **Mihályfára**, ahol szintén iskolaigazgatói munkakörben dolgozott. A nemesbükiek szeretetükbe fogadták, évtizedek múlva is visszahívták a különböző rendezvényeikre. Ebben szerepe volt annak is, hogy 1957-ben megvédte, „kimentette” azokat, akiket a „hatalom” a vélt 1956-os szerepük miatt el akart ítélni. Az itteni, a nemesbükie évek során végzett pedagógiai munkájával alapozta meg sokoldalú szakmaiságát, s szerzett vezetői tapasztalatokat.

Mihályfán, ahol az alsó tagozat 1-3., 2-4., a felső tagozat 5-8. osztálya összevonva tanult, létszámában kis pedagógusközösség vezetője lett, de hozzá tartozott több környékbeli, többnyire egy vagy egy-két tanítós kisiskola is. Ez adott lehetőséget számára, hogy megismerje a sümegi járás több községét, s feltámadjon benne az érdeklődés e települések történelmi múltja, egykori személyiségeinek élete iránt. Az évszázadokon át jobbágyok és köznemesek által lakott Sümeg-környéki falvakban számos olyan neves személyiség élt, akik az irodalomban, a politikai közéletben jelentős szerepet vállaltak. (Későbbi írásaiban, könyveiben szólt ezekről.)

Én, e sorok írója 1959-ben találkoztam Oláh Ferencsel, amikor gyakorlóéves tanítóként Mihályfára kértem magam, mert ez a falu szomszédos volt gimnáziumi kisvárossal, Sümeggel, valamint több régi iskolatársam származott onnan. Ma is hálával emlékezem vissza nemcsak a barátságos fogadtatásra, hanem azokra a pedagógiai útmutatásokra, szakmai segítségerekre, amelyek az egész tanítói, tanári, egyetemi oktatói pályám során maradandó értékeket jelentettek.

A 2-4. osztály tanítása után a következő tanévre nagy pedagógiai feladatot kaptam tőle azzal, hogy megbízott a közeli kis település, Kisvásárhely iskolájában az összevont 1-8. osztály, ill. tanulócsoporthoz vezetésével. Utólag visszatekintve erre, ez adta számomra a legjelentősebb pedagógiai tapasztalatot, igaz, csak néhány hónapnyi időtartamon át, mert a honvédség két évre „helyet biztosított” számomra sorkatonaként. Leszerelése után ismét találkoztunk: először egy jó fél éven át 5-8. osztályt tanítottam (akkor már levelező tanárképzős hallgatóként), majd a következő tanévtől (1963) ismét megbízott az összevont 1-8. osztály, tanulócsoporthoz vezetésével. Ő akkor már járási osztályvezető volt. Útjaink 1966-ban váltak el (de csak ideiglenesen), amikor megszűnt a sümegi járás, én pedig a deveçseri járás művelődésügyi osztálya „fennhatósága” alá kerültem.

Amikor 1960-ban a járási tanács vezetői megbízták Oláh Ferencet a művelődésügyi osztály tanulmányi felügyelője beosztással, majd 1961-től az osztály vezetésével, ebben nagy szerepe volt annak, hogy a járás igazgatói köre már elismert, elhivatott, széles körű pedagógiai tudású és emberséges kollégaként tartotta számon. Abban a korban csaknem kivétel volt, hogy egy viszonylag bürokratikus társadalmi, hivatali rendszerben meg tudta találni és alkalmazni a szükséges kompromisszumokat úgy, hogy ha szükség volt rá, „megvédhesse” az idősebb,

egykor még kántortanítóként dolgozó tanítókat, s ugyanakkor a kor elvárásainak megfelelően felkészítse a járás iskoláit az új szerkezeti és tartalmi változásokra, a tanerők biztosítására.

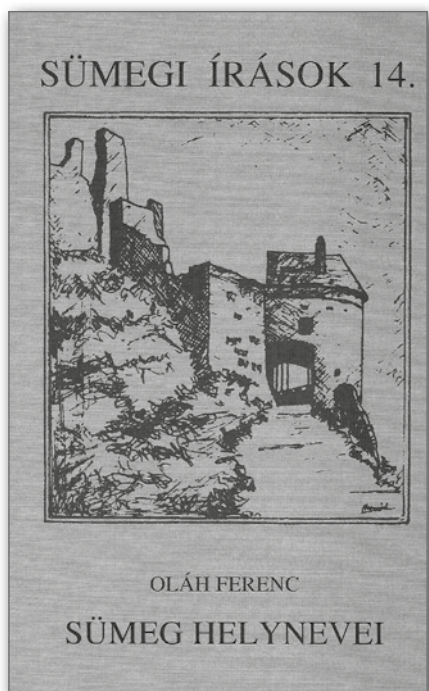
Ez az összetett vezetői feladat, amelyre ma már mint neveléstörténeti múltra emlékezhetünk, a következőket jelentette számára: a járásban az 1961. évi 3. törvény alapján az iskola-körzetesítés olyan megoldása, hogy az a tanulóknak, a szülőknek és a pedagógusoknak megfeleljen; az 5+1-es tanítási napok rendszerének bevezetése; a gyakorlati foglalkozás feltételeinek megteremtése, a nagymértékű tanár- és tanítóihiány miatt a képesítés nélküliek megfelelő létszámban történő alkalmazása és továbbtanulásuk segítése; a felnőttoktatás és annak kiszélesítése; a pedagógusok járási szintű továbbképzésének megszervezése. Ez utóbbihoz kapcsolódott az, hogy (szintén a korra jellemző technikával) stencilezett tájékoztatókat készített, amelyekben számos pedagógus írása volt olvasható nevelési, oktatási, tanulásszervezési kérdésekről. (Ezt a tantestületek mellett megkapták a helyi tanácsok vezetői és a párttitkárok is.)

Munkája azonban túlmutatott ezeken, a közelet és a helytörténet intenzíven kezdte érdekelni főképpen 1965-től, amikor **Sümege**n az **Ady Endre Általános Iskola** tanára, majd 1984-ig, a nyugdíjazásáig igazgató-helyettese lett. Ekkor már egy jelentős létszámú tantestület és a tanulók mindennapi ügyeivel kellett foglalkoznia. Igazgatója, a költőként is kiváló *Egerszegi Ferenc* egy későbbi elmondása alapján: „*kiváló érzéssel, következetességgel és precíz munkával.*” Megbízást kapott a mezőgazdasági továbbképző, a dolgozók általános iskolája és a kisegítő iskolai tagozatok vezetésére is. (Ha a régi pedagógiai habitust idézzük ide, azt mondhatjuk: szinte néptanítói feladatokat látott el, igen magas színvonalon.) És közben már 1963-tól szervezte az új tanterv bevezetésével járó munkát, segítette a szakmai munkaközösségek tevékenységét, az iskolai kisdobos- és úttörőmunkát, s mindezek közepette sümegi lokálpatriótává vált. 1975-ben új feleségével, a szintén pedagógus Böjte Erzsébettel családi házat építtetett egy csendes utcában, ahol a kertjéből minden nap rátekinthetett a romjaiból újjáépülő várra. Ugyanekkor intenzívvé vált élete másik, önként és örömmel vállalt hivatásában, a helytörténet-kutatásban, illetve annak írásában.

Ennek előzménye a mihályfai éveihez kapcsolódik: amikor a termelőszövetkezet nagy gépei mélyebbre szántottak, számos régészeti emlék került felszínre, többek között egy kőlapokkal borított római sír. Ennek vizsgálata vezette el a falu múltjának kutatásához, és azoknak az Árpád-kori, a török korban megszánt kis falvak múltjának a kutatásához, amelyet Sümege)n már az egész járásra kiterjesztett. Hosszú éveken át vezette az iskola honismereti szakkörét, s a diákok az ő vezetésével járták be és ismerték meg a környék és Sümeg nevezetes emlékhelyeit, a hozzájuk kötődő személyek életútját. És mivel jó íráskészséggel és rendszerező készséggel volt megáldva, 1976-tól 2005-ig évenként elkészítette Sümeg krónikáját, amely ma a kisváros történetének kutatásában nélkülözhetetlen kötet sorozat.

Mint Sümeg népszerű, megbecsült személyisége felkérést kapott a Hazafias Népfront helyi bizottsága vezetésére, amelyet nyugdíjazása után egy rövid ideig főállásban látott el. Ez a közeleti funkciója is hozzájárult ahhoz, hogy – a már korábban is végzett más irányú társadalmi feladatvállalásai mellett – rendszeres előadója legyen a különböző kulturális programoknak (megemlékezések, köszöntők, méltatások, ünnepi beszédek stb.). Ezek egy része a helyi és a megyei lapban – a *Sümegi írások* sorozattal ellátott kötetekben – írásban is megjelent.

Sümege)n több kulturális civil szervezet működött, egyike volt a Kisfaludy Baráti Kör, amely a vezetőjévé (majd tiszteletbeli elnökévé) választotta. Ebben a funkciójában rendszeresen tartott előadásokat. A kör tagjaival bejárták a környék nevezetes irodalmi, történelmi

emlékhelyeit, többek között Kisfaludy Sándorhoz és feleségéhez, valamint Deák Ferenchez, Spissich János és Tóth Tivadar költőkhöz kapcsolódó helyszíneket, s a városban a helyi múlt emlékeihez kapcsolódóan megemlékezéseket, koszorúzásokat tartottak. Ezekben segítője volt felesége, aki szintén foglalkozott a város szellemi kultúrájának a kutatásával, mintegy kiegészítve férje munkáját, népdalokat, mondókákat, kisebb-nagyobb anekdotákat és a tájra és népére jellemző nyelvi formakincseket gyűjtött. Kéziratban maradt a *Népköltészet Sümeg környékén* című anyaga, azonban három könyvével beírta magát a táj és a város kultúrtörténetébe. Az első könyve az őt felnevelő falu monográfiája volt *Zalaerdőd évszázadai* címmel (Zalaerdői önkormányzat, 1994.), majd ezt követték a *Sümeg helynevei* (Sümeg, Városvédő és Szépítő Egyesület, 2007.) és *A középkorban elpusztult falvaink* (Sümeg, Városvédő és Szépítő Egyesület, 2008.) címűek. A hely- és személytörténeti írásai is megőrizték hivatástudattal végzett munkáját.

2011. október 22-én hunyt el Sümegen. A helyi temetőben nagy részvét mellett búcsúztatták a város vezetői, pályatársai, egykori tanítványai. A helyi közéletben kollégája, *Tanai Károlyné* így emlékezett rá az őt méltató írásában: „*Oláh Ferencet először két fiam általános iskolájának tanáraként ismertem meg, majd az iskola szülői szervezetének vezetőjeként, 1988-tól a megalakuló Városvédő és Szépítő Egyesület elnökeként, s 1999-től az általunk alapított Kisfaludy Baráti Kör kapcsán, melynek ő hét éven át elnöke, majd tiszteletbeli elnöke, én titkára voltam.*

Élete példa lehet mindannyiunk számára hivatásszeretetről, s a közért önzetlenül végzett nehéz, de örömet nyújtó munkából. Oláh Ferenc városunkban eltöltött több mint 40 évet átfogó munkássága, írásai befolyásolták, meghatározták e kisváros szellemiségét, erő volt és marad a jövő nemzedékek számára is.”

Az életútját bemutató kötet *Oláh Ferenc pedagógiai és közéleti munkássága* (Veszprém, Veszprém Megyei Neveléstörténeti Társaság, 2017.) A *pedagógia jeles személyiségei Veszprém megyében* című sorozatban jelent meg.

*Egykori munkatársa,
DR. TÖLGYESI JÓZSEF
Veszprém*

„Ha egy tanítványom valamilyen sikert arat, az leírhatatlanul jobb érzés, mintha engem díjaznak.”

(Máté Gábor)

ÖRFI (ÖREGH) IMRE (Rábaszovát [ma Bágyogszovát], 1923. 09.01. – Győrladamér, 1977. 03. 10.) tanító, könyvtáros, igazgatóhelyettes, tagiskola-vezető

Édesapja, Öregh Gyula végigharcolta az I. világháborút. Hazatérve 1920-ban feleségül vette Turner Máriát, s a következő évben már boldogan ölelhatték magukhoz első kislányukat, Gyulát. Két év múlva megszületett Imre, majd négy évre rá a kicsi Ágnes is. A szülők hite, egymás iránti szeretete, tisztelete örökre meghatározó élmény volt Imre számára. Az „ides” gondoskodó anyai szeretete évekkel később, amikor a frontra indult, igazi védelmező erővé vált.

Imre hatéves korában ültetett be a rábaszováti elemi iskola padjába. Boldog lelkesedéssel szívta magába a tudást, amit a tanító úr a kincses ládájából a nebulók elé tárt. A kislány elbűvölte a betűk és a számok világa.

Az elemi iskola hat osztályát kitűnő eredménnyel végezte el, tanítója a legkedvesebb és legtehetségesebb diákjaként tartotta számon, akárcsak Nagy Gyula esperes úr, aki a legjobb ministránsát ismerte meg benne. Láttá, hogy a fiú sokkal többre hivatott, ezért támogatta az édesapa szándékát, aki papnak szánta fiát.

Természetesnek tűnt, hogy a győri Bencés Gimnáziumban, majd a Papnevelő Intézetben tanul tovább, ám édesapja egyre súlyosbodó betegsége és korai halála messzire sodorta továbbtanulási lehetőségeit.

A bátyjával együtt munkába kellett állniuk, hogy özvegy édesanyjukat és a húgukat támogassák. Napszámosként dolgoztak az uradalomban. Bár édesapja a papi pályát jelölte ki számára, Imrét inkább a pedagógus hivatás vonzotta.

1939-ben Nagy Gyula esperes Rábaszovátról Győrbe a Papnevelő Intézetbe került. Az ő közbenjárására Imre szobainas lett a Szemináriumban, s így lehetősége nyílt tanulmányai folytatására. Munka mellett elvégezte a polgári iskolát, szabadidejében pedig a Szeminárium kápolnájában zongorázni tanult.

Életében ez a néhány év a boldog, gondtalan ifjúságot jelentette. Sokat olvasott, verseket írt, és egy fiatal lány személyében elérkezett számára a szerelem is. Ám a véres valóság is veszjóslóan közeledett. 1943-ban a bátyját elvitték a frontra, édesanyja ezért hazahívta. Fájó szívvel hagyta ott fiatalságának fontos helyszínét, a Szemináriumot. Búcsút vett szerelmétől, Hadarits Irénkétől, hogy majd a háború, a fogság után 1949-ben újra egymásra találjanak.

Az otthon töltött idő rövidre szabott, mert 1944. augusztus 29-én a leventeszázad kötelékében bevonult a III. kir. zászlóaljhoz, Szombathelyre. Négy hónapos rádiós kiképzés után, 1945 elején kivitték Németországba, ahol tovább folytatták kiképzését. Egy súlyos sebesülés

után angol fogságba került, ezért csak 1946 májusában térhetett vissza szülőfalujába.

Egy évig édesanyjával együtt a mezőgazdaságban dolgozott, majd 1947 augusztusában felvételi vizsgát tett a győri Állami Tanítóképző Dolgozók Iskolájába. Három év alatt elvégezte a tanítóképző első két évfolyamát, és a líceum harmadik, negyedik évfolyamát, majd 1950-ben líceumi érettségi vizsgát tett jeles eredménnyel.

Az 1950–1951. tanévben a gyakorló évtől felmentve elvégezte a tanítóképző ötödik évfolyamát, és 1951-ben tanítói oklevelet szerzett.

Első állomáshelye **Győrasszonyfa** volt. Itt 6 évig tanított összevont osztályokat alsó és felső tagozaton egyaránt. Nagy lelkesedéssel kezdte el az oktató-nevelő munkát. Érezte, hogy fontos eszköz az Isten kezében, hiszen a tanítói hivatásnál nincsen csodálatosabb: az apró, nyiladozó elméknek ablakot tárni a világra.

Nemcsak az iskolában jeleskedett, hanem a falu kulturális életében is. Tudta, hogy a tanítónak „nyugodtnak, türelmesnek, megbocsátónak és alázatosnak kell lennie. A jellemével hat, nem a szavaival.” (Montessori)

1952-ben Őrfi Imre feleségül vette a rá hűségesen váró Hadarits Irénkét, és 1953-ban megszületett gyermekük, Imre.

Nevét 1953-ban felesége kérésére Őrfire változtatta.

1956 forradalmi szele a kis falvakon is végigsöpört, Győrasszonyfán megalakult a Nemzeti Tanács, amelynek egyik tagjává Őrfi Imrét választották. A tanító úr az iskolán a piros zászlót nemzeti színűre cserélte, és az iskola előtt elszavalta a Nemzeti dalt. Hazafias kiállása nem múlt el nyom nélkül. A tanév végén büntetésből egy sáros, csak földuton megközelíthető, alig tíz házból álló szigetközi volt uradalmi központba, **Tölöspusztára** helyezték.

A fiatal tanító 1957 júliusában érkezett meg feleségével, valamint a négyéves és a hét hónapos kislányaival az erdő mellett álló régi lerobbant állapotú grófi kastélyba, ahol még villany sem volt.

A település közigazgatásilag a kb. 3 km távolságban lévő Győrzámolyhoz tartozott; orvosi ellátás, illetve nagyobb bevásárlás végett oda kellett gyalogolni. Az alapvető élelmiszereket a kocsmával egy helyiségben lévő kis boltban lehetett megvásárolni. A világítás petróleumlámpával történt, néhányan telepes rádiót is használtak. Az 50-60 lakosból csak a férfiak jártak munkába, a térszbe vagy a közeli erdőgazdaságba, páran pedig a győri üzemekbe. Az oktatás két pedagógussal folyt 3 évig. Mikor a tanító kolléganő a győrfalvai iskolában állást kapott, új pedagógust már nem kerestek a helyére, így a tanító úrra maradt mind a nyolc osztály oktatása. Délelőtt a felső tagozatot, délután az alsó tagozatot tanította.

1961-ben döntés született a település végleges felszámolására, így mindenkinek el kellett hagynia Tölöspusztát, a házakat lebontották, a lakosság a két szomszédos településre, Győrzámolyra és Győrladamérra költözött be.

Őrfi Imrét 1961 szeptemberétől a **győrladaméri** általános iskolába helyezték, ahol összevont 2–4. osztályt tanította. Ugyanekkor átvette az iskolai könyvtár vezetését is. A könyvtárlomány ekkor mindössze 30-40 db könyvből állt, amit az iskola folyosóján elhelyezett üveges szekrényben tartottak. A következő évben megszerezte a könyvtáros képesítést és szerződést kötött a Könyvtárellátó Vállalattal.

A tanító úr ismertetéseket tartott könyvekről, könyvkiállításokat rendezett, mesedélutánokra hívta a gyerekeket. Az volt a célja, hogy minden házból legyen olvasó, ezért végigjárta a családokat, elbeszélgetett velük, és feljegyezte érdeklődési körüket.

1962-től Horváth Henrik iskolaigazgató Őrfi Imrét bízta meg az igazgatóhelyettesi feladatok ellátásával. Körültekintően, a pedagógusok kéréseit is figyelembe véve állította

össze az órarendet, ami egy kis létszámú tantestületben nem volt könnyű feladat. Hittan beíratásoknál sok küzdelmet vállalt a hatóságokkal, amin nem lehet csodálkozni, hiszen a tanulók többsége hittanra járt.

Egykori kolléganője, dr. Gönczöl Lászlóné így emlékszik vissza erre az időszakra: „1963. január 1-jén képesítés nélküli nevelőként kerültem a győrladaméri Általános Iskolába, fiatalokból álló tantestületbe. Szigorú igazgatónk rendet, fegyelmet és szívos munkát követelt tőlünk. Akkoriban jártam főiskolára, emiatt gyakran át kellett csoportosítani a munkarendemet. Diplomám megszerzéséig mindig Imre jelentette számomra a megbízható segítséget: ha szükséges volt, helyettesített, órát vagy napszakot cserélt, csakhogy ne maradjon el egyetlen konzultációm sem. Nyugodt, kiegyensúlyozott modorával, emberséges magatartásával, véleményformálásával sokat segített az 1960-as évek kritikus munkafeltételeinek és követelményeinek feldolgozásában. Ma is szeretettel gondolok rendkívüli kollegialitására, szolidaritására és humanizmusára.”

Órfi Imre különösen nagy figyelmet fordított a tanulási nehézségekkel küzdő gyerekekre, az ő szemében minden tanuló egyaránt értékes volt. Humora, segítőkészsége, türelme még a legzárkózottabb tanulóban is feloldotta a feszültséget.

Tanítási módszerének jellemzője volt, hogy élményszerűvé tette óráit tanítványai számára. Olvasásórán, ha kellett, félretette a tankönyvet, és a népmesék ízes, magyar nyelven ismertette meg a kisdíjakkal azokat az erkölcsi értékeket, amelyek teljesebb emberré teszik őket. Szinte észre sem vették, hogy ilyenkor valójában az igazságosságról, a becsületről és az emberségről tanultak. Szemléltetőeszközei közül soha nem hiányzott a humor, a mese és a játék. Fegyelmezési problémái nem voltak, hiszen ha az amúgy mindig barátságos, mosolygós tanító bácsi elkomolyodott és összehúzta a szemöldökét, bőven elegendő volt ahhoz, hogy a fegyelmeztetlen gyerekek megértsék, valami nincs rendben.

Tantárgyi értékelésében mindig megjelent a tanuló igyekezete, a tanulással való küzdelme. Órfi tanító bácsi nemcsak a bemagolt tananyagot, a lexikális tudást értékelte jó jeggyel, nála a kevesebb tudással rendelkező, gyenge tanuló is kaphatott jeles osztályzatot. Minden tanulót a saját szellemi szintjéhez mért, észrevette a kisebb teljesítmény mögött is az ambiciózus munkát, és tudta, hogy egy jó osztályzat fellelkesíti a gyenge képességű gyermeket, további ösztönzést ad a tanulásra. A jó képességű, de lusta diák is megtapasztalhatta, csak szorgalmas munkával érheti el a kiváló eredményt.

A győrladaméri 2-4. osztály Órfi tanító úrral
(1961-1962)

Az 1960-as évek elején már minden dolgozó számára kötelezővé tették az általános iskola nyolc osztályát. Egy országos felhíváshoz csatlakozva Horváth Henrik és Órfi Imre Győrladaméron is elindította a Dolgozók Esti Iskoláját. Az első évfolyam 1962–1963. tanévben indult 16 jelentkezővel. A tantervet, a tanítás rendszerét, a tanítási napokat a dolgozók munkaidejéhez igazították. A magyart és a történelmet Órfi Imre tanította. A dolgozók

iskolája olyan népszerűvé vált, hogy a szomszéd faluból is jártak az esti tagozatra. Az utolsó évfolyam az 1969–1970. tanévben fejezte be tanulmányait.

Ez idő tájt családi életében is komoly kihívással és megpróbáltatással kellett szembenéznie. Amellett, hogy sok nehézség árán felépítették a házukat, és legnagyobb örömkre megszülettek ikerlányaik, néhány héttel később – egy lappangó halálos kórházi fertőzés miatt – az egyiket már temethették is, pár nappal később pedig a másik életéért is küzdöttek az orvosok. Csak a csodában reménykedhettek. A csoda megtörtént, a második kis ikerbaba életben maradt. A dráma csak még szorosabban fonta össze a szeretetben eddig is példamutatóan összeforrt családot.

Közeleti tevékenysége is rendkívül gazdag: tanácsstag volt, a Hazafias Népfront tagja, az ÁFÉSZ Szövetkezet vezetőségében tevékenykedett, valamint a Sport Egyesület vezetőségében is részt vett. Pedagógus kollégái is mindig otthon érezhették magukat náluk.

A faluban a kocsma volt az a hely, ahol az emberek nemcsak a községi, de a személyes ügyeiket is megbeszélték, intézték. A tanító úr is gyakran betért ide, ahol az emberek szeretettel vették körül, megosztották vele problémáikat, tanácsát kérték. Ahogyan a tanítványaiért megtett mindent, úgy a Győrladaméron élők sorsát is a szíven viselte, érdekeiket minden fórumon képviselte, 1975-től pedig mint a falu elöljárója a község ügyeit is intézte a Közös Tanácsnál, Dunaszegeen.

1971-ben egy későn felismert betegség miatt néhány hónapra szanatóriumba került. Az iskolában ekkor tapasztalták meg a diákok és a tanárkollégái, hogy Őrfi Imre szinte pótolhatatlan a számukra – mert még az iskolai rendezvények (pl. nőnap, anyák napja, ballagás) szónoka is mindig ő volt. Osztálya tanulóinak kedvesen a következőt írta: *„Remélem, senki sem beteg közületek. Legyetek jók, tanuljatok szorgalmasan, fogadjatok szót a tanító néniknek.”*

1973 júniusában Horváth Henrik igazgató nyugdíjba vonult. Utódja, Horváth Lajos a dunaszegei Körzeti Általános Iskola igazgatója lett, a győrladaméri iskola pedig tagiskolává vált. Ennek vezetésével Őrfi Imrét bízták meg. Vezetőként is ugyanolyan közvetlen, megértő, segítőkész ember maradt. Kollégái nemcsak iskolai, hanem magánügyeikben is bizalommal fordultak hozzá.

A tagiskola vezetőjeként már nem volt osztályfőnök, hanem történelmet tanított a felső tagozatban. Mindig szerette a történelmet, még Pécsre a Tanárképző Főiskola történelem szakára is beiratkozott, de félév után abba kellett hagynia, mert az akkori körülményes közlekedési viszonyok nem tették lehetővé tanulmányai folytatását.

Történelemórákon a tanulók nemcsak a száraz történelmi tényeket ismerhették meg, hanem szinte átéltek az eseményeket. Diákjai számára a történelem egy nagy, izgalmas mesévé változott. Fontos nevelési célként állította eléjük, hogy a múltat nem elég ismerni, tanulni kell belőle, mert múlt nélkül sem jelent, sem jövőt nem építhetünk.

A győrladaméri iskolából továbbtanuló diákok nem mindig tudtak alkalmazkodni a magasabb követelményekhez, ezért általános iskolai tanítójuktól, Őrfi Imrétől kértek segítséget. A tanító úr pedig hozzáértéssel korrepetálta kedves tanítványait.

1977. március 7-én, nőnap előestéjén szokása szerint felköszöntötte a hölgyeket az iskolában megrendezett ünnepségen. Három nappal később már szúró fájdalommal a mellkasában indult el tanítani az iskolába. Az óráit rendben megtartotta, iskolai feladatait elvégezte. Senki nem vette észre, hogy fájdalmakkal küszködik, még ő vigasztalta egy elkeseredett kolléganőjét, sőt nekiállt valakinek a kérvényét is megírni. A szövegben egyes szavak már olvashatatlanokká váltak – mintegy ábrázolva egy testben-lélekben néptanító végső szívgyörbéjét. Délután – miután minden diák elment az iskolából –, otthonában rosszul lett, s

egy kicsöngetésnyi idő alatt, csendben, feltűnés nélkül, ahogyan élt, átlépett az örök iskolába. Váratlan halála az egész községet megrendítette, az emberek személyes veszteségnek érezték távozását, és a családdal együtt gyászolták. A temetésén legnagyobb osztálya, a falu búcsúzott tőle. Azóta volt tanítványai osztálytalálkozóikon virágcsokorral róják le tiszteletüket a sírjánál, és hálás szívvel emlékeznek rá.

Tanítványai szerint Órfi Imre tanító bácsi nemcsak nagyszerű pedagógus volt, hanem csodálatos ember is, aki szeretetével, jóságával, bölcsességével, tiszta emberi gondolkodásával példaként áll ma is diákjai előtt. Szellemi örökségét pedig gyermekei és hálás diákjai viszik tovább, s adják át a következő nemzedéknek.

Forrás: A részletesen kidolgozott pedagógusarckép 2016-ban, a „*Jeles pedagógusok Győr-Moson-Sopron megyében*” című emlékkönyvsorozat VII. kötetében jelent meg. A könyv kiadója az „Emelj fel emlék!” Alapítvány (9029 Győr, Gát u. 13.).

Összeállította:
ÓRFI MÁRIA
tanár, hitoktató
Győrladamér

P

„Örömrünk: az ezerarcú gyermek.
Feladatunk: a csodálatos nevelés.
Célunk: az értékes ember.”

(Kozéki Béla)

PACSU GERGELYNÉ Fodor Sára (Várpalota, 1926. 04. 26. – Győr, 2006. 07. 04.) tanító, helytörténeti kutató

„A bábozás apostola voltam.”
(Pacsu Gergelyné)

Várpalotát a helytörténet-kutatók városának is nevezhetjük. Tanítók és tanárok, tisztviselők, bányamunkások, könyvtárosok, újságírók sora kutatta/kutatja az egykor földművesek, mesteremberek, majd később bányászok által is lakott település múltját. Általuk szinte hihetetlen gazdagsággal tárultak fel a múlt emlékei a város anyagi és szellemi műveltségéből, az egykori, sokszor zajos időszakokból a nehéz sorsú családok élete.

Pacsuné (ahogyan városszerte nevezték: Sárika tanító néni) ebben a kisvárosban találta meg a munkája értelmét, amelyben a hivatása, a tanítói munkája csak rövid ideig tarthatott, ám volt egy nagyon hosszú alkotói korszaka, amely Várpalota, a szülőhelye múltja kutatása és írásba foglalása révén teljesedett ki. S természetesen, amikor kényszerűségből már nem taníthatott, élete végéig a „nem tanóra-szerű” gyermekfoglalkozások, a bábozás jelentette számára a hivatása megélését.

Több generációs pedagóguscsaládban született. Édesapja, Fodor Ödön, a helyi elemi népiskola nagyra becsült, verseket is megjelentető tanítója, s nem mellesleg, a római katolikus egyház kántora is volt, aki a tanulóinak meseórákat tartott, színjátszó csoportot és énekkart vezetett. Édesanyja óvónőként dolgozott. Nagypapa, Horváth (írói nevén Váth) János, szintén tanító, majd iskolaigazgató, a Dunántúl jeles írója volt, akinek ötven kötete jelent meg.

Ebben a családi környezetben alapozódott meg a pedagógia iránti elkötelezettsége, amelyet – ha egészségi helyzete miatt más munkakörökben kellett is dolgoznia – mindig kapcsolni tudott az aktuális teendőihez. Az elemi és a polgári iskolai tanulmányait szülővárosában végezte, majd 1945-ben Veszprémben az angolkisasszonyok Római Katolikus Leánylíceuma és Népiskolai Tanítóképző Intézetében kapott tanítónői oklevelet. A képzős tanulmányai alatt leánylevevente vezetőképzésben vett részt. Ekkor ismerte meg a néprajz, a néptánc, a népi játékok számára csodálatos világát. (Az egyik előadó Forrai Katalin volt.)

1945 szeptemberében kezdett tanítani **Pétfürdőn**. Az egy tanteremben alig maradt használható bútor, tankönyv és más felszerelés. A nehéz körülmények miatt a tanítványainak „cserébe” sok népdalt és népi játékot tanított. 1947-ben cserkész-vezetőképző tanfolyamot végzett el, és vezette az iskola csapatát. Ennek az évnak a nyarán Siófokon részt vett a Balatoni Népfiókiskola háromhetes néprajzi tanfolyamán. Ott az egész életére szóló indíttatást kapott

arra, hogy néprajzzal, néptánc-tanítással foglalkozzon. Decemberben házasságot kötött. Férje a Péti Nitrogénművek tisztviselője volt. Két gyermekük született: Ilona és Sára.

1951 és 1957 között tüdőbetegsége miatt nem taníthatott. Ennek az időszaknak az utolsó éveiben orvos-írnokként, majd orvos-asszisztensként dolgozott. 1957-től ismét tanított, először a **2. Számú**, majd a **7. Számú Állami Általános Iskolában**. 1959-től rátalált a munkája „másik értelmére”, a bábjátszásra. A tanítás mellett bábjátszó szakköröket, csoportokat vezetett. Meséket, népballadákat állítottak színpadra, mint pl. a Kis Júlia balladája, amelyet Kassán és környékén is bemutattak. Ő maga is írt darabokat, szövegkönyveket, amelyek a Bábjátékos kiskönyvtár című füzet sorozatban jelentek meg. Módszertani anyagként Csehszlovákiában is megjelent a *Három székel népballada* című bábjáték-összeállítása. A dunaszerdahelyi óvónők bábcsoportja 1984-ben e darabjával kapott fesztiváldíjat a komáromi Jókai Napokon. A legsikeresebb bábcsoportja Vadrózsa névvel működött a helyi Gyermek- és Ifjúsági Házban. 1961-től az általa vezetett bábcsoportok a Veszprém megyei bábjáték-fesztiválokon 24 arany és 3 ezüst oklevelet kaptak. Az I. *Játsszunk bábszínházat* című televíziós versenyen 1968-ban a *Kis Júlia* című ballada bábfeldolgozásával Ezüst Paraván-díjat kaptak. A Három székel népballada bábos bemutatásával sikerrel szerepeltek Budapesten, a Pedagógus Fáklya Klubban és Pécsen, a Nemzetközi Bábfesztiválon.

A tanítás és az iskolán kívüli kulturális munkák mellett egyre gyakrabban vett részt megyei és országos pályázatokon, és jelentetett meg rövidebb-hosszabb pedagógiai írásokat. 1964-ben országos pedagógiai pályázaton a Bábjátszó szakkörök négyéves munkaterve című munkájával 3. díjat kapott. Ugyanezt a fokozatot kapta 1969-ben az Ötöztendő az Iskolatelevízió című pályázaton az 1. osztályosok számára, a Környezetismeret tantárgyhoz készített „A négy évszak” című forgatókönyvére.

E nagy örömmel végzett lendületes és kreatív tevékenységét az szakította meg, hogy 1971-ben kiújult a betegsége, és ekkor végleg meg kellett válnia a tanítástól. 1973-ban rokkantsági nyugdíjba helyezték. Pedig csak 45 éves volt. De a sors – szerencsére – még 35 évet adott számára, amelyben kiteljesedhetett a tehetsége másik éneje, a helytörténet-kutatás és a publikáció. A gyermekekkel történő foglalkozás azonban örökre vele maradt.

Háromévi gyógyidőszak és pihenés után alkalmi munkákat vállalt. Az élete értelmét azonban már más jelentette. Ekkor kezdett el intenzíven foglalkozni néprajzi, helytörténeti, pedagógiai és közművelődési cikkek, tanulmányok és könyvek, pályamunkák írásával. Számos megyei és országos díjat, különdíjat kapott a pályamunkáira, többek között a Néprajzi Múzeumtól, a Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóságtól, a veszprémi Laczkó Dezső Múzeumtól, a Magyar Néprajzi Társaságtól, a Honismereti Egyesülettől, a Veszprém Megyei Pedagógiai Intézettől.

Írásai a helyi és a megyei lapokban, megyei és országos folyóiratokban, tanulmány- és önálló kötetekben jelentek meg. A könyvei sorában az első – a tanítói hivatástudatára jellemzően – *Várpalotai iskolák története* című volt, amely 1991-ben jelent meg a Magyar Pedagógiai Társaság Veszprém megyei tagozata kiadásában 76 oldal terjedelemben..

Néprajzi tárgyak és az elbeszélte történetek, dokumentumok gyűjtésével a helyi népélet, az egykori, már megszűnt népi mesterségek, foglalkozások múltja megírásával az egyetemes néprajztudomány számára is fontos forrásanyagokat biztosított.

E munkái és az ezek iránti elhivatottsága megbecsüléseként 1987-ben megbízták az általa is menedzselt **Várpalotai Tájház és Helytörténeti Gyűjtemény** vezetésével, bemutatásával. Életének ez, immár a harmadik jelentős korszaka, 1999-ig tartott. Ebben az ihlető környezetben a gyermekek számára helytörténeti szakkört vezetett, az iskolás csoportoknak

tárlatbemutatókat, helytörténeti órákat tartott. Szombat délelőttönként rendszeresek voltak a közös népi játékok készítése, a meseórák. Felkérésre számos iskolában, civil szervezetben tartott előadást a város története egy-egy fejezetéről, egykori neves személyiségeiről, a megjelent könyveiről, a paraszti világról vagy a régi mesteremberekről: a tutyikészítő cipészekről, csizmadiákról, a vásározókról, a meszesekről, a csapókról.

1989 nyarán a Veszprém Megyei Múzeum kérésére az Erdélyből áttelepült családok táborozó gyermekei részére nagy sikerrel adták elő a „*Palota várának dicső napjai*” című, bábszínpadra átdolgozott történelmi játékot. Ugyanezzel a darabbal a Széchenyi Társaság pályázatán különdíjat kaptak. Ugyanebben az évben felkutatta Várpalota régi mezővárosi címerét, amelyet a város egy év múlva címerének fogadott el, és ma is a település egyik jelképe.

2000-ben rövid ideig a **Mártírok Úti Óvodában** hitoktatóként segítette a kisgyermekek vallásos nevelést. Szerepe volt a cserkészcsapat újjászervezésében is. Rendszeresen segítője és zsűritagja volt az iskolák tanulói számára rendezett helytörténeti vetélkedőknek, amelyeket az ő javaslatára indítottak el és tartottak meg a '90-es években.

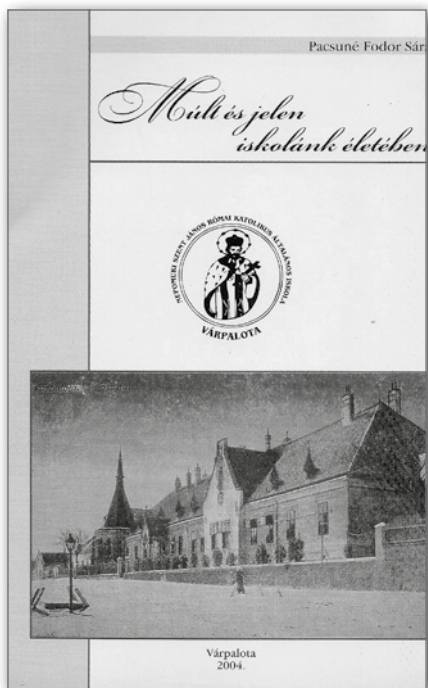
Nemcsak kutatta a város egykori neves emberei életútját, hanem megszervezte a síremlékek gondozását is. Szorgalmazta a róluk történő utcaelnevezéseket. Felkutatta az 1848-49-es forradalom és szabadságharc palotai hőseinek életútját, sírjukat. Javasolta emléktáblák állítását, valamint Petőfi Sándor és István öccse itteni tartózkodásai emlékének a megörökítését.

Munkája és érdeklődése alapján számos egyesületnek, szervezetnek volt a tagja (néhányiknek tisztségviselője is), többek között az Összmagyar Testületnek, a Néprajzi Múzeum baráti körének, a Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösségének, a Nemzetközi Bábjátékos Szövetségnek, a Magyar Néprajzi Társaságnak, a Honismereti Egyesületnek, a Veszprém Megyei Múzeumok baráti körének, a Magyar Pedagógiai Társaságnak, a Máltai

Szeretetszolgálat helyi csoportjának, egyik alapítója a Városszépítő és -védő Egyesületnek. Sokszor szerepelt előadásaival megyei és országos tanácskozásokon, egyben bizonyítva azt is, hogy erős akarattal, kitartó küzdelemmel túl lehet jutni a fizikai énünk gyengeségén – ha lélekben, gondolkodásban optimisták vagyunk.

Publikációs aktivitásának mérlege: 12 önálló mű (köztük pl. a *Várpalota helytörténeti kézikönyve*, a *Kulturális élet a két világháború között Várpalotán*, *A palotai meszesek*, *Várpalotai utcák névadói*, *A Kossuth utca és lakói*), kb. 30 cikk, tanulmány, valamint kb. 40 kéziratban maradt mű (közülük néhány terjedelmesebb: *Petőfi István, a nagy költő öccse*; *Kétszer volt polgári iskola Várpalotán*; *Winkler Márton néptanító*; *A Vadrózsák bábcsoport története*, *Nagy Lajos uradalmi cseléd és leszármazottai*), valamint 8 bábjáték-szöveggönyv.

Róla, vele kapcsolatban a helyi, a megyei és az országos lapok sokszor írtak (interjúkat, életútjárt, könyveiről, pályázati sikereiről, kitüntetéseiről stb.).

Munkásságát számos alkalommal ismerték el: Várpalotáért Emlékérem arany fokozata (1967), a Nemzetközi Bábjátékos Szövetség és a Népművelési Intézet oklevele (1980), Kiváló társadalmi munkáért érem (1986), Várpalota közművelődéséért (1999), és számára a legjelentősebb, amikor Várpalota Város Önkormányzata 1994-ben Várpalota Város Díszpolgára címmel tüntette ki. Életútját és művei regiszterét a bibliográfiája is őrzi. (*Pacsu Gergelyné-bibliográfia*. Veszprém, Veszprém Megyei Neveléstörténeti Társaság, 2006. 28.)

Pacsu Gergelyné Fodor Sára, a törekenységében is szeretetre méltó, minden palotai és ismerőse Sárika nénije, bár csak részben tudta beteljesíteni a tanítónői álmait, a kisgyermek nevelését, oktatását, azonban olyan életművet tudott alkotni, amely ma már Várpalota egyik jelentős kulturális öröksége. Hagyatékát a Krúdy Gyula Városi Könyvtár őrzi. Ennek igazgatója, *Budai László*, így idézte fel a vele történt találkozását:

„2005 őszén kértem tőle találkozási lehetőséget. Egy családtörténeti vonatkozású szálát próbáltam felgöngyöltíteni a segítségével. Sárika néni már első pillanatban látszott, hogy igazi polgári neveltetést kapott. Viselkedése, udvariassága, az a magával ragadó hév, ahogyan beszélni tudott a régi várpalotai eseményekről, amilyen szeretettel emlékezett édesapjára, a két világháború között tevékenykedő Fodor Ödönre, mind-mind imponáló volt számomra. A törekeny testéből sugárzó kifogyhatatlan derű hamar átragadt rám...Fél délutánt töltöttem nála... A későbbiekben már – betegsége miatt – nem akartam zavarni, így ez az első személyes találkozás egyben az utolsó is volt, mégis hálát adok Istennek, hogy találkozhattam Sárika néniel, mert a vele eltöltött rövid idő is megerősítés volt, hogy kitartóan kutassam Várpalota helytörténetét.”

Amikor meghalt, az egész város búcsúztatta a helyi temetőben. Már nem tudhatta meg, hogy az általa oly nagy gondossággal gyarapított és vezetett Várpalotai Tájház és Helytörténeti Gyűjtemény új nevet kapott: Fodor Sára Tájház és Helytörténeti Gyűjtemény.

A pedagógiai közéletben kollégája,
DR. TÖLGYESI JÓZSEF
Veszprém

PALKÓ ATTILA (Magyaró, 1922. 10. 09. – Kolozsvár, 2012. 08. 08.)
tanár, régész, néprajzkutató

Az erdélyi Maros megye Magyaró községében született 1922. október 9-én. Édesapja, Palkó Rácz András szücsmester, édesanyja, Borbély Katalin háztartásbeli volt. András nevű öccse 19 éves korában elhunyt, Mária és Zsuzsánna nevű testvéreinek leszármazottai Erdély különböző városaiban élnek. Palkó Attila 1949-ben feleségül vette Kovács Mária tanítónőt, Emese lánya (angol–magyar szakos tanár) 1951-ben, az ékszerész Enikő Gyöngyvér 1955-ben született. Két

unokája és öt dédunokája Kolozsváron, illetve Érden, Magyarországon él.

Palkó Attila az elemi iskola osztályait szülőfalujában, középiskolai tanulmányait Nagyenyeden a Bethlen Gábor alapította Református Kollégiumban és Marosvásárhelyen végezte. A kolozsvári Bolyai Tudományegyetemen 1949-ben földrajz–történelem szakos tanári diplomát szerzett. Pedagógiai pályáját ugyanott tanársegédként kezdte, majd 1951–58 között egyetemi adjunktus volt korábbi egyetemén. Eközben történelmi tanulmányokat is folytatott a moszkvai Lomonoszov Egyetemen 1954–57 között. **A kolozsvári 11-es (később 3-as) számú Matematika–Fizika Líceum**, jelenlegi nevén **Báthory István Elméleti Líceum** tanára volt 1959–85 között, nyugalomba vonulásáig. Nyugdíjasként is óraadó tanárként dolgozott a **kolozsvári Református Kollégiumban**. A **Magyar Tudományos Akadémia** köztestületének és az **Erdélyi Gyopár** képes természetjáró folyóirat szerkesztőbizottságának is tagja volt 1993–1998 között.

Első könyvében a világitás történetét tekintette át, majd mint régész, ásatási eredményeiről az *Acta Arheologica* (1959), *Apulum* (1963), *Studii și Cercetări de Istorie Veche* (1972) hasábjain számolt be. Kurt Horedt, ismert régész munkatársa volt a Hallstatt-kori lelőhelyek felkutatásánál a Maros megyei Vajdaszentiványon (1965), s Nicolae Vlassa egyetemi tanárral együtt folytatott ásatásokat a Körös-kultúra neolitikum kori lelőhelyén Kisbács mellett, a Bácsi-torokban (1968–71). Európai viszonylatban is jelentős leleteket tártak fel. Köztük a leghíresebb egy neolitikumban élt nő kb. hatezer éves csontváza, amelyet zsugorított testtartásban temettek el. A lelet 3,5 méteres mélységből került elő. A lelkes diákok „Pendzsi” névre keresztelték el. Ismert történészek véleménye szerint egész Romániában ez a neolitikum kori kultúra bizonyítottan legrégebbi tárgyi emléke. A régészeti ásatásokkal egybekötött nyári táborozások a diákság körében igen kedveltek voltak. A szakmai sikerélmény mellett a diákok életre szóló, felejthetetlen élményekkel is gazdagodtak. Szoros barátságok, diákszerelmek is szövődtek, többen pedig ebből a táborból indultak el későbbi történészpályájukra is. Ezekre a nyarakra az egyik vendiák ekként emlékezett: *„Lehetetlen elfelejteni, ahogy lestük a földet, az ásó nyomát, hogy mikor bukkan elő egy-egy cserépdarab, csonteszköz vagy éppen – még a gondolatába is beleremegtünk – egy csontváz! Ez volt minden álmunk, és úgy tűnt, minden ásóvágás közelebb vitt a beteljesüléshez”*.

Ily módon iskolájában bevezette a történelemoktatásba a gyakorlati régészetet. 1978 és 1982 között évente ismétlődő diáktáborozás keretében tárta fel Léta várát, Erdélyben az egyik legrégebbi királyi, majd fejedelmi várat. Régészeti és pedagógiai tapasztalatait *A régészeti táborozás kockázatairól* cím alatt a *Korunk* folyóiratban dolgozta fel (1976/3. szám). Az ásatások alkalmából talált középkori hamispénzverő műhelyről Gyulai Pállal és Pap Ferencsel együtt számolt be az *Acta Musei Napocensis* hasábjain (1983). Erről, a maga nemében páratlan vállalkozásról a Báthory Líceum 2013–2015-ös emlékkönyvében *Baka Tibor* öregdiák a következőket írta: *„Az a hely, ahol egyetlen karmester uralta az egész „zenekart”, a létai ásatási tábor volt. Itt a dirigens szerepét Palkó Attila tanár játszotta, aki ezeket a táborokat nagy lelkesedéssel szervezte. Számomra felejthetetlenek maradtak a Palkó Attilával játszott „duettek”, a barangolások, a beszélgetések. Itt megtanultunk közösségben élni, megtanultuk, hogy a minket körülvevő természetet szeressük és védjük. Azt is itt sajátíthattuk el, hogy az ásatások alkalmával előkerült értékes leleteket tisztelnünk és szeretnünk kell. Ezekben a táborokban nemcsak tudományt, hanem haza- és nemzetszeretetet is tanulhattunk.”*

Néprajzi munkássága során szülőföldjét, a Felső-Maros vidék etnográfáját dolgozta fel a tutajozástól (*Korunk Évkönyv 1979*) a népdalokig és a varrottasokig. Évekig tartó gyűjtőmunkával elkészítette szülőfaluja, Magyaró község történeti és társadalom-néprajzi

monográfiáját. Az erdélyi magyarság múltját feltáró írásait Erdélyben az *Új Élet, Igazság, Tanügyi Újság, Korunk, Művelődés, Dolgozó Nő, Fiatal Fórum, Üzenet, Református Szemle*, Budapesten pedig a *Néprajzi Látóhatár* közölte. Mint a diktatúra bukása után reaktivált tanár, tanítványaival közösen szerkesztette a kolozsvári Református Kollégium *Kollégiumi tükör* című 1993-as évkönyvét.

Kiállításokat rendezett a létavári ásatás anyagából (1984), majd magyarói gyűjtéseiből (1986), a régészeti táborozások nevelő hatásáról értekezett a Báthory István nevét felvevő líceum *Tiltott könyv* című kiadványában (Kolozsvár 1990). A *Kalotaszegi Füzetek* című sorozatban Varga Alfonzal közösen kis turistakalauzt állított össze *Kalotaszeg* címmel.

Elhunyt Kolozsváron, 2012. augusztus 8-án. Ugyanott, a Házsongárdi temetőben nyugszik. Munkásságának elismeréseként szülőfaluja iskolája 2014-ben felvette Palkó Attila nevét.

NAGY EMESE MÁRIA
Kolozsvár

DR. PAP GYULA (Debrecen, 1954. 05. 12. – Budapest, 2019. 10. 4.)
egyetemi tanár, matematikus

Pap Gyula élete és tudományos munkássága két városhoz, Debrecenhez (1954–2009) és Szegedhez (2009–2019) kötődött.

Debreceni évek

Debrecenben született értelmiségi családban. Édesapja vállalati jogász volt, édesanyja az SZTK-ban statisztikus. Egyetlen gyerek volt, de a nagyszülőkkel közös családban nőtt fel. Az általános iskolát zenetagozaton végezte, hegedülni tanult. Később érdeklődése a matematika felé fordult, így a középiskolát a debreceni Fazekas Mihály Gimnázium speciális matematika tagozatán végezte. Sok minden érdekelt, nagyon szeretette a történelmet is. Szenvedélye volt a bélyeggyűjtés, elsősorban az állatos bélyegek. Bekapcsolódott a Középiskolai Matematikai Lapok feladatmegoldó versenyébe. 1972-ben érettségizett. Tanulmányait a Kossuth Lajos Tudományegyetemen folytatta matematikus szakon. Érdeklődési köre a valószínűség-számításhoz kötődött.

Gyires Béla professzor irányítása alatt írta meg diplomamunkáját *Az általánosított binomiális eloszlás határeloszlása* címmel. Matematikusi diplomáját 1977-ben kapta meg. Ezután a **Kossuth Lajos Tudományegyetem Matematikai**, majd **Matematikai és Informatikai Intézetében**, illetve a **Debreceni Egyetem Informatikai Karán** járta végig a ranglétrát. Az **Alkalmazott Matematika és Valószínűség-számítás Tanszékén** tanársegéd (1977–1986), adjunktus (1986–1989), docens (1989–1999), egyetemi tanár (1999–2009). Az egyetemi alkalmazása során az oktatáson és a kutatáson felül számos egyetemi megbízása volt. Az Alkalmazott Matematika és Valószínűség-számítás Tanszék (KLTE) tanszékvezetője (1990–

1991), a Matematika és Informatikai Intézetben elnökhelyettes (1992–1993), igazgató (1999–2001), tanszékvezető a Debreceni Egyetem Alkalmazott és Valószínűség-számítás Tanszékén (2003–2009), igazgatóhelyettes Debreceni Egyetem Informatikai Intézetében (2003–2004).

2004-ben alakult meg az Informatikai Kar. A Kar megalakulásakor Pap Gyula az Alkalmazott Matematika és Valószínűség-számítás Tanszék tanszékvezető egyetemi tanára és a Kar Tudományos és Pályázati dékánhelyettese lett (2004–2009).

Tudományos pályafutása (1977–2009)

1981 szeptemberétől levelező aspiráns. A Vilniuszi Egyetemen (Litvánia) Vyngantas Paulauskas professzor irányítása mellett készítette el kandidátusi disszertációját, melynek címe: *Véletlen stabilis Banach-térbeli vektorok normája eloszlásának tulajdonságairól*. A kandidátusi fokozatot 1985-ben kapta meg.

1996-ban habilitált a Kossuth Lajos Tudományegyetemen. A disszertáció címe: *Néhány határeloszlás-tétel és kapcsolódó kérdések*. 1999-ben szerezte meg az MTA doktora fokozatot. Doktori disszertációjának címe: *A centrális határeloszlás-tétel problémaköre a Lie-csoportokon*.

Elnyerte az Alexander von Humboldt-Alapítvány kétéves kutatói ösztöndíját, amelyet két részletben vett igénybe (1988–1990 és 1995–1996). Kutató munkáját a Tübingeni Egyetem Matematikai Intézetében (Németország) végezte Herbert Heyer professzor mellett. Témái: *Valószínűségi mértékek lokálisan kompakt topológikus csoportokon és Centrális határeloszlás-tételek lokálisan kompakt topológikus csoportokon*.

1997–2001 között Széchenyi-ösztöndíjas. 2002–2003-ban megkapta a Fullbright-Alapítvány kutatói ösztöndíját. Philip Feinsilver professzor mellett (Southern Illinois University, Carbondale, Department of Mathematics) végezte kutató munkáját a *Valószínűségelmélet Lie-csoportokon* témában.

Először a Tempus Joint Project keretében az időanalízis témakörben végzett közös kutatómunkát Martien van Zuijlen professzorral (1993, Nijmegeni Egyetem, Hollandia), ezt 2003-ban, 2004-ben és 2005-ben tovább folytatta új kutatási témáiban is. Ekkor kezdett foglalkozni a *gazdasági és informatikai rendszerek matematikai modellezésével, idősor-analízissel és pénzügyi matematikával, elágazó folyamatok statisztikai kérdéseivel, egész értékű autoregressziós folyamatokkal*.

A Debreceni Egyetemen töltött éve alatt 90 tudományos dolgozata jelent meg.

Kiemelkedő szakmai munkásságáért több *kitüntetésben* részesült:

* *Farkas Gyula-émlékdíja* matematika alkalmazása területén elért kimagasló eredményeiért (Bolyai János Matematikai Társulat, 1985),

* *Miniszteri Dicséret* (1987),

* *Alexits György-díj* az analízis és annak alkalmazása területén elért tudományos eredményeiért (MTA, 1995),

* *DE Közgazdasági Karának Díszérme* (DE, 2007).

Nagy hangsúlyt fektetett a fiatal tehetségekkel való foglalkozásra, tanítványai eredményesen szerepeltek a TDK-n, illetve a doktori iskolákban fokozatot szereztek. Doktoranduszai közül többen a későbbiekben munkatársai és barátai lettek, közösen dolgoztak együtt az oktatásban, illetve a tudományos munkában. Közös cikkek, jegyzetek jelentek meg (Barczy Máttyás, Gáll József).

Szegedi évek (2009–2019)

Csörgő Sándor professzor utódként került **Szegedre** 2009-ben a **Bolyai Intézet Sztochasztika Tanszékének** vezetői székébe. Nyolc évig volt a Sztochasztika Tanszék tanszékvezetője és három évig a Bolyai Intézet igazgatója.

Gyorsan beilleszkedett az új munkakörbe. Jó kapcsolatot alakított ki munkatársaival és tanítványaival. Továbbra is aktívan és sokat dolgozott mind a kutatás, mind az oktatás területén. Nagy sikert arattak előadásai, amelyeket fóliákkal színesített, illetve az oktatási segédanyagok, a jegyzetei. Ebben a munkában kollégájával, Barczy Mátyással közösen is dolgoztak (valószínűség-elmélet, sztochasztikus folyamatok, valószínűség-számítás példatár).

Szegedi éve alatt 50 tudományos dolgozata jelent meg, illetve még öt dolgozata áll megjelenés alatt. Nagy tervei voltak. Könyvet akart írni az elágazó folyamatok statisztikai paraméterbecsléseiről. Erre lehetőséget adott volna az, hogy 2019 szeptemberétől a **Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézet** vendégkutatója lett.

A szegedi évek alatt nagyon jelentőssé vált iskolateremtő tevékenysége. Pap Gyula egy új, virágzó matematikai iskolát, egy sztochasztikai műhelyt hozott létre. Folyamatosan élen járt a tudományos utánpótlás nevelésében. Csörgő Sándor árván maradt hallgatóit is hozzásegítette a fokozat szerzéséhez.

Iskolateremtő tevékenységéért a Bolyai János Matematikai Társulat 2014-ben Szele Tibor-emlékéremmel tüntette ki. A laudáció kiemelte: *„kutatási területe a valószínűségelmélet/sztochasztika. A határeloszlás-tételek, a sztochasztikus folyamatok és a matematikai statisztika nemzetközileg elismert kutatója, aki élen jár a tudományos utánpótlás nevelésében. Professzori szobájának ajtaja nyitva áll, és előtte elhaladva nagyon gyakran látható, hogy tanítványaival, fiatalabb kollégáival konzultál, velük közösen dolgozik.”*

Már a debreceni évek alatt is témavezetője volt díjnyertes tudományos diákköri dolgozatoknak, ezt a munkát folytatta Szegeden. Debrecenben és Szegeden összesen tizennégy doktorandusza szerzett fokozatot. Velük több közös cikke jelent meg.

Több doktori iskola (Debreceni Egyetem Matematikai és Számítástudományi Doktori Iskola, a Szegedi Tudományegyetem Matematikai és Számítástudományi Doktori Iskola, a Debreceni Egyetem Informatikai Tudományok Doktori Iskola, a Szegedi Tudományegyetem Informatikai Tudományok Doktori Iskola, Szegedi Tudományegyetem Közgazdaságtani Doktori Iskola) munkájában vett részt.

A határeloszlás-tételek a sztochasztikus folyamatok és a matematikai statisztika területén elért, nemzetközileg elismert kutatásaiért, jelentős utánpótlás-nevelő és iskolateremtő munkásságának elismeréseként 2015-ben az MTA elnökségétől megkapta az *Akadémiai Díjat*.

A fenti kitüntetések mellett még Szegeden a Szegedi Tehetségfondozó Tanács és az SZTE Tehetségpont *Pro Talento díjban* (2013) és a Szegedi Tudományegyetem Természettudományi és Informatikai Kara *Pro Facultate Díjban* (2018) részesítette.

Aktívan részt vett a tudományos életben. Négy tudományos szakmai folyóirat szerkesztőbizottságának volt a tagja. A *Publicationes Mathematicae* (Debrecen) nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának tagja 1999-től, a *Teaching Mathematics and Computer Science* (Debrecen) nemzetközi folyóirat tanácsadó bizottságának tagja 2003-tól, az *Alkalmazott Matematikai Lapok* folyóirat szerkesztőbizottságának tagja, az *Acta Scientiarum Mathematicarum* (Szeged) nemzetközi folyóirat szerkesztőbizottságának tagja 2009-től.

Tagja volt a Bolyai János Matematikai Társulatnak és a Neumann János Számítástudományi Társaságnak. A Bolyai János Matematikai Társulatban a Tudományos Szakosztályban tevékenykedett, és 2009–2012 között a Tudományos Szakosztály elnöke volt. Tagja volt a Bernoulli Society for Mathematical Statistics and Probability nemzetközi szervezetnek.

Kollégákkal

Több tudományos konferencia szervezésében vett részt: Hajdúszoboszlón (1997), Egerben (2001), Budapesten (2004), Szovátán (2006). Tagja volt a XXVI. European Meetings of Statisticians konferencia tudományos szervező bizottságának (2009), szervezője volt a Szegedi Sztochasztikus Napok (2013) és a Csörgő Sándor Emlékkonferenciának (2018).

Barátságos, közvetlen egyéniség volt. Szerette a zenét. Nagypaként a családban ismét elővették a hangszereket és az új furulyát. Szegeden tagja volt az

intézeti énekkarnak és az intézeti teniszválogatottnak. Debreceni barátaival minden télen síelni ment. Szívesen vett részt intézeti rendezvényeken mindkét munkahelyén.

Felesége, Hizsnyik Mária, évfolyamtársa volt. 42 évet töltöttek el együtt boldog házasságban. Két gyermeket neveltek fel, Gyuszkót és Julikát. Mindketten matematikusként végeztek, és PhD-fokozatot szereztek. Az ifj. Pap Gyula diákként kétszer nyert aranyérmet a Nemzetközi Matematikai Diákolimpián (IMO, 1996, 1997), Ifjúsági Prima-díjas (2009). Családos, három gyermek, Lola és az ikerfiúk, Kende és Márkó edesapja.

Személyes visszaemlékezés

A debreceni Fazekas Mihály Gimnázium speciális matematika tagozatán én voltam Gyula matematikatanára Szvetits Zoltánnal együtt. Erről Gyula így emlékezett meg az iskola 125. évfordulójára megjelent Értesítőben (1997–98): *„Én 1968–1972 között jártam a Fazekas Mihály Gimnázium speciális matematika osztályába. Ezt a fajta tagozatot igen hasznosnak tartom, de nem azért, hogy megpróbáljunk minél több matematikust kinevelni. Egyébként az én volt osztálytársaim közül, rajtam kívül ketten szereztek matematikusi diplomát, sokan viszont, legalább 5–6 orvos, jó néhány közgazdász, mérnök, jogász lett közülük. A matematikai gondolkodásmód elsajátítása ugyanis azért hasznos, mert szigorú következetességre, lényeglátásra, logikus gondolkodásra, pontosságra nevel, jó rendszerező képességet alakít ki. Ezek a tulajdonságok pedig sok más területen is kamatoztathatók.*

Szeretettel emlékszem vissza a Fazekas Mihály Gimnáziumban eltöltött évekre. Akkoriban az egész osztály spec. matekos volt, és heti 10 órában tanultuk a matematikát. Ebből nyolcat dr. Kántor Sándorné tanított (aki nem sokkal ezután a KLTE Geometria Tanszékére került), kettőt pedig Szvetits Zoli bácsi. Nagyon sokat köszönhetek mindkettőjüknek. Kántorné tanárnő feladatsorain nevelkedve tanultam meg »számolni«, nem ijedek meg a technikai bonyodalmaktól, és nagyon sok használható módszert, trükköt, fortélyt gyakoroltattam be velünk. Szvetits Zoli bácsi pedig olyan lelkesen csillogó szemekkel tudott beszélni a matematikáról, amilyenekkel azóta sem találkoztam, élmény volt hallgatni. Szerettem foglalkozni a KöMal (Középiskolai Matematikai Lapok) példáival, amelyről bátran lehet állítani, hogy a világ legjobb középiskolás matematikai folyóirata.”

Érdekes véletlen, hogy én javítottam Gyulának az egyetemi felvételi dolgozatát. Két oka is volt, hogy felismertem a dolgozat szerzőjét. Egyrészt ismertem az írását, amely jellegzetesen egyéni volt. Apró gyöngybetűkkel írt, így nem volt nehéz felismerni, másrészről a dolgozat

128 pontos volt. A hivatalos maximum 100 pont volt, amihez 30 pont csatlakozhatott a többlet megoldásokért. A logaritmusnál tévesztett. Nem laktak tőlünk messze, csak néhány háznál. Hazaúton találkoztam vele és megkérdeztem: „Gyula! Mi van azzal a logaritmussal?” A rövid válasz: „Jaj, tanárnő, eltévesztettem!”

További szorosabb együttműködésre akkor került köztünk sor, amikor Gyula gyerekei bekerültek az általunk tartott központi szakkörbe és versenyekbe. Ekkor sokat konzultáltunk arról, hogy mivel és hogyan kell megismertetni a tehetséges tanulókat. Hogyan írt erről Gyula?

„Végül szeretném megemlíteni, hogy a családban folytatódik a matematika szeretetének hagyománya, mindkét gyermekem, Júlia és Gyula a Fazekas Gimnázium speciális matematikaosztályába jár, illetve járt. Sok szép eredménnyel büszkélkedhetnek.

A gyerekeimmel, különösen fiatalabb korukban, gyakran matematikáztunk: megpróbáltam elmagyarázni, hogy bizonyos feladatoknál én hogyan gondolkodom. Az intuíció, az ötletek, a ráérzés igen fontos elem, amelyet lehet fejleszteni. A tanáraiktól is nagyon sokat kaptak órakon, szakkörön.”

1994-ben Ungvárra, a III. Nemzetközi Magyar Matematika Versenyre mi (a Kántor család) vittük Gyuszkót. A versenyről szóló füzet elkészítésében Gyula segédkezett, ő akkor már nagyon értett a számítógépes szövegszerkesztéshez.

Ebben az időszakban szerveztem az ún. „Amerikai versenyt” (American Mathematics Competition). A Pap család a verseny időpontjában éppen Tübingenben volt. Kiküldtem a feladatlapot, és az anyuka felügyelete alatt a család többi három tagja a verseny szabályainak megfelelően oldotta meg a versenyen kitűzött feladatokat. Természetesen „versenyen kívül” indultak. Gyuszkó a maximális pontszámot érte el, ami igen ritka eredménynek számított a verseny történetében, csak a Nemzetközi Matematikai Olimpián kiemelkedően szereplő diákok tudták ezt a szintet teljesíteni. Julika és Gyula holtversenyben végzett.

Van egy Gyulával és Terdik Györggyel közös rövid cikkünk is, amely Gyires Béla professzor születésének 100. évfordulójára, 2010-ben jelent meg Zágrábban.

Barczy Mátyás így emlékszik vissza: „Gyula tanárom és barátom is volt egyben. Nagyon sok időt töltöttünk együtt: matematikai kérdésekre próbáltunk választ találni, de mindig szántunk időt a másikat nyugtalanító kérdések és érzések megbeszélésére is. Egymás gondolatmenetét állandó jelleggel ellenőriztük, kritizáltuk, nagyokat vitáztunk és viccelődtünk, csak akkor mentünk tovább, ha sikerült mindenben megegyeznünk.

Hogyan is kezdődött? Másodéves egyetemista koromban, 1998-ban, Gyula egyszer a Debreceni Egyetem Matematikai Intézetének második emeleti folyosóján megkérdezte, hogy van-e kedvem egy binomiális eloszlásokkal kapcsolatos problémán vele közösen gondolkodni. Volt kedvem. A problémát ugyan nem sikerült megoldanunk, de a konzultációk nagyon jó hangulatban teltek, és már akkor is sokat tanultam tőle. A doktori disszertációm az ő témavezetése mellett készítettem el, és kapcsolatunk utána is végig megmaradt, mind a debreceni, mind a szegedi évei alatt. Sok cikkben és nemzetközi együttműködésben vettünk részt közösen.

Az egyetemen kívül is sokat találkoztunk, nemcsak a konferenciákra és a külföldi utakra gondolok itt, hanem például Debrecenben rendszeresen jártunk úszni az akkori fedett uszodába, nyáron a strandra. A Sziget fesztiválon vagy a szegedi vadasparkban is voltunk együtt. Gyula jól ismerte az állatokat, nagyon sok olyan állatnak tudta a nevét, melyekről én nem is hallottam.

Nagyon tudott lelkesedni és örülni annak, ha rájött valamire, leginkább ez motiválta a kutatómunkája során. Nagyon meg tudta szeretni az embereket és dolgokat, egyben

lelkesítve másokat is, nemcsak a matematikára gondolok.”

Fridrik Richárd matematikatanár, volt szegedi tanítványa visszaemlékezése: „Pap Gyula tanár úr azután jött Szegedre kutatni és oktatni, miután elvégeztem az első évet a SZETE-n matematika szakon. Másodéves koromban így már ő tartotta nekünk a Valószínűség-számítás kurzust. Előadásai mindig jól követhetők voltak, igyekezett mindenre kitérni. Érezte, mikor nem érti valaki, amiről beszél. A kiemelt gyakorlatot is nála vettem fel. Nem bántam meg, ott is mindig jó feladatokat hozott, és igyekezett a lényegét megvilágítani. Középiskolában nem szerettem a valószínűség-számítást. Állíthatom, hogy miatta szerettem meg igazán ezt a témakörét a matematikának. És úgy gondolom, ezzel nemcsak én vagyok így.

A Bolyai Intézetben szinte mindenki nála akart doktorit írni. Mondhatom, hogy Szegeden miatta is nagyon erős a sztochasztika. Olyan tanár volt, aki a matematikának minden egyes ágához értett. A rengeteg doktorandusz mellett mindig volt ideje ránk is, akik még csak az alapképzésben vettünk részt. Szobájának ajtaja mindig nyitva állt.

Harmadéves koromban már gyakorlatvezetője is voltam. Matematika szakos hallgatóknak tartottam a gyakorlatot. Sokat segített és támogatott mindenben.

Tipikus szórakozott professzor volt. Hétfőnként volt velünk a valószínűség-számítás előadása. A tavaszi óraállítás az előadás idejében találkoztam a büfénél vele, ahol a kávéját kortyolgatta, iszogatta. Elfelejtette az óraállítást, és egy órával később jött be. Megkérdeztem tőle, hogy ma elmarad-e az előadás? Akkor a fejéhez kapott, és eszébe jutott, hogy elfelejtette átállítani az óráját.

Igazán nagy hatással volt rám, ezért tartottam előadást a tiszteletére 2019 novemberében a révkomáromi Nagy Károly Diáktalálkozón a Részeg tengerész és a móló esete címmel úgy, ahogy ő elmondta nekünk.”

DR. KÁNTOR SÁNDORNÉ DR. VARGA TÜNDE
matematikatörténész
Debrecen

PARRAGH ATTILA (Nagypirit, 1910. 06. 08. – Karcag, 1992. 02. 05.)
tanár, igazgató

Szülei – Parragh Dezső és Czuczor Borbála elemi iskolai tanítók – Nagypiritről (Veszprém vármegye, devecseri járás), a Vas vármegyével határos „Marcal-bozót” református kisközségéből a hat elemi elvégzése után indították útjára a „kollégiumba”, Pápára, a Református Teológia és Gimnáziumba, majd a budapesti Zrínyi Miklós Reálgimnáziumba, ahol 1931-ben érettségi vizsgát tett. A rendszerezett szakmai tanulmányok alapozását a Keszthelyi M. Kir. Gazdasági Akadémián szerezte meg. Itt kellemes emberi és kollegiális környezetet talált, szívesen és aktívan vett részt az intézmény életében. Első éves hallgató volt, amikor az

Akadémia adventi ünnepélyén szavalattal állt az ünneplők elé, Ábrányi Emil: Vándormadár című költeményét adta elő. (Dunántúli Protestáns Lap, 1933. 208. o.) 1935 májusában a Georgikon Kör évvári ünnepi ülésén figyelemreméltó pályázatára a három kertészeti díj egyikét ő kapta. (Zala Megyei Újság, 1935. május 29. 1. o.) Okleveles gazda diplomáját 1936. júniusában kapta meg. Friss oklevelével gróf Széchenyi Pálné ötvöspusztai uradalmában kezdte pályafutását. (**Ötvöspusztá, Ötvös** Árpád-kori település, Dabronc részeként Veszprém és Vas megye határán, a sümegi járásban. Az értékmentő munkák alatt álló Széchenyi-kastély mellett itt található egy Szegedy Róza-kúria is.) Meglehetősen távol állhattak nézeteik bizonyos dolgokban, mert egy heves vita után a szolgálati viszonyát megszüntették.

1937-ben a Földművelésügyi Minisztérium az alsó- és középfokú szakoktatás állományába vette, és gazdasági gyakornokként a **Karcagi M. Kir. Mezőgazdasági Szakiskola és Szaktanácsadó Állomás** szervezetében helyezte el. Az alkotókedv, az újítni akarás okleveles gazdaként, majd – belépve a szakoktatás hívatásába – gazdasági gyakornokként is foglalkoztatta. Kezdő lépéseit tette a szakmai katedrán, mikor oktatási segédletet állított össze *Tejvizsgálati gyakorlatok* címmel. Gyakornoki működését a tehenészetéről, mintaszerű üzeméről híres alföldi gazdaiskolában kezdte és folytatta. Szentannai Sámuel szakmai hagyatékát vitték tovább, Giber János vezetésével országos megbecsülést élveztek, az őt követő Vancsay Sándor felügyeletével is jóhírű tanárok és gazdaifjak nevelődtek. Parragh Attilából 1939 végére gazdasági segédtanár, 1943-ban gazdasági tanár lett. Tudásvágya, szakmai igényessége, neveltjei irányában érzett felelőssége irányította, hogy 1940-ben beiratkozott a Kolozsvári Magyar Királyi Mezőgazdasági Főiskolára, ahol az oklevél tanúsága szerint sikeresen végzett 1944. április 25-én.

1939-ben házasságot kötött Gaál Júlia magyar–történelem–testnevelés szakos tanárral. Gyermekük: Éva 1940-ben, Erzsébet 1942-ben, Csaba 1943-ban, László 1945-ben születtek.

Szakmai és nevelői képességeiről közelebbi és távolabbi körökben is jó hírek forogtak. Ennek köszönhetően 1942-ben kiválasztották és meghívták, majd 1943-ban megválasztották egy **Szeghalmon** létesülő alapítványi gazdaképző iskola vezetésére. (Szigeti István jómódú szeghalmi parasztgazda feleségével, K. Patai Margittal – egyetlen gyermekük, Endre fiuk hirtelen elvesztése után – 200 ezer pengő összegű alapítványt tettek. Az Alapítvány célja: „Egyrészt örökre feledhetetlen gyermekünknek, Szigeti Endrének az emlékéért örök időkre fenntartsuk, másrészt a Sárrét és különösképpen Szeghalom földművelő lakosságának mezőgazdasági műveltségét gyarapítsuk.”)

Az okmány 1942 januárjában elkészült, fenntartó a református egyház lett, vezetőjeként dr. Tildy Zoltán református lelkész írta alá, aki az Igazgatótanács elnöke is lett. A tanulók toborzását a gimnázium tanárai, egyházközségek lelkészei végezték. 1942-ben – a gimnázium keretei között, de saját tantervvel – az első évfolyam elindult. Kezdetektől volt minden tanulónak saját művelésű, 100 négyszögöles kertje, mellette hetesi rendszerben részt vettek a tangazdaság minden munkájában. Parragh Attila nyomtatott naplót szerkesztett a tanulói és a termelő tevékenység személyes jegyzésére.

Szeghalmon hagyománya volt az alapítványoknak. A nevét viselő gimnázium Péter András, az óvoda Simay János alapítványából fejlődött ki, és tartotta fenn magát. A Péter András Gimnáziumot és a Szigeti Endre Gazdaképző Iskolát közös igazgatótanács vezette a református egyház kebelében, a szervezetben igazgatóhelyettesként a gazdaképzőt Parragh Attila vezette. Az első tanévben az órafelosztásban nem róttak rá feladatot, ő a 140 holdas tangazdaságot indította be és vezette, valamint az építkezések ügyvitelét látta el, de felügyelte a területen dolgozó tanulók munkáját, naplóvezetését is. A család szolgálati lakást kapott, boldogságban,

elégedetten éltek kis közösségükben.

1944 szeptemberében a közeledő front elől a Lászlóval várandós feleségével, a három kisgyermekkel, valamint Szigeti Istvánnéval Nagypiritre, a szülőkhöz menekültek. Ott a tél folyamán beállt tanítani a régi elemi iskolába, és polgári iskolai vizsgára felkészítést is vállalt. Behívták katonának, de a Németországba tartó vonatról sikerült leugrania. Rövid bujkálás után visszakerült családjához. (Szemle: Református Péter András Gimnázium, Szeghalom, Iskolai értesítők: 1942. 7-14. o.; 1943. 92-93. o.; 1944. 44-45. o.)

Szeghalomra 1945. május 9-én érkezett vissza. A mezőgazdasági iskola újraindítását szervezte, majd 1946. június 9-én az igazgatótanács a **Református Szigeti Endre Mezőgazdasági Középiskola** igazgatójának választotta. Folyamatos és egyre erősödő támadások érték az iskolát és személyét az új rend képviselői irányából, mígnem 1948-ban névtelen feljelentés alapján vizsgálatot indítottak ellene, ami elől megszökött. Közel másfél évig volt a család előtt is ismeretlen helyen, mint utóbb kiderült, Budapesten volt gyári munkás.

Az iskolát mint képző helyet 1950-ben átvitték Mezőtúrra, kezdetben leány mezőgazdasági középiskola, majd technikum lett, a tangazdaságot és felszerelését a Szeghalmi Állami Gazdaság kapta. (Szeghalmon újra megnyílt a Szigeti Endre Szakképző Iskola 2003-ban.)

A tárgyban megjelent: Oravszki Ferenc: Mulatnak, ahol régen tanítottak (Békés megyei Népszás, 1991. jan. 9. Gila Károly: Volt egyszer egy Szigeti iskola (Békés megyei Hírlap, 1992. nov. 2. 7. o.), Magyar Barna: Iskola őrzi gyermekük emlékét (Békés megyei Hírlap, 2003. okt. 1. 4. o.), Parragh Attila igazgató: Új gazdákat és szakembereket nevel a szeghalmi mezőgazdasági középiskola (Kis Újság, 1948. jún. 3.)

A családnak a szolgálati lakást el kellett hagynia. Karcagra, az ottani szülőkhöz költöztek. A fiatalasszony végzettsége alapján a Zádor úti Általános Iskolában kapott állást. Parragh Attila az ellene indított eljárás aaptalanannak nyilvánítása után a számára a **karcagi mezőgazdasági technikumban** felajánlott tanári állást elfogadta. 1951 tavaszán a Földművelésügyi Minisztérium megbízta a Karcagon alakuló **Kossuth Tsz.** szervezésével, aminek főagronómusa lett. Később a szövetség az Április 4. nevet vette fel. Tevékenységének köszönhetően is a közösség jó eredményeket ért el, fizetésén felül eredményességi prémiumot is kapott. Az 1955. év eredményei túl jól sikerültek ahhoz, hogy a prémiumának kifizetését megengedjék. A nehezményező személy politikai háttere miatt kenyértörés következett, Parragh Attila kilépett a téesszóból. Rövid ideig az **Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet (OMMI)** talajlaboratóriumában dolgozott. Úgy gondolta, hogy az oktatás, képzés tud számára megnyugvást adni, ezért tanári pályázatot nyújtott be a Mezőgazdasági Minisztériumba. Eredményként 1956. szeptember 1-vel kinevezték a **kőszegi mezőgazdasági szakiskola** tanárának. A forradalom napjait Kőszegen élte át, majd novemberben kalandos úton hazajutott Karcagra.

Az újraszerveződő élet már vele indult a **Karcagi Mezőgazdasági Technikumban**. Az elkövetkező két év során társai is lettek a közelmúlt által érintettek köréből, illetve ők alkottak egy kis holdudvart Hajdú Béla igazgató körül: Érdi Rozália Fertődről, Regele János Nagykanizsáról, Kiss Sándor Szarvasról, Karádi Gyula Putnokról és más is, a teljesség igénye nélkül. A bölcsesség példázatát hozták az iskolába, a megélt küszködések és félelmek nyugalalmát. Parragh Attila nem maradhatott közember, 1958-ban az újonnan induló levelező tagozat vezetője lett. Speciális eljárásrend, más módszerek, más követelmények, és a munka értéke bizottsági vizsgákon méretik.

Általa „toborzott” utóda így emlékezik róla szóló cikkében: „...Amikor az egyetem elvégzése után hazakerültem Karcagra, és Kiskulcsoson kezdtem tanítani, biciklivel jártam

ki naponta a szüleim házából, a Hunyadi utcából, ő szólított meg elsőnek, kedves, sajátos szójárásával:

- Picinyem, igaz, hogy te egyetemet végeztél?

- Igaz – mondtam.

- Milyen szakos vagy?

- Magyar-történelem – feleltem.

- Akkor gyere hozzánk a technikumba, és tanítsd a levelezőket! Minden héten szombaton délután vannak órák, el tudsz jönni?

- De csak akkor, ha a technikum igazgatója beleegyezik!

- Az beleegyezik biztosan. De azért beszéllek vele.

Pár nap múlva messziről kiáltott Attila bácsi:

- Beleegyezett Hajdú Béla! Gyere szombaton délután!

Így kerültem a Karcagi Mezőgazdasági Technikumba, a levelezőkhöz, egyelőre óraadónak. 1959. szeptember 12-én tartottam az első órát. Ugyan ki gondolta volna azt akkor, hogy ezt három évi óraadói foglalkozás, és majd 24 évi technikumi tanári állás követi majd abban az intézményben – és azt, hogy az ott töltött utolsó 13 évben (1973-1986 között) én leszek a levelező tagozatvezető, az Attila bácsi „utóda”.

Mert mindvégig, ameddig én ismertem, Attila bácsi volt a technikumban a levelező tagozatvezető. Szinte látom, ahogy visszagondolok, mint jár-ke s intézkedik sietve a levelező tanulók között. Most órarendet diktál, tantermet jelöl ki, feladatokat oszt, tankönyveket hoz be, hiányzó iratokat gyűjt, vizsgaidőt és helyet diktál, magánjellegű gondot beszél meg suttogva. Ugyanilyen gyorsan intézkedett a kollégák között is. Mire a tanítási időnek vége lett, akkorra mindennel elkészült...” (Dr. Fazekas Mihály: Parragh Attila (1910-1992) Karcagi Hírmondó, 1992. február)

Az első levelező osztály útját szinte keretbe foglalja két – általa írt - újságcikk: Parragh Attila tanulmányi vezető: *Levelező oktatás a karcagi mezőgazdasági technikumban* (Szolnok megyei Néplap, 1958. okt. 4. 6. o.), Parragh Attila, Karcag: *Harmincegy levelező hallgató elindult* (Szolnok megyei Néplap, 1963. ápr. 25. 5. o.)

1971-ben vonult nyugállományba. Bár egy kicsit távol esik volt lakhelye (Kátai Gábor u. 6.), a rendezvényekre, főleg az öreg tanárok közé szívesen ellátogatott. Kritikus szemmel figyelte környezete életét, időnként tollat is fogott, élve az ősi jogával az öregeknek, a *ius murmurandusszal*. Jó kedélyű, kellemes és élvezetes mondatfűzésű előadónak, megbízható kollégának, úriembernek emlegetik, akik ismerhették. Síroszlopa ma is emlékeztető felkiáltójel a karcagi Déli temető bejárata mellett.

➤ Parragh Attila gazdasági tanár: A karcagi fiatalokhoz (Szolnok megyei Néplap, 1968. máj. 7. 3. o.)

➤ Ez is energiapazarlás! (Háztáji trágyakezelés) Levél, Parragh Attila ny. gazdasági tanár (Magyar Nemzet, 1979. márc. 14. 9. o.)

Nagy szerencsémnek tekintem, hogy megismerhettem Glatz Györgyné Parragh Éva mezőgazdasági mérnököt. Segítő közléseinek örülök, amit tisztelettel köszönök. Megköszönöm azt a hozzájárulást is, amivel általa gazdagodhatott a Szentannai Sámuel Középiskola és Kollégium Iskolamúzeumának gyűjteménye.

DR. VÁCZI IMRE
ny. mérnök-tanár

PONGOR SÁNDOR BÁLINT (Vértes, 1938. 07. 26. – Debrecen, 2018. 08. 06.) tanító, továbbképzési felügyelő, iskolaigazgató, kollégiumi nevelőtanár

A határközeli településen, Vértesen született. Édesapja munkásember volt, édesanyja háztartásbeliként tartotta el a családját. A szülők – remélve a háború után, hogy a városban több munkalehetőséghez, keresethez jutnak – Debrecenbe költöztek.

Általános iskolai tanulmányait már Debrecenben, a Szabadságtelepi Általános Iskolában fejezte be. Mivel a tanulmányi eredménye jó volt, szülei úgy gondolták, hogy tanuljon tovább középiskolában. Így került sor arra, hogy 1953 szeptemberében a Debreceni Fiú Tanítóképzőbe iratkozott be.

Az ottani iskolai és osztályközösségbe könnyen és elég hamar beilleszkedett. Az iskola által támasztott követelményeknek igyekezett jól eleget tenni.

1957 júniusában sikeres érettségi vizsgát tett. Majd – az akkori időknek megfelelően – gyakorlóévre helyezték ki az Aradványpusztai Általános Iskola igazgatóságához tartozó Szatmár úti tanyasi iskolába. Már a nyári szünetben meglátogatta leendő iskoláját, az első új, majdani munkahelyét. Ott viszont azt közölték vele, hogy nincs üres álláshelyük. Ezt a helyzetet a tanévnyitó értekezleten az általános iskola igazgatója is megerősítette, sajnálatát kifejezve közölte, hogy alkalmazása tárgytalan.

Abban az időben nem volt dicséretes a munkanélküliség, a fiatalember, tele tervekkel, mindenáron dolgozni szeretett volna. Ezután kereste meg a tanítóképzőben Fekete Sándor tanár urat, volt osztályfőnökét, akinek elmesélte helyzetét. A fejlemények hallatán a tanár úr igen meglepődött, és felajánlotta segítségét. Sikert is neki a **nyíradonyi iskola** igazgatóhelyettesével a problémát megoldani. Így szeptember elsején már ott kezdhette el a pedagógiai tevékenységét.

Szállása a nevelőszoba melletti szertár volt, melyet egy kollégájával osztott meg. Nem volt könnyű abban az időben egy fiatal férfigazgató élete. Az iskolai feladatokat sikerült elvégeznie. Készült a másnapi tanítási órákra (ezt az iskolavezetés ellenőrizte). Az óravázlatokat minden hétfőn, szombaton leadta ellenőrzésre. Óralátogatás is volt óráin bőven. A gyakorlóév letelte után 1958 nyarán képesítő vizsgát tett és megkapta a tanítói oklevelet.

Az 1958-as év változást hozott életében. Megismerkedett a – szintén az iskolában tanító – fiatal tanítónővel, Lelesz Ilona Katalinnal, akivel alig egy év ismeretség után házasságot kötött.

Még abban az évben lehetőség kínálkozott arra, hogy a településtől alig hat kilométerre lévő **Aradványpusztán** együtt taníthassanak. Lakást kaptak, mely alapvetően befolyásolta döntésüket.

Aradványpusztá a Nyírség és a Hajdúság közötti határon terül el. 1949 után a Károlyi birtok volt főintézőjének lakása lett az iskola telephelye. Feleségével több mint egy évig a volt intéző mosókonyhájában laktak.

Az ott lakó embereknek sem volt sokkal különbség a helyzete. Legtöbbjük hatlakásos (pítvar, konyha egy szoba) sorházban lakott. A megélhetési lehetőségek is nagyon szegényesek voltak.

A legnagyobb probléma a villany hiánya volt. Világítási eszközként a petróleumlámpa és a maxim lámpa szolgált, amely használatkor (az iskolában és odahaza is) borzalmas szagot árasztott. Így aztán, főleg ősszel és télen, a szükséges írásbeli munkákat nem a legkellemesebb körülmények között végezték.

A tanyasi körülmények között élő házaspár számára a pusztai iskolának az volt az előnye, hogy Aradványpusztá igen forgalmas közút és vasútvonal közvetlen közelében volt. Így könnyen megközelíthető volt Nyíradony település, valamint Debrecen városa, ahol a szülők laktak.

Később a lakásproblémájuk kedvezően megváltozott. Az állam által indított iskolaépítési program keretében egy egytantermes, nevelői lakásos iskolát építettek a pusztán. Ott született Sándor fiuk is. Feleségével ötvenhárom évet éltek boldog házasságban.

Pongor Sándor osztályával, 1986.

Az előbb említett pozitív változások alapvetően befolyásolták, meghatározták mindennapi munkájukat. Legelső feladatuk természetesen az iskolai oktató-nevelői munka végzése volt. A tanítás után gondoskodtak arról, hogy az oda járó gyerekek hasznosan töltsék el az időt.

Fiatal pedagógusként feleségével együtt szervezte, irányította az ott élő fiatalok iskolán kívüli szórakozását. Sok olyan feladatot is megoldottak, melyek a településen lakó felnőtteknek segítségül szolgáltak. Az emberek egy idő elteltével bizalommal keresték, és kérték meg őket ügyes-bajos dolgaik intézésére.

Közben a jónak mondható tanyai fizetés, a letelepedési segély, a spórolás, valamint a szülők és az OTP segítségével Debrecenben a szüleik lakása mellett építkeztek. A lakás elkészülte után, 1964-ben Debrecenbe költöztek.

A felesége továbbra is kijárt Aradványpusztára dolgozni, ami nem volt könnyű. A bizonytalan vonatközlekedés miatt a tanítás az otthontól való egész napos távollétet igényelt.

Pongor Sándornak 1964-ben a **mikepércsi Általános Iskolánál** sikerült új állást találnia. Abban az időben már enyhült a pedagógusok megkötöttsége a munkahely-változtatást illetően. Sándort mint férfi-munkaerőt, szívesen alkalmazták. A munkaköre is alaposan megváltozott. Feladata az új munkahelyén a matematika tantárgy tanítása volt.

Szívesen dolgozott Mikepércsen. Lelkesedésének, odaadó munkájának meg is lett az eredménye, tanítványai között voltak, akik járási tanulmányi versenyeken szép eredményeket értek el. Jó munkavégzésének elismeréseként több alkalommal pénzjutalomban részesítették.

Jól érezte magát a mikepércsi iskolában, mégis engedett a csábításnak. Debrecenbe került a **Járási Művelődésügyi Osztályra**. Ott felnőttoktatási és továbbképzési felügyelő lett.

Abban az időben a kormányzat nagy súlyt fektetett a felnőtt dolgozók oktatására, képzésére. Sok embert akadályozott az, hogy nem volt meg a nyolc osztályos végzettsége. Munkakörük betöltéséhez vagy továbbképzésükhöz szükséges volt a megfelelő végzettség. Ennek megszerzéséhez segítette hozzá őket a Járási Művelődésügyi Osztály a dolgozók iskolájának megszervezésével. Feladatuk a szervezésen túl a tevékenység ellenőrzése volt a terület iskoláiban. Hasonló volt a helyzet a pedagógusok továbbképzésénél is. Ebben az időben került sor az új iskolai tanterv bevezetésére. Ez nem kevés szervező, irányító munkát követelt meg az irányító hivataloktól. Ezen a területen is volt mit tennie az újonnan kinevezett felügyelőnek. Munkáját nagy szorgalommal és lelkiismeretesen végezte.

A múlt század nyolcvanas éveiben nagymértékű közigazgatási átszervezések történtek. Összevonták, megszüntették a járásokat. Ennek eredményeként szerencséje volt Pongor

Sándornak, mert visszatérhetett kedves településére, **Mikepércsre**, ahol a helyi **Általános Iskola** igazgatója lett. Igyekezett a szerteágazó pedagógiai tevékenységnek jó irányítója lenni. Az általa vezetett iskolában 100 százalékos volt a szakos ellátottság. Az iskolában rend és fegyelem uralkodott. Az akkori faluvezetés, élén az akkori tanácselnökkel, nem nézte jó szemmel az igazgató több intézkedését. Ő ezért úgy gondolta, nyugodtabb körülményekre van szüksége, így pályázat útján állást változtatott. A Debrecenhez közeli **Téglás** településen, az ottani **általános iskolához** került.

Téglás község jó ütemben fejlődő település volt. Lakóinak száma – ellentétben a vidéki települések létszámának csökkenésével – emelkedett. Így több tanuló járt az iskolába is. A növekvő gyermeklétszám a pedagóguslétszám növekedésével is járt.

Nem volt könnyű az igen sok helyről származó, változatos képességű tanulókkal megfelelő eredményt elérni. A naponta kijárás is sok vesződéssel járt. Így örömmel fogadta el az újabb munkalehetőséget **Debrecenben**, a **108. számú Ipari Szakmunkásképző Intézet Kollégiumában**. Előbb mint nevelőtanár, majd – miután itt is tapasztalták jó szervező készséget, pedagógiai tapasztalatait, kollégiumvezető-helyettesé nevezték ki.

A „nagy változások” elején a munkahelyek megszűnése, a leépítések, a szakmunkásképzésben történő változás a kollégium megszűnését vetítette előre. Nem akarta magát kitenni az ezzel járó bizonytalanságoknak, élve a törvény adta lehetőséggel, korhatár előtt, 1996-ban lett nyugdíjas. Követte feleségét, aki már akkor nyugdíjas volt.

Ettől fogva együtt éltek a nyugdíjas éveket. A sok-sok törődés, a megfelelő elvárásoknak való állandó alkalmazkodás bizony nyomot hagyott életükben.

Több idő jutott egyre növekvő családjára. A fia és az unokája is Debrecenben, a cívisvárosban laktak. Egyre több időt szánhattak az unokával való foglalkozásra, segítségre. A szülők nehéz, fáradságos pedagógustevékenységet fiúunokájuk viszi tovább, aki középiskolában mint testnevelő tanár dolgozik.

Több ideje jutott a kertészkedésre, figyelemmel kísérte a sporteseményeket. Együtt figyelték feleségével a mindennapi életben végbemenő „nagy változásokat”. A felesége betegsége miatt az otthonuktól távoli eseményekre nehezen vagy nem tudtak eljutni, csak szűk környezetükbe mozdultak ki.

A tanítóképzős osztálytársai többször hívták osztálytalálkozókra, melyeken már nem tudott megjelenni. Kapcsolattartása a volt tanítóképzős osztálytársaival is csak a telefonbeszélgetésekre korlátozódott.

2018-ban családi körben megünnepezték a 80. születésnapjukat, készültek a hatvanadik házassági évfordulóra, amikor felesége hirtelen kórházba került.

Ez Sándor szervezetét testileg és lelkileg nagyon megviselte. Szervezete annyira legyengült, hogy 2018. augusztus 6-án szíve megállt és elhunyt. Ami még szomorúbb: hogy a felesége nem tudta feldolgozni a történeteket; augusztus 14-én követte őt, az örök szerelmét, hogy mindig együtt legyenek, mint életük során.

A családtagok, rokonai, volt tanítványai és kollégái 2018. augusztus 24-én együtt kísérték őket utolsó útjukra, és helyezték őket örök nyugalomra a Debreceni Köztemetőben.

Pongor Sándor élettörténetének elkészítéséhez segítséget adott saját maga által írott életrajza; valamint fia, Sándor és a tanítóképzős osztálytársainak a visszaemlékezése.

Volt osztálytársa,
VMIRJÁNCKI JÓZSEF
Körösszegapáti

PONGOR SÁNDORNÉ Lelesz Ilona Katalin (Hajdúdorog, 1938. 04. 26.

– Debrecen, 2019. 08. 14.) tanító

Édesapja vasutas volt, édesanyja a háztartást vezette, nevelte a család öt gyermekét. Ilona volt a család legfiatalabb tagja. Édesanyjukat korán elvesztették, így a családban a gyermekek önmagukat látták el.

A helyi elemi és általános iskola tanulójaként minden nehézség nélkül sikerült eleget tennie az akkori iskolai követelményeknek. Az általános iskola elvégzése után valóra vált kisgyermekkorai álma: annak a középiskolának a tanulója lehetett, melynek elvégzése után gyerekekkel foglalkozhatott, tanító lehetett. Így a nyolcadik osztály befejezése után – a tanulmányi eredménye is lehetővé tette ezt – a pedagóguspályát választotta. Beiratkozott a Hajdúböszörményi Tanítóképzőbe.

A hajdúsági városban a tanítóképző intézetet az akkori idők oktatáspolitikája hozta létre. A Vallás és Közoktatási Minisztérium kidolgozta a nyolcosztályos általános iskola rendszerét. A településeken két osztállyal bővült az osztályok száma. 1948-ban államosították az iskolákat. Az egyházi iskolák gyerekserege ezután állami iskolában tanult. Hozzájárult a változásokhoz, hogy a háborúban nagyon sok férfitanító és -tanár odamaradt. A hiányzó létszámot és a tanerőhiányt gyorsan pótolni kellett. Erre volt hivatott Hajdú-Bihar megyében Debrecen mellett a Hajdúböszörményi Tanítóképző is.

Tehát ezek az okok tették szükségessé a hajdúsági városban a tanítóképző létrehozását. Az iskolában lelkes tanárok készítették fel a fiatalokat a pedagóguspályára. Az ott végzett diákok később igazolták, hogy a pedagógustársadalom jól felkészült, gyermekek és szülők megelégedésére tevékenykedett, és a végzett tanítók és tanárok a munkahelyükön valóban igazi „lámpások” lettek.

Lelesz Ilona a tanítóképzőben 1957-ben végzett. **Aradványpusztán** kezdett tanítani. Ott találkozott és ismerkedett meg – a szintén abban a tantestületben tanító, ugyancsak a pályáját kezdő – Pongor Sándor tanítóval. A fiatalok jól megértették egymást, a közös munkahelyi együttlét, a problémák, feladatok együttes megoldása összehozta őket. A munkahelyi barátságból szerelem szövődött, majd házasság lett.

A pusztai iskolába akkor sok gyerek járt. A két ifjú pedagógus nagy szorgalommal készült a tanítási órákra. Lelkesen tevékenykedtek. Egész nap az iskolában voltak. Tanítottak, készültek a következő nap óráira. Foglalkoztak a gyerekekkel a tanítási órákon kívül is. Szükség volt a rendszeres felkészülésre: a következő napok feladatainak megtervezésére, írásos dokumentálásra, mert 1958 nyarán a gyakorlótanítási év letelte után képesítói vizsgát kellett tenniük. A sikeres vizsga után kapták meg a tanítói oklevelüket.

A munkahelyükön a tanítás mellett ők voltak a puszta lakóinak a mindenes ügyintézői is. Az ott élő emberek sok mindenben kérték a fiatal, szimpatikus pedagógusok segítségét. Ők pedig önzetlenül, szívesen segítettek egyes-bajos dolgaik megoldásában.

A fiatal pár életkörülményei, ha nagyon lassan is, de javultak. Lakást kaptak. Ott már volt villany is, ami a kultúra megérkezését, kiteljesedését jelentette az otthonukban. Ott született meg Sándor fiuk is, akit nagy gonddal, szeretetben neveltek. Fizetésük is több volt, mint mikor a tanyán dolgoztak. Lassan, szépen gyarapodtak.

Tervük az volt, hogy gyűjtik a pénzüket, és házat vesznek vagy építenek Debrecenben. Az utóbbi tervük sikerült. A szülők is segítettek benne. 1964-ben Debrecenbe költöztek. A szerencse is kedvezett, egyelőre csak a férjnek: Mikepércsen lett állása, a feleségnek, Ilonának

Pongor Sándorné férjével, 1960

ez nem sikerült. Tovább kijárt Aradványpusztára tanítani.

Később a Debrecenhez tartozó tanyavilág egyik iskoláját ajánlották neki: a **Magyar-tanyát**. Ott igazi **tanyasi iskola** volt. Egy tanteremben 1-8. osztály. Nagy létszám összevonva. Igaz, hogy a tanítóképzőben felkészítették a hallgatókat az összevont osztályokban történő munkavégzésre, de más a leírt módszer és más annak a gyakorlati megvalósítása. A mindennapi valóság ezt átírja. A legnehezebb a környezet megszokása volt. A tanítványai, akik általában 2-3 km-ről jártak be télen-nyáron az iskolába, igyekeztek a tanító néni minden követelményét teljesíteni. Szorgalmasak, fegyelmezettek voltak. A tanyavilágban élőknek az iskola volt a kultúra közvetítője. A legnagyobb gondot a gyerekek, de az ott dolgozó tanító néni számára is a mindenkori időjárás-változás viszontagságaihoz való alkalmazkodás, az ebből adódó problémák leküzdése jelentette. Hiába volt aránylag közel a városhoz, de a munkahely körülményes megközelítése nagyon sok időt rabolt el nap mint nap a szabadidejéből. Pedig

a családjának szüksége lett volna rá, mert férje is a város melletti településen dolgozott, és mint vezetőt nagyon lekötötte mindennapi munkája.

Ilona mindennapi pedagóguslétének javulásában a könnyítő változást az élet hozta magával. Az 1960-as évek második felében a tanyák felszámolása következtében egyre jobban lecsökkent a külterületeken élő lakók száma. A szülőkkel együtt a gyerekek nagy része a környék településeire költözött, ott folytatták iskolai tanulmányikat.

Közben az oktatásvezetők is belátták, hogy javítani kell a tanyasi iskolák működésének nehéz körülményein. A tanyasi iskolákat körzetesítették, tanítónőjüket pedig a **debreceni Szabadság-telepi Tótfalusi Sándor Általános Iskolába** helyezték. Így sikerült Debrecen városában álláshoz jutnia. Szerencsés volt, mert az iskola könnyen megközelíthető volt számára. Az új munkahelyén hamar beilleszkedett a pedagógusközösségbe. Alapos pedagógiai felkészültségével, az eddigi pedagógustevékenysége alatt szerzett tapasztalataival kivívta kollégái, valamint az iskola vezetésének elismerését.

Az alsó tagozatban 3-4. osztályos gyerekeket tanított. Sok időt töltött a gyerekek között. Segítette fejlődésüket, foglalkozásokat tartott számukra. Lelkiismeretes pedagógiai tevékenysége során sok gyengébb képességű gyermeket segített felzárkózni arra a szintre, hogy jó eredménnyel állják meg a helyüket a felső tagozatban, hogy azt majd elvégezve jó szakember legyen belőlük. Szakköröket tartott, ott a kialakított közösség tagjai évtizedek múltán is emlegetik a tanító néni lelkiismeretes, gyermekszerető munkáját. Az úttörőcsapatban is tevékenykedett. Felismerte azt, hogy a gyermekeknek szükségük van közösségekre, ahol az iskolai tanulás után kibontakoztathatják képességeiket.

Szeretett a Szabadság-telepi általános iskolában dolgozni. Ezt bizonyítja az is, hogy mintegy negyedszázadot töltött el munkahelyén. 1993-ban, mintegy 35 évi tanítás után ment nyugdíjba. Kollégái és az intézmény vezetői nagy tisztelettel búcsúztatták.

Már nagyon várta azt az időt, amikor a munkahelyi kötöttsége megszűnik, sok szabadideje lesz, végre azt végezheti, amit eddig az idő hiánya miatt nem sikerült megvalósítania. Elsősorban az otthonában, a családjá körében tartózkodott sokat. Fiuk, Sándor műszaki érdeklődésű volt. Elsőként elektroműszerészként végzett, később tovább képezte magát, programozóként dolgozik. A szülők hivatását unokájuk folytatta, aki testnevelő tanárként dolgozik.

Felszabadult nyugdíjas éveinek legkedvesebb elfoglaltsága az unokával való foglalkozás, az életre való felkészítése volt, ezt nagy örömmel tette. Szabadidejének hasznos eltöltésében utolsó helyre került a város kínálta szórakozási, művelődési lehetőségek figyelemmel kísérése és az azokon való megjelenés. Volt mit bepótolnia, hisz évtizedek alatt minderre igen kevés alkalma volt. A munkahelyre való oda- és visszautazás évtizedek alatt nagyon sok időt elrabolt tőle.

Közben egészsége is meggyengült, így rá volt utalva arra, hogy férje gondoskodjon róla és családjáról. Csak szűkebb környezetükben tudtak megjelenni különböző eseményeken. Így több ideje maradt az olvasásra.

Mint gondos édesanya és nagymama összetartotta a családját, nem maradtak el a családi összejövetelek, a családi ünnepek. 2018-ban a gyermekük és az unokák nagy szeretettel köszöntötték a szülőket nyolcvanadik születésnapjuk alkalmából (Ilona: 1938. április 26. férje: 1938. július 26.), s már készültek a hatvanadik házassági évfordulójukra (2018. július 14.), amikor Ilona súlyos beteg lett, és kórházba került. Egyik baj követte a másikat. Férjét megviselték a történetek, a nyolc évtizeddel járó betegségek következtében szervezete legyengült, 2018. augusztus 6-án szíve megállt és elhunyt.

Pongor Sándorné Lelesz Ilona, miután meghallotta férje halálának hírért, nem tudta feldolgozni a történeteket, követte őt: „örök szerelmét” a sírba, hogy mindenütt együtt legyenek, mint ahogy az életük során is mindig együtt voltak.

Így családjának abban a szomorú eseményben volt része, hogy egyszerre két szeretett hozzátartozótól, a szülőktől, nagyszülőktől kellett megválni. Pongor Sándor és felesége temetése egy napon volt. Mindkettőjük földi maradványát egy napon helyezték örök nyugalomra Debrecenben, a város köztemetőjében 2018. augusztus 24-én.

A visszaemlékezés elkészítésében fiuk, Pongor Sándor és unokájuk volt segítségemre.

VMIRJÁNCKI JÓZSEF
Körösszegapáti

R

*„Ki gyermeket nevel, az a hon
iránti szent kötelességét teljesíti!”*

(Kölcsey Ferenc)

*„Egy mákszemnyi praktikus elv és ismeret
többet ér egy mákszányi theóriánál.”
(Balásházy János)*

REGELE JÁNOS (Budapest, 1905. 11. 08. – Debrecen, 1971. 11. 23.)
gazdasági tanár, igazgató

Születésekor tiszteletreméltó, tekintélyes, nemrég elhunyt öregurat – a nagyapát – emlegették e néven, aki a Monarchia magyarországi képviselőháza főirodájának nyugalmazott igazgatója volt. Rákosszentmihályon – lakóhelyén – a katolikus egyházi közösség egyik vezetője, „a templomépítő”, mivel a helyi Szent Mihály templomot a vezetése alatt építették fel, még a megszűnő Sándor utcai régi Parlament székeit is elkérte a templom számára. Emlékére később utcát neveztek el. (Az utcát a II. világháború után átnevezték, de ma már újra Regele János nevét viseli a templom előtti szakasz.) Négy gyermeke közül a legidősebb, Elemér – a nemsokára megszülető II. János apja – Pallagon végzett okleveles gazda, a Földművelésügyi Minisztérium miniszteri számvevőségének segédtitkja eljegyezte, majd feleségül vette Szabó Melanie ifjú hölgyet, akivel már közösen lakták a Bp. VII. ker. Erzsébet krt. 35. szám alatti tisztviselői lakásukat.

Kisebbségi kitérők után a család az I. ker.-i Árpád utca 5. sz. házban telepedett le. (Az utca neve ma Fiáth János utca, névadója hajdúkapitány volt, aki 1696-ban részt vett Buda felszabadításában és szeptember 2-án kitűzte a magyarok zászlaját a Bécsi-kapu fölé.)

Regele János itt töltötte gyermek- és serdülőkorát nővérével, Melániával és a szülőkkel. Innen járt elemi iskolába a Várba, az Iskola térre. (A tér mai neve: Hess András tér.) Alsó- és felsőgimnáziumi tanulmányait a II. kerületi Egyetemi Kath. Főgimnázium és Ferencz József Nevelőintézetben folytatta 1915–1923 között, és fejezte be érettségi vizsgával. (Később ebből a középiskolából lett a II. Rákóczi Ferenc Gimnázium, a Keleti Károly utca vége és a Marczibányi tér közelében.) Az érettségizett budai fiatalember édesapja nyomdokán a Debreceni Gazdasági Akadémián tanult tovább, és vált diplomás gazdává 1926-ban. Pallag hagyománya azóta is tovább él a családban.

Okleveles gazda diplomával keresett állást a fővárosban. Egy évi keresés után tisztviselőként alkalmazta a **Dávid K. és Fia Rt. Bp.** cég 1927. július 16. és 1928. június 15. között. Közben összegyűjtötte igazolásait azokról az időkről, amidőn a nyári tanulmányi szünetekben mint gyakornok uradalmakban teljesített szolgálatot, főleg cséplési ellenőrként. Nagy valószínűséggel egy apai kolléga segítségével sikerült felkerülnie a mezőgazdasági

szakoktatás nem túl kényelmes, nem túl keresett, de szorgalmas és értelmes embereknek biztos kenyeret adó szerelvényére.

Az FM államtitkára rendelkezésének megfelelően 1928. szeptember 17-én **Békéscsabán, a Földművesiskolában** jelentkezett szolgálatra mint napszámos gyakornok Tar Gyula igazgató, m. kir. gazd. főtanácsosnál. Osztályvezető tanára Tormay László gazdasági tanár lett, aki a későbbiekben előmenetelét irányította. Ezt az állásba helyezést „rövid úton” történő ügyintézésnek hívták, a jogi nyelv még őrzi a kifejezést. Ugyancsak „rövid úton” – az osztályvezető tanár levele alapján – a **Somogyszentimrei Földművesiskolához** került át 1929. június 12-én, még mint napszámos gyakornok.

Egy államtitkári rendelkező levél – még mindig „rövid úton” – 1931. március 10-én áthelyezte a **Kecskeméti M. Kir. Mezőgazdasági Szakiskola és Szaktanácsadó Állomás** állományába, mint ideiglenes minősítésű magángyakornokot. Két év eredményes munka után ezen az állomáshelyen éri az államtitkár újabb levele – 1933. VI. 1-i keltezéssel, melyben ideiglenes minősítésű tiszteletdíjas gyakornokká lépteti elő. Végül elérkezik 1934, amikor a magyar királyi gazdasági gyakornokok sorába léphet – bár még csak ideiglenesen – június 25-én, majd leteszi „tanári vizsgáját” és a szolgálati esküt Csermajorban, s ezzel augusztus 9-én magyar királyi gazdasági gyakornokká válik. Ez már végleges, innen nincs vissza már „rövid úton”. A mezőgazdasági szakoktatásban meghatározott feladatok végzésére alkalmassá vált, már nem szükséges a vezető tanár felügyelete, immár felügyeli a hozzá beosztott tanulókat, és felelősséggel minősíti is előmenetelüket, szorgalmukat. Már nem a tanulók sorából, hanem a minősítetten alkalmas tanárjelöltek sorából szólítja a katonai behívó. Első tényleges szolgálatát teljesíti, alapképzését Budapesten kapja az 1/II. gyalogos zászlóaljnál 1935. október 5. és december 20. között. Idővel még egy gyakorlatra is behívják 1938. május 2–19. között, de többé már nem ölt katonai egyenruhát, marad karpaszományos címzetes őrzető.

Az áthelyező határozat 1936. június 9-én **Szombathelyre** szólítja, a **Téli Gazdasági Iskolába** (megnyílt 1927-ben), néhány nap múlva – június 14-én az átminősítés is elkészült: Regele János végleges minősítésű gazdasági segédtanár. Négy évet töltött itt az ifjú tanár feleségével, Katona Erzsébettel - akivel kinevezésének évében – 1936-ban Gyergyószentmiklóson keltek egybe. Pedagóguscsaládba nőült, apósa gimnáziumi tanár volt. Egy év múlva megszületett fia, ifjabb – immár III. – János is.

1938. június 30-án kapta meg a gazdasági tanári minősítést, tisztességes fizetéssel. Az életképesnek ítélt szakiskolák megtartása mellett erőteljesen fejlesztették ebben az időben a téli gazdasági iskolák hálózatát. (A téli gazdasági iskolák német, dán, finn minták alapján 1920-tól 1944-ig fejlődtek ki. Az első 1920 októberében Pápateszteren, gr. Jankovich Bésán Endre magánbirtokán jött létre, Nagyatádi Szabó István minisztersége idején. A következő már m. kir. iskola lett Szekszárdon. Az 1942-43. tanévben pedig már 64 iskola működött. A háború után Gazdaképző Iskola néven oktatták a régi cselédekből, újonnan földhöz jutottakból lett gazdákat. 1946–47-ben 135, 1947-48-ban 88 gazdaképzőt tartott nyilván a költségvetés.) Egy régen érő gondolat és (1890 óta) várakozó alapítvány segítségével Szentesen is létesült egy **M. Kir. Téli Gazdasági Iskola és Mezőgazdasági Szaktanácsadó Állomás**. Az új intézmény 1940 őszére elkészült, novemberben már meg is kezdte az elméleti képzést. Vezetésére a miniszter Regele Jánost nevezte ki, mint megbízott igazgatót, végleges minősítéssel. Rövid idő alatt elérte, hogy - ezzel tiszteletét is kifejezve - az intézmény 1943-ban felvehesse az alapítványt tevő ifj. Bartha János nevét, ezzel teljesítve a parasztfiatalok képzését szorgalmazó egykori szentesi gazdálkodó és városi képviselő szándékát. A jogutód iskola 1988 óta viselheti az alapítást javasló és alapítványt tevő nevét.

A háborúra készülő országban, majd a háborús körülmények között emberséget, jellemet próbáló feladat volt igazgatóként szervezni a mindennapokat. 1944 nyarán, kora őszén pedig a frontharcok közelségét, átvonulását, a hadi igénybevételt kellett megélni.

A m. kir. szegedi 5. honvéd területi parancsnokság csak 1944. július 22-én jelölte ki a szentesi Apponyi téri Téli Gazdasági Iskolát a Szentestre települő német hadikórház fertőző osztálya számára. Azelőtt nem számoltak igénybevételével. A szemlélő német előjárókkal történő egyeztető tárgyalások során Regele János elérte, hogy csupán a fizikai sérülést szenvedett lábadozókat helyezték el az iskola internátusában. Az ott töltött heteiről számol be irodalmi formában Heinrich Böll Nobel-díjas német író, aki német katonaként ott gyógyult Jasinál elszennvedett sebesüléséből. *Az Ádám, hol voltál?* című kisregényének harmadik fejezete ebben a környezetben játszódik, vannak felismerhető alakjai is (az igazgató felesége, kislánya), és néhány részlet az intézményből. Az október 6-án kapott kiűritési parancsnak megfelelően a német csapatokkal a család is távozott. Vitték őket, de nem úgy távoztak – a piros családi személygépkocsival – ahogy H. Böll írja. (Az igazgatóné asszony későbbi elbeszélése szerint azért maradt meg így H. Böll emlékezetében, mert a székely rokonok és ismerőseik piros busszal érkeztek látogatóba, menekülés közben.)

A front átvonulása után Regele János megkereste a felettes szervezet, a Földművelésügyi Minisztérium illetékesét, hogy további szolgálatra jelentkezzen. Ott kétnyelvű rendelkező okmánnyal látták el, felszólítva a szentesi gazdasági iskola ügyeinek vitelére, és hogy vesse alá magát az igazgatói eljárásnak. Részletes kimutatást készített az iskolában keletkezett sérülésekről, károkról, hiányokról. A kár más intézményekhez viszonyítva nem volt jelentős, el lehetett kezdeni az oktató munka megtervezését.

Az igazoló bizottsági tárgyaláson nem ismert okból három tanú arról vallott, hogy Regele János a szentesi gettó felállítását, működtetését idején kirendelt gettóőr volt, és a szolgálatot nem utasította vissza, továbbá látták a Turul Szövetség rendezvényén. A bizottság jelentésén túl Nagy Imre miniszter – aki a további alkalmazásáról döntött – azt is számonkérte, hogy miért engedte át az iskolát a németeknek. Ezek után az igazgatót elbocsátották, a családot a szolgálati lakásból kiutasították. A helyi katolikus plébánia épületében kaptak szűkös férőhelyet, a mindennapi szükségletekre a perselypénzből juttatást. A teljes reménytelenséget az oldotta fel, hogy a minisztériumban miniszterváltás után – Bárányos Károly került rövid időre a miniszteri székbe – az ekkor elbocsátottak listáját és az újonnan helyzetbe hozottak listáját felülvizsgálták, ügyüket a minisztertanács elé terjesztették. Az 1947. január 10-i határozat alapján Regele Jánost állásába visszahelyezték.

Ekkor az iskola **Gazdaképző Iskola és Szaktanácsadó Állomás** néven működött, első tanévének közepén volt. A földjükön gazdálkodó kis- és középbirtokosok, a földhöz jutott szegényparasztnak és uradalmi cselédek részére az alapvető mezőgazdasági ismeretek elsajátítása érdekében szerveződött, és működött 1949-ig. Hasonló feladatot látott el a nagykőrösi iskola is, ahová - közvetlenül a rehabilitációja után - áthelyezték igazgatónak. 1949-ben több más FM irányítású iskolával együtt az Oktatási Minisztérium fennhatósága alá vonták, és mezőgazdasági gimnáziummá alakították. Ezek az iskolák egy év múlva visszakerültek az FM irányítása alá, amely elindította a hároméves mezőgazdasági technikai képzést.

Az átalakítási intézkedéseket Regele János még **Nagykőrösön** hajtotta végre, de az FM illetékes vezetője 1950. szeptember 7-én úgy rendelkezett, hogy áthelyezi őt **Nagykanizsára**, az állattenyésztési technikum igazgatói beosztásába.

Az iskola szakiránya számára is szinte szakosodást jelentett, ez a szakirány a gyermekekre, unokákra is átragadt. Lelkesen mesélte András unokája, milyen örömmel kísérte reggeli

felügyelő útjain nagypapáját a különböző istállókba, a felkelés sem jelentett gondot ilyenkor. Valószínű, hogy fia is így irányult pallagi tanulmányai után az állatorvoslás felé.

Nagykanizsán érte a megnyugtató intézkedés, hogy a 3 éves technikai képzést 4 évesre alakították át. 1954-ben már jelentős középfokú képzőhellyé vált a nagykanizsai technikum Zala megyében. Gazdálkodását, pénzügyi helyzetét erősítette a tangazdaság, amely a földosztás utáni 50 kat.h.-ról 1500 kat.h.-ra fejlődött. Már nem csak az 1940-ben alapított, 1942-re felépített Téli Gazdasági Iskola épülete, hanem annak fejlesztése, kísérő- kiegészítő építményei is rendelkezésre álltak, szinte kínálva egy magasabb igényű képzés lehetőségét. Gondolati csirái megvoltak ugyan, de a kor eseményei nem kedveztek a hosszabb távlatok tervezésének.

Regele János vitathatatlan tekintélyű vezetőként a nyugalom szigeteként vezette végig intézményét az 1956–57. tanéven. A tisztelet kifejezéseként 1956. októberében bevásárolták a városi Nemzeti Bizottság Oktatási Bizottságába. Nem tiltakozott, de tettek nem követték a döntést, az idő rövidsége miatt nem is volt lehetőség jelentőset határozni, cselekedni sem. A visszaalakuló hatalom nem tartotta figyelemre méltónak a Bizottság létezését, túllépett rajta. De volt olyan személy, aki nem.

Fia, ifjabb *Regele János* állatorvos emlékei szerint ez történt:

„'58-ban az FM-ből felhívta egy barátja, hogy névtelen feljelentés ment ellene az '56-os szerepe miatt, és azt mondta, hogy állást keres neki, és majd tájékoztatja. Hamarosan jött a telefon: berettyóújfalui igazgatói, vagy karcagi tanári lehetőség van. Ő a karcagit választotta. A barát azt tanácsolta, hogy azonnal adja be a lemondását valamilyen indokkal. Így lett karcagi tanár. Jóval később, kerülő úton tudta meg apám, hogy a kollégája és az iskola párttitkárnője volt a feljelentő.”

A karcagi igazgató – Hajdú Béla – különös igyekezettel gyűjtötte a nagy tapasztalatú, megbízható tudású és fegyelmű idősebb tanárokat. Közéjük tartozott Nagy József, Bánki Horváth János, Érdi Rozália, Karádi Gyula, Parragh Attila, Kiss Sándor. Regele Jánost is szívesen fogadta, pontosan neki való feladattal várta. Nem állítható, hogy Regele Jánost nem rendítette meg a változás, de a **karcagi technikumban** példamutató tartással látta el szaktanári feladatait. Lehetséges, hogy megfordult gondolatai között a nyugdíjaztatás, de 63 éves koráig, 1968-ig helyt állt a katedrán. Mivel lakás lehetősége adódott Debrecenben, így elbúcsúzott Karcagtól.

Az adatszolgáltatásért, szívélyes közreműködésért köszönet illeti dr. Regele János állatorvost és feleségét, Regele Andrást, ifjabb Regele Jánost és feleségét.

DR. VÁCZI IMRE
ny. mérnök-tanár
Karcag

Sz

*„A legjobb tanárok azok, akik
inspirálni tudják a tanítványaikat
a tananyag iránt érzett
szenvetélyükkel.”*

(Neil deGrasse Tyson)

SZABÓ ANTALNÉ Nagy Gizella (Kemecse, 1940. 10. 02. – Kemecse, 2018. 06. 17.) tanító

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kemecsen született hétgyermekes család második gyermekeként. Édesapja, Nagy László kiváló gazdálkodó, földművelő, a téészesítést követően állategészségügyi dolgozó, a település köztisztviselőként álló polgára volt. Évtizedeken át végzett közéleti tevékenységéért a legrangosabb elismerésben a „Kemecséért” kitüntető díjban részesült. Édesanyja, Balogh Julianna elsősorban a gyermekek nevelésével és emellett a ház körüli teendőkkel foglalkozott. Legidősebb leányként nagyon összetartó családban, példaértékű szeretetben nevelkedett. A szülők elhatározták, hogy az 50-es évek nehézségei ellenére minden gyermeküket taníttatják. Gizike a helyi általános iskola elvégzése után 1955 szeptemberében felvételt nyert a debreceni Lóránffy Zsuzsanna Tanítónőképzőbe, ahol nagyszerű oktatást és nevelést kapott. A tanítóképző maradandó élményeket nyújtott, ahol életre szóló barátságok is kötődtek.

1958-ban a középfokú tanítóképzést felsőfokúsították, és a Szent Anna utcán működő Lóránffy Zsuzsanna tanítónőképzőt összevonták a Maróthy György fiúképzővel, így 1959-ben az érettségi vizsgát már az Állami Maróthy György Tanítóképző intézményben abszolválta. A tanítói képesítés megszerzéséhez akkoriban szükséges volt egy évet gyakorló tanítójelöltként eltölteni az arra kijelölt általános iskolában. A gyakorló évre Görbeházára helyezték az Állami Általános Iskolába. Ezt követően sikeres tanítóképesítő vizsgát tett, és általános iskolai tanító oklevelet szerzett Debrecenben 1960. június 25-én. Egy évig még **Görbeházán** tanítószkodott, majd áthelyezését kérve az újfelhértói mályváskerti iskolába került, ahol három évig dolgozott.

Kemecsen ismerkedett meg férjével, Szabó Antallal, akivel 1964-ben kötött házasságot. Mivel férje a Nyírbogdányi Kőolajipari Vállalatnál energetikusként dolgozott, így Nyírbogdány község Gyártelep település részére költöztek. Két lányuk született, Mariann idegenforgalmi közgazdász diplomát szerzett Budapesten, jelenleg a Nyíregyházi Turisztikai Nonprofit Kft. ügyvezetőjeként aktívan tevékenykedik Nyíregyháza és a Nyírség turizmusának fejlesztéséért. Viktória a Szegedi Orvostudományi Egyetem gyógyszerész karának elvégzése után Németországba került, ott él férjével, és ott dolgozik gyógyszerészként.

Nyírbogdányba érkezve a **Kazinczy Ferenc Általános Iskolában** folytatta tovább pedagógusi munkáját 35 éven keresztül. 10 évig napközis tanítóként fáradhatatlanul korrepetálta a szociálisan hátrányos helyzetű, illetve a cigány származású gyerekeket. Külön-külön egyénre szabottan, sajátos módszer szerint, kiegészítő tankönyvek segítségével mindaddig foglalkozott velük, amíg meg nem tanultak írni és olvasni. Semmitől nem riadt

vissza, rendszeresen kezelt pl. fejtetvességet. Fontosnak tartotta, hogy a gyermekeket és családtagjaikat otthonában is megismerje, a kisdíákok addigi életéről, fejlődéséről beszélgetve közvetlen tapasztalatokat szerezzon. Ismerte minden növendéke környezetét, testi, szellemi adottságait. Nem sajnálta az időt a családlátogatásokra, mert ösztönösen tudta, hogy a ráfordított idő és fáradság nevelőmunkája hatékonyságában, eredményességében sokszorosan megtérül.

25 évig a gyártelepi tagiskolában 1–3. összevont osztályt vezetett. Mivel ezen a településrészen nagyon alacsony volt a gyermeklétszám, csak alsó tagozat működött az iskolában, az is mindössze 2 tanteremben, ahol együtt tanult az első és a harmadik, illetve a második és a negyedik osztály. Sokszor a gyakorlott, több éve a pályán lévő pedagógusok sem vállalták az összevont osztályok kemény, göröngyös munkáját. A tanteremben különböző életkorú gyerekekből álló osztályok ültek egymás mellett. Míg az egyik osztállyal közvetlen óra keretében foglalkozott, addig a másik osztály az általa meghatározott önálló feladatokon dolgozott. Az általános iskolai tanterv elsajátítása a tanulócsoportok ilyesfajta párosítása esetén is elvárt és kötelező volt. A közvetlen és önálló órák rendszerében feldolgozott anyag együttesen felelt meg a tantervi követelményeknek, a két foglalkozási forma tette teljessé az ismeretek elsajátítását. Más és más módszerek – azok kombinációi –, különböző foglalkozási formák megválasztása volt szükséges, hogy a közvetlen és önálló munkát végző osztályok sikeresen dolgozhassanak. Különösen sok leleményességet igényelt a kicsik, az első osztályosok önálló óráinak megszervezése. Az óvodából megérkezve szorongással teli izgalommal várták az iskola kezdetét. Ilyenkor titokzatos, átszellemült atmoszféra vette körül a gyermekeket, ő pedig bátorító mosollyal, kedves szavakkal, a piros pontokat és az elismeréseket nem sajnálva nyerte meg őket a nagy útra. Ezután kellett megtanítani a kis nebulókat az önálló munkavégzésre, hiszen az összevont osztályokban folyó munkának ez volt az egyik, a legfőbb alapja. Nem valami különös, veleszületett tulajdonsága ez a gyermeknek. Adottság, mely minden gyermeknél többé-kevésbé megtalálható, s fejleszthető. Megtanította a 6–7 éveseket arra, hogy adott feladattal a maguk erejéből boldoguljanak. Ehhez gondos, tervező tevékenységekre, a növendékek teherbírásának, értelmi szintjének alapos ismeretére volt szükség. Napról napra lelkiismeretesen készült az óráira, odaadással saját maga készítette a színesebb-nél színesebb szemléltető eszközeit. A gyerekekkel közösen díszített tanterme csupa vidámság volt.

Nagy lelkesedéssel szervezte az iskolai ünnepélyeket, szülői értekezleteket, a szakköröket, a nyári táborokat, a kirándulásokat. Imádott utazni, világot látni. Nyitott volt az új dolgok iránt, elsőként indította el az iskolában a számítógépes oktatást, és a német nyelv tanítását, melynek gyümölcsét számos gyermek a mai napig élvezi. Szerették és elismerték tanítványai és azok családjai. Pedagógusnapon és év végén nem volt olyan gyerek, akitől ne kapott volna virágot. Sokszor saját kertjükből szedték és kötötték csokorba a legszebb szálakat. Ilyenkor virágba borult az otthona, a földtől a szekrény tetejéig mindenütt virágok illatoztak. Ez a kölcsönös szeretet a sírig elkísérte.

1995-ben érte el a nyugdíjkorhatárt, de azt követően még további évekre, 1999-ig visszahívták tanítani a nyírbogdányi gyártelepi tagiskolába, amely felkérésnek boldogan tett eleget. 40 évet töltött aktívan ezen a pályán. Több elismerés mellett 1989-ben Kiváló Munkáért miniszteri kitüntetésben részesült.

2010-ben nagy örömmel vette át egykori osztálytársaival a debreceni Református Nagytemplomban az aranydiplomáját, melyet a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola rektora nyújtott át, elismerve azt, hogy közmegebecsülésre méltóan teljesítette

hivatását.

Egykori osztálytársa és barátnője Balku Jenőné Jakubecz Ilona így emlékezik vissza kapcsolatukra és a diákévekre: „Jó közösségi élet volt az iskolában, az osztályokban. Mi hatan – kollégisták – igazi jó barátok lettünk. Ennek a kis csapatnak volt a »motorja« Gizike. A kollégiumi szervezéseken túl együtt mentünk színházba, moziba, hangversenyekre, múzeumba. Nem akartunk semmit elmulasztani

abból, amit a nagyváros, Debrecen kínált. Ott lehettünk az Arany Bikában Kodály Zoltán 73. születésnapjára rendezett kórus-hangversenyen, a tanítóképzők összevont kórusában énekeltünk. A háromszoros Kossuth-díjas magyar zeneszerző és zenetudós személyes jelenlétével köszönte meg Debrecen városának ezt a kedves figyelmességet.

Gizike nagyon ügyes, jó tanuló, jó sportoló volt. Két évig együtt kosaraztunk a képző csapatában. Lelkesedése, fáradhatatlansága mindannyiunkat ösztönzött. Csodálatos volt emberi kapcsolatokat teremtő és ápoló képessége. Kedves, önzetlen egyéniségével az iskolai és kollégiumi évek után is tartotta a kapcsolatot barátaival, osztálytársaival. Megemlékezett névnapokról, születésnapokról. Kölcsonösen meglátogattuk egymást otthonainkban, családjaink körében. Optimista, igazi közösségi ember, jó BARÁT volt. »Az emlékezet, életet ad, s ki tetteiben megemlegettetik az halhatatlan lesz.« (Kölcsey Ferenc)»

Mindig hálás szívvel gondolt kiváló tanáraitra, tanítóira. Büszke volt arra, hogy a debreceni tanítóképzőben tanult. „Általános iskolai tanítóimnak, tanárainknak köszönhetem, hogy ezt a pályát választottam. A világ legcsodálatosabb dolga volt a kis első osztályosokat megtanítani írni, olvasni. Imádom a gyerekeket, a legszebb zene, ha hallom a vidám hangjukat, kacagásukat” – mondta nyugdíjas búcsúztatóján.

Rengeteget tett a családjáért, az iskoláért, magától értetődő természetességgel. Nem ismert lehetetlent. Tűzön-vízen keresztül vitte szándékát. Nagyon szerette az életet, annak ízét, illatát, zamatát. Mindenben kereste és megtalálta a jót. Nyugdíjas éveit a két unokájával töltött idő aranyozta be. Keringési problémái miatt kétszer is kórházba került. Az utolsó hónapokat szülőfalujában töltötte unokatestvére és öccse társaságában. Kemecseről indult és 2018-ban 77 évesen ott ért véget földi életútja.

Halálának hírére egykori tanítványa a következőket írta:

„Kedves Mariann és Viki! Megrendülve hallottuk a hírt, hogy anyukátok nincs többé közöttünk. Sokat beszélgettünk róla itthon négyen, felidéztek mindig mosolygós arcát, kedvességét, figyelmességét, melegszívűségét, finom főztjeit. Én sem fogom soha elfelejteni, amikor matematikából megtanította nekem az írásbeli szorzást, osztást, vagy azt, hogy hogyan kell használnom a temperát. Még most is előttem van, ahogy a táblánál magyaráz! Mély fájdalomatokban osztozunk veletek. Nagyon fog hiányozni! Pótolhatatlan úrt hagyott maga után!” – Buczkó Dóra.

A tanítás, a gyermekek oktatása volt élete értelme. Hivatástudata, a gyerekek iránti szeretete egész életén át elkísérte. Generációkkal ismertette meg az ábécé és a számolás alapjait. Ízig-vérig pedagógus volt. A jelenléte, az életereje, az életösztone mérhető erővel,

energiával töltött el mindenkit. Végtelen teherbírása, lelkesedése, lendülete, másokat is továbbsegített. Emléke a szívekben él, sok-sok szeretettel emlegetik kollégái, egykori osztálytársai, barátai, volt tanítványai.

Források: Önéletrajza, oklevelek, bizonyítványok, emlékiratok, családi visszaemlékezések

FURKÓNÉ SZABÓ MARIANNA
Nyíregyháza

SZABÓ GYÖRGY (Tiszavárkony, 1940. 04. 04. – Debrecen, 1998. 11. 11.) tanár, tornaszakedző, versenybíró

Édesapja, Szabó Zoltán református lelkész volt, s mivel ez a foglalkozás nem jelentett biztos kenyeret családjá számára, matematika–fizika szakos tanári diplomát szerzett. Édesanyja, Arany Katalin háztartásbeliként jelentett odaadó háttérrel férjének és négy fiúgyermeküknek. Mindegyik fiú más-más egyetemi diploma tulajdonosa: Zoltánból (1935) tanár, Gáborból (1937) orvos, Péterből (1938) jogász, Györgyből (1940) tanár lett.

A legfiatalabbnak, Györgynek kiváló mozgáskészsége már gyermekkorában feltűnt. Többfajta sportágból a tornát választotta, ami jól illett apró, de igen izmos testalkatához. Középiskolás korában az ország legjobbjának bizonyult kedvenc szerén, a gyűrűn. Amikor 1957. február elsején megalakult a Debrecen Városi Tanács Bocskai Sport Clubja – amely a város legjobb versenyzőit gyűjtötte össze – tornaszakosztályában Szabó György is helyet kapott. Még ebben az évben megalakult a debreceni Tanítóképző Főiskola Sportegyesülete, és ebben is szerepet vállalt. Így nemcsak az első osztályú csapatbajnokságban aratta sikereit, hanem az egyetemi–főiskolai megmérettetéseken is ismertté vált a neve. A krónika szerint a debreceni és a diósgyőri tornászok vetélkedőjében mind a csapatbajnokságban, mind egyéniben Szabó György végzett az első helyen. 1963 novemberében már a Debreceni Közalkalmazottak – melynek oszlopos tagja volt ő is –, színeiben győzedelmeskedtek a cívisváros legjobbjai a Vasas Izzó ellen.

Ilyen versenyzői múlttal törvényszerű volt, hogy pedagógusként és edzőként is kamatoztatni fogja versenyzői tapasztalatait. Oktatta, nevelte, edzette a gyerekeket, majd a Magyar Testnevelési Főiskolán lediplomázott. Tanított **Hajdúsámsonban, Debrecenben a Csapókerti Általános Iskolában**. Kisdobos tornászai sikeresen szerepeltek az országos diákbajnokságokon, ezüst- és aranyjelvényes minősítést szereztek a különböző viadalokon. Tanáruk pedig pedagógusi diplomáját megtoldotta szakedzői és országos minősítésű versenybíróival, így szolgálta a sportágot hosszú éveken keresztül.

A Kölcsy Ferenc Református Tanítóképző Főiskolán 1975-től kamatoztatta tapasztalatait. Erdemeit halála után többen is megfogalmazták. Nekrológot *dr. Fésűs László* írt a Hajdú-

bihari Napló 1998. november 18-i számában: „Testnevelő tanárként hosszú éveken keresztül irányította, vezette Debrecen diáksportját. Korszerű ismeretanyagot igyekezett átadni a jövő pedagógusainak. Tanítványaiiban már a kollégákat látta, akik tiszteletükkel, szeretetükkel halmozták el. Ő volt a hallgatók Gyuri bácsija, aki mindent megtett az ifjúságért. Családszerető, ízig-vérig pedagógus, akinek nagyon sok barátja, kedves ismerőse volt. Szerény, csendes, de rendkívül szorgalmas, emberséges, segítőkész példaképet láttak a főiskola adjunktusában...”

A lapban – A Kölcsény Ferenc Református Tanítóképző Főiskola mellékletében – Ökrös István emlékezett meg róla. (1998. november 23.) „Baráti társaságban ismerkedtünk meg sok évvel ezelőtt, ahol mindenki tornász vagy testnevelő volt. Nagyon jó hangulatú névnapokat, szilvesztereket ünnepeltünk együtt. Örökre emlékezni fogok azokra a sítáborokra, ahol Gyuri a jó hangulat és a vidámság egyik meghatározó egyénisége volt. Az ő Trabantjával értünk el Biharfüredre farkasordító hideg télben. Emlékszem azokra a táborokra is, amelyeken sok-sok szeretettel és türelemmel oktatta a hallgatókat a síelés alapjaira. Milyen kolléga és milyen barát volt? Pontos, megbízható és segítőkész, mindig számíthattunk a segítségére, ha szükség volt rá. De soha nem volt tolakodó, szerényen a háttérben maradt. Emlékszem arra az 1994-es ünnepélyes diplomaosztó tanévzáróra, amelyen vastaps kíséretében vette át a Nagytemplomban a Tanítóképzésért emléklapoktetet.”

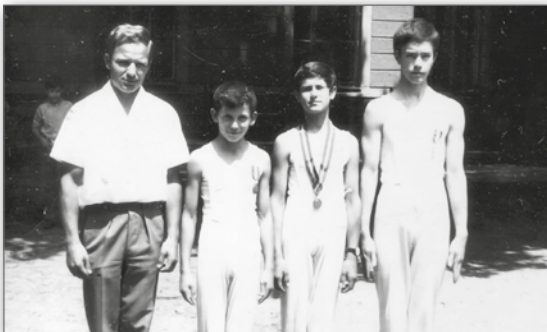
Cseke András is itt jellemezte a kiváló pedagógust: „A jót becsülni kell. Ismét itt hagyta iskolánkat egy kiváló szakember, de ami talán fontosabb, sokak által ismert és szeretett tanárunk, Szabó György. 56 éves volt, de kondíciója és életvitele meghazudtolta a korát. Sokszor órán a »huszonegyeseket« megszegyenítő dinamizmussal, fürgeséggel mutatta be mindazt, ami nekünk nem igazán akart sikerülni. A rossz hírt követő napokban az iskola folyosóin legtöbbször elhangzó kérdés a miért volt. Miért mindig a legjobbak? Hiszen olyan fitt volt, nem dohányzott, rendkívül egészségesen élt. A szakmai tudás és az emberi értékek nála rendkívül harmonikusan egészítették ki egymást. Olyan tanárunk volt, akihez bármikor nyugodtan fordulhattunk segítségért. – Gyuri bácsi, holnap labdás órát tartok az elsősöknek a gyakorlóiskolában, hogyan kezdjek hozzá? Ő benyúlt a fiókjába, kivett egy könyvet, kinyitotta, és így szólt. – Ezen a pár oldalon keresztül csak olyan feladatok vannak felsorolva, amik a labdás ügyességfejlesztést segítik a kicsiknél. Majd elmagyarázta, mit hogyan, és milyen sorrendben csináljak. Másnap az iskolában mosolyogva mondta a tanárnő az óratervemre: ez nagyon tetszik. Én pedig kihúztam magam, de vajon mit csináltam volna, ha előző nap Gyuri bácsi széttárt karokkal azt mondja, sajnos nem érek rá segíteni. Ám ilyen sosem volt. Mint a mesében, kezembe nyomott egy kopott kötetet – »A testnevelés szakirodalmából« –, és elmagyarázta, hogyan használjam fel a lehető legjobban. Ő maga is itt végzett, és mintegy húsz évet tanított a főiskolán. Mindent tudott az iskolai testnevelésről élő példaértékűen. Rendkívül szakavatottan dolgozott a zenés gimnasztikában, a tornában, hiszen országos bajnok volt. Egy ízben az Országos Sportnapok menedzselésével is megbízták. Bár kollégái felé nyitott volt, szerénységéből fakadóan mégsem dicsekedett eredményeivel. Precizitását és felkészültségét egy egyszerű péntek reggeli testnevelés órán is megcsodálhattuk. Már aki meg akarta csodálni, hiszen azért sajnos sokan hiányoztak az óráról. Egyben azonban 100% biztos vagyok, aki a mozgást, a testnevelést szerette, az Gyuri bácsi órát és Gyuri bácsit is szerette, aki pedig nem, inkább ne zaklassa a többi tanárát kíváncsi kérdéseivel. Hamar eltelik az a 45 perc kérdezősködés nélkül is, de ha mindenáron tudni akarnak valamit, akkor üzenem nekik, mindig megérte pénteken korán kelni.”

Eredményeit rangos elismerésekkel jutalmazták. 1968. november 7-én a Testnevelés és Sport Érdemes Dolgozója kitüntetést vehette át. Debrecen város sportjáért – 1975-ben

Kiváló Sportvezető kitüntetésben részesült.

Szabó György és Rozsályi Klára Bacsó Alexandra balettiskolájában ismerkedett meg 20, illetve 15 évesen. A sikeres sportolót társaival edzőjük, az olimpikon Tóth Lajos küldte el a táncórákra, hogy a mozgásuk kissé finomodjon a talajgyakorlatokhoz. A fiatalok évekig táncoltak együtt, majd György és Klára 1969-ben kimondták a boldogító „igen”-t. Két leánygyermeket neveltek nagy-nagy szeretetben, akik örökölték a szülők mozgásszeretét, és aktívan, sikeresen kamatoztatják azt a tánc területén.

Kissné Szabó Beatrix édesapja mellett ismerte meg a tornászvilágot. Apukája rendszeresen elvitte magával a versenyekre, ahol segíthetett a bírónak az irodai feladatok ellátásában. Elvitte a főiskolai szervezésű sítáborokba is, ahol síelni is megtanította. Lánya büszke volt édesapjára, amikor a hallgatók elmondták neki, hogy mennyire szeretik apukáját, mert mindig türelemmel magyaráz, bármikor segít, ha kéri, vicces és aranyos.

Nyugodt természetű volt, sosem emelte fel a hangját, úgy is tudott fegyelmet tartani. Nem volt harsány, nagyravágyó és törtető. Csak tette a dolgát. Amikor valamilyen igazságtalanság érte, egy ideig látszott rajta a szomorúság, de aztán igyekezett elúntni mókával. Mindenki tisztelte és szerette. Lányát apukája után „Kisszabónak” hívták a hasonlóság miatt. Már gyermekkorában részt vehetett a testnevelő tanárok oldott hangulatú baráti összejövetelein.

Beatrix mégsem a tornánál kötött ki, hanem a táncban találta meg élete értelmét. Néptáncolt, társastáncolt, mazzorettezt, szülei minden fellépésén ott voltak. Egyre inkább tudatosult benne, hogy gyermekekkel akar foglalkozni, így tánc tanár lett angol diplomája ellenére. Már 18 éves korában rábízták az egyik gyermekcsoport vezetését a Hajdú néptánc együttesben, azóta ott tanít több évtizede. Neveli az utánpótlást a debreceni Nívó díjas Debreceni Majorett Együttesben. Örökölte édesapjától a türelmet, hogy mindig jó humorral reagáljon történésekre persze a fegyelem megkövetelésével karöltve. Sokan tudják, hogy ő a „Gyuri bácsi lánya”, mivel a papa régi tanítványainak gyermekei immár az ő tanítványai lettek. Az édesapa leánya gyermekeit, sajnos, már nem láthatta korai halála miatt.

Beatrix nővérével, *Mónikával*, – aki édesanyja első házasságából született – két éves kora óta alkotnak egy szerető családot. Az apa nem tett különbséget a gyerekek között, egyforma szeretettel nevelte őket. *„A mozgás szeretetét természetesen sikerült belénk nevelnie. Pszichológia-pedagógia szakot végeztem, számomra nagyon kedves, de rövid időszaki egy helyen, a Tanítóképző Főiskolán tanítottunk. De nem ez lett az én utam, több mint 30 éve tanítok a húgommal együtt a Debreceni Majorett Együttesben. Néha eszembe jut, mennyi mindent kaptam tőle. Remélem, büszke lenne rám, és a mazzorettes lányaimnak is az jut majd eszükbe rólam, mint ami az ő egykori tanítványainak róla: a szakmai tudás, a műfaj iránti elkötelezettség, a segítőkészség, a szeretet.*

Két gyermekem bearanyozta Gyuri nagypapa mindennapjait, (a harmadikat már nem láthatta) közösen plántáltuk beléjük a mozgás szeretetét sportos férjemmel együtt. Mindegyikük kiváló sportmúlittal rendelkezik, ezért elmondhatjuk, hogy a családi hagyomány folytatódik.”

Szabó György számos sikeres tanítványa közül *Puskás Jenő* vállalkozott testnevelő

tanára és mestere érdemei felsorolására. „*Debrecenben születtem, 1992 óta dolgozom az FTC férfi torna szakosztályánál. Jelenleg edző és a szakosztály ügyvezetője vagyok, 2001 óta a Magyar Torna Szövetség férfi utánpótlás szövetségi kapitánya is. Tegezni akkor sem nagyon tudtam nagyrabecsült tanároimat, amikor már végzett testnevelő tanár voltam. Az általános iskoláimat a Csapókeri Általános Iskolában végeztem. Negyedik osztályos voltam, amikor új testnevelő tanár érkezett hozzánk. Szabó György órái nagyon tetszettek, elkezdtem tornázni. Kezdetől fogva megfogott a sportág és Gyuri bácsi személyisége, aki halk szavú, de igen határozott pedagógus volt. Az idő elteltével édesapámmal is szoros kapcsolatba került. Ő már akkor tudta, hogy milyen fontos a szülőkkel a jó kapcsolat tartása, hiszen ha ők jó helyen tudják gyermeküket, akkor otthonról is támogatást kaphat ő is. Ezt az elvet a mai időkig én is gyakorlom. Nem elég a gyerekeket „megfertőzni” a sportág szeretetével, szülői, családi támogatás nélkül mi edzők sem tudunk eredményesen dolgozni. Gyuri bácsi nem csak „edző” volt, de nevelt és tanított is minket. Sok olyan dolgot kaptam, amit tőle tanultam meg, és máig elkísérnek az életemben. Az ő hatására határoztam el, hogy testnevelő tanár és tornaedző leszek. Családilag elmentünk hozzá és kifaggattam, hogy mi kell ehhez. Gimnáziumi érettségi és főiskola TF – volt a válasz. Innentől én tántoríthatatlan voltam. Bekerültem a Tóth Árpád Gimnáziumba, majd 1982-ben végeztem el a Testnevelési Főiskolát, és 1984-től szakedző is vagyok. 1982-től a Debreceni Sportiskolában edzősködtem, ez idő alatt is segített és tanácsokkal látott el a szakmában és a magánéletemben is. Amikor a Tanítóképző Főiskolán tanított, nagyon elmélyedt a gimnasztikában, és korát megelőző ötletei voltak. Zenére különböző típusú nyújtó gyakorlatokon gondolkodott. Gyuri bácsi korai halála megrázott. Sokszor gondolok rá, mert Ő volt az, aki elindított a tornaedzői pályán.*”

KISS ERZSÉBET
Debrecen

SZABÓ MIKLÓSNÉ Menyhárt Emma (Hajdúdorog, 1934. 08. 10. – Hajdúnánás, 2016. 12. 09.) óvónő

Édesapja Menyhárt József, cégtáblája szerint úri cipésmester, édesanyja Drigán Borbála fehérneművarró volt. Házasságukból hét gyermek született (három fiú és négy lány). A gyermekek szülei szakmáját, foglalkozását sajátították el és vitték tovább. Kivétel a hetedik, legfiatalabb gyermekük, Emma. A család békességben, bár szegényesen élte mindennapjait Hajdúdorogon. A gyerekek óvodába, iskolába jártak, csintalankodtak, barátkoztak, boldogok voltak. A közös iskolában megtanulták elfogadni, tisztelni a másikat, a más felekezetűeket.

A II. világháború betolakodott az ő életükbe is. A félelem, a tájékozatlanság, valamint a család hölgytagjainak rettegése miatt úgy döntöttek, hogy Budapestre menekülnek. Két nap

gyötrelmes utazás után megérkeztek a fővárosba, ahol már érződött a háború lélekromboló hatása. Lakás híján egy kiutalásra vártak, majd miután megkapták, már költöztek is le a pincébe, az óvóhelyre, mert kezdődött a város ostroma. A lányok, asszonyok bekormozták az arcukat, púpot csináltak, elcsúfították magukat. Rettegtek a német, majd az orosz katonáktól. A legsúlyosabb harcokat így éltek át az óvóhelyen, koszosan, éhesen, félelemben.

A harcok elmúltával szűk félév után elindultak haza. Egy álló hétig jöttek, többnyire gyalogosan. Csutkakúpban, istállóban, kifosztott tanyaházakban húzták meg magukat éjszakára. Itthon sem volt rózsás a helyzet. Lakás után kellett nézni. Szépen, lassan visszatért minden a megszokott kerékvágásba. Beindult az iskola. Anyukám szeretett oda járni. Szerette a kézműves, manuális jellegű dolgokat, a zenét, a táncot, a dramatizálást. Szeretett szerepelni. A még működő Tűzoltó Egylet dalárdájával lépett fel, színjátásban is részt vett.

Az általános iskola lassan véget ért, tehát gondolkodni kellett a továbbtanulásról. A kis barátnőjével (aki később dajkája, munkatársa lett) Buzsinszki Istvánnéval, Erzsikével a helyi tangazdaság mellett döntöttek. Anyukám egy év után, 1950-ben beiratkozott a hajdúnánási Kőrösi Csoma Sándor Gimnáziumba. Három szép, küzdelmes év után volt lehetősége tovább lépni a Debreceni Óvónőképzőbe. Érettségi híján komoly különbséti vizsgával felvételt nyert, és elkezdődött addigi élete talán legszebb időszaka. A körülmények nem voltak a legjobbak (kevés, divatjamúlt ruházat, kevés élelem, tandíj), de a diáklét kárpótolta mindenért. Kiváló tanárok, kellemes osztálytársak, izgalmas tanulmányok várták. Itt is tudott énekelni, felső szoprános volt az énekkarban. A pszichológia, a gyermeklélektan, módszertan kedvenc tárgyai voltak. A testnevelés, az ének is nagyon jól ment neki. Hegedülni nem szeretett, hisz előtte soha nem tanult ilyesmit.

Miután 1956-ban sikeresen államvizgázott, a kor szokásai szerint kihelyezték az első munkahelyére **Balmazújvárosba** óvónőnek. Szeretettel fogadták, főleg a régi öregek. Magánháznál lakott, etették, óvták, mintha a sajátjuk lenne. Édesanyám a munkájával igyekezett meghálálni a gondoskodást. Még abban a tanévben **Nádudvarra** helyezték. 1957-től **Hajdúnánásra** került, ahol két évig dolgozott. Csak ezek után tudott a szülővárosában elhelyezkedni, ahol 1989-ig, nyugdíjba vonulásáig dolgozott. A kezdeti körülmények itthon is mostohák voltak. **A Mátyás király körúton** volt az **óvoda** egy magánlakásból kialakítva. Később építették át a Nánási úti magánlakást háromcsoportos óvodává. Itt sem voltak a gyerekek és a dolgozók elkényeztetve. Cserépkályhák, kinti árnyékszék, kopár, játék nélküli udvar. Persze akkor ez nem volt nagy gond. Az évek alatt mindig épültek, szépültek nemcsak az állam által, hanem a szülők társadalmi munkája által is. Sok-sok órát áldoztak a biztonság, a kulturált körülmények megteremtéséért. Kinti játékokat építettek, fákat ültettek, bababútorokat készítettek, felújítottak, javítottak. Az óvónői, dajkai közösség is egyre jobban összekovácsolódott. Nagyon magas létszámokkal mentek a csoportok.

A mindennapi munkájuk része volt a településsel való ismerkedés, az egészségügyi séta. Egy ilyen alkalommal lettek figyelmesek egy régi ház bontására, és a kidobott faldarabok kézzel pingált mintáira. Régi volt az épület, és olyan sok réteg mésztartalmú volt az összetört falakon, hogy le lehetett szedni a szép mintákat. Gyűjtögetés közben egy ott dolgozó fiatalemberen is megakadt a tekintete. Amint ez később kiderült, kölcsönös volt a figyelem. Mindketten próbáltak a másikról érdeklődni. Legközelebb egy zenés, táncos esten találkoztak, és elkezdődött valami nagyon szép, romantikus dolog köztük. Hosszú udvarlás után 1962-ben összeházasodtak. Lakás híján albérletből albérletbe költöztek, de nagyon boldogok voltak. Ahogy anyu mesélte: „...*fiam, semmink nem volt, egy-egy papírbőrönddel kerültünk össze...*” Éltek, utaztak, motoroztak, báloztak, moizták. Szerették, tisztelték,

becsülték egymást. Büszkék voltak a másik szakmai sikereire. Végre 1967-ben elkészült a családi házuk. A következő évben megszülettem én. A szüleimnek hála, szeretettel teli, elfogadó, barátságos, meleg családi légkörben nevelkedtem, ahol igen magas volt az elvárás is. Nem csodálkozom, hogy jómagam is ezen a pályán dolgozom idestova harminc éve.

Mindketten folytatták hosszú, sikereiben gazdag pályájukat

nyugdíjazásukig. Telve voltak büszkeséggel, élményekkel, melyek anekdotaként terjedtek a családon belül és a barátok között. Volt kolléganője a következő sorokkal emlékszik az együtt töltött évekre: *„Én először gyermekként, óvodásaként találkoztam Emmuska óvó nénivel, mai napig emlékszem arra, hogy milyen szeretettel fogadott bennünket, és odaadón nevelgetett. Minden gyermek kérését, szükségleteit követte a napi tevékenységek során. Nagyon következetesen taníttatta a sok-sok verset, dalokat, számolgattatta a pálcikákat, építőkockákat. Néha szigorú volt, persze a mi érdekünkben és azért, hogy a szülői elvárásoknak eleget tegyen. Mindig törekedett arra, hogy a szülők a nyíltnapokon, az ünnepeken lássák gyermekeik fejlődését. Ikertestvéremmel nagyon szerettünk az óvodába járni, és szerettük az óvó néninket.*

Később abban a szerencsében lehetett részem, hogy munkatársak lettünk. Kezdő pedagógusként tapasztaltam, hogy magas szakmai felkészültséggel segítette, irányította munkámat és minden pályakezdő fiatal munkáját. Soha nem tartott a szakmai felügyelő érkezésétől. Szívesen vállalkozott hospitálások megtartására, ahol az új pedagógiai módszerek alkalmazásával ismertette meg a jelenlévőket. Hozzájárult minden munkatársának szakmai fejlődéséhez. Óvodánk büszke volt rá, hogy évtizedeken keresztül erősítette nevelőtestületünket; hozzáállása, életútja követendő példa lehetett, lehet minden fiatal pedagógus számára.

Azon kevés pedagógusok közé tartozik, akik gyémántdiplomájukat átvehették a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési Karán. Élete végéig nagy érdeklődéssel követte az óvoda életét, és volt munkatársaival az utolsó pillanatokig tartotta a kapcsolatot. Szívesen emlékezem rá, gyermeki szemmel és felnőtként egyaránt.” (Sándor Józsefné szociálpedagógus)

Sajnos, az évek repültek. Apukám 2006-ban rövid, súlyos betegség után elhunyt. Anyukám nagyon nehezen viselte a hosszú özvegységet, de továbbra is tetterkész volt, célokat talált, amik átlendítették a nehéz napokon. Támogatták volt kollégái, barátnői, sőt volt óvodásai. Nem egy megható, szívszorító pillanatnak voltam tanúja magam is.

Emlékszem egy azóta elhunyt jó barátomra, aki állatorvosi minőségében jött hozzánk, elhozta a hároméves kisfiát bemutatni az óvó nénijének. Anyu, ahogy megszokta, kisfiamnak szólította az apát, és úgy bánt a fiúcskával, mint hajdan az apával. Csacsogtak, nevetgéltek. Rögtön megvolt a kölcsönös bizalom. Az apukát, a volt ovist ez könnyekig meghatotta, és vele könnyezett a volt óvó nénije, anyukám is.

A következő szép mozzanat az *aranydiploma* átvétele volt az életében. Nagyon fontos volt számára ez az erkölcsi, szakmai elismerés. Volt munkahelyének akkori vezetője, Pogácsás Imréné 2005-ben a következő méltató sorokkal kérte meg ezt az elismerést: *„Óvónőként munkáját rendkívüli gyermekszeretet, segítőkészség, gyermekközpontúság jellemezte. Szülőkkel való kapcsolattartása mindig kiváló volt (társadalmi munkák: bababútorok*

készítése, öltöző szekrények az ovisoknak, fásítás, tereprendezés az udvaron). Igyekezett a szülőket megfelelő nevelési tanácsokkal ellátni, segíteni, szívesen foglalkozott a hátrányos és veszélyeztetett helyzetű gyerekekkel és azok családjainak problémáival. Munkásságát magas fokú szakmai felkészültség, odaadás, segítőkészség jellemezte. A mellette dolgozó kezdő pedagógusokat szakmailag segítette, irányította. Az évek során hat gyakorlósa volt. Éveken át volt tagja szakmai munkacsoportoknak, melyek módszertani kiadványokat készítettek. Mindent megtett, hogy munkatársaival kapcsolata zökkenőmentes legyen, sőt a dolgozók érdekeit évekig képviselte. A Pedagógusok Szakszervezetének vezetői állását éveken keresztül töltötte be (szb. titkár, döntőbizottság elnökhelyettese).

Kitüntetései:

- Kiváló munkáért kitüntetés (1982)
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1989)

Miután megkapta ezt az elismerést, folytatta nyugdíjas éveit, bár már társadalmi szerepet nem vállalt. 2016-ban még egészségben megérte a *gyémántdiplomája* átvételét. Ezután nem sokkal elhunyt. Temetésén volt kollégái, dajkái, gyakorlóisai szinte teljes létszámban megjelentek. Emlékét nem csak én őrzöm, mert mai napig is beszédtema „Emmuka óvó néni”. Sok volt ovisának gyermeke kapta az ő nevét, így elmondhatom, hogy az élete boldog és teljesen kerek, hiánytalan volt.

Fia,
SZABÓ MIKLÓS
Hajdúdorog

DR. SZABÓ TIBOR (Érpatak, 1946. 09. 15. – Budapest, 2019. 04. 30.)
gimnáziumi és főiskolai tanár

Egy kis nyírségi faluban, az Újfehértó melletti Érpatakon született szülei hetedik, legkisebb gyermekeként. Édesanyja, Dobicz Róza háztartásbeli, édesapja, Szabó Lajos kovácmester volt, öt életben maradt gyermeküket meglehetősen szegénységben nevelték fel. Szülőfalujához való ragaszkodása egész életét végigkísérte, rendszeresen felkereste a számára kedves helyszíneket, tartotta a kapcsolatot gyermekkorra meghatározó személyeivel. Sokszor mesélt szeretettel családjának és ismerőseinek a nélkülözésekkel terhes, de játéktól, fociástól, barátoktól vidám gyermekéveiről. A sport – különösen a labdajátékok és az atlétika – iránti rajongása örökre megmaradt, mindig szeretett sportolni, és versenyeket, mérkőzéseket nézni is. Az általános iskolát Érpatakon végezte, aztán utolsóként ő is elkerült otthonról, de testvéreirez egész életén át ragaszkodott, tartotta velük a kapcsolatot.

Gimnáziumi éveit a nagykállói Budai Nagy Antal Gimnáziumban töltötte, ahol elkezdett érdeklődni az idegen nyelvek iránt. Szerette az iskolát és a kollégiumi életet. Sok barátságot kötött, amelyeket a középiskola befejezte után is ápolt. Focistaként rengeteg időt töltött a

kollégium udvarán, szervezte a sportéletet, ő lett a diákönkormányzat sportfelelőse. Tanárait tisztelte, sokuk munkásságában követendő mintát talált. 1965-ben érettségizett.

A gimnázium után következett a sorkatonaság éve, ezzel párhuzamosan készült az egyetemi felvételire. 1966-ban megkezdte tanulmányait a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán orosz-angol szakon. Az érpataki munkáscsaládban töltött gyermekéveihez képest hatalmasra nyílt számára a világ a debreceni egyetem és kollégium által. De nagy felelősséggel is élte ezt meg. Professzoraira - Országh Lászlóra, Igloi Endrére, Pálffy Istvánra - egy életen át felnézett, gondolataikban, tevékenységükben példát, motivációt talált.

Az egyetem 3. évét a Szovjetunióban, Asztrahányban végezte, Népköztársasági ösztöndíjat kapott. Ez a hosszú nyelvterületen töltött év nemcsak orosz nyelvtudásának fejlesztését tette lehetővé számára, hanem az orosz emberek, kultúrájuk, gondolkodásmódjuk élményszerű megismerését is, amiből aztán tanulása és tanítása során mindig táplálkozhatott. Az angol nyelv magas szintű ismerete akkoriban különlegességszámba ment, s ő sok örömét lelte e két kultúra civilizációs és irodalmi különbözőségének megismerésében, majd később pedig ennek az ismeretnek a továbbadásában.

Az egyetem utolsó évében már **Szerencsen** tanított a **Bocskai István Gimnáziumban**, ahol aztán tanulmányai befejeztével is dolgozni kezdett ő és felesége, Dovák Erzsébet, akivel 1970-ben kötött házasságot. Orosz és angol szakos tanára és osztályfőnöke is lett a nála csak néhány évvel fiatalabb gimnazistáknak.

Orosz tagozatos tanítványaival – politikai meggyőződéstől mentesen – szerette volna megismertetni a tanított nyelv beszélőinek országát, s csapata indult a „Ki tud többet a Szovjetunióról?” vetélkedőn. Egyszer országos harmadik helyezést értek el, a következő évben pedig megnyerték az országos televíziós döntőt. Egyik kedves tanítványa írta erről az időszakról most, majd 50 évvel később:

*„Szeretnék köszönetet mondani Tanár Úrnak azért, ...
hogy többet, a legtöbbet tudhattuk a Szovjetunióról,
hogy életemben először járhattam külföldön, megismerhettem Moszkvát, Leningrádot,
Minszket, Kijevet, Szocsit,
hogy külföldi útjainkon átadta korábbi tapasztalatait, megmutatta a legszebb,
legérdekesebb helyeket,
hogy életemben először, másodszor és harmadszor is ülhettem repülőgépen,
hogy nemcsak tanított, hanem nevelt is bennünket, ...
Hálás vagyok az együtt töltött napokért, hetekért, hónapokért, évekért.”*
(Horváth Istvánné Visóczki Klára)

1972-ben megszületett fiuk, Tibor és két évvel később lányuk, Ágnes. Szerették a kisvárosi életet, hogy munkájuk révén sok emberrel kerültek kapcsolatba, és hamar beilleszkedtek ebbe az új közösségbe is – felesége matematika–ábrázoló geometria szakos tanárként tovább dolgozott a gimnáziumban a gyerekek megszületése után.

1978-ban lehetősége adódott a **nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola** orosz tanszékén folytatni az oktatást, ahová egy évig bejár, majd 1979-ben a családjával együtt el is költözött. Megtiszteltetésként élte meg, hogy a felsőoktatásban dolgozhat, sok időt és energiát fektetett abba, hogy színvonalasan felkészüljön az óráira, ügyelt, hogy kellő figyelmet szenteljen a hallgatók ügyes-bajos dolgaira, hasznos tanácsokkal lássa el őket gyakorlatitanításuk és vizsgatanításuk során.

1978–1988 között az **Orosz Nyelv és Irodalom Tanszéken** tanított, itt szerezte meg

doktori fokozatát 1983-ban. Értekezését „Az Igor-ének Angliában és az Egyesült Államokban” címmel írta. 1988-ban megbízást kapott az angol tanszék szervezésére, amelynek irányítását 1992-ig látta el. 1990-től az **Angol Nyelv és Irodalom Tanszék** docense volt, oktatott tárgyai voltak: brit és amerikai irodalom, brit és amerikai civilizáció, angol nyelvtan, angol beszédgyakorlat. Ezeken kívül számos különböző témájú speciálkollégium oktatója volt a kétszakos, a nyelvtanár szakos és a levelező képzésben is, és rendszeresen vett részt a hallgatók zárótanításán a gyakorlóiskolákban. Az orosz szakos pedagógusoknak indított „átképzős” oktatásban is mindvégig tanított.

1981-ben, 35 éves korában elvesztette édesapját, aki azelőtt hét éven át ágyhoz volt kötve. Édesanyjának sokat segített az ápolásban, majd őt is segítette, családjával egészen haláláig gondozta. 1990-ben fia, 1992-ben pedig lánya is Budapestre költözött, hogy megkezdje egyetemi tanulmányait. Szokatlan volt, hogy lassúbb tempójúra váltottak így hétköznapijaik, de hétfőként mindig összegyűlt újra a család. Nemcsak szülei, de felesége szülei és nagyszülei is jelentős szerepet játszottak az életében. Tiszadadaid majd nyíregyházi otthonuk sok boldog és jelentős családi élmény és esemény helyszíne volt, ameddig csak éltek.

Ő volt az 1994-ben Beregszászon megindult speciális képzés tanszéki felelőse a kezdetektől fogva, a tanszéken az egyetlen olyan oktató, aki magas óraszámban, minden félévben részt vett az oktatásban; „...áldozatos munkájával részt vállalt az önálló kárpátaljai magyar felsőoktatás megteremtésében, s ezzel közvetve hozzájárult a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola létrejöttéhez.” Nagyon szerette a Beregszászon töltött hosszú hétvégéket, az ottani élet sokban emlékeztette gyermekkorra falusi éveire. Szabad óráiban szívesen ismerkedett a helyiakkal, sok ismeretséget, sőt évtizedekre szóló barátságot is kötött. Nagy örömmel töltötte el, hogy lehetősége nyílt hátrányos helyzetű fiatalok jövőjének egyengetésére, vagy akár kisebb segélycsomagok összegyűjtésére és a rászorulókhöz juttatására.

Az 1998/99-es tanévtől kezdve ő volt a Nemzetközi Kapcsolatok szak angol nyelvi képzésének felelőse. Emellett szívesen végzett szervezői feladatokat: tanulmányutakat szervezett például a tanszék oktatói és hallgatói számára az első években orosz, majd később angol nyelvterületre, szervezte külföldi vendégek fogadását. Éveken keresztül foglalkozott az angol tanszéki könyvtár állományának beszerzésével és kezelésével. Évtizedeken keresztül volt az orosz, majd az angol tanszék gazdasági felelőse. Számos nyelvi és irodalmi témájú verseny szervezésében is részt vett, kiállításokat, konferenciát szervezett, évtizedeken keresztül foglalkozott a megyében könyvterjesztéssel is.

Mindeközben közéleti feladatokat is ellátott. 1983–1986 között a főiskola kollégiumának igazgatója volt. Működése alatt az intézmény elnyerte a „Kiváló Kollégium” címet és munkájáért a főiskola vezetőségétől „Kiváló Munkáért”, a művelődési minisztertől „Miniszeri

A Bessenyei György Tanárképző
Főiskolán

Dicséret” kitüntetést kapott. Ő kezdeményezte és szervezte a Császy Kupa elnevezésű sporteseményeket.

1971-től a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat tagja volt, 1980-tól pedig a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei szervezet Idegen Nyelvi Szakosztályának titkára, majd elnöke lett. A TIT Jurányi-díjjal tüntette ki tevékenységének elismeréseként, s a művelődési miniszter is kitüntette a közművelődésben végzett munkájáért.

Tudásának fejlesztésére egész pályája során nagy hangsúlyt fektetett. Tudományos tevékenységének támogatására számos tanulmányúton vett részt Olaszországban, Angliában és Skóciában, rendszeres résztvevője volt a magyarországi szakmai konferenciáknak.

Publikációi között szerepelnek tudományos cikkek, tanulmányok, de legbüszkébb önálló köteteire volt. Tudományos kutatásainak és oktatói munkájának ezekben további gyakorlati hasznát látta. A tankönyvírás folyamatát is szerette, de nagy öröme szolgált, hogy nyelvtanulók tízezrei forgatták haszonnal könyveit. Az *„Angol nyelvtan gyakorlatközelben”* című könyve 1997-es első megjelenése óta már 3 változatlan utánnyomást ért meg. Eddig körülbelül 17.000 példányban adták ki. A könyvet oktatói munkájuk során használó gyakorló pedagógusok is elismeréssel nyilatkoztak szerzői munkájáról.

2001-ben nagyapa lett, 2006 nyarán feleségével Budapestre költözött, hogy több időt tölthessen gyermekeivel és unokaival. 2006-ban ment nyugdíjba a Bessenyei György Tanárképző Főiskola jogutódjaként működő Nyíregyházi Főiskoláról, ahol további két évet még nyugdíjasként dolgozott. Ezután is kapcsolatban állt és jó viszonyt ápolt számos volt kollégájával és tanítványával.

Egész életében lojális, kapcsolatait tevékenyen fenntartó és ápoló, a humort kedvelő ember volt, aki szerette mások társaságát. A zene, főleg a jazz és a soul jelen volt mindennapjaiban. Fiatalon szívesen járt koncertekre, később kedves időtöltése volt otthonában, hogy hallgatta Louis Armstrong, Ella Fitzgerald, Mahalia Jackson slágereit.

Miután édesanyját is elvesztette, egyre gyakrabban járt református istentiszteletekre vasárnaponként már Nyíregyházán is, Budapestre költözésük után pedig rendszeresen járt az Árpádföldi Református Egyházközségbe. Jól érezte magát a hasonló gondolkodású, egymásra odafigyelő tagokból álló gyülekezetben, a környékben lakó családok közül is sokkal baráti viszonyba kerültek, látogatták egymást.

Nyugdíjasként újra ráért gyűjtők klubjába járni és sok időt fordítani gyűjtőszervezetének és sok évtizedes kitartó rendszerező tevékenységének eredményeként létrejött képeslapgyűjteményére. Érdeklődése a földrajz és a történelem iránt meghatározó volt a filmek és olvasmányai kiválasztásában, a tematikusan összegyűjtött képeslapokban. Emellett az orosz, az angol és az amerikai irodalom és kultúra szeretete alakította munkáját és hobbijait is egy életen át. Gyermekeivel, öt unokájával napi kapcsolatban volt, feleségével együtt részt vett a hétköznapijaikban, közösen készültek a nagy vasárnapi családi ebédekre. Sokat beszélgettek, sokat meséltek nekik életük szomorúbb és örömteli eseményeiről. Sokat játszottak, fociztak, pingpongoztak, kirándultak együtt. Árpádföldi otthonuk kertjét is nagy örömmel ápolta, szépítette.

2017 tavaszán diagnosztizálták betegségét. Rendkívül fegyelmezetten és nagy türéssel viselte a kezeléseket, műtétekkel járó nehézségeket, egészen a legutolsó időkig hitt és reménykedett családjával együtt a gyógyulásban, majd végül belenyugodott a megmásíthatatlanba. Két évvel később, 2019. április 30-án halt meg otthonában, ahol felesége mindvégig szeretettel támogatta és ápolta. 2019. május 9-én helyezték örök nyugalomra a budapesti Farkasréti Temetőben.

Megjelent könyvei:

- Spoken English in Pictures (Nyíregyháza, 1991)
- Angol melléknévi vonzatok és melléknéves szó szerkezetek (Székesfehérvár, 1995)
- Reading To Enjoy I-II. (Nyíregyháza, 1996)
- Angol nyelvtan gyakorlatközelben (Székesfehérvár, 1997)
- Easy Reading (Nyíregyháza, 1998)
- Story Sketches (Nyíregyháza, 1999)
- English Language and Culture (Nyíregyháza, 1999)
- British Culture: An Exercise in Understanding (Budapest, 2003, Cedric Cullingford társszerzővel)
- Angol-magyar vonzatszótár (Székesfehérvár, 2006)
- Extend Your Vocabulary (Nyíregyháza, 2015)

Lánya,
SZABÓ ÁGNES
Budapest

DR. SZECSKÓ KÁROLY (Mezőcsát, 1939. 01. 24. – Eger, 2020. 02. 27.) tanár, történész, levéltáros

*„Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múlt;
Hanem lerázván, ami benne földi,
Egy éltető eszmévé finomul,”
(Arany János)*

Édesapja, Szecskó József (1902–1984) napszámos, majd egyéni gazdálkodó, 1960-tól pedig termelőszövetkezeti tag volt. Édesanyja, Török Mária (1910–1991) három gyermekét nevelte, ellátta a háztartást, és segített a mezőgazdasági munkában. József fiuk (1931–2008) vasgyári munkásként, István (1947–2004) pedig traktorosként dolgozott.

Elemi iskolai tanulmányait szülőfalujában végezte, s kezdetben szenvedett az iskolától. Olyannyira, hogy az első osztályban megbukott olvasásból, de tehetsége, szorgalma révén rövidesen kiemelkedett társai közül. Tanulmányai során egyre jobb eredményeket ért el, s a főiskolán, majd az egyetemen csak jeles érdemjegyet kapott. A történelem iránti érdeklődése már általános iskolás korában megmutatkozott. Negyedik osztályban Buda váráról olvasott, amely megragadta képzeletét, és annyira felkeltette benne az olvasás iránti vágyat, hogy rövidesen beiratkozott a mezőcsáti könyvtárba.

Általános iskolás korában mezőcsáti temetői barangolásai során megtalálta Kováts Mihály

orvosdoktornak, a Magyar Tudós Társaság tagjának sírját. Felfedezését tudatta osztályfőnökével, aki ezt megírta Szőkefalvi-Nagy Zoltánnak, az egri főiskola tanárának, Kovács doktor első monográfiájának. Így kezdődött Szecskó Károly barátsága Szőkefalvi tanár úrral.

Továbbtanulását dr. Táboros Sándor osztályfőnöke egyengette, aki szüleinél közbenjárt, hogy tehetséges fiukat taníttassák. 1953-ban a miskolci Földes Ferenc Gimnáziumba nyert felvételt. Középiskolai évei alatt H. Kovács Mihály – aki József Attila egyetemi társa volt – lehetővé tette számára, hogy az ifjúsági könyvtár mellett a tanári könyvtárat is használhatta.

Középiskolás korában, 1957-ben levelet írt Veres Péternek, akinek tanácsát kérte olvasmányaihoz. Az író válasza nagy hatással volt rá, olyannyira, hogy az év nyarán főiskolai felvételi dolgozatát is róla írta. Az évtizedek során számos figyelemre méltó levél halmozódott fel Szecskó Károly gyűjteményében, amelyek javarésze közlésre érdemes.

Jeles érettségi után az Eötvös Loránd Tudományegyetem magyar–könyvtár szakára jelentkezett. Később tervét megváltoztatta, hogy anyagilag ne terhelje szüleit, mert az Egri Állami Pedagógiai Főiskolán a képzés akkor három évig tartott. Maximum pontos felvételi jele ellenére csak dr. Némedi Lajos igazgató közbenjárására vették fel magyar–történelem szakra. Vizsgálata után ugyanis a folyosón tartózkodóktól megkérdezte, hol találja a papnevelő intézetet. A hír rövidesen a KISZ-bizottság titkáráig jutott. Klerikálisnak bélyegezték, s emiatt nem kaphatott később Népköztársasági Ösztöndíjat sem. Tudása, szorgalma révén mégis elismerték. 1958-ban titkára lett a főiskolai tudományos diákkörnek, s az Országos Tudományos Diákköri Konferencián ő képviselhette elsőként az intézményt Budapesten (1959) és Szegeden (1960), ahol előadást tartott. Főiskolai évei alatt Hahn István ókortörténész volt rá nagy hatással, aki tehetséges tanítványa életútját figyelemmel kísérte, de nem egyengethette, mert maga is egzisztenciális gondokkal küzdött.

1960-ban általános iskolai tanári oklevelet szerzett. Még ebben az évben elhelyezkedett a **Verpeléti Általános Iskolában**, ahol 1967. december végéig dolgozott. Munkája mellett 1960–1964 között az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán magyar–történelem szakos középiskolai tanári diplomát szerzett. Ugyanott 1975-ben doktori vizsgát tett legújabbkori történelemből summa cum laude minősítéssel.

Szecskó Károly igazi tanáralkat volt, akit diákjai nagyon szerettek, de szelídsége okán a fegyelmezés nem volt az erőssége. Szerencsére sziporkázó, lényegre törő előadásmódja lekötötte a gyerekeket. Tanítványai még évtizedek múlva is megkeresték, hogy már szinte semmire sem emlékeznek az iskolában tanultakról, de a történelemóráin elhangzottakra igen.

Bár a tanári pályán csak néhány évig működött, de amikor később is alkalom adódott rá, szívesen tanított például az **egri főiskola** neveléstörténeti speciálkollégiuma tanáraként vagy a **Hittudományi Főiskola** egyháztörténet oktatójaként. Az **esti egyetemen** saját szakmájukban magasan képzett tanítványai rajongtak érte, mert olyan dolgokról is beszélt, ami akkortájt nem volt ajánlatos. A politikai helyzet problémáit sem titkolva szólt Bibó Istvánról, Dsida Jenőről, Klebelsberg Kunóról, a katolikus legényegyletekről, az egyház szerepéről stb. Számos olyan témáról, amelyeket említeni sem volt akkoriban szabad.

A kutatómunka szeretete Egerbe vonzotta, ahol előbb könyvtárosként, majd szerkesztőként és levéltárosként tudott elhelyezkedni. Szíve szerint csak a tudományos munkából szeretett volna élni, de annak bizonytalan volta miatt nem tehetette meg. 1967 őszén a **Heves Megyei Könyvtárban** alkalmazták. 1968. január 1-jétől az **MSZMP Heves Megyei Bizottsága Oktatási Igazgatóságának** könyvtárosa, 1973–1980 között a **Heves Megyei Lapkiadó Vállalat** szerkesztője volt. 1980. május 1-től a rendszerváltásig a pártarchívum vezetője volt. Vallásos neveltetése miatt talán nem logikus, hogy az MSZMP alkalmazta, ez részéről az állástalanság

miatti kényszer volt, a párt pedig meglátta benne csak a kutatásnak élő tudós levéltárost. Sokatmondó, hogy a rendszerváltáskor egyedül ő nem tudott elhelyezkedni. 1990 májusától 1996. évi nyugdíjazásáig a **Heves Megyei Levéltár** főlevéltárosa volt.

A tudományos kutatómunka iránti szenvedélye már főiskolás korában kialakult benne, s igen termékeny szerzőként marad fenn neve Eger neves helytörténészei között. Széles érdeklődési kör jellemezte: kezdetben a munkásmozgalom története, később a művelődéstörténet, a neveléstörténet, a tudománytörténet, az egyháztörténet, majd az 1956-os forradalom lett kutatásainak tárgya. Számos községtörténet fűződik a nevéhez, s neves egri személyek életének, munkásságának feltárása és közkinccsá tétele. Történészként elengedhetetlennek tartotta a levéltári kutatást. Hat évtizedes kutatómunkája során közel félszáz kötete jelent meg. Ezen túlmenően füzetek, számos tanulmány, közlemény, lexikon szócikk, bibliográfia, történeti publicisztikai és egyéb írás került ki a kezéből.

Jelentősebb önálló kötetei:

- *A nemzeti bizottságok kulturális tevékenysége Heves megyében* (1970);
- *Az Egri Katolikus Legényegylet története* (1992);
- *Dokumentumok a zsidóság üldöztetésének történetéhez* (1994);
- *Tudósportrék: Somos Lajos* (1994); *Óriás Nándor élete és munkássága* (1998); *Kandra Kabos 1843–1905* (2000); *Egy élet Krisztus Urunk szolgálatában. Kiss István teológiai tanár élete és munkássága* (1999); *Bakos József* (2012); *Udvarhelyi Kendoff Károly* (2013); *Lénárt János* (2013); *Némedi Lajos* (2014); *Szügyi Trajtler Géza* (2014); *Szvorényi József* (2015); *Pásztor Emil tanár úr* (2018);
- *Detk község története* (1996);
- *Verpelét község története* (1998);
- *Besenyőtelek története* (2000);
- *Megújult Eger belvárosa* (2015);
- *Emberi sorsok 1956* (2016);
- *Ostoros története* (2018);
- *Mezőcsát története* (2019);
- *Az Egri Domus Universitatis és Líceum* című 2013-ban megjelenő kötetben két fontos tanulmánya jelent meg: *Teológusképzés Egerben*, *Az Egri Katolikus Egyetem terve Egerben*.

Országos és helyi folyóiratokban, időszaki kiadványokban több mint 800 tanulmánya, közleménye látott napvilágot. (*Magyar Könyvszemle, Pedagógiai Szemle, Magyar Pedagógia, Századok, Honismeret, Levéltári Szemle, Archivum, Egyháztörténeti Vázlatok, Irodalomtörténeti Közlemények, Magyar Grafika, Orvostörténeti Közlemények, Comitatus*, stb.)

Mindig a tudást, a munkát, a tisztességet, az egyetememes emberi értékeket képviselte, aki a pártállami időkben is naponta járt a Főegyházmegyei Könyvtárba kutatni. Kivételes, szeretetre méltó személyiség volt, jóindulatú, segítőkész, akit szinte gyermeki naivság jellemzett, mert hitte, hogy „Ha majd a bőség kosarából mindenki egyaránt vehet...” Amikor kritizált, azt építő szándékkal tette, mert nehezen viselte az értékek devalválódását, a piacgazdaság vadhajtasait, a technikai fejlődés romboló hatását az emberi kapcsolatokra.

Széles látókörű, művelt, de szerény volt, aki segített a hozzá fordulóknak. Önzetlenül, ellenszolgáltatás nélkül két kézzel szórta kincseit. Az érdektelenség és az anyagi okok könyveinek megjelenését megnehezítették. Szvorényi József ciszter tanárról, akadémusról írott kötete tizenöt évet, a Pásztor Emil nyelvészről szóló közel öt évet várt a megjelenésre, s hasonló volt a helyzet *Mezőcsát* monográfiájával is. Miért? Mert nem tartozott egyetlen

A verpeléti iskola tantestülete

érdekcsoporthoz sem. Pártállás, felekezeti hovatartozás, iskolai végzettség nem érdekelt, mert mindig az embert nézte! Magányos kutató volt, aki nehezen viselte az öncélú magamutogatást, a saját érdekek előtérbe helyezését, az önzést, a talmit, az értékek devalválódását, s ezeknek hangot is adott.

Érzékeny, sebezhető lélek, melankolikus alkat volt, aki nagyon szívére vette, ha megbántották. Féltette a világot a technikai eszközök túlzott használatától, a fiatalokat, hogy függővé váljanak az agresszív játékoktól, az internettől. A könyvek, az olvasás mellőzését, a beszélgetés hiányát, az emberi kapcsolatok leépülését nehezen viselte. Bántotta, hogy a levéltári kutatást mellőzik még a felsőoktatásban tanulók is.

Nem volt harcos típus, de amiről meggyőződése volt, hogy értékes, azért minden fórumon kiállt. Így mentette meg a megyei pártarchívum anyagát a rendszerváltás után, amely csak kevés megyében sikerült.

Átélté az első generációs értelmiség minden nehézségét, amikor a régi pajtások már nem tudtak vele mit kezdeni, a városi értelmiség pedig még nem fogadta be. Utóbbi az évek múltával változott, mert a tudomány és az egyház jeles képviselőinek barátságát élvezhette. Közöttük volt: Antalóczi Lajos pápai prelátus, az Egri Főegyházmegyei Könyvtár igazgatója; Bárány István Európa-bajnok úszó; Benda Kálmán történész, az MTA tagja; Fülöp Gergely atya, a lyoni Magyar Katolikus Misszió vezetője; Hahn István ókortörténész, egyetemi tanár, az MTA tagja; Iványi Sándor az Egri Főegyházmegyei Könyvtár tudós könyvtárosa; Kapor Elemér újságíró, költő; Ködöböcz József pedagógus, művelődéstörténész; Mártonffy Dénes neves egri polgár; Mészáros György nyelvész, az '56-osok egyik emblemikus alakja; Pásztor Emil főiskolai tanár, nyelvész, a Magyar Nyelv Múzeumának ötletadója; Somos Lajos pedagógus, az Egri Érseki Tanítóképző igazgatója; Soós Imre levéltár igazgató; Sugár István történész, Szőkefalvi-Nagy Zoltán főiskolai tanár.

Égész életét áthatotta a folyamatos fejlődés, tanulás, a tudás szeretete és annak másokhoz való eljuttatása. Szívügyének tekintette a tudományos ismeretterjesztést. József Attilával vallotta: „*En egész népemet fogom nem középiskolás fokon taní-tani!*”

Egerbe kerülése után hosszú évekig aktívan részt vett a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat munkájában, elsősorban előadóként. Előadásokat tartott az Egri Városi Televízióban és a Szent István Rádióban is. Ismeretterjesztő cikkeivel találkozhattunk a Heves megyei napilapban és számos országos folyóiratban. Legnagyobb hatású mégis a 30 ezres példányszámú *Egri Magazinban* 2011-től megjelenő cikksorozata volt, amelyben neves egriekről, eseményekről, épületekről írt. Ezeknek az írásoknak egy kötetben történő megjelentetése igen hasznos volna!

Kivette részét a tudományos közéletből is. Az 1969–1980 közötti években szerkesztőbizottsági tagja volt a *Hevesi Művelődésnek*. 1984–1990 között a *Hevesi Szemle* társszerkesztője volt. 1961-től tagja volt a Tudományos Ismeretterjesztő Társulatnak (TIT), 1967-től pedig a Magyar

Pedagógiai Társaság Neveléstörténeti Szakosztálya Heves megyei tagozatának. 1980-tól dolgozott a Miskolci Akadémiai Bizottság Történettudományi Szakbizottságában. 1981-től a Magyar Irodalomtörténeti Társasághoz és az Egri Vár Baráti Köréhez is tartozott. 1996-ban belépett a Magyar Orvostörténeti és a Magyar Comenius Társaságba.

Munkája elismeréseként kapta meg

- * 1977-ben a Munka Érdemrend bronz fokozatát,
- * 1995-ben a Pro Cultura Agria kitüntetést;
- * 2019. január 22-én, a magyar kultúra napján Eger város polgármestere a Gárdonyi

Géza-díjat adta át neki.

Felesége, Bukolyi Emőke nyugalmazott könyvtáros, társa és támogatója volt nemcsak a magánéletében, hanem a gyakorlati teendők (pályázatok írása, számítógépes munka, tárgyalás a kiadókkal) ellátásában. Házasságukból két gyermek született: Gabriella (1975) közgazdász, Adrienn (1977) latin–francia szakos tanár lett. Nagy örömet jelentett unokái születése: Máté (2006), Anna (2016), Noémi (2019).

Dr. Szecskó Károly számos területen alkotott maradandót, különösen Eger és környéke helytörténészeként, az oktatásügy krónikásaként, újságírói tevékenysége révén él tovább emlékezetünkben.

Források:

- Misóczki Lajos: Dr. Szecskó Károly hetvenéves. In: Honismeret, 2009. 2. sz. 67-68.
- Ringelhann György: In memoriam dr. Szecskó Károly. In: Keresztény Élet, 2020. március 15.
- Siposné Horváth Anita Ágnes: Sokan becsülték, de kevesen értették. Széles látókörű, művelt, szerény embertől búcsúzunk. In: Heves Megyei Hírlap, 2020. március 14.
- Stanga István: Hangyaszorgalommal tárja fel szűkebb hazánk történelmét. Dr. Szecskó Károllyal családról, gyerekkorról, iskoláról, kutatásról. In: Egri Magazin, 2018. július. 13–14.
- Személyes emlékek, családi dokumentumok

ABKAROVITS ENDRE

ny. főiskolai docens, újságíró

SZÉKELY VIKTOR (Bükkaranyos, 1925. 09. 12. – 1990. 04. 08.) tanár

1925. szeptember 12-én született Bükkaranyoson. A család ebben a faluban élt, édesapja földműves volt, a második világháborúban hadifogságba esett. Onnan hazatért, de hamar elhunyt. Így nagyobbik fiára hárult a 11 évvel fiatalabb öccse támogatása, tanulmányainak segítése is.

Elemi iskoláit szülőfalujában végezte, majd Miskolcra került. Ott az Evangélikus Tanítóképzőben szerezte első pedagógiai képesítését. Ez a nagy múltú intézmény Eperjesről kényszerült áttelepülni 1920 után Miskolcra. Jogutóda a Kossuth Lajos Evangélikus Gimnázium. Képesítése megszerzése után szülőfalujába jött vissza tanítani. Faluja felemelkedését tűzte ki célul,

ezért mindent megtett. A **bükkaranyosi** tantestületben legfiatalabbbként, az orosz nyelv kötelező oktatásának a bevezetésével rábízta a nyelvtanítást. Ahogy szinte minden akkori „orosztanár”, a gyerekekkel együtt tanulta a nyelvet. Többnyire egy leckével járt a tanulók előtt. Így – a helyzetből adódóan – második diplomája az orosz szak lett. Csak ezt követően tudott saját választott területével, a zenével foglalkozni. Ének-zene szakos tanári diplomát is Miskolcon szerzett a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán a Miskolci Zenepalota épületében. Már az előző tanulmányai során is foglalkozott a zenével, orgona tanszakon bővítette zenei ismereteit. Zenei tanulmányai során legkedvesebb tanára Ádám Jenő volt. Nagy hatással volt rá, élete végéig szeretettel emlegette. Vállalt feladatai megkövetelték, hogy könyvtári ismeretekben is jártas legyen, ezért a könyvtár-népművelés szakot is elvégezte Nyíregyházán. Jó pedagógusként soha nem fejezte be a tanulást, hiszen a nyári pedagógus-továbbképzéseknek is állandó résztvevője volt.

Fiatal pedagógusként nagy lendülettel látott neki a feladatai teljesítésének. A tantestülettel színjátszó csoportot szervezve daljátékokat adtak elő, amiknek rendezője és karmestere is ő volt. Ezeket az előadásokat a környező településeken is bemutatták. Felnőtt énekkart alapított, részese volt a korszak jelentős kulturális mozgalmának, a KÓTÁ-nak (Kórusok Országos Tanácsa). Sikerrel vettek részt kórusával a *Röpülj páva mozzalom* rendezvényein is. Telente az énekkari próbákat a saját lakásán tartotta, hogy a kórustagok fűtött helyen legyenek. Furulya- és citerazenekarával is mindig örömet szereztek a hallgatóságnak a különböző ünnepségeken.

Közben fontosnak tartotta, hogy falujában az oktatás körülményei egyre jobbak legyenek. A hatvanas években sokszor utazott Budapestre, hogy meggyőzze az aktuális vezetést egy új iskola felépítésének szükségességéről. Mint a legtöbb elhatározása, ez az igyekezete is sikerrel járt. Amint az új épületben megkezdődött a tanítás, újabb tervet forgatott a fejében. Évek óta egy régi tanteremben működött a könyvtár, mostoha körülmények között. Ennek ellenére hetenként kétszer diavetítéseket szervezett, hogy a világ- és a magyar irodalom nagy alkotásait megismertesse nemcsak az iskoláskorú gyerekekkel, de az érdeklődő felnőttekkel is. A meglevő kultúrotthon sem nyújtott megfelelő körülményeket, ezért újabb feladatnak egy új művelődési ház felépítését tartotta. A hatvanas évek végére ezt a tervét is siker koronázta. Ennek az új, több funkcióval intézménynek elvállalta az igazgatását is a tanári munkája mellett.

Természetesen legfontosabb feladatának a jövő generáció nevelését és oktatását tartotta. Sok egyszerű ember került ki a kezei közül. (Tanárok, közigazdászok, jogászok, népművelők, vagy „csak” a választott pályájuknak elkötelezett emberek). A továbbtanulni szándékozókat gyakran személyesen kísért a felvételire, hogy mellettük legyen, biztassa őket. Személyes példamutatással győzt meg mindenkit a tanulás fontosságáról, így beültette az iskolapadba azokat a felnőtteket is, akik különböző okok miatt nem végezték el az általános iskola nyolc osztályát. Az egész közösséget büszkévé akarta tenni falujára, ezért éveken keresztül a levéltárt járva kutatta a település történetét, majd megírta azt. Több volt tanítványa diplomamunkájában segített ezzel.

Életét faluja felemelkedésének szentelte. Célja a falubeli emberek – felnőttek és gyerekek – nevelése, közösséggé formálása volt. Szerencsére sokan elfogadták ezt a törekvését, segítői és követői is voltak szép számmal. Akkor volt boldog, ha a gyerekek szemében meglátta a felismerés szikráját. Akkor örült igazán annak, hogy a falujában maradt, ha a felnőttek hozzá fordultak a problémájukkal, és azokat sikerült megoldania.

Soha nem emelte fel a hangját, nem volt rá szüksége. A legerőszakosabb és legelvetemültebb renitenssel is nyugodt, békés hangon beszélt, mindenkit embernek tekintett. Szinte mindenki szerette. A gyerekek rajongtak érte, nem véletlen, hogy még azok

is, akik halála után születtek, tudják, ki az a Tanár Bácsi, és sírján mindig van friss virág. Azt vallotta, hogy a pedagóguspálya olyan kaland, amit ő fizetség nélkül is csinálna.

Székely Viktor elkötelezett munkájához a háttérrel felelt (az ugyancsak Bükkaranyoson született Réti Margit) biztosította. Sokat segített a darabok betanításában, a könyvtári kölcsönzésben, a táncosok betanításában is. Együtt voltak a falu népművelői, könyvtárosai, szellemi támaszai.

A felnőttékkar a kultúrotthon előtt

Egy lányuk született, Ilona. Édesapja végtelenül boldog volt, hogy ő is a pedagóguspályát választotta. *(Ugyanolyan elkötelezett, önmagát folyamatosan képező, az újtásra fogékony tanítónő, mint az édesapja volt. A Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolájának szakvezető tanítója, szakértő, tankönyvszerző. Sok-sok kisdíák szeretett Ila nénije – a szerk. megjegyzése).* Egy unokája, Tünde, nagy boldogságot jelentett számára, különösen a zenei tehetségének ápolásában lelte örömét. Még alig tudott ülni a kislány, már a zongoraszékre emelte. Rajongtak egymásért, az együtt zenélés örömét kapták egymástól. Tünde orvos lett, nőgyógyász, de zeneszeretete megmaradt. Férjével a méhnyakrák elleni küzdelem élharcosai, a debreceni Nap Rendelő orvosai.

Pedagógusi személyiségének bemutatását legmeggyőzőbben egyik, talán legkedvesebb tanítványa, *Bari Károly* Kossuth-díjas költő, műfordító, folklórkutató, grafikus szavai fejezhetik be. Legújabb kötetében, *A mozdulatlanság örökbefogadása* című összegyűjtött munkájában (Kalligram, 2019) ír róla. Öninterjújának kérdésére:

Ki volt az a személy, aki az általános iskolás éveidet meghatározta? – így válaszol: „Egyértelműen Székely Viktor tanár bácsi. Ő adta az első könyvtári könyvet a kezembe második osztályos koromban. Nem felejttem el, amit egyszer mondott: »semmiképpen nem vádolhatók önzéssel a költők és az írók, hiszen míg a közemberek pénzt halmoznak fel maguknak, addig a költők-írók által létrehozott vagyont könyvtárakba gyűjtik, amit a közösség használhat.«

Székely Viktor tanár bácsi sokszor rendezett velünk, iskolásokkal színdarabot a kultúrházban. Utána megdicsérte a szereplőket, a ruhájukat, az enyémet is, pedig tudta – ahogy mindenki a faluban –, honnan van a ruhám.

Harmadiktól nyolcadikig minden szünet elejétől iskolakezdésig teheneket őriztem, és nyár végén fizetségül »egy rend ruhát« kaptam, amiben az elkövetkező évben jártam. Ezt a »rend ruhát« a gazdáék a használt ruhapiacon vásárolták, de sose volt rá panaszom, mert mindig jó állapotút vettek.

Székely Viktor tanár bácsi számtalan példás cselekedetéből csak kettőt említek. Ő volt Bükkaranyoson a könyvtáros is. Télen hóban és fagyban nehezen járó vagy járnivaló egyáltalán nem tudó öregeknek dupla fenekű és dupla fülű kosárban vitetett ki fiatal, erős olvasókkal köteteket. Felíratta velük az igényeiket, miket szeretnének olvasni, de minden esetben ajánlólistát küldött nekik az érdeklődési körükbe tartozó könyvekről. A könyvtári napokon, kedden és csütörtökön,

kölcsönzés után diafilmvetítést tartott. Azt hiszem, a saját diafilmvetítő gépét hozta át ilyenkor, mert abban az épületben lakott, ahol a könyvtár volt. Alkalmanként 50 fillért kellett fizetni, és a sokára összegyűlő pénzből tanár bácsi új diákat vásárolt. Én és a lánya, Ilonka olvastuk a diakockák feliratait. Nagyon sajnálom, hogy már nincs.”

„Ragyogó tanárainkra elismeréssel gondolunk vissza, azokra viszont, akiktől emberi érzelmeket kaptunk, hálával. A tananyag tartalmazza a szükséges nyersanyagokat, de ami létfontosságú a bimbózó növény és a gyermeki lélek számára, az a melegség” – vallotta Carl Gustav Jung. Ezt a melegséget, törődést kapták tőle mindig tanítványai, és hálával emlékeznek rá.

Lánya,
BARTHA JÁNOSNÉ SZÉKELY ILONA
Debrecen

DR. SZEMERSZKI MIKLÓS (Gebe, 1934. 05. 23. – Nyíregyháza, 2017. 05. 21.) középiskolai tanár

Gebén, a Gólyaszállás mellett lévő kis tanyán született. (Mai nevén Nyírkáta). Édesapja kerékgyártó segéd, majd mester volt. Édesanyja háztartásbeli, aki nagy szeretettel és odafigyeléssel nevelte fiát, s annak lánytestvérét. A települést homokdombok vették körül, az emberek szegénységben éltek, többnyire krumplit termeltek, amiből szeszt készítettek. Azt eladták, kiegészítve ezzel a megélhetéshez szükséges kicsinyke jövedelmüket.

Szemerszki Miklós iskoláit már háborús időben kezdte el Gólyaszálláson összevont osztályban. Jó eszű, szorgalmas gyerek volt, ismereteit a későbbiek során is tudta hasznosítani. Háborúval kapcsolatos meghatározó élménye a közelükben lévő nyírbátori kaszárnya katonáinak búcsúztatása volt. Édesapját 1944-ben hívták be katonának, aki Nyíregyházára került, s ugyanekkor került nyíregyházi iskolába a kis Miklós is, ahol albérletben lakott. Itt érte a bombázás is, mely rettenetes élmény volt számára, s a tanítás is szünetelt. Édesapja a frontról 1946 januárjában fél lábbal tért haza, a család nagy nehézségek között élte mindennapjait, de a fiuk továbbtanulására odafigyeltek.

Tovább tanult Nyíregyházán, Nagykállóban, majd Mátészalkán érettségizett. Volt kollégista, ahol szalmazsákon aludt, volt bejáró diák, és volt, amikor csak gyalog tudott eljutni iskolájába, több kilométer megtétele után. Az iskolaváltásokat a háború utáni helyzet, az iskolák államosítása, s az indokolta, hogy közelebb legyen a családjához. Középiskolában is jól tanult, s megvolt a lehetősége, hogy tovább tudjon tanulni, így Debrecenbe került az egyetemre, s 1957-ben matematika–fizika szakos tanári diplomát szerzett. Frissdiplomás tanárként 1957. augusztus 16-tól a **Nagyecsedti Általános Iskolában** dolgozott 1958. július 1-ig.

1957 novemberében megnősült, feleségül vette évfolyamtársát, Gyáni Katalint, aki szintén matematika–fizika szakos középiskolai tanár volt. Együtt kezdték meg a tanári munkát,

s éltek 60 évig boldog házasságban. Két gyermekük született: lányuk tanári, fiuk mérnöki hivatást választott magának.

Nagyecsedén a tanév végeztével befejezték a munkát, s Nyíregyházára kerültek. Szemerszki Miklós 1958. július 1-től a nyíregyházi **Kossuth Lajos Gimnáziumba** került tanítani, ahol 1964. július 31-ig dolgozott, matematikát és fizikát tanított. Nagy odafigyeléssel és felkészülten úgy végezte szaktanári tevékenységét, hogy e két tantárgy ne legyen a tanulók szemében „mumus”. Igyekezett mind a matematikaórán, mind a fizikán a tanulókat bevonni az ismeretszerzésbe, sikerélményt biztosítani nekik. Odafigyelt a hátrányosabb helyzetűekre, s külön foglalkozott velük. Az iskolában beinduló felnőttoktatás vezetésébe és a tanításba is bekapcsolódott. Támogatta, hogy minél többen megszerezhessék az érettségi bizonyítványt, s megfelelő matematikai és fizikai ismereteket szerezzenek a felnőttek is.

1963. szeptember 1-től a **Dolgozók Kossuth Lajos Gimnáziuma** levelező tagozatának igazgatójává nevezték ki. Munkáját precízen végezte, az embereket, a tanítványait tisztelte, szerette, segítette, ezért őt is tisztelték, szerették és elismerték munkáját.

A város vezetése – elismerve felelősségteljes munkáját –, kinevezte a **Vasvári Pál Gimnázium** igazgatójának 1964. augusztus 1-től. Itt is igyekezett munkáját a lehető legjobban végezni, munkatársaival jó tantestületet alkotni, s velük együtt jó diákközösséget építeni. Közben a város érdekében is dolgozott, segítette annak fejlődését, így pontos, felelősségteljes munkája alapján 1968. augusztus 1-től megválasztották a **Városi Tanács VB Művelődésügyi Osztály** vezetőjévé. Sokat tett az iskolák jó együttműködéséért, a szakmai továbbképzések szervezéséért, az iskolák tárgyi feltételeinek biztosításáért. Családbarát volt. Odafigyelt, hogy a pedagógus anyák az otthonukhoz közeli iskolákba kerüljenek tanítani.

Bedécsné Pethő Teréz nyugdíjas tanítónő, későbbi nászasszonya is így emlékezik: „A város egyik végéről a másik végébe jártam tanítani két kisgyerek mellett, amikor még megfelelő autóbuszjárat sem volt. A gyerekek óvodába elhelyezése, az időben iskolába érés nagy problémám volt, így bementem hozzá. Akkor még csak azt tudtam, hogy meghallgatja mindenkinek a gondját, baját. Kedvesen fogadott, s rögtön nézte a megoldási lehetőséget, s két nap alatt meg is oldotta azt. Később, amikor a nászom lett, akkor is segítségemre volt, amikor özvegyen maradtam.”

Kósáné Oláh Júlia ny. főiskolai tanár így emlékszik dr. Szemerszki Miklósról: „1968-ban végeztem magyar–német szakon Debrecenben, és ugyanebben az évben lettünk férjemmel állást és jövőt kereső tanárházaspárra Nyíregyházán. Az indulás korántsem sima útján szükségem volt jóindulatú irányításra. Ezt az irányító figyelmet kaptam meg dr. Szemerszki Miklóstól. Később –immár a város polgáraként– sokszor nyílt alkalmam megélni azt az élményt, ahogy Nyíregyháza egyre kiforrottabb iskolavárossá válik, és értékelni azt, ahogy Tanár Úr a város oktatás- és kultúrpolitikájában különösen fontos szerepet játszik. Néhány évvel később, az 1983/84-es tanévben beiskoláztak egy művelődésképző tanfolyamra. Szemerszki Miklós lett közel 40 ember „osztályfőnöke”. Az enyém is. Személyesen tapasztalhattam meg tanárságát. Azt, hogy hogyan szól hiteles hangon olyan témákról, amelyekről nem mindig volt könnyű beszélni; azt, hogy hogyan kovácsolt csoporttá bennünket; és azt, hogy hogyan változtak át előadásai oldott hangulatú beszélgetésekké. Tanárságáról volt tanítványai városszerzte jó szívvel szóltak. Például arról, ahogy nyugdíjazása után felnőtteknek a matematikát tanította; ahogy emberséggel nevelt. Jó szívvel emlékszem vissza azoknak a villanásnyi találkozásainknak a hangulatára, ahogy később is figyelemmel kísérte családom, pedagóguspályám alakulását. Neve számomra a pozitív kisugárzást jelenti.”

Apám nagyon szerette a munkáját, mellette nagyon sokat olvasott, tanult, doktorált.

Dolgozatának témája: „Nyíregyháza város művelődési helyzetének és szükségleteinek főbb jellemzői”. Politikai tudományokból egyetemi doktorrá avatták, és a cím használatára feljogosították. Diákkorától kezdve vonzotta a politikai, mozgalmi élet. Gimnazista korában már több kultúrcsoport tagja volt, építőtáborban dolgozott, részt vett Dunaújváros építésében. A Diákszövetség tagja volt, az alapszervezeti munkában mint vezetőségi tag tevékenykedett. Előbb DISZ tag, majd 1959-ben az MSZMP tagja lett, és megválasztották a Városi Bizottság titkárnak, később első titkárnak. Az osztályvezetői munka után a politikai pálya volt számára a munka, s 1984. január 9-én kinevezték a pártbizottság első titkárnak, ahol nyugdíjazásáig dolgozott, 1989 szeptemberéig. Mind az oktatásban eltöltött munkáját, mind a politikait elismerték. Nyugdíjasként is sokat dolgozott. Óraadó tanár volt a **Bánki Donát Műszaki Szakközépiskola** levelező tagozatán és a **Sipkay Barna Kereskedelmi Szakközépiskolában** is. Szerette a pedagóguspályát és így örömmel végezte munkáját. Szabadidejében a Sóstón lévő kiskertben dolgozott. Odafigyelt gyermekei és unokái előrehaladására. Szerettei körében boldogan élt, de 84 éves korában a betegség elragadta közülünk.

Utolsó útjára sok régi tanítvány, munkatárs elkísérte. *Csabai Lászlóné*, volt polgármester így emlékezett egykori munkatársára: „*Dr. Szemerszki Miklós közel 25 évig tanított a város különböző középiskolaiban, gimnazistákat, szakközépiskolásokat és felnőtteket. A Kossuth Lajos és Vasvári Pál Gimnázium igazgatójaként nemcsak a matematikát igyekezett megszerettetni, de odafigyelt a fiatalok továbbtanulására is. Segített abban, hogy a hátrányos helyzetű, tehetséges gyerekek ösztöndíjat kapjanak, és továbbtanulhassanak. Szerény, segítőkész, jó szervezőképességgel rendelkező ember volt, aki szerette a fiatalokat, és bízott bennük. Abban az időszakban, amikor beleszólása volt az oktatási intézmények vezetői kinevezésébe, nagyon sok fiatalnak járult hozzá a vezetői kinevezéséhez, akik aztán évtizedekig magas színvonalon irányították intézményeiket.*”

Lánya,
SZEMERSZKI ÉVA

SZINCÁS JÁNOS (Furta, 1939. 03. 15. – Berettyóújfalú, 2018. 11. 17.) tanító, tanár, igazgató

Furta község, ahol született, Berettyóújfalutól alig 10 km-re fekvő kis település. Szülei egyszerű földművelő emberek voltak. Élték egyszerű mindennapi életüket. A szülők legfontosabb feladata volt évről évre úgy gazdálkodni, hogy életükben a család tagjai ne nélkülözzenek. Persze ez abban az időben nem volt egyszerű. János az általános iskolai tanulmányait a településen végezte el. Az iskola akkori követelményeinek könnyen eleget tett. Jó tanulmányi eredményei, valamint az 1950-es évek nehéz életfeltételei a szüleit arra készítették, hogy gyermeküket taníttassák, mert a tanult ember – remélték: jobban, könnyebben boldogul az életben.

1953-ban, eleget téve a felvételi követelményeknek Debrecenben a fiú tanítóképző hallgatója lett. Iskolai tanulmányait megkezdve, egy új környezetbe kerülve mint kollégista ismerkedett a mindennapi tanulás mellett a várossal, annak mozgalmas kulturális életével. Volt idő mindezekre. Az iskolai és a kollégiumi élet akkori rendje szerint egy hónapban csak egyszer mehetett haza a diák, de csak akkor, ha nem kapott rossz jegyet. Így a szombat délutánok, a vasárnapok alkalmat kínáltak sok és változatos, hasznos időtöltésre.

1957 júniusában érettségizett, majd szeptemberben már az akkori oktatási rendeleteknek megfelelően Csökmőn töltötte gyakorló éveit az ottani általános iskolában. Mindennapi tanítói tevékenységét figyelemmel kísérte az iskola vezetése, munkájával meg voltak elégedve. 1958-ban sikeres képesítói vizsgát tesz és tovább folytatja tanítói tevékenységét **Csőkmőn**.

Az akkori járási tanács művelődési osztály felelős vezetői figyelemmel kísérték a pedagógusképző intézetből kikerült ifjak tevékenységét. Tették ezt azért is, hogy képet alkossanak a végzős pedagógiai tevékenységéről, de azért is, mert 1956 után az akkori politikai elvárás ezt megkövetelte tőlük. Jánosról mint pedagógusról az iskola vezetői, a művelődés felelős szakemberei is jó véleménnyel voltak. Ezért aztán 1962 szeptemberében már **Újiráz** település kis iskolájába helyezték, ott már igazgatóhelyettesi feladatokkal is megbízták. Az 1950-es és 60-as években megszokott volt ez az ún. „népgazdasági érdekből való” munkahelyi áthelyezés. Vonatkozott ez különösen a fiatal pedagógusokra, ők még jobban mozgathatók voltak. Minden különös indoklás nélkül helyeztek valakit egyik munkahelyről a másikra.

Nemsokáig tanított ebben a kis községben, 1963 szeptemberétől a Berettyóújfalu melletti településen **Gáborjánban** dolgozott. Ott már a felső tagozatba osztották be biológia és mezőgazdasági ismeretek oktatására. Ezt a feladatát 1973-ig végezte tanári beosztásban. Tevékenységével a felsőbb szervek is meg voltak elégedve. Ezt igazolja az a tény, hogy 1973-tól kinevezték az iskola igazgatójának. Ezt a nem könnyű feladatot 1982-ig látta el.

Közben 1963-ban megnősült, felesége Hegymegi Mária postai főfelügyelő. Berettyóújfaluban építettek házat. Két gyermekük született: János Tibor 1966-ban, aki tanár, majd Mária Judit 1970-ben, ő szociálpedagógus. A fiatal pár gyermekeiket igyekezett egyetértésben, nagy szeretetben nevelni. Mindennapi elfoglaltságuk mellett fáradoztak azért, hogy semmiben ne szenvedjen a család hiányt. Tanították őket. Igyekeztek, hogy képességüknek megfelelő foglalkozásokra készüljenek. Három unokájuk van.

A mindennapos pedagógusmunka végzése során érezte, hogy az idő teltével igazodni kell az új kihívásokhoz. Képezte magát, jelentkezett 1966-ban az egri Tanárképző Főiskola mezőgazdasági ismeret és gyakorlat szakára. Így szerzett tanári diplomát a mindennapos munka mellett. Később, 1972-ben Nyíregyházán, az ottani főiskolán a biológia tanári szakot is sikeresen elvégezte.

A tanult ismereteket nemcsak a tanítási órákon, tantermi körülmények között, hanem kinn a természetben is igyekezett átadni tanítványainak. Szabadidejét nem kímélve sok éven át balatoni táborba vitte Gáborján, Váncsod, Hencida tanulóit, ahol táborvezető volt. Ezúton is igyekezett a környezetéhez közeli iskolák pedagógusközösségeivel, de a tanulókkal is felvenni a kapcsolatot.

Tanítványai részére környezetvédelmi diákkört szervezett és vezetett éveken át. Közös végeztek kutatást a hencidai Csere-erdőben. Ott az erdő növény- és állatvilágának, vízrajzának feltárásában munkálkodtak. Tevékenységük eredményeiről dolgozatot készítettek, melyet a szakemberek értékes munkának tartottak. Az anyag nyomtatásban is megjelent. E munkájáért dicséretben részesült.

Évenként 3-5 napos táborozásra vitte tanítványait, ahol terepmegfigyeléseket szervezett.

Az itt szerzett ismeretek szorosan kapcsolódtak az iskolai tanterv követelményeihez. Tanítványai későbbi évek folyamán, különböző találkozókon elmondták, hogy az ott szerzett ismereteket alkalmazni tudták a mindennapi életben. Többeknél ezek az iskolai élmények meghatározták pályaválasztásukat.

1982-ben igyekezett közelebb kerülni berettyóújfalui otthonához, családjához az ottani **Brózik Dezső Mezőgazdasági Szakközépiskola és Szakmunkásképző** kollégiumába került, melynek vezetője lett. Ez a feladat nem volt idegen számára, hisz képzettségének megfelelő volt a feladat, amit végeznie kellett. Később a mezőgazdasági környezetvédelmi és állattenyésztő technikum tagozatvezetője lett. Ezt a feladatot nyugdíjba vonulásáig látta el.

Sikereket ért el a helyi, városi és megyei versenyeken. Tanítványai országos sakkversenyeken is szerepeltek. A kilencvenes években a Mezőgazdasági Környezetvédelmi Technikus szak szakmai tantervét dolgozta ki. Vezetésével indult el elsőként az országban a mezőgazdasági környezetvédelmi technikus szak.

Berettyóújfaluban is igyekezett bekapcsolódni a város életébe. Érdemeket szerzett a Bihari Honismereti tábor megszervezésében, több mint 20 éven keresztül vezette a tábor környezetvédő, természetvédő szakcsoportját. Nagyon sok gyermekkel ismertették meg a bihari táj számukra eddig ismeretlen természeti szépségeit, értékeit.

A berettyóújfalui szakközépiskola diákjai, ifjú tűzoltói 1996-ban – megnyerve a megyei, területi versenyeket – az országos döntőn harmadik helyezést értek el. Nemzetközi versenyen szintén harmadik lett az általa felkészített és irányított csapat.

1995-től szakértőként is dolgozott, e megbízatás nyugdíjba vonulásáig volt érvényes. Neve benne szerepelt az Országos Szakértői névjegyzékben (1998/99) és a *„Ki kicsoda a magyar környezetvédelemben”* (2005) című kiadványban.

Mint tősgyökeres bihari támogatta és segítette a térség múzeumának mindennapi munkáját. Alapító tagja, 1997 óta az elnöke volt a Bihari Múzeum Baráti Körének. Ez a lelkes közösség vele együtt sokat fáradozott azért, hogy a Bihari Múzeum ma a térség igen értékes gyűjteményével rendelkezik. A Bihari Múzeum Évkönyve IV-V. kötetében jelent meg *„A hencidai Csere-erdő”* című dolgozata, majd a Bihari Füzetek sorozatban, 2005-ben az *„Emberek a gáton”* c. kötete. Az utóbbi kiadványban a Berettyó folyó árvízi kiöntését megakadályozó emberek hősieis küzdelmét mutatja be.

Hatvanéves korában, 42 évi pedagógiai munka után 1999-ben vonult nyugdíjba. Ezután több ideje jutott családjára. Közben gyermekei felnőttek, az unokák adták számára az újabb elfoglaltságot. Szívesen kertészkedett, mindezekre sokkal több ideje lett. Szívesen vett részt a város rendezvényein, ha hívták, örömmel segített.

2007-ben örömmel tett eleget volt tanítóképzős osztálytársai meghívásának, amikor az ötvenéves osztálytalálkozóra invitálták. Ott lelkesen számolt be életének alakulásáról. Ő tett javaslatot arra, hogy az osztály közössége írja meg, készítse el az osztály történetét. E javaslatával mindenki egyetértett, és meg is valósult a terv. A könyv *„Volt egyszer egy fiúosztály”* címmel meg is jelent.

2008 nyarán részt vett Debrecenben a Nagytemplomban rendezett ünnepi diplomaosztáson, ahol aranydiplomát vett át. Közben volt osztálytársaival egyetértésben elhatározták, hogy ezután minden évben tartanak osztálytalálkozót. Ezek az alkalmak mindig más helyen, az ország különböző pontjain voltak. Így látogatta meg Zalaegerszeg, Tata, Bakonyszentkirály, Püspökladány és más településeket, hogy volt osztálytársaival találkozzon.

Közben meghalt a felesége, egyedül maradt. Gyermekei bár közelében voltak, csak nem tudták helyettesíteni a szerető társat, akivel évtizedekig együtt élt. Egészsége is romlott.

Többször került kórházba. Még így is szívesen közeledett a városban élő barátaihoz, ismerőseihez. Volt osztálytársai is felkarolták, támogatták, segítettek, hogy a következő osztálytalálkozón meg tudjon jelenni. 2018 tavaszán még írásban jelentkezett a Debrecenben megrendezendő ünnepi diplomaosztó ünnepségre. A gyémántdiplomát azonban átvenni már nem tudta 2018.

Az aranydiploma átvétele, 2008.

szeptember 22-én. Amíg osztálytársai osztálytalálkozót tartottak, ő a kórházban volt. Majd kapták a szomorú hírt, hogy november 17-én elhunyt.

Berettyóújfalu város együttérző részvétellel tudatta, hogy Szincás János tanár, a Bihari Múzeum Baráti Körének korábbi elnöke, a Berettyóújfalu városért díj kitüntetettje életének 80. évében elhunyt. Temetésén volt tanítványai, kollégái, barátai és sok-sok ismerőse jelent meg. Sírjára virágot, koszorút helyeztek.

Szakmai munkájának elismeréseként több kitüntetést is kapott: 1977-ben az *Oktatásügy Kiváló dolgozója*, valamint szintén 1977-ben *a Kiváló Munkáért* elismerést. 1989-ben ismét *Kiváló Munkáért* elismerést, 2002-ben – a város napján – *a Berettyóújfalu városért* kitüntetést, mint sokoldalú közösségi ember, méltán vehette át.

Forrás: Az élettörténet alap gondolatai a Szincás János által megfogalmazott önéletrajz, valamint lánya Szincás Judit, fia János Tibor részletes kiegészítése, valamint volt tanítóképzős osztálytársainak visszaemlékezése alapján fogalmazta

*tanítóképzős osztálytársa,
VMIRJÁNCKI JÓZSEF
Körösszegapáti*

SZÖLLŐSI FERENC (Bodonkút, 1934. 11. 12. – Kolozsvár, 2011. 10. 30.) tanár, iskolaigazgató

A Kolozsvártól 15 kilométerre fekvő kis vegyes lakosságú faluban született földműves családban. Szülei nem sokkal később elváltak. Az édesanya, Deák Ilonka, magával hozva fiát Kolozsvárra költözött, s varrónőként kereste kenyerét a Dermata elnevezésű híres bőrgyárban. Gyermekeit a Rudolf úti református elemibe íratta. Az eszmélkedő fiatal az oktatói pályára a Farkas utcai katolikus – volt piarista – tanintézet épületében működő Magyar Tanítóképző készítette fel. Az

1952-ben végző 107 szépreményű fiatal közül néhányan kiemelkedtek, egyetemre jutottak. Így Szöllősi is a még éppen csak megerősödött Bolyai Egyetem történelem–filozófia szakára iratkozhatott be, s ott négy év alatt szerezte meg diplomáját, főleg az újkor történelmében szakosodva. Az akkori osztályharcos világban munkásné edesanyjára való tekintettel ő a „jó származásúak” közé lett besorolva, s így hamar megnyíltak előtte az emelkedés lehetőségei.

A tanári pályáját 1956 szeptemberében **Tordán** kezdte, az ott akkor még létező, 3-as számot viselő **Magyar Középiskolában**: három évig tanított történelmet, s a harmadik évben már az igazgatás is rá hárult. 1959-ben **Kolozsvárra** jött, a **Teleki/Einstein utcai Könnyűipari Iskolaközpont**hoz, ahol az oktatás mellett főleg az IMSZ [Ifjú Munkás Szövetség] szervezet tevékenységét kellett kezében tartania. Ő szervezte a kórust, a színjátszó és

néptáncos csoportokat, az évi fesztiválokat egészen 1962-ig, amikor megszűnt a szakiskolák magyar tagozata. 1962-ben kinevezték a **Ferenc József/Horea úti 10-es sz. Középiskolába**, a magyar tagozat aligazgatójává. Itt csak három évig tölthette be funkcióját, mert nagyobb feladatra találták méltónak: 1965 őszén áthelyezték a város legnagyobb tanintézetének élére, a **7-es számú Középiskolába, a Brassaiába**.

Nagy és felelősségteljes feladat volt az 1960-as évek közepén egy másfélezer fős diáksággal rendelkező iskolakombinátot kézbe venni. Volt itt teljes sor párhuzamos osztályokkal működő magyar nappali tagozat, négy elemis német tagozat, valamint román és magyar tannyelvű esti tagozat. Körülbelül 80 tanerő és egy román, valamint egy magyar aligazgató munkáját kellett összefogni, összehangolni úgy, hogy reggeltől késő estig zavartalanul folyjék az oktatás. A városközpontban álló impozáns épület karbantartására is gondolni kellett.

Az épületet 1901-ben az unitárius egyház emelte kollégiuma számára Pákei Lajos műépítész tervei szerint. A belső udvart körbezáró hatalmas tömb mindmáig Kolozsvár belvárosának díszje. A múltját 1557-ig visszavezető Unitárius Kollégium Erdély legnagyobb fiait indította útjára. Köztük ott van az utazó és útleíró Bölöni Farkas Sándor, a polihisztor Brassai Sámuel, a népköltészetet gyűjtő Kriza János, a történész Jakab Elek és Kőváry László, a regényíró Gyallay Domokos, az író és népnevelő Balázs Ferenc, a költő Szabédi László. A felekezeti iskolákat az 1948-as román „tanügyi reformmal” megszüntették, illetve államosították. Így létesült az épületben az 1-es, majd 7-es számot viselő középiskola. Az épület egy részét azonban meghagyták az egyház tulajdonában, mert ott működött az unitárius püspökség és a teológia. Az épület amfiteátrumos dísztermében gyakran megyei, városi tanügyi gyűléseket, sőt pártrendezvényeket is tartottak.

És a mindössze 31 éves Szöllősi Ferenc rövid idő alatt belejött a rá váró munkába. Gyorsan átlátta a megoldandó feladatokat, célokat tűzött ki, kezébe vette a kezdeményezést. S ha kellett, bármilyen fórumon kiállt az iskoláért. Úgyhogy rövidesen kivívta a tanárok és diákok tiszteletét. Dörgő hangját csak ritkán kellett felemelnie, mert megjelenése önmagában rendet

parancsolt. Az iskola színvonalának, versenyképességének állandó emelése mellett főleg a hagyományteremtésre, az iskolaszellem erősítésére fektette a súlyt. Az intézet egyik nagy fájdalma volt, hogy 1963-ban minden indoklás nélkül letiltották az 1957-ben elnyert „Brassai Sámuel” név használatát. Ő évről évre emlékiratok sorát intézte a felettes- és pártszervekhez, amelyekben bizonygatta Brassai jelentőségét, kérte a név használatának engedélyezését. Kitartása meghozta a sikert: 1970-ben államtanácsai határozattal újra jóváhagyták a név viselését. Ehhez az eseményhez fűződött a Brassai-hét meghirdetése: minden tanév végén egy hét alatt az iskola mutassa be a tanításon kívüli tevékenységét a szülőknek, a város közönségének! Ez az ünnepség-sorozat úttörő volt országos viszonylatban. Manapság a legtöbb helyen „iskolanapok” formájában éltetik. A Brassai-hetet a végzősök ballagása zárta, melyet olyan pompával és ceremóniával rendeztek meg évről évre, hogy fogalomszámba ment a városban. Hasonlóan úttörő jellegű volt az 1971-ben először kiosztott, kitűnő tanulmányi eredményért járó „Brassai-díj”. Az elnyerők nevét egy folyosón rögzített kőtáblára vésték be. A sportversenyek győzteseinek jutalmazására megteremtették a „Brassai Kupát”, mely azóta is kiosztásra kerül. Az 1960-as évek végén lehetővé vált diáklapok szerkesztése, kiadása. Kolozsvárt ez az iskola e téren is élenjáró lett: 1967-ben Józsa György aligazgató szerkesztésében megindult a Fiatal Szívvel, mely 1979-ig évente egy-két számot hozott ki.

Szöllősi nagy érdeme a kollektíva-teremtés is. Maga mellé tudta állítani a város legjobb tanáregyenységét. Igazgató-elődjét, Gáll Dénest, aki átvette a KISZ-munka irányítását, későbbi utódját, Boda Károlyt, aki a pionír-munka lelke lett. Az idősebb nemzedéket képviselő Árkossy Sándorra az osztálynevelői munkaközösséget bízta: országos visszhangú osztályfőnöki órák, országos és külföldi körutak szerveződtek irányításával. Tóth Károly orosz tanár lett a néptáncsoport felelőse. Az ő előkészítése alapozta meg a Tolna Éva tanárnő vezetése alatt híressé vált Bogáncs Együttes megszületését. E mellett az épület és felszerelése is állandóan foglalkoztatta. A meglévő fizikai és biológiai előadótermet felújították, s külön szaktantermet létesítettek a kémia és az idegen nyelvek oktatására, később a társadalomtudományok szükségleteire. Mikor kötelezővé vált a politechnikai oktatás, akkor az alagsorban műhelyeket alakítottak ki, a lányoknak kézimunka-termet. Sikeredt az udvart leaszfaltoztatni, s a homlokzatot többször lefestetni. S ami szintén nem elhanyagolható: végig jó viszonyt tudott fenntartani az Unitárius Egyházzal, az unitárius hagyományok egy részét visszacsempészte az állami iskola keretei közé. Megemlékeztek a nagy unitárius tanítványok évfordulóiról, az iskola régebbi történetének jelentős eseményeiről.

A Brassai méretű nagy iskolák igazgatóit nem kötelezték órák tartására, de ő nem mondott le a tanításról. Eleinte főleg társadalomtudományokat adott elő, utóbb visszatért a történelemhez. 1972-ben megszerezte a II. tanügyi fokozatot, majd 1977-ben az I. fokozatot, amely esetében már dolgozatot kellett benyújtani és azt bizottság előtt megvédeni. Dolgozatának címe: *A líceumi mikroüzem – mint a munkára nevelés alapja*. Ezt mint igazgató nyújtotta be (iskolaszervezési vonatkozású).

Még 1977 előtt is minden évben harcolni kellett a magyar líceumi osztályokért. Jórészt az igazgatókon múlt, hogy egy osztállyal több vagy kevesebb IX. indul. A Brassai nappali tagozatán rendszerint két magyar tannyelvű osztályt indítottak. Ezekbe a város legjobb diákjai jelentkeztek. Az 1977-es, „Ceaușescu-féle iskolareformként” emlegetett rendelkezés vészes helyzetbe hozta az egész magyar tanügyet, így a Brassait is. A városban egyetlen magyar iskolában maradt elméleti jellegű osztály, a Brassait ipari líceummá alakították át. Ez az intézkedés a diktátor értelmiség-ellenes politikájával van összefüggésben. A kötelező 10 osztály után csak nagyon kevesen folytathatták XI. osztályban a tanulmányaikat, a

többieknek szakmát kellett tanulni, s majd estiben szerezhettek érettségi diplomát. Az ipari líceumi osztályok minden negyedik hetet a gyárban töltötték, ahol szakmát alig tanultak, valahogy ellógták az időt. Ezután a Brassaiiban csak egyetlen osztálynyi diák jutott el a nappali tagozaton az érettségig. A legjobb tanulókat ekkoriban vesztette el az iskola. De Szöllősi ezt már nem igazgatóként élte meg.

1978-ban a pártvezetés úgy határozott, hogy minden iskolában leváltják a nyolc évnél régebbi vezetőket. Így a Brassai teljes igazgatósága távozott. Szöllősi fenntartott katedráját foglalhatta el a **11-es számú (utóbb Báthory István) Líceumban**. Már egy év múlva a felettes szerek újra **visszahelyezték a Brassaiiba**, de ő csak a katedrát fogadta el, a felajánlott vezető funkciót elutasította. Úgyhogy egyszerű tanárként történelmet tanított mind a nappali, mind pedig az esti tagozaton. Az 1989-es változás után – mikor lehetőség nyílt arra, hogy a tanári kar válasszon igazgatót – szinte egyöntetűen neki ajánlották fel a tisztséget, de nem fogadta el. Sőt a következő tanév végén, 1991 szeptemberétől nyugdíjaztatta magát.

Szöllősi Ferenc a kollegák és tanítványok elismerése mellett megkapta az állami „éltanár” kitüntetést 1967-ben, majd a Romániai Magyar Pedagógus Szövetség elismerő diplomáját az 1990-es években. Mikor az Ezüstgyopár-díjjal tüntették ki 2009-ben, ezt vallotta: *„Egy nagyszerű, lelkiismeretes tanári kar tagja és vezetője lehettem. Ezért hálás vagyok a sorsnak. Csak dicséret és örök elismerés illeti azokat, akik velem együtt a Brassaiért éltek!”*

Szöllősi Ferenc első, 1957-ben kötött házassága válással végződött, ebből származott fia, Szöllősi László elektrotechnikus lett, Londonban él. Második alkalommal 1966-ban nősült: az iskolája német elemi tagozatán tanító Cloos Katharina szász nemzetiségű tanárnőt vette feleségül, akitől egy lánya született, Ingeborg. Ő Németországban színház- és irodalomtudományi szakot végzett, most Berlinben él.

Ismétlődő szélütés okozta Szöllősi halálát, 2011. november 3-án kísérték ki a Házsongárdi temetőbe, az erdélyiek nagy panteonjába, számos kollégától és tanítványtól kísérvé.

Adataink jó részét és a fényképeket is az özvegytől kaptuk, aki megőrizte Cloos családnevét. Kettejük mintaszerű házasságáról, kétnyelvű életéről egy interjúban vallanak: Szabó Géza: *Magyar–német házasság*. Korunk, 1999. 3. sz. 88–92.

DR. GAAL GYÖRGY
Kolozsvár

DR. SZÚCS JÁNOSNÉ Buda Viola Ibolya (Rohod, 1926. 02. 26.–Berettyóújfalu, 2016. 12. 12.) tanító

*„Ilyen kívántam lenni én is,
ott a homokba szúrt nyárfa: - a tanító,
ki fénybe tör, ragyogó hit a lombja,
irány azoknak, jel és biztató,
kik jönnek barázdákban botladozva.”
(Váci Mihály)*

Szabolcs- Szatmár megye kis településén élte gyerekkorát. Édesapja Buda Károly ácsmester, édesanyja Kócs Jolán háztartásbeli. Nyolcan voltak testvérek, ő volt a legidősebb.

Tanítói oklevelét 1947. június 14-én szerezte a kisvárdai Szent Orsolya rendi római katolikus népiskola tanítóképző intézetében.

Most, hogy azon töprengek, mit mondhatnék róla, nemcsak „kedveset, szépet”, leírom hát élete útját: 1948. október 18-án szülőfalujában, **Rohodon** kezdte tanítói pályafutását. Ebben az időszakban ismerkedett meg Szűcs Jánossal, és az 1951. július 13-i pénteki nap dupla ünnep volt számukra. Ezen a napon délelőtt Szűcs János átvette orvosi diplomáját, majd délután egymásnak hűséget esküdtek, ma már tudjuk, hogy ez életük végéig szólt. Két fiuk született; János 1954-ben, ő műszaki mérnök, István 1959-ben, ő sebészorvos lett.

Férje sebész-főorvosként sok ember életét mentette meg, Vili pedig sok gyereket indított el a megfelelő úton. Őszinte barátság alakult ki köztünk, annál is inkább, mivel idősebbik fiát, Jánost is tanítottam, akin felfedezni véltem a szülei, kiváltképpen Vili következetes, de mégis szeretetteljes nevelésének jegyeit. Nemcsak diákjai, hanem barátai életében is meghatározó szerepet játszott, öt unokája, egy dédunokája vette körül.

Férje, dr. Szűcs János 2006 októberében hunyt el, Vilike 10 év múlva, 2016-ban hosszú szenvedés után követte őt.

1951. szeptember 1-től–1952. augusztus 1-ig a **Berettyóújfalu 3. sz. Általános Iskolában** tanított, a következő tanévet a **2. sz. Általános Iskolában** kezdte. 1963. szeptember 30-tól nyugdíjazásáig a 2. sz. Általános Iskola mellett működő **Kisegítő Iskolában** tanított, lelket gyógyított, ápolt, nevelt. Igaz ember, példás tanító volt. Az ide járó gyerekeket, tanítványait igaz, fejlődésre képes embereknek tekintette. Ezek nem nagy szavak, hanem az igazság szavai, mert így élt, így tanított igen mostoha körülmények között.

Magyarországon a kisegítő iskoláztatás 1898-ban indult meg. Az itt tanuló gyerekek egy részének ép az intelligenciája, csak rossz családi viszonyaik miatt nem fejlődnek megfelelően. Az 50-es évek lelket, gondolkodást és autonóm cselekvést gúzsba kötő, feszes tantervi utasításait egy lassú liberalizáció követte. A Kisegítő Iskolák Nevelési és Oktatási terve törzs- és kiegészítő tananyagot és differenciált követelményrendszert írt elő. Vilike feladatát az egész személyiség – az értelem, az érzelem, a fizikum, a jellem – harmonikus és differenciált fejlesztésében határozta meg. Tette mindezt úgy, hogy a nevelés feltételrendszerét, a szubkultúrák létét, a személyek, a csoportok, az életkörülmények, a települési viszonyok stb. különbségeit figyelembe vette.

Szemléletmódját, a nevelést az egyénre való tudatos ráhatásként definiáló értelmezés jellemezte. A kisegítő iskolában tanítóknak meghatározó szerepe volt a hátránnyal induló,

felzárkóztatásra szoruló gyerekek oktatása, nevelése, fejlesztése érdekében. Ennek pedagógiai munkának volt reprezentánsa, meghatározó személyisége. A kislétszámú osztályokban jól érvényesítette az egyéni, szociális készségek fejlesztését, különös figyelmet fordított a differenciált tanulásszervezésre, speciális módszerek alkalmazására, mivel a kisegítő iskolába kerülő gyerekek eltérő nevelhetőségének, fogyatékosságának velejárója a tanulékonyság alacsonyabb színvonala.

Nem munkának tekintette a tanítást, hanem kötelességnek: kiemelni, tudást adni, sőt sokszor még falatokat is nyújtani. Nehéz körülmények között folyt a tanítás. Tüzelőanyag, meleg ruha, cipő és élelem a tanulók és a nevelők számára hiánycikket jelentett. Az iskolákban általános volt a tanulók alultápláltsága.

Minden reggelt azzal kezdte az iskolában, hogy „lavórba” vizet töltött, szappant készített mellé, hogy ha megérkeznek tanítványai, kezet moshassanak. A

gyerekek a füzeteket, taneszközeiket nem vihették haza. A füzetekre sarokvédőt készített, a könyveket borítóval látta el. Külön foglalkozott a halmozottan sérült gyerekekkel, sokszor hazakísérte őket, hogy betekintést nyerhessen a családok életébe, gyakran segítséget nyújtott a szülőknek is. Ezek a találkozások győzték meg az enyhébb fokban sérült gyermekek szüleit is, hogy az elemi iskolákban történő mellőzést, gúnyolódásokat elszenvető gyermekek sikeresebben tudnak a kisegítő iskolában tanulni.

A tanító mint a modern tömegoktatás meghatározó alakja, Magyarország polgári átalakulásának, fejlődésének ellentmondásokkal terhes időszakában az iskola, a mind tartalmasabbá váló oktatás, nevelés által közvetített kulcsfigurája, közvetlen társadalmi környezetének befolyásoló, tényezőjévé vált. Ezt példázza a falusi tanító történelmi pályája a magányos „lámpás” szerepétől a zártkörű „falusi intelligenciába” történt felemelkedésig, valamint az egész településre is kiterjedő műveltség közvetítő funkciójáig.

Emlékezetes marad számomra a berekfürdői közös táboroztatásunk. A szülők nagy tisztelettel voltak iránta, bizonyítom ezt azzal, hogy az elmúlt nyáron megszólított egy idős férfi; „*Mondja, Darócziné tanító néni! Él még Szűcsné tanító néni? Na ú jó tanító volt.*”

A körülményekhez alkalmazkodva öltözködött az iskolában. Volt egy piros kabátja, igen kopott volt már, ha kijött benne az udvarra, mindig megmosolyogtuk, néha szégyelltük, ha idegen látta benne, mert azt nem tudták, hogy miért az van rajta, csak azt, hogy ő dr. Szűcs Jánosné. Egyszer huncutságból eldugtuk, kétségbe esve kereste, most már mit vegyen fel itt. Mi ezen jót neveltünk, végül ő is.

Nem csak tanítványai életét kísérte figyelemmel, hanem a munkatársaiét is. Ha valakit örömteli eset vagy bánat ért, ő volt az első, aki meglátogatta, hogy tud-e segíteni vagy vele együtt örülni. Sokszor összejöttünk (nyugdíjasok) nálam, ő sem maradhatott el, szívesen osztotta meg érzéseit, élete történeteit velünk. 2006-ban volt utolsó találkozásunk nálam, erre férje, dr. Szűcs János is elkísérte.

Napokat lehetett vele beszélgetni mindenről. Tanácsaival és véleményével serkentően

hatott, nem volt olyan ember, aki ne fordulhatott volna hozzá bizalommal. Ki volt, milyen volt és milyen korú: MINDEGY!

Fontosnak érzem kiemelni társadalmi szerepvállalását, amelyet önzetlen módon, példamutató morális tartással végzett, ezt tapasztaltuk a Pedagógusok Szakszervezetében a tevékenysége során.

Dr. Szűcs Jánosné Vilike munkáját Miniszteri Dicsérettel ismerték el. Ezt a kitüntetést Debrecenben vette át, ekkor kérdezte tőlem, amikor elkísértem őt a díjátadóra: *„Te Piri, megérdemlem én ezt?”*. Válaszom most is az: *Ki nem, ha te nem! ha ő nem!* Szerénységét ez a kérdése is jelezte.

Én láttam Őt az egyszerűt, a nagyot! Jó pedagógus, jó tanító volt: tudást adott, jellemet formált, csendesen, észrevétlenül. Mi, volt kartársai, barátai elismerő szavakkal, tisztelettel, szeretettel gondolunk rá ma is! Meghatározó személyiségek voltak mind az én, mind a családom életének, mivel Vili barátnőm volt, férje pedig nagy odafigyeléssel és szaktudással mentette meg az életemet. Köszönöm nektek az együtt töltött éveket, a sok nevetést, barátságot, boldog pillanatokat!

Köszönöm két nagyszerű fiának; Jánosnak és Istvánnak, hogy segítettek „A Mamának”, dr. Szűcs Jánosnének az emlékét felidézni.

91 év nagy idő... közel egy évszázad, eseményekben imponálónan gazdag időszak!

Volt munkatársa, barátnője,
DARÓCZI GYULÁNÉ
Berettyóújfalú

T

„A pedagógiai hit, mely inkább természet, mint nézet dolga, kettőt tételez fel: hogy az emberek (az eddigieknél különbbé) nevelhetők, s hogy (az eddigieknél többre) taníthatók.”

(Németh László)

THUN LÁSZLÓ (Sátoraljaújhely, 1923. 09. 01. – Vác, 2019. 07. 29.)
tanító, tanár, iskolaigazgató

Thun László legfiatalabb gyermekként született egy a 20. század elején még szokatlan családban, hiszen mind édesanyjának és édesapjának második házassága volt már ez a család, amelyben édesnővére, Ilona mellett már két féltestvér, Thun Gyula és Szász István is fogadta a legkisebbet. A mozdonyvezető, majd később vasutas tiszti rangra emelkedett édesapa foglalkozása miatt, a sátoraljaújhelyi időszak rövid lett a gyermekek számára. Gyermekkoruk, felnövekedésük városának

mindannyian Debrecenre vallották, amely város mellett azért döntött az édesapa – amikor áthelyezésére és a ranglétrán való előre lépésére került sor –, hogy gyermekeiknek biztosítani tudja a tanulást. A gyermekek számára, még felnőttkorukban is, a debreceni Irinyi utcai szülői ház volt a biztonságos és mindig elfogadó és befogadó otthon, ha tanácsra volt szükségük, ha egy jó vacsorára, ha megpihenni vagy testvéreikkel találkozni akartak. A szülők halála után a családi otthon hagyományát Thun László nővére, Ilona (Kecskés Lászlóné) folytatta úgy, ahogyan azt elleste szüleitől, szeretettel, gondoskodással. A két édestestvér kapcsolata Ilona 2006-ban bekövetkezett haláláig mindvégig szoros maradt.

Thun László 1944-ben szerzett tanítói oklevelet a debreceni Református Kollégiumban. Egy kivételesen hosszú életút jelzéseként, 2004-ben vette át Gyémánt Oklevelét.

Választott hivatását sajnos nem volt alkalmá elkezdeni gyakorolni, a II. világháború katonának szólította a fiatal tanítót, mely időszak számára a háború befejezésén hosszan túlnyúlt, hadifogságba került. Életének meghatározó szomorú fejezete a hadifogságban töltött négy év. 1949-ben hazatérve, már egy megújuló társadalomban, **Hortobágyon** kapott tanítói állást. Erről az időszakról mindig nosztalgiával beszélt, a megpihenés ideje jött el számára. Az osztatlan tanyasi iskolában való tanítás lehetőséget teremtett a tanítói mesterség minden fortélyának a gyakorlatban való megismerésére, végre otthon érezte magát. A megpróbáltatásokat elszenvetett Hortobágyra kitelepített családok - tanítványai szülei – a tanító úrral tiszteletteljesen bántak, szinte féltően gondoskodtak az ugyancsak sok megpróbáltatást megélt fiatalemberről. A tanyavilágra jellemző lóháton való „közlekedés”, a romantikus, rusztikus környezet ellenére mégis a város vonzotta inkább a tanító urat, és a további tanulás. Ezért jelentkezett egyetemre Budapesten, ahol a magyar-történelem szakot végezte el. Budapest nem jelentett azonban megtartó erőt számára, a diploma megszerzése

után – immár fiatal házasként – visszaköltözött gyermekora városába, Debrecenbe.

1954-ben kötött házasságot Szaplonczay Erzsébet magyar–történelem szakos tanárral. (2011. évi Pedagógusok arcképcsarnoka) 1956-ban született meg egyetlen lányuk, Éva.

Thun Lászlót 1961-ben a nagy felelősséggel járó iskolaigazgatói pozícióra jelölték a debreceni **Tótfalusi Sándor Általános Iskolába** (ma Karácsony Sándor Általános Iskola). Ebben az iskolában nem könnyű feladatot jelentett a munkáscsaládok gyermekeinek tanulásra való biztatása és színvonalas oktatása. Ezután következett pályája leghosszabb és legsikeresebb szakasza. 1968-tól egy újonnan megnyíló általános iskola, a **Dózsa György utcai Általános Iskola** igazgatójává nevezték ki. Az akkor gyorsan épülő városrész új iskolájának beindítása volt a feladat.

A 70-es évek elején azonban nagy változások indulhattak az iskolában. Jelentős, máig is ható, tantárgyi választékbővítés és pedagógiai attitűdváltás indult: pl. elkezdődött az angol nyelv szakosított tanterv szerinti oktatást 3. osztálytól, majd 1973-ban a városban elsőként megkezdődött a matematika új módszer szerinti tanítása. Itt érett be tehát Thun László szakmai hozzáértése; pár év leforgása alatt a gyöngécske iskolából Debrecen legszínvonalasabb, legjobban elismert iskolájává fejlesztette a Dózsa György Általános Iskolát. Az alapozás olyannyira stabilnak bizonyult, hogy az iskola még napjainkban is megtartotta ezt a pozícióját. Ehhez azonban feltétlenül szükség volt arra a mentalitásra, amit manapság csapatmunkának nevezünk. A munka delegálása, a következetesség, az újítási lehetőségek keresése és megvalósítása volt az igazgató titka.

Ideje nagy részét a munka töltötte ki, reggel már ő fogadta a tanulókat és délután is ő indította őket haza. Mindig jelen volt, mindenről tudni akart, ezzel együtt számított munkatársaira, akik közül sokkal baráti viszonyt is ápolt. Az időnként nehéz helyzetek humorral való megoldása egyik igen emberi és hatékony eszköze volt az emberekkel való kapcsolatában.

Gulyás Gyuláné tanító, igazgatóhelyettes visszaemlékezése:

„Thun László igazgatói és szaktanári munkájára jellemző: A munkát, a feladatot mindig pontosan, korrekt módon el kell végezni, akkor az ember büszke lehet magára, akármit csinál.... Soha nem egyes személyek jelentősége kapott hangsúlyt az iskola életében, hanem a közösen kimunkált, elfogadott értékrend és szokásrend. Kezdetől fogva nagyon pártolta a legjobb újító módszertani fejlesztéseket, ebben jó partnerek voltak a munkaközösségek. A szakfelügyelet rendszeresen iskolánkban szervezett továbbképzéseket, bemutató tanításokat.

A hetvenes évek eleje több szempontból is fordulatot jelentett, sok új, máig is ható próbálkozás akkor bontott szárnyat. 1970-től a városban másodikként megkezdtük az angol nyelv szakosított tantervű oktatását 3. osztálytól. Ez nagy érdeklődést váltott ki, s a város egész területéről vonzotta a gyerekeket. Nehéz körülmények között kezdtük. Volt angol óra szertárban, tornatermi öltözőben, hatodik és több mint egy évtizeden át a nulladik órában. 1971-ben az átlagos osztálylétszám 38 volt, de volt olyan év, amikor az első osztályokba 42-43 tanuló nyert felvételt.

1972-ben vette fel az iskolánk ünnepélyes keretek közt a Dózsa György nevet. Az eredmények elismerést jelentettek, egyben új kihívásokat. Sok szervezőmunka kellett, és a város vezetésének a bizalma. Keresve a még jobb eredmények elérésének lehetőségét 1973-ban a városban elsőként megkezdődött a matematika új módszerű oktatása, mely az ideiglenes matematika tanterv bevezetését, továbbfejlesztését jelentette. A tantervkísérleti matematika tanítás az ország iskoláinak 5%-ában került kipróbálásra.

Mit jelentett ez az iskolavezetésnek, a munkaközösségeknek? Tanítási módszerek megújulását, önképzést, eszközök készítését, tapasztalatok gyűjtését, átadását, bemutató órák tartását. Így lett az iskola évekig a megye és a város továbbképzésének központja.

Házi angolversenyek, házi matematikaversenyek, egyéb szaktárgyi versenyek hagyománya alakult ki az iskolában. A tanulók a városi, megyei, országos versenyeken nagy számban érték el kiváló eredményeket.

A 70-es években kezdték meg országosan a szaktantermek kiépítését. Ebben jó lehetőséget látva igazgatónk megszerveztet egy látogatást Kazincbarcikára, ahol már működött ez a rendszer. Sok munkával, kevés anyagi lehetőséggel mi is megteremtettük. Továbbképzésekre volt szükség, hogy a nevelők tudják alkalmazni az oktatástechnikai eszközöket, bár ezek

Búcsúzó 8. osztályosok között

száma még igen csekély volt az iskolában. Újabb feladat, amit az iskolavezetésnek meg kellett oldani.

A szaktantermek lehetővé tették a délelőtt-délutáni váltott műszakos tanítás befejezését. Minden tanóra délelőtt volt ezután. A négy újonnan épített tanterem, valamint a szülői kapcsolatok révén társadalmi munkával épített »kis napközi« épület létrejötte is az önéhez fűződik.

Igazgatónk iskolán kívüli programok, kirándulások, kisdobos és úttörő táborozások feltételeit tudta megteremteni a szülőkkel összefogva, és kapcsolatai, kitartó szervezőmunkája révén. A szülők és a társadalmi szervezetek sokat dolgoztak és segítettek abban, hogy az elhagyatott tanyasi iskola, Lukaháza, később Állóhegy, állandó táborhely lehessen.

Thun László igazgató kiváló kapcsolatteremtő képességgel biztosította az általa vezetett intézmény társadalmi támogatottságát.

Történelmet tanított abban az 5. osztályban, ahol így emlékszik vissza egy tanítványa: »Szerettük, hiszen érdekesen jól magyarázott. Fegyelmeztettek voltunk az óráin, következetes, pontos volt, tekintélye volt, mint igazgatónak, mint tanárnak egyaránt.«

Thun László egész pályafutását az oktatás, nevelés szolgálatának szentelte. A Dózsa György Általános Iskola a közelmúltban ünnepelte fennállásának 50. évfordulóját. Igazgatói tevékenységének, helytállásának a szakmában szerzett tekintélyének nagy szerepe van abban, amiért napjainkig pedagógusként, diákként szülőként büszkéek vagyunk, hogy dózsások vagyunk.”

Thun László 1986-ban vonult nyugdíjba a Dózsa György Általános Iskolából. A nyugdíjas évek egyben nagy életmódváltást jelentettek. Időközben lánya Budapestre költözött, és ott kezdett el dolgozni. Éva számára életre szóló útravalóul adták a pedagógusszülők a tanulás szeretetét és nagyra értékelését. Az első generációs értelmiségi családban szerencsésen összekapcsolódtak a kétkezi munka, a műveltség és szellemi kultúra értékei, így természetes volt, hogy lányuknak megteremtették mindazokat a körülményeket, amelyekben a nyelvtanulás, az olvasás szeretete, a zenetanulás, a nyitottság és kíváncsiság a világra természetes érték-elvárások voltak. Thun László magasra tette a mércét saját maga számára, így természetesen lánya számára is.

1986-ban feleségével közelebb költöztek lányukhoz. A megtalált hely Dunakeszi volt. A pedagógusfoglalkozás – még ha sikerekkel teli is - komolyan próbára teszi az emberi energiákat. Így nem meglepő, hogy nyugdíjasként az eddig a kikapcsolódást jelentő

kertészkedés vált a „főoglalkozásává”: a szőlőművelés és borkészítés, amelynek szeretetét még a régmúltból, a régi sátorlajújhelyi családi hagyományokból merítette. A téli időszakban pedig a keresztretjvényfejtés jelentette a mégiscsak hiányzó szellemi foglalatosságot.

Száma kedves program volt Csibész kutya napi sétáltatása, ami egyben a napi testmozgást is biztosította, de a környéken élő emberekkel való megismerkedést is. Legenda párosként tartották őket számon, bizonyára érzelve az ember és kutya közötti harmóniát.

A helyi általános iskola igazgatója is hamar felfedezte, hogy számíthat a nyugdíjas iskolaigazgató-társ értékes szakmai tapasztalataira.

2010-ben Thun László váratlanul elveszítette feleségét, egy rövid, de végzetes szívbetege miatt. Egyedül maradván nem volt könnyű számára az új életmód kialakítása.

Thun Lászlónak hosszú élet adatott, egy hónap híján 96 év. Nem konkrét betegség vezetett halálához, hanem a fokozatos fizikai és szellemi elfáradás, elgyöngülés, amikor már a mindennapi feladatok is nehézséget jelentettek. Ameddig csak lehetett, már gondozásra szorulva is, otthonában élte a mindennapokat. Tiszteletre méltó türelemmel élte meg a kórházi „katonás” viszonyokat, hosszú hónapokig kitartva és reménykedve, hogy újra hazatérhet még, hiszen a tüdőgyulladásból kigyógyult. 2019. július 29-én kora délután hunyt el. Hamvainak befogadója a budapesti Fiumei úti Sírkert lett.

Emlékét családja, szakmabeli társai, az általa alapított iskola pedagógusai, tanítványai őrzik.

DR. THUN ÉVA

TÓTH ÁRPÁD (Buda, 1872. 05. 26. – Budapest, 1932. 02. 13.)
zenetanár, címzetes szakfelügyelő

Tóth Márton magyar államvasúti főmérnök és nemeskéri Kiss Cecilia fia. Középiskolai tanulmányait a II. kerületi magyar királyi állami főreáliskolában végezte. Ezek befejezése után a zenei pályára lépett, és az Országos Magyar Királyi Zeneakadémián a zongora főtanszakon Chován Kálmán és Beliczay Gyula, majd Herzfeld Viktor és Koessler János voltak tanárai. Ikertestvére, Elemér budapesti zenetanár, zeneiskola-tulajdonos volt. A zenetanári oklevél elnyerése után 1896-ban **szotyori Nagy Károly** vette magához Debrecenbe az akkor megnyitott **zeneiskolájába** zongoratanárnak; a következő évben az iskola vezetését is átvette. Majd 1900-ban a **debreceni református felsőbb leányiskola és tanítónőképző** zenetanárává választották, ahol az énekkart is vezette és az internátusi növendékek zongoraoktatását is végezte. Osztályfői feladatokat is ellátott. Nagy tervekkel látott hozzá a munkához. Ő tért át az iskolában az énektanításban a hegedűről a zongorára mint kíséreshangszerre. Mint kérelmében előadta, a zongora mind az ütemérzék fejlesztésére, mind hangerejénél fogva az együttes éneklés vezetésére alkalmasabb. Az intézet egyik tanárkari gyűlésén több javaslatot tett a zenetanítás magasabb színvonalra emelése érdekében: a tanítónőképző

végzős évfolyamán a zeneórák számának növelése, a zongoráknak külön tantermekben való elhelyezése, egy teremben azonban két zongorát kért, a csoportos tanítás érdekében. Javaslataira több zongorát is beszerezett az intézet. Sikerült elérnie, hogy a fenntartó debreceni egyházközség az intézet zenetanári állásától külön válassza a Kossuth utcai gyülekezet kántori tisztjét, ami addig rengeteg energiát elvont a színvonalas oktatói munkától.

1901-ben vette feleségül Zalai Emmát, az intézet német-történelem-földrajz tanárát. 1902-ben megszületett egyetlen gyermeke, Iván. Öntörvényű, nehéz természetű ember volt, aminek része lehetett magánéleti kudarcaiban, szakmai mellőzöttségében, melyre oly sokat panaszkodott. Már Debrecenben úgy érezte, *„képzettségének foka, és hivatásának etikai súlya nem részesül kellő méltánylásban.”* Pedig kezdetben a szakma őszinte elismeréssel és érdeklődéssel követte munkásságát. Olyan úttörőnek tartották, aki nem elégedett meg azzal, hogy azt közölje a tanítványokkal, amit a Zeneakadémián kapott, hanem új utakat keresve, a pedagógiát új megállapításokkal, felfedezésekkel tette gazdagabbá.

Debrecenből 1904-ben a **miskolci városi zeneiskolához** hívták, amit, családját hátrahagyva el is vállalt. Miskolci évei alatt karéneket tanított az ottani **református főgimnáziumban** is. 1908-ban elvált feleségétől, Budapestre költözött és 1920-ig a **Fodor-féle zeneiskolában** működött, ahol zongorát és zenediktálást oktatott. Itt kezdte kidolgozni „funkciótan”-át. *„Érdekes és pedagógiai szempontból nagyon értékes elméleteket állított fel a zongorajáték mechanikájáról, a testtartásról, az ujjak mozgásáról”.* 1919-ben a Zenetanárok Nemzeti Szövetsége alelnökévé választotta. Kodály Zoltánnal, Dohnányi Ernővel dolgozott együtt a szervezetben. Ez utóbbival jó kollegiális kapcsolata később is megmaradt, Dohnányi segítette őt a külföldi, német szakmai körökben terjeszteni módszerét. Úgy volt, hogy Dohnányi segítségével önálló tanszéket kap a Zeneakadémián, de ez a közbejött történelmi események miatt meghiúsult.

1921-24 közt a **Nemzeti Zenede** tanáraként dolgozott, ahol ő fogta össze és felügyelte a teljes zongoraoktatást Az intézmény Szabadiskolájában előadássorozatot tartott a modern zongoraoktatásról. Ezután egy svájci utazás következett. A zongorajáték módszertanán kívül ugyanis a matematika is érdekelt. Sokat foglalkozott a temperált hangolás akusztikai problémáival és éveken át kísérletezett a hangok rezgésszámának pontos meghatározásával. Érdekelt a szerencsejátékok nyerési esélyeinek valószínűségi számítása is. Számításait a gyakorlatban is ki akarta próbálni, s kísérletet tett rá, hogy Monte Carloban bankot robbantson, sikertelenül.

Az 1925/26-os tanévben magán zeneiskolát tartott fent Budapesten, a II. kerületben, unokahúgával Brestyánszky Irénnel és Balázs-Bognár Vilmával. 1926-ban a **Szekeres-féle zeneiskolához** került címzetes szakfelügyelői minőségben, de a hivatali munkát nem szerette, újból tanárként dolgozott. Még 1913. június 21-én újra megnősült, Budapesten házasságot kötött a nála három évvel fiatalabb Knoll Róza Erzsébet fővárosi tanítónővel, Knoll Károly és Györgyi Lujza lányával (aki korábban ikertestvére felesége volt). 1926-ban tőle is különvált. A válás mind testileg, mind lelkileg megviselte, anyagilag tönkrement. Barátai, tisztelői igyekeztek őt segíteni, anyagilag támogatta őt a főváros szociális osztálya, a Népszínházi Nyugdíjbizottmány és a kultuszminisztérium is. Idegbénulást kapott, ágyban fekvő beteg lett. Betegen is folytatta azonban a fő művének tekintett *Funkciótan* német fordítását, melyben Brestyánszky Irén segítette.

Zenepedagógusként nagy hatású módszer, az úgynevezett funkciótan kidolgozójaként ismert, jelentős kísérleteket végzett a hallásra épülő zongoratanítással kapcsolatban. Megjelent több tankönyve, zeneelméleti és pedagógiai szakkikkeit zenei témájú folyóiratok

publikálták. Pedagógiai munkássága nagy hatást gyakorolt valamennyi tehetséges kortársára és tanítványára (Kálmán György, Senn Irén, Kovács Sándor, Varró Margit, Vas Sándor).

Munkáiból:

- ▶ A zenei hallás fejlesztésének vezérfonala a „prima vista” éneklésig, 1902. Ugyanez németül: Leitfaden zur Entwidelumg des Musikalischen Gehörs bis zum prima vista Singen
- ▶ Szimmetrikus zongoratechnika, 1902
- ▶ Adalék a zongorajáték tan módszeréhez. Zenevilág, 1906
- ▶ Ujj-gyakorlatok
- ▶ Akkord-tan, 1910
- ▶ Zenei alapismeretek kezdettől az összhangzattanig összefoglaló rendszerben iskolai és magánhasználatra, 1910
- ▶ Szimfónia, 1917.
- ▶ A skála- és akkordjáték iskolája. Előkészítő jegyzetek, 1920
- ▶ A skála- és akkordjáték iskolája zongorára, s. a.
- ▶ Training der Virtuositat für Klavier Plan der Taglichen Übens für Lernende und Fertige, s. a.
- ▶ Die Funktionslehre im praktischen Unterricht
- ▶ Die Lösung des klaviertechnischen Problems
- ▶ Lányi Ernővel: Népdalábrándok zongorára 1-10., 1905 (kotta)
- ▶ Scherzo (s.a.) (kotta)

Források: Debreceni Ref. felsőbb leányiskola értesítői, 1900-1904; A Tiszántúli Ref. Egyházkerület Levéltára; Fodor-zeneiskola jubileumi évkönyve, Bp. 1928

FOGARASSY ZOLTÁN
könyvtáros
Debrecen

TURI LÁSZLÓ (Hajdúszoboszló, 1944. 07. 27. – Hajdúszoboszló, 2018. 11. 29.) középiskolai tanár

„... megállt a szívverés,
a lélek hova lett,
mégis egy nevetés,
kitölti a teret,
mégis egy mosolygás
fölnyúl a csillagig,
aki lám egyszer élt,
örökre itt lakik,
már mi is mosolygunk,
már mi is nevetünk.”

Annyira igazak, és ideillőek Csukás István: *Szomorú, boldog dal* versének sorai, hogy ezzel kezdem megemlékezésem Turi Lászlóról. Találkozót beszéltem meg feleségével, s amikor meglátogattam őt, már összegyűjtött emlékek, írásbeli feljegyzések, újságcikkek, fényképek vártak. Az ő segítőkészségével állt össze ez az anyag – köszönet érte. Tulajdonképpen ez a beszélgetés, a dokumentumok sokasága, a megőrzött számos kitüntetés láttán összeállt az anyag, nekem csak időrendbe kellett rendeznem és formába öntenem, hogy egységbe foglaljam egy tartalmas életnek 74 megélt évét.

Ha eltávozott szeretteinkre gondolunk, régmúlt, együtt átélt emlékek elevenednek meg. Újra és újra átéljük a közös éveket, élményeket ebben a szomorúan szép, már mosolygó múltidézésben. Szinte halljuk a hangjukat, érezzük szeretetüket, jóságukat. Önéletrajzából idézve: „1944-ben születtem Hajdúszoboszlón. Születésem óta városomat csak annyi időre hagytam el, amíg Debrecenben a Kossuth Lajos Tudományegyetemen matematika-fizika szakos középiskolai tanári diplomát szereztem.” Az egyetemen is kitűnően tanult, államvizsga átlaga 4,96 lett.

A város társadalmi ösztöndíjasaként 1967 februárjában kapott kinevezést az akkor még **Hőgyes Endre Gimnázium és Szakközépiskola** szakközépiskolai részlegébe. Az az érdekes helyzet állt elő, hogy ugyanabban az épületben kezdett el tanítani, ahol az általános iskola első négy osztályát végezte, és ahol a gimnáziumi kitűnő érettségét szerezte. Miután a részleg önállósult, és önálló intézmény lett Közgazdasági Szakközépiskola néven, ugyanabban az épületben 48 évet töltött el a kezdetektől nyugdíjazásáig.

Fiatal korában a matematika tanítása mellett az ifjúsági mozgalom vezetőjévé választották. Színes programok, vetélkedők, kirándulások, rendezvények emlékét őrzi sok egykori tanítvány és a kitüntetések sokasága.

A MATEMATIKA keveseknek tartozott és – azt hiszem – tartozik a kedvenc tantárgyai közé. De Turi László tanítványai nem tartották olyan nehéznek a matematikát. Egy volt tanítványa visszaemlékezése szerint úgy tudott a katedrán állni, hogy soha nem ő volt a főszereplő, hanem az ügy, amelyet szolgált. Nemcsak szavai, hanem emberi-tanári magatartása is főhajtásra készítette a tanítványokat. Élete, hivatása szolgálatot jelentett a szó legnemesebb értelmében. Nem lehetett az óráján nem odafigyelni, dolgozni. Az óra lendülete magával sodorta a tanítványokat, s amikor az óra végét jelző csengő megszólalt, úgy álltak fel a lányok és a fiúk, hogy észre sem vették, mennyi új ismerettel gazdagodtak.

Végtelenül igazságos volt! Furcsának tűnik, de nem lehetett nála nem felkészülni. Utólag sem lehet megmagyarázni honnan eredt az a belső késztetés, hogy ha másnap matematikaóra volt, akkor mindenki nekiült a leckének. Az első perctől az utolsóig különös folyamatban éltek a tanítványok. Észre sem vették, hogy mikor van felelés, mikor hangzik el az új anyag. Nagyon sok feladatot oldottak meg. Egy tanuló kiment a táblához és számolt, a többiek a helyükön dolgoztak, törték a fejüket a következő lépésen, a megoldáson. A tanár úr járkált a padok között egyik diáktól a másikig, és nézte, figyelte, hogy mit csinálnak.

Volt egy titkos fekete notesze, amelybe pályafutása minden részletét feljegyezte. Közel 40 év minden történése, az összes tanítvány neve, érdemjegye megőrkítésre került. Büszke volt arra, hogy pályafutása alatt valamennyi diákját eljuttatta az érettségiig, és ott sikeresen teljesítették a követelményeket. A noteszben benne van az általa tanított 1 133 nappali és 256 levelező tagozatos tanítvány adata. A noteszből az is kiderül, hogy ennyi év alatt mindössze egyetlen tanítvány nem tudta teljesíteni az érettségi követelményeket.

Emberi magatartásával, magas szintű szakmai felkészültségével, fegyelmezett, rendet követelő és mutató életével, következetességével, közösségformáló egyéniségével, humorával és közvetlenségével meghatározó, követendő példa volt. Arra tanította diákjait, hogy küzdjenek önmagukért, céljaik eléréséért. Ő mutatott utat a jövőhöz! Rendkívüli ember volt, példakép a tanítványai számára. Azzá tette gondolkodásmódja, józan, megfontolt ítélőképessége, erkölcsi tisztasága és bámulatos akaratereje.

1995-től a **Közgazdasági Szakközépiskola** igazgatóhelyetteseként dolgozott, és maradt ebben a tisztségben 2006-ig, amikor nyugdíjba vonult. Nyugdíjba vonulásakor így köszönt el szeretett iskolájától: *„Egész életem, minden öröömöm, bánatom, sikerem, szorongásom ehhez az intézményhez kötődik. Most mégis vége. El kell mennem! De ha még szükség lesz rám, és erőm engedi, szóljatok, én jövök.”*

És szóltak, mert szükség volt a munkájára. Nyugdíjasként még évekig tanított. Egyszerűen nem tudott elszakadni az iskolától, a kollégáktól, a tanítványoktól.

Igazgatóhelyettesként sokrétű feladatai voltak. Megtervezni a tantárgyfelosztást, jelentéseket készíteni, az osztályfőnökök adatai alapján statisztikákat összeállítani. Ezek mind-mind adminisztratív jellegű feladatok voltak, s bár nélkülük nem működik egy intézmény, mégis messze állt a tanítástól. A pontosságra való igényét azonban itt sem tagadta meg.

Csodálatos derű lakozott benne. A legjobb kifejezés, amivel jellemezhető, hogy jószágos volt következetes szigora mellett. Áradt belőle a derű és a szeretet. Soha nem veszekedett, soha nem kiabált. Látszott rajta, hogy egyetlen célja van, fegyelmezetten ellátni a feladatait, és megtanítani a matematikát.

Egész élete az iskola volt szeretett, féltve őrzött családja mellett. 1967-ben feleségül vette kolleganőjét, a történelem–latin szakos tanárnőt, Csejtei Enikőt. Életük mindvégig békében, harmóniában telt, ami nemcsak a magánéletben, de a tanári munkában is szorosan egybefonódott. Keveseknek adatik meg, hogy együtt éljék át a munkában elért sikereket, és a nehézségeik idején is egymás segítői legyenek. Negyven évig dolgoztak együtt, harminc éven át egymás mellett ültek a tanári szobában is. Szeretettel nevelték büszkeségüket, egyetlen fiukat, Tamást, aki a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Főiskola után elvégezte a Közgazdaságtudományi Egyetemet is. Ma egy német tulajdonú cég bérbeadási igazgatója. Imádattal figyelte két fiúunokája fejlődését, akik szívesen töltötték az időt nagyszüleikkel Hajdúszoboszlón. A kertes kis hétfélig házban gyorsan telt az idő.

Önéletrajzában vallott szülővárosához fűződő hűségéről és szeretetéről. Igazi lokálpatrióta volt. Büszke volt Hajdúszoboszló fejlődésére, épülésére, szépülésére. 1994-től 12 éven át

volt aktív tagja a helyi képviselőtestületnek.

Fiatalkorában sokat sportolt. Az én személyes emlékem róla, amikor első éves egyetemista korunkban a Benczúr-kollégium udvarán focizott. A foci és a tenisz szeretete egész életében elkísérte. Tanártársaival, barátaival minden héten örömfocit rendeztek, melynek lelkes résztvevője volt. Az izgalmas meccseket kedves kollegája és barátja Hegedűs Zoli szervezte.

A sok éven át tartó megfeszített munka is hozzájárult, hogy beteg lett. 2014-ben gyomorrákot diagnosztizáltak nála. A nehéz műtét után az ő vasakarátának köszönhetően sikerült felépülnie.

Tartalmas és gazdag életét az évek óta fennálló súlyos betegség nehezítette. 2016-ban érszűkület miatt amputálni kellett az egyik lábát. Nagyon bízott a felépülésében. Emelt fővel viselte a rá mért terheket, erős akarattal megtett mindent, hogy betegségében még a tolokocsiban is megőrizze emberi méltóságát és derűjét.

Az élni akarása ebben a nehéz helyzetben is rendkívüli volt. Őszinte barátsággal fogadta a sok-sok barát, régi tanítvány látogatását, érdeklődését. Nagy öröm volt számára, amikor egy automata sebváltós kocsira sikerült szert tennie. Ismét szabad lett. Autót vezetett, felkereste a barátokat, időzött a kis hétvégi házban. Boldog volt!

Életét három dolog jellemezte leginkább: mély, hűséges szeretete felesége, fia, unokái és a tágabb családjá iránt, hivatástudatból fakadó munkaszeretete és szülővárosa, Hajdúszoboszló iránti elkötelezettsége, tenni akarása.

Számos kitüntetése közül a legbüszkébb a város által adományozott Gönczy Pál-díjra volt, amivel pedagógusi munkásságát ismerték el.

Egy ballagáskor elmondott beszédéből idézve fejezem be az emlékezést egykori diáktársamról, kollegámról és barátomról, Turi Lászlóról.

„Induljatok hát! Tarisznyátokba teszem útravalóul a következő sorokat, mely cél lehet mindig a nagybetűs életben!

*Dolgozni, égni, mindig adni
A végső percig nem lohadni.
Építeni szép, tiszta hittel,
Együtt nőni az épülettel.
Mecélni a legszebb álmot,
Komolyan venni a világot.
Teljes erőből, mindkét vállal
Birkózni minden akadállyal.
Mindig szeretni és remélni:
Így érdemes a Földön élni.”*

Ő így élt! Szeretettel és mély barátsággal gondolok mindig rá!

FAZEKASNÉ SERI KATALIN
Hajdúszoboszló

U

„Minden tanárnál az a legfontosabb, hogy igazi pedagógiai lelkületű, tiszta szívű ember legyen, különben nem tudja átadni az ismeretanyagot.”

(Obádovics J. Gyula)

DR. UJVÁRY ZOLTÁN (Hét, 1932. 01. 25. – Debrecen, 2018. 01. 28.),
folklórkutató, egyetemi tanár

1932. január 25-én egy kis gömöri faluban, Hétben született. Szülei „hétszilvafás nemesek” voltak. Az elemi iskolát a falu egyosztatú iskolájában, Tóth Gyula Kálmán (református lelkész) tanító úr vezetése alatt végezte, majd Rimaszombatban (ma Szlovákia) az Egyesült Protestáns Gimnáziumban kezdte meg a középiskolás éveit. Egyházi internátusban lakott. Két év elteltével Miskolcon a Lévy József Gimnáziumban folytatta tanulmányait, amelyeket a háború miatt egy időre meg kellett szakítania. Miskolcon is a Református Egyház támogatásával tanulhatott. Érettségi után felvették a debreceni **Kossuth Lajos Tudományegyetemre**, ahol 1955-ben kapott diplomát. Végzés után a **Néprajzi Intézet** tanársegédje (1955-től), adjunktusa (1962-től), majd docense volt (1970-től). Kandidátusi fokozatot 1969-ben, akadémiai doktori fokozatot 1988-ban szerzett az irodalomtudomány és folklorisztika területén. 1978 és 1997 között a Néprajzi Tanszék vezetője, 1979-től egyetemi tanár, nyugdíjba vonulásától (2002) a Debreceni Egyetem professzor emeritusa.

A tudományszakok nem véletlenül tartják számon a „nagy öregeket”. A néprajztudomány nagy öregjeként emlegethetjük Ujváry Zoltánt is. Néprajzkutatói pályafutásának több mint hat évtizede attól számítható, amikor hallgatóként az egyetem kapuját átlépte (1951). Munkája attól fogva megszakítás nélkül oda kötötte, szinte alapításától fogva részese volt a Néprajzi Intézet, a jelenlegi Néprajzi Tanszék életének. A tanszék első professzora, Gunda Béla mellett sokat tett a hazai néprajztudomány azóta „debreceni iskola” néven ismertté vált sokarcú irányzatának kialakításáért.

Tudományos munkásságában szorosan összekapcsolódva, de mégis jól elkülöníthetően kettős vonulat figyelhető meg. Kutatói alkatára mindvégig meghatározó módon nyomta rá bélyegét a szülőföldjéhez, a gömöri tájhoz való ragaszkodás. Számos könyvének anyagát merítette e terület gazdag népi kultúrájából, folklórából. Gondolkodásának európai távlatait részint egyéni sorsa, a szülőföldjét erőszakosan kettéválasztó államhatárok, de még inkább a debreceni egyetem inspiráló légköre, tanára, Gunda Béla szellemi irányítása alakították ki. Nemcsak a magyar folklorisztika, de az európai folklórtudomány számára is jelentős monográfiáit a nemzetközi tudomány három alkalommal Pitré-díjjal tüntette ki.

Ez az elismerés nem csupán a tudományos teljesítménynek szólt. Szerepet kapott benne

az a sajátos szellemiség, amely valamennyi jelentősebb írását áthatja, és amely a tudományos eredmény szintjére emeli Közép-Európa, benne a Kárpát-medence népei egymásrataltságának tudatát. Fontos tudományos eredménynek számít az itt élő népek évezredes együttélése során kialakult kulturális közelség felismerése, amely munkásságában a szellemi műveltségi javak állandó mozgásának, népek közötti cserélődésének, átadás-átvételi folyamatának teóriájában öltött testet. Ujváry Zoltán magyarországi és külföldi méltatói nagy monográfiáinak árnyékában rendszerint csak érintik ezt a kérdést, holott ebben rejlik az ő alkotói személyiségének kulcsa, elméleti és gyakorlati munkásságának fő mozgató ereje.

1955-től, kinevezésétől fogva vett részt a debreceni egyetem oktató munkájában. Közel hat évtizeden át tartott folklorisztikai előadásokat és szemináriumokat a néprajz szakos hallgatónak. A népköltészeti műfajokról, mitológiáról, népi színjátékokról, népszokásokról és a folklór csaknem egész területéről tartott előadásain túl az európai népek folklórja is témái között szerepelt. Tanárként is nagy figyelmet fordított a Kárpát-medence népeinek kultúrájával összefüggő interetnikus kapcsolatokra. Oktatói munkáját évtizedeken át az alapos filológiai munka, a terepmunka megbecsülése, a közvetlen oktató-hallgató viszony kialakítása, a családias légkör megteremtése, a hallgatók emberi problémáinak megértése, napi munkájuk segítő támogatása jellemezte. A néprajztudomány és a muzeológiai szakemberképzés új generációjának elindítója és kidolgozója volt. Számos együttműködési szerződést kötött országos, megyei, lokális és határon túli múzeumokkal és kulturális intézményekkel. Vezetésével több mint félszáz egyetemi doktori értekezés készült a debreceni Néprajzi Tanszéken. Az egyetemen szakmai és vezető testületek választották tagjaik közé, egy cikluson át a Bölcsészettudományi Kar tudományos dékánhelyettesi tisztségét is betöltötte.

Tudományos munkásságának jellemzője az írott és az élő források tisztelete, a terepen végzett kutatások nagy szerepe, valamint a vizsgált jelenségeknek rendszertani, társadalmi, funkcionális összefüggésekben való szemlélete. Pályája kezdetén több etnográfiai tanulmányt publikált, de érdeklődése csakhamar a folklór felé fordult. Az első évtizedekben főként a népszokásokkal, a népi színjátékokkal foglalkozott. Vizsgálataiban a szokások funkcióinak megállapítására, a népi közösségekben betöltött szerepének megfigyelésére törekedett. Kiemelt figyelmet fordított a szokások változásának, a népek közötti átadásának-átvételének kérdéseire, az interetnikus kapcsolatok, a migrációs folyamatok hatásaira. Munkásságának mennyiségi mutatói is imponálóak: több mint félszáz önálló kötete mellett több száz tanulmánya jelent meg, nem számítva kisebb cikkeit, recenzióit, tudományos népszerűsítő írásait.

Legfontosabb munkái közül a nemzetközi folklorisztika figyelmét *„Az agrárkultusz kutatása a magyar és az európai folklórban”* (Debrecen, 1969) c. könyve vonta magára, amelyért 1969-ben nemzetközi Pitré-díjat kapott. Ebben a munkájában elsősorban a vegetáció kultuszával kapcsolatos kutatási módszerekkel, elméletekkel foglalkozott. Áttekintette az egész európai szakirodalmat. Vizsgálta az antik istenek, kultuszok és az újkori agrárrítusok kontinuitásának kérdéseit, az agrárkultusz teriomorf és antropomorf mitikus lényekre vonatkozó kutatásokat, a szokások és rítusok vándorlását és átalakulását. Ez a munka az agrárkultusz bonyolult kérdéseit nemzetközi szinten teljesen új megvilágításba helyezte, új szempontokat vetett fel, teóriákat alkotott, s meghatározta a kutatás irányát. A munka a maga nemében Magyarországon egyedülálló vállalkozásnak számított.

Tudományos munkásságának legnagyobb eredményeit a népi színjátékok, a dramatikus népszokások kutatásában érte el, életművének nemzetközi szempontból legértékesebb vonulata ebbe a témakörbe tartozik. Mind a bemutatott anyag újszerűsége, mind a magyarországi és a nemzetközi visszhang alapján jelentős eredménynek számít *„A temetés*

paródiája” című monográfia (Debrecen, 1978), amely a halottkultusz, az agrárkultusz és a dramatikus szokáshagyomány addig ismeretlen rétegeibe enged betekintést. A magyar és az európai szokásanyag közös történeti, művelődéstörténeti keretbe illesztését végezte el a farsangról és az állatmaszkokról írott monográfiáiban (*Farsang*. Debrecen, 1990; *Állatmaszok* – *Tiermasken*. Debrecen, 1989). Ezeket a munkákat is, hasonlóan az előbbiekhöz, a nemzetközi kutatások eredményeinek széleskörű ismerete, az anyagbemutatás és az elemzések, az induktív elméleti következtetések tőle megszokott aránya jellemzi. Dramatikus népszokásokkal foglalkozó munkásságának szintézise „*Játék és maszk*” címmel jelent meg négy kötetben (Debrecen, 1984, 1988). Az első három kötet a magyar dramatikus népi szokáshagyomány teljességre törekvő összefoglalása. A nemzetközi párhuzamok elsődleges forrása ezeknél a köteteknél Közép-Európa, azon belül is a Kárpát-medence népeinek folklórja. Több játéktípusnál eredményesen bogozza ki a szerző az átadás-átvétel mára már szinte követhetetlenül összekuszálódott szálait, a legapróbb szokásmozzanatokból következtetve korábbi migrációs, kolonizációs folyamatokra, népek közötti kulturális érintkezésekre. Munkájában több szokás kapcsán is rámutatott, hogy azok egyik néptől a másikhoz kerülésében sokszor nem annyira az átadás-átvétel játszott szerepet, sokkal inkább a kolonizáció és az azt követő nyelvi váltás jelensége. A munka negyedik kötete Ujváry Zoltán dramatikus népszokásokkal foglalkozó munkásságának szintézise. A korábban feltárt és elemzett játék- és maszktípusok itt kapnak egységes foglalatban is önálló helyet a magyar folklorisztikában. Ebben a kötetben végzi el a szerző a dramatikus játékok és maszktípusok műfaji rendszerezését, amelynek alapjául a játékok, jelenetek típusai, megjelenített szereplői, a dramatikus szokásanyag belső törvényszerűségei szolgálnak. Ujváry Zoltán a dramatikus népszokások kutatásában elért eredményeivel a magyar folklór egy addig ismeretlen rétegét mentette meg a feledéstől.

Folklorisztikai munkásságának kiemelkedő területe a népköltészet kutatása. Amellett, hogy ez jelenti tudományos életútjának egyik fő irányát, ez adott módot számára, hogy munkájával is kifejezhesse szülőföldjéhez, a régi *Gömörország* vidékéhez való ragaszkodását. Első népköltészeti gyűjtései és népköltészeti tárgyú munkáinak javarésze is ehhez a déli vidékein túlnyomórészt ma is magyarok lakta tájegységhez kapcsolódik, amely terület néhány falut leszámítva a háborúk utáni békekötések következtében jelenleg Szlovákiához tartozik. Balladasköteteket, népmeséket és mondákat, anekdotákat, népdalokat, proverbiumokat tartalmazó köteteket jelentetett meg erről a vidékről. Népköltészeti kutatásainak egyik központi kérdése a hatalmas mennyiségű szöveg- és dallamanyag összegyűjtésén és feldolgozásán túl a kéziratos költészet és a népköltészet összefüggéseinek vizsgálata. Több könyvében, tanulmányában foglalkozott azzal a kölcsönhatással, amely a nyomtatott vagy kézzel írt szövegek és a népköltészeti alkotások között fennáll. A népi kéziratos költészet magyarországi kutatásának évtizedeken át meghatározó alakja volt.

A tudományos életút áttekintése során a fáradhatatlan tudományszervezőről és a szerkesztőről is meg kell emlékezni. Tudományszervezői munkásságának legfőbb eredménye a negyed évszázadot átívelő *Gömör-kutatás* megszervezése. Ebben a munkában kutatóként is kivette a részét. Ő maga több mint fél évszázada kutatta e vidéket, az általa vezetett intézményes kutatási terv 1978-ban vette kezdetét. Azóta a közös munka keretében – amelyben a debreceni Néprajzi Tanszék munkatársain és hallgatóin kívül a magyarországi néprajztudomány számos kiemelkedő szakembere vett részt – több mint félszáz gömöri tárgyú kötet, félezer nyi tanulmány és egyéb néprajzi írás jelent meg, közzé téve és különböző szinten feldolgozva e tájegység népi kultúrájának jelenségeit. A nagyszabású programot lezáró, annak eredményeit összefoglaló szintézis, a *Gömör néprajza* négy kötete látott

napvilágot. A saját gömöri tárgyú munkáinak gyűjteményét egy kötetbe foglaló vaskos könyv 70 éves születésnapjára (2002) jelent meg a Herman Ottó Múzeum kiadásában, a Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszékének közreműködésével.

A kutatások mellett kiterjedt szerkesztői munkát végzett. Megindítója, fenntartója volt számos néprajzi periodikának, évkönyvnek, folyóiratnak. Új arculatot adott a tanszék 1961-ben indult Műveltség és Hagyomány című évkönyvének, amely 1979 óta Ethnographica et Folkloristica Carpathica címmel angol, német és francia nyelveken jelenik meg. Az évkönyv elsősorban közép-európai néprajzi kérdéseket érintő tömör, átfogó jellegű tanulmányokat közöl, szerzői között a Kárpát-medence csaknem valamennyi népének szakembereit megtaláljuk, de távolabbi országok kutatói is közölnek az évkönyvben tanulmányokat. A Néprajzi Tanszék Ujváry Zoltán szerkesztésében több különböző profilú sorozatot indított. Ezek részint anyagközlő kötetek, egyetemisták számára készülő tankönyvek (*Néprajz egyetemi hallgatónak 1-34*), összefoglalások, részint pedig összefoglaló jellegű néprajzi monográfiák. A szerkesztések sorában nem feledkezhetünk meg az *Ethnica* c. néprajzi folyóiratról sem, amelynek alapítója és haláláig szerkesztője volt. Alapító szerkesztője a Néprajzi Látóhatárnak, valamint a Néprajzi Látóhatár kiskönyvtárának. Létrehozta a Györffy István Néprajzi Egyesületet.

Ujváry Zoltán egész életművére rányomta bélyegét Európa, különösen Közép-Európa népei szellemi közösségének, egymásrataltságának tudata. Széleskörű tájékozottsága, a Kárpát-medence népeinek körében szerzett közvetlen tapasztalatai és az itt élő népektől gyűjtött hatalmas néprajzi anyag meghatározó módon hatottak kutatói személyiségének formálódására. Fél évszázados alkotói életútjának alapvető tapasztalatává vált a Kárpát-medence kulturális egysége. Vallotta, hogy a jelenlegi politikai határok köztudottan nem tükrözik a múltban és jelenleg fennálló etnikai határokat, arányokat, tagolódást, az államhatárok azonban nem akadályozhatják meg egy-egy elszakított vagy elszármazott nép, népcsoport tudományos vizsgálatát, tartozzék az bármely etnikumhoz. Mindig is úgy tartotta, hogy a politika nem lehet akadálya az anyanemzettel és más népekkel való kulturális kapcsolat tartásának, bármely irányban kialakuló kötődéseinek, nemzeti, vallási identitásának. Ujváry Zoltán ettől a több évtizedes szakmai tapasztalattól, meghatározó személyes, saját családja sorsán keresztül is megélt élményétől, az így kialakult elvektől vezérelve sorozatban írta tanulmányait a magyarországi nemzetiségek, elsősorban a szlovákok, kárpátukránok, délszlávok folklórjáról. Éveken át szerkesztette a magyarországi nemzetiségek néprajzi évkönyvét. A Debreceni Egyetem általa szerkesztett kiadványsorozataiban a nagy számban megjelenő nemzetiségi tárgyú tanulmányon kívül egyre-másra jelentek meg szlovák, cigány, ukrán, lengyel, zsidó néprajzi anyagot tartalmazó kötetek.

Alkotói pályájának kései szakaszában újabb szintézisek megírásán dolgozott. Összefoglaló monográfiában tette közzé gömöri *Szólásgyűjteményét* (Budapest, 1999.), számos kötetben jelentette meg a XIX. századi magyar folklórkutatás történetét (*Kis folklórtörténet*), amelyek előmunkálatai voltak a tudománytörténeti szintézisének.

Tudományos és közéleti tevékenységéért számos hazai, külföldi és nemzetközi elismerésben részesült. Nehéz lenne a teljesség idényével felsorolni ezeket, néhány jelentősebb mégis említést érdemel: Györffy István emlékérem 1982; Ortutay Emlékérem; nemzetközi Pitèr-díj 1969, 1979, 1987; Móra Ferenc-díj 1990; Nívódíj 1991; Kölcsey-díj 1992; Csokonai-díj 1996; Szokolay-díj 1997; Alkotói díj 1997; tulajdonosa a Köztársasági Érdemrend Kiskeresztjének 1998; az Ungvári Egyetem díszdoktora 1998.

A humán diszciplínák művelői között keveseknek adatik meg, hogy a hosszú alkotói életút utolsó életszakaszában jelentős új értékek kerüljenek ki kezük alól. Ujváry Zoltán számára a

sors ezt is megadta. Új vállalkozásokba kezdett, élete fő műveinek vonulata új irányokba fordult.

Olyan kutató, oktató tanár volt Ujváry Zoltán, aki hosszú élete során mindig fogékony volt mások sorsa iránt. Tanárként, munkatársként, vezetőként, vagy éppen szerkesztői minőségében figyelemmel kísérte tanítványai, kollégái pályáját.

Ezeket az emlékező sorokat annak a tudománynak a nevében írtam, amelynek életét szentelte, és amelynek ügyét az egész élete során szolgálta; valamint az intézmény, a Debreceni Egyetem, a Néprajzi Tanszék nevében, ahol pályájának egészét töltötte; tanítványai, munkatársai nevében, közöttük a magam nevében is, akit négy évtizedes szakmai és emberi kapcsolat fűzött hozzá, aki tanítványa és közvetlen munkatársa lehettem.

DR. BARTHA ELEK
egyetemi tanár

V

„A tanítói hivatásnál nincsen
csodálatosabb feladat: az apró,
nyiladozó elméknek ablakot
kell tární a világra.”

(Örfi Imre)

VAJDA AURÉL (Alsónána, 1915. 12. 05. – Budapest, 1986. 08. 24.)
evangélikus lelkész, középiskolai tanár, szakfelügyelő, óvónőképző
intézeti tanár

A Tolna megyei Alsónánán született Wagner Aurélként, ahol édesapja – Wagner József – evangélikus lelkész volt. Édesanyja – Szinger Mária – pedig a három gyermek: József, Aurél és Ibolya nevelésének családi feltételrendszerét biztosította otthonukban férje gyülekezeti szolgálatának segítése mellett.

A gyermekek a falu evangélikus népiskolájában tanultak, majd Aurél Bonyhádon, az Ágostai Hitvallású Evangélikus Gimnáziumban folytatta tanulmányait, és ott érettségizett. Édesapja hivatását választotta követendő példaként, ezért a Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Evangélikus Hittudományi Karán tanult tovább Sopronban.

Az 1937/38-as tanévben a teológiai tanulmányok befejezése után ösztöndíjasként tanulmányúton vett részt Németországban. Hazatérte után ifjúsági segédlelkészi megbízást kapott Dunántúlon. Így végzett szolgálatot a Keresztyén Ifjúsági Egyesületben is evangélikus titkárként.

1941-ben a segédlelkészi munkájáról lemondva, tanítványok tanítása révén folytatta tanulmányait a Magyar Királyi Horthy Miklós Tudományegyetem Bölcsész Karán magyar nyelv és irodalom, valamint történelem szakon Szegeden. Erre az időszakra esik névváltoztatása is: kérésére a magyar királyi belügyminiszter 1944. január 29-én változtatta meg családi nevét Vajda névre.

Szegedi egyetemi éveire így emlékezik későbbi szarvasi pályatársa, *Fodor József*: „Közel fél évszázada annak, hogy találkozhattunk az egyetem padjaiban. S ha most visszanezlek, azt az Aurélt látom a törekenynek tűnő ifjúban, aki mohó érdeklődéssel keresi és találja meg az érdekes teendőket, az igényes feladatokat, aki pl. az egyetem aulájában tanítványként búcsúzik halott professzorától, vagy éppen az egyetemen szervezett népfőiskolára toborozza a parasztfiatalokat, vezeti, gondozza őket.”

1944 májusában dicséretes minősítéssel szerzett magyar nyelv és irodalom–történelem szakos tanári diplomát. Doktori disszertációját „Jézus szerepe a magyar népköltészetben” címmel és témájában írta, de az ekkori politikai változások miatt már nem tudta befogadtatni. Később Ady Endre költészetével foglalkozó disszertáción dolgozott, de a tanítás és egyéb munkái, szerepvállalásai mellett már nem volt elegendő ideje ennek kidolgozására.

Diplomája megszerzése után a **Békéscsabai Evangélikus Fiúgimnáziumba** került óraadó

tanárnak, majd 1945-ben a gimnázium rendes, megválasztott tanára lett. A Békéscsabán felnőtt, majd Izraelbe kivándorolt volt tanítványa, *Albert Mihály* így emlékezik Vajda Aurélra: ő volt az a tanár, aki...*”egy kegyetlen és embertelen korszakban emberséget sugárzott és emberségre nevelt.”* Hálája kifejezéséként emléktáblát készíttetett Vajda Aurél lelkes-tanár emlékének, munkásságának megörökítése céljából. Ez az emléktábla 1999-ben készült el és került méltó helyére.

Az iskolák államosítása és egyéb politikai-társadalmi változások következtében Vajda Aurélt az 1949/50-es tanévre a **Békéscsabai 1. számú Általános Iskolába** helyezték, majd kis idő múlva onnan visszakerült a gimnáziumba.

Időközben családot alapított: 1945. szeptember 1-jén kötött házasságot a szarvasi Melis Emmával, a magyar-történelem-kézimunka szakos tanárnővel. Két gyermekük született: Aurél és Ágnes, akiket igényesen, szigorúan és nagy szeretettel övezve neveltek. Életének ezen szakaszáról így emlékezett kollégája, *Fodor József*: *„Nevezhetnének «családcentrikusnak», pedig ő nem csinált mást, mint védte, óvta a családot, tisztességesen nevelte gyermekeit. Tette ezt olyan természetesen, mint ahogy terem a föld, levelet hoz a fa.”*

1952-ben családi okok miatt Szarvasra kérte áthelyezését. Ekkor a nagy múltú **Szarvasi Állami Tanítónőképzőben** kapott állást. Tanártársa, egyetemi jó barátja, *Fodor József* halálával emlékezik kettőjük életének ezen szakaszára: *„Amikor megjárva a harctereket, megtapasztalva az iszonyatot, kiszabadulva a fogolytábor testet kínoz, lelket megalázó nyomorúságából hazatértem, és a tanári munkát megkezdhettem, jólesett tudni azt, hogy Aurél a közelemben van, hogy a baráti szó, az őszinte ragaszkodás mennyire megkönnyítheti a nyomorúság elviselését. A sors kegye folytán nemcsak egy városba, hanem egy testületbe is kerültünk, együtt dolgozhattunk, s évtizedeken át közös munkát végezhattünk.”*

A pályatárs mellett a tanítónőképzős tanítvány, *Csapó Imréné Vaskor Anna* is őrzi emlékezetében Vajda Aurél tanári nagyságát: *„...négy évig volt történelemtanárom. Büszke vagyok arra, hogy egy évig az osztályfőnököm is lehetett! Hogyan emlékszem rá? Nagy tudású, széles látókörű, következetes, igazságos, szerény, jó humorú tanárként maradt meg emlékezetemben... 1955-ben Budapestre vitt bennünket, első osztályosokat. Sok-sok fővárosi látnivaló megismerése mellett a Magyar Állami Népi Együttes próbáját is megtekinthettük, mert Rábai Miklós, a tánckar művészeti vezetője jó ismerőse volt Vajda tanár úrnak. Csodálattal néztük a fergeteges táncot! Következő programunk színházlátogatás volt: a Tizenkét szék című színdarabot láthattuk a Nemzeti Színházban. Ekkor voltam először színházban. Nekem 15 évesen - a tanyasi kislánynak - óriási élményt jelentett!... Most, évtizedek múlva is szeretettel, hálával és tisztelettel őrzöm Vajda tanár úr emlékét. Óriási szaktudása, hivatásszeretete, pedagógusi egyénisége, emberi nagysága ma is elevenen él emlékezetemben.”* Ebből a visszaemlékezésből az is kicsendül, amit *Fodor József* így fogalmazott: *„Nemcsak imponáló tudásáért tisztelték a tanítványok, hanem becsülték benne a velük törődő vezetőt, szerették az értük fáradhatatlanul tevékenykedő jószívű embert.”*

A néhány éves tanítónőképzős tanári munkássága után gimnáziumi tanári kinevezést kapott a **Szarvasi Állami Vajda Péter Gimnáziumban**. Sok-sok volt tanítványa őrzi kiváló pedagógusi munkásságának emlékét. Így ír róla *dr. Molitorisz Pál*: *„A mi évfolyamunk 1962-ben érettségizett a Vajda Péter Gimnáziumban. Vajda tanár úr másodiktól végig a magyartanárunk volt. Leles, lelkiismeretes, szuggesztív egyénisége megszerettette velünk az irodalmat. Mindig érezhető volt felénk áradó embersége, szeretete is. Elhivatottsága, lelkesedése sodró erejű volt, magával ragadta még a korábban kevésbé érdeklődő tanulókat is. Engem is megérintett az irodalom iránt érzett elkötelezettsége, a családi hatásokon kívül*

neki köszönhetem, hogy teljesebb életet élhettem, olvasó, író emberré váltam.

Mindig örömmel emlékezem vissza Vajda tanár úr magyar óráira. Gyakran felmerül bennem az emléke, ha épp egy-egy időszerű irodalmi idézetet hallok. Azonnal megjelenik előttem fehér köpenyes, magas alakja, amint az óra végén kiadja a feladatokat: meg kell jelölni a kívülről megtanulandó sorokat, versszakokat k. n. (könyv nélkül) jelzéssel.

Rokonszenves vonása volt, hogy nem törekedett pályája során előbbre jutni. Felismerte, hogy hivatásban nincs magasabb szint a TANÁR-nál. Életpályája így volt sikeres és teljes.

Mi, tanítványai – magunk is idősödő emberek – még őrizzük emlékét szívünkben. Rokonszenves egyénisége, a pedagógus, az ember, amíg élünk, tovább él – lehet, hogy észrevétlenül – lelkünkben, gondolkodásunkban. Megköszönöm a sorsnak, hogy tanítványa lehettem.”

A fenti sorokból is kicsendül Vajda Aurél eredményes, igényes tanári munkássága, „a pedagógiai étosz meggyőző és tiszteletet kiváltó megnyilatkozása. Az, hogy évtizedeken át nem robotra, hanem jóízű munkára szólította a csengőszó ezt a hivatását szerető embert, akinek az volt a jutalom, a pályabér, ha szavai nyomán megfényesedett a rábízott fiatalok szeme, ha »megnőtt bennük az értelem«, ha többek lettek ma, mint tegnap” – írja munkásságának legfőbb ismerője, Fodor József, majd azt is kiemeli, hogy: „Aki nemcsak szigorral követelt, hanem joggal elvárt. Azért kapott, mert sokat adni volt képes.”

Vajda Aurél életére és munkásságára való visszatekintésében a további gondolatokat is elénk tárja Fodor József: „De másban is példává tudott növekedni. Hányszor hallottuk – különösen a kezdés éveiben –, hogy a vidéki elzártság, az egyhangúság, a kisszerű élet elsűrűkíti az embert, megfojtja a tehetséget, elásott kincscsé torzíja a talentumot...Vajda Aurél a nagy elődökhöz hasonlóan megmutatta, hogy azon az alföldi sziken is kivirulhat a virág, hogy ott is naponta találkozhat a kultúrával az, aki nem engedi, hogy belepje a por, a sár, vagy elnyelje a mélytengeri éjszaka. Programjává tette a Veres Péter-i parancsot, hogy meg kell vetnünk a lábunk ezen a talajon, s ide kell hoznunk mindent a világból, ami szép és jó, amit érdemes. Aurél onnan, az ákácok alól is látta az országot; eseményeket, akciókat, elméleteket, állásfoglalásokat, véleményeket tarthatott számon, mert igényes, nyitott, érdeklődő ember tudott maradni. Mert éjszakákon át az emberiség nagyjaival társalkodott, mert az örök-értékű művekből gyűjtögetett, s a maga jellegzetes apró betűivel rögzítette az eligazító gondolatokat. Ezért is volt kádenciája az élet minden vonatkozására.”

Megértette az idő szavát, a pedagógusi hivatással együtt járó elvárásokat, és munkája mellett újabb diploma megszerzéséért tanult tovább. 1954-ben orosz nyelv és irodalom szakos tanári képezését vehette át a Szegedi Tudományegyetemen.

A gimnáziumi tanítással párhuzamosan 1961 szeptemberétől 1963 szeptemberéig ellátta a Békés megyei magyar nyelvi és irodalmi szakfelügyeletet. Több gimnáziumban érettségi elnöki felkérést is kapott. Tehetségesebb tanítványait tanulmányi versenyekre készítette fel, esti iskolás diákjait is segítette tanulmányaikban. Bélyeggyűjtő szakkört szervezett tanulóinak.

Kiemelkedő szakmai, pedagógiai tevékenységére való tekintettel 1963. szeptember 1-i hatállyal kinevezték a **Szarvasi Felsőfokú Óvónőképző Intézetbe** intézeti tanárnak. Az

Iványi Gergely által vezetett Nyelvi és Irodalmi Szakcsoportban kollégáival (Elek László, dr. Sebestyén Istvánné és dr. Valent Júlia) együtt, igen eredményes és jól összehangolt oktató-nevelő munkát végeztek. Vajda Aurél az óvodai anyanyelvi nevelés és a környezetismeret szakmódszertanát, orosz nyelvet, német nyelvi társalgást, valamint népművelési ismereteket oktatott. Részt vett az irodalmi szakkör munkájában. Az intézetben – és azon kívül is – végezhető tudományos munkába aktívan bekapcsolódott: előadásokat tartott a tudományos üléseken, szakfolyóiratokban publikált (Magyartanítás, Történelemtanítás, Óvodai Nevelés, Köznevelés stb). Három munkatársával közösen írta az „*Eszttikái nevelés az óvodában*” című könyvet, melyet japán nyelvre is lefordítottak. Önálló kötetként „*Mondd csak, apu!*” címmel verseket, meséket és elbeszéléseket tartalmazó gyűjteményt állított össze, melyet a Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó jelentetett meg 1983-ban.

Közéleti tevékenységekből is kivette részét: 1964-1969-ig az intézeti Pedagógus Szakszervezet titkári teendőit látta el. Szarvas város kulturális életének is jelentős közreműködője volt: irodalmi előadásokat, író-olvasó találkozókat, népfőiskolai esteket szervezett. Színházi előadásokra neves színészeket hívott.

Békés megyei közéletisége is jelentős volt: a megyei TIT irodalmi szakosztály elnöke, a megyei Kiadó Bizottság tagja, a megyei Bibliofil Társaság és a Szarvasi Járási Népművelési Tanács tagja is volt. Ezen kívül a megye írói, költői alkotásait, valamint tanártársai doktori disszertációit lektorálta.

Kiváló tanár, sikeres pedagógus tudott lenni a hatalmas változásokkal terhelt világban is. Milyen volt magánemberként? „*Tudott társasági ember is lenni, becsülte a jóízű együttlést, s ahogyan gyűlölte az otromba és méltatlan tréfálgatást, úgy szerette a mély emberi humort. Akik közelről látták és ismerték, soha nem feledik a jellegzetesen lassú, halk auréli megnyilatkozásokat, a «cukrozott epét», a bölcs derűt, ami úgy hozzátartozott az ő teljes emberségéhez. Pénz, cím, rang, hatalom nem csábította soha. Tudásban elég gazdag, tartásban elég erős volt ahhoz, hogy felülről nézze az emberi túlekedést. Ezért nem árthatott neki kiskirályok basáskodása, bölcs önuralommal szemlélte a »percemberkének dáridóját«, s ha nem is bocsátotta meg, de elnézte a gyarlóságot.*” Ilyennek ismertük mindannyian, s aki ezt teljes hitelességgel megfogalmazta, az évtizedeken át vele együttmunkálkodó tanártárs és jó barát, Fodor József.

Kitüntetései:

- „Az oktatásügy kiváló dolgozója” (1956)
- A TIT országos elnökségének oklevele (1955, 1961, 1963)
- Az Országos Béketanács a „Békéért” aranyjelvénye (1965)
- A TIT országos elnöksége emléklapja (1966)
- Pedagógus Szolgálati Emlékérem (1976)

A nyugállományba-vonulás életkorát megélve feleségével Budapestre költözött 1976-ban, mivel gyermekeik már ott éltek. Abban bizakodhattak, hogy unokáik kezét fogva sétálgatnak majd az őszi napsütésben, de a munka nem engedte pihenni. A **Budapesti Tanítóképző Főiskolán** üres volt egy katedra, tanítani kezdett. Kéziratot kértek tőle, nem tudott ellenállni. „*Hős volt, aki elesett a munka mezején, a tanári katedráról zuhant a sírba*” – mondotta gyászbeszédében a régi jó barát, évtizedekig munkatárs, Fodor József.

„*Élt, alkotott, dolgozott, «szépen, ahogy a csillag megy az égen».* Tanár volt, az emberek atyja” –hangzott a koporsója mellett.

A család egy másik barátja, dr. Bogár Imre így írt róla: „*Mi lehetett a titka annak a csendes, nagyon szelíd és igen készséges életnek, amit láttunk nála? Mi volna az az Ige, ami*

legjobban illik az életére, az így adott bizonyágtevésre, amit mindannyiunknak adott? Így találtam rá a 118. zsoltár 6. versére: Velem van az ÚR, nem félek, ember mit árthat nekem?”

Tanítványa, majd munkatársa:
KONDACS MIHÁLYNÉ PODMANICZKY MÁRIA
Szarvas

VAJDA AURÉLNÉ Melis Emma (Szarvas, 1924. 03.15. – Budapest, 2013.) tanár

Édesapja Melis Mihály evangélikus tanító, édesanyja, Liska Gizella a háztartást vezette. Emmának a csecsemőkorban elhunyt nővérén kívül egy húga volt, Gizella, aki szintén pedagógus lett. Elemi, polgári és középiskoláit Szarvason végezte. 1930–1934-ig az Evangélikus Elemi Népiskolában, 1934–1938-ig a Szarvasi Magyar Kir. Állami Polgári Leányiskolában tanult. 1938–1942-ig a Szarvasi Ágostai Hitvallású Evangélikus Vajda Péter Gimnáziumba járt, ahol 1942-ben érettségizett. 1942–1944-ig a Szegedi Tanárképző Főiskola hallgatója volt magyar nyelv és irodalom–történelem, valamint kézimunka szakon. A háború miatt szegedi tanulmányai félbeszakadtak, 1944/45-ben Szarvason a Tanítóképzőben tanult tovább, ahol 1945-ben tanítói oklevelet szerzett.

A szülőkkel felnőttként is együtt lakva nagyon szoros volt a kapcsolatuk, egymás segítése mindennapos volt. Az ötvenes évek elején sok hivatalos ügy intézése is Emmára hárult. Az édesapját ugyanis nagyon megviselték az akkori társadalmi, politikai változások, illetve az államosítás, a földje kényszerű elvesztése. Mindez sok ügyintézéssel, megaláztatással járt, mely egészségi állapotán is sokat rontott.

1945-ben férjhez ment Vajda Aurél gimnáziumi tanárhoz, aki a Békéscsabai Evangélikus Fiúgimnáziumban tanított, így Békéscsabára költöztek. Két gyermekük született: Aurél (1946) és Ágnes (1947).

A békéscsabai évek alatti államosítás, a társadalmi-politikai változások miatt, valamint Emma szüleinek hívására férje az áthelyezését kérte a Szarvasi Állami Vajda Péter Gimnáziumba, ezért 1952-ben Szarvasra költöztek. 1953-ban kinevezték a **Szarvasi I. Sz. Általános Iskolába**. A tanítás mellett Szegeden befejezte főiskolai tanulmányait, és 1956-ban általános iskolai tanári oklevelet, „vörös diplomát” (kitüntetéses oklevelet) szerzett. Két évtizeden keresztül a városi-járási magyar szakos munkaközösség vezetője volt. Tanulmányi versenyeket szerveztek kollégáival, szakkörvezetőként versenyekre készítette fel tanulóit. Nagy lelkesedéssel gyűjtött tanítványaival együtt népművészeti emlékeket.

Éveken át volt a Pedagógiai Főiskola gyakorlatra küldött hallgatóinak szakvezetője. 1970-ben részt vett a magyar szakos nevelők szegedi továbbképzésén, 1971-ben elvégezte a komplex magyar szemináriumot. Évekig iskolai könyvtáros volt, 1975-ben alapfokú

könyvtárosi vizsgát tett. A Hazafias Népfront Pedagógiai Bizottságának titkáráként dolgozott, tagja volt a Pedagógus Szakszervezetnek, valamint a helyi Vöröskeresztnek.

Mint munkaközösség-vezető igyekezett dolgozataival segíteni, formálni a közösség munkáját is. Dolgozatai: *Az audiovizuális eszközök használatának jelentősége az irodalomórán; Az értelmi és érzelmi nevelés lehetőségei az iskolatelevíziós irodalmi órákon. (Tévépedagógia 1969/5.); A munkaközösség-vezető személyisége és tevékenysége; A tanulók önállóságát fokozó munkaformák terjesztése és felhasználása.*

Férje és az ő foglalkozása a család ellátásán kívül sok otthoni munkával járt: felkészülni a következő napi órákra, szakkörökre, előkészíteni az iskolával járó egyéb teendőket, és természetesen odafigyelni a saját gyerekeik tanulására. Így a délutáni-esti órák csendben teltek együtt, hiszen abban az időben nem volt mindenkinek külön íróasztala, de ott volt a régi jó nagy ebédlőasztal, azt ülték körbe négyen. Így a gyerekeiknek csendben, szó szerint szoros felügyelet mellett, de önállóan kellett tanulniuk.

Szűkös anyagi helyzetük ellenére is nagy gondot fordítottak gyermekeik zene- és nyelvtanulására. Lehetőséget kerestek arra is, hogy a nyelvtanulást élő nyelvi helyzetben való tanúlással is segítsék.

A kollégákkal baráti kapcsolatban voltak, közösen ünnepelték a névnapokat. A felnőttek szórakozása mellett a gyerekeik is megtanulhatták a vendéglátás és -fogadás módjait, ahogy a rokonlátogatások alkalmával is.

Az általános és a középiskolában gyermekeik érdeklődése hamar megmutatkozott – elsősorban a reáltantárgyak iránt. Így a továbbtanulási szándékuk a természettudományok, a műszaki világ felé vitték őket. Mindketten a Budapesti Műszaki Egyetem Villamosmérnöki Karán végeztek 1970-ben, illetve 1971-ben. A választott szakmájuknak megfelelő álláslehetőségek, a tanulmányi szerződés és lányuk férjének budapesti állása a nagyvárosban marasztalta őket.

Hogy ne szakadjon meg a gyermekekkel való kapcsolatuk, férjével együtt szerettek volna a gyerekek és a várható unokák közelében lenni. Mivel férjének már csak egy éve volt a nyugdíjazásig, ezt az évet szerette volna Szarvason tölteni, ezért Emma 1975-ben áthelyezését kérte Budapestre. A **XI. kerületi Mérnök utcai Általános Iskolában** kezdett dolgozni napközis nevelőként és munkaközösség-vezető-helyettes tanárként. A helyszínen dolgozva sikerült lakást találni, így férje nyugdíjba vonulása után szintén Budapestre költözött.

Az új munka, új környezet megszokása Emma számára nem jelentett különösebb nehézséget, az új tantestületekbe való beilleszkedését segítette alapvető kedvessége. A gyerekek viselkedése más volt ugyan a nagyvárosban, de mindenütt adódnak olyan csillogó szemű tanulók, akik elfelejtetik egy pedagógussal a nehézségeket. 1977-ben a **VI. kerületi Lovag utcai Általános Iskolába** került, ahol visszatért a magyar–történelem tanításához. Az 1981-es nyugdíjba vonulásáig ott dolgozott.

Később ugyanabban a házban, ahol laktak, adódott lehetőség, hogy egy eladó kis lakást a fiuk vegyen meg, illetve mikor a lányuk családja keresett nagyobb lakást, sikerült a közelükbe költözniük, így a család ugyanabban az utcában lakhatott.

Nagy szeretettel, gondoskodással nevelték a gyerekeiket, később igyekeztek minél több időt tölteni az unokáikkal is, részt venni nevelésükben. Sokat meséltek az unokáknak, és később, ahogy nőttek, játékos vasárnap délelőtti német-tanításukat is vállalták. Részt vettek a játszótéri játékokban, a közös sétákban. Gyakran vitték a gyerekeket opera- és színházi előadásokra, de közös sütés-főzésben is segítettek.

Mivel nyugdíjasként a férje is tanított még, ő is vállalt helyettesítéseket a II. kerületi

általános iskolákban (**Ady Endre Általános Iskola, Bányai Júlia Általános Iskola, Áldás utcai Általános Iskola, Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola**) egészen 1989-ig.

1986-ban férje rövid betegség után meghalt. Magányát azzal is oldotta, hogy folytatta a helyettesi munkát, és közben dolgozott az **Országos Széchenyi Könyvtárban** az Irodalmi Bibliográfiai Osztályon. 1991-től a Néprajzi Múzeum kép- és filmtárában vállalt munkát. Szeretett itt dolgozni, hiszen vonzotta, érdekelte a népművészet szinte minden ága.

Szabadidejében szeretett olvasni, kézimunkázni, utazni, színházba, operába, koncertekre járni, jól kihasználta a budapesti lehetőségeket, nagyon érdeklődő maradt egészen idős koráig. Tagja volt a Szarvas Város Baráti Körének, eljárta a budapesti összejövetelekre, olykor a szarvasiakra is.

Nagyon szerette a Köröst, fiatal lány korában barátnőivel sok időt töltött ott úszással, evezéssel. Budapesti éveiben régi kedves szomszédja, kolléganője, dr. Janurik Jánosné és férje meghívására többször nyaraltak a lányáékkal együtt a dinnyelaposi, Körös-parti nyaralójukban, sok kedves délutánt töltve együtt velük.

Szintén fiatalkori emlékeket idézett fel a fiával, lányával töltött néhány napos erdélyi kirándulás. Fiatal korában Torockón, egy, a Keresztény Ifjúsági Egyesület által szervezett egyházi táborban és találkozon vett részt. Az időskori kiránduláson szinte becsukott szemmel odatalált a még akkor is meglévő ifjúsági táborba, azért hogy a lányának megmutathassa azt egy délutáni séta alkalmával.

Mindig nagyon szeretett utazni. Fáradhatatlan volt, nem nyugodott, amíg minden elérhető nevezetességet meg nem nézett. A déli országok klímája különösen jól hatott reumatikus panaszaira, de az érdeklődése talán ennél is nagyobb hajtóerő volt! Külföldi útjait mindig nagyon szerényen oldotta meg. Járt Ausztriában, Olaszországban; az USA-ba rokoni meghívásra ment. Gyermekeivel Spanyol-, és Görögországban, Skóciában, Erdélyben, valamint Szlovákiában járt.

Utazásainak, szarvasi látogatásainak a betegsége vetett véget. 2013-ban hosszan tartó, súlyos betegség után hunyt el.

Kitüntetései: 1967-ben „Az oktatásügy kiváló dolgozója” kitüntetéssel jutalmazták. 1981-ben „Pedagógus szolgálati emlékérem” miniszteri kitüntetésben részesült a szocialista nevelés-oktatás érdekében végzett több évtizedes áldozatos munkájáért. 1995-ben „Aranyoklevelet” kapott a békéscsabai Kőrösi Csoma Sándor Főiskolán a Szarvasi Luther Népiskolai Tanítóképző Intézetben ötven éve szerzett tanítónői oklevele alapján, „közmegebecsülésre méltóan teljesített hivatása” elismeréséül.

A volt tanítványok emlékei következnek. *Frankó Judit: „Vajdáné Emmi néni négy évig volt osztályfőnököm, amiért utólag is szerencsésnek érzem magam, mert nála jobb, szeretetreméltóbb pedagógust nem kaphattam volna! Magyarot és történelmet tanított. Szigorú volt, de osztálya minden tanulójáért kiállt. Megszerveztük 2007-ben az 50 éves általános iskolai találkozót! Meghívtuk a tanárainkat is, de nemcsak a mi iskolánk tanulóit, hanem a város minden 1957-ben végzett tanulóit. Emmi néni örömmel jött meg Budapestről. Nemcsak velünk, de amire nem is számított, a volt kollégáival is találkozhatott. Emlékét megőrzöm!”*

Gerő Zsuzsa: „A 17 év tanulási időszak után (8 év általános, 4 év gimnázium és 5 év egyetem), ha bármikor valaki megkérdezi, ki volt a legjobb, a legkedvesebb tanárom, rögtön rávágtam volna: Vajda Emmi néni. Az általánosban 5-8-ig osztályfőnököm, egyben magyar- és történelemtanárom is volt. A gyermekkori, iránta érzett tisztelem és szeretetem felnőtt koromra is megmaradt. Évtizedekig nem találkoztunk, de a 90-es években – miután

közel laktunk Budán – éveken keresztül vittem őt a Stefániára, a Szarvasi Baráti Kör pesti összejöveteleire. Nagyon jó volt vele együtt beszélgetni az autóban, amíg az étteremig értünk. Megtaláltam az iskoláskori emlékkönyvemet, amibe Emmi néni 1955-ben ezt írta nekem: »A legnagyobb küzdelem önmagunkkal küzdeni, és a legnagyobb győzelem, önmagunkat legyőzni.« Drága Emmi néni, én megpróbáltam így élni, de nem biztos, hogy sikerült.”

Szarka Judit: „1954 decemberében költöztünk Szarvasra, az I. számú Általános Iskola hatodik osztályába kerültem. Bár Vajda Aurélné Emmi néni nem volt osztályfőnököm, nagy hatást tett rám irodalomszeretete és nagyszerű tanáregyénisége.

Lakásuk közelében laktunk, a postahivatal emeleti lakásában, így az ablakból láttam Emmi nénit és gyermekeit, amint reggelente mentek az iskolába. Mindig szépen öltözött, egyenes tartása is tetszett. Soha nem rohant, inkább méltósággal vonult az utcán. Gyerekszemmel, majd később felnőttként is ilyennek láttam.

Szeretett bennünket, mindig kedves volt hozzánk. Nem is emlékszem olyanra, hogy felemelte volna a hangját. Érdekes órákat tartott. Neki köszönhetem, hogy megszerettem az irodalmat, az olvasást. Akkoriban minden szabadidőmet olvasással töltöttem. A nyelvtant, a helyesírást is alaposan megtanította, mindezekkel nem is volt gondom a gimnáziumi évek alatt. Biztosan hatással volt pályaválasztásomra is.

Budapestre többször szervezett többnapos kirándulást a 7-8. osztályos tanulók számára. Színházi előadásokat látogattunk, és a főváros nevezetességeit is megtekintettük. Maradandó élményekhez jutottunk.

Egyszer, jóval később, már gimnáziumi tanár voltam, amikor az iskola folyosóján összefutottunk. Megismert, megszólított, és hosszan beszélgettünk, felelevenítettük közös emlékeinket. Örömmel láttam, hogy szinte semmit nem változott. Ma is így őrzöm emlékét.”

Az adatokat közölte: Ujvárosiné Vajda Ágnes, Vajda Aurélné leánya és Vajda Aurél Mihály, Vajda Aurélné fia

Szerkesztette:

DR. KUTAS FERENCNÉ Szarka Judit

ny. középiskolai tanár

Szarvas

VÁMOS KÁROLY (Fülöpszállás, 1938. 04. 25. – Kecskemét, 2013. 10. 06.) középiskolai tanár, a Pedagógus Továbbképzési Kabinet munkatársa, igazgatóhelyettes

Fülöpszálláson született egy szegény család első gyermekeként. Édesapja, Vámos Károly fiatal korában béresként dolgozott, később földművelésből és mindenfajta más munkából próbálta eltartani családját. Édesanyja, Kozma Sarolta egész életében a háztartást vezette, illetve a kertet művelte. Testvére, Sárika 1949-ben született. Édesanyja 55 éves korában, édesapja 64 évesen hunyt el.

Vámos Károly elemi iskoláit Fülöpszálláson végezte. Bár 8 éven át kitűnő tanuló volt, esztergályos ipari tanuló vagy traktoros akart lenni, elsősorban a pénz miatt. Ám tanárai unszolására szülei beleegyeztek, hogy gimnáziumban folytassa tanulmányait. Így lett 1952-től a kunszentmiklósi Damjanich János Gimnázium diákja. Két évig itt is tandíjmentességet élvezett. A kötelező orosz nyelv mellett rendkívüli tantárgyként angolt és latint is tanult.

1956-ban kitűnő eredménnyel érettségizett, majd sikeresen felvételizett a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem magyar–orosz szakára. 1957 tavaszától sikerült „átnyergelnie” magyar–német szakra. Az egyetemen is kiválóan tanult. 1958 februárjában orosz nyelvvizsgát tett, majd 1959 márciusában megszerezte latin nyelvvizsgáját is.

1961-ben vette át egyetemi diplomáját, mely szerint magyar–német szakos középiskolai tanár lett. Friss diplomájával jelentkezett **Kecskemétre, a Katona József Gimnáziumba**, ahova azonnal felvételt nyert, és ahol 1961-től 1999-ig tanított.

1963-ban házasságot kötött Izsák Edittel. 50 évig éltek szeretetteljes házasságban. Két gyermekük született: Andrea (1964), György (1968). Andrea lányuk vörös diplomával végzett, óvónő lett, ma Ausztriában dolgozik. Gyuri egyedül él Pátkán, magánvállalkozóként dolgozik, a számítógép és az elektronika a munkájának az alapja.

Vámos Károly a gimnáziumba kerülésekor mindkét szakját taníthatta. Oktatott esti- és levelező tagozaton is. *Tóth István: A szellem napvilágán* c. újságcikkében így ír róla: „A katedrán fekete hajú, lelkes kiállású, közvetlen fiatalember. Barátságos arccal, biztatóan néz körül tanítványain, mielőtt felteszi a kérdést. Vámos Károly tanár úr együtt lobog osztálya friss szellemi tüzességével. Ifjú szívekben élek – mondja maga elé félhalkan a fiatal tanár, s eszembe jut, milyen szeretettel jellemezte tanítványait, akik fizikai munkások, alkalmazottak, de napi munkájuk után fáradt, sokszor nehezen mozgó ujjal is hétről-hétre sikerebben küzdenek helyesírásuk, fogalmazásuk jobbá tételéért.”

A tanár úr '70 és '73 között a **Bács-Kiskun Megyei Tanács Művelődési Osztály Pedagógus Továbbképzési Kabinetjének** munkatársa volt, de gimnáziumában továbbra is óraadóként tanított. Aztán 1973-ban ismét visszatért teljes óraszámában tanítani. Több hazai és két külföldi nyelvi továbbképzésen is részt vett. Élvezte a tanítást, kedvvel, szeretettel végezte, és nagyon büszke volt gimnáziumára. 25 évig a megyei TIT nyelvtanára és a városi idegennyelvi szakosztály titkára volt. 4 alkalommal volt osztályfőnök. Diákjai, miután leérettségiztek, utána is tartották vele a kapcsolatot. Ő szívesen ment a találkozókra. Érdeklődéssel hallgatta a beszámolókat az egykori tanítványok életének alakulásáról. 1975-ben igazgatóhelyettesnek nevezték ki. Mai napig emlegetik Vámos Károly legendás vezetői stílusát, szervező képességét, empátiáját. Határozottsággal óriási munkabírással ötvözve jelentősen hozzájárult a gimnázium kiváló eredményeihez, sikereihez. Mint magáról mondta: „*Mindig kimondottan human érdeklődésű voltam. A tanítványaimmal nagyon jó volt a kapcsolat. Pedagógiai munkámban a rend, fegyelem, munka volt az alapelvem – de jó hangulatban. Magammal szemben is ez érvényesült.*” 16 éven át végezte ezt a munkát. Évtizedekig szerkesztette a KJG újságát és évkönyveit. A Katona József Társaság ügyvezető alelnöki feladatait '83-tól '87-ig látta el. Tagja volt a Városi KISZ Bizottságnak és a Pedagógus Szakszervezetnek. 1998-ban vonult nyugállományba, de 1999 szeptemberéig még egy évet tanított. Összesen 38 évet „húzott le” a pedagóguspályán, és 2010-ben kissé keserűen ezt írta: „*11 év alatt már el is értem a százezer forintos nyugdíjat!*”

Hobbija a történelem volt, elsősorban a XX. század nagy háborúi érdekelték. Talán azért is, mert nagybátyja eltűnt a II. világháborúban. A német történelem állt még közel hozzá. Csak a valóságról szóló könyvek, filmek érdekelték: pl. útikönyvek, történelmi események,

felfedezések. Szívesen énekelt, mulatott, dalolt családi összejövetelen, baráti társaságban, találkozókon. Egyébként otthonülő típus volt, szerette a csendet, a nyugalmat. Szépen gondozott kertjében jó kedvvel dolgoztatott, különösen nyugdíjba vonulása után. Az olvasás mellett különösképp kedvtelése volt a rímfaragás, amely egész életét végigkísérte. Mint mondta, ezeket elsősorban önmaga szórakoztatására írta, és csak „förmedvényeknek” nevezte. Erről legjobb barátjának, dr. Magyar Miklósnak így ír:

„Magyar Miklósnak

Polgár vagyok, de nem vagyok úrhatnám,

az eszemet rímmel mért ne gyúrhatnám?

Az eszem meg játszva alkot rímeket,

én meg vélük alkotom a míveket.

Nem bántók tán ilyen-olyan rímeim,

versbe szedett mondandóm és híreim.

Nem hír-névért irkálom én ezeket.

Én ezzel is tornáztatom eszemet.

Ezt akartam Néked még elmondani.

Isten áldjon, télen-nyáron – mon ami!”

Ezekkel a kis versikékkal boldog, vidám perceket szerzett családtagjainak és barátainak is. Névnepokra, születésnapokra előszeretettel „fabrikált” verses köszöntőket, rigmusokat. Sőt, diákjait is ilyenekkel lepte meg. 1995-ben ballagó 4. b osztályos, német nyelvet tanuló tanítványaitól kis kétsoros versikékkal köszönt el. Ezek kezdőszóinak betűi az illető nevének kezdőbetűi voltak.

Nagy örömet jelentett számára unokáinak érkezése, Andrea gyermekei: Dávid (1987) és Anna (1990).

A tanár úr nem szerette a reflektorfényt, szerénysége a természetéből fakadt. Ám munkája eredménye megmutatta kiváló képességeit, így többször is elnyerte szűkebb és tágabb környezete elismerését. Az iskolai és a városi vezetés kitüntetésekkel ismerte el munkáját:

- *TIT elismerő oklevél*
- *Miniszteri dicséret eredményes munkáért (1978)*
- *Kiváló Munkáért (1982 és 1987)*
- *Jubileumi emléklap (1989)*
- *Aranykoszorús KJG-jelvény (1987 és 1993)*
- *KJG Ezüst Emlékérem*
- *Kecskemét városáért oktatási díj (1998)*
- *Éljenjáró katona (1967)*
- *A Haza Szolgálatáért Érdemérem bronz fokozata*

2011-ben még átvethette aranydiplomáját. Ez év novemberében kezdődött és 2012. március végére derült ki, hogy súlyos a betegsége. Novemberben betegsége miatt már nem tudott elmenni szeretett gimnáziumi osztályának 35. éves találkozójára. Egy megrendítő hangú levelet írt volt tanítványainak, melyet egyikük felolvasott. 2013-ban ismét találkozóra hívta a 45 éve végzett osztálya. Őket is levélben köszöntötte, és egyben búcsúzott. A borítékra ezt írta:

„Én búcsúzom és elmegyek, az én időm lejárt... Kedves Lányok, kedves Fiúk! Remélem, hogy a lányok odaátrol elfogadják tőlem a tegezést, és elmondom, hogy a magázásuk nem távolságtartás akart lenni, hanem tisztelet, és a fiúk tegezése sem akart lekezelés lenni. Amit négy év alatt tettem, értetek tettem... Egy kis tisztelet, közepszerű ember búcsúzik Tőletek. Aki csak azzal nyugtathatja magát: »Éltem, mert éltem néha – másnak.«

Ember, diák és pedagógus szerettem volna lenni – s hogy mennyire sikerült, Ti tudjátok igazán. Jó volt Veletek lenni négy éven át az iskolában, majd lélekben és emlékekben az érettségi után. Ezután? Ha kerestek, szívetekben keressetek, s ha ott megtaláltatok, Veletek vagytok! Örülök, hogy megint együtt vagytok, és kérlek Titeket, sohase engedjétek el egymás kezét, legalább lélekben ne! Mindig Ady szavai szerint éljétek: »Bár zord a harc... ha az ember az marad...« Ugye mindenki ki tudja egészíteni?! Na, azért!!! És sose feledjétek el: fő a jókedv, a jó hangulat! A világ úgyis elég... (ki-ki egészítse ki tetszése és tapasztalatai szerint), legalább ne adjuk meg neki, hogy bosszúsak vagyunk miatta. Ha lopva távoztam, azért történt, mert sem hidegnek, sem melegnek, sem hónak, sem sárnak nem akartam kitenni senkit a búcsúztatásomkor... Szerettelek Benneteket, és szeretném hinni, hogy ezt néha-néha éreztétek is. Isten áldjon meg Benneteket, illetve a Sors legyen kegyes Hozzátok mindvégig!

Tisztelettel és barátsággal: Vámos Károly osztályfőnök

Ui: Felhő szélén ülve lábamat lógatom, ki búsulni merne, jókedvre nógatom. (bocsánat!)”

Betegsége egyre súlyosbodott és 2013. október 6-án éjjel Vámos Károly tanár úr örökre eltávozott. Halálhírért a rokonokon, barátokon kívül döbbenetesen olvasták diákok százai. Dávid unokája saját versével búcsúzott nagyapjától.

Azt tartják róla, hogy igazi úriember volt. Mit hagyott hátra? Példamutatást a munkában, viselkedési kultúrát, fanyar humorát. Évfolyamtársaira, barátaira, kollégáira őszinte barátságot. Megadatott neki az, ami csak keveseknek: maradandót alkotott.

A költészethez való ragaszkodására tekintettel hamvainak elhelyezésére 2014. április 11-ét, a költészet napját választotta tisztelgésül a családja. A kopjafáján elhelyezett márványtáblán az 1968-ban érettségizett osztályához írott levelének utóirata áll (ld. az előbbi idézetet). Emlékét a felesége, a családja, egykori tanítványai és az iskola alapítványa által létrehozott „Vámos Károly Tanáregyeniség Díj” őrzi. A díjat 2015-ben alapították. Ezt a kitüntetést évente olyan humán szakos pedagógusnak ítélik oda, aki eredményesen nevel és tanít, akinek erényeit az iskola közössége elismeri, aki munkájával nagymértékben hozzájárul az iskola jó híréhez, aki tevékenységével elmélyíti a tanulókban a Katona József Gimnázium iránti ragaszkodást. Vámos Károly, az iskola egykori tanára, igazgatóhelyettese sokat fáradozott azon, hogy minden diák jól érezze magát az iskola falai között, és közben pallérozódjon az elméje. Az ő következetes, színvonalas munkájának is köszönhető, hogy az iskola rangos gimnáziummá vált. A díj odaítélése előtt a tantestület és a diákok titkosan leadott szavazatait összesítik, majd ezután a kuratórium tagjai döntenek.

A halálhírére volt tanítványaitól érkezett reakciókból kiderül, hogy a tanár úr által szerzett öröm milyen mély nyomokat hagyott egykori tanítványaiban, barátaiban.

Papné Anna: „Kevés ilyen szeretetteljes, nagyszerű, lelkünket látó pedagógus volt közöttünk, aki, amikor dorgált, akkor is ölelt a tekintetével. Csóválta a fejét, de a szemén láttuk, hogy máris megbocsátott. Ettől csak még jobban szégyelltük disznóságainkat. Micsoda nagyszerű nevelést kaptunk!”

Sominé Hrebik Olga: „Pályakezdőként, amikor a tanítványaimmal a magyar vagy a német órán szembefordultam, ott érezhettem Tanár Urat magam mellett. Sajátjaim híján másoltam az Ő gesztusait, idéztem mondatait. És harminc tanári év múltán is embersége, őszintesége, következetessége még mindig muníciót ad, előre visz. Hálával gondolok Rá és emlékét örökké őröm.”

Gyulai Erzsébet: „Engem és a lányomat is tanította Vámos tanár úr. Példaképe lehet mindenkinek a tudása, a szerénysége, a manökenyszerű megjelenése, az embersége miatt. Tényleg tanáregyeniség volt!”

Bozsik József: „Nagyon hiányzik, hogy nem hívhatom fel, és nem hallhatom kedves hangját, humorát, életigenlő szavait, bölcsességét. Magas mércét tartott mindig önmaga elé és tanítványai elé is. Nála nem volt kettős mérce. Igazi tanító, akinek minden szava, minden gesztusa irányadó nekem mind a mai napig! Nagy ajándék, hogy ilyen mestertől tanulhattam. A szalagavatónkra a verselni szerető Vámos tanár úrtól mindannyian kaptunk egy kétsorosot. Nekem ezt írta: »Belép az osztályba méla fensőbbsséggel, jó kertész lesz Ő, ha jóba lesz az éggel.« Profetikus szavak, mert tényleg kertész lettem, és mára valóban jóba lettem az éggel. Akkor még nem is igen jártam templomba.”

Kovács Róbertné Csonka Gabi: „A legkiválóbb pedagógus volt, akivel valaha találkoztam. Utolsó németóránkon elhangzott szavai az örömről a mai napig a fülemben csengenek. Nagyszerű ember távozott közülünk! Nyugodjon békében Tanár Úr!”

Almási Éva: „Embersége, kedvessége, tudása, egész lénye velünk marad.”

Legjobb barátja, dr. Magyar Miklós többek között így emlékezett rá, Vámos Károly emlékére c. írásában: „1956-ot írtunk. Felvételt nyertem Debrecenbe, a Kossuth Lajos Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára. Szüleim rendkívül alacsony jövedelmére való tekintettel a kollégiumba is felvettek. Most már tudom, milyen szerencsés voltam, hogy Vámos Károly, Karesz szobatársa lehettem öt éven át. Erkölcsi példaképemmé vált. De erről majd később. [...] Aztán kitört az 1956-os forradalom. Már nem emlékszem pontosan, melyik napon, de egyszer csak megjelent a kollégium előtt egy teherautó és felszólítottak bennünket, hogy szálljunk fel, mert ötszáz ávos halad Debrecen felé, és azokat kell feltartóztatnunk. [...] Mondanom sem kell, hogy egyikünknek a kezében se volt még fegyver. Annyi időnk sem volt, hogy tudatosítsuk magunkban a veszélyt, amit ötszáz kiképzett ávos jelentett néhány tucat egyetemista számára, amikor közölték a hírt: az ávosok feloszlottak Ebesnél. Vissza a teherkocsikra, majd leadtuk puskáinkat az egyetemen.

Szerencsétlenségére Karesz zsebre tett egy puszkagolyót emlékül, amit meg is mutatott nekünk. A baj az volt, hogy az egyik katonatiszt is meglátta. Azonnal elvette tőle a »bűnjelet«, majd közölték vele, hogy jelenjen meg kihallgatáson. Amikor másnap reggel felébredtünk, Karesz már nem volt ott. Egy versikét hagyott az asztalon, amelynek már csak a refrénjére emlékszem: »Áruló nem leszek soha.« Nem is lett. Bár megfenyegették, hogy amennyiben nem lesz besúgó, apját kuláknak minősítik és mindenüket elkobozzák, hazaengedték még aznap, miután látták, hogy hajthatatlan. Micsoda tisztaság és lelkielő kellett ahhoz, hogy egy alig tizennyolc éves fiatalember nemet tudjon mondani ilyen fenyegetések hallatán!

Azt mondtam, erkölcsi mintaképem lett Karesz. [...] Amikor 1964-ben kineveztek magyar lektornak a franciaországi Lille egyetemére, megkeresett egy őrnagy a Belügyminisztériumból, és választás elé állított: kimehetek öt évre Franciaországba tanítani és jelentéseket írok, vagy nem vállalom a feladatot és akkor itthon maradok. Ekkor azonnal Karesz jutott az eszembe, és nemet mondtam, akárcsak ő annak idején. Szerencsére nem volt folytatása a zsarolásnak, és öt szép évet töltöttem tanítással Franciaországban.

Az egyetem elvégzése után Karesz névnap, születésnap köszöntő verseivel, leveleivel tartotta a kapcsolatot a volt szobatársakkal. Az ő révén tudtunk egymásról, mert rendületlenül írta tudósításait magáról, családjáról és azokról, akikkel levelezett.

Aztán beteg lett. Amikor felhívtam, mindig úgy jelentkezett be, hogy a Rákos Vámos. Halálával betölthetetlen űr keletkezett, és ezt az űrt érzik ma is mindazok, akik ismerték és szerették Vámos Károlyt.”

VARGA ISTVÁNNÉ
Kecskemét

DR. VERESS GÉZÁNÉ Lőrinczi Anna (Geszteréd, 1926. 09. 08. - Debrecen, 2017. 12. 12.) középiskolai tanár, könyvtáros

Édesapja, Lőrinczi Endre, a Szabolcs megyei Geszteréden egy ottani nagybirtok gazdatisztjeként szolid, polgári jólétet teremtett családjának. Édesanyja, Grüner Cecília, a harmonikus otthont biztosította és két gyermekük gondos, igényes nevelésével foglalkozott. Anna szelíd, csendes, minden szépre-jóra fogékony kislány volt. Öccse eleven, vidám fiúcskaként élte a falusi gyermekek szabad életét.

Kisiskolás korában Anna könnyen és gyorsan elsajátította az alapismereteket. Szorgalmas és kötelességtudó volt. Szerény, visszafogott természete nem akadályozta abban, hogy a gyengébbeket segítse. Az irodalom iránti érdeklődése korán megnyilatkozott. Édesanyja felismerte kiváló nyelvérzékét, a német nyelvre maga taníttatta. Tízéves korától a debreceni Dóczi Gimnáziumban alkalmat nyílt német tudása tökéletesítésére. A francia és latin nyelv tanulásában örömet lelt. Legkedvesebb tanárnője a fiatal Némediné dr. Dienes Éva a nyelvtanításon túl a magyar és német irodalom értékeiről tartott órái magával ragadták a fogékony lelkű diáklányt, aki az ő példáját követve határozta el, hogy a pedagóguspályát választja élethivatásul. A sikeres és eredményekben gazdag középiskolás éveinek vége szakadt, amikor családjával együtt a deportáltak sorsára jutott. Utóbb övéitől elszakítva munkaszolgálatos csoportba került. Nem szívesen beszélt a megpróbáltatásokról, de egy bécsi utunk alkalmával, betérve a Stephans-dómba, elmondta, hogy a romeltakarító munkájuk közben indult légítamadáskor a templom nyújtott számukra oltalmat és menedéket. A Gondviselés kegyelmének tekintette, hogy megmenekült a biztos haláltól. Számára a háború vége valóságos szabadulást hozott. Hosszú és gyötrelmes út után tudott hazatérni, családjával újra találkozni.

Az inséges idők arra ösztönözték, hogy munkát keressen, gyors- és gépiró tanfolyamot végzett, de közben a közállapotok valamelyes javulása lehetővé tette, hogy befejezze gimnáziumi tanulmányait. 1948-ban érettségi vizsgát tett és még azon év őszén beiratkozott magyar–latin szakra a Debreceni Tudományegyetem Bölcsész Karára. Népi kollégistaként bekapcsolódott az egyetemi ifjúság demokratikus mozgalmába, ahol megismerte a felsőbb éves kollégium-igazgatót, Veress Gézát. A rendkívül szép és okos Lőrinczi Anna és a hányatott sorsú fiatalember hamar egymásra talált, 1949 őszén házasságot kötöttek.

Ez az esztendő más változást is hozott: ekkor szüntették meg a vidéki egyetemeken a latin és nyugati nyelvszakokat. Annusnak is új szakot kellett választania, természetesen a történelem szak mellett döntött, hiszen ekkor már férje a Történeti Intézet tanársegéde volt.

Rövidesen feloszlatták a népi kollégiumokat, s ez lakásgondok elé állította a fiatal párt. Mire első kislányuk megérkezett, sikerült egy kisebb lakáshoz jutniuk. A fiatal édesanyját erősen igénybe vette a tanulás – mindig a legjobb eredményre törekedett – szerencsére általában akadt a családban vagy a baráti körben valaki, akitől a legszükségesebb segítséget megkapta.

A sors nem kényeztette el őket: 1951 nyarán (máig ismeretlen okból) Veress Géza elvesztette egyetemi állását. Az új munkahely alacsonyabb fizetéssel járt, ezért sürgetővé vált Annus elhelyezkedése, mielőtt még a történelem szakot befejezhette volna. Az 1952/53-as tanévet már az **Építőipari Technikum** tanáraként kezdte, közben sikerült befejeznie egyetemi tanulmányait, és 1953-ban átvehette magyar–történelem szakos középiskolai tanári oklevelét. Ebben az időben dr. Dobó Árpád volt a Technikum helyettes igazgatója, maga is ismert történész, aki szeretettel, megértéssel fogadta a fiatal tanárnőt, támogatta munkáját.

A diákság döntő többségét vidékről származó fiúk alkották. A sok férfi mérnök-tanár között üdítően hatott rájuk a kedves fiatalasszony, aki 1953-ban már második gyermekét várta.

Az újabb kislány érkezése rövid időre vonta el a tanítástól, hiszen akkoriban csak néhány hét volt az anyasági szabadság. Családi teendőit, munkájával kapcsolatos kötelezettségeit mindig a legnagyobb odaadással teljesítette. Halomszámra hordta haza a magyar dolgozatokat, amelyeket éjszakába nyúlóan javított. Mind a két szakját több évfolyamon és több osztályban tanította. Ebben az iskolatípusban a közismereti tárgyak viszonylag alacsony óraszámot kaptak, és a használatban lévő tankönyvek sem voltak a legjobbak. Igényesen készült óráira, kiemelte az adott tananyag lényegét. A legfontosabb adatokat felírta a táblára, hogy a diákok is rögzíthessék füzeitükbe. Nevetve mesélte, hogy tanítványai – fiú létükre – szépen írtak, de a helyesírással kapcsolatban sok volt a javítani való. Közérthető, választékos stílus jellemezte magyarázatait. Egykori kedves tanítványa, a „szőke” Kiss Júlia évtizedek múltán is fel tudta idézni szép verselemzéseit, fogalmazásaikhoz adott jótanácsait. Ő mesélte, hogy nagyon szerették, a fiúk is megszelídültek az óráin, kicsit mindnyájuk édesanyja tudott lenni. A feleltetések alkalmával következetesen kérte számon a legfontosabb tudnivalókat. Nem osztogatta a rossz osztályzatokat, inkább újabb alkalmat adott a feleletre.

Különös adottsága volt, hogy halk beszédével csendet tudott teremteni.

Tanári pályája kezdetén még alig találkozott neveletlen diákokkal. Az 1950-es évek vége felé tapasztalta, hogy egyre gyakoribbá váltak a fegyelmezetlenségek. Megértéssel, türelemmel, jó szóval igyekezett úrrá lenni a helyzeten, de – mint elmondta – kezdte elveszteni a reményt, hogy a változást kezelni tudja.

A technikai tantervben háttérbe szoruló közismereti tantárgyak – a történelem és magyar óráinak – csökkentett száma miatt egyre több adminisztrációs feladatot kapott. Családi gondjai is szaporodtak, mert szülei, akiktől a legtöbb segítséget kapta, 1956 után nyugatra távoztak. Lassan érlelődött benne a gondolat, hogy elhagyja a tanári pályát. 1962-ben egykori történelemprofesszora hívta fel a figyelmét a **Debreceni Egyetemi Könyvtárban** adódó álláslehetőségeire.

Röviddel könyvtári bemutatkozása után, 1962. november 16-án kinevezést kapott előbb a könyvtár feldolgozó, majd a Gyarapító Osztály könyvtáros státusára. Nem volt idegen számára a könyvtári munka, hiszen már a technikumban is foglalkozott az iskola könyv-állományával.

Veress Gézáné könyvtárosként sem tagadta meg pedagógushivatását, minden munkakörében megtalálta az alkalmat az ismeretek átadására. Olvasottsága, széleskörű tájékozottsága alapján szívesen vállalt szakmai továbbképző előadásokat kollégáinak könyv- és könyvtártörténeti témákról, a könyvtáros szakma jeles hazai és külföldi személyiségeinek munkásságáról. 1968 után, amikor tudományos főmunkatársként a zeneműtár vezetője lett, zenetörténeti előadásokat és lemezbemutatóval egybekötött ismertetőket tartott. Több alkalommal rendezett életmű kiállítászt zeneszerzők jubileumi évfordulóján. A Zeneműtárban nem csak az egyetemi hallgatók részesültek a zeneirodalommal kapcsolatos szakszerű tájékoztatásban, hanem a zeneművészeti gimnázium és főiskola diákjai is.

Készséggel segített az egyetemi és városi rendezvények zenei anyagának válogatásában. Kotta és lemez ritkaságok bemutatásával zenetanárok és művészek munkáját támogatta. Országosan ismert és elismert szakember volt, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Zenei Szekciójának vezetőségi tagjaként tevékenykedett. A Zeneműtárhoz kapcsolódó egyetemi és főiskolai jegyzettár szinte állandó kapcsolatban tartotta az ifjúsággal, személyesen gondoskodott arról, hogy minden kérést teljesíteni lehessen.

Történelmi alapképzettsége és helytörténeti érdeklődése vezette, amikor megszerkesztette a Debreczeni Képes Kalendárium repertóriumát és a Tiszántúl Személynév-jegyzéket.

1977-ben a legnagyobb csapás érte, ami édesanyát érhet: fiatalabb leánya, a szép és tehetséges egyetemi hallgató Anna, tragikus körülmények között elhunyt.

A legnehezebb hónapokban a Bibliográfiai Osztály védettebb területén kapott átmeneti beosztást, ahol részt vállalt a színháztörténeti kéziratok feldolgozásában. E munka közben fordult érdeklődése a színháztörténeti témák felé, ebből a tárgykörből több tanulmányt publikált a könyvtári évkönyvben.

Megbízható, segítőkész, precíz munkatárs volt, felettesei és kollégái tisztelték, szerették, népszerű volt az olvasók körében. Nyugdíjba vonulása előtt, 1981-ben osztályvezetője magas szakmai kitüntetésre javasolta. Nyugdíjasként még évekig bejárt a Kézirattárba, folytatta a színháztörténeti kutatást, részt vállalt a Tiszántúlra vonatkozó bibliográfiai adatok gyűjtésében.

Örömet lelte abban, hogy több időt fordíthat olvasásra, családjára. Idősebb lánya, az építész mérnök Judit, házasságából két gyermek született, akiknek gondozásában, nevelésében igyekezett részt venni, mindaddig amíg egészsége lehetővé tette.

Egy téli napon, a síkos járdán történt balesete után mozgáskorlátozottá vált, utóbb gondozásra szorult. 91 éves korában csendesesen távozott az életből. Szűk családi körben helyezték örök nyugalomra szeretett leánya mellé a debreceni Köztemetőben.

Munkatársa,
DR. KOROMPAI GÁBORNÉ

VINCZÉNÉ BÍRÓ ETELKA (Lupény /Hunyad megye/, 1936. 08. 08. – Budapest, 2017. 11. 23.) logopédus, tanár, beszédfejlesztő tanár

Vinczné Bíró Etelka a magyarországi logopédia nagy alakja, munkásságával nagymértékben hozzájárult a hazai szakmai beszédfejlesztés tevékenységeihez több területen. Nagy hangsúlyt fektetett a logopédia számos területére, többek között a dadogásra, gyermekkori *aláliára* és *afáziára*.

Pályaválasztásának főleg társadalmi okai voltak, illetve hatással volt rá az akkori oktatáspolitikai. Mindezek miatt kezdte meg tanulmányait az Általános Gyógypedagógiai karon, ahol szurdopedagógiai és beszédpedagógiai szakirányokon tanult. Emellett orosz nyelv és irodalom szakos tanárként is végzett. Tanulmányai során – saját elmondása szerint – nagy hatással volt rá maga Bárczi Gusztáv és Gordosné Szabó Anna, valamint Bászova Antonina Gavrilovna szurdopedagógus professzorasszony. Végül 1959-ben szerezte meg diplomáját.

1959-60-ig a **Hibásbeszédűek Állami Intézetében** logopédusként kezdett el

tevékenykedni beszédfejlesztő tanárként, mely pozícióra az Oktatási Minisztérium nevezte ki. Itt több neves logopédussal is együtt dolgozhatott, akik pályakezdőként karrierjére is hatást gyakoroltak. Hiszen rajtuk kívül csak Szegeden és Miskolcon dolgozott egy-egy logopédus, ezáltal az ország nyelvi zavarral küzdő gyermekeinek ellátását túlnyomó részben ők végezték. Munkatársai voltak: Jónás László (igazgató), Weszelovszky Lajos (igazgatóhelyettes), Szabó László és Lászlóné, Győrffy Pálné, Laczik Imréné, Szél Zoltánné. A logopédusi munka mellett orosz nyelvet tanított a **Vakok Állami Intézetében**.

1960-64-ig **Kőszegen, az Országos Gyógypedagógiai Intézet** első vezetőjeként a bentlakásos logopédiai tagozat kialakításával foglalatoskodott. Emellett Gyógypedagógiai Vizsgáló Laboratóriumot hozott létre és vezette azt. A kőszegi általános fiúiskolában orosz nyelvet tanított.

1964-78-ig a **Budapesti Beszédjavító Intézet** logopédusa, majd a **BGGYF gyakorlóiskolai** vezetőtanára volt. 1974-től a **Fővárosi Beszédjavító Intézet** igazgatóhelyettese, majd 75-től az intézmény igazgatója lett. 1974-78-ig mellékállásban az **Országos Pedagógiai Intézet** logopédiai szaktanácsadója volt. 1978-1990-ig az Országos Pedagógiai Intézetben a Gyógypedagógiai Osztály vezetője, és a gyógypedagógia, valamint a logopédia tartalmi fejlesztésének felelőse. 1984-től a Tantervfejlesztési Igazgatóság igazgatóhelyettese volt. Ez idő alatt mellékállásban óvodai logopédusként és retorikatanárként dolgozott.

- 1978-88-ig a Gyógypedagógia című szakmai- módszertani folyóirat főszerkesztője.

- 1990-től az **Országos Közoktatási Intézetben** tudományos főmunkatárs.

- 1991-96-ig ugyanitt az OKI fejlesztési központ igazgatóhelyettese lett.

- 1998-tól a **Budapesti Tanítóképző Főiskola**, majd **ELTE Tanítóképző Kar** óraadó tanáraként is munkálkodott, dislexia fakultáció keretein belül.

Ezenkívül 1999/2000. tanévben a Bölcsészettudományi Karon, kommunikációs szakon retorikatanárként, illetve 1999-től 2001-ig TIT beszédtechnikai tanfolyamainak vezetőjeként, és Kertész Zsuzsa személyiségfejlesztő képzésein beszédtechnikai előadóként is tevékenykedett. 2001-től a SINOSZ és az ELTE jeltolmács képzésében is részt vett tankönyvírói és beszédtanári minőségben.

A média különböző szinterein is megjelent beszédtanárként:

- 1978-tól 2002-ig a **Magyar Rádió** beszédtanára

- 1993-tól a **Magyar Televízió** beszédtanára

- 1997-től a **Duna Televízió** beszédtanára

2011-től részt vett az MTVA külhoni továbbképzésein történő beszédoktatásban. Utolsó éveiben az MTVA beszédtanáraként tevékenykedett. Lelkesen mesélt munkájáról.

Szakmai életútjának állomásai során igen sok eredményes munkatevékenységben, fejlesztésekben vett részt. Segédkezett az első magyar bentlakásos logopédiai iskola megszervezésében és vezetésében: egy dadogó és egy diszláliás osztállyal 1960-ban Kőszegen. Fontosnak tartotta ezen kívül a dadogással kapcsolatos kutatásokat, ezáltal részt vett a dadogás intenzív terápiájának kidolgozásában, alkalmazásában és a módszer továbbadásában/tanításában, melyet „*A Dadogás intenzív terápiája óvodáskorú gyermekeknél*” című írásában fejtett ki bővebben. Adaptálta, bevezette hazánkban a logopédiai ritmikát, melyet a már említett terápiájában is sikerrel alkalmazott. A logopédia e területe iránt érzett elköteleződését igazolja a témában született számos publikációja is. *Pl. A „nehéz hangok” felnőtt dadogók beszédében, Figyelem és beszédteljesítmény dadogóknál, A dadogás intenzív terápiája óvodás korú gyermekeknél I., II., Én is tudok beszélni 2. (Munkatankönyv dadogó kisgyermekek számára).*

Együttműködött a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola Fonetikai és Logopédiai Tanszékével különböző kutatásokban, illetve a szűrővizsgálatok módszereinek kidolgozásában. Továbbá beszédtechnika tesztet dolgozott ki a PREFER számára, és részt vett a beszédjavító intézmények nevelési és oktatási tervének, koncepciójának főszerkesztésében és írásában.

A TANÉRT-nél különböző logopédiai didaktikus játékok és taneszközök kidolgozásában és gyártásában is részt vett, illetve segédkezett az értelmi fogyatékos tanulók logopédiai kezelésének módszertani kifejlesztésében, melyről *Képes beszédlottó* Taneszköz és tanszerismertető TANÉRT 1985 Tanszerismertető sorozat című művében olvashatunk.

Az ő nevéhez köthető a *Mesevilág program*, amelynek keretein belül a számítógéppel segített olvasástanítás módszertani kérdéseit dolgozta ki, és fejlesztő programjának metodikáját szakértette. A Kossuth Kiadó gondozásában jelent meg az első kötet és szoftver 1997-ben.

Komplex logopédiai és beszédtechnika tanfolyamokat vezetett a Fővárosi Pedagógiai Intézetben.

Pályája során feladatai közé tartozott a logopédia és a beszédtechnika "tantervesítése" a NAT és a Fogyatékos tanulók iskolai oktatásának irányelve szellemében (az anyanyelvi integrációs gyakorlat, az óvodai nevelés és az iskolai oktatás egyéni anyanyelvi nevelés területe a nagyothallók valamint a beszédjavító iskolák/osztályok anyanyelv és kommunikáció tantervének megírása (1-4. évfolyam, 5 tanév).

Továbbá logopédiai továbbképzések, előadások és tanfolyamok vezetése, műfajcentrikus médiakommunikációs tréning vezetése (Duna Televízió) is kötődik a nevéhez.

Élete utolsó éveiben a beszédtanári tevékenység mellett a *hangzó beszéd vizuális érzékelése* témán dolgozott. Célja az általa összeállított, alapozó szájról olvasási gyakorlatokkal, a hagyományos logopédiai munka segítése volt. A szakmában leginkább az foglalkoztatta, hogyan lehetne a logopédia tudományos alapjait szélesíteni, illetve a már elért eredményeit fokozni. Beszédtanári tevékenysége teljes mértékig ezen irányú tartalmakban nyilvánult meg. Pozitívan vélekedett a szakmáról, jónak tartotta a logopédiai képzés megújulását, a tanári és a terápiás képzés differenciálását. Elismeréssel tekintett a szakmai egyesületek működésére, és az általuk szervezett konferenciák, továbbképzések és nemzetközi szakmai kapcsolatok bővülésére. Továbbá arra, hogy a szakma túllép az oktatásügy keretein és ki tudja terjeszteni működését a felnőtt korú népességre is, hiszen a fejlődés feltétele a logopédiai ellátás szervezeti kereteinek bővítése, beépítése az egészségügyi ellátás korai fejlesztési terápiájába és a felnőtt korúakról való gondolkodás rendszerébe.

Munkájának nagyságát rengeteg publikáció bizonyítja. Ezek felsorolására nincs mód ebben az írásban, csupán néhányat emelünk ki a magyar, szlovák, lengyel és német nyelvű publikációs listából. (a szerk.)

- Vincze Tamásné, Montágh Imre, Seper Jenő: A gyakori beszédhibák. Tanítók kézikönyvtára 4. /szerk.: Szabó László / Tankönyvkiadó, Bp. 1969.
- Vincze Tamásné: A „nehéz hangok” felnőtt dadogók beszédében. In: A beszéd és zavarai /tanulmánygyűjtemény / szerk.: Vassné Kovács Emőke és Subosits István Tankönyvkiadó, Bp. 1971.
- Vincze Tamásné: Az írás, olvasás zavarai és a beszédhibák. In: Tanulmányok a gyógypedagógiai módszertan köréből /szerk.: Subosits István/ Tankönyvkiadó, Bp., 1973
- T. Vincze – A. Csetneky: Aufmerksamkeit und Sprachfachigkeit bei Stotterern. Separatum. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1976.

- Vincze Tamásné: Niekoľko metodických otázok pri používaní logopedických textov. In.: Aktuálne problémy detí s poruchami reci a citania /S. Vasek a kolektív/ Slovenska Pedagogické Nakladateľstvo. Bratislava, 1979.
- Vinczéné Bíró Etelka – Mérei Vera: Dadogás I. /Etiológia és tünettan/ Főiskolai jegyzet. Tankönyvkiadó, Budapest, 1979.
- Vinczéné Bíró Etelka: A logopédiai munka tervezése és a felkészülés módszertani kérdései. In: A logopédiai munka módszertani kérdései. /tanítási tervezetek gyűjteménye, szerk. Gereben Ferencné/. Tankönyvkiadó, Budapest, 1982.
- Vinczéné Bíró Etelka: Beszédművelés, beszédjavítás a magyar közoktatási rendszerben. In: Tíz éves a Magyar Gyógyypedagógusok Egyesülete. Tankönyvkiadó, Budapest, 1983.
- Etelka Bíró-Vincze: Inhaltliche Fragen von Erziehung und Unterricht in der ungarischen Heilpädagogik. In: Trends und Perspektiven der ungarischen Heilpädagogik /Bachmann, Walter – Mesterházi Zs. /Hrsg./ Giessener Dokumentationsreiche Heil- und Sonderpädagogik Band 11. Giessen, 1990.
- Vinczéné Bíró Etelka: A dadogás terápiája. Tankönyvkiadó, Budapest, 1991. 106 p.

Amennyiben munkásságára és megjelent műveire a luchsingi felosztás szerint tekintünk, láthatjuk, hogy a logopédia minden területével foglalkozott, de kiemelkedő fontossággal tekintett az artikulációs zavarokra, beszédritmus-zavarokra és a centrális zavarokra.

Díjak és kitüntetések:

Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1969) logopédusi munkáért • *Kempelen Farkas Emlékérem* (1976) az év legjobb logopédiai előadásáért • *Bárczi Gusztáv Emlékérem* (1979) a MAGYE logopédiai tagozatának vezetéséért • *Ifjúságért Érdemérem* (1980) a retorika tanítás elismerése • *Munka Érdemrend bronz f.* (1983) a gyógyypedagógia országos reform- munkálataiért • *Török Béla Emlékérem* (1996) a nagyothallók beszéd-oktatásának tantervi megújításért • *Magyar Rádió Nívódíj* (1997) a Rádió beszédkultúrája érdekében kifejtett beszédtanári munkáért • *Palotás Gáborról elnevezett "mesterlogopédus" díj* (1998) a logopédia terén felmutatott elméleti és gyakorlati munkásságért • *Kiss Árpád-díj* (2000) a magyar pedagógia terén elért elméleti és gyakorlati eredményekért • *Sarbó Artúr-díj* (2016)

Emlékező írások jelentek meg halála után közvetlen munkatársaitól szaklapokban.

Salné Lengyel Mária, a Fejlesztő Pedagógia szaklap alapítója írta:

„Etelkához 1987 óta fűzött szoros baráti és szakmai kapcsolat. Az Országos Pedagógiai Intézet Gyógyypedagógiai Csoportjának vezetőjeként ekkor kért fel, hogy csatlakozzam hozzájuk, és legyek a logopédiai szakterület gondozója. Az OPI-ban folyó szakmai munka motorja Etelka volt. Kőszegtől Gyuláig, Somogyvártól Miskolcig minden gyógyypedagógus ismerte, tisztelte és szerette. Szakfelügyelői majd szaktanácsadói munkáját magas színvonalon a kollégák és a fogyatékos gyermekek/tanulók érdekében végezte. Ez idő alatt minden szakterülethez módszertani kiadványok készültek, iskolakísérletek indultak el a gyógyypedagógiában. Sokat utaztunk együtt vidékre – ez az idő számomra nagyon meghatározó volt. Etelkát kreativitás, nagyfokú munkabírási, széles látókör, biztos szakmai tudás, humánus jellemezte. Szakmai példaképemnek tekintettem.

Az OPI megszűnése után az Országos Közoktatási Intézet kutató gyógyypedagógusai lettünk, ahol a 90-es években széles körű tanterv-, tankönyv- és taneszköz-fejlesztési munkálatok folytak. Ebben az időben döntöttem úgy, hogy egy pedagógiai lapot indítok, és Etelka biztatása sokat jelentett számomra. A Fejlesztő Pedagógia elnevezést is együtt választottuk. Nyugdíjba vonulásáig dolgoztunk együtt, de barátságunk egészen haláláig tartott.

Vinczéné Bíró Etelka a magyar gyógypedagógia egyik kiemelkedő egyénisége volt. A gyógypedagógia szakterületén végzett elméleti és gyakorlati munkássága meghatározó a továbbiakban is. Eljárásokban, módszerekben, számtalan szakanyagban és szakkönyvekben testesül meg tudása, és szakemberek sokasága őrzi emlékét.”

„A Kisgyermek” c. országos szakmai folyóirat 2018. évi 1. számában megjelent írásból idézzük Villányi Györgyné Jutka lapalapító felelős szerkesztő sorait:

„Az Országos Köznevelési Intézet tudományos munkatársaként dolgoztam 1995-től. Itt lett munkatársam Etelka, és azonnal szoros munka-kapcsolat alakult ki közöttünk. Az alapfeladatunk – a NAT és az Alapprogram alapján az Adatbankba kerülő minősített programokkal kapcsolatos munkálatok – mellett saját innovációs feladatot indítottunk el már 1996-ban. Képességfejlesztő programcsomag címmel sorozat indítása volt a cél.

A VILÁGOM-VILÁGOM első száma: KERESS, KUTASS NYOMOZZ! címmel jelent meg. A célzott populáció a 3-8 éves korosztály volt. Az első szám döntően a gondolkodás fejlesztését, rendszerezését szolgálta. Problémahelyzetek teremtésével, az analízis, a szintézis, az összehasonlítás, a csoportosítás, az ok-okozati összefüggések megláttatását célozta meg játékos gyakorlás formájában. A programcsomag tartalma: 3 mese, 14 játék, 1 nagyobb társasjáték, 9 számítógépes játék fopin, és egy útmutató a pedagógusoknak, szülőknek. A mesék bemutatása: a gyerekek, Bence és Borka találkoznak egy úrgyerekekkel, Marsival, akit megtanítanak a földi életre. A számítógépes játékok világa fordított: a gyerekek utaznak az űrlénnyel a kozmikus világba, és az mutatja be nekik a maga világát. A szöveges, illusztrált mesék minden oldalához egy külön is játszható fejlesztő feladat (játék) kapcsolódik. A lemezmellékleten 9 saját készítésű számítógépes játék található.

A terv megvalósult, az első programcsomag 1997-ben megjelent a Kossuth Kiadó gondozásában. Sajnos csak egy kötet jelent meg, de ez a munka összekovácsolta tevékenységeinket, és sokat tanultam ebből a kapcsolatból. Elkötelezettsége, munkabírása és tudása példa értékű volt számomra. Hálás vagyok a sorsnak, hogy munkatársa lehettem.”

Emlékét ápolva Vékássy László és kollégái kezdeményezésére a Gyógypedagógia Fejlesztéséért Alapítvány együttműködésével és több támogató hozzájárulásával emléktábla avatására került sor Vinczéné Bíró Etelka egykori lakóházánál 2019. február 10-én.

Vinczéné Bíró Etelka kiemelkedő gyógypedagógiai tanár, a Fővárosi Beszédjavító Intézet egykori igazgatója, az OPI és az OKI vezető munkatársa, a dadogás terápiájának elméleti és gyakorlati művelője, a Dadogás jegyzet társszerzője, számos logopédiai témájú publikáció írója, a Magyar Rádió és a Magyar Televízió beszédtanára volt.

VILLÁNYI GYÖRGYNÉ
Budapest

VOLLAY ELEMÉR (Debrecen, 1946. 08. 30. – Debrecen, 2019. 04.13.) tanár, iskolaigazgató

*„Életünk célja, hogy szolgáljunk, együttérzést és segítőkészséget tanúsítsunk mások iránt.”
(Albert Schweitzer)*

Ötgyermekes család második gyermekeként született. Édesapja, Volla Elemér postatisztviselő, főfelügyelő volt, édesanyja, Szilágyi Zsófia szintén a postán dolgozott. A gyerekek születése után a háztartást vezette, gondoskodott a családról. Háziipari bedolgozóként gépi hímzést vállalt, hogy kiegészítse az édesapa jövedelmét. A nehéz anyagi helyzetben is nagy szeretettel nevelték gyermekeiket, és valamennyit diplomához juttatták. Arra tanították őket, hogy a tudás olyan kincs, amit senki nem vehet el.

Tanulmányait Debrecenben végezte, az általános iskola elvégzése után a Tóth Árpád Gimnáziumban érettségizett. Érettségi után előfelvételiként egy évig volt katona. A nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolán kombinált képzésben szerzett diplomát matematika–műszaki ismeretek és gyakorlatok szakon, 1967-ben részdiplomázott, majd 1969-ben kapta meg a diplomáját. A főiskolán ismerkedett meg a matematika–fizika szakos Hankó Erzsébettel, akivel 1967-ben házasságot kötött, ami egy életre szólt. 52 évig jelentett valódi összetartozást, egymás kiegészítését. Két gyermekük született, Tünde és Csaba, akik négy lányunokával – Nikolett, Brigitta, Renáta, Eszter – ajándékozták meg őket.

A fiatal házaspár **Csökmőn**, az **Általános Iskolában** kezdett tanítani.

1969 szeptemberében kerültek **Nádudvarra**, a **2. sz. Általános Iskolába**. Volla Elemér itt kezdett tanítani, végzettségének megfelelően matematikát, de párosult hozzá az 1969–70-es tanévben a kémia, az 1970–71-es tanévben a fizika. Az iskola vezetősége bátran bízhatott rá minden olyan feladatra, ami a matematikához kapcsolódott, mert mindenhez „érzéke” volt. Először magát a tantárgyat szerettette meg, megmutatva annak logikáját, hasznosságát. Pedagógiai, vezetői pályafutása Nádudvaron teljesedett ki.

1972-ben – 26 évesen – megbízták az **1. sz. Általános Iskola** igazgatóhelyettesi teendőivel. A Nádudvaron működő két általános iskolát 1977-ben összevonták, ekkor gazdasági igazgatóhelyettesi, 1982-től általános helyettesi kinevezést kapott, majd 1985-től megbízott igazgató lett. 1986-ban nevezték ki igazgatónak. Vezetői munkáját nyugdíjba vonulásáig, 2006-ig látta el teljes ambícióval, minden energiájával. Összesen 34 évig dolgozott a nádudvari iskola vezetésében, ezzel iskolatörténelmet írva Nádudvaron. Munkáját köztisztelet övezte, és többször kitüntetéssel ismerték el.

- 1987. Kiváló Munkáért miniszteri kitüntetés
- 1999. március 15. Kövy Sándor díj
- 2006. január Pedagógus Szolgálati Emlékérem
- 2006. március 15. Pro Urbe emlékérem
- 2006. címzetes igazgató

Ennyi év az oktatásban is történelem. Reformok jöttek, módosultak, innovatív hajlama mindig a megújulásra készítette. Közoktatási törvény módosítása, a NAT, kerettanterv, minőségfejlesztés bevezetése közben az általános iskola nem veszítette el saját arculatát. Arra törekedett, hogy a Nádudvarról elkerülő gyerekek ne szenvedjenek hátrányt, megállják a helyüket, az iskola gyerekközpontú intézmény legyen, ahol a legfőbb érték a gyermek. Ebben

az objektív tényezők is szerepet kaptak: új iskolaépület, a régiek felújítása, sportcsarnok megépítése, nyelvi labor, számítástechnikai termek, napközis konyha bővítése.

A nádudvari iskola 1996-ban vette fel a Kövy Sándor nevet. Vollay Elemér a tantestület tagjaival együtt felkereste a munkásságához kapcsolódó helyszíneket, emlékeket. Megszervezte, hogy az iskola valamennyi tanulója (kb. 1000) különvonattal, átszállás nélkül eljusson Sárospatakra, a neves jogászprofesszor emlékhelyeit felkeresni. Minden évben színvonalas vetélkedőkkel őrzik emlékét és szellemiségét. Évekig a nádudvari iskola szervezte a megyei szavalóversenyt, a *Varázscseruza* alsós helyesírási versenyt.

Szorgalmazta Nádudvar testvérvárosa, Urzędów iskolájával a kapcsolatot, több tanulócsoporthoz fogadott az iskola, és utaztak innen tanulók a lengyel iskolába. Kárpátalja árvíz sújtotta területét is felkereste 1999-ben, és fogadta az iskola a település lakosaival együtt az innen érkezett gyerekeket.

Nagy dolog volt, ha egy tanulót az igazgatói irodába hívtak. Erre akkor került sor, ha valamilyen megyei, vagy országos versenyen kimagasló eredményt ért el, és az igazgató személyesen adta át a dicséretet. Csillogó szemmel mesélték az osztályteremben, hogy képzeljétek, kezét is fogott velünk. De még azok is megkönnyebbült sóhajjal távoztak, akik „elbeszélgetésen” jelentek meg, mert az emberség mindig átértett a számonkérésen.

Boros Lajosné 1994-től 2006-ig igazgatóhelyettesként volt közvetlen munkatársa. „Olyan emberközpontú igazgató volt, aki meglátta a tehetséget kollégában, gyerekek egyaránt. A mindennapi élettől nem szakadt el, környezetével közvetlen kapcsolatban volt. Pillanatok alatt átlátott dolgokat, összefüggésekben gondolkodott. Tudta, hogy meg kell újulni, s helyetteseit ebben támogatta, biztatta. Biztos alapokkal, stabil tantestülettel rendelkező iskolát hagyott itt 2006-ban, nyugdíjazásakor.”

Biztonságban érezte magát a tantestület is, határozottságot és nyugalmat árasztott maga körül. Soha nem szakadt el a tantestülettől, meghallgatta és meg is fogadta a kezdeményezéseket.

„Igazgatóhelyettesként közvetlen munkatársa voltam. Vollay Elemér elsősorban ember volt, másodsorban kolléga, és csak harmadszorra vezető. Bizott a tantestület tagjaiban, vezetési filozófiájának egyik gondolata az volt, hogy meg kell teremteni a körülményeket, és hagyni kell a tantestületet dolgozni. Bármikor, bárki számíthatott rá, mások segítése fontos szempont volt az életében” – emlékezett vissza *Beke Imre*.

„Tanárként szemléletet adott, igazgatóhelyettesként összetartó erő volt a tantestületben, igazgatóként empátikus, képviselőként együttműködő” - összegzett *Korcsmáros Sándor*, aki együtt dolgozott vele életének minden területén.

Demokratikus vezető volt, aki tiszteletet vívott ki a tanulóktól, az iskolai dolgozóktól és a város lakóitól. Ennek a bizalomnak köszönhetően négy ciklusban volt önkormányzati képviselő. Igen fontosnak tartotta ezt, hiszen így még többet tehetett a gyerekek nyugodt, biztonságos oktatásáért és a település fejlődéséért. Tevékenykedett a pénzügyi bizottságban, de tagja volt az egészségügyi és kulturális bizottságnak is.

A *Nádudvari Hírek* munkatársai 1998-ban megkérdezték tőle, van-e sorrend: tanítás vagy vezetés? *„Van sorrend. A mai napig a tanítás és a nevelés az elsődleges, de úgy érzem, ha a tantestület bizalommal van irántam, az arra kötelez, hogy a tapasztalatokat, melyek az évtizedek alatt összegyűltek, a vezetői munkámban is hasznosítsam. Van egy régi latin mondás: »Age quod agis. Figyelj arra, amit csinálsz!« Ezt mindig szem előtt tartom. Akkor is, ha tanítok, akkor is, ha vezetői teendőimet végzem, vagy éppen települési képviselőként dolgozom.”*

Húsz évig tagja, majd vezetője volt a Püspökladány és környéke általános iskolai igazgatói munkaközösségének. Iskolai munkáján kívül számos más területen is részt vett Nádudvar életében. A dolgozók esti iskolájában sok felnőttet segített abban, hogy befejezze az általános iskola hiányzó osztályait. A termelőszövetkezet dolgozóinak szervezett esti gépkezelői oktatáson sok éven át fizikát, műszaki ismereteket tanított.

Évtizedeken keresztül oktatott KRESZ tanfolyamokon, ahol nagy szakértelemmel segítette nádudvariak százait a biztonságos közlekedési ismeretek és a jogosítvány megszerzéséhez. Szerteágazó munkájának része volt a Magyar Honvédelmi Szövetség által szervezett szakköri munka is, ahol céllovészteret és egyéb honvédelmi ismereteket oktatott az érdeklődő fiataloknak.

Nagyné Bokor Ibolya emlékei: „Gyerekként matematikaversenyre kísért Püspökladányba, főiskolásként nála töltöttem a pedagógiai gyakorlatomat, a jogosítványom megszerzésekor nála tettem sikeres KRESZ vizsgát, több tantestületi kiránduláson szereztünk közös élményeket. Meghatódva emlékszem vissza, amikor tanítási időben lehetővé tette, hogy a családommal együtt részt vehessek egy külföldi kiránduláson. Amikor megköszöntem, azt mondta: »Örülök, hogy segíthettem.« – És valóban! Nemcsak mondta, ő valóban tudott örülni mások örömeinek.”

Nagyné Lantos Mária visszaemlékezése: „Ötvennél is több éve, hogy a nádudvari általános iskolában megjelent egy magas, dús hajú, köpenyes tanár, hóna alatt vonalzókkal, körzőkkel. Minden osztály azt szerette volna, ha hozzájuk megy. Hozzánk jött! Tizenévesként hamar megtaláltuk vele a közös nevezőt minden szempontból. Szigorú volt, de kedves, jó humorral tartotta óráit. Olyan nyelvezettel magyarázott, hogy mindenki megértse. Nekem ez egy életre szóló szerelem lett a matematikával, mert ő felismerte, hogy az egyszerű, paraszti sorból jött kislány jó logikával van megáldva, ezért sok pluszfeladatot adott, versenyekre nevezett be. A diplomám megszerzése után visszamentem Nádudvarra tanítani, ahol megtapasztaltam, hogy vezetőnek is empatikus, nyílt, őszinte ember. Felnőttként is beültem hozzá, mint tanuló. Nagyon érdekesen tanította a KRESZ-t, látszott, hogy az autó és az autóvezetés nagy szenvedély az életében. Engem ért a megtiszteltetés, hogy nyugdíjba vonulásakor a tantestület nevében elbúcsúzzak tőle, s annyi év után bevalljam, hogy mi lányok titokban mind szerelmesek voltunk a fiatal matektanárba. Én akkor sokkal-sokkal több évet kívántam neki békében, boldogságban, mint ami adatott.”

Volt tanítványa, Bukorné Forgó Ágnes idézte fel emlékeit: „5. osztályban, az első matematika órán bejött egy barna köpenyes tanár bácsi, a keze krétás volt. Már a megjelenése tekintélyt parancsolt, amikor beszélni kezdett, hangja határozott, kedves volt. Azokról a matematikai törvényszerűségekről beszélt, amelyeket már az ókorban ismertek, és ma is érvényesek. Ezek a példák egyből megszerettették velem a matematikát, a későbbi tanulmányaim és tanításaim során sem értettem, mi nehézség van ebben. Szakkörre invitált bennünket,

A nagyapától örökölt vándorfokos minden kirándulásra elkísérte. Középen a feleségével

négy évig heti rendszerességgel mentem örömmel. Országos versenyeken vettünk részt, amely a továbbtanulásomat is segítette. Majd tanulmányaim végeztével kerültem vissza hozzá, ő mint igazgató, én mint kezdő pedagógus. A munkánk során soha nem éreztem, hogy ő a főnököm, mindig emberséggel, megértéssel, tisztességgel fordult felém. Nagyszerű ember volt. A tekintélyét a szerénységével érte el. Kölcsönösen tiszteltük egymást, bizalommal fordulhattam hozzá problémáimmal. Egyik alkalommal óráközi szünetben átugrottunk a cukrászdába a kolléganőmmel (akkor ez még nem számított lógásnak) és szembe jött velünk az utcán. A szívem kicsit bedobogott, de mosolyogva üdvözöltük egymást, és mentünk dolgunkra. Csak nagyon sokára árultam el neki, hogy akkor bizony munkaidőben voltunk. Ő csak elmosolyodott...

A barna köpenyedben, a krétás kezeddal hirdesd a matematika szépségét az égieknek!”

Nagyon szeretett a természetbe kirándulni. Több éven át szervezett az iskola 13-14 éves gyerekeinek vándortábort. Hátára vette a hátizsákot, és irány az Északi-középhegység! Úgy állította össze az útirányt és a szálláshelyeket, hogy a legszerényebb körülmények között élő családok is ki tudják fizetni a költségeket.

Ez a természetszeretet a családon belül is megmutatkozott. Gyerekeivel, unokáival is sokszor kirándult. Hétvégi kertjében igazi paradicsomot teremtett. Tavasztól ősziig volt gyümölcs, gyönyörű park, medence, játszótér. Rajongásig szerette unokáit, itt minden róluk szólt. Nem volt olyan kívánság, amit ne teljesített volna, műszaki ismereteit, barkácsoló hajlamát is hasznosítva teremtett igazi mesevilágot.

Szakmári Amália, „Ami”: „Diákként iskolai ünnepségeken találkoztam vele, s leginkább a szigor és fegyelem jutott róla eszembe. Tiszteletet, tekintélyt parancsoló pedagógus volt. Amikor Csaba párjaként bekerültem a családba, ez a kép sokkal árnyaltabb lett. A tisztelet és tekintély megmaradt, de mindezt végtelen szeretetével, önzetlenségével, gondoskodásával vívta ki. Óriási családösszetartó ereje volt pusztán a jelenlétének. Feleségét a tenyerén hordozta, még betegsége idején is óvta, érte aggódott. Kettőjük erős, összetartozó világa békét és harmóniát sugárzott. Unokáiért bármire képes volt. Barkácsolt egész nap, a műszaki kihívások, az informatika világa olyan volt neki, mintha ebbe született volna. A hétvégi kert, ahogy mi hívtuk, »Dombos« volt mindannyiunk paradicsoma. Nekünk ő Papa volt, a szó legnemesebb értelmében. Kár, hogy csak ennyit kaphattunk belőle.”

A 2007-ben megjelent Kövy krónika 1. számában megfogalmazott gondolatai ars poetica-ként is felfogható. *„A Kövy Sándor Általános Iskola nem tartozott soha az »elit« iskolákhoz, de büszkén vallhatom, hogy voltunk, vagyunk, és bízom benne, hogy leszünk »emberséges« iskola.”*

Nyugdíjazása után sem szakadt el volt kollégáitól, a Pedagógus Baráti Kör tagjaival havonta találkozott, kirándulásokat szervezett. Elégedett, boldog ember volt. Volt szomszédként, kollégaként, barátként nincs könnyű helyzetben az arcképvázlat írója, mert a saját emlékeiről terjedelmi okok miatt nem is tudott írni. Azt mondják, hogy az utazás szakítópróba. Akivel másodsor is elindulsz, arra számíthatsz. Mi sokszor elindultunk együtt... Hosszú útra is.

A betegség hirtelen jött, és gyógyíthatatlannak bizonyult. A gondos otthoni ápolás sem segített, szeretett családja körében hunyt el. A debreceni temetőben nyugszik, családja Szabó Lőrinc idézetet írt a sírkövére: *„Hogy újra légy, csak egy szó kellene, s olyan szó nincs.”*

Barátja, kollégája,
KERTI JÓZSEFNÉ
Nádudvar

W

„Hibáinkat senki sem láttatja
velünk annyira, mint a
tanítványaink.”

(Jules Renard)

DR. WESZELY TIBOR (Brád [Hunyad megye], 1936. 01. 16
– Marosvásárhely, 2019. 12. 05) tanár, egyetemi docens,
matematikatörténész, Bolyai-kutató

Édesapja, Weszely Péter építész volt a brádi MICA cég aranybányáiban. Édesanyja Altman Jolán. Ketten voltak testvérek, volt egy húga is. Elemi iskoláit Brádon végezte román nyelvű iskolában, mert akkor ott már nem volt magyar nyelvű iskola. Tanítónő nagyanyja tanította meg magyarul írni és olvasni. 1945-ben a család átköltözött Marosvásárhelyre, és ott házat vásárolt. Először a Baross Gábor utcai római katolikus elemi iskolába járt, majd a Római Katolikus Gimnáziumba, illetve átszervezés miatt annak megszűnése után a Dózsa György úti Általános Iskolába, és onnan a volt Református Kollégiumba került, amely akkor a 2. számú Fiúlíceum volt. Itt Kiss Elemér volt az egyik matematikatanára, aki nagy hatással volt rá, és egész életére beoltotta a Bolyaiak iránti érdeklődéssel. Hasonlóan nagy hatással volt rá a magyartanára, Kozma Béla, aki mint az iskola igazgatója, elérte, hogy a volt Református Kollégium ma Bolyai Farkas Líceum.

Weszely Tibor középiskolás korában nagyon szerette a matematikát. Részt vett a tartományi versenyeken, ahol szép eredményeket ért el. A Revista Matematicăsi Fizică országos diáklap és a Matematikai és Fizikai Lapok feladatkitűzője és megoldója volt.

1952 decemberében volt Bolyai János születésének 150. évfordulója. Ekkor Kolozsváron rendeztek egy kiállítást, melynek anyagát átvitték Marosvásárhelyre. Itt ki volt állítva Bolyai János Appendixe, amelyet 9. osztályos diákként megcsodált.

Érettségi után a Bukaresti Egyetem matematika–fizika karára iratkozott be matematika szakra. 1959-ben kapta meg diplomáját és gyakornoki kinevezését a Bukaresti Egyetem Matematikai és Fizikai Karának Geometria és Topológia Tanszékére. Családi problémák miatt viszont hazatért Marosvásárhelyre, és ott egykori iskolája, a **Bolyai Farkas Elméleti Líceum** tanára lett. 1963-ban az újonnan megalakult Marosvásárhelyi **Pedagógiai Főiskolán** kezdett el tanítani. 1968-ig asszisztens, 1969–1983 között adjunktus. 1971-ben szerezte meg a doktori fokozatot. Tudományos kutató tevékenysége ebben az időszakban fordult a Bolyai-kutatás felé. Ennek eredményeként sorra jelentek meg könyvei: *Bolyai Farkas a matematikus* (1974), a *Bolyai–Lobacsevszkij-geometria modelljei* (1975) magyarul is, románul is.

Weszely Tibor kiválóan beszélt románul és franciául. 1975–77 között vendégtanárként tanított **Marokkóban** a **rabati Al Laymoune Líceumban** francia nyelven. Tanítási tapasztalatait a későbbiekben otthon hasznosította. Ekkor nyílt lehetősége világlátásra, és bejárta egész Európát. Hazatérése után 1983-tól 2001-ig ismét a Bolyai Farkas Líceum tanára, majd a **Sapientia EMTE** docense lett (2001–2007).

Példaképe egykori tanára, későbbi tanártársa és jó barátja Kiss Elemér volt. A Bolyai Farkas Líceumban tanárként 25 éven keresztül oktatott és nevelt a rá jellemző türelemmel és szeretettel. Egyik legkedveltebb osztálya 1961-ben érettségizett. Weszely Tibor 20 évet

oktatott a marosvásárhelyi Tanárképző Főiskolán, 5 évig volt tanára a marosvásárhelyi Sapientia EMTE Matematika Karának. Itt mint docens magas szaktudással és lelkiismeretesen tanította a hallgatókat.

„Tudását, szerény élete kincsét önzetlenül és örömmel osztotta meg a tudásra szomjas ifjak ezreivel, tízezeivel. Kedves, mosolygós volt az arca, szelíd, barátságos a hangja, minden szavából sugárzott az értelem és a jóságos bátorítás, vigasz. Soha senkit meg nem alázott, sértő szavakkal soha nem bántott senkit.” (Öregdiákok Baráti Körének vezetősége)

„Ő volt városunkban a Bolyai-szellem éltetője és átmenekítője az ifjú nemzedéknek. Neki köszönhetjük, hogy a Bolyai-kultusz iskolánk szentélyéből sugárzik városunkra és annak minden tudományos érdeklődésű lakosára.

Számunkra Weszely Tibor, szeretett munkatársunk feledhetetlen példaképpé magasztosult, nem feledve határozott és elszánt kiállását az 1990-es években, hogy iskolánknak, a Bolyai Farkas Liceumnak állítsák vissza tiszta magyar jellegét. Visszaemlékezéseiben fájdalmasan írta: Ebből később több hátrányom származott.

Munkái jól illusztrálják az erdélyi és egyetemes tudomány és művelődéstörténet múltba visszanyúló gyökereinek azonosságát és a közös jövőbe mutató tudományos vektorok létjogosultságát.” (Schola Particula 1557. Bolyai 2000 Egyesület)

Az 1989-es romániai változások után Marosvásárhely ideiglenes tanácsának elnöke volt.

Weszely Tibor így vallott tanári tevékenységéről:

„Utólag visszagondolva egy hosszú pedagógiai pálya végére, magamat önkritikusan szemlélve belátom, hogy karrierem elején több hangsúlyt kellett volna fektetnem arra, hogy amit mondok, azt minden diák megértse. Én az elején azt hittem, hogyha szépen és hibátlanul, a tudományos követelmények szintjét megtartva a matematikát leadom, akkor azt a diákság nagy többsége megérti. Később, érettségi találkozókön viszont többen őszintén elmondták, hogy annak idején sok mindent nem értettek meg. Idővel aztán fokozatosan beláttam, hogy amennyire a téma engedi, egyszerű, konkrét példákkal kell kezdeni, nem szabad gyorsan magyarázni, a fontosabb mondatokat nem árt többször ismételni, a leadott elméleti részt példák megoldásával alátámasztani és begyakorolni. Az első években is azért a jó tanulók megértették a magyarázatomat, de nem figyeltem eléggé a gyengébb tanulókra. E hibákat észrevéve, kemény akarattal sikerült a későbbi években ezeket kiküszöbölnöm.”

A matematika és a kisellemisták (Előre, 1969. május. 17) cikkében Varga Tamás elveihez hasonlóan vélekedik arról, hogy a halmazelmélet elemeit konkrét példákön keresztül a kisiskolásokkal is meg lehet ismertetni.

Marokkói útja is sok tapasztalattal gazdagította tanári tevékenységét. Marokkóban a tanítás más módszerrel történt, mint Romániában. A francia modellt követték. Nem volt feleltetés, csak ellenőrző dolgozatokat írtattak, és ezek eredményei alapján osztályoztak. A színvonal gyengébb volt az európainál. A tovább menetelhez nem kellett minden tantárgyból átmenő jegyet szerezni, az adott félévi átlag számított. Súlyozott átlagot számítottak. A tantervi anyag kötelező volt, de a tanár választotta ki a tankönyvet.

Weszely Tibor támogatta a diákok körében végzett tehetségöndöző munkát. Részt vett a Nemzetközi Magyar Matematika Versenyen diákjaival (1994, Ungvár), feladatot tűzött ki (Paks, 1995), és előadást tartott a Bolyaiakról.

Weszely Tibor a Bolyiak bővöletében élt. A két Bolyai szelleme olyan fantasztikus hatással volt rá, hogy egész életét kitöltötte a Bolyai-kutatás. Publikációs tevékenysége több irányú volt: könyvek, könyvrészletek, szakfolyóiratok, népszerűsítő cikkek, újságcikkek. Az előadásait konferencia-kötetekben publikálta.

Bolyai Farkasról az első, a tudományt népszerűsítő cikkét még egyetemi hallgató korában írta (1956). 1957-től a kolozsvári középiskolai Matematika Lapokban publikált szakmai cikkeket. A tudománytörténeti cikkei a Korunk, Élet és Tudomány, Természet Világában jelentette meg, de számos hetilapban is publikált (Előre, Vörös Zászló, Vatra, Igaz Szó, Népűjság, A Hét).

Weszely Tibornak fontos szerepe volt abban, hogy a Bolyaik emlékezete fennmaradjon, és az egész világon elterjedjen a Bolyai-kultusz. Úgy érezte, hogy mindent megtett, amit a magyarsága megkövetelt tőle, annyit dolgozott, amennyit tehetsége és a körülmények megengedtek. Kiss Elemérrel együtt szerveztek számos, a Bolyaikkal kapcsolatos rendezvényt és tudományos előadást. Domáldon ő helyezte el az új kopjafáját Bolyai János édesanyja, Árkosi Benkő Zsuzsanna feltételezett sírhelyénél. Ott volt a marosvásárhelyi pseudoszféra felállításakor. A 2010. évi Bolyai 150, Budapest–Marosvásárhely emlékkonferencia munkájában is részt vett, nagysikerű előadást tartott.

Debrecenben sokszor járt Szénássy Barna matematikatörténész professzorral konzultálni a Bolyaiakról. Ezekbe a megbeszélésekbe én is bekapcsolódtam. Ennek egyik témája az volt, hogy van-e Bolyai Jánosnak arcképe. Kit ábrázol Adler Mór festménye, amelyről mintázták a magyar és a román postabélyegeket. Weszely Tibor volt az, aki felkérte egykori iskolatársát, Márkos Ferenc amerikai festőművészt, hogy fesse meg a dokumentumok alapján Bolyai János hitelesnek tekinthető arcképét.

Másik nagy kutatási témája az elfelejtett marosvásárhelyi tudós, Vályi Gyula életének és munkásságának a feldolgozása volt. Vályi Gyula szerepét fontosnak tartotta a Bolyai emlékek megőrzésében.

MTA Arany János-életmű díj átadása

Könyvei (magyar nyelven):

- ▶ *Bolyai Farkas a matematikus*. 1974. Tudományos Könyvkiadó, Bukarest.
- ▶ *Bolyai–Lobacsevszkij geometria modelljei*. 1975. Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár-Napoca.
- ▶ *Bolyai János matematikai munkássága*. 1981. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.
- ▶ *Vályi Gyula élete és munkássága*. 1983. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.
- ▶ *Bolyai János – az első 200 év*. 2002. Vince Kiadó, Budapest.
- ▶ *Fiú és Apa, Son and Father* (magyar és angol szöveggel) (társ szerző Makai Piroska). 2003. Válasz Kiadó, Budapest.
- ▶ *Teleki Sámuel levelezése világhírű tudósokkal*. 2003. Appendix Kiadó, Marosvásárhely.
- ▶ *Az analitikus geometria és differenciálgeometria*. 2005. Scientia Kiadó, Kolozsvár.

Az 1. és 2. könyv román nyelven is megjelent, sőt a 2. könyvet 2011-ben újra kiadták. Az 5. könyvet Manfred Stern fordította le német nyelvre, és 2013-ben Birkhäuser kiadásában jelent meg (ISBN 978-3-0346-0045-3).

Kitüntetései, elismerései:

- Korunk folyóirat Bolyai-díja (1981),

- Beke Manó emlékdíj (Bolyai János Matematikai Társulat, 1984),
- Romániai Magyar Pedagógusok Szövetsége Ezüstgyopár díja (1999),
- Marosvásárhely díszpolgára (2007),
- MTA Arany János-életműdíj (2013),
- Magyar Érdemrend tisztikeresztje (2018).
- A Beke Manó emlékdíjat 1983-ban ítelték neki, de csak 1984-ben tudta átvenni a Rátz László Vándorgyűlésen Tatabányán.

A Magyar Érdemrend tisztikeresztjének laudációjában a következő hangzott el: „Weszely Tibor kutatásai és feldolgozása eredményeként évtizedek óta egyik kiemelkedően neves szerzője a Bolyai-literatúrának. Az elmúlt évtizedekben könyvei és könyvfejezetei mellett tudományos és tudománynépszerűsítő matematikai és tudománytörténeti témájú cikkei jelentek meg hazai és külföldi napilapokban és folyóiratokban, ezenkívül számos magyarországi erdélyi és romániai, Egyesült Államokban, kanadai és más külföldi konferencián tartott előadást. Kutatásai és feldolgozásai erősítették azt a szemléletet, hogy Bolyai János életműve a kivételes tehetség, a nemzetközileg is legmagasabbra értékelt tudományos alkotás jelképe hazánkban és a világban. Nem véletlen, hogy tudományos munkássága ösztönzően, néha vitát is gerjesztve hatott az elmúlt három évtized Bolyai-kutatására, a tudomány- és a matematikatörténeti kutatásokra, az új dolgozatok, monográfiák sorának megjelenésére.” (Székelyhon)

Néhány véleményt idézek Weszely Tibor munkásságának értékeléséből:

„Munkám bizonyos szempontból túllép a szigorúan matematikai vizsgálódás határain. Az összkép érdekében nem maradhattam és nem is maradtam pusztán a matematikai gondolatok számbavételénél.” (Weszely Tibor: Bolyai Farkas a matematikus)

„Valahányszor találkoztam Weszely Tiborral beszélgetéseink témája szinte mindig az lett, hogy különböző mélységeikig gondolatot cseréltünk Bolyai János személyéről, életpályájáról, világhírű művéről és hatásáról a modern matematikára, a fizikára és a művészetekre.” (Ács Tibor)

„Nagylélegzetű munkája – Bolyai János matematikai munkássága – a szakemberek és a nagy közönség körében is osztatlan sikert, igazi elismerést aratott. Könyvét néhány nappal a megjelenése után már nem lehetett megvásárolni. Összefoglalta és hozzáférhetővé tette Bolyai János matematikai műveit. Olvasmányosan, jó stílusban, érthető magyarázatokkal. A legjobbkor látott napvilágot, nagy szükség volt rá. Megírása bátor tett volt.” (Kiss Elemér)

„Weszely Tibor könyve melegen ajánlható minden olyan olvasónak, aki áttekintést akar kapni Bolyai János matematikai teljesítményéről a legújabb kutatások fényében, és jóformán egyetlen hozzáférhető forrásmunkaként azoknak, akik Bolyai János írásait (ha nyelvileg nem is, de tartalmilag) eredeti formájukban kívánják tanulmányozni.” (Császár Ákos akadémikus)

„Weszely Tibor könyve kiszabadította Bolyait a paralelák börtönéből, s megmutatta azt a mérhetetlenül tágasabb teret, amit lángelméje túl a paralelákön a matematikai gondolkodás egész világába nyitott.” (Benkő Samu)

„A Bolyai-kutatás – rossz szó, de nem találok jobbat – „beérkezett”. Külön és értelmes diszciplínává nemesedett, ahonnan – remélhetőleg végleg – kiszorultak a jó és rossz szándékú dilettánsok. Pedagógiai és tudománytörténeti remekelés, ahogyan az Appendix lényegre törően tömör paragrafusai elé felvázolja a problémátörténeti hátteret, Eukleidészről a Parallelarum Theorián át a temesvári levél új világáig, mögé pedig (az Appendix kezdeti fogadtatásának az ismertetése után) azt, ami az Appendixből kimaradt, az Appendix gondolatainak továbbfejlesztését a kéziratokban.” (Vekérdi László)

Weszely Tibornak voltak még tervei. Egy kis monográfia megírására gondolt, *Tündöklő láncszemek* címmel, amelyben híres matematikusok tevékenységét kötötte volna össze a XVIII. század közepétől az első világháborúig.

Weszely Tibor emlékére *Bencze Mihály*, erdélyi matematikatanár és költő verset írt *Lobog a pusztaság széleinél a Maros* címmel:

*Bolyai városa nem integrálható függvény!
Struktúránkban komplex számokat konjugál a fény.
Kihantolt prímszámokból felépül a Vártemplom,
Hol többváltozós logika kánonját dúdolom.*

DR. KÁNTOR SÁNDORNÉ
matematikatörténész
Debrecen

Zs

„A tanár a tanítványait soha
ne tekintse valamilyen
alacsonyabb rendű lénynek,
hanem munkatársának.”

(Sipos István)

ZSIGMOND KÁLMÁN (Makfalva, 1938. 11. 08. – Makfalva, 1996. 03. 19.) tanár

Makfalván született többgyermekes családban. Ősi makfalvi székely, nemesi levéllel többször kitüntetett gazdálkodó családból származott. Édesapja Kálmán, édesanyja Mária, földművesek. Az elemi iskolát Makfalván végezte, a középiskola 8-10. osztályát Marosvásárhelyen, az akkor éppen Rangheț nevet viselő kollégiumban, a mai Bolyai Farkas Elméleti Líceumban folytatta. Utána 1956–1958 között a Bolyai Farkas Líceum mellett működő

Tanítóképző Főiskolát végezte el.

Első kinevezését a Szováta melletti **Ilyésmezőbe** kapta, itt nyolc évig végezte nevelői tevékenységét hittel és szeretettel. Felvételizett a marosvásárhelyi hároméves Tanárképző Főiskolára, elvégezte a román-magyar nyelv és irodalom fakultást, 1967-ben tanári oklevelet szerzett. A főiskola elvégzése után családi okok miatt 1966-ban hazatért **Makfalvára**. Hat évig volt a művelődési otthon igazgatója. Ezt a feladatot is, mint minden mást, hivatásszerűen végezte. Ez az az idő, amikor az újonnan felépített kultúrotthont felavatták, beiktatták. Támogatta a színjátszó csoportok, táncscsoportok, énekkarok, zenekarok szervezését, és ő maga is mint szereplő, példamutatóan részt vett ezekben. A tevékenysége alatt működő kultúrscsoportok, művészi szavalócsoporthoz sok elismerést hoztak az iskolának, a közösségnek. Tíz évig a községi központi iskola igazgatója volt. Mint igazgató igényes és következetes volt a tanerőkkel szemben. Szerette a rendet és a fegyelmet, amit meg is követelt. Igazgatósága alatt 6 iskola és 5 óvoda működött, közel ezer tanulóval, 60 tanárral. Létrehozta a 40 tanuló befogadó bentlakást, hogy a távoli falvakból jövő gyermekek tanulhassanak. Igazgatósága alatt felépült a **Gálkerti iskola** egyik szárnya, ami legnagyobb részt közmunkával készült el.

Az iskolában dolgozó pedagógusok tevékenységét nyomon követte, segítette a munkájukban, a kimagasló eredményeket elismeréssel jutalmazta. Oktató-nevelői munkáját lelkiismeretességgel végezte, mint nevelő példaadó volt a gyermekek, a kollégák és a közösség előtt. Aktív tagja volt az irodalmi színpadnak, melyet a Fülöp házaspár szervezett, előadói képességéről és személyisége magas fokú rugalmasságáról tett bizonyosságot.

1990 után polgármesternek választották. Hat évig töltötte be tisztségét. A község a következő falvakból tevődött össze akkor: Makfalva a község központja, Kibéd, Atosfalva, Székelyszentistván, Csókfalva (az utóbbi három a mai Hármásfalu) Szolokma, Abod és Cséje. Nem volt könnyű feladat, de csodálatos munkabírással rendelkezett, és feladatának tekintette, hogy az átmeneti zűrzavaros időszakban rendet teremtsen a nem is olyan kis községben. Legnagyobb nehézségbe a földbirtokok visszaszerzésekor ütközött, de ezt is türelemmel végezte.

A polgármestersége időszakában teljesen villamosították a községet, csak Cséje

villamosítása maradt 1995-re, melyet holland segítséggel fejeztek be májusban.

A községi tanács keretében a nyolcvanas években Kibédén községi pékséget létesítettek. A jól működő pékség a község kenyérszükségletének jelentős részét látja el, saját lisztből sültött vagy szabad eladásra sültött kenyérrel. A község falvainak lakói hetente két-három alkalommal kapnak kenyeret, amikor a pékség gépkocsija az előre meghatározott helyen és órában megjelenik.

Az özvegye emlékei szerint sokszor járta a község településeit gyalog és kerékpáron. Sok minden újat be kellett vezetnie és el kellett fogadtatnia az emberekkel, de tudta ezt úgy tenni, hogy az emberek hallgattak rá, és bátran fordultak hozzá ügyes-bajos dolgaikkal.

Fontos, hogy ebben az időszakban sok külföldi, holland, illetve osztrák, belga támogató érkezett a falvakba, akik mind valamilyen ügyet támogattak a községben. A polgármester és családja nagyon sok ilyen vendéget fogadott otthonában is, emlékezik vissza özvegye. Mindez tanúskodik vendégszeretetről, és a község javát szolgáló bölcsességéről. A támogatásával születtek testvértelepülések, és elindult egy olyan kulturális élet, mely a községet méltán tette más települések követendő példájává.

A kultúra támogatásáról szólt az is, hogy Makfalva szülőtteinek, az általuk készített alkotásoknak helyet találtak a Dombi iskola termeiben: Suba László szobrász és Kusztos Endre festő és grafikus műveinek. Ebben az intézményben lelt otthonra 1994-től a makfalvi művésztelep is.

1996. március 19-én megrázó, szomorú hír érte Makfalva és Erdély számos megyéjét. A munkahelyére igyekvő és szabályszerűen közlekedő Zsigmond Kálmán tanárt, Makfalva polgármesterét egy Hargita megyei gépkocsi az út bal oldalán halálra gázolta. Március 21-én mély részvéttel temették el.

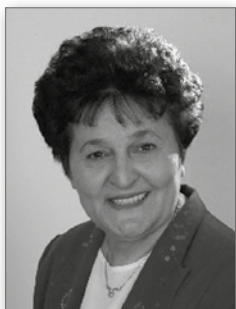
Halála előtt előkészítette az 1996. júliusi falutalálkozót, de az ő részvételét tragikus halála megakadályozta.

A marosvásárhelyi Népújság 1996-ban a következőket közölte: *„Zsigmond Kálmán, Püspökladány díszpolgára - november 30-án és december elsején Makfalván járt a testvértelepülés küldöttsége: Molnár László polgármester és Károlyi Mihály tanácsos. A vendégek különböző irodai felszereléseket hoztak a polgármesteri hivatalnak, de látogatásuk célja az volt, hogy a Pro Urbe Alapítvány és a helyi tanács javaslatára a tragikus hirtelenséggel elhunyt Zsigmond Kálmánnak, Makfalva volt polgármesterének – post mortem – Püspökladány Díszpolgára címet adományozzák. A díszoklevelet ünnepélyes keretek között vasárnap a polgármesteri hivatalban nyújtották át a néhai polgármester özvegyének.”*

Forrás: Péterfi György, Péterfi Levente (2010): A makfalvi oktatás története 1610-2010, Silvert Tek Kiadó Könyvkiadó, Marosvásárhely.

GÁLFALVI ARTÚR BÉLA
Makfalva

ZSÍROSNÉ PONGOR MAGDOLNA (Nagyléta, 1948. 04. 25. – Szeged, 2019. 01. 11.) tanító, tanár, igazgató

Pongor Magdolna dolgos nagylétai parasztszaládban, Pongor Imre és Pongor Viola középső gyermekeként született. Viola nővérével és Imre öccsével szép gyermekkoruk volt, korán bekapcsolódtak a ház körüli teendők ellátásába. A szülők öröme a gyermekek jól tanultak, az általános iskola elvégzése után mindkét lány a hajdúszoboszlói Hőgyes Endre Gimnáziumban folytatta tanulmányait. A szorgalmas, jól tanuló lányok a közösségi munkába is bekapcsolódtak. A kollégiumi évek alatt életreszóló barátságok születtek, amihez az is hozzájárult, hogy az azonos hivatás is sok találkozási adottságot adott később is.

Magdika a debreceni Tanítóképző Főiskolán szerzett tanítói diplomát 1970-ben. Abban az évben kinevezést nyert a **létavértesi 2. számú**, későbbi nevén **Irinyi János Általános Iskolába**. Ez lett pedagógusi pályafutásának egyetlen állomása. Képesítésének megfelelően az alsó tagozaton tanított 1978-ig. Ezt követően teljes óraszámban a felső tagozaton előbb magyart és éneket, majd történelmet is tanított. Minden évben ellátott osztályfőnöki teendőket is.

1981-ben felvételt nyert a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola levelező tagozatára, ahol 1983-ban történelem szakos általános iskolai tanári diplomát szerzett. Pályája során folyamatosan képezte magát, aktívan vett részt szakmai továbbképzéseken, ahol előadásokat, bemutató foglalkozásokat tartott. Elvégezte a közoktatáspolitikai speciális kollégiumot is. Pedagógusi munkáját mindvégig meghatározta a gyermekszeretet, valamint a tanított tantárgyak iránti magas szintű érdeklődés, hivatásszeretet. Sikeresen keltette fel tanítványai érdeklődését tantárgyai iránt. A tantervi követelményeken túl a honismeretre, a lakóhely történelmének, nevezetességeinek megismerésére is hangsúlyt helyezett. Ösztönözte a tehetséges gyerekeket arra, hogy különböző versenyeken, pályázatokon is kiteljesedjenek. Tanítványai továbbtanulását a szíven viselte, és tovább követte a középiskolában való helytállásukat. Örült annak, hogy több tanítványa később kollégája lett.

Vallotta, hogy *„Minden ember szeretetreméltó és tehetséges valamiben.”*

Tanítványi visszaemlékezések:

Vályi Éva tanítvány, későbbi kolléga: „Magdika néni életemet, pályaválasztásomat meghatározó ember. Gyerekként rajongva vártam a történelemórákat, mert minden tananyag valami új izgalmat rejtett, miközben nemcsak oktatott, hanem példamutatásával, szinte már anyai szeretetével, észrevétlenül nevelt is. Irányításával évről évre több iskolai kirándulás és tábor szerveződött. Törekedett arra, hogy minél alaposabban megismerjük az országunkat, ami egy kis településen élő gyermek számára nagy lehetőséget jelentett, megnyílt számunkra a világ. Életre szóló élményekkel, emlékekkel gazdagodtunk. Nemcsak szakmaisága, de embersége is egyedülálló volt. Végigkísérte, segítette pályafutásom, és rajtam kívül több tanítványáét is, nem engedte el kezünket, nyomon követte egykori diákjai életét, sorsát. Pedagógusi példája, a gyerekekhez, emberekhez való hozzáállása a mai napig követendő példaként áll előttem.”

Jákbókné Szilágyi Éva tanítvány, későbbi kolléga: „Azon szerencsés emberek közé tartozom, akik gyermekként és felnőttként is közeli kapcsolatban álltak Zsírosné Pongor Magdolnával, mindenki „Magdika néniével”. Kedvességét, jóindulatát és emberi mivoltát tanítványként és beosztottként is volt alkalmam megtapasztalni. Már gyermekéveimben is vonzott a humán terület, így Magdika néni történelemóráin lelkesen figyeltem és varázslatos

utazásokon éreztem magam, amikor egy-egy izgalmas mesét mondott nekünk a csatákról, a hőökről. Elhivatott volt, fontosnak tartotta, hogy tájékozottak legyünk népünk történelméről. Az évszámok megtanulása mellett azt is szem előtt tartotta, hogy szeressük a történelmet, igyekezett megértetni velünk annak jelentőségét. A tanórát abban az időben rendszerint szóbeli felelettel

kezdtek, amihez a legnagyobb tisztelettel, de hatalmas izgalommal kezdünk. Az is előfordult, hogy nem jutott eszükbe semmi, de Magdika néni mosolya és bátorító szavai mindenkit átsegítettek a kezdeti nehézségeken. Minden tanítványát jól ismerte, és tudta, kit hogyan kell ösztönöznie.

Közel 30 év távlatából is boldogan emlékszem vissza a történelemórák feledhetetlen pillanataira. Úgy gondolom, Antoine de Saint-Exupéry idézete illik leginkább tanári munkájának szellemiségéhez: »ha hajót akarsz építeni, ne dobold össze az embereket, hogy fát gyűjtsenek, és ne adj nekik feladatokat. Inkább tanítsd meg nekik, hogyan vágyakozzanak a tenger mérhetetlen végtelensége iránt.« A mai napig példaként szolgál számomra mérhetetlen segítőkészsége, jósága és önzetlensége.”

Tóth Jánossal kötött házasságából 2 gyermeke született: 1971-ben Judit, 1975-ben Zoltán, akiket férje halála után egyedül nevelt, taníttatott.

Kimagasló pedagógusi munkájának egyenes következménye volt, hogy 1985. szeptember 1-jétől elődjének nyugdíjba vonulását követően az iskola fenntartója a nevelőtestület 100%-os támogatásával iskolaigazgatónak nevezte ki. Ezt a feladatkört nyugdíjba vonulásáig, 20 éven keresztül látta el. Vezetői munkája során mindvégig különös érzékenységgel kezelte a Létavértesen jellemző társadalmi és gazdasági adottságokat, az abból fakadó feladatokat. Folyamatosan jól koordinálta az iskola tárgyi, eszközbeli ellátottságának fejlesztését. Igazgatósága idején vette fel az iskola Irinyi Jánosnak, a zajtalan gyufa feltalálójának nevét, akinek emlékét, szellemi örökségét híven őrzik ma is az iskola tanulói, dolgozói és a szülők.

A közoktatásban 2003-ban bevezetett képességkibontakoztató és integrációs program bevezetése előtt is kiemelt feladatként kezelte a nehéz sorsú gyerekek nevelését, felzárkóztatását, párhuzamosan a tehetség gondozással. Amikor az iskolának lehetősége volt csatlakozni a programhoz, az első között kezdeményezte nevelőtestületében azt. A tanköteles tanulók beíratásakor, osztályok szervezésekor különös gondot fordított a heterogén csoportok kialakítására, kerülve a szegregáció veszélyét.

Munkáját más területen is az innovatív nyitottság jellemezte, így az első között vezette be iskolájában a minőségbiztosítást eredményező fejlesztő tevékenységet is, ennek eredményeképpen az iskolai dolgozók magas szintű nevelőmunkát végeztek, melyet a szülők és a partnerszervezetek is elismertek. Kollégáit folyamatos önképzésre, továbbtanulásra serkentette, így teljes tantestületére jellemző lett a sokoldalúság és az új módszerek iránti fogékonyság. Szívesen helyt adott a környék iskoláiban tanító kollégák tapasztalatcsere-látogatására a jó gyakorlat bemutatása céljából. Kiváló felkészültségére, kiegyensúlyozott emberi magatartására, vezetői kvalitására a tágabb szakmai közösségek is felfigyeltek, így

2000-től a Derecske-Létavértes Kistérségben működő igazgatói munkaközösség munkáját is koordinálta. A partnerközpontúságról 2002-ben a Köznevelési Szakértői Konferencián is tartott előadást, hasznosítva saját és a 12 település önszerveződő igazgatói közösségének tapasztalatait. Nevéhez kapcsolódik az Érmelléki Iskolaszövetség létrehozása, melynek segítségével a térségben lévő, hasonló feladatokkal, gondokkal küzdő általános iskolák és óvodák együttműködésére nyílt lehetőség. Szervezte a vezetők rendszeres tanácskozásait, a pedagógusokból álló munkaközösségeket, a tehetséggondozást segítve pedig a térség diákjainak a rendszeres tanulmányi versenyeket.

A keleti régióban élő családok, gyerekek és oktatási intézmények életében nagy jelentőséggel bír a mai napig, hogy kistérségi köznevelési referensként szakmai irányításával, szervező munkájával 2005-ben létrejöhett a létavértesi székhellyel a társulás pedagógiai szakszolgálat. Így a településről nem kellett többé elutazni a szülőknek és gyerekeknek, a logopédiai, pszichológiai, fejlesztő pedagógiai szolgáltatásokat helyben vehetik igénybe.

Zsírosné Pongor Magdolnának gondja volt a különös egészségügyi gondoskodást igénylő tanulóira is. Irányításával az 1997/98-as tanévtől iskolájában bevezetésre került a gyógytestnevelés. Résztvevője és előadója volt a Magyar Gerincgyógyászati Társaság és a Magyar Testnevelési Egylet közös konferenciáinak is.

Tevékenykedése túlmutatott az iskola, az oktatás határain, hiszen a gyerekek mellett gondja volt a felnőtt lakosság érdekeinek képviseletére is. 2002-től 2006-ig települési képviselőként is aktív lakosa volt a kisvárosnak, irányította annak Oktatási Bizottságát.

Munkásságát több kitüntetéssel is elismerték. Pedagógusi tevékenységéért 1983-ban *Kiváló munkáért* elismerésben, a közösségért való elkötelezettségéért, becsületes munkálkodásáért 2006-ban „*Létavértes Városért*” díjban részesült. Nyugdíjba vonulásakor megkapta a *Pedagógus Szolgálati Emlékérmét*.

Létavértes Város Önkormányzata és annak Oktatási Bizottsága 2010-ben felterjesztést nyújtott be az oktatási miniszterhez, aki érdemesnek találta őt a *Teleki Blanka-díj* adományozására. A díjjal a nevelő-oktató, fejlesztő munka során kiemelkedő eredményességgel, odaadással végzett munkát ismerték el.

1996-ben házasságot kötött Zsíros Sándorral, akivel kölcsönösen támogatták egymást a település közeleti tevékenysége, programjai szervezésében. Kirándulásokon, baráti együttléteken, külföldi utazásokon is aktívak voltak. Örömmel fogadták a hat unoka érkezését, szívesen segítettek nevelésükben.

Magdika lakóhelye nevezetességeinek, hagyományainak ápolására is nagy figyelmet fordított. Fontosnak tartotta az iskola mögötti parkban kialakított *Irinyi Arborétum* megnyitását a gyermekek és a lakosság számára. Férjével együtt szervezői voltak az *Irinyi János Kiállítóterem* kialakításának, a helyi múzeum berendezéséhez tárgyi emlékeket adományoztak. Tagja volt a Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesületnek, több jeles pedagógus kolléga emlékéit örökölte meg a Pedagógusok arcképcsarnoka kiadványban.

Magdika hivatását lánya, Judit követte, aki Szegeden telepedett le. A családhoz való közelebb kerülés motiválta a Zsíros házaspárt abban, hogy Szegedre költözzenek.

Zsírosné Pongor Magdolna – tanító, tanár, igazgató, pedagógus, önkormányzati képviselő – mind a rábízott gyerekeknek, mind nekünk felnőtteknek példát, utat mutatott kiegyensúlyozott optimizmusával, lelkes, kitartó munkavégzésével, a legnehezebb élethelyzetekben is meglévő emberségével és a belőle áradó derűjével.

„A jó tanár a lehetőségeket mutatja tanítványainak, a könyvtár és kutatás irányába

tereli az érdeklődést, önálló véleményalkotásra és munkára ösztönöz, ugyanakkor tudásban, magatartásban, anyanyelvben, a hagyományokhoz való ragaszkodásban és gondolkodásban a tevékeny, művelt ember mintaképe.” (Németh László)

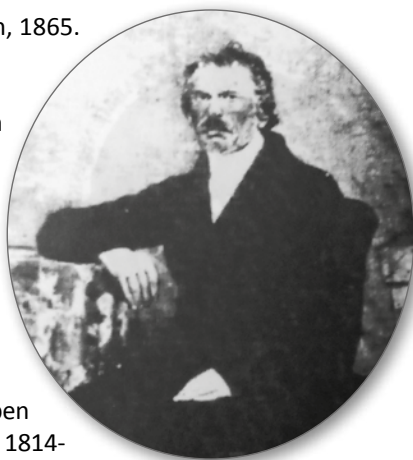
Kollégája, igazgató-utóda,
VÁLYINÉ PÁPAI VIOLA
Létavértes
és barátnője, szakértő társa,
KÁLMÁN ANTALNÉ
Debrecen

EMLÉKEZZÜNK RÉGIEKRŐL!

BEREGSZÁSZI PÁL (Debrecen, 1790. 11. 21. – Debrecen, 1865. 08. 05.) mérnök, tanár

Beregszászi Pál 1790-ben született Beregszászi István szűcsmester és Mezei Erzsébet második gyermekeként. Az 1790-es adókönyv bizonyossága szerint szerény körülmények között élhettek. 1797-től 1811-ig a debreceni kollégium diákja volt. Feltehető, hogy már ekkor megismerkedett a rézmetszetek készítésével. Beregszászi Pál diáksága idején már leáldozóban volt a rézmetsző diákok tevékenysége a kollégiumban. A legkiválóbb metszők fokozatosan elkerültek a városból. A műszaki érdeklődésű Beregszászi Pál 1811-ben beiratkozott a pesti egyetem mérnöki karára, és ott 1814-ben oklevelet szerzett. Az egyetemi évek alatt a szabadkézi rajzolás és a rézmetszést is gyakorolta. Erre egyszerű lehetősége nyílt, mert a kor legkiválóbb térképszerkesztőjével és rézmetszőjével, a püspökladányi születésű Karacs Ferencsel közeli ismeretségbe került. Karacs Ferenc – a régi debreceni diák – vendégszerető ember volt: házában sokan megfordultak a kor nagy egyéniségei közül. Így kerülhetett jó barátságba Pethe Ferencsel, Virág Benedekkel, Katona Józseffel. Karacs Ferenc biztatására – és támogatásával – tanulmányait Bécsben folytatta.

Ezután hazatért **Debrecenbe**, és földmérő mérnökként dolgozott. 1819-ben megpályázta és elnyerte a Kiss Sámuel professzor korai halála miatt megüresedett állást a **Rajz Oskolában**. *„Hites Geometra Beregszászi Pál uramnak szorgalmatossága s a rajz Tudományába való előmenetele, s arra való alkalmas voltára nézve a Magistratus és a Communitas meg lévén győződve a néhai Kiss Sámuel Úr üresen maradt Rajz Professzori hivatalra egész örömmel felveszi, s ezennel a maga részéről Rajz Professzornak kinevezi (...)”* – írja a Városi Tanács jegyzőkönyve 1819-ből.

Az építészetben való jártassága közismert volt. A város és az egyház igényelte is ezt a szakértelmet, és egyaránt támogatták munkáját, ennek ellenére sok gondja volt: küszködnie kellett a – talán tekintélyüket is féltő – mesterek közönyével, ellenállásával, s az inasok, legények hanyagságával. A nehézségek ellenére Beregszászi szakértelme, kitartása és a város akarata ezt a rajziskolát az ország hasonló intézményeinek színvonala és jelentősége fölé emelte. Itt, az egyházi tanács nagytermében tanultak a kollégium diákjai is naponta 11 és 12 óra között, a piarista gimnázium tanulói kedden és csütörtökön délután, az inasok pedig vasárnap. (A rajzórák helyszíne nem volt kedvező, megoldatlan volt a fűtés, az iskolájukból rajzóra távozó diákok sokszor el sem jutottak az órára, késve engedték el őket, a piarista diákoknak szünnapok délutánján kellett volna a rajziskolába járni, de többen elmaradtak az óráról, az időt „sétálásra és jádzásra” használták stb., stb.) A mostoha körülményekről több beadványában, jelentésében olvashatunk. A rajz és a képzőművészetek oktatása mellékstudiumnak minősült, annak ellenére, hogy az 1835. évi tanterv is elismerte fontosságukat. 1820-ban a Kollégium kuratóriuma elrendelte az építészet tanítását is. Ez főleg a mérnöki pályát választó diákok számára volt nagy jelentőségű.

Az inasoknál, legényeknél volt egy súlyos gond: bár az előírás szerint „írástudatlan fel ne vevődjön” – de a céhek és a mesterek nem mindig tettek eleget e rendeletnek. Ezt tudva értékelhetjük igazán némelyikük szorgalmát és tehetségét. Különösen az asztalos és ács

legények munkái között találunk átlagon felüli technikai tudást és ízlést eláruló rajzokat. 150 hiteles munkát őriz a debreceni Déri Múzeum.

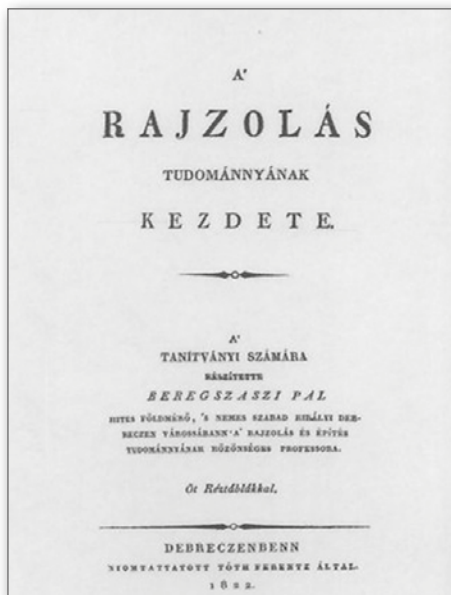
Mindezek mellett Beregszászi Pál 1833-tól a városi építkezésekre felügyelő bizottság tagja is volt. A Nagytemplom építésénél fontosnak tartották kikérni a véleményét, javaslatait elfogadták. A város rendszeresen foglalkoztatta építész szakértőként peres ügyekben. 1824-től hites földmérő a város szolgálatában. Geodéziai munkákat készített a Fűvészkerttről, a római katolikus temetőről, több térképe is készült a városról. Számos tervrajza, átépítési terve maradt fenn, műszaki ellenőre volt például a ma is álló városházának. Az ő terve alapján készült 1836-ban Csokonai Vitéz Mihály síremléke. A városi tanács tagjává választották, s tagja volt az egyház ügyeit irányító presbitériumnak is.

Beregszászi lelkiismeretes pedagógus és különösen jó tankönyvíró volt. Tanítványai számára hét tankönyvet készített az építészet és a rajzolás oktatásához. Minden könyvét a gyakorlatiasság jellemezte.

Első munkáját 1819-ben írta, címe: *„Építés tudományának azon része, melyben az Építésre teendő költségeknek számbavéve adódik elő. Az ahhoz érteni kívánók kedvéért készítette Beregszászi Pál hites földmérő. Négy réz táblákkal.”* A három részből álló mű az ábrákkal együtt óriási segítséget jelentett az építőmestereknek. Beregszászi Pál praktikusságára jellemző ez a kis részlet a könyvből: *„Mikor az ember valamely Épületet tétet, legelső kérdése is az, hogy mibe kerül? 'S kívánja tudni, hogy mennyi számú Materialét, t.i. követ, téglát, meszet, homokot, fát, vasat, 'sa 't. szerezzen össze, mit kell a Mesterembereknek, Napszámosoknak fizetni, hogy annál fogva tudhassa meg azt, léssen-e néki elegendő költsége azon Épület tökéletesen való elkészítésére...”*

1822-ben írt könyvének címe: *„A Rajzolás tudományának kezdete. A tanítványai számára készítette Beregszászi Pál hites földmérő, 's nemes szabad királyi Debreczen városában a 'rajzolás és építés tudományának közönséges professzora.”* A rajzoktatás ma is azokat a pedagógiai elveket követi, amiket Beregszászi ebben a könyvében megfogalmazott. Ragaszkodott a valóság objektív visszatükrözéséhez, utánzásához. *„(...) egyedül való tzél, hogy a Rajzolat a' Természetet mind formájára, mind színére nézve tökéletesen kövesse, úgy annyira, hogy még a' Rajzolatokhoz nem értő emberek is egy tekintettel elismerjék a' Rajzolásnak tzélját.”*

1823-ban jelent meg *„A szabad kézzel való rajzolás tudományának kezdete”* című könyve, majd 1837-ben a tankönyv második, bővített kiadása. Remek rézmetszésű ábrákkal illusztrálta a szöveget. Fokozatosan vezette be tanulóit a bonyolultabb formák ábrázolásának titkaiba. Pedagógiai elveit részletesen ismertette: ő nem művészeket akart nevelni, hanem jó szakembereket. A műszaki rajz segítségével a vonalvezetésre, az arányok betartására, a távlatok megszerkesztésére akarta megtanítani a nagyon vegyes előképzettségű és szorgalmú diákokat. A könyv ábráit minta-rajznak használták az iskolában. A díszítő elemek között sok a virág, virágkoszorú, ami már a biedermeier ízlést jelzi.

1824-ben újabb szakkönyvvel jelentkezett, ez a könyv az épületek költségvetésével foglalkozó munka folytatása. Foglalkozik benne az anyagokkal – a »Materiákkal« -, a minőség ellenőrzésével. Praktikus és alapos magyarázatot és tanácsot ad minden apró részletre.

Az ácsstanulókra gondolt 1846-ban megjelent írásával: *„Az építés tudományának azon része, melyben az épületekre teendő fedelek ismerete és rajzolása adatik elő.”* Ezt a könyvét 76 színes metszettel díszítette. A perspektivikus rajzolás tankönyve az 1859-ben megjelent *„A tárgyaknak a látszás tudománya szerinti ismertetése és rajzolása XII. Rajztáblával.”*

Beregszászi legszebb, a művészi szintet közelítő könyve 1863-ban jelent meg. Címe: *„Az építés tudományának azon része, melyben az épületek ékesítésére szolgáló oszlop rendek ismertetése és rajzolása adatik elő.”* Művéhez 46 szép kivitelű metszett táblát mellékel. A klasszicista stílus a legtöményebb formában ebben a könyvében jelentkezett.

Beregszászi Pál mérnökként nem alkotott maradandó épületeket. Sokkal nagyobb, de kevésbé látványos az ő munkájának eredménye; kiváló mérnök-tanár volt. Négy évtizeden át vezette a rajziskolát, mely irányítása alatt országos jelentőségűvé vált.

Pontos statisztika nincs, de minden bizonnyal több ezerre tehető tanítványainak a száma. Ide kell sorolnunk az inasokat, legényeket, a kollégium- és a piarista gimnázium diákjait egyaránt. Sok fiatalot indított el a mérnöki pályán, és sok kiváló építőmester, ács, asztalos tőle tanulta meg az igényes, szép munkát. Álljon itt néhány név és adat a sok ezerből:

☞ Dosnyai (Dozsnyai) Károly (1813. Debrecen – 1850. London)

Festő és szobrász. Debreceni polgárcsalád fia, tanulmányait 14 évig a város fedezte a kollégiumban. A városi tanács több képet vásárolt tőle, melyek a debreceni Déri Múzeumban találhatóak. A Sárváry Pál professzorról készült mellszobra a Református Kollégium könyvtárában áll.

☞ Dohányosi József (1800 – 1869)

Építőmester. Ő készítette a Nagytemplom úrasztalát és úrasztali korlátját, valamint a Kollégium oratóriumának, később a könyvtárnak a berendezését is.

☞ Vecsey Imre (1820. Debrecen – 1883. Debrecen)

A debreceni Kollégiumban tanult, később mint vándorlegény Bécsben és Berlinben dolgozott. 1845-től haláláig számos köz- és magánépületet épített, illetve kivitelezett Debrecenben, romantikus stílusban. Ezek közül a Csokonai Színház, a Méntelep, a Piac utca 9., 12., 23. számú házak, a Kossuth utca 7. és 9. szám alatti ház ma is áll.

Hazánkban Beregszászi Pál volt az első, aki a szakoktatással, szakképzéssel tudományos alapossággal foglalkozott. Tankönyveit – négy építészeti, három rajzoktatással foglalkozót – világos, érthető, szemléletes magyar nyelven írta. E könyvek tudományos, módszertani, pedagógiai értékei mellett az esztétikait sem hagyhatjuk figyelmen kívül. Ízlését, hozzáértését dicsérik rajzai, melyeket maga metszett részbe.

Manapság a rézmetszetet csak művészeti ágként tartjuk számon, eszünkbe sem jut, hogy a XVIII–XIX. században sokkal nagyobb jelentősége volt, elsősorban gyakorlati jelentősége, az esztétikai mellett: az oktatás korszerűsítéséhez járult hozzá. A debreceni rézmetsző diákok felkészültségét, ügybuzgalmát dicsérik ezek a lapok, melyekkel növénytani, földrajzi és egyéb tankönyveket illusztráltak, de térképeket, atlaszokat is metszettek. Ezek nagy része ma is a debreceni kollégiumi könyvtárban található. Munkálkodásukkal szép példáját adták tanárok és tanítványok együttműködésének.

Beregszászi Pál 75 évesen, 1865-ben halt meg Debrecenben. Hamvait a később felszámolt Hatvan utcai temetőből szállították át a Köztemetőbe, síremléke ma is ott található, a díszsírhekelyek között.

1991. november 21-től a korábbi 127. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet Beregszászi Pál nevét viseli.

Hogy meddig terjed Beregszászi könyveinek, pedagógiájának hatása? Ezt csak sejteni lehet. De életével azt a régi debreceni hagyományt példázza, miszerint minden újat be kell fogadni, haza kell hozni, s azzal a magyar tudományt és kultúrát szolgálni.

a Beregszászi Pál Ipari Szakközépiskola és Szakmunkásképző Intézet volt tanára
STUHÁN VERONIKA
Debrecen

A FIÚKFALVA EMLÉKE

*„Búcsúzóra magam is hadd hajtsam meg előttetek tisztelettel a fejem,
férfivá cseperedett – s már-már meg is deresedett – fiúkfalvi gyerekek!”*
Varga Domokos: Fiúkfalva 1972.

Meggyőződésünk, hogy az az alig három esztendő, mely az alább bemutatott kezdeményezésnek a történelem sodrában kijutott, drámaian rövid fennállása dacára fontos, megkerülhetetlen része a magyar, sőt az európai neveléstörténetnek. Az egykori sihederek már nem élnek. Néhányan tragikusan pusztultak el már annak idején, a nyomor, a háború maradványaként otthagytott, kalandvágó kamaszok kezében gyilkossá lett löszerek ritkították a koronatanúkat. Susztira, Kisparasztra, Bagósra, Kankulára, Fruttira, Tululura, Lesnyákra, Békára, Kacsára,

Zsupira, Rácsosra, Morzsásra, Csipkére, Jancsira, a Lázár testvérekre, Sárira és Vilire emlékezünk. Nevük most már mindörökre így 'zsvány-nevükön' marad fenn az utókorra. Így, ebben a hősie vállalkozásukat rögzítő, emlékükhöz adózó írásban is. S a történet főhőse, Mihály bá'ra, aki az első lakhely kidőlt-bedőlt épületének tűzésében lelte halálát 1944-ben. Az, hogy tudunk róluk mégis több mint 75 esztendő után, s törlesztjük a történelmi emlékezet adósságát, nos az a csaknem száz esztendősen még körünkben élő beszédes kedvű és mindmáig jótollú Pataki Gyulának köszönhető, aki szorgosan gyűjtötte, óvta a dokumentumokat a 2007-ben elhunyt feleségével együtt, Dobronay Vilnával, aki gyógypedagógus-hallgatóként a történet második szakaszában csatlakozott a tanyán élőkhez, s kötötte életét mindhalálig Gyuszi bá'-hoz. (Dobronay Vilma méltatása a Pedagógusok Arcképcsarnoka című kiadvány 2019. évi kötetében

*Karácsony Sándor előadást tart
a KIE tagjainak*

jelent meg.) Gyula bácsit – mondhatni – az a küldetéstudat tartotta életben (bár hosszú életében rajta hagyta nyomát a későbbi évek kispesti közoktatásán is), hogy felmutathassa – ha erre elérkezik az idő – a Fiúkfalva történetét.

Mi tagadás, sokáig kellett várnia. A hetvenes évek legelejére jött el az idő, hogy ifjúsági szépirodalmi alkotásban, gyerekregényben, fikcióként írja meg a történetet a hűséges barát, a szintén nehéz esztendőket megélt Varga Domokos, s ezután vetette papírra, keresett kiadót megannyi, egymás után soroló dokumentumkönyvéhez,

viszsaemlékezéseire Pataki Gyula.

A Fiúkfalvát (a csavargó gyerekek tanyáját) 1943. december 2-án alapították ezen a néven – a legszebb reményekkel és hittel – a város melletti Szepes-tanyán. (Mi tagadás, az alapítók nagyobb komfortra, erőteljesebb támogatásra számítottak, de mindez semmit nem von le abból, hogy ez a kezdeményezés fontos része volt annak a folyamatnak, amelyben a második világháború idején és azt követően gyermekintézményeket hoztak létre az alföldi nagyvárosban, Debrecenben is.)

Előzményül szolgált a reformpedagógia is. Hátterében látni kell továbbá a modern korral járó gazdasági, társadalmi, politikai struktúraváltást, a változások előidézte demográfiai, urbanizációs átalakulásokat. Azt a modern korszakot, mely megszülte a nagyvárosokat, s a nagy létszámú ipari munkásságot, egyben háborús szenvedéseket zúdított a világra.

Az előzmények között sajátos hazai vonásként jelentkezik a népi írók plebejus lelkiismerete és társadalomkritikája s Karácsony Sándor közvetlen befolyása.

Az első világháború utáni években egyre több elhagyott gyermek húzódott a városokba, így Debrecenbe is, itt remélve menedéket. Ha lopásokba keveredtek, a rendőrség markába kerülhettek. Útjuk menhelyre vagy nevelőszülőkhöz, cselédsorba vezetett. Helyzetük nyomorúságos volt, volt, aki a gázgyár füstölgő, életveszélyes gázokat lehelő, de még meleg salakdombján élte át a téli éjszakákat, más a pályaudvar környékén őgylgett, „darizott”, csomag szállítására ajánlotta magát, vagy éppen lopott – többnyire nem is maga, nem is családja, hanem idegen orgazda javára.

A Keresztyén Ifjúsági Egyesület (KIE) a fiatalok lelki, szellemi és szociális nevelését tartotta feladatának az Evangélium alapján. Debrecenben az 1920-as években létrejött egyesület a város fiataljait karitatív tevékenységre, segítő szolgálatra ösztönözte.

1935-ben a város vezetői megbízták a KIE helyi elnökségét, hogy csavargó gyermekeknek napköziotthont hozzanak létre. Helyiséget kaptak a Vágóhíd utcában. Ez volt az Utcagyermek Otthon.

Az étkezést a népkonyha biztosította, a fiatalok rendszeres foglalkozásokat tartottak, játékokat, előadásokat szerveztek a becsalogatott csavargóknak.

A gyakorlat újabb felismerésekhez vezette a segítők. Nyilvánvalóvá vált, hogy nem szabad menhelyekkel és börtönökkel rögzíteni a rossz gyakorlatot. A megoldás a megelőzés lenne!

A *Fiúkfalva* megvalósítását a KIE tagjai kezdeményezték. Alapítását Kölcsey Sándor

polgármester rendelte el, adott megbízást Szekeres Mihálynak, a nyomdászfiúnak az előkészületekre, a vezetésre; Pataki Gyulának, a villanyszerelő-tanoncnak gazdasági vezetői munkára.

A fiatalok tudatos felkészülésbe kezdtek. Kikérdezték a kis csavargókat életükről. Alapelvek voltak, hogy önként jöjjenek. Körvonalazódott a falu életét modellező, a fiúk által létrehozott és irányított otthon álma. Mindenkinek lehetőséget adtak, hogy beleszólhasson a falu életébe. A falusi élet másik két pillére a tervekben a munka és az önellátás volt. Mesterséget tanulhattak a Tanoncotthonba kerülhetők.

Az önkéntesek – 16 fiú kimosdatva, új ruhában – 1943 decemberében szekereztek a közeli tanyára, Szepesre, egy üres cselédlakásba. Két családot alkotva választottak csoportot s vezetőket maguknak.

Az új élet sok nehézséget tartogatott. Higiénés feltételeik rosszak voltak, nem volt kút, sem árnyékszék. A házon átfújt a szél, behordta a havat. A napi tüzelőszerzés, élelmekészítés keserves kötelesség lett. A fiúk nem voltak hozzászokva a rendszeres munkához. Fellángoltak a viták, a csapat polarizálódott. A vezetőknek a türelem volt a fő eszközük. Esténként megbeszélték a nap történéseit. Mesét mondtak esténként, közös dalolást kezdeményeztek. Bízta a közösség egészséges erkölcsi erejében. Fiúkfalva egyre inkább önkormányzóvá vált.

Részlet *Pataki Gyula* Volt egyszer egy *Fiúkfalva* című írásából:

„Az otthon jelszava: »Nem erővel, sem hatalommal!« A Fiúkfalva nevelőotthon volt, az a hely, ahol a családi közösségben való nevelést helyezték előtérbe. Kezdetben ezt úgy oldották meg, hogy az épület egy-egy szobájában helyezték el a családfőt és a gyerekeket. A társalgót, mosdót stb. közösen használták. A Fiúkfalván való nevelés előképe volt a közösségi, önkormányzati típusú nevelés megteremtésének: a fiúk maguk választottak csoportvezetőt, aki irányította a három-négy fős csoport munkáját. Maguk szántottak, vetettek, arattak, kapáltak, kaszáltak. A munkacsoport megalakulását a falugyűlés hagyta jóvá, döntött a felvételtől, valamint az otthonból való kizárásról is. A szobaparancsnok képviselte a család érdekeit, őt titkos szavazással választották. Javaslattevő joga volt jutalmazásról vagy elmarasztalásról, de minden esetben a közösség döntött.”

Az épület 1944 júliusában tűzvész áldozata lett. Itt lelte halálát a gyerekek és a javak mentése közben Szekeres Mihály. Emlékét Debrecenben a szabadságtelepi Malvin u. 9. sz. ház falán egy márványtábla őrzi.

A közeledő ostrom elől 1944 végén bemenekültek a városba. 1945-től újra a tanyavilágban folytatódott az élet. A Nemzeti Segély segítette őket. Ebesen, egy bérelt tanyán tovább folytatódott az a nevelési elgondolás, amely Szepesen kezdődött. Visszatértek a régiék, de újak is érkeztek. Kilenc hold földet műveltek, kölest és kukoricát vetettek. A konyhakert részben biztosította a friss zöldséget. Az őszi termés betakarítása idején bér munkát vállaltak a szomszédos gazdák földjén. Az önkormányzat döntötte el, melyik „család” hol dolgozik. A bérben is a családvezető, 16-17 éves nagyobb fiú állapotodott meg, egyetértésben a többiekkel.

„Esténként ültünk az udvar közepén és folyt a dalolás. Népdalok és rabnóták, amik a börtönben születtek egyaránt kedveltek voltak.... Ültem a tornác deszkáján, és elgondolkodtam azon, hogy milyen csodálatos ez a világ! Egyedül vagyok kint a tanyán, a szekér névtáblájára az van ráírva: Fiúkfalva Nevelőotthon. Mostanra már húsznál több fiú van velem!

Csend lett, elhalt a dal, csak ültek némán. Egy hang törte meg a csendet.

»Valami nagy-nagy tüzet kéne rakni,

Hogy melegegdnének az emberek.«

- Tudós? Te ismered ezt a József Attila verset?

„Családi” megbeszélés

- Igen, szoktam verset is olvasni, az irodában vannak jó könyvek, azokat olvasgatom.

Ez így is volt. Többször láttam azt is, hogy ülnek a fa alatt, és Tudós hangosan olvas fel a többieknek. Semmi kivetni valót nem találtam abban, hogy kölcsön vette valamelyik könyvet.” (Pataki Gyula)

A Népjóléti Minisztérium képviselői egyre gyakrabban kifogásolták a faluban érvényesülő nevelési eljárásokat. A társadalmi gyermekvédelem

visszavonulóban volt. Az állam a nagy intézeteket tartotta célravezetőnek, így 1946-tól az Ádám Zsigmond vezette, erős politikai támogatással, jobb infrastruktúrával ellátott – egyébként szintén a flanagan-makarencói elveket követő – Hajdúhadházi Gyermekvárosban folytatódott az elhagyott gyermekek élete.

Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum 2019 májusában kiállítást rendezett a megőrzött hagyatékából. Jelen szöveg kiegészített változata az OPKM-ben rendezett kiállítás megnyitóján elhangzottaknak. A fotók Pataki Gyula gyűjteményéből származnak. (A kiállítás dokumentumait a rendezők 2020 májusában a debreceni Méliusz Megyei Könyvtárban, illetve az ebesei Tájmuzeumban készültek bemutatni – múzeumpedagógiai és közösségfejlesztési foglalkozások kíséretében. A járvány miatt e programokat a vendéglátók későbbre halasztották.)

Felhasznált irodalom:

- Varga Domokos: Fiúkfalva. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1972.
- Pataki Gyula: „Nem erővel, sem hatalommal”. Nevelés a Fiúkfalván. Mécses Keresztyén Ifjúsági Egyesület. Debrecen, 1995.
- Pataki Gyula: Fiúkfalva – Emlékalbum. Magyar Pedagógiai Társaság, Budapest – Debrecen, 2007.
- Pataki Gyula: Ha életzengi be az iskolát. Magyar Pedagógiai Társaság. Mozgalmopedagógiai Füzetek 5. Budapest, 2012.
- Pataki Gyula: A pedagógia szekerén. Magyar Pedagógiai Társaság, 2013. Budapest
- Pataki Gyula: A szeretet pedagógiája. Magyar Pedagógiai Társaság. 2015. Budapest
- Makai Éva: A háborús évek gyermekvédelmi-közösségi utópiái. Iskolakultúra. 1996/2.
- Makai Éva: A Fiúkfalva 75 éve. Dobronay Vilma naplójából. 2018. december 2.
http://www.tani-tani.info/fiukfalvan_75_eve
- Komlósi Sándor: Hűséges tanítványok, hűséges nevelők. Iskolakultúra, 2005/5. 102-105. o.
- Tóth Tamás: A szeretet módszertelensége. Interjú Pataki Gyulával. 2013. június 19.
http://www.tani-tani.info/a_szeretet_modszertelensege
- Trencsényi László: Szekeres Mihály. In. uő: 2019. Pedagógiai írások. Új Helikon Bt, 2020. Budapest

Összeállította:

MAKAI ÉVA és TRENCSENYI LÁSZLÓ

Budapest

Mándi MÁRTON ISTVÁN (Iszkaszentgyörgy, 1760. 11. 23. – Pápa, 1831. 09. 21.) tanár, filozófus és nyelvész, a Pápai Református Kollégium felvirágoztatója

Előnevét édesapja szülőfalujáról, a Szabolcs megyei Mándról kapta. Egy testvére volt: József. 1771-től 1774-ig Szentkirályszabadján, később Kecskeméten tanult. Teológiát a Debreceni Református Kollégiumban hallgatott. A tanulóéveit követően három éven keresztül **Hajdúnánáson** volt az **akadémia** rektora. Az iskola története 1656-ig nyúlik vissza. Ekkor Hajdúnánáson a debreceni Kollégium partikulájaként Szenczi Márton rektor vezetésével működött iskola, amelynek tanárai és diákjai egyszerű emberek fiai voltak, hálásak a tanítás és a tanulás lehetőségéért. Az iskolában folyó tananyagra és a tantervre vonatkozóan a debreceni Kollégium szolgált mintául.

Goethe: *Wilhelm Mester trilógiájára* utalva úgy tekinthetjük a hajdúnánási kezdést, mint Mándi Márton István *vándoréveiből „a tanulóéveket”*. Kevés szóval emlékeznek meg róla a kor történetének írói. De minden bizonnyal ezek az évek alapozták meg majdani pápai szolgálatának acélos erejét: *„a mesteréveket”*.

1789–90-ben a göttingeni egyetemen tanult. 1790-ben érkezett haza, és elvállalta a hírnevében megtépzott **Pápai Református Gimnázium** rektori tisztét, amit 41 éven keresztül, haláláig viselt. Az iskola korszerűsítéséhez nyomban hozzáfogott. Nevéhez fűződik az iskola új fellendülése. Törekvéseit siker koronázta, létrejött a **Kollégium**, amit 1797-ig a pápai református egyház, majd a Dunántúli Református Egyházkerület tartott fenn.

Vezetése alatt a kollégium felvirágozott, hamarosan újra az ország vezető protestáns főiskolái között tartották számon. Mándi Márton István a pápai kollégiumot szívós, következetes munkával évtizedek alatt a debreceni és a sárospatakival egyenlő színvonalúvá tette azzal, hogy új nevelési elveket és gyakorlatot valósított meg. Ezeket az elveket az önmaga által készített kéziratos pedagógiai könyvében rögzítette is.

Láczai Szabó József személyében olyan munkatársra talált, aki ugyancsak a göttingeni egyetem neveltje, a természettudomány jó ismerője volt. Nemcsak arra volt gondjuk, hogy a legkorszerűbb módszerekkel tanítsanak, hanem arra is, hogy állandó épülete legyen a több mint 2 és fél évszázados kollégiumnak. Főként Mándi Márton István szervező munkája nyomán kapott új épületet az intézet a Szent László utcában. Ebben az épületben kezdték meg 1793-ban a tanítást. Kitűnő szervező, szuggesztív tanár, valódi újíto volt: a kollégiumot a kor követelményeinek megfelelően építette újjá, az oktatásban a legmodernebb módszereket vezette be; nevelési elveit *Keresztény morális kis katechizmus* című könyvében foglalta össze. Felkészült tanárokat hozott Páparra. Rektorsága alatt indult a természettudományos képzés, és ekkor épült fel az iskola új épülete, a mai Ókollégium.

Elsősorban teológiát és filozófiát tanított, maga is számos tankönyvet írt. Göttingeni tanulmányai során megismerkedett Kant elveivel, amit Magyarországon ő tanított elsőként (1795-től); emiatt súlyos bírálatok érték. Késői tisztelői a „pápai Kant” néven is emlegetik. Ugyancsak az elsők között volt, aki magyar nyelven tanított – ez annyira nem felelt meg kortársainak, hogy az 1815-ös kerületi gyűlés határozata alapján kénytelen volt visszatérni a latin nyelvű oktatáshoz.

Mándi Márton István 1791. március 31-én, Pápán vette feleségül nemes Zsoldos György könyvkötő és Csabai Zsuzsanna lányát, az 1774-ben született nemes Zsoldos Katalint.

Házasságukból négy gyermek született, mindegyikük Pápán: Albert (1802), Zsuzsanna (1803), Zsófia (1807), Antal (1809). Két unoka érkezését még megérték, egyébként hét unokájuk és egy dédunokájuk született.

Felesége 1830-ban elhalálozott. 1831-ben kolerajárvány dúlt Pápán, ennek esett áldozatul Mándi Márton István. Sírja az Alsóvárosi temetőben található.

Még életében gondoskodott a filozófiai tanszéken – amelynek éveken keresztül ő volt a vezetője – utánpótlásáról: tanítványát, Tarczy Lajost, a kiváló hégeliánust választotta utódjául.

Fő művei:

- *Keresztyén theológusi morál* (1796)
- *Keresztény morális kis katechizmus* (Bécs, 1817)

Tankönyvei:

- *Langius Collequia* (Győr, 1792)
- *A német nyelv első kezdete* (Győr, 1792)
- *Phaedri faleulae Hesopae* (Győr, 1793)
- *Görög nyelv, első kezdete* (Győr, 1794)
- *Új deák rudimenta* (Győr, 1795)
- *Új német rudimenta* (Győr, 1801)
- *Systema Philosophiae criitcae I-II.* (Wien, 1820)

Kéziratban maradt:

- *Paedagógia* (1800-ból) [Kiadta a Veszprém Megyei Pedagógiai Kiskönyvtár 32. számaként. Sajtó alá rendezte: Mészáros István (1988)]

Ha egy közelmúltban eltávozott családtag vagy kolléga élete formálódik halála után „arcképpé”, természetesnek érezzük, hogy életútjának vázlatát mindig baráti visszaemlékezések meghitt szavai kísérik, formálják egytömbbűvé.

Az *Emlékezzünk régiekről* fejezet másként építkezik. Esetükben sokszor a történelem szabta mértékegységekben kell időben nagy távolságokat áthidalva visszalépni.

Mándi Márton István arcképe jól illeszthető a reformációnak és az ellenreformációnak, a szabad vallásgyakorlás tilalmának és a vallásszabadság győzelmének sok évtizedes harcába.

A kor nagyjai ebből a küzdelmes háttérből nőttek ki. Mándi Márton István is ezek közé a „nagyok” közé tartozott. Ahhoz, hogy 41 évig rektorként vezesse a Pápai Református Kollégiumot; ahhoz, hogy megújítsa Pápán a református hitet; ahhoz, hogy a várost a dunántúli reformáció központjává emelje, erős személyiségnek kellett lennie. A fennmaradt források szerint „*öntudatos, csekély együttműködési készséggel rendelkező vezető hírében állott.*” Csak ezzel a határozottsággal tudta átvészelni saját ideiglenes száműzetését, megvédeni kinevezett professzorait a mindenhol csapkodó támadások ellen, győztesként megívni a bérharcokat, Kant és Hegel filozófiáját átemelni a magyar filozófiai kultúrába, megtalálni a „*kor, a tudomány és az élet összhangját*”.

Szerencsére, számos tanulmány idézi meg nem mindennapi alakját és tevékenységét. Ezeknek a tanulmányoknak az egyik legbeszédesebb szála az, amelyik Kazinczy Ferencet és Mándi Márton Istvánt kapcsolja össze; őt is a nyelvújítás, a „neológusok és az ortológusok” harcosai közé sorolja.

Hasonlóan erős kontúrú az a portré, amiből megismerhetjük a könyve igazáért birokra kelő „magyar Kantot”, a könyvkiadás hercehurcáját győztesen megívó szerzőt. De igazán hatásos az a Kazinczy-idézet is, ami Luther Mártont és Mándi Márton Istvánt állítja

párhuzamba, kiemelve, hogy „Luthert a fejedelem megvédte, de Mándi Márton Istvánt a fejedelem elnyomta.”

Izgalmas korszak képe bomlik ki a Széphalmot és Pápát összekötő, földrajzi távolságát áthidaló recenziókból, ellenrecenziókból, a levélkampányból, az országot behálózó nyelvújítási mozgalomból. Sokarcú ember sejlik fel a róla szóló emlékezésekből. Napjainkig őrzik szűkebb hazájában a bakonyi anekdoták karcos humorát. Egy példa abból az anekdotázó humorból: „Szent dudának” csúfolta a katolikusok által bevezetett orgonát. Mára már azonban befogadták a kálvinista templomai is az általa ezt a „szent dudának” fricskázott orgonát. Nevette és ma is megmosolyogja Bakony vidéke azt a mondását, amivel a katolikus papokon élcelődött: „Bolond az, aki kívül viseli az ingét a kabátja alatt.”

A humort félretéve, teljes komolysággal ismeri el az egész ország, nemcsak Pápa, hogy nagy nyereségünk ennek a kálvinista teológusnak a kötelességtudása és acélossága.

A hagyományőrzésnek méltó ünnepe volt 2010 novembere, amikor Mándi Márton István születésének 250. évfordulója alkalmából Pápán az Alsóvárosi temetőben találkoztak azok, akik a teológus-pedagógus-filozófusra emlékeztek. Bellai Zoltán egyházkerületi főtanácsos igeszolgálatát követően az egyházkerület és a Református Teológiai Akadémia képviselői koszorúzták meg a tudós professzor síremlékét. Délután két órakor a Pápai Református Teológiai Akadémia dísztermében konferencia vette kezdetét – *Új távlatok és értékőrző hűség* jelmonddal –, az a konferencia, melyben a legújabb kutatások tükrében vizsgálták Mándi Márton István munkásságát. Az előadók Mándi Márton Istvánnak a pápai kollégiumot újjászervező tevékenységéről, Mándi munkásságának teológiatörténeti jelentőségéről beszéltek. Volt előadás, amely a magyar filozófiatörténetben helyezte el a professzort, végül Kerpel Péter beszélt az Izsó Miklós-féle Mándi-szoborról, ami a Református Gyűjteményekben található. Az előadók hangsúlyozták, hogy Mándi Márton István mind a három tudományterületen meghatározó, európai színvonalat képviselő egyéniség volt, aki arra törekedett, hogy a kort, az életet és a tudományt összhangba hozza.

Volt előadó, aki szerint Mándi meghatározó a pápai református kollégium életében. A száműzetést követően újjászervezte a kollégiumot, és ezzel megalapozta az intézmény 19. századi rangját, tekintélyét. Amikor a kollégium a rendszerváltás után újraindult, nem kellett elmagyarázni az embereknek, hogy mi ez az intézmény. Ez az iskola az ő munkássága révén is akkora tekintélyre, rangra és súlyra tett szert, hogy részben ma is ebből él. A konferencia záróakkordjaként Kovács Dániel, a gimnázium igazgatója osztotta meg ünnepi gondolatait a hallgatókkal.

A Mándi Márton István-konferencia szervezői voltak: a Pápai Református Teológiai Akadémia, a Pápai Református Kollégium Gimnáziuma és a Pápai Református Gyűjtemények.

1989 februárjában 73 lelkes pápai öregdiák a Pápai Református Kollégium visszaállításához és fenntartásához szükséges anyagi támogatás céljából alapítványt hozott létre. Az 1989. május 11-én kelt állami jóváhagyással a Mándi Márton István Pápa Református Kollégiumi Alapítvány megkezdte működését.

Az alapítvány fele részben a Dunántúli Református Egyházkerület tudományos

gyűjteményeinek a fenntartását szolgálja, fele részben pedig a Dunántúli Református Egyházkerület területén élő fiatalok közép- és felsőfokú tanulmányait segíti. Célja továbbá, hogy a magyarországi református egyháznak, s ezen belül a Dunántúli Református Egyházkerületnek anyagi támogatást nyújtson az 1948-ban az állam és a református egyház között megkötött egyezményekben az egyház kezén meghagyott, de 1952-ben állami tulajdonba került Pápai Református Kollégium visszaállításához és fenntartásához, kiemelkedő szintű működéséhez, amivel a félezer éves intézmény továbbra is a magyar reformátusság, az egész magyarság, az európaiság, valamint az egyetemes emberiség ügyét szolgálja. Az alapítvány céljai közül valamennyi felsorolt cél megvalósításához szükséges anyagi támogatás gyűjtését, valamint munkák és rendezvények szervezését az Alapító Okirat 11. pontjában rendelt kuratórium közvetlenül végzi.

Pápa városában utcanév és emléktábla őrzi emlékét, amit 1972-ben Pápa Város Tanácsa az Ókollégium falán helyezett el.

Forrás:

- *Haza a Hajdúságba* (Hajdúnánás, 2018; szerkesztette: Rigó Tamásné; kiadta: Hajdúnánási Szellemi Műhely; 63. oldal)
- https://hu.wikipedia.org/wiki/M%C3%A1ndi_M%C3%A1rton_Istv%C3%A1n
- <http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC09732/10134.htm>
- <http://www.sk-szeged.hu/kiallitas/kollegium2/valogatas.html>
- <https://adjukossze.hu/obh/szervezet/mandi-marton-istvan-papai-reformatus-kollegiumi-alapitvany-98901>
- http://www.prta.hu/prta/news/display_news/mandi-marton-istvan-konferencia
- <http://textologia.unideb.hu › munkatarsak › cifra-mariann>

CSERMELY LÁSZLÓ

Debrecen

és KÓSÁNÉ DR. OLÁH JULIANNA

Nyíregyháza

A Pedagógusok arcképcsarnoka sorozatunk tizenkilenc kötetében megjelent arcképvázlatok repertórium

1.	Ábrahám Károlyné Varga Erzsébet	1930–2008	2014
2.	Ács Miklós	1913–1980	2006
3.	Ádám Lászlóné dr. Révész Gabriella	1915–1997	2004
4.	Adamóczi Béla	1924–2015	2020
5.	Adorján Csabáné Jucha Mária	1932–1986	2004
6.	Adorján Dezső	1918–2000	2003
7.	Ady Lajos	1881–1940	2012
8.	Ágasváry (Fliegler) Lajos	1897–1963	2012
9.	Ágoston Imre Julián	1909–1969	2015
10.	Ágoston László id.	1902–1977	2013
11.	Aichelburg Lajosné Liedemann Éva	1910–1975	2014
12.	Albel Andor	1914–1997	2016
13.	Alberth Béla dr.	1925–2006	2010
14.	Alberth Béláné dr., Csiszár Magdolna	1930–2010	2011
15.	Almássy László	1928–1985	2014
16.	Almássy Márton	1895–1979	2003
17.	Ambró Ilona	1903–1983	2014
18.	Ambrózy Géza	1896–1966	2008
19.	Ambrus Endre	1922–2002	2009
20.	Ambrus Sándorné Endrődi Margit	1923–1983	2003
21.	Andrási Béla	1915–1992	2014
22.	Andrási Tibor dr.	1942–1995	2017
23.	Andrássyné Kövesi Magda dr.	1910–1992	2003
24.	Angi Lajos	1893–1965	2010
25.	Angi Zoltán dr.	1927–2009	2010
26.	Angyal Lászlóné Kupferstein Anna	1918–2007	2009
27.	Antal Árpád dr.	1925–2010	2016
28.	Antal János	1927–2006	2010
29.	Antal József Sándor dr.	1919–2014	2015
30.	Apavári József	1938–2015	2016
31.	Arany Sándor dr.	1899–1984	2003
32.	Árok Antal	1943–2009	2010
33.	Árokszállási Tibor	1957–2017	2020
34.	Árva István	1927–2003	2016
35.	Árvai Pál	1931–2012	2014
36.	Asztalos Béláné Lévy Adél	1902–1974	2017
37.	Áts József	1928–1995	2011
38.	Auer Ferenc	1902–1977	2008
39.	Auer Gyula	1908–1973	2014
40.	B. Kiss Sándor dr.	1936–2019	2020
41.	Babos József	1892–1957	2013
42.	Babus Jolán	1917–1967	2016
43.	Bachát László	1921–2009	2011
44.	Bachát Lászlóné Scharbert Éva	1929–2015	2018
45.	Bácsi Sándor	1940–2003	2004
46.	Bácskai Csabáné	1926–1997	2007

47.	Bácskai Mihály	1929–2011	2020
48.	Bacskey Csaba Zoltán	1927–2000	2006
49.	Bagdy Éva	1925–1966	2007
50.	Bagi István	1930–2007	2007
51.	Bagi Rozália dr.	1931–2014	2016
52.	Bágyi Péter dr.	1941–2012	2014
53.	Baja Istvánné Nagy Julianna	1953–1988	2016
54.	Baji Gál Ferenc	1951–2011	2012
55.	Baji László	1932–2015	2016
56.	Bajkó Mátyás	1913–1998	2017
57.	Bajkó Mátyás dr.	1925–1999	2002
58.	Bajkó Mátyásné Patka Klára	1918–2006	2017
59.	Bajusz Imre	1931–2011	2011
60.	Bak Julianna	1916–1978	2009
61.	Baka László	1877–1966	2010
62.	Bakatsi Pál	1923–1991	2009
63.	Bakay Szilárd (ifj. vitéz Bakay)	1920–1992	2003
64.	Bakk Ferenc	1922–2002	2004
65.	Bakó Elemér dr.	1915–2000	2015
66.	Bakó Mária	1893–1975	2010
67.	Bakonyi Pál	1922–2011	2012
68.	Bakos Béla dr.	1951–2009	2013
69.	Bakos József	1912–1997	2010
70.	Baky Ágnes	1939–2020	2020
71.	Balassa Iván dr.	1917–2002	2004
72.	Balázs Jánosné Hriczkó Márta	1938–2000	2005
73.	Bálint Benedek	1860–1920	2010
74.	Balku Jenő	1935–2010	2011
75.	Balla Géza	1944–2008	2009
76.	Balla Kálmán	1893–1995	2009
77.	Ballai Mátyásné Veszprémi	1923–1994	2009
78.	Balogh Antal	1928–2005	2012
79.	Balogh Béla	1928–2010	2011
80.	Balogh Béláné dr., Szabó Edit	1927–2003	2008
81.	Balogh Erzsébet	1938–1986	2003
82.	Balogh Ferenc	1906–1986	2010
83.	Balogh Gyula	1924–2002	2004
84.	Balogh Imre	1931–2012	2012
85.	Balogh István dr.	1912–2007	2012
86.	Balogh Istvánné dr., Dávid Gabriella	1912–1989	2010
87.	Balogh Jenő	1915–2000	2015
88.	Balogh József	1951–2011	2016
89.	Balogh József dr.	1921–2012	2013
90.	Balogh Károlyné Mártha Katalin	1942–2012	2013
91.	Balogh Lajos István	1919–2004	2007
92.	Balogh Lajosné	1909–1991	2017

93.	Balogh Lajosné Fezekas Gizella	1922–1998	2008
94.	Balogh László (G. Balogh)	1926–2008	2008
95.	Balogh Pálné Balogh Margit	1914–2005	2008
96.	Balogh Tibor dr.	1930–1972	2003
97.	Balogh Tiborné dr. Kelemen Ilona	1931–2015	2017
98.	Baltavári Balázs	1938–2012	2012
99.	Bán Imre dr.	1905–1990	2002
100.	Bán Lajos	1873–1941	2014
101.	Bánk Imréné Fezekas Magdolna	1932–2010	2013
102.	Banner László	1933–2000	2014
103.	Bánszki Tamás	1892–1971	2013
104.	Bányai Ferenc	1909–1986	2009
105.	Bányai István	1935–2000	2003
106.	Bányai Istvánné Papp Margit	1934–2011	2012
107.	Barabás Ernőné Nádor Ágnes	1917–2000	2003
108.	Barabás György	1927–2012	2019
109.	Baracsi Gyula	1923–1999	2014
110.	Baracsi Pál dr.	1929–2004	2008
111.	Baranya Pál	1922–1988	2002
112.	Baranya Pálné Kovács Piroska	1926–2005	2006
113.	Baranyi Sándorné Kovács Éva H.	1927–2006	2010
114.	Baranyó Sándor	1920–2001	2017
115.	Barbócz László	1932–1986	2003
116.	Barbócz Lászlóné Zarándy Márta	1939–2003	2004
117.	Barcsa János	1871–1910	2004
118.	Barcsay Lászlóné dr., Székely Anna	1896–1978	2007
119.	Bardócz Endre	1919–1994	2014
120.	Bardocz Mihály	1852–1927	2010
121.	Bariné Józsa Erzsébet	1961–2011	2013
122.	Barla Gyula dr.	1925–1977	2002
123.	Barla Gyuláné dr., Szabó Erzsébet	1929–2002	2003
124.	Barna Béla dr.	1909–1990	2002
125.	Barna Istvánné Lichy Ilona	1942–2016	2018
126.	Barna Lajos dr.	1921–2003	2004
127.	Barota Mihály dr.	1922–1995	2018
128.	Barra György	1901–1970	2003
129.	Barta Istvánné dr., D. Szabó Erzsébet	1937–2002	2010
130.	Barta János dr.	1901–1988	2008
131.	Barta Vince	1939–2013	2014
132.	Bartha András	1908–1984	2014
133.	Bartha Andrásné Varga Erzsébet	1929–2010	2014
134.	Bartha Dénesné Kocsmáros Piroska	1929–2005	2010
135.	Bartha Etelka	1912–2000	2009
136.	Bartha Gusztáv	1937–2018	2019
137.	Bartha Istvánné Hiszem Gabriella	1882–1974	2004
138.	Bartos József	1920–2009	2010
139.	Bartos Sándor	1917–2016	2017
140.	Bartos Valéria	1911–2000	2014
141.	Batár Zoltán	1914–1974	2015
142.	Batár Zoltánné Kis Margit	1926–1994	2015

143.	Batári Károly	1938–2003	2018
144.	Báthory Miklós	1896–1972	2006
145.	Bátori József dr.	1900–1975	2004
146.	Batta István dr.	1882–1926	2010
147.	Bazsa Ernő	1916–1994	2003
148.	Becske Istvánné Barkai Julianna	1922–2010	2018
149.	Béda Ferencné Gyursánszki Anna	1936–2005	2012
150.	Bede Sándor	1929–1993	2008
151.	Bedey Endre dr.	1926–2010	2016
152.	Bégány Bálint	1927–2004	2007
153.	Bege Antal dr.	1962–2012	2015
154.	Beke Antal	1853–1911	2005
155.	Bekő Jánosné Vass Mária Iréne	1944–2016	2019
156.	Belme Lászlóné Kiss Mária	1937–2007	2018
157.	Bélteky Károly Gedeon dr.	1939–2004	2005
158.	Bencsik Endréné dr., Tokai Emma	1932–2011	2013
159.	Bencsik István dr.	1910–1998	2004
160.	Bene Gyula	1938–1992	2002
161.	Bene Gyuláné Sári Jolán	1942–2007	2018
162.	Benedek László	1931–2007	2011
163.	Benigny Gyula dr.	1890–1966	2002
164.	Benke Gyula	1899–1981	2005
165.	Benkő Béla	1893–1984	2015
166.	Benkő Ferencné Nagy Irén	1921–1992	2004
167.	Benkő Károly	1911–1982	2006
168.	Bényi Árpád	1931–2006	2007
169.	Berde Áron	1819–1892	2019
170.	Bere Imréné Laczó Margit	1902–1985	2007
171.	Berecz Sándorné Gáthy Mária T.	1954–2010	2011
172.	Bereczki Bálint	1963–2012	2012
173.	Bereczki Ferenc	1937–2011	2012
174.	Bereczki Zoltán	1939–2000	2009
175.	Berencsi György dr.	1941–2013	2014
176.	Berencsi György II. dr.	1913–1986	2011
177.	Berényi Dénes dr.	1900–1971	2003
178.	Berényi Dénes dr.	1928–2012	2014
179.	Berényi Ervin	1904–1986	2004
180.	Berényi Ervinné Magyar Olga	1908–1995	2004
181.	Berényi János	1933–1996	2011
182.	Béres Jenő	1941–2015	2016
183.	Bereznai Gyula dr.	1921–1990	2010
184.	Berkes Ferenc	1933–2004	2007
185.	Berkeszi István dr.	1853–1922	2015
186.	Berta László	1926–1982	2002
187.	Bertalan Zoltán	1930–1992	2008
188.	Bertók Ferenc	1900–1975	2008
189.	Bertók István	1959–2004	2006
190.	Bessenyei Antal Zénó	1920–2001	2013
191.	Bessenyei Attiláné Tarnavölgyi Teréz	1937–2007	2007
192.	Bihari (Groholy) Aladár	1895–1985	2015

193.	Bihari Kálmánné Csernefalvi Ilona	1943–2008	2009
194.	Bikali Lajosné Szanyi Margit Ilona	1947–2007	2017
195.	Bikki Gábor	1936–1990	2016
196.	Bilibok Péterné dr. Pribelszky Zs.	1923–1990	2013
197.	Bilincsi Lajos	1931–2004	2005
198.	Biri Gábor	1916–1981	2003
199.	Bíró Ferenc	1935–1981	2005
200.	Bíró Lajos	1887–1966	2010
201.	Bíró Lajos	1927–2010	2012
202.	Bíró Lajos	1856–1931	2006
203.	Bíró Lajos	1913–1990	2018
204.	Bíró Lucián	1898–1990	2010
205.	Bíró Vince	1921–2001	2013
206.	Bíró Zoltán	1929–1994	2006
207.	Birtalan István dr.	1913–1994	2002
208.	Biszkup Sándor	1912–2006	2008
209.	Biszkup Sándorné Szladek Ilona	1916–1990	2005
210.	Bocsárszky Pál	1914–1997	2008
211.	Bocor István	1933–1988	2005
212.	Bodnár György	1941–2014	2015
213.	Bodnár Imre	1927–2007	2007
214.	Bodnár Irén	1910–2004	2005
215.	Bodnár János dr.	1889–1953	2003
216.	Bodnár Károly	1930–1992	2006
217.	Bodnár Pál	1922–2005	2006
218.	Bodnár Pálné Szőke Irén	1926–2017	2019
219.	Bodnár Sándorné Tóth Irén	1931–2006	2006
220.	Bódor Sándor dr.	1927–2014	2016
221.	Boér Irén	1917–2014	2016
222.	Bogdán Béla	1949–2005	2014
223.	Bogdán János	1963–1999	2012
224.	Bognár Jenő id.	1892–1975	2013
225.	Bognár Jenőné Eszik Rozália	1902–1973	2013
226.	Bognár Rezső dr.	1913–1990	2002
227.	Boldizsár Lajos	1887–1945	2005
228.	Boldizsár Lajosné Újvári Mária	1897–1960	2005
229.	Bolodár Alajos	1925–2001	2006
230.	Bolváry Ödön	1916–1975	2009
231.	Bolyán Sándorné Boján Anna	1943–1998	2013
232.	Borbás Endréné dr., Bak Sarolta	1920–2008	2009
233.	Borbás Károlyné Füzesi Róza	1906–1987	2008
234.	Borbásné Kulcsár Ildikó	1963–2009	2012
235.	Borbély András dr.	1904–1985	2006
236.	Borbély Endre	1904–1970	2003
237.	Borbély Imre	1930–2004	2011
238.	Borbély Lajos	1934–2002	2004
239.	Borcsa Gergely	1883–1978	2008
240.	Bordás József	1910–1992	2006
241.	Bordás Józsefné Varga Mária	1925–2007	2007
242.	Borgulya Endre	1898–1956	2013

243.	Borka Sándor	1922–2012	2014
244.	Boros Dezső dr.	1918–1987	2003
245.	Boros Gábor	1932–2016	2019
246.	Boros Gyula	1915–2008	2020
247.	Boros László	1940–2000	2014
248.	Boros Lászlóné Fehér Ilona	1941–2003	2014
249.	Boroska Miklós	1933–2010	2010
250.	Boroska Miklósné	1937–1993	2010
251.	Borosy András dr.	1922–2011	2012
252.	Borsányi József	1907–1990	2007
253.	Borsi Lőrinc dr.	1914–2001	2020
254.	Borsi Miklósné Sorosi Erzsébet	1940–2007	2012
255.	Borsodi László	1903–1979	2016
256.	Borsodiné Nedényi Ilona	1932–2011	2012
257.	Borsos János dr.	1936–2015	2016
258.	Borsós László	1909–1984	2002
259.	Borsy Zoltán dr.	1926–1997	2008
260.	Borszák István dr.	1914–2007	2017
261.	Botos László	1935–2007	2012
262.	Bódi István	1931–2001	2002
263.	Böttkös Sándor	1939–2006	2013
264.	Bradács Miklós	1932–2007	2008
265.	Brassai Sámuel	1800–1897	2011
266.	Bratinka József	1925–2006	2017
267.	Buda Sándor	1922–2005	2008
268.	Buda Sándorné Nagy Erzsébet	1921–2017	2018
269.	Budai János	1946–1996	2007
270.	Bujdosó Sándor	1927–1995	2003
271.	Burján István	1939–2017	2018
272.	Burus Vilmos	1928–2009	2009
273.	Burus Vilmosné Hajdú Éva	1937–2007	2009
274.	Buttyán Sándorné Papp Anna	1919–1999	2012
275.	Búza Barna Mihály	1931–1995	2010
276.	Búzás László dr.	1929–2018	2019
277.	Buzási Károly dr.	1930–1988	2002
278.	Buzási Szvetlána dr.	1938–1990	2002
279.	Buzogány Dénes	1882–1966	2013
280.	Choli Daróczi József	1939–2018	2019
281.	Cofmann Judit dr.	1936–2001	2009
282.	Czajlik István	1852–1928	2017
283.	Czapáry Endre dr	1922–2018	2019
284.	Czeglédy Sándor dr.	1909–1998	2003
285.	Czirbus István	1856–1944	2012
286.	Czompó István	1917–2007	2008
287.	Czompó Istvánné Nagy Irén	1914–2007	2008
288.	Czóvek Lajos	1918–2008	2008
289.	Cs. Szabó Annamária	1940–2007	2020
290.	Csaba (Czeiner) József	1908–2000	2018
291.	Csamangó Károlyné Gurbán Gizella	1931–1999	2011
292.	Csanád Vilmos	1913–1990	2013

293.	Csányi Barna	1911–1986	2014
294.	Csapó István	1893–1959	2005
295.	Csapó M. József dr.	1911–1979	2015
296.	Császi Csabáné Taba Julianna	1941–2016	2017
297.	Császi Gyula	1928–1998	2002
298.	Császi Katalin	1952–2008	2009
299.	Csász László	1882–1919	2012
300.	Csathó Kálmán	1895–1960	2011
301.	Csathó Kálmán Barna	1923–1999	2013
302.	Csathó Kálmánné Szász Erzsébet	1901–1977	2011
303.	Csáthy Miklós	1928–1999	2011
304.	Cseh Andrásné Szívós Éva	1926–2011	2013
305.	Cseh Júlia	1920–2011	2015
306.	Cseke András	1947–2018	2019
307.	Cseke Gábor	1922–1996	2002
308.	Cséke Lajos	1909–2001	2003
309.	Csendes Józsefné Szentesi Judit	1934–1998	2010
310.	Csendes Károly	1933–2009	2014
311.	Csenki Imre	1912–1998	2002
312.	Csenki Imre id.	1886–1962	2009
313.	Csenki Sándor	1920–1945	2009
314.	Csépke György	1932–2007	2010
315.	Cserepes Jenőné Balkányi Erzsébet	1928–2011	2012
316.	Cserépné Hegedüs Jolán	1953–2016	2017
317.	Csermely Tiborné dr., Kovács Zsuzsa	1933–2017	2018
318.	Csernus Gáspár	1897–1986	2012
319.	Csetnyák Jánosné Sóvágó Éva Margit	1966–2008	2010
320.	Csige József	1937–2007	2008
321.	Csige Józsefné Szele Ibolya	1942–2016	2017
322.	Csige Lászlóné Hosszu Mária	1944–2018	2019
323.	Csiha Antal dr.	1897–1981	2002
324.	Csiha Antalné Sziklai Ilona dr.	1899–1963	2004
325.	Csiha Gáborné Tollas Julianna	1924–2012	2013
326.	Csiha László	1939–2015	2016
327.	Csiha Margit	1903–1996	2003
328.	Csikai Csilla	1968–2018	2019
329.	Csikai Gyuláné dr.Buczkó Margit	1935–2013	2014
330.	Csikai László dr.	1927–1991	2005
331.	Csikós Izabella Éva	1929–2015	2016
332.	Csinády Gerő dr.	1902–1970	2002
333.	Csirke Ernő	1951–2013	2018
334.	Csiszér Béla	1919–1985	2004
335.	Csiszér Dezső	1924–2007	2008
336.	Csiszér Dezsőné Fekete Katalin	1927–2014	2015
337.	Csizmadia Lajos	1931–1992	2004
338.	Csohány Andrásné dr., Kállay M.	1914–2008	2009
339.	Csoma Gyula	1902–1985	2008
340.	Csomár Zoltán dr.	1906–1991	2008
341.	Csongvay József	1923–2011	2011
342.	Csorba András dr.	1906–1967	2009

343.	Csuhaj Varjú Imre dr.	1925–2012	2018
344.	Dáczér Károly	1887–1969	2012
345.	Dajka Sándor	1932–1990	2016
346.	Dancs Sándor dr.	1933–2006	2011
347.	Dani Károly	1942–2007	2012
348.	Dani Károlyné Éles Erzsébet	1946–2005	2012
349.	Dankó Ervinné dr. Osztrólczy Irma	1937–2015	2016
350.	Darabán Géza	1942–2000	2017
351.	Darabos Pálné dr., Bagdány	1914–1991	2013
352.	Daróczi Erzsébet dr.	1941–2003	2013
353.	Daróczi Lajosné Cseke Edit	1964–2017	2018
354.	Dávid József	1937–1994	2007
355.	Dávid Lajos dr.	1881–1962	2002
356.	Dávid Lajos dr.	1889–1962	2015
357.	Dávid László	1918–1994	2009
358.	Dávid Lászlóné Hunyadi Emma	1920–1986	2009
359.	Deák Gábor dr.	1919–2014	2020
360.	Deák Józsefné Fögl Terézia	1938–2018	2020
361.	Debreczeni Erzsébet	1899–1984	2017
362.	Debreczeni Ferenc	1928–2018	2019
363.	Dede Kálmán	1900–1976	2004
364.	Deilinger József	1935–2019	2020
365.	Dékán Jenő	1935–1992	2015
366.	Deme Dezső	1915–2009	2014
367.	Deme Sándorné Tenke Ágnes	1930–2018	2020
368.	Demeter István	1872–1956	2011
369.	Demjanovich Emil	1922–2002	2012
370.	Demjén Lajosné Kéri Anna	1922–2007	2009
371.	Derda István dr.	1948–2010	2014
372.	Derzsi Bálint	1924–2005	2006
373.	Derzsi Bálintné Székely Ilona	1929–2009	2010
374.	Di Gléria János dr.	1899–1976	2003
375.	Diczkó Lászlóné Somogyi Mária	1941–2014	2016
376.	Dienes Erzsébet dr.	1934–2017	2019
377.	Diénes Ignác	1902–1979	2009
378.	Diénes Izra	1900–1977	2006
379.	Diénes Izráné Zempléni Margit	1915–1972	2002
380.	Dienes János	1884–1962	2005
381.	Diénesné Hajdú Emma	1901–1946	2006
382.	Diószegi Lajos	1912–2006	2007
383.	Divéky Adorján dr.	1880–1965	2005
384.	Dobi Ferenc	1928–2015	2016
385.	Dobó Árpád dr.	1907–1988	2003
386.	Dobó János	1910–1985	2004
387.	Dobó Jánosné Szabó Mária	1912–1996	2008
388.	Dobó Sándor	1864–1931	2003
389.	Dobos Krisztina	1975–2013	2014
390.	Dobránszky Zoltán	1929–2019	2020
391.	Dobronay Vilma	1914–2007	2019
392.	Dobruczky Istvánné Németh Edit	1931–2014	2015

393.	Doby József	1899–1967	2009
394.	Dóczy Gedeon dr.	1832–1911	2002
395.	Dohanics János	1893–1979	2008
396.	Dombrowszky József dr.	1912–1996	2006
397.	Dombrowszky Józsefné dr., Nagy I.	1923–1989	2011
398.	Domokos Ernő dr.	1945–2008	2010
399.	Domokos Imre	1924–1998	2005
400.	Domokos Pál	1927–2009	2012
401.	Domokos Pál Péter dr.	1901–1992	2017
402.	Domokos Sándor	1885–1974	2005
403.	Dorogi Márton	1911–1980	2002
404.	Dovák Sándor	1939–2011	2015
405.	Draviczky Imre	1928–2006	2008
406.	Drégelyi Lászlóné dr., Benedek	1913–2014	2014
407.	Drén Gábor	1956–2019	2020
408.	Duli Antal	1905–1980	2010
409.	Duráczky József	1909–1994	2009
410.	Durkó Mátyás dr.	1926–2005	2006
411.	Duró Lajos dr.	1928–2015	2020
412.	Durucz István dr.	1921–2006	2007
413.	Ecsedi István dr.	1885–1936	2016
414.	Edelényi Béla dr.	1917–1988	2004
415.	Egeressy Gyula	1901–1980	2004
416.	Egeressy Gyuláné Szabó Julianna	1901–1988	2004
417.	Egerszegi Ferenc	1921–2006	2013
418.	Egey Antal dr.	1903–1994	2016
419.	Egri Zoltán	1926–2011	2011
420.	Elek Ernő	1934–2000	2008
421.	Elek Sándor	1917–1999	2003
422.	Elek Sándorné Nemes Ilona	1927–1997	2004
423.	Elek Tiborné Kormos Erzsébet	1953–2003	2017
424.	Éliás István	1915–2000	2005
425.	Ember Ernő dr.	1909–1989	2002
426.	Emődy Dániel István	1937–2013	2014
427.	Endes Pongrácz dr.	1907–1992	2011
428.	Engi Sándor	1904–1980	2010
429.	Erdei Gyula	1903–1957	2004
430.	Erdei Gyula	1924–2012	2013
431.	Erdei Gyuláné Horváth Irén	1927–2004	2005
432.	Erdei Imre	1913–1979	2016
433.	Erdei Imréné Tóth Erzsébet	1951–2017	2019
434.	Erdélyi Gábor	1920–1996	2002
435.	Érdi Rozália	1907–1990	2014
436.	Erdős Jenő dr.	1931–2004	2005
437.	Erős András	1924–2009	2014
438.	Éva Erzsébet dr.	1941–2013	2014
439.	Fábián Ernő	1934–2001	2009
440.	Fábián István	1909–2004	2005
441.	Fábián István	1880–1968	2010
442.	Fábián Zoltán dr.	1935–1998	2019

443.	Fábry Györgyné dr. Ács Julianna	1930–2012	2019
444.	Fábry János	1830–1907	2020
445.	Faragó Istvánné Fényi Ilona	1928–2016	2018
446.	Faragó Mihály dr.	1920–2007	2017
447.	Faragó Mihályné dr., Kelemen Margit	1925–2014	2017
448.	Faragó Tibor dr.	1912–1983	2010
449.	Farkas Béla	1924–2001	2007
450.	Farkas János	1919–1997	2014
451.	Farkas Jánosné Deák Ida	1928–1998	2014
452.	Farkas Kálmán	1930–2004	2013
453.	Farkas Károly dr.	1935–2018	2019
454.	Farkas Lukácsné Ferenczi Piroska	1933–2007	2008
455.	Fátyol Zoltán	1907–1982	2020
456.	Fáy Andrásné dr. Csávásy Alice	1900–1997	2014
457.	Fazakas József	1880–1941	2004
458.	Fazakas Katalin	1911–1975	2004
459.	Fazekas János	1914–2006	2009
460.	Fazekas Lajosné Cseke Aranka	1935–2006	2009
461.	Fazekas Mihály dr.	1934–2018	2019
462.	Fazekas Sándorné Kirják Mária	1936–2012	2014
463.	Fazekasné Kiss Emma	1940–1993	2007
464.	Fegyverneki Ferencné dr., Tóth H.	1938–1993	2015
465.	Fehér Csaba (Rogovits Fehér)	1939–2012	2013
466.	Fehér Imre dr.	1941–2000	2013
467.	Fehér István	1930–1995	2002
468.	Fehér Istvánné Amirás Ilona	1911–2002	2006
469.	Fehér Józsefné Csanádi Júlia	1927–2006	2012
470.	Fehér Lajos	1919–2004	2013
471.	Fehér Lászlóné dr., Jakucs Katalin	1922–2010	2010
472.	Fehér Margit	1897–1974	2004
473.	Fejér Miklós	1913–2002	2009
474.	Fejes Mihályné Rigó Mária	1945–2014	2017
475.	Fekete Borbála	1933–1992	2002
476.	Fekete Dániel	1934–2007	2007
477.	Fekete Ferenc László	1947–2018	2019
478.	Fekete Gusztáv	1893–1949	2016
479.	Fekete Imre	1934–2008	2013
480.	Fekete Janka	1924–2016	2017
481.	Fekete József	1903–1986	2011
482.	Fekete Mátyás	1935–2003	2015
483.	Félegyházi László	1907–1986	2010
484.	Felvégi Béla György	1970–2017	2018
485.	Fényes Kálmán	1899–1985	2012
486.	Fényes Kálmánné Seregély Matild	1902–1982	2012
487.	Fenyő Imre	1942–2004	2005
488.	Fenyvesi András dr.	1932–1999	2019
489.	Ferencz Miklósné Kovács Gizella	1913–2010	2010
490.	Ferenczi János	1935–1986	2003
491.	Ferenczi József	1927–2011	2012
492.	Ferenczy Kálmánné Nagy Etelka	1890–1972	2004

493.	Fest Miklósné Egyed Ildikó	1944–2008	2017
494.	Fesztőry Sándorné Csobay Mária	1912–1997	2014
495.	Fiala Hans–Joachim dr.	1932–2003	2007
496.	Figula György dr.	1924–2010	2014
497.	Filep László dr.	1941–2004	2014
498.	Fodor Antal dr.	1907–1985	2012
499.	Fodor János	1909–1946	2005
500.	Fogarassy Tamás	1968–2013	2014
501.	Folytán János	1931–2001	2013
502.	Fonay Tibor	1911–1999	2013
503.	Fóris Ferencné Gémes Gabriella	1919–2013	2013
504.	Forró György	1894–1970	2009
505.	Földesi Jánosné Horváth Aranka	1929–2012	2012
506.	Földi István	1903–1967	2015
507.	Futaky István dr.	1926–2013	2014
508.	Futó Andrásné Molnár Anna	1913–2004	2005
509.	Futó Ferencné Berzi Katalin	1944–2013	2013
510.	Futó Klára	1916–2002	2003
511.	Fügh Rezső	1925–1986	2019
512.	Fügh Rezsőné Kiss Katalin	1924–2014	2019
513.	Fülöp Dénes	1938–1996	2017
514.	Fülöp Kálmán	1905–1996	2008
515.	Fülöp Mihályné Kovácsik Margit	1916–2014	2015
516.	Fülöp Nándor	1922–1991	2004
517.	Fülöp Sándor	1928–2012	2013
518.	Fülöp Tamásné dr., Radácsi Róza	1940–2014	2017
519.	Füredi József	1933–1986	2007
520.	Fürtös Sándor	1924–1994	2002
521.	Füzes Gyula	1919–2010	2010
522.	Gaál Dezső	1912–1969	2014
523.	Gaál Dezsőné Baranyi Irma	1920–2015	2016
524.	Gaál György dr.	1927–2006	2007
525.	Gaál Lajos	1919–1990	2011
526.	Gaál László dr.	1891–1964	2017
527.	Gaál Sándorné dr., Szalay Edit	1918–1996	2009
528.	Gaál Zsigmond	1862–1940	2002
529.	Gáborjáni Szabó Kálmán	1897–1955	2007
530.	Gábris József dr.	1928–2010	2014
531.	Gacsályi Sándor Aladár dr.	1930–2016	2017
532.	Gacsó László	1919–1988	2007
533.	Gacsó Sándorné dr., Kosdy Katalin	1923–2007	2010
534.	Gajáry László dr.	1902–1954	2018
535.	Gajdics Sándor dr.	1929–2019	2020
536.	Gál Balászné Varga Magdolna	1941–2003	2016
537.	Gál Géza	1926–2000	2003
538.	Gál Gézné Kovács Magdolna	1929–2006	2006
539.	Gál István	1904–1983	2004
540.	Gál Józsefné dr., Nagy Ilona	1950–2010	2011
541.	Galánfi András	1914–1986	2004
542.	Gáll Dénes	1926–2009	2011

543.	Gáll László	1927–2009	2019
544.	Gáll Mihályné Agárdy Éva	1923–1998	2013
545.	Gámánné Marton Erzsébet	1945–2012	2013
546.	Gánts Jenő	1922–2008	2013
547.	Garai Bertalánné dr., Boros Anna	1938–2009	2011
548.	Gárdonyi Lajos	1913–1995	2015
549.	Gárdonyi Sándor dr.	1928–1988	2004
550.	Gárdonyi Sándorné Trummer Lívia	1936–2018	2019
551.	Gargya Márton	1934–2013	2014
552.	Gáspár József	1952–2004	2005
553.	Gáspár László dr.	1937–1998	2011
554.	Gáspár Tibor	1928–2011	2019
555.	Gasztonyi József	1905–1978	2016
556.	Gáty Jenő dr.	1928–2007	2008
557.	Gauder Andor	1909–1981	2014
558.	Gauder Andorné Ferenczy Eszter	1906–1990	2014
559.	Gávai Józsefné Gombos Katalin	1921–2002	2015
560.	Gazda László dr.	1934–2003	2015
561.	Gazda Lászlóné dr., Papp Erzsébet	1933–2015	2016
562.	Gazdag Ferencné Hornyák Katalin	1923–2011	2012
563.	Gebri Mihály	1902–1991	2015
564.	Géczi Ferenc	1934–2018	2019
565.	Géczy Jánosné Szeverényi Ilona	1932–2011	2011
566.	Gede László dr.	1939–2009	2015
567.	Gedeon Béla	1907–1980	2007
568.	Gégény József	1937–1984	2011
569.	Gere Béláné Bakk Borbála	1938–2018	2019
570.	Gergely Arthur dr.	1921–1986	2003
571.	Gergely Károly	1913–1983	2014
572.	Gerő Lászlóné Szamosy Ildikó	1942–1998	2011
573.	Gesztelyi Tamásné dr., Sárkány J.	1944–2016	2018
574.	Giber János	1900–1968	2018
575.	Gilányi János	1934–2013	2014
576.	Girasek János	1950–2010	2012
577.	Girth Irén	1914–1996	2004
578.	Glózik János dr.	1930–1991	2016
579.	Gódor Kálmán	1911–1991	2009
580.	Gombás András	1901–1971	2015
581.	Gombos Róza	1944–2012	2013
582.	Gondos Béla	1899–1945	2009
583.	Gordosné dr. Szabó Anna	1928–2012	2013
584.	Goron Sándor	1927–2009	2013
585.	Görbe István György	1935–2010	2013
586.	Görcs Tivadar	1924–2014	2017
587.	Görög Sándor	1890–1946	2003
588.	Görög Sándorné Somogyi Mária	1903–1984	2003
589.	Görögh Zoltánné Huba Emma	1928–2015	2016
590.	Görömbei András dr.	1945–2013	2015
591.	Grábics Frigyes	1924–2005	2015
592.	Grábics Frigyesné Soós Éva	1929–2011	2015

593.	Grajz Istvánné Juhász Irén	1941–2016	2017
594.	Grega Istvánné Gróf Sára	1917–1997	2005
595.	Groholy Emánuel	1861–1926	2014
596.	Groholy Emánuel Emil	1888–1945	2014
597.	Groma Gézné dr. Nagy Judit	1927–2018	2020
598.	Grozits Antal	1902–1977	2003
599.	Gudor Lajosné Técsi Ibolya Éva	1918–2001	2010
600.	Gulyás György	1916–1993	2013
601.	Gyallay Pap Domokos	1880–1970	2020
602.	Gyarmathi (Lakner) László dr.	1908–1988	2002
603.	Gyarmathi Kálmán dr.	1927–2019	2020
604.	Gyarmati András	1911–1991	2013
605.	Gyarmati Márkus István	1933–1999	2014
606.	Gyarmati Pál	1921–1979	2020
607.	Gyires Béla dr.	1909–2001	2002
608.	György Dénes	1936–2009	2013
609.	Győri Ida	1896–1943	2012
610.	Gyula Sándor	1921–2008	2009
611.	Gyulai Károly	1894–1982	2006
612.	Gyulai Pál	1936–2007	2008
613.	Gyúró Imre	1929–2009	2018
614.	Gyűrky Györgyné Szarvas Katalin	1950–2001	2005
615.	Habis György dr.	1917–1996	2019
616.	Hack Márton	1912–1982	2014
617.	Hadházy Lajos	1908–1992	2007
618.	Hadnagy Gyula	1889–1970	2017
619.	Hagymássy József	1921–1995	2010
620.	Hahn István dr.	1913–1984	2012
621.	Haja István	1929–2000	2014
622.	Hajdu Ágnes	1949–2007	2015
623.	Hajdú Árpád	1903–1987	2009
624.	Hajdú Béla	1905–1987	2017
625.	Hajdú Józsefné Németh Ilona	1937–1990	2015
626.	Hajdú Róza	1959–2011	2013
627.	Hajzer Szerén	1944–2006	2013
628.	Halassy Istvánné Német Jolán	1898–1964	2004
629.	Halász Ferenc	1933–2015	2017
630.	Halász Imre	1925–2002	2010
631.	Halász József	1925–2007	2007
632.	Halász Miklós	1924–2011	2012
633.	Halászné Radó Edit Eszter	1931–2010	2013
634.	Hallay Gyula	1918–1984	2005
635.	Halmágyi János	1915–1970	2013
636.	Halmi Lászlóné Kathó Klára dr.	1931–1999	2004
637.	Halmay Lorándné Bedőházy Vilma	1914–1992	2019
638.	Hamar Endre	1877–1968	2009
639.	Hamvas József	1902–1966	2004
640.	Hamvas Józsefné Arany Julianna	1916–2002	2004
641.	Hankiss János dr.	1893–1959	2004
642.	Hankó Adorján	1873–1941	2014

643.	Hankó László	1910–1969	2013
644.	Hankó Vilmos dr. (Lemhényi Hankó)	1854–1923	2013
645.	Hankó Zoltán dr.	1905–1984	2017
646.	Hanzéros Ádám	1933–1985	2003
647.	Hanzó Lajos dr.	1915–1964	2013
648.	Haramura Gáborné Nagy Jolán	1939–2014	2016
649.	Harangi Jánosné Széchy Mária K.	1930–2006	2007
650.	Harangi László	1929–2015	2019
651.	Harangi Péter	1922–1985	2003
652.	Harangozó László dr.	1927–1999	2015
653.	Haraszi József	1941–2013	2014
654.	Hargitai Péter	1932–1960	2017
655.	Harsányi István dr.	1908–2002	2015
656.	Harsányi Iván	1930–2018	2019
657.	Hársfalvi Péter dr.	1928–1985	2008
658.	Háry Károly	1927–2015	2016
659.	Haszmann Pál	1902–1977	2009
660.	Havas László dr.	1939–2014	2015
661.	Héczei József	1940–2000	2014
662.	Hegedűs András	1923–1975	2014
663.	Hegedűs Dezső	1922–2000	2008
664.	Hegedűs János	1933–1996	2004
665.	Hegedűs Jánosné Nagy Irma	1939–2015	2016
666.	Hegedűs Zoltán	1955–2011	2013
667.	Herczeg Sándor Miklós	1925–2007	2008
668.	Hernádi Jánosné Dittrich Éva	1938–1993	2008
669.	Herpai Imre	1945–2020	2020
670.	Hettesheimer Ernő	1888–1953	2004
671.	Hiripi Ferenc	1922–1994	2005
672.	Hodor Antal	1931–2000	2009
673.	Hoffer András dr.	1884–1946	2012
674.	Holb Gyula	1926–1990	2017
675.	Holdosi József	1951–2005	2012
676.	Hollós János dr.	1924–2011	2020
677.	Hollós László dr.	1859–1940	2018
678.	Hollósi Gábor dr.	1935–2012	2012
679.	Holzinger Erzsébet	1927–2008	2009
680.	Homolay Gyula	1907–1983	2004
681.	Homolay Gyuláné Bartha Sarolta	1917–1993	2004
682.	Honfi Ferenc dr.	1922–2006	2010
683.	Horicsányi László	1934–2005	2007
684.	Horicsányi Lászlóné Józsi Erzsébet	1934–2015	2018
685.	Horkay László dr.	1905–1976	2004
686.	Horlai György	1925–2018	2019
687.	Hornyik Andrásné Noszály Ilona	1931–2012	2013
688.	Hortobágyi István	1929–2003	2015
689.	Horváth Albert	1909–2005	2005
690.	Horváth Emilné dr., Gyimóthy Zita	1938–2016	2018
691.	Horváth Endre	1903–1976	2005
692.	Horváth Géza	1943–2011	2017

693.	Horváth Györgyné dr., Kiss Éva	1925–2008	2018
694.	Horváth Ilona	1906–1969	2008
695.	Horváth Imre	1928–2012	2013
696.	Horváth Imréné Kunkli Julianna	1929–2016	2018
697.	Horváth István	1921–1998	2009
698.	Horváth Károly	1895–1977	2003
699.	Horváth Lajos	1949–2013	2019
700.	Horváth Sándor	1916–2014	2014
701.	Horvay (Kronstein) Béla	1885–1969	2006
702.	Hubert Istvánné Nitschinger Márta	1918–2001	2016
703.	Hudák Erzsébet	1953–2000	2012
704.	Hudráné Éles Jolán	1949–2018	2020
705.	Hunor Józsefné Hódos Erzsébet	1914–2001	2009
706.	Hunyadi Györgyné Palánki Ilona	1938–2001	2002
707.	Huszár István	1925–2004	2007
708.	Huszár János	1924–2017	2020
709.	Huszka István	1911–1996	2002
710.	Hüttli Tivadar dr.	1884–1955	2011
711.	Ibly András dr.	1925–1988	2017
712.	Imre Antal János	1939–1980	2019
713.	Imre Lajos dr.	1900–1974	2003
714.	Inántszy Ferenc	1911–1978	2011
715.	Irínyi Károly dr.	1931–1988	2013
716.	Iski Károly	1927–2012	2017
717.	Istók Kálmán	1931–1988	2006
718.	Iván Ágnes	1954–2010	2011
719.	Iván Lajos	1931–2006	2011
720.	Ivancsó Ágoston	1862–1931	2012
721.	Ivancsó Dénes	1923–2009	2009
722.	Ivancsó Dénesné Kazicsku Mária	1923–2018	2019
723.	Ivancsó Elek	1885–1962	2013
724.	Ivancsó György	1926–2005	2008
725.	Ivancsó Jenő Ödön	1888–1967	2012
726.	Ivancsó László	1949–2019	2020
727.	Ivancsó Tibor	1927–2006	2016
728.	Ivancsó Tiborné Hódi Mária M.	1927–2004	2009
729.	Iványi Gergely	1912–1991	2013
730.	Iványi Gergelyné Sáska Erzsébet	1921–2007	2013
731.	Jaczkó Pál	1930–214	2016
732.	Jakab István dr.	1928–2013	2017
733.	Jakó Edith	1898–1977	2008
734.	Jakucs István	1882–1964	2003
735.	Jakucs László dr.	1926–2001	2013
736.	Janda Iván	1923–2007	2010
737.	Jankó Csaba Tamás	1970–2007	2015
738.	Jankó Istvánné Kóczy Erzsébet	1917–1998	2006
739.	Jankó Szép Sándor	1944–2002	2014
740.	Jankovich László dr.	1887–1967	2010
741.	Jánószky Mihály dr.	1920–2001	2002
742.	Jánovszky Etelka	1928–2013	2014

743.	Janurik János	1945–2007	2018
744.	Járdányi–Paulovics István	1892–1952	2019
745.	Jármezei Tamás	1946–2012	2018
746.	Jászberényi István dr.	1948–2001	2004
747.	Jászovics Miklós	1928–1995	2012
748.	Jausz Béla dr.	1895–1974	2004
749.	Jeles István	1933–2015	2016
750.	Jenes Sándor	1900–1982	2012
751.	Jeney Endre dr.	1891–1970	2011
752.	Jeney Lajos dr.	1933–2014	2017
753.	Jobbágy Bertalan	1910–1998	2010
754.	Jobbágy Bertalan	1943–2013	2016
755.	Jobbágy Bertalanné Tarr Katalin	1913–2001	2011
756.	Jóború Magda dr.	1918–1982	2016
757.	Jodál Károly	1912–1997	2010
758.	Jónás Lajos	1914–1987	2006
759.	Jónásné dr. Szilágyi Katalin	1945–2017	2018
760.	Joó Gábor Kázmér	1939–1964	2012
761.	Jósvai László dr.	1921–1995	2008
762.	Jósvay Gábor	1876–1948	2006
763.	Józsa György	1931–2018	2019
764.	Józsa György	1929–2003	2020
765.	Józsa Györgyné H. Heinzelmann Éva	1937–2010	2020
766.	Józsa László dr.	1938–1986	2006
767.	Juhász Attila	1927–2001	2012
768.	Juhász Gergelyné Barta Magdolna	1937–1998	2010
769.	Juhász Géza dr.	1894–1968	2003
770.	Juhász Ilona	1902–1997	2004
771.	Juhász Imre	1938–2015	2018
772.	Juhász Imre dr.	1932–2013	2014
773.	Juhász Károly	1909–1979	2008
774.	Juhász László	1903–1991	2006
775.	Juhász Lászlóné dr., Darabos Mária	1942–2019	2020
776.	Juhász Tibor	1926–2008	2010
777.	Juhász Tiborné Papp Katalin	1929–1986	2004
778.	Juhász Tivadarné Hegedüs Magdolna	1938–2018	2019
779.	Juhász Zoltán	1928–1999	2004
780.	Julow Viktor dr.	1919–1982	2003
781.	Jung György	1942–2010	2012
782.	Jurcsák Lászlóné dr. Bartha Éva	1926–2013	2014
783.	Justyák János dr.	1929–2012	2013
784.	Kabály Ferenc	1935–2007	2007
785.	Kabán Ferenc	1926–1988	2008
786.	Kabán Ferencné Bernáth Annamária	1928–2017	2018
787.	Kacsó Ferenc	1941–2012	2013
788.	Kacsur István dr.	1928–2010	2011
789.	Kádár László dr.	1908–1989	2008
790.	Kádár Lászlóné Karádi Terézia	1930–2017	2018
791.	Kádár Tihamér	1915–1965	2014
792.	Kádár Zoltán dr.	1915–2003	2009

793.	Kádár Zsombor	1923–2008	2009
794.	Kádas Sándor	1932–1994	2016
795.	Kakucsi Ferenc	1932–2007	2011
796.	Kakucsi Géza	1920–2012	2013
797.	Kakucsi Géza	1943–2016	2018
798.	Kakucsi Gézáné Fényi Piroska	1920–1983	2005
799.	Kalas Ferenc	1914–1984	2006
800.	Kállai Imréné Nikodémusz Margit	1912–1994	2006
801.	Kállai János	1938–1994	2012
802.	Kálmán Attila dr.	1938–2015	2016
803.	Kálmán Béla dr.	1913–1997	2003
804.	Kálmán Istvánné Germán Piroska	1954–2003	2014
805.	Kálmánchey Endre dr.	1914–1993	2002
806.	Kálmánchey Gábor	1887–1978	2007
807.	Kálmánchey Tibor	1914–1988	2003
808.	Kálmánfi Béla Zsolt dr.	1924–1988	2014
809.	Kalmár József	1871–1948	2004
810.	Kalmár Lajosné dr., Julow Katalin	1915–1996	2004
811.	Kalmár Zoltán	1925–1984	2002
812.	Kalmár Zoltánné Virág Ilona Katalin	1926–2012	2012
813.	Kanyuk János	1930–1989	2015
814.	Kaplonyi Miklósné Oláh Katalin E.	1930–2011	2011
815.	Kapornai András	1932–1996	2002
816.	Kapornaki Pálné Kassai Margit	1920–1996	2009
817.	Kapusi Imre	1934–1984	2005
818.	Karácsony Sándor dr.	1891–1952	2003
819.	Karádi János	1926–2011	2012
820.	Karai Sándor	1859–1936	2006
821.	Karakas Gyula	1927–2019	2020
822.	Karalyos Gyula dr.	1905–1994	2012
823.	Karancsy László dr.	1927–2015	2017
824.	Karasszon Dezsőné dr., Nagy Márta	1955–2008	2010
825.	Kardos Albert dr.	1861–1945	2007
826.	Kardos Lászlóné Ivancsó Ágnes	1930–1978	2011
827.	Kárpáti György	1894–1962	2007
828.	Kárpáti Jenő	1928–2011	2012
829.	Kárteszi Ferenc dr.	1907–1989	2008
830.	Kassai Ernőné	1911–2000	2009
831.	Kátai János	1918–1992	2005
832.	Kathó István	1937–2007	2009
833.	Katona Dóra	1899–1993	2003
834.	Katona Ferenc	1916–2005	2011
835.	Katona Sándor	1944–2006	2009
836.	Kávássy Sándor dr.	1934–2006	2019
837.	Kecsedí Gáborné Márton Mária	1933–2004	2009
838.	Kecskés Attila	1939–1988	2020
839.	Kecskés Gyula	1901–1987	2002
840.	Kecskés István	1930–2013	2016
841.	Kecskés József	1893–1946	2003
842.	Kecskés László	1919–1998	2002

843.	Kecskés Mihály Zoltán dr.	1931–2013	2018
844.	Kecskés Péter	1911–1995	2007
845.	Kégly Szeréna	1868–1953	2018
846.	Kelemen Géza	1899–1978	2002
847.	Kelemen Lajos	1940–2007	2011
848.	Kelemen László dr.	1919–1984	2002
849.	Kelen Tibor dr.	1930–1993	2004
850.	Kellermann Mártonné Monostori R.	1921–2000	2002
851.	Kenézy Gyula dr.	1860–1931	2011
852.	Kennyey Zoltán	1911–1979	2017
853.	Kerek Jajos	1928–2016	2017
854.	Kerekes Klára	1923–2012	2013
855.	Kerekes Péter dr.	1940–1984	2003
856.	Kerékgyártó Béla	1912–2004	2011
857.	Kerékgyártó László	1939–1987	2018
858.	Keresztessy Ilona	1914–1999	2010
859.	Kerezi Istvánné Szarvas Amália	1947–2010	2012
860.	Kertész Andor dr.	1929–1974	2002
861.	Kertész Gyula dr.	1935–2002	2003
862.	Kertész László	1935–1971	2002
863.	Kertész Pál	1926–2006	2006
864.	Keszi Kovács László dr.	1908–2012	2013
865.	Ketskemény János	1927–2009	2019
866.	Ketskemény Jánosné Mikó Ilona	1931–1991	2019
867.	Kettesy Aladár dr.	1893–1983	2006
868.	Kilyén Zoltán	1911–1994	2009
869.	Killyéni (Preisznér) Imre	1902–1991	2019
870.	Killyéni Péter	1942–2005	2019
871.	Kincses Gyula	1926–2020	2020
872.	Kincses Gyuláné	1928–2012	2013
873.	Király István	1930–2010	2010
874.	Király Jenő	1885–1958	2002
875.	Király Róbert	1913–2005	2006
876.	Király Róbertné Podelenszki Gizella	1923–2005	2008
877.	Király Uzor	1912–1959	2009
878.	Kircsi Istvánné	1937–2016	2019
879.	Kisgyörgy János	1877–1976	2018
880.	Kiss (Kis) István	1911–1982	2020
881.	Kiss Albertné dr., Kaszab Magda	1935–2005	2006
882.	Kiss Andor dr.	1930–2011	2013
883.	Kiss Andorné dr–né	1935–2016	2019
884.	Kiss Antal	1921–2008	2011
885.	Kiss Aranka	1896–1984	2004
886.	Kiss Árpád dr.	1907–1979	2005
887.	Kiss Ferenc	1862–1948	2007
888.	Kiss Gyula	1953–2014	2015
889.	Kiss Gyula Tibor	1968–2011	2013
890.	Kiss Ilona dr.	1939–2010	2011
891.	Kiss Imre Barna	1929–2006	2007
892.	Kiss Istvánné Chmely Erzsébet	1910–1997	2012

893.	Kiss János	1932–2006	2006
894.	Kiss Jánosné	1896–1977	2012
895.	Kiss József (Gy. Kiss)	1926–2013	2015
896.	Kiss Józsefné (Gy. Kissné) Kemecsey	1939–2008	2015
897.	Kiss Kálmánné dr., Posztós Margit	1935–2016	2017
898.	Kiss Lajos	1925–2002	2003
899.	Kiss Lajos	1920–2006	2008
900.	Kiss Lajos dr.	1910–2002	2004
901.	Kiss Lajos Zoltán	1898–1978	2004
902.	Kiss Lajosné Cihó Erzsébet	1921–1999	2017
903.	Kiss László	1932–2002	2003
904.	Kiss László	1928–1998	2005
905.	Kiss László dr.	1910–1992	2004
906.	Kiss Lázár	1935–1997	2008
907.	Kiss Miklósné Sajtos Margit	1928–2011	2012
908.	Kiss Sándor dr. (É. Kiss Sándor)	1914–1984	2004
909.	Kiss Tamás dr.	1912–2003	2008
910.	Kiss Tihamér dr.	1905–2005	2006
911.	Kiss Zoltán	1928–2001	2005
912.	Kiss Zoltán	1942–2007	2012
913.	Kiszelka Ferencné Koma Júlia	1926–2006	2016
914.	Kituljak Andrásné Urbancsok Etelka	1936–2012	2014
915.	Klincse Gyuláné Csóré Piroska	1936–2016	2020
916.	Klincse Julianna	1926–2010	2011
917.	Klucsik Dániel	1903–1974	2002
918.	Koczóh Sándor	1893–1970	2002
919.	Kocsány Antalné Csizsár Piroska	1906–2004	2011
920.	Kocsár István	1925–2000	2003
921.	Kocsár Istvánné Vincze Márta	1934–1987	2003
922.	Kocsi Gyula	1938–2016	2020
923.	Kocsis Mihály	1931–2008	2009
924.	Kollányi Boldizsárné Bihari Margit	1877–1962	2007
925.	Kollár József	1927–2007	2009
926.	Koloszár Alfonz János	1926–2004	2016
927.	Koloszár Gézáné Martyin Erzsébet	1932–2006	2008
928.	Koloszár István	1939–1986	2013
929.	Kolozsvári Pálné Újvárosi Erzsébet	1940–1996	2008
930.	Komádi Erzsébet	1931–2012	2015
931.	Komáromi Gáborné Melegh	1914–1984	2004
932.	Komjáthy István	1917–1963	2005
933.	Komlóssy Albert	1917–1996	2017
934.	Komor András	1939–2010	2012
935.	Komoróczy Györgyné dr., Bisitzky M.	1909–1988	2013
936.	Koncz Aurélné Karácsony Ottilia	1871–1956	2005
937.	Koncz Sándor	1943–2019	2020
938.	Konczili Sándor	1925–2014	2014
939.	Koncsek Pál	1926–2013	2019
940.	Konrád Teréz	1869–1928	2014
941.	Kónya István dr.	1923–2004	2013
942.	Kónya Istvánné Kegyes Klára	1945–1994	2009

943.	Kónya József dr.	1904–1985	2004
944.	Kónya Józsefné dr., Timon Klára M.	1938–2007	2007
945.	Koós Ferenc	1911–1995	2013
946.	Koós Sándor	1931–1994	2014
947.	Kopányi Mária dr.	1898–1978	2002
948.	Kopasz Árpádné Papler Erzsébet	1948–2003	2018
949.	Kopasz Károly	1926–1973	2006
950.	Kopasz Sándor	1883–1970	2018
951.	Kordás Ferenc	1911–1993	2006
952.	Korkos Jenő Zoltán	1926–2009	2011
953.	Kormos Ambrus György	1928–1999	2018
954.	Kormos János dr.	1952–2015	2019
955.	Kornya Sándor	1901–1975	2002
956.	Korózs István	1894–1939	2015
957.	Korponay Béla dr.	1928–2019	2020
958.	Korsós József	1916–1987	2007
959.	Korsós Józsefné Porzsolt Margit	1914–2007	2015
960.	Kósa Lajos	1932–2013	2014
961.	Kósa László	1944–2014	2015
962.	Koszorús Oszkárné Kovács Hajnalka	1944–2015	2017
963.	Kosztolányi László	1918–2000	2003
964.	Kosztolányi Lászlóné Havas Vilma	1917–1996	2003
965.	Kotormán Mihály	1947–2015	2016
966.	Kovács András dr.	1960–2011	2012
967.	Kovács Antal	1929–2006	2008
968.	Kovács Árpádné Molnár Judit	1966–2017	2019
969.	Kovács Béla	1913–1982	2013
970.	Kovács Csongor	1939–1990	2010
971.	Kovács Erzsébet	1907–1989	2004
972.	Kovács Gábor	1931–2012	2013
973.	Kovács György dr.	1928–2007	2013
974.	Kovács Gyula	1925–1999	2018
975.	Kovács Gyula	1931–2002	2005
976.	Kovács Gyuláné Barabás Margit	1928–2006	2007
977.	Kovács Ilona	1923–1997	2005
978.	Kovács Imréné Balogh Teréz	1922–2005	2019
979.	Kovács István	1923–1995	2002
980.	Kovács István	1942–2016	2018
981.	Kovács István	1914–1970	2005
982.	Kovács Istvánné Esenczki Mária	1953–2004	2005
983.	Kovács Istvánné Gáll Mária	1927–2016	2017
984.	Kovács Istvánné Kürthy Klára	1913–1995	2004
985.	Kovács József	1950–2013	2013
986.	Kovács József dr.	1912–1983	2007
987.	Kovács Józsefné Simon Katalin	1932–1994	2014
988.	Kovács Kálmán Attila	1943–2011	2012
989.	Kovács Károly dr.	1924–2008	2019
990.	Kovács Lajos	1949–2017	2018
991.	Kovács László dr.	1942–2014	2015
992.	Kovács László György dr.	1936–2013	2014

993.	Kovács Magdolna dr.	1914–1990	2010
994.	Kovács Margit	1899–1976	2005
995.	Kovács Máté dr.	1906–1972	2004
996.	Kovács Mátyás	1902–1990	2006
997.	Kovács Mihályné Leiter Magdolna	1931–2017	2018
998.	Kovács Péter (K. Kovács) dr.	1912–1981	2012
999.	Kovács Sándor	1942–2005	2008
1000.	Kovács Sándor Béla dr.	1948–2011	2014
1001.	Kovács Sándorné Török Mária Katalin	1943–2018	2019
1002.	Kovács Tibor	1924–2006	2007
1003.	Kovács Tibor László	1927–2013	2014
1004.	Kovács Tiborné Fábián Margit	1913–1981	2013
1005.	Kovács Vendel dr.	1913–1970	2010
1006.	Kovács Zoltán	1930–2010	2012
1007.	Kovalcsik András	1931–2007	2011
1008.	Kozák Ferenc	1926–1980	2008
1009.	Kozák Lajos	1919–1997	2015
1010.	Kozaróczy Gyuláné dr., Tótfalusi M.	1936–2010	2013
1011.	Kozma Bertalan	1928–2015	2020
1012.	Kozma Bertalanné Ráthonyi Klára	1928–2016	2020
1013.	Kozma Sándor	1840–1922	2006
1014.	Köblös Samu	1875–1939	2007
1015.	Ködöböcz József	1913–2003	2015
1016.	Köntzey József	1926–2007	2010
1017.	Körmendi Géza dr.	1929–2015	2017
1018.	Körmendi Lajos	1946–2005	2018
1019.	Kövér Sándor	1939–2013	2014
1020.	Kövérné Porcsalmy Mária	1911–1991	2008
1021.	Kövesdy László	1894–1972	2004
1022.	Középesy Mária	1916–1994	2007
1023.	Krajnák Tibor	1927–1988	2019
1024.	Krajnák Tiborné Nagy Margit	1932–1988	2019
1025.	Krasznay Ferenc	1923–1979	2009
1026.	Krasznay Ferencné Bernáth Mária	1924–2006	2009
1027.	Krecsmáry László Zoltán	1937–1972	2005
1028.	Krizsán Béla	1931–2001	2017
1029.	Krizsán József	1895–1963	2010
1030.	Kuki Lajos	1909–1996	2010
1031.	Kuknyó János dr.	1935–2014	2015
1032.	Kulcsár Gyula	1956–1988	2013
1033.	Kulcsár János	1930–1992	2020
1034.	Kun Ákos dr.	1927–2006	2013
1035.	Kun Sándor dr.	1900–1947	2006
1036.	Kun Sándorné Delea Zsuzsanna	1943–1992	2002
1037.	Kunos András	1912–2006	2013
1038.	Kunos Andrásné Sikari Kovács Margit	1919–2012	2013
1039.	Kunráth Sándor	1921–1998	2014
1040.	Kunszabóné Dancs Edit	1950–2006	2011
1041.	Kupás Pál	1935–1989	2004
1042.	Kurimszky Józsefné Gyurkovics Mária	1921–2000	2019

1043.	Kurucz János	1914–1994	2014
1044.	Kusmiczki Sándor	1948–2004	2011
1045.	Kutas György	1917–2005	2014
1046.	Kutas Györgyné Szénási (Szvák) Ilona	1913–2002	2014
1047.	Kutas Pál	1910–1998	2013
1048.	Kuti István	1926–1988	2018
1049.	Kuti József	1912–2002	2003
1050.	Kuti Józsefné Grünfeld Márta	1922–1995	2003
1051.	Labancz István	1923–2006	2019
1052.	Labay Anna	1917–2007	2011
1053.	Labossa Gusztáv	1933–2010	2011
1054.	Laczkó József	1938–2010	2012
1055.	Laczkó Pál	1930–2000	2015
1056.	Lada János	1892–1976	2008
1057.	Ladányi Józsa dr.	1898–1985	2010
1058.	Ládi József	1924–1975	2009
1059.	Lakatos István	1914–1982	2011
1060.	Lakatos János dr.	1930–2004	2005
1061.	Lakatos Menyhért	1926–2007	2012
1062.	Lakner (Gyarmathi) József	1872–1938	2004
1063.	Lakos Lászlóné Sáfrány Magdolna	1933–1997	2002
1064.	Lakos Sándorné Máthé Izabella	1906–2000	2010
1065.	Lang Jánosné dr., Steiner Zsuzsanna	1927–2012	2020
1066.	Lányi Pálné Tömöri Krisztina	1907–1996	2007
1067.	László Géza	1897–1978	2004
1068.	Laukonidesz József	1909–1978	2007
1069.	Lavotta Kamilla	1940–2003	2011
1070.	Lazányi Lajos	1931–2003	2013
1071.	Lázár Gyula	1915–1971	2007
1072.	Lázár Károly	1889–1959	2017
1073.	Lénárd Ferenc dr.	1911–1988	2011
1074.	Lengváry József	1916–2001	2007
1075.	Lengváry Józsefné Kokas Berta	1923–2000	2007
1076.	Lengyel Endre	1880–1959	2004
1077.	Lengyel Imre dr.	1910–1978	2003
1078.	Lengyel István	1939–2010	2011
1079.	Lengyel Józsefné Regőczy Róza	1956–2006	2016
1080.	Lengyel Lajos dr.	1900–1968	2017
1081.	Lengyel Mihály	1876–1945	2003
1082.	Lengyel Mihály	1932–2012	2012
1083.	Lengyel Mihályné Szanyi Anna	1933–2002	2003
1084.	Lenkey Béla dr.	1943–2016	2018
1085.	Lenkovics Antal	1937–2010	2020
1086.	Leskovics József	1941–2008	2010
1087.	Lévai Tamás	1940–1986	2014
1088.	Lévay Botond	1943–2008	2009
1089.	Liki Imre János dr.	1904–1961	2017
1090.	Ling Jolán dr.	1948–2010	2011
1091.	Lini István	1911–1988	2017
1092.	Lipcei János	1938–1991	2003

1093.	Lipták András dr.	1935–2012	2013
1094.	Liszkay László	1919–1994	2011
1095.	Litauszki Mihály	1927–2010	2020
1096.	Lobotka János Pál	1935–2010	2011
1097.	Lóky Béla dr.	1871–1946	2004
1098.	Loránd Ferenc dr.	1930–2015	2016
1099.	Losoncz Mihályné dr., Tengerdi A.	1926–1987	2009
1100.	Lovas Antal	1913–2000	2005
1101.	Lovas László	1908–2005	2007
1102.	Lovas Mártonné Tóth Amália	1910–1989	2009
1103.	Lovas Rezső dr.	1916–1967	2008
1104.	Lovas Rezsőné dr., Varga Erzsébet	1914–1990	2008
1105.	Lovász Gáborné Sarkadi Veronika	1937–2002	2012
1106.	Lovász György dr.	1930–2016	2017
1107.	Lovász Gyula	1940–2002	2004
1108.	Lovász Sándor	1925–1997	2007
1109.	Lővei Károly	1938–2006	2006
1110.	Ludány Béla (Hadosfalvi)	1872–1916	2020
1111.	Ludány Béla, Ifjabb	1901–1982	2020
1112.	Ludman Györgyné Borsos Mária	1914–1998	2016
1113.	Ludmann Lidia	1913–1992	2012
1114.	Ludnai István	1933–1997	2005
1115.	Lugosi Istvánné Hajdú Irén	1932–2013	2014
1116.	Lukács Ferenc	1930–2016	2019
1117.	Lukács Ferencné Farkas Margit	1932–2014	2019
1118.	Lukács Gáspár dr.	1908–1986	2013
1119.	Lukács László	1934–1989	2002
1120.	Lukácsi László	1920–1981	2018
1121.	Lupsa Józsefné Gál Mária	1950–2013	2014
1122.	Lutter Béla dr.	1908–1967	2002
1123.	Lyachovics József	1917–1999	2007
1124.	Lyachovics Józsefné Márton Erzsébet	1921–2004	2007
1125.	Maácz János	1928–1982	2010
1126.	Maczák András	1925–2015	2016
1127.	Mácsik Ernőné Bazsa Klára	1942–1986	2003
1128.	Madarász Gyula	1935–2012	2012
1129.	Madarász Tiborné Gecse Ágnes	1930–2017	2018
1130.	Mados Mihály	1924–2001	2008
1131.	Maghy Zoltánné Kerekes Katalin	1910–2001	2008
1132.	Magi István	1944–2013	2014
1133.	Magi János	1837–1902	2010
1134.	Magyar Zoltán dr.	1906–1992	2002
1135.	Magyari András dr.	1918–2005	2007
1136.	Magyari Árpád	1910–1962	2004
1137.	Magyari Árpádné Rápolti Ilona	1917–2006	2008
1138.	Magyary Béla	1918–2017	2019
1139.	Major Béláné Bujdosó Erzsébet	1943–1999	2012
1140.	Majoros István	1913–1998	2010
1141.	Majoros Zoltánné Antal P. Ilona	1926–1977	2008
1142.	Majzik Lajosné dr.-né, Márton Ilona	1921–2008	2012

1143.	Makai Mihály	1947–2008	2009
1144.	Makay Lajos	1941–2012	2019
1145.	Makay László	1914–1998	2011
1146.	Makkai Sándor dr.	1890–1951	2003
1147.	Makláry Lajos	1890–1974	2003
1148.	Makláry Pap Ernő	1908–1973	2013
1149.	Makláry Pap Mór	1846–1917	2002
1150.	Makó Judit	1941–1999	2009
1151.	Makranczy Béla dr.	1912–2004	2005
1152.	Makszin Mihály dr.	1909–1997	2002
1153.	Mándoki Ernő	1919–1970	2004
1154.	Mányi Gábor	1930–2016	2017
1155.	Marczinkó Istvánné Kovács Katalin	1943–2009	2014
1156.	Margócsy Gyula	1915–1984	2017
1157.	Margócsy József dr.	1919–2013	2014
1158.	Margócsy Józsefné dr., Oberländer E.	1919–1995	2014
1159.	Márk Jenő	1905–1975	2002
1160.	Márk Jenőné Beke Vilma	1906–1983	2002
1161.	Márki Sándor	1853–1925	2020
1162.	Markovits László István	1951–2015	2018
1163.	Marssó József dr.	1901–1990	2015
1164.	Martinák János	1941–2016	2017
1165.	Márton Antal	1898–1994	2002
1166.	Márton József	1930–2010	2011
1167.	Márton Károly	1952–2009	2010
1168.	Márton Lászlóné dr., Soós Klára	1926–2009	2010
1169.	Máté József	1931–1986	2006
1170.	Máté László	1939–2019	2020
1171.	Máthé Ernőné dr., Pünkösti P.	1915–1985	2009
1172.	Máthé Imre dr.	1911–1993	2011
1173.	Mátis Béla	1891–1987	2014
1174.	Matolcsi Miklós	1935–1993	2009
1175.	Mátyás Ernő dr.	1935–2012	2012
1176.	Mátyás Ferenc	1927–2011	2012
1177.	Mayer István	1909–1996	2008
1178.	Medgyesi Jánosné dr. dr. Molnár	1918–2004	2019
1179.	Medgyessy Istvánné Simon Margit	1914–2003	2007
1180.	Megyeri György	1912–1999	2013
1181.	Méhes József dr.	1920–2009	2013
1182.	Méhes Zoltánné dr., Fekete Margit	1925–2010	2013
1183.	Mélykúti János	1930–2000	2009
1184.	Mester Béláné dr. Bajánházi Etelka	1922–2014	2019
1185.	Mester István dr.	1907–1984	2002
1186.	Mester Károly	1916–1986	2015
1187.	Mester Károlyné Kazai Erzsébet	1926–2006	2015
1188.	Mester Mária	1909–1995	2007
1189.	Mesterházi Ernőné Stinner Jolán	1937–2003	2020
1190.	Mészáros Boldizsár	1940–2001	2017
1191.	Mészáros Ede dr. vitéz	1889–1964	2004
1192.	Mészáros Józsefné Monoki	1927–1983	2007

1193.	Mészáros Tivadarné Juhász Mária	1926–2018	2019
1194.	Mezei Gábor	1931–2018	2020
1195.	Mezei Zoltán	1950–2016	2019
1196.	Mezőfi Zoltánné Fekete Julianna	1938–2010	2012
1197.	Mihály János	1914–1993	2002
1198.	Mihály Jánosné Tóth Ilona	1923–1980	2013
1199.	Mikes József dr.	1916–2002	2020
1200.	Miklovich György	1932–1999	2015
1201.	Miklovich Györgyné Uszkay Matild	1929–2011	2015
1202.	Mikó Gyula	1927–2007	2009
1203.	Mikó Gyuláné Latorcai Klára	1927–2008	2009
1204.	Mikó Istvánné Loós Mária	1945–2010	2018
1205.	Mikó Sándor dr.	1921–1998	2013
1206.	Mirkó János dr.	1911–1992	2003
1207.	Misley Győző	1931–1998	2008
1208.	Mitrovics Gyula dr.	1871–1965	2005
1209.	Mjazovszky Albert	1913–1991	2013
1210.	Mlinkó István	1872–1924	2012
1211.	Módis László dr.	1903–1972	2003
1212.	Módy György dr.	1926–2013	2015
1213.	Mohácsi Amália	1930–2004	2005
1214.	Mohácsi János	1935–1978	2007
1215.	Mohácsi Jánosné Alföldi Elza	1941–2008	2009
1216.	Mojzes János dr.	1935–1988	2003
1217.	Molnár András	1893–1971	2003
1218.	Molnár Antal dr.	1924–1998	2007
1219.	Molnár Dániel	1928–1984	2011
1220.	Molnár Elek	1908–1945	2006
1221.	Molnár Elekné Kovács Anna	1923–1989	2006
1222.	Molnár Elemér	1929–2007	2008
1223.	Molnár Ernő	1912–1994	2019
1224.	Molnár Ferenc	1941–2008	2008
1225.	Molnár Ferenc	1887–1962	2006
1226.	Molnár Ferencné Csomor Erzsébet	1938–2004	2005
1227.	Molnár György	1944–2006	2016
1228.	Molnár Gyula	1940–1993	2006
1229.	Molnár István	1923–1964	2004
1230.	Molnár István	1939–2015	2018
1231.	Molnár István dr.	1875–1943	2002
1232.	Molnár János	1889–1957	2003
1233.	Molnár János	1930–2002	2012
1234.	Molnár Lajos	1933–1993	2005
1235.	Molnár Lajos	1917–1996	2017
1236.	Molnár Lajos dr.	1922–1997	2007
1237.	Molnár László dr.	1903–1987	2004
1238.	Molnár Lukácsné Ambrus T. Erzsébet	1930–1996	2019
1239.	Molnár Miklósné Csont Irma	1911–2009	2010
1240.	Molnár Pál	1937–2007	2014
1241.	Molnár Pál dr.	1907–1968	2003
1242.	Molnár Sándor dr.	1919–2004	2005

1243.	Molnár Zoltán	1922–2014	2016
1244.	Molnos Angéla dr.	1923–2008	2010
1245.	Móricz Katalin	1942–1998	2015
1246.	Morvay Ferenc	1886–1980	2005
1247.	Mosonyi István	1914–2001	2004
1248.	Mucs János	1930–1992	2002
1249.	Muraközi Istvánné Gerzsenyi Katalin	1939–1992	2002
1250.	Muskovszky János	1906–1977	2010
1251.	Nábrádi István	1930–2011	2012
1252.	Nábrádi Mihály dr.	1918–1990	2003
1253.	Nábrádi Mihályné dr., Kovács Éva	1927–2013	2015
1254.	Nádas József	1905–1985	2017
1255.	Nádasdy József	1890–1956	2014
1256.	Nádor Jenő dr.	1889–1975	2016
1257.	Nádpör József	1936–2010	2011
1258.	Nagy (Nácsik) László Aurél	1923–2000	2002
1259.	Nagy András dr.	1904–1992	2012
1260.	Nagy Antal	1890–1968	2007
1261.	Nagy Balázs	1922–2007	2009
1262.	Nagy Balászné Kürti Emma	1928–2013	2014
1263.	Nagy Béla	1927–1982	2009
1264.	Nagy Béláné Talmácsi Jolán	1943–2019	2020
1265.	Nagy Benjáminné Sándor Ibolya	1957–1999	2002
1266.	Nagy Csaba	1943–2003	2012
1267.	Nagy Dezső	1919–1998	2019
1268.	Nagy Domokos	1894–1966	2004
1269.	Nagy Domokosné Fráter Margit	1895–1995	2004
1270.	Nagy Ferdinánd Nándor	1923–2001	2004
1271.	Nagy Ferenc	1915–1976	2004
1272.	Nagy Ferencné Balogh Anna	1923–2000	2009
1273.	Nagy Ferencné Kovács Mária	1919–2007	2008
1274.	Nagy Gáborné dr. (O. Nagy), Nagy E.	1918–1991	2004
1275.	Nagy Gáborné Lázár Mária	1934–2016	2017
1276.	Nagy Géza	1911–1986	2003
1277.	Nagy Géza	1890–1986	2011
1278.	Nagy Géza dr.	1942–2006	2012
1279.	Nagy Gizella	1929–2008	2011
1280.	Nagy György	1928–1981	2007
1281.	Nagy Gyula	1926–2004	2011
1282.	Nagy Imre dr.	1919–1981	2013
1283.	Nagy Istvánné Benkő Erika	1932–1997	2010
1284.	Nagy János (K. Nagy)	1938–2007	2017
1285.	Nagy János dr.	1921–1995	2002
1286.	Nagy József	1921–1990	2004
1287.	Nagy József	1922–2004	2009
1288.	Nagy József (K. Nagy)	1925–2004	2012
1289.	Nagy József dr.	1929–2013	2014
1290.	Nagy József dr.	1900–1968	2002
1291.	Nagy Kálmán	1930–1999	2007
1292.	Nagy Kálmán	1941–2016	2020

1293.	Nagy Károlyné Bai Mária Magdolna	1934–2009	2011
1294.	Nagy Katalin	1943–2011	2013
1295.	Nagy Lajos	1924–2003	2003
1296.	Nagy Lajos	1916–2008	2008
1297.	Nagy Lajosné Bartha Hedvig	1923–1986	2009
1298.	Nagy Lajosné Szabó Katalin	1926–2014	2015
1299.	Nagy László	1922–1991	2003
1300.	Nagy László	1931–1989	2004
1301.	Nagy László (id. Nagy)	1816–1875	2018
1302.	Nagy László dr.	1919–1988	2002
1303.	Nagy László dr.	1931–1987	2003
1304.	Nagy László Gergely (ifj. Nagy)	1857–1931	2018
1305.	Nagy Lászlóné Csóti Piroska	1935–1983	2019
1306.	Nagy Miklós	1934–2012	2013
1307.	Nagy Miklós	1932–1974	2017
1308.	Nagy Péter	1913–1967	2015
1309.	Nagy Sándor	1920–1995	2002
1310.	Nagy Sándor	1960–2019	2020
1311.	Nagy Sándor dr.	1927–1982	2003
1312.	Nagy Sándor János	1897–1953	2004
1313.	Nagy Sándorné Bánki Mária	1942–2014	2016
1314.	Nagy Sándorné László Katalin	1911–2007	2012
1315.	Nagy Tibor Ferenc	1922–1999	2006
1316.	Nagy Tiborné Nagy Margit	1923–1997	2006
1317.	Nagy Zoltánné Kovács Gizella Sarolta	1950–2013	2019
1318.	Nagy Zsuzsanna dr.	1939–2006	2018
1319.	Nagylucskay Józsefné Lautner M.	1914–1975	2014
1320.	Nagyné Magyary Ildikó	1954–2002	2004
1321.	Nánay Béla	1886–1953	2013
1322.	Nánay Béláné dr., Pethő Vilma	1890–1961	2014
1323.	Négyesy László dr.	1961–1933	2015
1324.	Nehéz János	1923–1990	2007
1325.	Némédi Dénes dr.	1942–2010	2018
1326.	Némédi Lajos dr.	1912–2006	2010
1327.	Némédi Lajosné dr., Dienes Éva dr.	1914–2004	2005
1328.	Nemes Antal	1925–1996	2003
1329.	Nemes Gyula	1932–1996	2003
1330.	Nemes Gyuláné Megyesi Erzsébet	1932–2012	2013
1331.	Nemes Imréné Nagy Mária	1936–2015	2016
1332.	Nemes István	1935–2019	2020
1333.	Nemes János	1905–1968	2018
1334.	Nemes Jánosné Béres Ilona	1939–2015	2017
1335.	Nemes László	1923–2004	2005
1336.	Nemes László	1930–2012	2014
1337.	Nemes Sándor	1900–1999	2009
1338.	Németh Balázné Jeles Ilona	1961–2008	2009
1339.	Németh Gyula Béla	1932–2011	2016
1340.	Németh Lajos	1927–1998	2012
1341.	Németh Lajos	1904–1972	2014
1342.	Németh Sándorné Irina V. Sz.	1931–2018	2019

1343.	Németh Zoltán dr.	1928–1994	2011
1344.	Németi Adorján	1932–2001	2005
1345.	Németi Adorjáné Cseke Erzsébet	1936–1990	2004
1346.	Németi Gábor	1930–2010	2010
1347.	Németi Gáborné Stankovics Mária	1930–1981	2006
1348.	Németi Tiborné Turi Katalin	1942–2000	2018
1349.	Niederhauser Emil	1923–2010	2011
1350.	Nótin Lajos dr.	1935–1988	2006
1351.	Novák István	1934–2018	2019
1352.	Novák Márton	1866–1914	2015
1353.	Nyáguly Sándor	1901–1971	2008
1354.	Nyakas János	1900–1989	2019
1355.	Nyakó János	1927–2002	2004
1356.	Nyáry Béla	1882–1961	2006
1357.	Nyáry Lajos	1914–1986	2005
1358.	Nyéki László	1929–2010	2014
1359.	Nyesténé Mogyoróssy Erzsébet	1943–2002	2004
1360.	Nyilas Viktor dr.	1930–1990	2003
1361.	Nyiredi Jenő dr.	1865–1932	2002
1362.	Nyíreő István dr.	1893–1977	2009
1363.	Nyíri Antal dr.	1907–2000	2013
1364.	Nyirkos István dr.	1933–2013	2015
1365.	Nyirkos Tiborné Farkas Ibolya	1935–2014	2015
1366.	Nyitrai Gyula	1903–1982	2011
1367.	Nyúl László	1925–2008	2020
1368.	Nyulasi Imre	1906–1992	2020
1369.	Nyulasi Imréné Tóth Erzsébet	1907–1993	2020
1370.	Obetkó Dezső	1919–1995	2020
1371.	Oborzil Dezsőné Csathó Ida	1907–1968	2010
1372.	Ócsvár Géza	1908–1978	2011
1373.	Ócsvár Rezső	1877–1968	2011
1374.	Ohe prof. (Dr. Hans Joachim O.)	1926–2006	2006
1375.	Okos László	1918–2008	2014
1376.	Okos Lászlóné Hernádi Katalin	1928–1977	2003
1377.	Oláh Ferenc	1924–2011	2020
1378.	Oláh Gábor	1881–1942	2011
1379.	Oláh Gábor	1929–2015	2017
1380.	Oláh Gáborné Pásztor Piroska	1938–2007	2007
1381.	Oláh György	1940–2012	2013
1382.	Oláh József dr.	1930–2008	2010
1383.	Oláh Lajos	1956–2006	2007
1384.	Oláh Miklós	1922–2011	2012
1385.	Oláh Miklósné dr. Erdélyi Mária	1929–1980	2014
1386.	Oláh Tibor	1911–1983	2006
1387.	Oláh Tiborné Tatos Ida	1913–1988	2008
1388.	Oláh Zsigmond	1914–1944	2005
1389.	Olajos Ferenc	1930–2001	2006
1390.	Olajos Mihályné dr., Hoffmann Anna	1944–2016	2017
1391.	Olasz Árpádné Cseh Julianna	1936–2005	2006
1392.	Olasz János	1914–1978	2009

1393.	Olasz Szabó Mihály	1911–1962	2003
1394.	Ónosi László dr.	1932–2001	2002
1395.	Ópra Benedek	1907–1978	2010
1396.	Orbán Józsefné dr. Apáti Jolán	1904–1998	2014
1397.	Óriás Nándor dr.	1886–1992	2010
1398.	Ormós Lajos	1883–1975	2006
1399.	Orosz András	1934–1989	2011
1400.	Orosz János	1930–2010	2011
1401.	Orosz Lajos	1920–1980	2005
1402.	Orosz Lajosné Nagy Irén	1919–1992	2005
1403.	Orosz László dr.	1925–2016	2017
1404.	Orosz Lászlóné F. Simon Orosz Jolán	1923–2003	2012
1405.	Orosz Sándor Ágoston	1915–1979	2018
1406.	Oroszlány Péter	1949–2006	2014
1407.	Országh László dr.	1907–1984	2011
1408.	Ort Istvánné Nagy Erzsébet	1914–1989	2003
1409.	Osváth István dr.	1910–1993	2005
1410.	Oszik Miklósné Berei Adél	1932–1989	2012
1411.	Ókrös István	1914–1988	2004
1412.	Ördögh László	1914–1996	2003
1413.	Órfi (Öreg) Imre	1923–1977	2020
1414.	Ötvös László	1911–1995	2014
1415.	Paál Elek id.	1883–1963	2009
1416.	Paál Elek ifj.	1914–1991	2009
1417.	Pacsay Jánosné dr., Horváth Mária	1904–1986	2008
1418.	Pacsu Gergelyné Fodor Sára	1926–2006	2020
1419.	Pádár Dénesné Józsa Krisztina	1943–2006	2007
1420.	Pákozdy László Márton	1910–1993	2006
1421.	Pakurár Miklós	1933–2011	2011
1422.	Pál Anna	1939–2014	2015
1423.	Pál György dr.	1933–2011	2011
1424.	Pál Miklós dr.	1931–2005	2008
1425.	Pál Sándorné Hajzer Ilona	1950–2009	2010
1426.	Palásti József	1934–2010	2013
1427.	Páldi János dr.	1923–2001	2010
1428.	Pálffy István dr.	1929–2001	2013
1429.	Pálffy Istvánné dr., Orbán Katalin M.	1924–2002	2010
1430.	Pálfi Dénes	1938–2002	2016
1431.	Pálfi Sándor	1938–1998	2002
1432.	Palkó Attila	1922–2012	2020
1433.	Palkonyay Imre	1894–1965	2005
1434.	Páll István	1929–2001	2005
1435.	Pallagi Gyula dr.	1867–1903	2008
1436.	Pálmai Rudolf	1926–2008	2019
1437.	Pálnagy Balázs	1927–2012	2018
1438.	Pálóczy András	1920–1993	2014
1439.	Pálóczy Andrásné Kállói Ilona	1925–1984	2014
1440.	Pálos György dr.	1908–1987	2018
1441.	Palotás Gyula	1934–2015	2016
1442.	Palotás József	1923–1993	2014

1443.	Palotay Ferenc	1934–2005	2008
1444.	Palov József dr.	1920–1998	2015
1445.	Palumb Gyula	1912–2003	2017
1446.	Pánczél Géza (Albisi Pánczél)	1918–2001	2005
1447.	Pankotai Sándor	1922–1993	2003
1448.	Pántya Péter	1944–2009	2011
1449.	Pap Gyula dr.	1954–2019	2020
1450.	Pápai Ferencné Brunner Cecília	1925–1992	2007
1451.	Pápay Sándor	1925–2004	2014
1452.	Papp Antalné dr., Nagy Klára	1930–1996	2009
1453.	Papp Béla	1912–1993	2002
1454.	Papp Bertalanné Jánócsik Ilona	1934–2001	2004
1455.	Papp Ferenc dr.	1886–1966	2013
1456.	Papp Ferenc dr.	1930–2001	2016
1457.	Papp Géza	1928–2000	2002
1458.	Papp Géza dr.	1909–1988	2005
1459.	Papp Gézané dr., Füzesi Vilma	1914–1987	2008
1460.	Papp György Sándor (B. Papp)	1929–1994	2003
1461.	Papp Gyula	1927–1991	2011
1462.	Papp Gyula	1925–2017	2018
1463.	Papp Imre dr.	1948–2015	2016
1464.	Papp István dr.	1901–1972	2003
1465.	Papp János dr. (B. Papp)	1921–2002	2008
1466.	Papp József	1923–2004	2007
1467.	Papp József dr.	1928–2007	2012
1468.	Papp Lajosné Csige Mária	1952–2013	2014
1469.	Papp Mihályné Molnár Berta	1904–1990	2008
1470.	Papp Zoltánné dr., Félix Anna	1899–1961	2008
1471.	Parragh Attila	1910–1992	2020
1472.	Pártos László István	1941–1990	2019
1473.	Pásztor Erzsébet Emília dr.	1916–1995	2004
1474.	Pásztor Géza	1930–2017	2018
1475.	Pataj Mihály (Cs. Pataj)	1921–2008	2014
1476.	Pataki Béla	1925–2001	2003
1477.	Pataki József	1944–2005	2010
1478.	Pataki Zsuzsanna	1957–2013	2014
1479.	Pellens, Karl dr.	1934–2003	2007
1480.	Pénzes Lajos	1939–2006	2006
1481.	Pénzes Sándor	1926–1974	2015
1482.	Percze János	1926–1993	2002
1483.	Perecz Györgyné dr., Téglás Anna	1922–2016	2017
1484.	Péter Imréné Kiss Katalin	1945–1989	2006
1485.	Péter Pál	1929–2005	2005
1486.	Péter Sándor	1890–????	2010
1487.	Péter Sándorné Varga Zita	1917–2006	2010
1488.	Péter Zoltán dr.	1901–1969	2012
1489.	Péterffy László	1891–1971	2013
1490.	Petkes Gergely	1946–2007	2013
1491.	Pető Gáborné dr., Csurka Ilona	1916–2004	2007
1492.	Petraskó László	1897–1972	2010

1493.	Petraskó Sándor	1870–1950	2014
1494.	Petrikás Árpád dr.	1928–1999	2002
1495.	Petró József	1925–2015	2016
1496.	Petrohai Ferenc	1948–2003	2018
1497.	Pilishegyi József dr.	1943–2015	2018
1498.	Piller Dezső	1910–1999	2010
1499.	Pinczés Imre	1900–1945	2005
1500.	Pinczés Zoltán dr.	1926–2011	2012
1501.	Pintye Ferenc dr.	1938–2013	2014
1502.	Pirigyi István dr.	1921–2005	2011
1503.	Plette Ferncné	1914–2005	2012
1504.	Plócai Imre	1933–2007	2007
1505.	Pócs Imre Gáborné Angi Mária	1933–1998	2010
1506.	Pogány János	1907–1983	2004
1507.	Pohl Ferenc	1883–1961	2010
1508.	Pókász Endre	1912–1950	2008
1509.	Pokker Mihály	1887–1951	2013
1510.	Polányi Imre dr.	1925–1999	2019
1511.	Pomázi Gyula	1910–1980	2013
1512.	Pomázi Gyuláné Párkányi Margit	1913–2005	2011
1513.	Pongor Sándor Bálint	1938–2018	2020
1514.	Pongor Sándorné Lelesz Ilona Katalin	1938–2019	2020
1515.	Ponyi Béla dr	1928–2000	2019
1516.	Poór János dr.	1925–1993	2002
1517.	Popoff Mihály dr.	1888–1969	2010
1518.	Popovics Vladimir	–2003	2007
1519.	Porcsalmi Lajos	1919–1995	2011
1520.	Porcsalmy Gyula	1865–1925	2003
1521.	Porcsalmy Jánosné Tárkányi E.	1917–1994	2005
1522.	Porcsalmy Soma	1832–1914	2004
1523.	Porcsalmy Zoltán	1890–1968	2005
1524.	Pornói Imre	1930–1997	2005
1525.	Pornói Imréné Molnár Aranka	1930–2015	2017
1526.	Porzso István	1910–1986	2008
1527.	Porzso Istvánné Molnár Éva	1919–2011	2011
1528.	Pósalaky László	1901–1978	2005
1529.	Posta Lajos	1940–2004	2014
1530.	Posta Lajosné Tárbály Katalin	1944–2004	2014
1531.	Postás Sándorné dr., Horváth Piroska	1938–2012	2013
1532.	Pösze Imre	1898–1976	2008
1533.	Pösze Lajos dr.	1919–1982	2003
1534.	Pösze Lajosné dr., Fésűs Katalin	1919–1983	2011
1535.	Pregun István dr.	1943–2006	2016
1536.	Preznánszky György Aurél	1940–2010	2013
1537.	Preznánszky Györgyné Bikki Gabriella	1935–1978	2014
1538.	Preznánszkyne Szilágyi Erzsébet	1943–2011	2013
1539.	Privler Pál	1900–1974	2014
1540.	Privler Pálné Szrnka Etelka	1900–1991	2014
1541.	Prjevaráné Mikus Márta	1956–2017	2018
1542.	Purzsás János	1895–????	2007

1543.	Purzsás Jánosné Vladimir Anna	?	2007
1544.	Puskás Álmos	1911–1981	2013
1545.	Puskás Lajos	1913–1997	2007
1546.	Rábold Gábor	1911–1998	2006
1547.	Rácz István	1904–1966	2007
1548.	Rácz István dr.	1929–2002	2014
1549.	Rácz Jenő	1883–1942	2004
1550.	Rácz Zsigmond	1922–1988	2008
1551.	Rácz Győző	1935–2008	2012
1552.	Rada Aladár	1921–2007	2018
1553.	Rada Aladárné	1926–2014	2018
1554.	Radácsi Józsefné Németi Mária	1949–1996	2005
1555.	Radich Jolán dr.	1903–1989	2014
1556.	Radó Ferenc	1921–1990	2009
1557.	Radócz Jánosné Kunkli Margit	1945–1994	2005
1558.	Radóci Istvánné Árva Erzsébet	1956–2009	2011
1559.	Rados Mihály dr.	1941–2016	2019
1560.	Raffay Lajos	1889–1978	2004
1561.	Raffay Sándor dr.	1866–1947	2018
1562.	Rajkai Tibor dr.	1915–1972	2018
1563.	Rákóczy István	1930–1993	2012
1564.	Rangoni Károlyné Inczedy Margit	1915–2004	2008
1565.	Rapcsák András dr.	1914–1993	2002
1566.	Ravasz János dr.	1915–2004	2017
1567.	Regele János	1905–1971	2020
1568.	Regőczy István	1915–2013	2018
1569.	Reiman István dr.	1927–2012	2012
1570.	Rejtő Pálné Pogács Mária	1913–1993	2017
1571.	Reményi Béla	1927–2005	2007
1572.	Remete Sándorné	1945–2005	2007
1573.	Rentka László	1918–2014	2015
1574.	Réscs Pál	1887–1976	2008
1575.	Rétháti Miklósné dr., Kubányi G.	1915–1978	2010
1576.	Rettégi Istvánné Kovács Anna	1901–1980	2002
1577.	Révész Jánosné	1917–1999	2011
1578.	Révész Miklósné Ferenczi Mária	1943–2012	2012
1579.	Riedt Lászlóné Fogarassy Gabriella	1904–1988	2014
1580.	Ringer Lajos	1931–2017	2019
1581.	Román Gyula	1926–2002	2006
1582.	Román Ilona	1915–2006	2011
1583.	Romhányi Gyuláné dr., Arany Irma	1906–1998	2011
1584.	Róth Gyula	1928–2010	2018
1585.	Rózsa Imre	1925–1990	2013
1586.	Rózsa Tivadar dr.	1914–1990	2016
1587.	Rozsonits Géza	1939–1996	2013
1588.	Rubóczky András	1928–2005	2010
1589.	Rubovszky Kálmán dr.	1942–2011	2012
1590.	Rugonfalvi Kiss István dr.	1881–1957	2011
1591.	Ruszkay András	1914–1998	2017
1592.	Rusza Mihály	1933–2014	2015

1593.	Sain Márton	1915–1997	2016
1594.	Salánki Ferenc	1897–1979	2011
1595.	Salánki János	1902–1989	2008
1596.	Salánki József dr.	1885–1975	2004
1597.	Sallai Ernő	1931–2002	2011
1598.	Sallai Rózsa Ilona	1932–2016	2018
1599.	Sallai Sándor	1926–1992	2009
1600.	Sándor Ferenc	1913–1967	2002
1601.	Sándor Gábor	1927–2010	2011
1602.	Sándor Jenő	1913–2005	2012
1603.	Sándor József	1875–1942	2008
1604.	Sándor László	1922–1998	2003
1605.	Sándor Mihályné dr., Nagy Gabriella	1913–2003	2006
1606.	Sánta János	1917–2007	2011
1607.	Sápi Albert	1924–2018	2019
1608.	Sápi Gyuláné Kovács Aranka	1912–2013	2015
1609.	Sárdi Béla	1920–1993	2011
1610.	Sárdi Béláné Balogh Borbála Ilona	1919–2000	2011
1611.	Sárdi János	1906–1982	2011
1612.	Sári Gusztáv	1928–1990	2002
1613.	Sarkadi Károlyné Balogh Erzsébet	1928–2003	2005
1614.	Sarkadi Nagy János dr.	1888–1956	2002
1615.	Sarkady László	1939–2017	2018
1616.	Sarkady Lászlóné	1946–2012	2018
1617.	Sárközi Antal	1916–2012	2016
1618.	Sárosi Lajos	1921–1994	2013
1619.	Sass Attila dr.	1940–1996	2011
1620.	Schader Ede	1889–1963	2015
1621.	Schág Dániel	1914–2007	2017
1622.	Schneider Mária Margit	1917–2012	2012
1623.	Schudich Ilona	1915–1981	2010
1624.	Sebestyén Árpád dr.	1929–2014	2015
1625.	Sebestyén Istvánné dr., Jakucs Ilona	1929–2017	2018
1626.	Sebők Emánuel	1891–1944	2005
1627.	Sebők György	1941–1995	2002
1628.	Séllyei Ernőné dr., Vincze Erzsébet	1916–2002	2007
1629.	Sepsy Károly	1895–1964	2014
1630.	Seregi Kálmán	1912–1989	2012
1631.	Seress István	1922–1992	2004
1632.	Seress Istvánné	1926–2015	2016
1633.	Siketh Zoltán	1931–1988	2004
1634.	Sille Zoltán	1942–1998	2008
1635.	Silye Mihály	1924–1998	2009
1636.	Silye Mihályné Szepesi Magdolna	1928–1985	2003
1637.	Simay Attiláné dr., Barna Erzsébet	1928–2002	2004
1638.	Simkovich Gyuláné Garai Lenke	1931–2009	2012
1639.	Simon Ferencné Kenéz Rózsa	1935–2017	2018
1640.	Simon Imre	1939–2006	2012
1641.	Sinka Gyula	1945–2007	2014
1642.	Siófoki Lászlóné Keszthelyi Margit	1931–2014	2018

1643.	Sipkai Sándor	1939–2008	2016
1644.	Sipos Endréné Taga Mária	1927–2013	2015
1645.	Sipos György	1924–1997	2017
1646.	Sipos Ida	1903–1987	2002
1647.	Sipos László	1948–1999	2013
1648.	Sipos Zsuzsa	1927–2003	2005
1649.	Siposné Szendery Ágnes dr.	1935–2005	2008
1650.	Soltész István	1900–1945	2015
1651.	Sólymos József	1923–2004	2005
1652.	Sólyom Emma	1965–1994	2008
1653.	Sólyom Imre	1940–2009	2011
1654.	Sólyom János	1937–2007	2008
1655.	Sólyom József	1908–1990	2004
1656.	Somlyai Miklós	1920–1977	2006
1657.	Somogyi Árpád	1928–????	2006
1658.	Somogyi László	1935–1987	2006
1659.	Somorjai László	1900–1991	2003
1660.	Somos Lajos dr.	1904–1988	2005
1661.	Sonkoly Tibor	1921–2007	2008
1662.	Soó Rezső dr.	1903–1980	2006
1663.	Soós Miklós	1898–1970	2005
1664.	Soós Paula dr.	1903–1996	2019
1665.	Sós Zoltán	1926–2009	2011
1666.	Sóvágó Lászlóné dr., Markos	1947–2009	2018
1667.	Sőreghy Márton	1843–1915	2011
1668.	Stefán Miklós	1930–2010	2011
1669.	Stettner Miklósné Koltay Eleonóra	1929–2007	2009
1670.	Straky Tibor	1926–2011	2012
1671.	Straub János dr.	1893–1956	2003
1672.	Sulyok Ivánné Molnár Klára Csitárka	1944–2012	2013
1673.	Surányi János dr.	1918–2006	2008
1674.	Süle Sándor	1908–1996	2013
1675.	Sümegi László dr.	1932–2015	2016
1676.	Sümegi Lászlóné Sal Margit	1940–1997	2003
1677.	Sütő Béla Györgyné Veres Judit	1948–2008	2008
1678.	Sütő Dezsőné Ambrus Mária	1934–2004	2005
1679.	Sütő János	1921–2007	2008
1680.	Sütő Sándor	1925–1991	2003
1681.	Sylvester Lajos	1934–2012	2015
1682.	Szabados Gáborné Nagy Irén	1947–2014	2018
1683.	Szabados Imréné Gönczi Erzsébet	1948–2015	2016
1684.	Szabados Mátyás dr.	1944–2001	2003
1685.	Szabados Sándor	1935–2007	2011
1686.	Szabó Albert	1929–2010	2011
1687.	Szabó Antalné Kósa Mária	1947–2011	2012
1688.	Szabó Antalné Nagy Gizella	1940–2018	2020
1689.	Szabó Árpád dr.	1913–2001	2011
1690.	Szabó Emil	1898–1969	2011
1691.	Szabó Ernő dr.	1904–1982	2015
1692.	Szabó Ferenc	1911–1986	2004

1693.	Szabó Ferenc	1939–1997	2011
1694.	Szabó Ferike Teréz	1909–1980	2014
1695.	Szabó Gábor	1949–1998	2011
1696.	Szabó Gáspár	1935–1992	2008
1697.	Szabó György	1940–1998	2020
1698.	Szabó Gyula dr,	1943–2016	2017
1699.	Szabó Imre	1921–1998	2003
1700.	Szabó Imréné Dobos Etelka	1929–1990	2006
1701.	Szabó István	1913–1993	2005
1702.	Szabó István dr.	1898–1969	2010
1703.	Szabó János	1939–2002	2017
1704.	Szabó Jánosné Hudivók Ilona	1921–2001	2011
1705.	Szabó Jenő	1917–1999	2013
1706.	Szabó Jenőné Hámpek Anna Emília	1921–1991	2013
1707.	Szabó József	1900–1990	2013
1708.	Szabó József	1934–2002	2013
1709.	Szabó Károly	1900–1985	2002
1710.	Szabó Károly	1905–1988	2015
1711.	Szabó Lajos	1935–2016	2018
1712.	Szabó Lajos (D. Szabó Lajos)	1936–1999	2002
1713.	Szabó Lajos dr.	1938–2004	2017
1714.	Szabó László	1943–1993	2013
1715.	Szabó László	1961–2013	2014
1716.	Szabó László	1931–2017	2018
1717.	Szabó László dr.	1939–2012	2013
1718.	Szabó Lászlóné Nagymáthé Margit	1932–2012	2013
1719.	Szabó Miklós	1942–2012	2012
1720.	Szabó Miklósné Menyhárt Emma	1934–2016	2020
1721.	Szabó Miklósné Nagy Júlia	1940–1995	2011
1722.	Szabó Sándor	1919–2001	2011
1723.	Szabó Tibor dr.	1946–2019	2020
1724.	Szabó Tiborné Meszlényi Ágota	1929–2000	2012
1725.	Szabó Vince dr.	1925–2002	2004
1726.	Szabó Zoltán	1908–1988	2003
1727.	Szabó Zoltán	1932–2013	2014
1728.	Szabó Zoltánné Pálóczi Mária	1936–2004	2006
1729.	Szabolcsi Ferenc	1950–2009	2010
1730.	Szakács Antal	1900–1980	2009
1731.	Szakács Ferenc	1921–1995	2008
1732.	Szakács György dr.	1909–1971	2013
1733.	Szakál Péter	1941–2013	2016
1734.	Szakály István	1917–1985	2002
1735.	Szarmány István	1908–1991	2016
1736.	Szokolczai Lajos	1937–2016	2018
1737.	Szalacsi Rácz Imre dr.	1900–1956	2003
1738.	Szalay Ádám	1910–1974	2010
1739.	Szalay Ernő	1932–1994	2015
1740.	Szalay Ernőné Gál Irén	1944–2010	2015
1741.	Szalay György	1931–2004	2005
1742.	Szalay Pál (Z. Szalay)	1891–1972	2016

1743.	Szalay Sándor	1883–1944	2008
1744.	Szalay Sándor dr.	1909–1987	2011
1745.	Szalay Sándorné dr. Csongor Éva	1922–2007	2014
1746.	Szalay Sára	1936–2006	2015
1747.	Szállkay Andrásné Gyórfy Judit	1934–2014	2015
1748.	Szalontai Barnabás dr.	1919–1984	2014
1749.	Szalontai Barnabásné dr., Lelik I.	1921–1986	2011
1750.	Szalontai László	1932–1984	2009
1751.	Szamos Tivadarné Fazekas Róza	1930–2015	2016
1752.	Szamosújvári Sándor	1921–2002	2004
1753.	Szaniszló Ferenc	1937–2012	2014
1754.	Szanyi Gyula dr.	1926–2005	2005
1755.	Szarka István	1930–2008	2010
1756.	Szarvas Imre	1941–2015	2017
1757.	Szarvas Pál dr.	1910–1986	2003
1758.	Szász Ferenc dr.	1923–2013	2016
1759.	Szász Gusztáv	1903–1964	2007
1760.	Szász Gusztávné Duchnovszky M.	1908–2004	2007
1761.	Szathmári Antal	1919–2004	2005
1762.	Szathmári Károly	1925–2015	2016
1763.	Szathmáry Árpád id.	1930–2014	2017
1764.	Szathmáry László	1919–1986	2008
1765.	Szathmáry Lászlóné Farkas Mária	1918–2001	2008
1766.	Szathmáry Mihályné Dobi Emma	1913–1992	2016
1767.	Szatmári Károly	1932–1992	2002
1768.	Szatmári Károlyné Papp Katalin	1935–1999	2002
1769.	Szatmári Lajos	1910–2005	2018
1770.	Szatmári Sándorné Szele Irén	1940–2003	2005
1771.	Szatur Géza	1932–2014	2015
1772.	Száz Kázmér	1917–1982	2010
1773.	Széchy Józsefné Tóth Erzsébet	1954–2015	2016
1774.	Szécsi Miklós	1865–1943	2004
1775.	Szécsi Pál dr.	1936–2005	2011
1776.	Szécsi Pálné dr., Orosz Julianna	1945–2011	2011
1777.	Szecsko Károly dr.	1939–2020	2020
1778.	Szécsy György Károly	1897–1959	2005
1779.	Szegedi Ervin dr.	1956–2006	2007
1780.	Szegedi László	1925–1995	2013
1781.	Szegedi Lászlóné Horgos Irén Anna	1923–1994	2013
1782.	Szegedi Sándor dr.	1940–2004	2005
1783.	Szegedi Sándorné dr., Mán M.	1942–2014	2015
1784.	Szegezdy Róza	1945–2014	2015
1785.	Szeifertné Szabó Erzsébet	1954–2009	2011
1786.	Székely Károlyné Boldogh Margit	1918–1995	2004
1787.	Székely Miklósné Szentpétery Katalin	1915–2001	2011
1788.	Székely Viktor	1925–1990	2020
1789.	Székelyhidi Ágostonné Bojti Róza	1934–2006	2006
1790.	Szekér László	1950–2011	2011
1791.	Szekerczés Pál dr.	1933–1994	2002
1792.	Szekeres Andrásné Sarkadi Ilona	1911–1990	2008

1793.	Szekeres Antal dr.	1933–2012	2013
1794.	Szekeres Sándor	1922–2004	2006
1795.	Szele Paula	1897–1983	2016
1796.	Szele Tibor dr.	1918–1955	2002
1797.	Szelényi Ödön dr.	1877–1931	2005
1798.	Széles Józsefné Márton Ilona	1931–1982	2002
1799.	Szemán István	1939–2012	2013
1800.	Szemerszki Miklós dr.	1934–2017	2020
1801.	Szénássy Barna dr.	1913–1995	2002
1802.	Szénássy Zoltán dr.	1925–2011	2015
1803.	Szende Aladár dr.	1914–2003	2007
1804.	Szendrei György	1942–2010	2013
1805.	Szentannai Sámuel	1876–1956	2015
1806.	Szentgyörgyi András	1920–1971	2004
1807.	Szentgyörgyvári Lajos	1900–1976	2018
1808.	Szentirmai Józsefné dr., Márton I.	1928–2009	2012
1809.	Szentjóbey Szabó Kálmán	1860–1950	2005
1810.	Szép Tibor	1928–2006	2008
1811.	Szepesváry Gábor	1928–1997	2018
1812.	Szepsy József	1915–1981	2008
1813.	Szerdi Gáborné Varga Klára Terézia	1932–2005	2009
1814.	Szerdi János dr.	1943–2008	2009
1815.	Szerémy Gyula	1934–2012	2016
1816.	Szigethy Gyula	1904–1986	2003
1817.	Szikszainé Vágó Irén	1945–1992	2005
1818.	Szilágyi Bálint	1939–1992	2012
1819.	Szilágyi Béla dr.	1913–1975	2014
1820.	Szilágyi Béláné dr., Puska Pirooska	1912–1988	2014
1821.	Szilágyi Gyuláné Lossinszky Mária	1946–2012	2017
1822.	Szilágyi Józsefné Gruber Julianna	1934–2010	2010
1823.	Szilágyi László	1907–1986	2004
1824.	Szilágyi László	1913–2000	2010
1825.	Szilágyi Lászlóné Szekeres Jolán Éva	1937–2017	2019
1826.	Szilágyi Miklós	1934–2003	2004
1827.	Szilágyi Péter	1942–1987	2004
1828.	Szilágyi Péter	1954–2013	2014
1829.	Szilágyiné Nagy Katalin	1963–1999	2016
1830.	Szincsák Imréné Vincze Róza	1946–1996	2007
1831.	Szincsák János	1939–2018	2020
1832.	Szitha Miklósné Gesztelyi Nagy	1910–1995	2016
1833.	Szitovszky Józsefné dr. Bokor E.	1941–2015	2016
1834.	Szloszjár Emília	1946–2006	2014
1835.	Szoboszlai György	1909–1992	2014
1836.	Szokolai György	1909–1993	2011
1837.	Szolga Margit	1919–1998	2011
1838.	Szondy György dr.	1889–1961	2015
1839.	Szöcs Mihály	1894–1991	2008
1840.	Szögi Lajos	1962–2006	2009
1841.	Szöke Domonkos dr.	1946–2009	2011
1842.	Szöke György	1939–2008	2009

1843.	Szöke Györgyné Nagy Karolina	1934–2009	2009
1844.	Szökefalvi–Nagy Zoltán	1916–1980	2010
1845.	Szöllősi Ferenc	1934–2011	2020
1846.	Szöllősi Imre	1949–2000	2002
1847.	Szöllősi Kálmán	1922–2016	2017
1848.	Szöllősi Kálmánné Kiss Viola	1925–2015	2017
1849.	Szőőr Antal	1866–1929	2008
1850.	Szőőr Gyula	1906–1969	2008
1851.	Szőőr Gyula dr.	1940–2007	2009
1852.	Sztermen József	1908–1974	2012
1853.	Szuromi Józsefné Fekete Erzsébet	1933–2011	2013
1854.	Szűcs Ernő dr.	1926–2011	2012
1855.	Szűcs Gyula	1928–1995	2013
1856.	Szűcs István	1933–1994	2004
1857.	Szűcs István	1931–2006	2012
1858.	Szűcs Jánosné dr., Buda Viola Ibolya	1926–2016	2020
1859.	Szűcs József	1908–1985	2006
1860.	Szűcs Józsefné Papp Magdolna	1943–2007	2008
1861.	Szűcs Józsefné Takács Viktória	1916–2014	2016
1862.	Szűcs Kornélia dr.	1945–2012	2018
1863.	Szügyi Trajtler Géza	1888–1978	2015
1864.	Szvetits Zoltán	1929–2014	2015
1865.	Tácsi László	1935–2005	2008
1866.	Takács Gyula	1899–1976	2003
1867.	Takács István	1912–2004	2010
1868.	Takács János	1903–1960	2010
1869.	Takács Jenő	1926–2015	2016
1870.	Takács László	1913–1974	2019
1871.	Tallódi Sándor	1930–2009	2010
1872.	Tallódi Sándorné Rácz Ilona	1937–2004	2006
1873.	Tamás Aladárné dr., Szűcs Ilona	1912–2016	2017
1874.	Tamás Andrásné Rákosi Ida	1928–2015	2017
1875.	Tamás Attila dr.	1930–2015	2017
1876.	Tamás Béla	1948–1995	2011
1877.	Tánczos István	1921–1982	2007
1878.	Tanító Béla	1942–2008	2008
1879.	Tanka János	1908–1922	2006
1880.	Tankó Béla dr.	1905–1974	2003
1881.	Tankó Béla dr.	1876–1946	2005
1882.	Tar Imre	1888–1970	2002
1883.	Tar János	1929–2002	2003
1884.	Tar János	1928–2012	2014
1885.	Tar Zoltán	1913–1992	2003
1886.	Tarcai Zoltán	1930–2009	2011
1887.	Tarcsi István	1919–2001	2009
1888.	Tarcsi Istvánné Tóth Margit	1928–1993	2010
1889.	Tardos János dr.	1907–1963	2018
1890.	Tarján Sándor	1933–2007	2010
1891.	Tarr Ferenc	1903–1988	2011
1892.	Tasi Gábor	1932–1997	2007

1893.	Tasi Miklós	1930–2000	2004
1894.	Tatár Antal	1902–1994	2004
1895.	Tatár Miklós	1932–2010	2018
1896.	Tatár Péter	1960–2017	2019
1897.	Tatár Zsolt	1941–2009	2011
1898.	Tatos István	1922–2016	2017
1899.	Telkes (Tvergyák) Sándor	1874–1951	2004
1900.	Ternyey András	1925–1993	2002
1901.	Thun László	1923–2019	2020
1902.	Thun Lászlóné Szaplonczay Erzsébet	1926–2010	2011
1903.	Thuróczy Margit dr.	1916–1969	2008
1904.	Thurzó Sándor	1908–1945	2011
1905.	Tikász Sándor	1922–2007	2010
1906.	Tilki Jánosné Magó Katalin	1945–2011	2012
1907.	Timár Istvánné Énekes Lenke	1931–1991	2013
1908.	Timár Pálné Szabó Gabriella	1931–2013	2014
1909.	Timári Márton	1900–1970	2008
1910.	Tiszavölgyi Miklósné Papp Ilona	1923–2009	2009
1911.	Titkó István	1946–2011	2011
1912.	Tivadar Andor	1925–2001	2002
1913.	Tivadar Andorné Koltai Éva	1944–2015	2016
1914.	Tokai Gyula	1921–1995	2002
1915.	Tomka Jánosné N. Tóth Vilma	1934–2005	2006
1916.	Torday Zsigmond	1904–1993	2004
1917.	Tornyai Gyula	1934–1986	2011
1918.	Tóth Andor	1908–1998	2004
1919.	Tóth Andorné Tanács Vilma	1915–1998	2004
1920.	Tóth Antal dr.	1896–1968	2014
1921.	Tóth Árpád	1872–1932	2020
1922.	Tóth Árpádné Zalai Emma	1876–1944	2019
1923.	Tóth Béla	1908–1996	2005
1924.	Tóth Elekné dr., K. Nagy Magdolna	1937–2014	2016
1925.	Tóth Ervin dr.	1910–1999	2015
1926.	Tóth Erzsébet	1954–2004	2015
1927.	Tóth Etelka	1887–1944	2019
1928.	Tóth Ferenc dr. (K. Tóth)	1931–2014	2017
1929.	Tóth Géza	1939–2012	2012
1930.	Tóth Gézáné Fekete Irma	1939–2009	2011
1931.	Tóth Gyula	1929–1992	2014
1932.	Tóth Gyula dr.	1931–1990	2003
1933.	Tóth Imre	1946–2015	2016
1934.	Tóth István	1932–2002	2005
1935.	Tóth István Gusztáv	1946–2000	2002
1936.	Tóth János	1919–2000	2006
1937.	Tóth János	1921–2003	2015
1938.	Tóth János Lászlóné Cseke Ilona	1932–2011	2012
1939.	Tóth Jánosné (Cs. Tóth)	1928–2017	2018
1940.	Tóth Jánosné Demjén Zsuzsanna	1940–2017	2019
1941.	Tóth József	1823–1908	2006
1942.	Tóth József	1938–2003	2012

1943.	Tóth József	1942–2014	2018
1944.	Tóth Kálmán dr.	1906–1997	2005
1945.	Tóth Károly	1911–1984	2014
1946.	Tóth Károly	1938–2018	2019
1947.	Tóth Lajos	1943–1970	2010
1948.	Tóth Lajos	1935–1996	2012
1949.	Tóth Lajos dr.	1902–1990	2003
1950.	Tóth Lajos dr.	1899–1983	2004
1951.	Tóth Lajos dr.	1923–1989	2013
1952.	Tóth Lajosné dr., Keresztesy Mária	1910–1981	2003
1953.	Tóth Lajosné Kabai Piroska	1945–1982	2017
1954.	Tóth László	1907–1974	2004
1955.	Tóth László	1895–1984	2014
1956.	Tóth László (D. Tóth László)	1926–2000	2002
1957.	Tóth Lászlóné Molnár Teréz Ida	1925–2007	2011
1958.	Tóth Mihály	1889–1964	2016
1959.	Tóth Pál	1931–1997	2007
1960.	Tóth Pál	1831–1911	2014
1961.	Tóth Pál	1843–1903	2014
1962.	Tóth Sándor	1925–2006	2006
1963.	Tóth Sándor	1954–2012	2012
1964.	Tóth Sándor	1931–2013	2014
1965.	Tóth Sándorné Kiss Ilona	1933–2017	2018
1966.	Tóth Szilveszter Győző	1913–1976	2011
1967.	Tóth Vendel	1948–1998	2016
1968.	Tóth Zoltán	1899–1964	2004
1969.	Tőkés György	1905–1973	2003
1970.	Török Béla	1940–1998	2011
1971.	Török István	1914–1997	2011
1972.	Török István	1904–1996	2015
1973.	Török István	1923–2015	2018
1974.	Török Istvánné Gugola Gabriella	1933–2009	2019
1975.	Török Istvánné Szabó Anna	1921–1958	2018
1976.	Török Jenő dr.	1908–1983	2004
1977.	Török József dr.	1813–1894	2011
1978.	Török Károly	1935–2008	2013
1979.	Török Lajos	1936–2016	2017
1980.	Török Tibor	1896–1972	2005
1981.	Török Zoltán	1925–2005	2005
1982.	Török Zoltánné Oborzil Livia Judit	1934–2012	2013
1983.	Törzsök Béla	1916–2009	2017
1984.	Törzsök Márton	1912–1960	2010
1985.	Tőzsér Józsefné Kabafalvi Judit	1932–2018	2019
1986.	Trembeczki Miklós	1926–2011	2012
1987.	Trón Lászlóné dr., Juhász Julianna	1911–1993	2011
1988.	Trungel Lászlóné Vincze Ilona	1936–2004	2007
1989.	Turcsányi Béla Pál	1901–1993	2004
1990.	Túri Bernát	1903–1982	2002
1991.	Turi László	1944–2018	2020
1992.	Turi Sándor	1891–1959	2009

1993.	Turóczi Mária	1907–1994	2013
1994.	Turtsányi Ambrus dr.	1890–1971	2014
1995.	Tusa József	1929–2002	2009
1996.	Türke Wolfram dr.	1927–2018	2019
1997.	Udud István	1937–2012	2012
1998.	Ugrai József	1932–1986	2012
1999.	Uhri Imre	1933–2014	2015
2000.	Új Imréné Tóth Róza	1938–2013	2013
2001.	Ujhelyi Istvánné Varga Klára	1921–1996	2006
2002.	Ujlaki Gyula	1938–1997	2004
2003.	Ujlaki Imréné D. Szabó Edit	1941–1996	2014
2004.	Ujlaky Zoltánné Bényei Margit	1939–1994	2004
2005.	Ujvárosi Imre	1912–2003	2004
2006.	Ujvárosi Kálmán	1877–1956	2005
2007.	Ujvárosi Vilmos	1918–2011	2013
2008.	Ujváry Zoltán dr.	1932–2018	2020
2009.	Uray Gyula	1861–1945	2018
2010.	Urbán János dr.	1939–2012	2013
2011.	Uzonyi Antalné Nagy Eszter	1941–1990	2005
2012.	Uzonyi Pál	1923–1986	2003
2013.	Üveges Mária Éva dr.	1942–2007	2008
2014.	Üveges Petronella Emma	1906–2001	2009
2015.	Vadász István	1937–2003	2011
2016.	Vági Gyula	1923–2005	2008
2017.	Vági Lajos	1893–1980	2009
2018.	Vágó László dr.	1932–2008	2009
2019.	Vágó Lászlóné dr., Kun Júlia	1936–2003	2007
2020.	Vajda Aurél	1915–1986	2020
2021.	Vajda Aurélné Melis Emma	1924–2013	2020
2022.	Valach Jánosné Garay Ilona	1928–2015	2017
2023.	Valent Júlia dr.	1928–2006	2015
2024.	Valent Miklós Pál	1945–1990	2019
2025.	Valent Pálné Szabó Irén	1879–1950	2019
2026.	Valkovics Zoltán	1926–2003	2004
2027.	Vályi–Nagy Józsefné dr., Kövér Klára	1938–2006	2006
2028.	Vámos Károly	1938–2013	2020
2029.	Váncsa Józsefné Ludányi Erzsébet	1934–2016	2017
2030.	Váradai Bálint	1935–1982	2007
2031.	Váradai László	1939–2003	2011
2032.	Váradai Zoltánné Ilyés Magdolna	1936–1981	2012
2033.	Várallyay Józsefné gömöri Havas	1918–2005	2015
2034.	Varga Antal	1908–1993	2002
2035.	Varga Antal dr. (Idős Varga Antal)	1885–1944	2002
2036.	Varga Gusztáv	1921–2008	2010
2037.	Varga Gyula	1924–2004	2013
2038.	Varga Gyuláné Gábor Etelka	1933–2016	2017
2039.	Varga Imre (S. Varga Imre)	1927–1979	2002
2040.	Varga József	1917–1991	2014
2041.	Varga József dr.	1935–1982	2012
2042.	Varga Kálmánné Barna Erzsébet	1937–2017	2019

2043.	Varga Károly dr.	1929–1999	2013
2044.	Varga Károlyné Hári Katalin Anna	1938–2014	2015
2045.	Varga Lajos	1887–1967	2003
2046.	Varga Lajos	1932–2012	2013
2047.	Varga Lajosné Kunkli Irén	1938–2007	2007
2048.	Varga László	1936–2016	2017
2049.	Varga László dr.	1907–1968	2003
2050.	Varga Lászlóné Lázár Gizella	1912–1988	2007
2051.	Varga Lászlóné Pinczés Irén	1931–2013	2014
2052.	Varga Mihály	1938–1991	2002
2053.	Varga Miklós	1927–1980	2005
2054.	Varga Ottó dr.	1909–1969	2002
2055.	Varga Pál (Cs. Varga)	1922–1987	2008
2056.	Varga Pálné (Cs. Varga) Varga Etelka	1925–1982	2008
2057.	Varga Tamás dr.	1919–1987	2011
2058.	Varga Zoltán dr.	1907–1982	2014
2059.	Varga Zsigmond dr.	1886–1956	2003
2060.	Vargáné Tóth Edit	1961–2007	2015
2061.	Vári Andor	1917–1991	2008
2062.	Vas Albin	1931–1993	2005
2063.	Vas Jenő	1903–1984	2016
2064.	Vaskó László dr.	1931–2014	2016
2065.	Vass Andrásné Kökényesi Katalin	1947–2009	2017
2066.	Vass János	1919–1967	2012
2067.	Vass Lajos	1940–2001	2017
2068.	Vass Péter	1911–1982	2004
2069.	Vassné Husi Magdolna	1941–2015	2016
2070.	Vecsey Tibor dr.	1913–1977	2003
2071.	Vedrődi (Schwarczer) Viktor dr.	1839–1909	2002
2072.	Végh Károly	1883–1962	2012
2073.	Végh Lujza	1926–2006	2012
2074.	Veisz János	1944–2012	2013
2075.	Vekerdi Béla dr.	1882–1970	2005
2076.	Vekerdi Béláné dr., Király Ilona	1889–1977	2014
2077.	Vekerdi László dr.	1924–2009	2012
2078.	Vékony János id.	1905–1995	2016
2079.	Vékony János ifj.	1934–1999	2016
2080.	Vékony Sándor	1901–1971	2004
2081.	Velich István	1870–1960	2019
2082.	Velich Sándor id.	1875–1956	2019
2083.	Velich Sándor ifj.	1904–1975	2019
2084.	Verbényi József	1924–2014	2017
2085.	Vereb Mihály	1929–2014	2015
2086.	Veres Istvánné Veresegyházy Klára	1946–2008	2014
2087.	Veres Péterné Lázár Mária	1923–2012	2016
2088.	Veress Gézné dr., Lőrinczi Anna	1926–2017	2020
2089.	Vermes László	1919–1996	2011
2090.	Vermes Lászlóné Galaczy Katalin	1923–2015	2018
2091.	Vértési Géza	1911–1979	2009
2092.	Vészi János	1927–2003	2011

2093.	Veszter Vilmos	1941–2010	2013
2094.	Vida György	1876–1941	2009
2095.	Vida Lajos	1941–2018	2019
2096.	Vígh Jánosné	1913–2000	2004
2097.	Vikár Csabáné Fülöp Gizella	1946–2017	2018
2098.	Vikár István	1911–1997	2003
2099.	Vikár Sándor	1905–1985	2007
2100.	Vikol Erzsébet	1944–2010	2010
2101.	Vikol Kálmán	1911–1968	2008
2102.	Vikol Kálmánné Poller Erzsébet	1913–2006	2009
2103.	Villányi Géza	1935–2009	2013
2104.	Villás Miklós	1939–1981	2004
2105.	Vincze Ferenc dr.	1914–1993	2013
2106.	Vincze Lászlóné dr., Kiss Edit	1927–1990	2007
2107.	Vinczéné Bíró Etelka	1936–2017	2020
2108.	Virág László	1930–2014	2018
2109.	Virágh László	1902–1985	2003
2110.	Virágh Sándorné Törös Borbála	1931–2017	2018
2111.	Viski Szabó Imre	1897–1979	2004
2112.	Vitos Lajos	1909–1982	2009
2113.	Voksán József dr.	1926–2004	2005
2114.	Vollay Elemér	1946–2019	2020
2115.	Vona Attila	1955–2007	2018
2116.	Vratarics György dr. (Pápai Vratarics)	1908–1987	2016
2117.	Waczulik Margit dr.	1913–2005	2007
2118.	Weintrager Adolf	1927–1987	2006
2119.	Werner Gyula	1861–1940	2014
2120.	Weszely Tibor dr.	1936–2019	2020
2121.	Zabó Zoltán dr.	1940–2007	2007
2122.	Zágonyi Lászlóné Jakab Erzsébet	1919–1987	2002
2123.	Zeleny Lajos	1948–1978	2019
2124.	Zsabka Jánosné dr., Sindel Anna	1930–1999	2016
2125.	Zsákai András	1904–1993	2008
2126.	Zsáky István	1930–2001	2013
2127.	Zsasskovszky Endre	1824–1882	2012
2128.	Zsasskovszky Ferenc	1819–1887	2010
2129.	Zsigmond Ferenc Károly dr.	1883–1949	2019
2130.	Zsigmond Kálmán	1938–1996	2020
2131.	Zsigó Károly	1900–1978	2003
2132.	Zsigó Menyhértne Bary Judit	1910–1992	2006
2133.	Zsilka László	1903–1982	2010
2134.	Zsírosné Pongor Magdolna	1948–2019	2020
2135.	Zsoldos István	1913–2003	2011
2136.	Zsolnai József dr.	1935–2011	2011
2137.	Zsögön Zoltán	1880–1951	2008
2138.	Zsuffa Zoltán	1921–1990	2009
2139.	Zsurkay György	1926–2006	2009

Az Emlékezzünk régiekről fejezetekben megjelent írások

1.	A Fiúkfalva Emléke		2020
2.	Apáczai Csere János	1625–1659	2009
3.	Benka Gyula	1838–1923	2015
4.	Beregszászi Pál	1790–1865	2020
5.	Brunszvik Teréz	1775–1861	2013
6.	Gönczy Pál	1817–1892	2013
7.	Homokay Pál	1804–1858	2018
8.	Kalocsa Róza	1838–1901	2018
9.	Karacs Teréz	1808–1892	2019
10.	Kiss Lajos dr.	1910–2002	2010
11.	Koren István dr.	1805–1893	2016
12.	Mándi Márton István	1760–1831	2020
13.	Rátz László	1863–1930	2014
14.	Szabó Magda dr.	1917–2007	2017
15.	Török János	1807–1874	2016
16.	Vajda Péter	1808–1846	2015
17.	Vargyas Endre	1842–1913	2019
18.	Zákány József	1785–1857	2010

Útmutató arcképvázlat írásához

A *Pedagógusok arcképcsarnoka* című sorozatunkat – szándékaink és lehetőségeink szerint – a következő években is folytatjuk. Az eddigi gyakorlatnak megfelelően az élők sorából már eltávozott olyan magyar pedagógusokról fogadunk arcképvázlatokat, akiknek tevékenysége érdemes az emlékéllátásra.

Az arcképvázlatok tartalma, szerkezeti felépítése: Az arcképvázlat első adata a családi- és keresztnév: a **címszó**. A címszót kerek zárójelben követik a születés és halálozás adatai. A címszó lezárásának tekintjük a foglalkozást meghatározó képesítés, ill. tudományos fokozat megnevezését. A **főszöveg** első része az **életút/életpálya** bemutatása, amely a származás megjelölésével, az iskolai tanulmányok felsorolásával (oklevél, diploma megszerzése) kezdődik. Ezt követi időrendi sorrendben a munkahelyek, valamint a beosztások megemléltése.

A főszöveg második része az **életmű** bemutatása, a végzett tevékenység szakmai méltatása, s annak elismerése, a kitüntetések felsorolása. Lehetőség van a kutatási területek és tevékenység leírására, megjelölve az elért eredményeket. Publikációk esetén a főbb művek címét is közöljük, megjelölve a kiadói, nyomdai és évszám-adatokat. Idézet vagy ún. átemelés használatakor a forrást pontosan kérjük megjelölni.

A főszöveg harmadik része a **szakmai-közéleti** tevékenységet mutatja be. Itt is adódik lehetőség a személyes kapcsolatok és a jellemző emberi vonások felvillantására. Élő személyek, tanítványok, egykori munkatársak visszaemlékezései hitelesítik az életművet. Végül a névcikket a **szerző neve és lakhelyének** megnevezése zárja. Egy névcikket több szerző is készíthet. Kiadványunk elején betűrend szerint tüntetjük fel azokat, akikről megemlékeztünk, és természetesen a szerzőket.

Még néhány tanács, illetve követelmény:

- Szükséges, hogy az arcképvázlat írója valamilyen formában megkeresse a még élő, közvetlen hozzátartozókat, egyrészt egyetértő hozzájárulásuk megszerzéséhez, másrészt igen hasznos segítséget kaphat a szükséges adatok pontosításához, kiegészítéséhez.
- A személyi adatokban a hitelesség elengedhetetlen követelmény, ezért ennek biztosítását az arcképvázlat írójának kell garantálnia.
- Az arcképvázlat írója pontosan adja meg azoknak az intézményeknek a nevét, ahol az illető pedagógus diplomát szerzett, illetve dolgozott!
- Technikai okokból csak számítógéppel írt, formázatlan *doc* kiterjesztésű szöveget fogadunk el. Minden cikkhez egy jó minőségű portréképet kell (és még egy fényképet lehet) mellékelni. Kérjük, a képeket 600 dpi felbontással szkenneljék be, vagy fényképezéskor minimum 1200x1600-as felbontással készítsék el! A kiadó fenntartja a jogot, hogy a szöveget szerkesztett formában tegye közzé.

Az arcképvázlat legalább **8 000 és legfeljebb 12 000 karakter** terjedelmű legyen! A 2021-es kötetbe szánt arcképvázlatokat **dr. Gerencsér Attila** tagtársunk címére kérjük elküldeni: **geratister@gmail.com (tel.: +36 (52) 324-891; +36 (30) 366-1880).**

A következő évi kötetbe megjelentetni kívánt arcképvázlatokat 2020. november 1-jétől kezdődően folyamatosan várjuk, és 2021. április 30-án tartunk „lapzártát”. A kiadványt akkor jelentetjük meg, ha a jelzett határidőig 80–100 arcképvázlat érkezik.

Honlapunk címe: **www.kspe.hu**

A SZERKESZTŐSG